

โลกาภิวัตน์วัฒนธรรม: สื่อกับท้องถิ่นนิยมในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย

นางสาวธนิกาญจน์ จินาพันธ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CULTURAL GLOBALIZATION: MEDIA AND LOCALISM IN CONTEMPORARY
THAI LITERATURE

Miss Tanikan Jinapant

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Literature and Comparative Literature

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

โลกาภิวัตน์วัฒนธรรม: สื่อกับท้องถิ่นนิยมในวรรณกรรมไทย
ร่วมสมัย

โดย

นางสาวธนิกาญจน์ จินาพันธ์

สาขาวิชา

วรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ตรีศิลป์ บุญขจร

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

ประพนธ์ อักษรพันธ์

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประพนธ์ อักษรพันธ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

สมชาย ธรรม

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมชาย ธรรม)

ตรีศิลป์ บุญขจร

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ตรีศิลป์ บุญขจร)

โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์)

ทอแสง เชาวน์ชุตติ

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. ทอแสง เชาวน์ชุตติ)

เสาวณิต จุลวงศ์

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสาวณิต จุลวงศ์)

ธนิกาญจน์ จินาพันธ์ : โลกาวัดน์วัฒนธรรม: สื่อกับท้องถิ่นนิยมในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย.
(CULTURAL GLOBALIZATION: MEDIA AND LOCALISM IN CONTEMPORARY THAI
LITERATURE) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผศ. ดร. ตริศศิลป์ บุญขจร, 274 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาแนวคิดสำคัญของโลกาวัดน์วัฒนธรรมและบทบาท
ของสื่อกับกระแสโลกาวัดน์ที่มีผลกระทบต่อท้องถิ่นนิยมในวรรณกรรมไทยร่วมสมัยที่แต่งขึ้นระหว่าง พ.ศ.
2540 – 2550

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า แนวคิดสำคัญของโลกาวัดน์วัฒนธรรมในวรรณกรรมไทยร่วมสมัยมี
พัฒนาการที่แสดงให้เห็นถึงมุมมองนักเขียนต่อปรากฏการณ์โลกาวัดน์วัฒนธรรมเป็น 2 ลักษณะ ในช่วง
แรก (พ.ศ. 2540 - 2548) โลกาวัดน์วัฒนธรรมคือการครอบงำของวัฒนธรรมตะวันตก โลกาวัดน์เป็น
ปีศาจร้ายที่เข้ามาคุกคามและทำให้อัตลักษณ์ท้องถิ่นล่มสลาย ภาพท้องถิ่นที่ปรากฏในวรรณกรรมจึงเป็น
การแสดงการต่อต้านและปฏิเสธกระแสโลกาวัดน์ ช่วงที่สอง (พ.ศ. 2549 - 2550) โลกาวัดน์วัฒนธรรมคือ
ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการเลือนไหลของอำนาจ ในช่วงที่สองนี้ ภาพปรากฏของท้องถิ่นเริ่ม
แสดงให้เห็นถึงการตอบโต้ และการประนีประนอมเพื่ออยู่ร่วมกับโลกาวัดน์ ทั้งด้วยการเล่นล้อและการทำ
ทนายเพื่อทอนอำนาจของวัฒนธรรมในกระแสโลกาวัดน์ลง ขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างอำนาจทาง
วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนแข็งแกร่งขึ้นมาด้วย

ภาพท้องถิ่นในวรรณกรรมไทยร่วมสมัยได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของสื่อกับกระแสโลกาวัดน์ที่
เข้ามามีผลต่อท้องถิ่นในด้านที่สื่อเป็นปัจจัยสำคัญในการประกอบสร้างโลกจินตนาการของผู้คนขึ้นจากการ
รายงานข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ และมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนท้องถิ่นไปสู่วิถีของทุนนิยมและบริโภคนิยม

ในบริบทของโลกาวัดน์วัฒนธรรม "ท้องถิ่นนิยม" เป็นแนวคิดที่นักเขียนนำมาใช้เพื่อต่อต้าน
กระแสโลกาวัดน์ พร้อมๆไปกับการตั้งคำถามกับแนวคิดดังกล่าว เพราะในโลกที่มีความหลากหลายทาง
วัฒนธรรมเลือนไหลอยู่ในสังคม การดำรงอยู่ด้วยวิถีคิดแบบท้องถิ่นนิยมในทางเดียวโดยปฏิเสธโลกาวัดน์
อาจนำมาสู่การสิ้นสุดของท้องถิ่นเองในที่สุด

สาขาวิชา วรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ ลายมือชื่อนิสิต..... ธนิกาญจน์ จินาพันธ์

ปีการศึกษา 2552

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก..... Dr. Sirin

4880903722 : MAJOR LITERATURE AND COMPARATIVE LITERATURE

KEYWORDS : CULTURAL GLOBALIZATION / MEDIA / LOCALISM

TANIKAN JINAPANT: CULTURAL GLOBALIZATION: MEDIA AND LOCALISM IN CONTEMPORARY THAI LITERATURE. THESIS ADVISOR : ASST. PROF. TRISILP BOONKHACHORN, Ph.D., 274 pp.

This thesis is aimed to analyze cultural globalization concept and media role on globalization flow which affects localism in Thai contemporary literature composed during 1997-2007.

The study shows that the development of significant concepts of cultural globalization in Thai contemporary literature reveals authors' viewpoint in two categorized periods. In the first period (1997-2005), cultural globalization is the domination by western culture. Its appearance is seen as an evil, invading local areas and was blamed for the fall of local's identity. The portrayal of the local, therefore, unveils the resistance and repulsion against globalization flow. In the second period (2006-2007), however, cultural globalization represents the diversity of cultures and the shifting of power. In this period, the image of the local shows how it repels, yet conciliates with globalization in order to co-exist. Such condition is conducted by teasing and challenging globalization, weakening the power of cultural globalization in its flow, meanwhile generating the construction of local culture.

The image of the local in Thai contemporary literature unveils the role of media and globalization flow that affects it. Media plays a significant role in creating the imagined world by reporting information and by turning localism into a way of capitalism and consumerism.

In cultural globalization context, "localism" is the concept chosen by authors to resist globalization flow, yet meanwhile questioning the concept. In the world where diverse cultures flow about in a society, to live with sole belief in localism and reject globalization would eventually leads to the end of the local.

Field of Study : Literature and Comparative Literature
Academic Year : 2009

Student's Signature Tanikan Jinapant
Advisor's Signature Trisilp Boonkhachorn

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ตรีศิลป์ บุญขจร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ครูผู้ให้โอกาส ให้ความรู้ ให้ความคิดและให้ประสบการณ์อันมีค่ายิ่งแก่ผู้วิจัยมาตลอดระยะเวลาของการเขียนวิทยานิพนธ์ และได้กรุณาช่วยตรวจแก้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้อีกอย่างเอาใจใส่จนเสร็จสมบูรณ์ ขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุรเดช โชติอุดมพันธ์ ประธานกรรมการสอบที่กรุณาอ่านและให้คำแนะนำในกา รแก้ไขวิทยานิพนธ์ ขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.โสรัจจ์ หงศ์ลดารมภ์ อาจารย์ ดร. ทอแสง เชาวร์ชูติ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสาวณิต จุลวงศ์ กรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ คำแนะนำ และเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไข วิทยานิพนธ์ ขอบ พระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จาศรี ดิงศรัทีย์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา และแนะนำหนังสือที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์

ขอบคุณพี่ร่วมหลักสูตรทุกชั้นปีที่ให้ความคิดเห็น ให้กำลังใจ และแบ่งปันประสบการณ์ ความรู้ให้อย่างมีไมตรียิ่ง ขอบคุณรองศาสตราจารย์ปรกรณ์ ลิ้มปนูสรณ์ รองศาสตราจารย์พัชนี ตั้งยีนยงและผู้ช่วยศาสตราจารย์จินดา ศรีรัตนสมบุญ พี่ร่วมชั้นปี ผู้เป็นทั้ง “พี่” และ “เพื่อน” ที่ร่วมทุกข์สุขด้วยกันมา ทั้งคอยปลุกปลอบขวัญ และให้กำลังใจ กันมาโดยตลอด ขอบคุณ บัณฑิตา ศรีประเสริฐกุล เพื่อนที่คอยอยู่เคียงข้างอย่างเข้าใจ และไม่เคยปล่อยมือกันเลยสักครั้ง ขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธเนศ เวศร์ภาดา อาจารย์ ดร. แก้วตา จันทรานุสรณ์ และอาจารย์ ดร.อารียา หุดินทะ ตาน้ำน้ำเย็นที่ทำให้ชีวิตได้มีกำลังใจขึ้นใหม่อยู่เสมอ

ผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยที่ให้โอกาสในการลาศึกษาต่อและให้ทุนอุดหนุนการทำวิทยานิพนธ์ตลอดระยะเวลาที่ลาศึกษา

กราบขอบพระคุณพ่อ และแม่ ผู้ให้ชีวิตและมอบสิ่งมีค่าแก่ชีวิตอย่างหาสิ่งใดเปรียบมิได้ ความรักของพ่อและแม่เป็นแสงสว่างอบอุ่นของลูกตลอดกาล ขอบคุณน้องสาวคนไกลที่คอยเอาใจช่วย และติดตามถามไถ่ข่าวคราวอย่างสม่ำเสมอ ขอบคุณน้องสาวคนเล็กสำหรับทุกการดูแลใส่ใจและความช่วยเหลือพิเศษที่ทำให้หัวใจอบอุ่นและสงบลงได้ทุกครั้งที่คิดถึง ขอบคุณมากนะ

สุดท้าย ขอบคุณ ระยะเวลาห้าปีเต็มของการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ที่ทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้ชีวิตทั้งในช่วงเวลาที่ยืดเยื้อและช่วงเวลาที่เข้มแข็งมีความสุข และสามารถผ่านพ้นจนสำเร็จ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1	
1.1 ความเป็นมาของปัญหา.....	1
1.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	3
1.3 วัตถุประสงค์.....	7
1.4 สมมติฐาน.....	7
1.5 ขอบเขตการวิจัย.....	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
บทที่ 2 โลกาวัดน์: ความหมายและปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม.....	11
2.1 ความหมายของโลกาวัดน์.....	11
2.2 โลกาวัดน์วัฒนธรรม: ความหมายและปรากฏการณ์ทางสังคม.....	14
2.2.1 เกร็ดสองด้านของโลกาวัดน์วัฒนธรรม: การครอบงำและการ ผสมผสานทางวัฒนธรรม.....	17
2.2.1.1 การทำให้วัฒนธรรมเป็นเนื้อเดียวกัน (Homogenization).....	18
2.2.1.2 ความหลากหลายและการปนเปื้อนทางวัฒนธรรม (Heterogenization).....	19
บทที่ 3 ช่วงแรกของโลกาวัดน์วัฒนธรรมในสังคมไทย: สื่อกับท้องถิ่นในวรรณกรรมไทย ร่วมสมัย.....	26
3.1 สื่อกับท้องถิ่นและท้องถิ่นนิยมในบริบทโลกาวัดน์วัฒนธรรม.....	26
3.2 สังคมไทยในกระแสโลกาวัดน์กับการเปลี่ยนแปลงในวรรณกรรมไทย.....	33

3.3	ท้องถิ่นในอำนาจสื่อ และวัฒนธรรมบริโคนิยม.....	38
3.3.1	วัฒนธรรมบริโคนิยม: การบริโคนิยมที่ถูกควบคุมและกำหนดสร้าง.....	39
3.3.2	วัฒนธรรมบันเทิง: ความบันเทิงที่แปลกแยกและเป็นอื่น.....	56
3.4	อำนาจของวัฒนธรรมสมัยใหม่และการสูญเสียอัตลักษณ์ท้องถิ่น.....	64
3.4.1	การทำให้ตำนานและเรื่องเล่าท้องถิ่นเป็นอดีต.....	64
3.4.2	ภาพท้องถิ่นที่เปลี่ยนแปลงในกระแสวัฒนธรรมบริโคนิยม.....	85
3.5	โลกาภิวัตน์ในฐานะ “ปีศาจร้าย” ของท้องถิ่น.....	101
3.6	สื่อกับการสร้างภาพทางชาติพันธุ์: แรงงานอพยพกับภาพเสนอเรื่อง ความเป็นอื่น.....	111
3.7	วิถีอิสลามกับวัฒนธรรมตะวันตก: การช่วงชิงความเป็น “ผู้ชอบธรรม” และการตกเป็น “ผู้ร้าย” ในโลกข่าวสาร.....	122
3.7.1	อิสลาม: ตัวตนที่ถูกสร้างกับตัวตนที่แท้.....	125
3.7.2	เมื่อท้องถิ่นสนทนาได้กับโลก: ยังมีโลกอื่น ๆ นอกไปจากโลก ตะวันตก.....	134
3.7.3	สหรัฐอเมริกาในสงครามข่าวสาร: ภาพปรากฏในวรรณกรรม.....	151
3.7.3.1	การปรากฏอยู่ร่วมกับการเป็นเรื่องแต่งของตัวละคร.....	151
3.7.3.2	การปรากฏอยู่ร่วมกับความบันเทิงในโทรทัศน์.....	153
บทที่ 4	ช่วงที่สองของโลกาภิวัตน์วัฒนธรรมในสังคมไทย: การต่อรอง การประนีประนอม และการได้กลับทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย.....	159
4.1	ท้องถิ่นกับการนิยามตนเองในกระแสโลกาภิวัตน์.....	161
4.1.1	การต่อรองกับศูนย์กลางอำนาจที่กำหนดโดยรัฐ.....	163
4.1.1.1	ท้องถิ่นที่ต่อรองอำนาจรัฐในช่องทางของสื่อ.....	164
4.1.1.2	ท้องถิ่นที่ปฏิเสธอำนาจรัฐในช่องทางของสื่อ.....	179
4.1.2	การเล่นล้อกับวัฒนธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์.....	183
4.1.2.1	การเล่นล้อกับทุนนิยมและอำนาจกระแสหลัก.....	187
4.1.2.2	การเล่นล้อกับวัฒนธรรมตะวันตก.....	195
4.1.2.3	การเล่นล้อกับกระแสชาตินิยมและท้องถิ่นนิยม.....	211

4.2 ท้องถิ่นกับการประนีประนอมและยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม.....	235
4.2.1 การอยู่ร่วมกันในความต่างจากโลกใบเดียวกัน.....	236
4.2.2 โลกาวัดน์วัฒนธรรมในฐานะทางเลือกใหม่ของหมู่บ้าน.....	246
บทที่ 5 บทสรุปและอภิปรายผล.....	255
รายการอ้างอิง.....	266
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	274

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วรรณกรรมเป็นเครื่องบันทึก และถ่ายทอดเรื่องราวของสังคม วิถีชีวิต และความเปลี่ยนแปลงของ
ผู้คนในสังคม แต่ละยุคสมัย นักเขียนในฐานะเป็นประจักษ์พยาน (eyes witness) ทางสังคมได้
นำเสนอเรื่องราวของผู้คนในสังคมออกมาเป็นผลงาน ทางวรรณกรรมซึ่งเป็นเสมือนหนึ่งบันทึกทาง
สังคม ในช่วงเวลานั้นๆ ท่ามกลาง พัฒนาการทางสังคมที่ดำเนินและเปลี่ยนแปลงไปตามเวลา
ท้องถิ่นเป็นพื้นที่การนำเสนอหนึ่งที่นับได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญที่นักเขียนไทยร่วมสมัยให้ความสำคัญ
ตลอดมา จากสังคมในยุคการพัฒนา ประเทศให้ทันสมัยตามแม่แบบของวัฒนธรรมตะวันตก
ตามนโยบายของรัฐ ที่ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรมผ่านแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่เริ่ม
ขึ้นในปี พ.ศ. 2504 จนมาถึงยุคโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน

ปรากฏการณ์ โลกาภิวัตน์ทำให้โลกปัจจุบันเป็นโลกไร้พรมแดน (deterritorialized)
จากวิทยาการและเทคโนโลยีความก้าวหน้าของการสื่อสารโทรคมนาคม ส่งผลให้ความห่างไกล
ของระยะทางไม่เป็นอุปสรรคกับเรื่องเวลาเหมือนโลกในอดีต เควิน ฮาร์วี (Kevin Harve, 1989:
239) เรียกภาวะดังกล่าวว่าเป็นการ กระชับแน่นระหว่างเวลากับสถานที่ (time-space
compression) ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารที่พัฒนา เชื่อมถึงกัน ทำให้โลกทั้งโลก
เปรียบเสมือนเป็น หมู่บ้าน เดียว หรือที่มาร์แชล แมคลูฮาน (McLuhan, 1964:266) เรียกว่า
หมู่บ้านโลก (Global Village) ส่งผลให้ผู้คนไม่เพียงแต่ติดต่อสื่อสารและข้ามพรมแดนถึงกันได้
อย่างรวดเร็วและง่ายดายขึ้นเท่านั้น หากแต่ยังมีผลให้วิถีชีวิตของผู้คนจากส่วนต่างๆของโลก
เชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องถึงกัน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม

ผลจากการปฏิวัติการสื่อสารคมนาคม ทำให้ท้องถิ่นเผชิญกับกระแสของการเปลี่ยนแปลง
ทั้งในด้านที่เป็นแรงหนุนส่งสนับสนุน และในด้า นที่ยังกดทับตัวตน กล่าวคือ ความสามารถในการ
เข้าถึงข้อมูลข่าวสารของคนท้องถิ่นในยุคโลกไร้พรมแดน ส่งผลให้ในระดับหนึ่ง ท้องถิ่นได้ก้าวข้าม
การแบ่งแยกระหว่างเมืองกับชนบท เทคโนโลยีของการสื่อสารคมนาคมจึงเป็นปัจจัยหนุนส่งให้

ท้องถิ่นในฐานะผู้ได้รับข่าวสารได้มีทางเลือกในการตัดสินใจมากขึ้น สามารถใช้สื่อเป็นช่องทางในการแสดงสิทธิ ตัวตนและการต่อรองทางอำนาจได้มากขึ้นกว่าที่ผ่านมา แต่ในอีกด้านหนึ่งปัจจัยของสื่อก็ส่งผลกระทบต่อสิ่งที่เป็นการเข้ามากดทับตัวตนของคนในท้องถิ่น จากการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของการบริโภคที่คนท้องถิ่นสามารถรับค่านิยมบริโคนั้น จากสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต แต่ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตนเองได้ เนื่องจากไม่มีอำนาจในการใช้จ่าย สื่อในยุคโลกาภิวัตน์วัฒนธรรมจึงส่งผลทั้งสองด้านต่อตัวตนคนท้องถิ่น

ในกระแสโลกาภิวัตน์ ท้องถิ่นมีบทบาทในการเคลื่อนไหวทางด้านวัฒนธรรมมากขึ้น กล่าวคือ ในบริบทของโลกาภิวัตน์วัฒนธรรม แนวคิดที่มองวัฒนธรรมเชิงพื้นที่เริ่มถูกท้าทายด้วยความคิดทางมานุษยวิทยาสมัยใหม่ที่ปฏิเสธการมองวัฒนธรรมแบบโดดเดี่ยวและหยุดนิ่ง แต่หันมาให้ความสนใจกับกระบวนการทางเศรษฐกิจสังคมการเมือง และความเชื่อมโยงระหว่างกระบวนการโลกาภิวัตน์และท้องถิ่น (ยศ สันตสมบัติ 2551 :11) นอกจากนี้ แนวคิดทางมานุษยวิทยาในระยะหลังได้ให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจและการต่อต้าน ซึ่งเป็นแนวคิดที่เน้นบทบาทของผู้อ่อนแอในฐานะเป็นผู้กระทำทางสังคม และมีส่วนสำคัญที่กระตุ้นให้นักมานุษยวิทยาหันมาให้ความสนใจกับรูปแบบของการต่อต้านการครอบงำ อันนำไปสู่การมองวัฒนธรรมว่าเป็น “พื้นที่ของการต่อสู้” (contested terrain) ของคนกลุ่มต่างๆ ท้องถิ่นในกระแสโลกาภิวัตน์จึงมิได้ดำรง อยู่ด้วยวัฒนธรรมเดียวหรือวัฒนธรรมเฉพาะของตนเองอีกต่อไป หากแต่มีการผสมปนเป และสร้างตัวเองขึ้นใหม่เพื่อต่อสู้แข่งขันกับกระแสวัฒนธรรมโลกที่ไหลบ่ามากับปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์

โลกาภิวัตน์เกิดขึ้นในยุคที่เทคโนโลยีการสื่อสารและ ทุนนิยมเติบโตอย่างเต็มที่ การผลิตได้จำนวนมากในเวลาที่สั้นลงและค่าใช้จ่ายมีต้นทุนต่ำ ทำให้สังคม ถูกกระตุ้นให้มีการบริโภคมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อสื่อได้เข้ามาทำหน้าที่ทั้งแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารและการโฆษณา จึงยังเป็นแรงส่งให้สังคมอยู่ในวิถีของบริโคนิยม ในภาคส่วนของท้องถิ่น การเติบโตของเทคโนโลยีข่าวสารและทุนนิยมที่แพร่กระจายสู่ท้องถิ่นได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงวิถีทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นด้วยเช่นกัน

เมื่อศึกษาไปที่ท้องถิ่นในวัฒนธรรมไทยร่วมสมัย เราจะเห็นความเป็นพลวัตของท้องถิ่นที่ถูกขับเคลื่อนไป โดยคนในท้องถิ่นนั้น ไม่ว่าจะเป็น คนท้องถิ่นยากจน ชาวบ้าน แรงงานอพยพ ซึ่งบทบาทของสื่อและการข้ามวัฒนธรรมได้เข้ามามีความสำคัญและมีบทบาทในพื้นที่ของกลุ่มคนเหล่านี้ กล่าวคือ กระบวนการของโลกาภิวัตน์ วัฒนธรรมได้เข้ามาเปิดพื้นที่ให้กับกลุ่มคนหลากหลายในสังคม ซึ่งการเปิดพื้นที่ดังกล่าวนั้นก็มีความไม่เท่าเทียมกันและการพยายามสร้างตัวตนของกลุ่มคนหลากหลายในสังคมจากอิทธิพลของสื่อ และเศรษฐกิจที่หมุนเวียนข้ามพรมแดนมาจากทุกมุมโลกเปิดโอกาสให้คนเหล่านี้เกิดการต่อรองและท้าทายเพื่อสร้างพื้นที่ หรือแม้กระทั่งถูกสังคมกันให้ไปอยู่ในอีกพื้นที่หนึ่งหรือสถานภาพหนึ่งอย่างน่าสนใจ

ภาพท้องถิ่นที่น่าเสนอในวรรณกรรมไทยช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ.2540 – 2550 ได้ฉายให้เห็นถึง ท้องถิ่นที่ มาปะทะ กับกระแสของ โลกาภิวัตน์ ที่สื่อได้นำ วัฒนธรรมข้ามพรมแดน โดยมีวัฒนธรรมตะวันตกเป็นวัฒนธรรมกระแสหลัก ที่นำทุนนิยมและบริโภคนิยม เข้ามาในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีเรื่องของ การเดินทาง ของผู้คน และแรงงานต่างด้าว ที่นำมาซึ่งความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ปัจจัยต่างๆเหล่านี้ต่างดำเนินและขับเคลื่อนอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งในการปะทะกันทางวัฒนธรรม ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น นี้มีทั้งการต่อต้าน การโต้กลับ และการต่อรองกับ วัฒนธรรมกระแสโลกอย่างน่าสนใจ

1.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของ การศึกษาประเด็นเรื่องของท้องถิ่นในวรรณกรรมไทยนั้น ได้มีผู้ศึกษาภาพท้องถิ่นในแต่ละยุคสมัยซึ่งแสดงให้เห็นลักษณะของสังคมท้องถิ่น /ชนบทไทยที่มีลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ที่แห้งแล้ง กัน ดาร ผู้คนลำบากยากแค้น ดังปรากฏในงานวิจัย ของกาญจนา ประสงค์เงิน (2525) เรื่อง “การศึกษาเรื่องสั้นไทยที่เสนอปัญหาสังคมชนบทอีสาน 2501 - 2525” เป็นการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่าเรื่องสั้นในช่วงปี 2501 – 2525 จำนวนหนึ่งมีเนื้อหาที่แสดงและสะท้อนสภาพปัญหาต่างๆในสังคมชนบทอีสานได้อย่างชัดเจน เช่น ปัญหาความยากจนเนื่องจากความแห้งแล้งของลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ สภาพความเป็นอยู่อันแร้นแค้นของชาวอีสาน ปัญหาการอพยพเข้าเมือง และเมื่ออพยพเข้ามาสู่เมือง ภาพเสนอของท้องถิ่นมักถูกนำมาเสนอในด้านที่ความยากจน ขาดพร่องนั้นถูกเน้นย้ำซ้ำเติมอีกครั้งจากเมือง

ภาพดังกล่าวถูกนำมาฉายให้เห็นอีกครั้งในลักษณะของการเป็นท้องถิ่นที่อพยพมาสู่เมืองท้องถิ่นในฐานะของการเป็น “เหยื่อ” ของเมือง โดยมีเมืองเป็น “ผู้ล่า” เพื่อแสดงให้เห็นภาพลักษณะในด้านลบของเมือง จากงานวิจัยเรื่อง “ภาพลักษณะสังคมเมืองในเรื่องสั้นไทยร่วมสมัยระหว่างพุทธศักราช 2534 – 2536” ของอารีญา หุตินทะ (2539) งานวิจัยดังกล่าว เป็นการศึกษาภาพลักษณะสังคมเมืองที่แสดงให้เห็นถึง ภาพลักษณะอันเป็นลบของสังคมเมือง ทั้งลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม ขณะเดียวกันก็แสดงแล สะท้อนให้เห็นภาพชนบทและท้องถิ่นในลักษณะที่ ป็นตัวเปรียบเทียบกับสังคมเมือง ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับชนบทในภาวะอันไม่เท่าเทียมกัน กล่าวคือ เมืองยังคงเป็นศูนย์กลางแห่งความเจริญในทุกด้านและดูดซับทรัพยากรจากชนบทเข้ามาพัฒนาเมือง ส่งผลให้คนชนบทอพยพสู่เมือง เกิดเป็นปัญหาสังคมต่างๆตามมา

การศึกษาภาพสังคมทั้งในชนบทและเมืองในช่วงเวลา ต่อมาคืองานวิจัยของอัฐพล ส่งแสง (2545) วิเคราะห์เรื่อง “ภาพสะท้อนสังคมในเรื่องสั้นไทยระหว่างพุทธศักราช 2538 - 2542” ผลของการวิจัยสะท้อนให้เห็นปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นทั้งในเมืองและชนบท ไม่ว่าจะเป็นปัญหาครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจ ความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม การสะท้อนให้เห็นผลร้ายของความเจริญที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตชนบท เกิด เป็นช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน และมนุษย์ตกเป็น ผู้ถูกกระทำอย่างไม่มีหนทางต่อสู้

จากตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอภาพ ท้องถิ่นในวรรณกรรมเรื่องเล่าร่วมสมัยของไทยในแต่ละช่วงสมัยจะพบว่า เมื่อมุ่งเน้นไปที่สังคมชนบทหรือสังคมท้องถิ่น ภาพของสังคมท้องถิ่นในวรรณกรรมเรื่องเล่าร่วมสมัยของไทยมักอยู่ ในสถานะของการเป็นผู้ถูกกระทำ เป็นภาพสะท้อนของปัญหา ทั้งความลำบากยากจน การด้อยการศึกษาและการถูกเอารัดเอาเปรียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพชนบทจะถูกจัดวางให้อยู่ตรงข้ามกับเมืองมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นการอพยพเข้ามาเป็น แรงงานของคนหนุ่มสาวในเมืองหลวง การขายที่ดินทำกินให้กับนายทุนของเกษตรกร เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ภาพของท้องถิ่นเริ่มมีการนำเสนอที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อประเทศประสบวิกฤติทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ส่งผลให้ภาคธุรกิจของ เมืองได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก ช่วงเวลาดังกล่าวท้องถิ่นจึงมีบทบาทในฐานะการเป็นแหล่งพักพิงและเยี่ยวยาให้ผู้คนที่เคยอพยพเข้าไปทำงานในเมืองกลับมาตั้งหลักที่ท้องถิ่นอีกครั้ง

งานวิจัยของเกศินี จุฑาวิจิตร (2550) เรื่อง “ภาพสะท้อนสังคมและโลกทัศน์นักเขียนจากเรื่องสั้นยุควิกฤติเศรษฐกิจ” แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของภาพสังคมชนบทในช่วงก่อนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจและหลังวิกฤติเศรษฐกิจ กล่าวคือ ภาพวิถีชีวิตในชนบทจากเรื่องสั้นที่ใช้ในการวิจัยนี้สะท้อนว่าชนบทเป็นทางออกที่ดีที่สุดสำหรับผู้ที่ยากจนจากวิกฤติเศรษฐกิจ เพราะชนบทยังเป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งพื้นที่ทำกิน ในขณะที่ภาพสะท้อนชนบทจากเรื่องสั้นในช่วงก่อนวิกฤติเศรษฐกิจ คือความแห้งแล้ง ในชนบทไม่มีการจ้างงาน ผู้คนต้องอพยพเข้าเมืองเพื่อหางานทำ งานวิจัยของเกศินีแสดงให้เห็นว่า นักเขียนไทยที่นำเสนองานในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ มองและยอมรับว่าสังคมปัจจุบันถูกขับเคลื่อนด้วยระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม แม้ว่านักเขียนส่วนหนึ่งเสนอทางเลือกแบบ ท้องถิ่นนิยม แต่แนวทางดังกล่าวก็มักจะมีลักษณะพาฝันมากกว่าจะเสนอภาพจริง ดังนั้น แม้นักเขียนจะเห็นภาพด้านลบของสังคมภายใต้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยม แต่ก็มองว่านี่อาจเป็น “แบบฉบับของสังคมที่ดีที่สุด” งานเขียนในช่วงนี้จึงเป็นการที่ผลิตซ้ำอุดมการณ์กระแสหลักและเสริมความแข็งแกร่งให้กับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรีในปัจจุบัน

ในงานศึกษาท้องถิ่นช่วงต่อมาเริ่มเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจ กล่าวคือ มุมมองของนักเขียนในการนำเสนอท้องถิ่นที่ปรากฏในวรรณกรรมได้แสดงให้เห็นถึงกระบวนการในการตอบโต้และการต่อรองของท้องถิ่นที่มีต่อ อศุนย์กลางมากขึ้น วิทยานิพนธ์ของวิ มลมาศ ปฎชากุล (2550) เรื่อง “อัตลักษณ์พื้นถิ่นในบันเทิงคดีภาคใต้ (พ.ศ. 2522 - 2546)” แสดงให้เห็นว่า บันเทิงคดีภาคใต้มีฐานะเป็นเครื่องมือตอบโต้การครอบงำของวัฒนธรรมกระแสหลักที่มีต่อพื้นถิ่นใต้ โดยการตอบโต้ได้แสดงออกในสองระดับคือ การตอบโต้ด้วยการเปิดเผยผลของการครอบงำที่ทำให้ท้องถิ่นภาคใต้อ่อนแอ และการตอบโต้ด้วยการทบทวน / รื้อฟื้น หรือสร้างอัตลักษณ์พื้นถิ่นใต้เพื่อสถาปนาอัตลักษณ์พื้นถิ่นของตนให้มีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับศูนย์กลางและวัฒนธรรมกระแสหลัก พร้อมกันนั้นก็เลื่อนไหลตัวเองเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยด้วย

งานศึกษาของวิมลมาศให้ภาพท้องถิ่นภาคใต้ที่แสดงการตอบโต้การครอบงำของวัฒนธรรมกระแสหลัก ขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นถึงสีสันในวัฒนธรรมพื้นถิ่นอย่างน่าสนใจ ภาพท้องถิ่นดังกล่าวจึงเป็นการนำเสนอให้เห็นบทบาทของวรรณกรรมในฐานะเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ตอบโต้กับอำนาจรัฐและการรวมศูนย์ที่พยายามกันให้ท้องถิ่นออกไปอยู่ชายขอบของการพัฒนา ภาพท้องถิ่นในวรรณกรรมดังกล่าวจึงฉายให้เห็นถึงมิติใหม่ในการเริ่มที่การคงไว้ซึ่งศักดิ์ศรีทาง

วัฒนธรรมของตนเอง อัตลักษณ์พื้นถิ่นจึงไม่ได้เป็นสิ่งที่ด้อยไปกว่าอัตลักษณ์ของเมืองหรือวัฒนธรรมกระแสหลัก

การนำเสนอภาพท้องถิ่นในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่อิงอยู่กับวัฒนธรรมกระแสหลักและกระแสโลกมากขึ้นนั้น แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่นในด้านที่ท้องถิ่นสามารถสร้างและปรับตัวให้เลือนไหลเข้ากับวัฒนธรรมหลักของสังคมพร้อมกับที่รักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมเดิมของตน ท้องถิ่นในปัจจุบันจึงอยู่ในยุคของการเปิดตัวเองไปสู่การไหลเข้ามาของสิ่งเข้าภายนอก เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงขึ้นภายในตัวของท้องถิ่นเองเพื่อ ตอบโต้และต่อรองกับกระแสโลกาภิวัตน์ กล่าวได้ว่า ในด้านหนึ่ง หนึ่งนั้นโลกาภิวัตน์กลับกลายเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนให้ภาคท้องถิ่นเกิดการตระหนักถึงรากและวัฒนธรรมตนเองอย่างเข้มข้นจนนำไปสู่การสร้างท้องถิ่นให้กลับมามีบทบาทและความหมายในการเป็นตัวแทนทางวัฒนธรรมของภาคสังคมขึ้นอีกครั้ง

แม้โลกในกระแสโลกาภิวัตน์จะขับเคลื่อน ไปด้วยทุน การสื่อสารและเทคโนโลยีอันทันสมัยที่ดูเหมือนเป็นโลกคนละด้านกับวิถีท้องถิ่น แต่ยิ่งสังคมมีการเปลี่ยนแปลง ความเป็นท้องถิ่นก็มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมโลกเช่นกัน การเปิดตัวเองไปสู่โลกภายนอกและมีการปะทะสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมที่มากับกระแสโลกมาก ขึ้นของท้องถิ่น ส่งผลให้ท้องถิ่นได้มองเห็นโลกขณะเดียวกันก็ปรากฏสูญสลายตาโลกด้วยเช่นกัน จึงน่าสนใจว่าปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ได้สร้างแรงหนุน แรงส่งเสริม รวมไปถึงการกีดกัน กัดทับความเป็นท้องถิ่นอย่างไร ทศนคติและมุมมองของนักเขียนไทยร่วมสมัยมองปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับท้องถิ่นในลักษณะแง่มุมใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งท้องถิ่นในบริบทของโลกาภิวัตน์วัฒนธรรม

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวรรณกรรมในฐานะที่เป็นตัวบททางวัฒนธรรมที่แสดงถึงกระแสโลกาภิวัตน์ที่ครอบงำท้องถิ่น และกระแสการต่อต้านและการต่อรองของ ท้องถิ่นเพื่อที่จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงการข้ามวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง ของสังคมท้องถิ่นในช่วงเวลาดังกล่าว

1.3 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความหมายและแนวคิดสำคัญของโลกาภิวัตน์วัฒนธรรม (cultural globalization) ที่ปรากฏในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย
2. เพื่อศึกษา บทบาทของสื่อกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีผลกระทบต่อท้องถิ่นนิยม (localism) ในวรรณกรรมไทยกลุ่มดังกล่าว

1.4 สมมติฐาน

วรรณกรรมไทยร่วมสมัย พ.ศ. 2540 – 2550 นำเสนอโลกาภิวัตน์วัฒนธรรมซึ่งเน้นความสำคัญของสื่อ และกระบวนการของวัฒนธรรมข้ามพรมแดน ในบริบทของโลกาภิวัตน์วัฒนธรรม (cultural globalization) สื่อมีบทบาทสำคัญในการประกอบสร้างโลกจินตนาการของผู้คนขึ้นจากการรายงานข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ และมีบทบาทในการแลกเปลี่ยนและผสมผสานทางวัฒนธรรม โลกาภิวัตน์วัฒนธรรมยังนำไปสู่ปรากฏการณ์ท้องถิ่นนิยม (localism) ที่แสดงให้เห็นการยอมรับ ต่อรองหรือตอบโต้ระหว่างกระแสวัฒนธรรมท้องถิ่นกับกระแสวัฒนธรรมโลก

1.5 ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการ วิจัยโดยวิเคราะห์ข้อมูลจากวรรณกรรม ไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 – 2550 เนื่องจาก พ.ศ. 2540 เป็นปีที่กระแสโลกาภิวัตน์เข้ามามีผลกระทบต่อเศรษฐกิจสังคมไทยเป็นอย่างมาก ประกอบกับเกิดกระแสการให้ความสำคัญในระดับท้องถิ่น เศรษฐกิจพอเพียงและกา รหวนคืนสู่ท้องถิ่นอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขตการศึกษาประเด็นเรื่อง โลกาภิวัตน์และท้องถิ่นนิยมในช่วงเวลาดังกล่าว

รายชื่อตัวบทที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากวรรณกรรมไทยร่วมสมัย ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 – 2550 ที่นำเสนอเรื่องท้องถิ่นในกระแสโลกาภิวัตน์ โดยมีสื่อเป็นประเด็นสำคัญในการนำเสนอ จากเกณฑ์ดังกล่าวผู้วิจัย

ได้เก็บตัวบทวรรณกรรมจำนวน 31 เรื่อง แบ่งเป็นนวนิยาย 2 เรื่อง เรื่องสั้น 28 เรื่อง และบทกวี 1 เรื่อง ดังนี้

นวนิยาย 2 เรื่อง ได้แก่

1. *โลกของจอม* (2545) ทินกร หุตางกูร
2. *ลูกสาวฤๅษี* (2549) ปรีทรรศ หุตางกูร

เรื่องสั้น 28 เรื่อง ได้แก่

1. “ดอกไม้สีฟ้า” ใน *คนใต้ลวดบนดาวสีฟ้า* (2542) ทินกร หุตางกูร
2. “ซูเปอร์สตาร์” ใน *สนามหญ้า* (2543) ทินกร หุตางกูร
3. “สงครามข้าว (เรื่องสำหรับผู้ใหญ่)” ใน *น้ำใจยังหาได้* (2545) จำลอง ฝั่งชลจิตร
4. “เสียวหัวที่ควนนก” ใน *โคลกดิจิตัล* (2548) ปรีทรรศ หุตางกูร
5. “นางละคร” ใน *โคลกดิจิตัล* (2548) ปรีทรรศ หุตางกูร
6. “เพลิงรัก ลานแค้น” ใน *แม่มดบนตึก* (2548) ปรีทรรศ หุตางกูร
7. “ฝั่งเมืองตระนอม (วันชมรพนมเปญเมาแดด)” ใน *ลิกอร์ พวกเขาเปลี่ยนไป* (2548) จำลอง ฝั่งชลจิตร
8. “ซูเปอร์สตาร์มาเยี่ยม” ใน *โลกหมุนรอบตัวเอง* (2548) กนกพงศ์ สงสมพันธุ์
9. “ครีมฟ้าครีมฝน” ใน *โลกหมุนรอบตัวเอง* (2548) กนกพงศ์ สงสมพันธุ์
10. “จารึกรามคำแหง” ใน *เงาจันทร์ในอัญประกาศ* (2548) มุกหอม วงษ์เทศ
11. “คืนข้าวประดับดิน” ใน *สายลมบนถนนโบราณ* (2548) มาโนช พรหมสิงห์
12. “หิมะกลางแดด” ใน *ทัชมาฮาลบนดาวอังคาร* (2548) ทินกร หุตางกูร
13. “ในห้องน้ำ” ใน *บุหลันแรม* (2548) วินทกานท์
14. “ในแกงส้มปลา...มีโลกหนึ่งใบ” ใน *บุหลันแรม* (2548) เจ้าชายน้อย
15. “ปัญหาของหล่อน” ใน *รอบบ้านทั้งสี่ทิศ* (2549) ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์
16. “หลังเลือดที่บาร์เร็กเก้” ใน *ราหุอมจันทร์ เล่ม 1* (2549) ปรีทรรศ หุตางกูร
17. “เสือในสวนยาง” ใน *ราหุอมจันทร์ เล่ม 1* (2549) วินทร์ เลียววาริณ
18. “เรื่องหงุดหงิด” ใน *รอบบ้านทั้งสี่ทิศ* (2549) กนกพงศ์ สงสมพันธุ์
19. “บ้านเมืองของเขา” ใน *นิทานประเทศ* (2549) กนกพงศ์ สงสมพันธุ์
20. “สงคราม” ใน *คนละโลกเดียวกัน* (2549) อัคริธี ธรรมโชติ
21. “บริโภคนิยม” ใน *คนละโลกเดียวกัน* (2549) อัคริธี ธรรมโชติ

22. “เดินลงสู่ความเย็นอย่างมีศิลปะ” ใน *ปลาหมอตายเพราะไม่หายใจ* (2549)
วัฒน์ วรรลยางกูร
23. “The Coolman and the Sea” ใน *ปลาหมอตายเพราะไม่หายใจ* (2549)
วัฒน์ วรรลยางกูร
24. “คลื่นภายใน” ใน *กรณีศึกษาเรื่องลูกแกะพันผุ* (2550) ชาติวุฒิ บุญยรักษ์
25. “ปากเปื่อย เท้าเปื่อย ” ใน *เรื่องบางเรื่องเหมาะที่จะเป็นเรื่องจริงมากกว่า* (2550)
จำลอง ฝั่งชลจิตร
26. “หมู่บ้านแอโรบิก” ใน *หมู่บ้านแอโรบิก* (2550) ทศนาวดี
27. “สมภารระดับ ๘” ใน *หมู่บ้านแอโรบิก* (2550) ทศนาวดี
28. “ผู้รับร่าง” ใน *หมู่บ้านแอโรบิก* (2550) ทศนาวดี

บทกวี 1 เรื่องได้แก่

1. “เด็กเด็กชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ใน *เก็บความเศร้าไว้ให้พื้่มือเด็กเด็ก* (2547)
ศิริวรรณ แก้วกาญจน์

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ทำให้เข้าใจความคิดเรื่องโลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมไทย
2. ทำให้เข้าใจบทบาทของสื่อกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้ามามีผลกระทบต่อท้องถิ่นในยุคโลกาภิวัตน์

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โลกาภิวัตน์วัฒนธรรม หมายถึง ปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมในโลกไร้พรมแดนที่บทบาทของเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการนำวัฒนธรรมข้ามพรมแดน ส่งผลให้เกิดกระแสทางวัฒนธรรมเป็นสองทาง คือ การทำให้วัฒนธรรมเป็นเนื้อเดียวกัน (Homogenization) และการผสมผสานทางวัฒนธรรม (Heterogenization)
2. สื่อ (media) หมายถึง การผลิตสร้างและการแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสาร สื่อมีทั้งประเภทที่เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต และสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์

3. ท้องถิ่น (local) หมายถึง หน่วยที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับถิ่นที่ สภาพทางภูมิศาสตร์และธรรมชาติ รวมไปถึงลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ

4. ท้องถิ่นนิยม (localism) หมายถึง กระแสของท้องถิ่น การให้ความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่นที่เกิดขึ้นเพื่อตอบโต้กับกระแสโลกาภิวัตน์

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้คำว่า “ท้องถิ่น” ในความหมาย 2 ระดับ ระดับแรก คือ “ท้องถิ่น” ในความหมายของการเป็นท้องถิ่นระดับประเทศที่ตรงข้ามกับสังคมโลก ระดับที่สองคือ “ท้องถิ่น” ในความหมายของการเป็นท้องถิ่นในสังคมไทยที่ตรงข้ามกับสังคมเมือง

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

โลกาภิวัตน์ : ความหมายและปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม

โลกาภิวัตน์ (globalization) เป็นกระแสของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นและมีบทบาทอย่างเด่นชัดหลังการสิ้นสุดของสงครามเย็นในปี พ.ศ. 2534 กล่าวคือ หลังจากสงครามเย็นสิ้นสุดลงด้วยการล่มสลายของระบอบสหภาพโซเวียต โลกก็เข้าสู่การเปลี่ยนแปลง มีการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีขั้นสูง อาทิ ระบบดาวเทียม และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ที่สามารถติดต่อและส่งข้อมูลไปยังที่ต่างๆ ของโลกที่อยู่ห่างไกลกันได้ภายในเวลาอันรวดเร็ว ผลจากพัฒนาการของเทคโนโลยีการคมนาคมสื่อสารทำให้โลกปัจจุบันมีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กันผ่านทางที่เป็นความสะดวก รวดเร็วและใกล้ชิดกันมากขึ้น ศัพท์คำว่า “โลกาภิวัตน์” (globalization) เริ่มใช้ในโลกธุรกิจ ตั้งแต่ พ.ศ.2503 และกลายเป็นวาทกรรมสาธารณะในช่วงพ.ศ. 2533 จนทำให้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา เป็นทศวรรษแห่งการวิวาทะว่าด้วยโลกาภิวัตน์ (Waters, 1995: 2)

2.1 ความหมายของโลกาภิวัตน์

ศัพท์คำว่าโลกาภิวัตน์เป็นศัพท์คำหนึ่งที่แพร่หลายอยู่ในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังยุคสงครามเย็นเป็นต้นมา กระแสของโลกาภิวัตน์หรือการเชื่อมโลก ย่อโลกให้เล็กลง หรือที่เรียกกันว่า “หมู่บ้านโลก” “โลกไร้พรมแดน” เหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงภาวะที่มนุษย์จะติดต่อ สัมพันธ์กันได้สะดวกรวดเร็วขึ้น มีการแพร่กระจายข้อมูลข่าวสารและรับรู้ข่าวสารถึงกันได้ง่ายดายขึ้น

แอนโทนี กิดเด็นส์ (Anthony Giddens, 1990: 93) ได้ให้นิยามโลกาภิวัตน์ในความหมายว่า การติดต่อสัมพันธ์กันของคนทั่วโลก ที่เป็นไปอย่างเข้มข้น ทำให้เกิดการเชื่อมโยงท้องถิ่นต่างๆ ที่อยู่ห่างไกลกันเข้าด้วยกัน สิ่งที่เกิดขึ้นในระดับท้องถิ่นล้วนเป็นผลสืบเนื่องจากเหตุการณ์อื่นที่เกิดขึ้นอยู่ในที่อื่นที่อยู่ห่างไกลออกไป

อรชุน อับปาดูไร (Appadurai, 1990: 236) นักมานุษยวิทยาคนสำคัญของโลก กล่าวถึง กระแสโลกาภิวัตน์ว่าเป็นภาวะทางสังคมอันแตกต่างและซับซ้อนที่เกิดจากการไหลและเคลื่อนย้ายของมิติต่างๆ 5 มิติ ได้แก่

1. การไหลเวียนในมิติของมนุษย์ (ethnoscapes) หมายถึง การเดินทาง การย้ายถิ่นที่ของผู้คน เช่น นักท่องเที่ยว ผู้อพยพลี้ภัย คนพลัดถิ่น แรงงานข้ามชาติ เป็นต้น
2. การไหลเวียนในมิติของเทคโนโลยี (technoscapes) หมายถึง การแพร่กระจายของเทคโนโลยี รวมไปถึงเครื่องจักรทันสมัยจากประเทศหนึ่งไปสู่อีกประเทศหนึ่ง
3. การไหลเวียนในมิติของทุน (financescapes) หมายถึง การเคลื่อนย้ายไหลเวียนของระบบทุนที่มีความผันผวน และรวดเร็วอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ผ่านตลาดเงิน ตลาดหุ้น และตลาดสินค้าในระดับโลก
4. การไหลเวียนในมิติของสื่อ (mediascapes) หมายถึง การกระจายของข้อมูล และข่าวสารอิเล็กทรอนิกส์ ที่ไหลเวียนอยู่ในสังคม
5. การไหลเวียนในมิติของอุดมการณ์ (ideoscapes) หมายถึง ความคิดทางการเมืองและอุดมการณ์ของผู้คนที่มีต่อการมองโลก ทั้งในเรื่อง สิทธิ เสรีภาพ อำนาจอธิปไตย การปกครองระบอบประชาธิปไตย เหล่านี้เป็นต้น

ทั้ง 5 มิติดังกล่าว มีความสัมพันธ์ต่อกันในลักษณะของการไหลและเคลื่อนย้ายต่างระดับ ความเร็ว ต่างแกน ต่างจุดเริ่มต้นและปลายทาง ในความเห็นของอับปาดูไร โลกาภิวัตน์จึงมิใช่โลกของความเป็นหนึ่งเดียวและกลมกลืน แต่ตราบนี้แก่นด้วยภาวะไม่เท่าเทียม สับสนวุ่นวายและสลับซับซ้อน กล่าวคือ โลกาภิวัตน์ทำให้เกิดท้องถิ่นข้ามท้องถิ่น (translocalities) หลากหลายรูปแบบและเข้มข้นมากกว่าอดีต เพราะ เกิดภายใต้เงื่อนไขการเคลื่อนย้ายของผู้คน – เทคโนโลยี – ทุน – สื่อ – อุดมการณ์ข้ามพรมแดนด้วยความถี่ ความเร็ว เข้มข้นสูงหลากหลายรูปแบบ ดังนั้น ภาวะความไม่เท่าเทียมกันในกระแสโลกอันเกิดจากปัจจัยพื้นฐานและนโยบายทางการเมืองของแต่ละประเทศที่มีความแตกต่างกัน จึงทำให้กระแสโลกาภิวัตน์มีลักษณะของการแยกกระจายข้ามไปมาถึงกันจากทุกทิศทาง ไม่ได้เป็นการไหลเวียนทางเดียวจากวัฒนธรรมตะวันตกไปสู่โลกที่เหลือในลักษณะของการเป็นมหาอำนาจเด็ดขาดอีกต่อไป

การเคลื่อนย้ายไหลเวียนในมิติของคน เทคโนโลยี ทุน สื่อและอุดมการณ์ในโลกที่เทคโนโลยีการสื่อสารสามารถทำให้อุปสรรคในเรื่องของระยะห่างระหว่างเวลา – สถานที่หมดไป

(time – space compression) ส่งผลให้แต่ละประเทศในโลกต่างเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้รับทางวัฒนธรรม ความคิดและจินตนาการแห่งโลกในสภาวะการณ์ที่เข้มข้น รวดเร็ว และกว้างขวาง เกิดเป็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมในพื้นที่ของสังคมนั้น ซึ่งอาจมีทั้งการยอมรับ การต่อต้าน และการต่อรองกับสิ่งที่สังคมรับเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นมิติของการบริโภค การเมือง สังคมและวัฒนธรรม โดยปัจจัยสำคัญที่ทำให้จินตนาการแห่งโลกในกระแสโลกาภิวัตน์เกิดขึ้นคือความก้าวหน้าและการแผ่ขยายไป นวัตกรรมและเทคโนโลยีการสื่อสาร และการอพยพเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดน ข้ามวัฒนธรรมของผู้คน

สจิวต ฮอลล์ (Hall, 1980: 137) มองกระแสโลกาภิวัตน์คล้ายกับอุปาทานใดๆว่า โลกาภิวัตน์มิได้นำมาซึ่งความเป็นหนึ่งเดียวของวัฒนธรรมโลก และภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่สร้างความเป็นหนึ่งเดียวของสังคมโลก แต่อีกด้านคือกระแสสร้างความแตกต่าง ดังนั้น โลกาภิวัตน์จึงไม่ใช่การแทนที่ความเป็นท้องถิ่นด้วยความเป็นสากล หากแต่คือการปะทะประสานระหว่างความเป็นท้องถิ่นกับสากล และสร้างความเป็นท้องถิ่นและสากลขึ้นมาใหม่ โลกาภิวัตน์คือกระบวนการพัฒนาที่ไม่สม่ำเสมอ และการพัฒนาที่ไม่สม่ำเสมอของโลกาภิวัตน์ส่งผลกระทบต่อผู้คนต่างสถานที่ในระดับที่แตกต่างกัน

ฮอลล์ (Hall, 1996: 619) ได้อธิบายผลที่เกิดขึ้นจากการสลายพรมแดนของพื้นที่ (de-territorialization) ในกระแสโลกาภิวัตน์ไว้ 3 ประการ คือ

1. การทำให้วัฒนธรรมเป็นเนื้อเดียวกัน (cultural homogenization) ส่งผลให้อัตลักษณ์ของชาติถูกสิ้นคลอน
2. กระแสการต่อต้านโลกาภิวัตน์ทำให้อัตลักษณ์ชาติหรืออัตลักษณ์ท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง มั่นคงมากขึ้น
3. แม้ว่าอัตลักษณ์ชาติจะ สิ้นคลอนและเสื่อมลง แต่จะเกิดรูปแบบของอัตลักษณ์ใหม่ขึ้นมาแทน

รูปแบบของอัตลักษณ์ใหม่นี้เกิดขึ้นจากกระบวนการของสื่อและการสื่อสารเป็นบทบาทสำคัญในการทำให้เกิดการข้ามพรมแดน และในการข้ามพรมแดนทางพื้นที่และทางวัฒนธรรมนี้ ทำให้ความหมายต่างๆทางวัฒนธรรมไม่ได้ถูกกำหนดและถูกตรึงความหมายโดยผูกติดอยู่กับสถานที่และตำแหน่งแห่งที่ของผู้คนอีกต่อไป กล่าวคือ ปราบกฎการณ์โลกาภิวัตน์ทำให้วัฒนธรรม

ไม่ผูกติดกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ หากแต่ได้เลื่อนไหลข้ามพรมแดนพาดทับกันไปมาอย่างซับซ้อน และเป็นอิสระ การ์เซีย แคนคลินี (Garcia Canclini, 1995: 229) ได้ให้คำจำกัดความของภาวะที่พรมแดนประเทศไม่ได้ถูกจำกัดพื้นที่ไปตามเส้นแบ่งเขตแดน ว่าหมายถึง การสลายความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และเขตแดนทางสังคม (the loss of the 'natural' relation between culture with geographic and social territory) หรือตามที่โรวีและเชลลิง (Rowe and Schelling, 1991: 231) ให้คำนิยามไว้ว่า คือการปลดปล่อยสัญญาณทางวัฒนธรรมออกจากข้อจำกัดทางพื้นที่และเวลา (the release of cultural signs from fixed locations in space and time) การศึกษาวัฒนธรรมในที่นี้จึงไม่ได้มองวัฒนธรรมในแง่ของการมีวิถีชีวิต ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในลักษณะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างไปจากชนกลุ่มอื่นๆ ในลักษณะที่ถูกกำหนดพื้นที่ตายตัว เช่นศึกษาวัฒนธรรมของ ชนเผ่าหรือกลุ่มชาวเขาเผ่าต่างๆ อย่างที่เคยศึกษากันมาตามแนวทางการศึกษาของนักมานุษยวิทยาอเมริกันในช่วงก่อนและหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เพราะในกระแสโลกาภิวัตน์ วัฒนธรรมไม่ได้หยุดนิ่งให้อยู่ภายในอาณาบริเวณใดบริเวณหนึ่งอย่างจำเพาะเจาะจงอีกต่อไป

การที่เส้นแบ่งพรมแดน หรือพื้นที่ของพรมแดนถูกข้ามผ่านไปมาโดยปราศจากกา รถูกกำหนดและถูกจำกัดขอบเขตโดยรัฐนั้น ทำให้พรมแดนเปิดกว้างในการรับวัฒนธรรมต่างๆ ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมของตนและวัฒนธรรมของคนอื่น ในการเป็นพื้นที่เปิดรับจึงมีทั้งวัฒนธรรมที่คุ้นเคยและวัฒนธรรมที่แปลกหน้า การเลื่อนไหลอย่างเสรีของวัฒนธรรมในพื้นที่หนึ่งๆจึงไม่ได้นำมา แต่การยอมรับวัฒนธรรมของคนในพื้นที่อย่างราบรื่น และไม่มีข้อโต้แย้งต่อรอง พื้นที่หนึ่งๆ ต้องถื่นหนึ่งๆในยุคโลกาภิวัตน์จึงเข้มข้นไปด้วยการปะทะสังสรรค์กันทางวัฒนธรรม

2.2 โลกาภิวัตน์วัฒนธรรม: ความหมายและปรากฏการณ์ทางสังคม

โลกาภิวัตน์วัฒนธรรม หมายถึง ปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมในโลกไร้พรมแดน ที่บทบาทของเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญในการนำวัฒนธรรมข้ามพรมแดน ส่งผลให้เกิดกระแสทางวัฒนธรรมเป็นสองทาง คือ การทำให้วัฒนธรรมเป็นเนื้อเดียวกัน (Homogenization) และการผสมผสานทางวัฒนธรรม (Heterogenization) ในกระแสโลกาภิวัตน์ วัฒนธรรมถูกผลิตสร้างและถ่ายทอดด้วยสื่อที่สัมพันธ์อยู่กับกลไกการตลาดในระบบทุนนิยมอย่างเข้มข้น โลกาภิวัตน์วัฒนธรรมจึงเป็นกระบวนการทางวัฒนธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์ที่สื่อมีบทบาทสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์และนำไปสู่การนำเสนอค่านิยมทางวัฒนธรรมและแบบแผนชีวิตใหม่ๆขึ้นมา

แนวคิดเรื่องโลกาภิวัตน์วัฒนธรรม ในงานวิจัยชิ้นนี้ เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมใน กระแสโลกาภิวัตน์ อันเกิดจากการข้ามเส้นแบ่งพื้นที่และเขตแดนทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคของท้องถิ่น พื้นที่ที่มีรากฐานทางประวัติศาสตร์ ตำนานและการผูกตนเองเข้าเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติที่แวดล้อมกับท้องถิ่นตนอย่างเหนียวแน่นและเข้มข้น เมื่อมาเผชิญกับกระแสของการที่ผู้คน ทูน ชาวสาร อุดมการณ์ ต่างเคลื่อนย้ายไหลเวียนข้ามพรมแดนอย่างรวดเร็ว และ ในปริมาณที่มหาศาล ท้องถิ่น จึงมีทั้ง การวิพากษ์ การต่อต้าน และการประนีประนอม กับวัฒนธรรมข้ามพรมแดน ทั้ง ในลักษณะของ ความสัมพันธ์ที่ ถูกกดขี่ ครอบงำ และความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายและการสร้างความหมายใหม่ทางวัฒนธรรม

ท่ามกลางกระแสโลกที่เชื่อมถึงกัน วัฒนธรรมเป็นด้านมุมสำคัญของปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ที่เข้ามามีบทบาทต่อ อการดำเนินไปในชีวิตประจำวันของผู้คนในด้านที่เปลี่ยนแปลง พลิกผันไปจากเดิม เมื่อการข้ามพรมแดนอันเป็นผลมาจากวิทยาการก้าวหน้าของการสื่อสารและการคมนาคมทำให้โลกอยู่ในสภาวะ 'ไร้พรมแดน' วัฒนธรรมจึงเคลื่อนย้ายไหลเวียนเข้ามาอยู่ในพื้นที่ของกันและกัน โดยไม่ได้กำหนดหรือแบ่งแยกตามเส้นแบ่งพรมแดนประเทศอีกต่อไป อูล์ฟ ฮันเนิส (Ulf Hannerz) กล่าวถึงโลกในภาวะดังกล่าวว่า เป็นการเกิดขึ้นของปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรม แต่เป็นโลกาภิวัตน์วัฒนธรรมในด้านที่เห็นว่าการผันแปรของโลกยังไม่ได้นำวัฒนธรรมให้เป็นแบบเดียวกัน หรือเป็นการที่วัฒนธรรมหนึ่งวัฒนธรรมใดไม่สามารถครอบงำวัฒนธรรมอื่น ๆ จนวัฒนธรรมกลายเป็นเนื้อเดียวกันหมดได้ เราอยู่ร่วมเครือข่ายทางสังคมเดียวกัน แต่ก็ยังเป็นสังคมที่มีความแตกต่างและพร้อมที่จะไหลเลื่อนเปลี่ยนแปลงทางความหมายไปได้เสมอ

There is now a world culture, but we had better make sure we understand what this means. It is marked by an organization of diversity rather than by a replication of uniformity. No total homogenization of systems of meaning and expression has occurred, nor does it appear likely that there will be one for some time soon. But the world has become one network of social

relationships, and between its different regions there is a flow of meanings as well as a flow of people and goods.

(Hannerz, 1990: 237)

ในความเป็นโลกที่ถูกเชื่อม ให้อยู่ในเครือข่ายเดียวกันนี้ ประเด็นเรื่องโลก (global) กับท้องถิ่น (local) ได้เข้ามาเป็นขั้วตรงข้ามที่เข้ามาท้าทายแนวคิดทางวัฒนธรรมแบบเดิมๆ ที่ผูกติดอยู่กับพื้นที่ และมองว่ามีอัตลักษณ์เฉพาะตนที่ไม่เปลี่ยนแปลง ดังนั้น การไหลเวียนข้ามพรมแดนของวัฒนธรรมโลก ในด้านหนึ่งจึงส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง การเผชิญหน้ากันทางวัฒนธรรม ระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับวัฒนธรรมโลกจึงมีทั้ง แรงส่งที่สนับสนุนต่อยอดการเติบโตของวัฒนธรรมท้องถิ่นไปพร้อมกับแรงกดทับที่พยายามจำกัดพื้นที่ และทำลาย

ในกระแสโลกาภิวัตน์ สื่อมวลชนและการผลิตในระบบทุนนิยมได้เข้ามามีส่วนสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมสมัยใหม่ขึ้นมาในสังคม ไม่ว่าจะเป็นการบริโภคข่าวสาร หรือการบริโภคเพื่อสร้างภาพลักษณ์ตนเองต่อสังคม นอกจากนี้ วัฒนธรรมสมัยใหม่ยังเป็นวัฒนธรรมที่เปิดกว้างให้กับคนทุกกลุ่มในสังคม การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยให้นิยามความหมายของวัฒนธรรมตามแนวคิดของ เรย์มอนด์ วิลเลียมส์ (Raymond Williams, 1989: 4) ที่กล่าวว่า “วัฒนธรรมเป็นสิ่งธรรมดาสามัญ” (Culture is ordinary) วัฒนธรรมจึงเป็นของทุกคนในสังคม โดยไม่ได้แบ่งแยกวัฒนธรรมชั้นสูง และวัฒนธรรมมวลชน หากแต่วัฒนธรรมได้แนบแน่นอยู่กับชีวิตประจำ วันของคนในสังคม ในฐานะที่วัฒนธรรมเป็นสิ่งธรรมดาสามัญที่ทุกคนในสังคมมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของ ดังนั้น วัฒนธรรมจึงเป็นพื้นที่ที่เปิด เป็นเวทีสาธารณะ จอห์น ฟิสเก้ (John Fiske, 1989: 20 - 21) มองวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นพื้นที่ของการต่อสู้ ต่อรอง และสร้างตัวตนของกลุ่มคนต่างๆ ในสังคม (a multi-dimensional site of struggling/negotiating for cultural selves and identities)

วัฒนธรรมในท่ามกลางความหลากหลาย การเลื่อนไหล และการเปลี่ยนแปลงผ่านของ ทั้งผู้คน เทคโนโลยี สื่อ การเงินและอุดมการณ์ในสมัยโลกาภิวัตน์ จึงเป็นวัฒนธรรมที่อยู่ในฐานะของการเป็น “สนามของการต่อรองช่วงชิง” (a site of struggle) ที่สร้างกระบวนการต่อรอง สร้างสรรค์ให้กับคนธรรมดาในสังคมที่จะใช้ในการรับมือหรือสร้างความหมายทางสังคมให้กับประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของตน และด้วยเหตุที่กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้การสื่อสารเชื่อมโยงระหว่างท้องถิ่น

ข้ามท้องถิ่นสามารถเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ปริมาณพลทางวัฒนธรรมจึงกลายมาเป็นพื้นที่ของการผสมผสานอยู่ควบคู่กัน มีการแลกเปลี่ยนกัน ตอบโต้กันของวัฒนธรรมกระแสต่างๆที่หลากหลายและทับซ้อนมากขึ้น ปัจจุบัน วัฒนธรรมจึงไม่เพียงเป็นบริบทแต่หากเป็นแกนกลางที่เชื่อมโลกเข้าด้วยกันและทำให้การหยิบยืมและผสมผสานทางวัฒนธรรมซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้น

2.2.1 เหยี่ยงสองด้านของโลกาภิวัตน์วัฒนธรรม : การครอบงำและการผสมผสานทางวัฒนธรรม

เมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลงในปี 2534 และฝ่ายอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่นำโดยสหรัฐอเมริกาได้แผ่แนวคิดออกไปทั่วภูมิภาคของโลก ทำให้แนวคิดแบบอเมริกาที่เน้นเรื่องทุนนิยมเสรีและวิถีแบบบริโภคนิยม มเป็นที่รู้จักไปอย่างกว้างขวาง โลกาภิวัตน์เป็นกระแสที่เกิดขึ้นตามมาต่อเนื่องจากวิถีแบบทุนนิยม โดยมีปัจจัยด้านเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวสนับสนุนให้การไหลเวียนของทุน ข่าวสาร ผู้คน วัฒนธรรม และความคิดอุดมการณ์เดินทางข้ามพรมแดนไปมาหา กันอย่างสะดวกง่ายดายและรวดเร็ว การที่ท้องถิ่นแต่ละแห่งทั่วโลกสามารถเชื่อมต่อไปเข้าถึงกัน แต่อยู่ในลักษณะที่ไม่เท่าเทียมกันทุกท้องถิ่นนี้ ทำให้กระแสโลกาภิวัตน์ไหลเวียนไปในทิศทางที่ไม่ได้เป็นการรับส่งและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอย่างเสมอกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่มีอำนาจมากกว่า ทั้งทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีข่าวสารย่อมมีความได้เปรียบในการเผยแพร่วัฒนธรรม และภาพลักษณ์ของประเทศตนออกสู่สายตาชาวโลกผ่านสัญญาณดาวเทียมส่งไปยังเครื่องรับโทรทัศน์ของหลายๆประเทศทั่วโลก

ความไม่เท่าเทียมกันเชิงอำนาจทำให้ผู้คนมองปรากฏการณ์ โลกาภิวัตน์วัฒนธรรมว่าเป็นปัจจัยในการช่วยแผ่อำนาจทางวัฒนธรรมจากประเทศหนึ่งไปสู่อีกหลายๆประเทศทั่วโลก เป็นการทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นแบบเดียวกัน มีลักษณะเหมือนกัน แต่ในอีกด้านหนึ่งก็มีกลุ่มความคิดหนึ่งที่ตั้งใจว่าไม่มีท้องถิ่นใดที่จะรับวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งเข้ามาในพื้นที่วัฒนธรรมของตนเองทั้งหมด โดยไม่มีการปรับ การเลือกเอาหรือการตัดออกให้เหมาะสมกับพื้นฐานและลักษณะของวัฒนธรรมตน ดังนั้น แม้วัฒนธรรมจะข้ามพรมแดนมาถึงกันแต่ก็ไม่อาจครอบงำและลบทำลายความเป็นวัฒนธรรมเฉพาะถิ่นได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด เพราะวัฒนธรรมโลกหรือวัฒนธรรมสากลก็ต้องมีการปรับให้เข้ากับท้องถิ่นเช่นเดียวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นก็ต้องมีการปรับ การเลือกรับเฉพาะบางด้าน บางเลี้ยวส่วนของวัฒนธรรมโลกเพื่อมาเสริมมาเติมให้เหมาะกับวัฒนธรรมของตน

กระแสโลกาภิวัตน์จึงทำให้เกิดมุมมองสองด้านที่เห็นต่างกันไป แนวคิดหนึ่งเห็นว่าโลกาภิวัตน์คือการครอบงำทางวัฒนธรรม ทำให้วัฒนธรรมเป็นเนื้อเดียวกันเพื่อประโยชน์ในระบบของทุนนิยมและบริโภคนิยม ที่จะผลิตและแพร่กระจายสินค้าและวัฒนธรรมของตนไปทั่วโลก ในขณะที่อีกแนวคิดหนึ่งก็มองว่าโลกาภิวัตน์คือการผสมผสานกันทางวัฒนธรรม การเลือกรับและนำมาปรับ นำมาใช้กับวัฒนธรรมของตนเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการดำรงอยู่ของทั้งสองฝ่าย ทั้งวัฒนธรรมสากลและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย นักเขียนได้แสดงทัศนะต่อโลกาภิวัตน์ในด้านมุมมองที่แตกต่างกันไป มีทั้งที่เห็นว่าโลกาภิวัตน์คือการครอบงำ ทำให้วัฒนธรรมเป็นเนื้อเดียวกัน และที่เห็นว่าโลกาภิวัตน์เป็นปรากฏการณ์ที่เข้ามาทำให้เกิดการ หลากเลือนทางวัฒนธรรม มีการปะทะและสัมผัสกันอยู่ในเชิงซ้อนที่ท้องถิ่นเองก็ไม่ได้ยอมให้วัฒนธรรมโลกเข้ามาครอบงำและกลืนกินไปทั้งหมด แนวคิดที่ต่างกันไปทั้งสองมุมมองนี้จึงเป็นเหรียญสองด้านของโลกาภิวัตน์ที่ปรากฏควบคู่กันไปเสมอ

2.2.1.1 การทำให้วัฒนธรรมเป็นเนื้อเดียวกัน (Homogenization)

แนวคิดนี้มองว่า โลกาภิวัตน์เป็นปรากฏการณ์การเติบโตของทุนนิยมที่ต้องการสร้าง “ความเหมือน” (sameness) เพื่อการขยายวัฒนธรรมหนึ่งไปในพื้นที่ของวัฒนธรรมอื่น หรืออีกนัยหนึ่งคือ โลกาภิวัตน์เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดสิ่งที่เรียกกันว่า “วัฒนธรรมโลก” (global culture) และแนวคิดที่สนับสนุนปรากฏการณ์ความเป็นแบบแผนเดียวกัน ของวัฒนธรรมโลกที่สำคัญคือแนวคิดเรื่อง “การครอบงำทางวัฒนธรรม ” ซึ่งเป็นแนวคิดที่ชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของการแพร่กระจายสินค้า พฤติกรรม รสนิยมและความคิดความเชื่อต่างๆ จากสังคมตะวันตกไปสู่สังคมอื่นๆ ทั่วโลก (Lechner ,2008 : 302) จนทำให้โลกเกิดความคล้ายคลึงกันทางวัฒนธรรมมากขึ้นทุกขณะเป็นการ ทำให้วัฒนธรรมเป็นเนื้อเดียวกัน ใช้ของเหมือนกัน บริโภคของที่อยู่ภายใต้ยี่ห้อสินค้าเดียวกัน อาทิ การเกิดกระแสของ McDonalds , Benetton , Sony , Coca Cola หรือการรับรู้ข่าวสารจากสถานีใหญ่ๆ ที่ส่งข่าวสารไปทั่วโลก เช่น ช่องข่าว CNN รายการ MTV. รายการ National Geographic เป็นต้น

ความไม่เท่าเทียมของการมีโอกาสรับข้อมูลข่าวสาร หรือเป็นต้นทางในการส่งสารนั้นทำให้วัฒนธรรมแต่ละที่ แต่ละประเทศแผ่ขยายออกไปไม่เสมอกัน บางวัฒนธรรมถูกทำให้เป็นสากลจากการปรากฏในจอโทรทัศน์ของเกือบทุกประเทศในภูมิภาคทั่วโลก เช่นวัฒนธรรมตะวันตก ในขณะที่บางวัฒนธรรมถูกทำให้เป็นเรื่องของการไม่พัฒนา และยังป่าเถื่อน เป็นวัฒนธรรมที่ผู้คนจะรู้จักได้ก็

ต่อเมื่อมองผ่านโลกของนักสำรวจชาวตะวันตก วัฒนธรรมที่มีอยู่มากมายหลากหลายในโลกจึงถูกทำให้เป็นที่รู้จักและยอมรับผ่านการนำเสนอซ้ำๆของสื่อเพียงไม่กี่วัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ในกระแสโลกาภิวัตน์ การกระจายข่าวสารของสื่อที่กว้างไกลมากยิ่งขึ้นทำให้โลกของความแตกต่างหลากหลาย ทั้งในด้านของภาษา ศาสนา ชาติพันธุ์ เดินทางมาปะทะปฏิสัมพันธ์กันได้อย่างสะดวก รวดเร็วและเป็นธรรมดายิ่งขึ้น

2.2.1.2 ความหลากหลายและการปนเป่าทางวัฒนธรรม (Heterogenization)

กระแสนี้มีความเห็นว่า การเติบโตของกระแสโลกาภิวัตน์ ไม่ได้นำมาแต่ด้านที่เป็นการครอบงำทางวัฒนธรรมด้วยการทำให้วัฒนธรรมของทุกที่เป็นเหมือนกันไปหมด เจมส์ ลัล (James Lull, 2000: 233) เสนอว่า โลกาภิวัตน์ไม่ได้หมายความว่าถึงความเป็นสากล หรือสังคมที่ใช้เทคโนโลยีในการครอบครองโลกจนสามารถทำลายระบบสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังที่เขากล่าวไว้ที่ผ่านมามาเราไม่ได้เป็น และเราจะไม่มีวันเป็น หรือกลายเป็นคนเดียวกัน (we have not and will not, become one people). นั่นคือ ลัลเชื่อว่า ในสภาวะการณ์ของการที่วัฒนธรรมต่างข้ามพรมแดนมาถึงกันด้วยการสื่อสารนี้ เป็นภาวะที่ไม่มีทิศทางที่จะเป็นการส่งและรับวัฒนธรรมจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแต่เพียงด้านเดียว แต่จะเกิดเป็นความขัดแย้งที่ทำให้เกิดการต่อต้าน หรือต่อรองทางวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นนั้นๆต่อไป แซมมวล พี. ฮันติงตัน (Samuel P. Huntington, 1996 : 95) แสดงความคิดเห็นต่อปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ว่า

“We are witnessing ‘the end of the progressive era’ dominated by western ideologies and are moving into an era in which multiple and diverse civilizations will interact, compete, coexist, and accommodate each other”

ฮันติงตันเห็นว่า ปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ทำให้วัฒนธรรมจากส่วนต่างๆของโลกมาเชื่อมถึงกันด้วยเทคโนโลยีของการสื่อสาร ยุคของการเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าของโลกตะวันตกเป็นฝ่ายควบคุมและกุมอำนาจนั้นมันไม่ได้มีอำนาจแบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาดอีกต่อไป แต่เรากำลังเข้าสู่ยุคของความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีทั้งการปะทะ แข่งขัน อยู่ร่วมกันและประนีประนอมซึ่งกันและกัน โลกาภิวัตน์จึงเป็นปรากฏการณ์ที่นำวัฒนธรรมอันหลากหลายมาปะทะและปรับเข้าหากัน

มากกว่าจะเป็นการทำให้วัฒนธรรมจากส่วนต่างๆของโลกกลายเป็นเนื้อเดียวกันอย่าง เป็นสากล โลกาภิวัตน์เป็นปรากฏการณ์ที่หวนคืนไม่ได้ มันสืบเนื่องและดำเนินต่อไปแต่กระแสโลกก็ไม่ได้เข้าไปทำลายหรือแทนที่ความเป็นท้องถิ่น แนวคิดเรื่องความแตกต่างทางวัฒนธรรมนี้ แอนโทนี่ ดี . สมิท (Anthony D. Smith) นักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องนี้ว่า

If by “culture” is meant a collective mode of life, or a repertoire of beliefs, styles, values, and symbols, then we can only speak of cultures, never just culture; for a collective mode of life, or a repertoire of beliefs, etc., presupposes different modes and repertoires in a universe of modes and repertoires. Hence, the idea of a “global culture” is a practical impossibility.

(Anthony D. Smith, 1990: 171)

แอนโทนี่เห็นว่าวัฒนธรรมแต่ละแห่งมีความเป็นท้องถิ่นและมีลักษณะประจำชาติตนที่ หล่อหลอมและพัฒนาแตกต่างกัน ทั้งความเชื่อ วิถีชีวิตและคุณค่าต่างๆที่ยึดถือทำให้วัฒนธรรมของ แต่ละแห่งแตกต่างกัน และเป็นไปไม่ได้ที่จะถูกทำให้เหมือนกัน แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ ความเห็นของคลิฟฟอร์ด เกียทซ์ (Clifford Geertz) นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกันที่มองว่า ในโลก ยุคโลกาภิวัตน์ที่ทุกอย่างอยู่ในสภาวะของการแตกกระจาย (dispersion) และการรื้อถอน (disassembly) นี้เป็นเรื่องยากที่เราจะสามารถมีหรือมอง “วัฒนธรรม” ในฐานะที่เป็นวัฒนธรรม หนึ่งๆที่มีเนื้อหา ตัวตนของตัวเองแท้ๆที่สามารถแบ่งแยกออกจากวัฒนธรรมอื่นๆ ด้วยโลกในยุคนี้ เป็นยุคของการรื้อพันเข้าด้วยกันอย่างกระจัดกระจาย (ไชยันต์ ไชยพร, 2551: 131)

วัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์จึงเป็นเรื่องของการแปรผันหลากหลาย และการผสมปนเปเข้า ด้วยกัน ทั้งเรื่องของชาติพันธุ์ ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งไม่ได้หมายความว่าโลกมาเชื่อมต่อกันจนนำมาสู่พลังของการเป็นพลังของโลกาภิวัตน์จะทำให้พลังของท้องถิ่นลดน้อยถอยลงไป แต่ทั้งสองต่างดำรงอยู่อย่างเชื่อมต่อกันและต่างก็แสดงพลังต่อกันและกัน ยิ่งโลกาภิวัตน์แผ่กว้าง และมีพลังมากขึ้นเท่าไร ท้องถิ่นนิยมก็มีพลังมากขึ้นตามไปด้วย

โรแลนด์ โรเบิร์ตสัน (Robertson, 1995: 29-31) มองว่ากระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้ทุกที่ทั่วโลกเป็นเหมือนกันนั้นได้มีการเกิดขึ้นของท้องถิ่นขึ้นมาท่ามกลางกระแสโลกด้วย เป็นโลก (global) และท้องถิ่น (local) ผสมกัน โรเบิร์ตสันเชื่อว่า หากไม่มีโลกก็ย่อมไม่มีท้องถิ่น ทั้งสองเสมือนสองด้านของเหรียญเดียวกัน โลกและท้องถิ่น จึงเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน จึงนำไปสู่การบัญญัติศัพท์คำว่า Glocalization ซึ่งหมายถึงกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างโลกาภิวัตน์และพลังของท้องถิ่น ศัพท์คำว่า Glocalization จึงเป็นคำที่เสนอแนวคิด “ทำทนาย” ต่อความหมายของกระบวนการโลกาภิวัตน์อย่างที่เคยเข้าใจกันมา คือ แทนที่โลกจะก้าวไปสู่ระดับมาตรฐานโรงงานอย่างเดียวกัน เปรียบได้กับสินค้า “ของไหล” อย่างที่เราเห็นตามท้องตลาด กลับกลายเป็นว่า ขณะที่เราไปสู่อุสภภาพการยอมรับในระบบแบบแผนชุดเดียวกัน ร่วมประเพณีปฏิบัติในสิ่งที่เหมือนกัน ความแตกต่างหลากหลายของแต่ละท้องถิ่นกลับทวีคูณเพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัว

แนวคิดดังกล่าวนี้ เกี่ยวข้องกับทฤษฎีที่เรียกว่า McDonaldization กล่าวคือ ถึงแม้ McDonaldization จะนำพาชนบทต่างๆที่เป็นสิ่งแปลกปลอมไปเผยแพร่ยังท้องถิ่นห่างไกล ด้วยแรงกำลังของระบบทุนนิยม แต่เมื่อถึงท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งแล้ว ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นย่อมนำไปสู่ผลลัพธ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานต่อรองกันระหว่างวัฒนธรรมภายนอกที่รุกเข้ามา กับ วัฒนธรรมเจ้าบ้านที่อยู่ข้างใน มากกว่าที่จะเป็นการบดขยี้ทำลายกัน จนส่งผลให้วัฒนธรรมใด วัฒนธรรมหนึ่งต้องถูกกลืนกินหรือสูญสลายหายไป

เจมส์ วัตสัน (James Watson) ได้ศึกษาเรื่องผลกระทบของแมคโดนัลด์ในเอเชีย The impact of McDonald's in Asia (1997) และกล่าวไว้ว่า ที่ใดที่มีร้านแมคโดนัลด์ไปเปิดอยู่ ไม่ช้าไม่นานความเป็นท้องถิ่นของที่นั้นๆ ก็จะไป รากฏอยู่บนเมนูของร้านอาหารด้วย เช่นที่อินเดียมี แมคมหาราช่า ญี่ปุ่นมีเทอริยากิเบอร์เกอร์ ส่วนเมืองไทยมีทั้งแมคกะเพรา แมคไก่สะเต๊ะ (Watson, 1997: 2) ซึ่งการผสมผสานกัน ระหว่างโลกกับท้องถิ่นนี้ หลายๆครั้งยังสามารถนำไปสู่ การ “ต่ออายุทางวัฒนธรรม ” ของชนบทรวมเนียมประเพณีหรือค่านิยมดั้งเดิมให้กลับมา มีความหมาย มีความสำคัญในบริบทสังคมปัจจุบัน (อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว, 2546: 31-33)

อย่างไรก็ดี ในความสัมพันธ์ระหว่างโลกกับท้องถิ่น สิ่งที่เกิดขึ้นคือ ท้องถิ่นไม่เพียงแต่ต่อต้านโลก แต่กลับเกื้อกูลและส่งเสริมด้วย ในขณะที่โลกไม่เพียงเป็นภัยต่อท้องถิ่น แต่กลับช่วยสร้างท้องถิ่นขึ้นมาใหม่และเสริมความแข็งแกร่งให้แก่ท้องถิ่นนั้นด้วย ทั้งสองเป็นขั้วตรงข้ามกันแต่ก็ต้องการกันและกัน ดังนั้น กระบวนโลกาภิวัตน์วัฒนธรรม จึงไม่ใช่เป็นแค่เรื่องของการขยายอิทธิพลตะวันตก หรือกระบวนการการสร้างวัฒนธรรมโลกที่คล้ายคลึงกันขึ้นมา แต่เป็นกระบวนการเชื่อมโยงโลกที่หลากหลาย ไขว่เกี่ยวและขัดแย้งกันอยู่ ่างซับซ้อนมากกว่า (วิวัฒนาสุทัศน์ศील, 2544: 50)

อัปพาดูไร ได้อธิบายการเกิดขึ้นของการผสมผสานระหว่าง Homogenization กับ Heterogenization โดยใช้ศัพท์ว่า indigenization

Claims of creeping global homogenization invariably subspeciate into either an argument about Americanization, or an argument about commoditization, and very often these two arguments are very closely linked. What these arguments fail to consider is that at least as rapidly as forces from the various metropolises are brought into new societies, they tend to become indigenized in one way or another.

(Appadurai, 1990: 295)

ในแนวคิดเรื่องการยอมรับความหลากหลายและความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่มาอยู่รวมกันนี้จึงเป็นสิ่งที่มองวัฒนธรรมในลักษณะที่ทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีการเติบโต เปลี่ยนรูปและมีพัฒนาการไปตามสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ผูกพันอยู่กับเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอย่างแนบแน่น ความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่อยู่ร่วมกันในท้องถิ่นเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งที่สำคัญในกระแสโลกาภิวัตน์ เมื่อวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่มีอยู่เดิมมาปะทะตอบโต้กับวัฒนธรรมกระแสโลกที่เข้ามาทางสื่อต่างๆ ทำให้มีกลุ่มที่ต่อต้าน และยอมรับไปพร้อมๆกัน ดังนั้น ท้องถิ่นจึงเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญของการศึกษากระบวนการความเคลื่อนไหวของโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลต่อท้องถิ่น โดยมีสื่อเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดภาวะเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรม

ในบทบาทของการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรม การเปิดกว้างของข้อมูลข่าวสารและการเข้าถึงข่าวสารได้ง่าย ของคนทั่วไปในสังคม เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่สามารถทำให้เกิดพื้นที่ทางสังคมและการเมืองให้แก่ท้องถิ่น ในกระแสโลกาภิวัตน์ ท้องถิ่นจึงมิได้เพียงเข้ามาอยู่ร่วมและเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ไปตามโลก หากแต่ยังมีส่วนในการสร้างและเปลี่ยนโลกให้เป็นไปตามด้านมุมของตนเองด้วยเช่นกัน กล่าวคือ กระแสโลกาภิวัตน์มิได้เพียงแต่เข้ามากลืนกลายท้องถิ่น เพราะในอีกด้านหนึ่ง โลกาภิวัตน์ก็เข้ามาสร้างแรงเหวี่ยงที่ทำให้ท้องถิ่นตระหนักถึงพลังของตนเองในการที่จะต่อต้านและปฏิเสธวิถีแบบโลกาภิวัตน์ รวมทั้งวิถีแบบการรวมศูนย์อำนาจทั้งรัฐและทุนนิยม พลังของท้องถิ่นที่สร้างขึ้นในพื้นที่สาธารณะจึงเป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ จนนำไปสู่การเคลื่อนไหวภาคสังคมของคนในท้องถิ่น โดยมีสื่อเป็นผู้นำที่นำเสนอ และถ่ายทอดข่าวสารเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไปสู่สังคมในวงกว้าง การกระทำใดๆที่ไม่ชอบธรรมจึงสามารถถูกหยิบยกมาเป็นประเด็นแผ่ขยายไปในวงกว้างได้อย่างรวดเร็ว และไม่สามารถควบคุมได้ การทำหน้าที่ของสื่อจึงเข้ามาถ่วงดุลอำนาจของผู้มีอำนาจในสังคม และเปิดโอกาสให้คนเล็กๆในสังคมมีสิทธิมีเสียง ส่งสารของตนไปถึงคนอีกกลุ่มในสังคมด้วยเช่นกัน

ในท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่มองว่าบทบาทของสื่อที่มาจากทิศทางเดียวเป็นหลัก ทำให้เกิดการครอบงำทางวัฒนธรรม และลดทอน สลายอัตลักษณ์ท้องถิ่นด้วยวัฒนธรรมกระแสโลก แต่ในอีกด้านหนึ่งของโลกาภิวัตน์วัฒนธรรม สื่อกับท้องถิ่นนิยมมีบทบาทสัมพันธ์กันในด้านที่สื่อเข้ามาเกื้อหนุนให้เกิดการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง ลงทางสังคม และสร้างอำนาจการต่อรองให้แก่คนท้องถิ่นให้เปลี่ยนมาเป็นผู้พูด ผู้กระทำ ผู้เสนอและผู้เรียกร้องให้มีการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น สื่อจึงทำให้เสียงของท้องถิ่นไม่เป็นเสียงเงียบอีกต่อไป

อย่างไรก็ดี เมื่อทิศทางของกระแสโลกเป็นไปในลักษณะที่เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์และโยงใยถึงกันได้อย่างใกล้ชิดด้วยเครือข่ายของเทคโนโลยีการสื่อสาร และการร่วมมือกันทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ ส่งผลให้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศหนึ่งมีผลกระทบกับอีกประเทศหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม ดังนั้น เส้นแบ่งระหว่างศูนย์กลางกับชายขอบ เมื่อกับชนบทจึงไม่สามารถแบ่งแยกได้อย่างชัดเจนอีกต่อไป ด้วยบทบาทของการสื่อสารสามารถนำวัฒนธรรมข้ามพรมแดนไปได้ทุกที่โดยไม่ขึ้นอยู่กับตำแหน่งแห่งที่หรือศูนย์กลางอำนาจในแบบเดิม

การศึกษาท้องถิ่นในบริบทของโลกาภิวัตน์วัฒนธรรมในปัจจุบันได้มุ่งเน้นเรื่องวัฒนธรรมที่เคลื่อนไหวข้ามพรมแดนระหว่างกันมากกว่าจะมองวัฒนธรรมในลักษณะของการเป็นภาวหนึ่งของแต่ละท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมองท้องถิ่นในแนวคิดทางมานุษยวิทยาจะพบว่า นักมานุษยวิทยาให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมในบริบทของทุนนิยมยุคหลัง (late capitalism) ซึ่งมีการอพยพโยกย้ายแรงงานข้ามชาติและการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมข้ามพรมแดนของรัฐชาติอย่างรวดเร็ว ในบริบทเช่นนี้ วัฒนธรรมจึงมิได้หยุดนิ่งหรือถูกจำกัดอยู่แต่เพียงอาณาบริเวณใดบริเวณหนึ่งอย่างจำเพาะเจาะจงอีก กต่อไป (Gupta and Ferguson, 1999: 4-6) แต่วัฒนธรรมมีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนมีลักษณะไร้พรมแดน (deterritorialized) การไร้พรมแดนทางวัฒนธรรมช่วยให้ท้องถิ่นมีความหลากหลายและพัฒนาต่อยอดไปจากคุณลักษณะและคุณสมบัติทางสังคมที่มีอยู่แต่เดิม เพราะท้องถิ่นแต่ละแห่งที่ล้วนมีการพัฒนา ขึ้นมาจากการผสมผสานทางวัฒนธรรม ไม่มีท้องถิ่นใดมี “วัฒนธรรมที่แท้” โดยปราศจากการผสมปนเปของวัฒนธรรมอื่น

จอห์น ทอมลินสัน (John Tomlinson) ได้กล่าวถึงภาวะไร้พรมแดนในกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทำให้เกิดการสร้างพื้นที่ใหม่และความหมายใหม่ทางวัฒนธรรมว่า

Deterritorialization is not a linear, one – way process, but one characterized by the same dialectical push – and – pull as globalization itself, Where there is deterritorialization there is also reterritorialization...and so deterritorialization cannot ultimately mean the end of locality, but its transformation into a more complex cultural space.

(Tomlinson, 1997: 148-149)

กระแสโลกาภิวัตน์จึงไม่ได้เป็นกระบวนการที่ดำเนินไปในทิศทางเดียว แต่มีการหักเหย้อนแย้งอยู่ในตัวเอง ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมโลกกับวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงดำเนินไปอย่างซับซ้อน ดังนั้น ในสภาวะการณ์ของโลกปัจจุบัน ที่ผู้คนและข่าวสารต่าง ข้ามพรมแดนไปสู่กันและกันได้อย่างใกล้ชิดและสะดวกง่ายดายขึ้น การที่จะผูกวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้กับสภาพภูมิศาสตร์ทางกายภาพหรือติดอยู่แต่วัฒนธรรมที่สั่งสมมาแต่อดีตของตนจึงไม่สามารถทำได้โดยคงความรุ่งเรือง

และสมบูรณ์ได้อีกต่อไป เพราะในกระแสโลกที่การไหลเวียนของปัจจัยต่างๆ ได้ข้ามพรมแดนถึงกัน
ไปมาจากทุกทิศทางนี้ ล้วนส่งแรงมากระทบ เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับความเป็นท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด
และไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

กล่าวโดยสรุปได้ ว่า ปรากฎการณโลกาภิวตน์วัฒนธรรม หรือการเชื่อมโลกให้ถึงกันจน
ส่งผลให้วัฒนธรรมเลื่อนไหลข้ามพรมแดนมาอยู่ร่วมกับวัฒนธรรมเดิมที่มีอยู่ของท้องถิ่นนั้น
ไม่ได้เป็นการที่ท้องถิ่นเป็นฝ่ายรับมาอย่างเดียว โดยไม่มีการปรับเปลี่ยนหรือคิดสร้างสรรค์ในส่วนที่
สัมพันธ์กับวิถีของตนเลย แต่การข้ามพรมแดนทางวัฒนธรรมที่ส่งมาถึงกันนั้นได้เกิดเป็นการปะทะ
ที่มีทั้งความขัดแย้ง การต่อต้านและการพยายามอยู่ร่วมกันในความแตกต่างหลากหลายในท้องถิ่น
นั้น ดังนั้น ท้องถิ่นในกระแสโลกาภิวตน์จึงสัมพันธ์อยู่กับวัฒนธรรมทั้งในระดับท้องถิ่นเองและ
วัฒนธรรมโลกอย่างใกล้ชิด โดยมีสื่อเป็นบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ช่วงแรกของโลกาภิวัตน์วัฒนธรรมในสังคมไทย: สื่อกับท้องถิ่นในวรรณกรรมร่วมสมัย

ในบริบทของโลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรม สื่อมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างวัฒนธรรมในสังคม ด้วยเหตุที่สื่อเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดอุดมการณ์และนำเสนอเรื่องราวต่างๆ ให้แพร่กระจายไปได้ทั้งในระดับประเทศและระดับโลกภายในเวลาอันรวดเร็ว รวมทั้งมีบทบาทในการเป็นปัจจัยส่งเสริมการสร้างสรรค์ตัวตนของบุคคลในสังคม กล่าวคือ สื่อได้เข้ามามีส่วนในการสร้างภาพลักษณ์ และจินตนาการที่บุคคลมีต่อตนเองและโลก หรืออาจกล่าวได้ว่าภาพลักษณ์แห่งโลกถูกสร้างขึ้นโดยสื่อ (the images of the world created by media) (Appadurai, 1990: 299) ด้วยสื่อและข้อมูลข่าวสารมากมายได้ทำให้โลกในกระแสโลกาภิวัตน์เป็นโลกที่สินค้า ข่าวสารและการเมืองต่างเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก

ในช่วงแรกของการเสนอภาพท้องถิ่นในวรรณกรรมไทย (พ.ศ. 2540 - 2548) พบว่าในบริบทของโลกาภิวัตน์วัฒนธรรม วรรณกรรมไทยร่วมสมัยเสนอภาพท้องถิ่นในลักษณะของการต่อต้านและปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ และการที่สื่อนำวัฒนธรรมข้ามพรมแดนมากเป็นการคุกคามทางวัฒนธรรมมากกว่าจะเป็นการรับเพื่อแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม

3.1 สื่อกับท้องถิ่นและท้องถิ่นนิยมในบริบทโลกาภิวัตน์วัฒนธรรม

สื่อในที่นี้หมายถึง การผลิตสร้างและการแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสาร สื่อมีทั้งประเภทที่เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ อาทิ โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต และสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ แมกกาซีน เป็นต้น (Appadurai, 1990: 298) ในกระแสโลกาภิวัตน์ สื่อมีบทบาทสำคัญในการเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมข้ามพรมแดน คือการนำวัฒนธรรมจากที่หนึ่งไปยังที่ต่างๆ ทั่วโลกผ่านเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านดาวเทียม และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ส่งผลให้เส้นแบ่งของวัฒนธรรมกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ในสังคมเลื่อนไป อัตลักษณ์ของท้องถิ่นหรือของชาติจึงมีการเลื่อนไหลและสร้างใหม่ไปตามวัฒนธรรมกระแสหลักในสังคมที่เข้ามา

บทบาทของเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้ข่าวสารต่างๆถูกส่งจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งได้โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องระยะทาง และด้วยบทบาทของสื่อและการสื่อสารอีกเช่นกันที่สามารถทำให้คนที่ไม่เคยเป็นที่รู้จักมาก่อนเลยในสังคมกลายเป็นคนที่มีชื่อเสียงไปในทันทีเมื่อ ออกรายการผ่านสื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต สื่อจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการให้ความหมาย และในการประกอบสร้างตัวตนของบุคคล ที่สำคัญนอกจากนี้คือ บทบาทของสื่อในการส่งข่าวสารนั้นออกไป ทั้งจากระดับท้องถิ่นไปสู่ระดับโลก และจากระดับโลกไปสู่ท้องถิ่น นั้นยังเป็นเรื่องของ การแฝงไว้ด้วยอุดมการณ์ (ideology) ที่ส่งมากับข่าวสารนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งอุดมการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง the images of the world created by media ของอัปาดูไร (Appadurai, 1990: 299) ที่มองว่าสื่อและข่าวสารเป็นมากกว่า ารื่องของการสื่อสาร แต่คือการประกอบสร้างข่าวสารเพื่อต้องการนำเสนอชุดความคิดใดความคิดหนึ่ง

ในบริบทของโลกาภิวัตน์วัฒนธรรม มิติของสื่อถูกนำเสนอออกเป็นสองแนวความคิด ความคิดแรกมองว่า สื่อเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการครอบงำทางวัฒนธรรม บทบาทของสื่อสัมพันธ์กับบริโคนิยมที่ชักจูงโน้มน้าวให้ผู้คนบริโภคสิ่งของเหมือนกัน อยู่ในวัฒนธรรมบริโภคเดียวกัน ในด้านนี้ สิ่งที่สื่อมวลชนส่งออกไปจึงมีชื่อ “ข้อมูลข่าวสาร” เท่านั้น หากแต่มี “ค่านิยมที่แฝงฝังอยู่” สิ่งที่สื่อนำเสนอจึงมีชื่อเสียงสินค้าแบบธรรมดา แต่เป็น สินค้าทางวัฒนธรรม (cultural commodity) ที่มีผลลึกเข้าไปถึงจิตสำนึกของผู้เสพสื่อด้วย

การครอบงำทางวัฒนธรรมโดยมีสื่อเป็นปัจจัยสำคัญนี้เริ่มต้นขึ้นเมื่อหลังสงครามโลกครั้งที่สอง เมื่อสหประชาชาติได้ประกาศนโยบายให้ทั่วโลกมี “กระแสข่าวสารไหลได้อย่างเสรี” เนื่องจาก กข้ออ้างจากช่วงสงครามที่เยอรมันปิดหูปิดตาประชาชนในประเทศ แต่เนื่องจากขีดความสามารถในการสร้างข่าวสารของแต่ละประเทศมีไม่เท่ากัน ประเทศที่มีความพร้อมมากกว่า เช่นสหรัฐอเมริกาจึงเป็นประเทศที่ได้เปรียบในการผลิตวัฒนธรรมตนเองส่งไปยังประเทศอื่นๆที่รับข่าวสาร เป็นผลให้วัฒนธรรมตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมจากอเมริกาเข้ามามีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคมที่รับสื่อทางวัฒนธรรมจากอเมริกา สื่อจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งในการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมต่อสังคมโดยรวม พอล ดู เกย์ (Paul du Gay) กล่าวถึงบทบาทของสื่อสมัยใหม่ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ว่า

Media geographies are thus becoming detached from the symbolic spaces of national culture, and realigned on the basis of the more 'universal' principles of international consumer culture. The free and unimpeded circulation of programmes - television without frontiers - is the great ideal in the new order...the new media order is set to become a global order...and the new reality of international media is driven more by market opportunity than by national identity.

(Paul du Gay, 1997: 34)

ในกระแสโลกาภิวัตน์ สื่อไม่ได้เพียงนำเสนอข่าวสาร หากแต่ระบบเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออกส่งผลให้เทคโนโลยีการสื่อสารดำเนินและขับเคลื่อนไปด้วยกลไกทางตลาดเป็นสำคัญ ผลจากเทคโนโลยีการสื่อสารที่นำไปสู่วัฒนธรรมไร้พรมแดน ทำให้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเลือนไหลและแผ่ไปทั่วโลก โดยกลไกทางการตลาดทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นวัฒนธรรมบริโภคนิยม ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากรายการโทรทัศน์ที่รับสัญญาณโดยปราศจากการแบ่งกั้นพรมแดน ในด้านนี้ สื่อจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการครอบงำทางวัฒนธรรมส่งต่อไปยังการเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของผู้คน ในวิถีการบริโภคและค่านิยมที่รับมาจากวัฒนธรรมตะวันตกเป็นสำคัญ ช่องทางของการสื่อสารจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่จะโน้มน้าวผู้คนให้เห็นคล้อยตามและเชื่อไปกับสิ่งที่สื่อนำเสนอ วัฒนธรรมประจำชาติจึงคลอนแคลนและสุมเสี่ยงต่อการจะสูญเสียชีวิตที่ของตนให้กับวัฒนธรรมโลกที่ไหลบ่ามาสู่การรับรู้ของคนในสังคมอย่างประชิดตัวและสม่ำเสมอในทุกๆวันที่รับข่าวสาร

เฮอเบิร์ต ชิลเลอร์ (Herbert Schiller) เห็นด้วยว่ากระแสโลกาภิวัตน์ที่ข่าวสารไหลเวียนได้อย่างเสรีในโลกไร้พรมแดนนั้นจะนำไปสู่การครอบงำทางวัฒนธรรม โดยมีสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ครองอำนาจหลักในการ กำหนดและควบคุมวัฒนธรรมดังกล่าว ผลที่ตามมาคือ การกระทบต่อท้องถิ่น โดยเฉพาะเมื่อเป็นเรื่องของสื่อที่สัมพันธ์กับระบบตลาดและทุนนิยมที่สัมพันธ์กับเศรษฐกิจของประเทศ โดยอุดมการณ์ในระบบทุนนิยมและบริโภคนิยมจะแฝงฝังมาทับถมารนำเสนอนี้เนื้อหาสาระผ่านรายการโทรทัศน์ สื่อโฆษณา และภาพยนตร์เป็นสำคัญ

วัฒนธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์ ด้านหนึ่งจึงเป็นการถูกผูกขาด ถูกครอบงำผ่านช่องทาง การนำเสนอของสื่อที่เป็นผลิตผลของวัฒนธรรมตะวันตกหรืออเมริกาที่ส่งไปยังภูมิภาคอื่นๆ ของโลก การแผ่ไปของวัฒนธรรมตะวัน ตกในฐานะของการเป็นวัฒนธรรมสากลและการเป็น วัฒนธรรมโลกเช่นนี้ทำให้เกิดกระแสต่อต้านจากวัฒนธรรมท้องถิ่น และพยายามจะหวนกลับไปสู่ การรักษา อนุรักษ์วัฒนธรรมอันเป็นเฉพาะของตน การแผ่ไปของวัฒนธรรมโลกจึงติดตามมาด้วย ด้านของการต่อต้านและปฏิเสธจากวัฒนธรรมท้องถิ่น ผลล ุบที่เกิดจากการแผ่ไปของวัฒนธรรม โลกคือการทำให้ั ตลัษณ์ท้องถิ่นถูกทำให้ด้อยค่า ความรู้สึกที่ไม่เท่าเทียมในโอกาสทาง วัฒนธรรมและคุณภาพชีวิต ทำให้เกิดเป็นการกีดกัน ถูกกีดให้เป็นรองจนอาจไร้ตัวตนอยู่ใน ท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมโลก

แนวความคิดที่สองคือ สื่อเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดช่องทางในการต่อสู้ต่อรองของคนในสังคม กล่าวคือ กระบวนการสื่อสารในกระแสโลกาภิวัตน์เป็นช่องทางหนึ่งที่สำคัญในการเป็นสนาม ของการต่อสู้และการต่อรองให้กลุ่มคนที่ถูกกดบังคับ คนธรรมดาสามัญ หรือชาวบ้านทั่วไปได้ใช้ เป็นวิธีการที่จะนำเสนอเสียงพูด ความคิดเห็น วิสัยทัศน์หรือความเป็นตัวตนของพวกเขาออกมา เพราะการสื่อ ีสารเป็นกระบวนการสร้างความหมาย ดังที่ สจ๊วต ฮอลล์ ได้แสดงทัศนะว่า การสื่อสารไม่ได้เป็นเพียงกระบวนการที่ผู้ส่งเป็นคนสร้างความหมายลงไปในการ แล้วก็ส่งผ่าน ความหมายนั้นผ่านสื่อไปยังผู้รับซึ่งจะทำ การถอดความหมายนั้นออกมา แต่ ฮอลล์ เห็นว่า การกระจายความหมายนั้นมีอยู่ 3 ช่วงตอน ดังนี้

- 1) ขั้นตอนการเตรียมการเพื่อผลิตสื่อ
 ในขั้นตอนการผลิต ผู้ผลิตไม่ได้ไปหยิบเอา “วัตถุดิบทั้งหมดที่มี ” มานำเสนอ แต่ผู้ผลิตได้ “คัดเลือก ” เอาวัตถุดิบบางอย่างเท ่านั้นมา นำเสนอ ซึ่งในการคัดเลือกนี้จะถูกกำหนดจากอุดมการณ์ของผู้ผลิตเอง นี่เป็นขั้นตอนการใส่รหัส (encoding)
- 2) ขั้นตอนมือทำการผลิต
 ขั้นตอนนี้เป็นการเปลี่ยนแปลง “ความเป็นจริง ” ที่เป็นโลก 3 มิติ และมีความหมายอันหลากหลาย ให้แปรรูปมาอยู่ในสื่อแบบต่างๆ เช่น วิ ทยุ โทรทัศน์

3) ขั้นตอนการถอดรหัส

Hall เชื่อว่า ความหมายและเนื้อหาสารนั้นไม่เคยถูก “ถ่ายทอด” หากแต่ “มีการผลิตอยู่ตลอดเวลา” Hall ให้ความสำคัญระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารในฐานะของ “ผู้สร้างความหมาย” (Meaning generator) อย่างเท่าเทียมกัน เนื่องจากความหมายมิได้ถูกสร้างไปในขั้นตอนของผู้ผลิตเท่านั้น หากแต่ได้ถูกสร้างในขั้นตอนของผู้รับสารด้วย กล่าวคือ ในกระบวนการสื่อสารนั้น ความหมายจะถูกสร้างขึ้น 2 ครั้ง คือในช่วงผู้ผลิตและช่วงผู้รับสาร

(กาญจนา แก้วเทพ, 2541 : 291)

กล่าวได้ว่า สื่อมีอำนาจและเป็นบทบาทสำคัญ ที่จะกำหนดภาพบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่ง สื่อจะทำหน้าที่สร้างภาพเกี่ยวกับตนเอง (self) และคนอื่น (other) อย่างเลือกสรร นำมาซึ่งการวินิจฉัยและตัดสินใจว่า คนกลุ่มใดมีคุณค่าและคนกลุ่มใดด้อยค่า ถูกกันออกไป ดังนั้น การเข้าถึงสื่อ หรือการมีอำนาจในการใช้สื่อจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะกำหนดนิยามตนเอง และนิยามผู้อื่นเพื่อสร้างความชอบธรรมและความเหนือกว่าทางวัฒนธรรม

ในมิติของสื่อ (mediascape) ที่มีการเคลื่อนไหวและเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่คงที่ตายตัวนี้ อับพาดูโร เห็นว่า สื่อมีบทบาทในการข้ามพื้นที่ และเป็นปัจจัยในการเชื่อมต่อจากท้องถิ่นหนึ่งไปสู่อีกท้องถิ่นหนึ่ง สื่อในกระแสโลกาภิวัตน์เป็นสิ่งที่เปิดโอกาสให้บุคคลไปสู่การเปลี่ยนแปลง และเปิดโอกาสให้เขาเหล่านั้นกลายเป็นผู้กระทำการ (to make a change, to become an agent.) (Rantanen, 2005: 42) ซึ่งบทบาทของสื่อในด้านนี้จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวทางอำนาจที่สามารถพลิกและเปลี่ยนการถือครองอำนาจจากที่เคยถูกกำหนดด้วยทุนนิยมมาเป็นบุคคลธรรมดาที่สามารถใช้สื่อเป็นช่องทางให้กับตนเอง

ในความสัมพันธ์กับมิติทางวัฒนธรรม การปฏิวัติระบบสื่อสารคมนาคมซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ที่ทำให้มิติของพื้นที่และเวลาแนบแน่นเข้าด้วยกัน และทำให้โลกทั้งใบถูกเชื่อมโยงเข้าถึงกันด้วยเทคโนโลยีของการสื่อสารนั้นไม่เพียงมีแต่เรื่องของข้อมูลข่าวสาร หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในภาคส่วนต่างๆของโลกเท่านั้น แต่สื่อยังเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของผู้คนที่สัมพันธ์ไปกับวัฒนธรรมอย่างแนบแน่น การผลิตสื่อทางวัฒนธรรม

ทั้งภาพยนตร์ ดนตรี โฆษณา ล้วนมีผลต่อการเป็นแรงจูงใจให้คนในสังคมรับและปรับเปลี่ยน พฤติกรรมของตนไปตามที่สื่อโฆษณาและนำเสนอ เจมส์ ลัล (James Lull) ได้กล่าวถึงบทบาทของสื่อที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของผู้คนในสังคมไว้ว่า

Media technologies enter cultural settings in ways that extend the characteristic traditions, values, and styles that are already in place while at the same they also challenge and transform the foundations of culture (Lull, 1988)

เทคโนโลยีการสื่อสารได้เข้ามาสัมพันธ์เกี่ยวข้องในทางวัฒนธรรม ที่น่าสนใจคือผลกระทบทางวัฒนธรรมที่เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่นำมาให้ในทางที่ค่อนข้างจะเป็นด้านบวกคือ “การสร้างประชาธิปไตยให้แก่วัฒนธรรม” (Democratization of Culture) นั่นคือ วัฒนธรรมที่ถูกนำเสนอไปสู่พื้นที่สาธารณะไม่ได้เป็นแต่เฉพาะวัฒนธรรมของชนชั้นสูงเท่านั้น แต่การเข้าถึงที่ง่ายตายของการสื่อสารทำให้วัฒนธรรมของชาวบ้าน ของคนธรรมดาในสังคมก็สามารถมีพื้นที่มีช่องทางในการปรากฏตัวและแสดงออก ก ด้วยสื่อทำให้วัฒนธรรมเป็นของมวลชนที่เข้าถึงคนหมู่มากในสังคมโดยไม่ได้ถูกจำกัดหรือแบ่งแยก สื่อในบริบทของโลกาภิวัตน์วัฒนธรรมจึงสัมพันธ์อยู่กับท้องถิ่นและผู้คนในสังคมอย่างใกล้ชิด

ในบริบทของโลกาภิวัตน์วัฒนธรรม ท้องถิ่นจึงมีความหมายและมีความสำคัญ เพราะในกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการไหลเวียนและแผ่ไปของวัฒนธรรมตะวันตกนั้น ในทางหนึ่งก็ได้เกิดเป็นกระแสของการต่อต้านด้วยการชูท้องถิ่นขึ้นมาเป็นพื้นที่ในการต่อสู้ หรือเรียกกว่าเป็นกระแสของท้องถิ่นนิยม (localism) นั่นเอง ปรากฏการณ์ท้องถิ่นนิยมในสังคมไทยมีจุดเริ่มต้น จากการศึกษาวรรณกรรมชุมชน ฉัตรทิพย์ นาถสุภา นักวิชาการที่ศึกษา าศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน กล่าวว่ แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนนั้นเกิดในสังคมไทยเมื่อราวทศวรรษ 2520 และปรากฏชัดเป็นระบบใน พ.ศ. 2524 เมื่อสภาคาทอโลกแห่งประเทศไทยจัดให้มีการประชุมสัมมนาเรื่อง “วัฒนธรรมไทยกับงานพัฒนาชนบท ” ในวันที่ 23-24 ตุลาคม ณ สว่างคินิวาส จังหวัดสมุทรปราการ (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2544: 22) ซึ่งในยุคคนั้น การเน้นความสำคัญไปที่ท้องถิ่นและชุมชนคือการหาความมั่นคงจากรากฐานทางทรัพยากรที่อยู่ภายในชุมชนท้องถิ่นนั่นเอง และต่อต้านทุนและการพัฒนาจากภายนอก โดยมองว่าเป็นสิ่งที่เข้ามาทำลายวิถีอันดีงามที่เคยมีมาแต่เดิมของชุมชนท้องถิ่นลง

ตามแนวคิดของวัฒนธรรมชุมชนมองว่า การพัฒนาโดยยึดสังคมเมืองและวัฒนธรรม ตะวันตกมาเป็นเป้าหมายในการพัฒนาเป็นสิ่งที่ทำให้ท้องถิ่นอ่อนแอ และไปสู่การล่มสลายได้ ในที่สุด ดังนั้น การศึกษาชุมชนนิยม และท้องถิ่นนิยมในช่วงเวลาดังกล่าวนี้จึงเป็นการมุ่งกลับไปสู่รากฐานภูมิปัญญาชาวบ้าน และทรัพยากรท้องถิ่น การให้ความสำคัญกับท้องถิ่นปรากฏชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อมีการออกแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ที่เน้นการส่งเสริมให้สถาบันครอบครัวและสถาบันชุมชนเป็นสถาบันหลักของการพัฒนา โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ระบุว่า “การพัฒนาในอนาคตจะเน้นที่การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในภูมิภาคและชนบท ให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีเศรษฐกิจชุมชนที่มั่นคงเป็นตัวนำ และเป็นฐานในการยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตในอนาคต”

แนวคิดเรื่องท้องถิ่นนิยมเป็นแนวคิดที่เชื่อมโยงกับแนวคิด “วัฒนธรรมชุมชน” ที่องค์กรพัฒนาเอกชนริเริ่มมาในทศวรรษ 2520 แต่ในช่วงเวลานั้น การพัฒนาตามแนวคิดท้องถิ่นนิยมถูกมองว่าเป็นการพัฒนาแบบอนุรักษ์นิยม และมองว่าท้องถิ่นในภาพที่เป็นอุดมคติมากกว่าจะพิจารณาตามสภาพที่เป็นอยู่จริง อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมาแนวคิดเรื่องท้องถิ่นนิยมได้รับการตอบรับอย่างกว้างขวางอีกครั้งหลังจากมีกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2550: 251)

อรุณ อับปาตูไร (Arjun Appadurai) มองท้องถิ่นที่อยู่ในกระแสของการเคลื่อนไหว และการข้ามพรมแดนทางวัฒนธรรมอย่างเข้มข้นในยุคโลกาภิวัตน์ ในลักษณะของการเป็น ท้องถิ่นข้ามท้องถิ่น (Translocalities) กล่าวคือ อับปาตูไรมองว่า ท้องถิ่นเป็นพื้นที่ที่สัมพันธ์และได้รับอิทธิพลจากท้องถิ่นอื่น ถูกแทรก เชื่อม ทับพาดและพาดทับ ท้องถิ่นอื่นและส่วนอื่นของโลก สิ่งที่อยู่ในท้องถิ่นจึงไม่ใช่ของท้องถิ่นโดยสมบูรณ์ ทั้งภูมิปัญญา การเมืองและวัฒนธรรม แต่คือสิ่งที่ถูกแทรก และได้รับผลกระทบจากข้างนอก ขณะเดียวกันก็ ส่งผลกระทบไปสู่ข้างนอกเช่นกัน ซึ่งการศึกษาท้องถิ่นนิยมในที่นี้ไม่ได้เป็นการศึกษาเพื่อมุ่งไปสู่อดีตอันงดงามและภูมิปัญญาที่สั่งสมมาในลักษณะของการเป็นสังคมปิด แต่เป็นการศึกษาท้องถิ่นนิยมในฐานะที่ท้องถิ่นเป็นพื้นที่เปิดรับความขัดแย้ง มีการต่อสู้ ชว่งชิงและการประนีประนอมจากปัจจัยต่างๆของโลกที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์

ปัจจัยสำคัญที่นำท้องถิ่นไปสู่สัมพันธภาพกับท้องถิ่นอื่นคือเทคโนโลยีด้านการสื่อสารและการคมนาคม บทบาทของการรายงานข่าวสาร ทั้งจากสถานีโทรทัศน์และอินเทอร์เน็ต การใช้สื่อสร้างพื้นที่สาธารณะ เหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ภาพลักษณ์ของท้องถิ่นถูกสร้างขึ้นจากอิทธิพลของการสื่อสารเป็นสำคัญ และภาพลักษณ์ของท้องถิ่นทั้งที่เป็นการสร้างขึ้นเองและถูกสร้างขึ้นต่างสัมพันธภาพเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม ในฐานะที่ท้องถิ่นเป็นผู้กระทำการและเป็นผู้ถูกการกระทำจากปรากฏการณ์ของกระแสโลกาภิวัตน์

3.2 สังคมไทยในกระแสโลกาภิวัตน์กับการเปลี่ยนแปลงในวรรณกรรมไทย

ในสังคมไทย แนวคิดเรื่องโลกาภิวัตน์ วัฒนธรรม เป็นปรากฏการณ์ที่ส่งผลให้วัฒนธรรมกระแสโลกเข้ามาแทนที่วัฒนธรรมท้องถิ่น และทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นในแต่ละแห่งทั่วโลกรับเอาวัฒนธรรมที่ใหญ่กว่าเช่นวัฒนธรรมตะวันตกมาจนกระทั่งทั่วโลกกลายเป็นวัฒนธรรมเดียวกันคือวัฒนธรรมตามแบบตะวันตกนั้น ได้สะท้อนให้เห็นผ่านแนวนโยบายและการดำเนินการทางเศรษฐกิจและการเมืองของไทยเอง กล่าวคือ เศรษฐกิจและการเมืองเป็นตัวขับเคลื่อนนำที่สำคัญในการเปิดทางและสนับสนุนสังคมโดยภาพรวมของ ประเทศว่าจะให้เป็นไปในทิศทางใด หากเริ่มต้นศึกษาสภาพสังคมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา จะพบว่าสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปัจจัยหลักสองประการ คือปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยทางสังคมและการเมือง

ประการแรกคือปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ กล่าวคือ การเกิดวิกฤติการณ์ทางการเงินที่ส่งผลกระทบไปทั่วโลก โดยประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบจนรัฐบาลต้องประกาศลอยตัวค่าเงินบาทในกลางเดือนกรกฎาคม 2540 ส่งผลให้ภาคการส่งออกของไทยได้รับผลกระทบอย่างหนัก สืบเนื่องมาถึงภาคส่วนต่างๆในสังคม ผู้คนตกงาน ล้มละลาย เมืองกลายเป็นที่คุมขังที่ไม่สามารถไปต่อได้ ภาวะการล้มละลายของบริษัทต่างๆ การถูกปลดออกจากงานของผู้คน ส่งผลให้คนจำนวนมากกลับสู่ท้องถิ่นของตนเองเพื่อมาตั้งหลักกับชีวิตใหม่ อย่างไรก็ตาม พร้อมๆไปกับการเกิดวิกฤติการณ์ทางการเงิน ครั้งใหญ่ของประเทศ รัฐบาลก็เปิดประเทศเพื่อสนับสนุนการลงทุนจากต่างชาติ เพื่อก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ การเชิญชวนทุนต่างชาติให้เข้าประเทศเป็นนโยบายจำเป็นเร่งด่วนของรัฐบาลเพื่อคอบกู้เศรษฐกิจของประเทศ โดยทุนต่างชาติในธุรกิจการค้าปลีกก็เป็นสิ่งที่รัฐและ ผู้ประกอบการธุรกิจในประเทศไทยให้การสนับสนุน ปัจจุบันร้านค้าปลีกสมัยใหม่ที่เป็นยักษ์ใหญ่ในปัจจุบัน ได้แก่ เทสโก้ โลตัส คาร์ฟู บิ๊กซีและแม็คโคร ล้วนแต่เป็นของทุนต่างชาติทั้งสิ้น (อภิญา ตันทวีวงศ์, 2550: 272)

การเปิดประเทศรับการลงทุนจากต่างชาตินี้เองที่ดำเนินหนึ่งก็ส่งผลกระทบต่อภาคท้องถิ่น ที่เห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนคือกรณีการเติบโตและขยายตัวของร้านค้าปลีกสมัยใหม่ที่มีทุนต่างชาติเป็นเจ้าของ การปรากฏตัวของร้านค้าปลีกสมัยใหม่เหล่านี้ส่งผลต่อร้านค้าขนาดเล็กของชุมชน ส่งผลต่อการเลือกบริโภคของผู้คนในสังคม ท้องถิ่นเปลี่ยนวิถีการบริโภคของตนโดยอิงอยู่กับความก้าวหน้าและความทันสมัยจากห้างสรรพสินค้า และร้านค้าปลีกทันสมัยที่ดำเนินการโดยทุนต่างชาติ เกิดการเปรียบเทียบถึงความดีกว่า-ด้อยกว่า และนำไปสู่แนวคิดที่โน้มเอียงไปทางการบริการเติบโตของทุนต่างชาติ โดยไม่คิดกลับมาหา ร้างรากฐานให้ทุนท้องถิ่นเติบโตอย่างเข้มแข็ง และเป็นทางเลือกที่ดีกว่าให้สังคมแทน

การเข้ามาของทุนต่างชาติที่กระจายไปสู่ภาคท้องถิ่นในรูปของการเป็นร้านค้าปลีกสมัยใหม่ได้สร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับภาคท้องถิ่นอย่างสำคัญ ในข้อที่ร้านค้าปลีกสมัยใหม่เหล่านี้ได้เข้ามาสร้างความต่างและหมายใหม่ให้กับการจับจ่ายซื้อของผู้บริโภคที่เปลี่ยนความหมายจากการไปซื้อของที่ตลาดสด หรือที่ร้านค้า ยของในหมู่บ้านอย่างสิ้นเชิง เพราะร้านค้าปลีกสมัยใหม่ที่เข้ามาดำเนินการโดยทุนต่างชาตินี้ทำให้การไปซื้อของไม่ใช่เพียงแต่เป็นการไปซื้อสินค้าที่ต้องการแล้วก็กลับบ้าน ดังเช่นออกไปซื้อของที่ตลาดแล้วก็กลับอีกต่อไป แต่การไปซื้อของถูกสร้างหมายใหม่ว่าเป็นความสุข คือการปลดปล่อย คือการได้รู้สึกว่ามีอำนาจในการจับจ่าย ในการเลือกดูและชม ด้วยพื้นที่ที่มากกว่าและการจัดวางสินค้าที่เอื้อต่อการสร้างความสนใจมากกว่าร้านค้าแบบเก่าของไทย รวมทั้งสร้างความรู้สึกเย็นสบายด้วยการติดตั้งเครื่องปรับอากาศ การเปิดเพลงคลอไปขณะที่ลูกค้าเดินจับจ่ายเพื่อสร้างความรู้สึกเพลิดเพลินใจ และไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นการมาซื้อของ จ่ายเงิน แต่คือการมาแสวงหาความพึงพอใจ ความหมายใหม่นี้เองที่ค่อยๆ เข้ามาแทรกซึมให้ผู้คนของท้องถิ่นเปลี่ยนวิถี หันมารับความสะดวกสบายแบบใหม่ในรูปแบบของบริโภคนิยมมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่ทุกคนจะสามารถเป็นผู้บริโภคที่มีศักยภาพในการบริโภคได้ วิถีแบบใหม่ที่เข้ามาจึงได้สร้างความพึงพอใจ ทางเลือกที่สะดวกสบายมากขึ้น แต่ในอีกด้านหนึ่งวิถีแบบบริโภคนิยมก็เป็นการสร้างความกดดัน และเป็นข้อเปรียบเทียบที่แสดงให้เห็นถึงความเหนือกว่า – ด้อยกว่าให้กับคนในสังคมที่มีอำนาจในการจ่ายน้อยกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นท้องถิ่นเล็กๆ ที่คนในหมู่บ้านรู้จักกันหมด การขยายตัวของทุนต่างชาติจึงส่งผลกระทบต่อท้องถิ่นมากกว่าการตั้งปิดตัวเองร้านค้าปลีกรายย่อย หรือ การสร้างค่านิยมฟุ้งเฟ้อของผู้คน แต่ในระดับของฐานรากทางวัฒนธรรม ทุนต่างชาติได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ในการกร่อนเซาะทำลายรากฐานการดำรงอยู่ของท้องถิ่น ในด้านของการที่ไม่สามารถคงรักษาอัตลักษณ์ของตนไว้ให้ได้อย่างเข้มแข็งเหมือนที่เคยเป็นมา

ในช่วง ที่กระแสโลกาภิวัตน์เข้ามามีบทบาทในสังคมไทย นักเขียนได้นำเสนอปัญหาใน ประเด็นของการดำเนินไปตามวัฒนธรรมสมัยใหม่ ที่เข้ามาโดยการนำของทุนต่างชาติ ผ่านการเข้า มาในรูปแบบของสินค้าและวัฒนธรรม สร้างค่านิยมและให้ความสำคัญกับบริโภคนิยม ส่งผลให้ ท้องถิ่นในฐานะเจ้าของพื้นที่และเป็นผู้เกี่ยวข้องสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับวัฒนธรรมใหม่ที่เข้ามาอยู่ ในสภาวะของการเป็นผู้ตั้งรับ และนักเขียนร่วมสมัยก็มองการเข้ามาแผ่ขยายวัฒนธรรมโดย ต่างชาติว่าเป็นการเข้ามาอย่างคนแปลกหน้าและเป็นศัตรูมากกว่าจะมองว่าเป็นการเข้ามาอย่าง มิตร และร่วมแลกเปลี่ยนกันทางวัฒนธรรม

นักเขียนร่วมสมัย อาทิ ประมวล มณีโรจน์ วัฒน์ วรรณ วรลยางกูร กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ และวราภ วรรณ ได้แสดงบทบาทในการยืนยันและยืนยันหยุดเพื่อปกป้องท้องถิ่นตนและต่อต้านการ เข้ามาของวัฒนธรรมสมัยใหม่ มที่ใช้อำนาจเงินเข้ามาผูกขาดการเลือกบริโภคของผู้คน และไม่เปิด โอกาสให้ผู้มีทุนน้อยกว่าได้เข้ามาสู่ระบบตลาดอย่างเท่าเทียม โดยนักเขียนไทยกลุ่มนี้ได้ชี้ให้เห็น ถึงการรुकืบของทุนนิยมที่ใช้อำนาจเงินในนามของการพัฒนาและการลงทุนเข้าสู่หมู่บ้าน แล้วหมู่บ้านก็ไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป ทุนนิยมและวัตถุนิยมทำให้คนท้องถิ่นไม่สามารถพึ่งตนเองได้ และไม่พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ในภาวะของการเปิดรับวัฒนธรรมเข้ามาในท้องถิ่น นักเขียนได้ด้าน กระแสทุนนิยมผ่านงานเขียนที่แสดงให้เห็นถึงด้านร้ายของทุนนิยมที่เข้ามาเป็นผู้ดูแลและชิงคุณค่า ชีวิตและความอุดมสมบูรณ์ไปจากท้องถิ่น งานเขียนที่ฉายให้เห็นถึงประเด็นเรื่องการต่อต้านทุน วัฒนธรรมต่างชาติและบริษัทข้ามชาติที่โดดเด่น เช่น เรื่องสั้นชื่อ "บ้านหลังสุดท้ายของดวงตะวัน" (2542) ของประมวล มณีโรจน์ นวนิยายเรื่อง *สิงห์สาโท* (2543) ของวัฒน์ วรรณ วรลยางกูร และ เรื่องสั้นชื่อ "บ้านเคยอยู่ (เพื่อชีวิต)" ในรวมเรื่องสั้นชื่อ *นิทานประเทศ* (2549) ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ เป็นต้น โดยงานเขียนเหล่านี้ฉายให้เห็นถึงท้องถิ่นที่พยายามยืนหยัดและต่อสู้กับการ โหมเข้ามาของทุนนิยม การผูกขาดสินค้าของบริษัท รายใหญ่ที่ทำให้คนท้องถิ่นมีทางเลือกเหลือแค่ เพียงการเป็นผู้บริโภคและการเป็นคนงานของบริษัทข้ามชาติเหล่านั้น

ปัจจัยทางสังคมและการเมือง ปัจจัยนี้เริ่มต้นที่การวางแผนนโยบายการพัฒนาสังคมของ รัฐ ที่เริ่มต้นโดยละเลยพื้นฐานของท้องถิ่น มุ่งแต่สนับสนุน ให้ความสนใจและให้การช่วยเหลือกลุ่ม ทุนภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก เห็นได้จากการวางแผนนโยบายในแผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ แห่งชาติ ความเจริญและการสร้างงานจึงกระจุกตัวอยู่เฉพาะตามเมืองใหญ่ๆ ในขณะที่ภาคชนบท ไม่มีงานทำ ไม่มีความเจริญ ผู้คนจึงอพยพจากท้องถิ่นสู่เมืองเพื่อเข้ามาเป็นแรงงานราคาถูก และ

ใช้ชีวิตอย่างไม่เอื้อต่อศักยภาพเดิมที่ตนมี การกระจายรายได้อย่างไม่สมดุลระหว่างภาคเมืองกับภาคท้องถิ่น นอกจากจะทำให้เกิดปัญหาทางสังคมอื่นๆตามมาแล้ว ในด้านหนึ่งยังสะท้อนให้เห็นถึงการสร้างค่านิยมตามวิถีเมือง ซึ่งเมืองก็ รับค่านิยมมาจากวัฒนธรรมตะวันตก การสร้างค่านิยมตามแบบตะวันตกจึงไม่ได้มีอยู่ในระดับเมืองเท่านั้น หากแต่ได้กระจายไปตามท้องถิ่นต่างๆโดยการดูโทรทัศน์ การเล่นอินเทอร์เน็ต และการเปิดตัวของร้านค้าสมัยใหม่ที่เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในทุกหนทุกแห่ง ผลกระทบจากท้องถิ่นหมู่บ้านจึงเริ่มหายไป ความหลากหลายของสินค้าท้องถิ่นที่ทำขึ้นจากวัตถุดิบในหมู่บ้านของตนซึ่งแตกต่างกันไปแต่ ละท้องถิ่นเริ่มค่อยๆลดจำนวนลง เพราะผู้คนหันมาบริโภคสินค้าตามอย่างที่เห็นในโฆษณาโทรทัศน์ ในการแต่งตัวของตัวละครจากละครที่ดู และการถ่ายทอดวัฒนธรรมข้ามพรมแดนนี้ กระแสวัฒนธรรมที่มีบทบาทและอิทธิพลเป็นอย่างมากที่ปรากฏอยู่ในสังคมและวรรณกรรมร่วมสมัยของไทยคือกระแสวัฒนธรรมตะวันตก ดังนั้น ด้านหนึ่ง ท้องถิ่นค่อยๆสูญเสียอัตลักษณ์ของตนจากการรับวัฒนธรรมใหม่ที่เข้ามาสู่ชุมชน

เมื่อวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามามีบทบาทและอิทธิพลอยู่ในสังคมไทย สิ่งที่สังคมและภาครัฐหวั่นวิตกคือความกังวลใจว่าวัฒนธรรมท้องถิ่นจะถูกกลืน หรือวัฒนธรรมสมัยใหม่จะเข้ามาแทนที่วัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เคยสืบทอดกันมา ในช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2550 วรรณกรรมไทยร่วมสมัยก็ได้นำเสนอภาพของการที่ท้องถิ่นกำลังอ่อนแอ และถูกรุกไล่ด้วยวัฒนธรรมโลกที่มากับกลไกการตลาด และระบบทุนนิยมเสรี นอกจากนี้ ในกระแสการพัฒนาตามแบบตะวันตกเกิดการลงทุนทางภาคอุตสาหกรรม การบริการ และการทำสัญญาการค้าเสรีระหว่างประเทศ ทำให้การค้าเติบโต ในขณะที่ภาคการเกษตรซึ่งเป็นอาชีพของคนส่วนใหญ่ในสังคมถูกละเลย ท้องถิ่นประสบปัญหาและสูญเสียอัตลักษณ์ทาง วัฒนธรรมของตนเมื่อความทันสมัยกว่า สะดวกสบายกว่าเข้ามาแทนที่ รวมไปถึงการที่รัฐมุ่งให้ความสำคัญกับการผลิตภาคอุตสาหกรรม และมุ่งกระจายความเจริญสู่ชนบทในปัจจุบันพื้นฐานคือถนนและไฟฟ้า โดยไม่ได้วางรากฐานของการของการรักษาสิทธิชุมชนหรือการปกป้องทรัพยากรท้องถิ่น ไฟฟ้าจึงเป็นสื่อ นำวัฒนธรรมตะวันตกที่เน้นการบริโภคเข้ามา ถนนจึงนำการลงทุนภาคอุตสาหกรรมที่ต้องใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเข้ามา ท้องถิ่นถูกเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ไปโดยคนท้องถิ่นไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกและกำหนดทิศทางในการเป็นไปของท้องถิ่นตน

งานเขียนที่นำเสนอประเด็นเรื่องการต่อต้านการพัฒนาและทุนนิยมที่เติบโตมาจากกระแสโลกาภิวัตน์นี้ มีกลุ่มนักเขียนที่ให้ความสำคัญกับท้องถิ่นในบริบทของการพัฒนา เช่น กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ อัครศิรี ธรรมโชติ วรภ วรภา จำลอง ผึ้งชลจิตร เป็นต้น นักเขียนกลุ่มนี้ได้ วิพากษ์ การพัฒนาของรัฐที่มุ่งมาใช้ทรัพยากรของท้องถิ่น แต่มิได้พัฒนารากฐานของความเป็นท้องถิ่นให้ เข้มแข็งขึ้นจากตัวของท้องถิ่นเอง ดังนั้นสิ่งที่ปรากฏคือความเจริญที่เข้ามาโดยกลุ่มทุนได้รับ ประโยชน์แต่ชาวบ้านกลับเป็นผู้ สูญเสียประโยชน์ แนวคิดที่วิพากษ์การพัฒนาของรัฐสะท้อน ออกมาในงานเขียนเรื่องต่างๆ เช่น แผ่นดินอื่น (2539) ยามเช้าของชีวิต (2546) ของ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ รวมเรื่องสั้นชุดเหมือนทะเลมีเจ้าของ (2542) ของอัครศิรี ธรรมโชติ อุบัติการณ์ (2548) ของวรภ วรภา ลิกอร์ พวกเขาเปลี่ยนไป (2548) ของจำลอง ผึ้งชลจิตร เป็นต้น

นักเขียนไทย กลุ่มดังกล่าว นำเสนอภาพทุนนิยมในด้านร้าย ในด้านที่ไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นว่าทุนนิยมเข้ามาแย่งชิงทรัพยากรหรือเป็นคู่แข่งทางการตลาดเท่านั้น แต่ข้อสำคัญคือทุนนิยม ได้รุกเข้ามาถึงแก่นเนื้อในของชีวิตผู้คน ด้วยการลบและ เปลี่ยนประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ของท้องถิ่น เพื่อที่จะสร้างเรื่องเล่าใหม่ สร้างความทรงจำใหม่ ซึ่งหลายๆเรื่อง นักเขียนได้ใช้ “ที่ดิน” เป็นสัญลักษณ์ ในนำเสนอ ผ่านการถือครองที่ดินของคนท้องถิ่นและการพยายามขอซื้อที่ดินนั้นจากนายทุน เพื่อเปลี่ยนพื้นที่เดิมของท้องถิ่นให้เป็นพื้นที่ของการลงทุนและอุตสาหกรรม รวม การข้ามพรมแดนทาง วัฒนธรรมที่นำมาแต่แนวคิดเรื่องทุนนิยมและบริโภคนิยมของวัฒนธรรมตะวันตกจึงเป็นแนวคิดที่ นักเขียนไทยร่วมสมัยมองว่าไม่ได้เป็นการข้ามพรมแดนทางวัฒนธรรมเพื่อแลกเปลี่ยนทาง วัฒนธรรม แต่เป็นการข้ามพรมแดนเพื่อเข้ามาครอบงำทางวัฒนธรรม

วรรณกรรมไทยร่วมสมัยจำนวนหนึ่งแสดงภาพของความวิตกกังวลต่อการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอันเป็นผลมาจากปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ที่ส่งผลต่อชุมชนท้องถิ่นของสังคม นักเขียนไทยร่วมสมัยมองว่าปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นและแผ่ไปทั่วท้องถิ่นต่าง ๆ นั้น ได้เข้ามาสร้างความแตกต่าง และเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นให้รู้สึกอ่อนด้อยและเป็นอื่น เพราะความไม่เท่าเทียม นอกจากนี้ กระแสโลกาภิวัตน์ที่มาพร้อมกับระบบทุนนิยมและบริโภคนิยมเป็นปัจจัยสำคัญที่เข้ามาบ่อนเซาะทำลายคุณค่าและวิถีแห่งท้องถิ่นที่เคยสั่งสมกันมา ซึ่งงานเขียนหลายๆเรื่องแสดงออกผ่านเรื่องของการสูญเสียที่ดิน หรือการที่ “ที่ดิน” ถูกเปลี่ยนมือจากชาวบ้านไปสู่นายทุน เมื่อที่ดินถูกเปลี่ยนมือ ชาวบ้านก็สูญเสียอำนาจและสถานภาพทางเศรษฐกิจ ของตนเอง เพราะที่ดินคืออาชีพและเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่ผูกติดกันผ่านการสืบสายเลือดและ

ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน การขายที่ดินจึงเท่ากับเป็นการตัดขาดจากคุณค่าชีวิตที่เคย สืบทอดกันมาแต่เดิม

กล่าวได้ว่า วรรณกรรมไทยร่วมสมัยจำนวนหนึ่งที่น่าเสียดายภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จากปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ในสังคมไทย นักเขียนสะท้อนให้เห็นถึงความวิตกกังวลต่อกา รครอบงำทางวัฒนธรรม การเปลี่ยนมือของผู้ครอบครองจากชาวบ้านไปสู่นายทุน จากคว ามเป็น ธรรมชาติไปสู่ความทันสมัย จากความเรียบง่ายไปสู่การปรุงแต่ง สิ่งเหล่านี้ทำให้ท้องถิ่น ไน้มเอียง ไปสู่การสูญเสียคุณค่า ดินงามที่ตนเองมีอยู่และเป็นอยู่ ดังนั้น โลกาภิวัตน์วัฒนธรรม ที่ปรากฏใน วรรณกรรมไทยร่วมสมัยจำนวนหนึ่ง จึงเป็นการมอง วัฒนธรรมแต่เพียงด้านเดียว คือด้านที่เป็น แง่ลบต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาที่นำมาซึ่งการสูญเสียตัวตนของท้องถิ่นและสังคม นักเขียนไทยร่วมสมัยวิพากษ์การพัฒนาของรัฐที่เติบโตในรูปทุนนิยมว่าเป็นปัจจัยที่นำความไม่ เท่าเทียมมาสู่สังคมท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้ แม้อินทามกลางความเคลื่อนไหวของคน ชาวสาร ที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและง่ายดายนั้น ยังมีท้องถิ่นในภาคส่วนต่างๆที่เข้าไม่ถึงเทคโนโลยี ของการเชื่อมข่าวสารนี้ในด้านของการเป็นได้ทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสาร กล่าวคือ การอยู่ในตำแหน่ง ของการเป็นได้แต่เพียงผู้รับสารของท้องถิ่นทำให้นักเขียนไทยร่วมสมัยจำนวนหนึ่งมองว่า สารที่ส่ง มาสู่ท้องถิ่นนั้นเป็นการครอบงำทางวัฒนธรรมที่ดำเนินการโดยทุนนิยมและบริโศคนิยมภายใต้การ นำของโลกาภิวัตน์ ในด้านนี้ โลกาภิวัตน์จึงอยู่ในบทบาทของการเป็น ผู้ร้ายที่นักเขียนไทยร่วมสมัย วิพากษ์ ต่อต้านและปฏิเสธ

3.3 ท้องถิ่นในอำนาจสื่อ และวัฒนธรรมบริโศคนิยม

ในความสัมพันธ์ระหว่างสื่อกับท้องถิ่น นักเขียนนำเสนอภาพความสัมพันธ์ระหว่างสื่อกับ ท้องถิ่น ในด้านที่ใช้สื่อเข้ามาสร้างให้เกิดความอ อกแอก และเปราะบางของท้อ งถิ่น จนในที่สุด ท้องถิ่นต้องนิยามตัวเองใหม่ในทามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ นั่นคือ วิถีวัฒนธรรมของท้องถิ่นไม่ อาจแยกออกจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ และการเติบโตหรือล่มสลายทางเศรษฐกิจล้วนเป็นผลสำคัญ มาจากการสร้างภาพลักษณ์ และการถ่ายทอดข่าวสารของสื่อเป็นสำคัญ

ในความเป็นไปของท้องถิ่น ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ท้องถิ่น เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสื่อ และกระแสโลกาภิวัตน์ในด้านความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เข้ามามีส่วนในการกดทับท้องถิ่นให้ปราศจากตัวตนหรือต้องกลับมาทบทวนตำแหน่งแห่งที่ของตัวเองในท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมโลกที่ไหลป่าเข้ามา อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2546: 56) ได้ให้ความหมายของความสัมพันธ์เชิงอำนาจไว้ว่า ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ หมายถึง ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการกีดกัน การครอบงำ รวมทั้งการขัดแย้งและการดิ้นรนต่อสู้ด้วย ซึ่งมีทั้งซ้อนทับกันได้และขัดแย้งกันด้วย แต่อาจจะไม่ใช่การใช้อำนาจ ทางกายภาพหรืออำนาจทาง เศรษฐกิจการเมืองเท่านั้น หากหมายถึงการใช้อำนาจของการนิยามความหมายให้เป็นความรู้หรือความจริงด้วย ซึ่งกลายเป็นกรอบคิดตายตัวที่ใช้ไปจัดความสัมพันธ์ในลักษณะของการตีตรา หรือสร้างมาตรฐานบางประการเพื่อแยกแยะและกีดกันคนอื่น

บทบาทของสื่อและกระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินไปของท้องถิ่น ส่วนหนึ่งมีผลทำให้ท้องถิ่นถูกกดทับจากการแผ่อำนาจทางวัฒนธรรม ผลักดันให้คนท้องถิ่น กลายเป็นผู้ไร้อำนาจ และกลายเป็นคนชายขอบแห่งการเปลี่ยนแปลง ภาพปรากฏของท้องถิ่นในวรรณกรรมไทยร่วมสมัยจึงเป็นภาพแสดงของท้องถิ่นในด้านมุมที่ตกอยู่ใต้อำนาจการสร้างของสื่ออันสัมพันธ์ไปกับวัฒนธรรมบริโภค การรุกเข้ามาสร้างค่านิยมทางวัฒนธรรมใหม่ในด้านวัฒนธรรมบริโภคทำให้เกิดภาวะปั่นป่วนและแตกกระจายทางอัตลักษณ์ของท้องถิ่นที่นักเขียนแสดงออกมาผ่านตัวละครที่อยู่ในสภาพการณ์ที่ไม่ สามารถเป็นตัวของตัวเองได้เมื่อเผชิญหน้ากับวัฒนธรรมบริโภคนิยมที่เข้ามาแทรกซอนอยู่ทั่วไปในสังคม

3.3.1 วัฒนธรรมบริโภค : การบริโภคที่ถูกควบคุมและกำหนดสร้าง

สื่อเผยแพร่วัฒนธรรมในกระแสบริโภคนิยมที่มากับโลกาภิวัตน์ วัฒนธรรมในกระแสดังกล่าวนี้เข้ามาเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับท้องถิ่น นักเขียนกลุ่มหนึ่งนำเสนอให้เห็นว่าในกระแสโลกาภิวัตน์ สื่อมีอำนาจสำคัญในการก่อรูปทางวัฒนธรรมเพื่อที่จะกำหนด คัดเลือก และประเมินค่าว่าการบริโภควัฒนธรรมแบบใดที่ควรเลือกและการบริโภควัฒนธรรมแบบใดที่ควรถูกลบและถูกกันออกไป อำนาจของสื่อที่เข้ามามีบทบาทสัมพันธ์กับท้องถิ่น คือการทำให้คนเข้ามาอยู่ในโลกของวัฒนธรรมที่สื่อสร้างและสื่อกำหนดควบคุม วัฒนธรรมบริโภคจากกระแสโลกาภิวัตน์ที่ใหม่เข้ามาปะทะกับสภาพภาวะของท้องถิ่นนิยมทำให้เกิดการลัดเลาะในคุณค่าทางวัฒนธรรมที่ตนเองดำรงอยู่ และคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เข้ามาใหม่

ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ทางวัฒนธรรม นักเขียน ได้เปิดประเด็นเรื่องการคุกคามทางวัฒนธรรม โดยใช้อำนาจสื่อในช่องทางของวัฒนธรรม ผ่านการเปรียบเทียบให้เห็นถึงสิ่งที่แตกต่างระหว่างการใช้ชีวิตในวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการใช้ชีวิตในวัฒนธรรมสมัยใหม่ ผ่านการรับสื่อ ในชีวิตประจำวันเช่น การดู ละครโทรทัศน์ การโฆษณา ที่ซึมเข้าไปในระบบคิดจนสร้างเป็นพลังอันแข็งแกร่งของระบบบริโภคนิยม ในการคุกคามโดยช่องทางทางวัฒนธรรมดังกล่าว ตัวละครอันเป็นตัวแทนของท้องถิ่นจึงเป็นภาพสร้างของความอ่อนแอ เปราะบาง ขลาดเขลาและน่าขัน เพราะในกระแสโลกที่ทุกอย่างขึ้นอยู่กับความเร็วของเวลาและมูลค่าของผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ สิ่งที่ไม่ตอบสนองต่อกระบวนการของโลกในยุคโลกาภิวัตน์จึงถูกผลักออกไปเป็นชายขอบ การนำเสนอให้เป็นชายขอบในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย ท้องถิ่นอยู่ในภาวะของการเป็นอื่นผ่านการควบคุมของสื่อ การควบคุมด้วยการใช้อำนาจผ่านการจ้องมอง การควบคุมด้วยการกำหนดพื้นที่ที่ใช้ในการแสดงออกของท้องถิ่น

แนวคิดเรื่องการคุกคามทางวัฒนธรรมโดยอำนาจสื่อ ที่ปรากฏในวรรณกรรมไทย ถูกนำเสนออย่างเด่นชัดในงานเขียนของนักเขียนร่วมสมัยหลายคน อาทิ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ปริทรรศ หุตางกูร และ ทินกร หุตางกูร ในการคุกคามทางวัฒนธรรม รูปแบบหนึ่งที่นักเขียนได้นำมาเสนอเพื่อเปิดเผยให้เห็นถึงอำนาจที่มีผู้อยู่เหนือกว่าและผู้อยู่ภายใต้คือการนำเสนอในรูปแบบของความไม่เที่ยงกันทางอำนาจผ่านการควบคุมและการจ้องมอง ในแนวคิดของฟูโกต์ การควบคุมและการจ้องมองเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้ถูกควบคุมหรือถูกจ้องมองกลายเป็นวัตถุ เป็นเรื่องของการใช้อำนาจและการต่อรองทางอำนาจ (Danaher, 2001: 54) ในตัวบทวรรณกรรม นักเขียนนำเสนอภาพท้องถิ่นดำรงอยู่ในท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ในภาวะที่ท้องถิ่นถูกยึดพื้นที่ ในการแสดงอัตลักษณ์ของตน ซึ่งการถูกยึดหรือถูกทำให้สลายหายไปนั้น กระแสโลกเข้ามากกระทำผ่านกระบวนการควบคุมท้องถิ่นให้อยู่ในพื้นที่อันจำกัด หรือควบคุมไม่ให้เติบโตและขยายตัวเอง โดยมีสื่อเป็นปัจจัยสำคัญในการสลายพลังของท้องถิ่น กล่าวคือ สื่อมีบทบาทสำคัญในการสร้างค่านิยม สร้างบรรทัดฐาน ควบคุมและคัดเลือกให้ความเป็นท้องถิ่นตอบสนองกับการดำเนินไปของกระบวนการโลกาภิวัตน์และทุนนิยมเสรี

การสร้างบรรทัดฐานแก่ท้องถิ่นของสื่อกระทำผ่านการควบคุม และคัดเลือกเพื่อกำหนดว่าสิ่งใดอยู่ได้ และสิ่งใดต้องถูกกำจัดออกไป จากตัวบท ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของสื่อในสังคมบริโภคนิยมที่เข้าไปดำเนินการเปลี่ยนแปลง และสร้างวัฒนธรรมใหม่ให้กับท้องถิ่นนิยมด้วย

การควบคุมและกำหนดพฤติกรรมของคนในสังคม สื่อจึงเป็นกระบวนการหนึ่งที่แสดงถึงอำนาจ และใช้อำนาจในการกำหนดและควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมซึ่งในด้านหนึ่งคือการแสดง อำนาจด้วยการควบคุมและการจับตามอง

ในแนวคิดเรื่องการคุกคามทางวัฒนธรรม นักเขียนได้นำเสนอแนวคิดเรื่องบทบาทและ อิทธิพลของสื่อที่เข้ามามีผลกระทบต่อการดำเนินไปของท้องถิ่นผ่านเรื่องราวที่เกิดขึ้นใน ชีวิตประจำวันง่ายๆของผู้คนเช่นการจ่ายตลาด การซื้อกับข้าวที่สามารถเกิดเป็น ประเด็นเรื่อง อำนาจและความไม่เท่าเทียมทางสังคม และพยายามจัดวางตำแหน่งแห่งที่ให้ท้องถิ่นที่ไม่ดำเนิน ไปตามกระแสโลกอยู่ในอีกฐานะหนึ่ง การตัดสินใจและประเมินค่าจากการเข้าถึงสื่อที่มาพร้อมกับ วัฒนธรรมบริโภคนิยม

งานเขียนเรื่อง “ปัญหาของหล่อน” ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของ สื่อและวัฒนธรรมบริโภคที่เข้ามาเสริมฐานะของคนกลุ่มหนึ่ง ขณะเดียวกันก็เข้ามากดทับคนอีก กลุ่มหนึ่งในท้องถิ่นเดียวกันที่ไม่ตอบสนองการบริโภคนั้น เรื่องสั้นเรื่อง “ปัญหาของหล่อน ” เป็นเรื่องราวของการเกิดแรงต้านและความขัดแย้งที่ปะทะ กันอยู่ในใจของผู้หญิงคนหนึ่งที่มีต่อ ความรู้สึกในใจตนเองกับสายตาของเพื่อนบ้านเรื่องสิ่งที่เธอเลือกบริโภค เมื่อการจ่ายตลาด กลายเป็นประเด็นสำคัญของผู้คนในหมู่บ้านที่ซัดกันด้วยการจ่ายเป็นราคา ที่สำคัญพฤติกรรม การบริโภคและค่านิยมทั้งหมดนี้ยึดโยงอยู่กับอำนาจและอิทธิพลในการถ่ายทอดของสื่อเป็นสำคัญ

งานเขียนของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์แสดงถึงภาวะของท้องถิ่นในยุคกระแสโลกาภิวัตน์และ ท้องถิ่นในยุคทุนนิยมเติบโตที่ตกอยู่ใต้การครอบงำของวัฒนธรรมบริโภคนิยม ท้องถิ่นอยู่ท่ามกลาง การเปลี่ยนจากวัฒนธรรมปิดที่เคยใช้ชีวิตตามวิถีที่เคยอยู่ แต่ภายในหมู่บ้านของตนเองไปสู่การ เปิดรับวัฒนธรรมและวิถีใหม่ๆที่เข้ามา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องวัฒนธรรมการบริโภค กนกพงศ์ได้ นำเสนอให้เห็นถึงการรุกไล่ของวิถีทุนและการต้านรับอันปั่นป่วนที่ท้องถิ่นเปิดรับและพยายาม เผชิญ โดยการรุกไล่และการรุกรานต่อท้องถิ่นถูกแสดง ออกมาในรูปของการจัดระเบียบและสร้าง บรรทัดฐานใหม่ให้กับท้องถิ่นผ่านสื่อ การเข้าถึงสื่อทำให้ผู้นั้น ไม่มีสถานภาพที่เหนือกว่าคนอื่น กนกพงศ์นำเสนอเรื่องราวของความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยีการ สื่อสารผ่านตัวละครเอกสองตัวคือ “คุณนายมะลิ” ตัวแทนของวัฒนธรรมที่อิงกับบริโภคนิยม และ “หล่อน” ตัวละครที่ตกอยู่ในสถานะที่เป็นรองตลอดเรื่อง เพราะพยายามที่จะยกระดับสถานะตัวเอง

ให้เป็นได้อย่างคุณนายมะลิ จึงเกิดเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นถึงความเหนือกว่าและความด้อยกว่า ความปรารถนาในวัตุถุนิยมและบริโภคนิยมของหล่อนจึงเป็นสิ่งมากดทับตัวตนของหล่อนเอง

ที่บ้านหลังใหญ่นั้น ขึ้นจันดาวเทียมไว้ในสนามหญ้าหน้าบ้าน คุณนายมะลิ เรียกมันว่าจันเคเบิล อีกวันหนึ่งก็เรียกจันเรดาร์ บางวันก็เรียกจันดาวเทียม แต่มันจะเป็นจันหรือซามหรือกะละมังอะไรก็ตามแต่ มันทำให้โทรศัพท์ของคุณนาย มะลิขัดแจ้ว อีกคุณนายเคยหัวเราะกับลูกสาวของมัน เหมือนอยู่กันตรงหน้า หล่อนคิด บางหนอ้อแสบ ปี่ลอยู่ไกลถึงญี่ปุ่นด้วยซ้ำ อีกคุณนายคุยเหมือนมันนั่งร่วมอยู่ในโซฟา นางบอกว่า จันนั้นยังรับโทรศัพท์จากทั่วโลกได้ขัดแจ้ว

(กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, 2549: 42)

คุณนายมะลิ เจ้าของบ้านที่มีจันดาวเทียมรัศมี ญาณจากประเทศต่างๆทั่วโลกเป็นตัวละครที่มีอิทธิพลต่อคนอื่นๆในหมู่บ้าน และการมีลูกเขยเป็นชาวญี่ปุ่นและร่ำรวยพอที่จะมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทันสมัย ยกกว่าเพื่อนบ้านคนอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีโทรศัพท์และโทรทัศน์ผ่านสัญญาณดาวเทียม ทำให้คุณนายมะลิมีสถานภาพที่เหนือกว่าเพื่อนบ้านคนอื่นๆ วิถีแบบคุณนายมะลิจึงเป็นที่ใฝ่ฝันและปรารถนาของเพื่อนบ้านเช่นตัวละคร “หล่อน”

แต่หากมีรถ ฉันก็สามารถไปไกลถึงในเมือง หล่อนคิด ไปในเมืองดีกว่า ห้างออกไปอีกไม่เท่าไรเอง ที่นั่น , มีอย่างอื่นให้เลือกซื้ออีกเยอะแยะ ฉันจะซื้อปลาในห้าง หลังจากเดินเที่ยวดูข้าวของต่างๆจนหน้าใจ ฉันจะซื้อปลาในซูเปอร์ ปลากระพง ปลาสำลี หรือปลากะบอก ฉันจะซื้อปลาที่อยู่ในกล่องโฟม มีถุงพลาสติกหุ้ม ปลาสดและซอดเกล็ด และหันไว้เรียบร้อยแล้ว มีเครื่องแกงพร้อมสรรพ เพียงแต่แกะพลาสติกออกแล้วโยนลงหม้อ บางทีฉันอาจซื้อชนิดทอด หรือต้ม ฉันจะซื้อกุ้งที่แกะเปลือกแล้ว มันอยู่ในกล่องโฟมพร้อมเห็ดหูหนู และข้าวโพดอ่อนกับเครื่องผัดน้ำมันหอย เพียงแต่แกะพลาสติกออกแล้ว เทลงในกระทะ ขอเพียงแต่มีรถ ฉันสามารถซื้อหาทุกอย่างได้ที่นั่น

(กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, 2549: 29)

โลกที่อยู่ในจินตนาการของหล่อนคือความปรารถนาที่จะพ้นไปจากวิถีชีวิตอย่างที่เป็นอยู่ ไปสู่วิถีแบบบริโภคนิยม ที่ได้รับการกระตุ้น ปลุกเร้าให้เกิดจินตนาการจากสื่อโฆษณา ต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ด้วยวิถีแบบบริโภคนิยมที่ทุกสิ่งทุกอย่างที่ให้เลือกซื้อหาและประกอบไว้ให้เสร็จสรรพ ให้ความรู้สึกถึงความสะดวกสบาย ทันสมัย สะอาดและถูกหลักอนามัย แต่วิถีเช่นนั้นก็ยังเป็นแค่ความฝันที่หล่อนไม่สามารถไปถึงได้ แม้วิถีของบริโภคนิยมจะกระตุ้นให้หล่อนพยายาม ขวนขวายแสวงหาโอกาสให้ได้เป็นผู้ที่มีอำนาจในการซื้อ การใช้จ่ายและการตัดสินใจเช่นคุณนาย มะลิถึงขนาดสนับสนุนให้ลูกสาวของตนเลือกหาสามีที่เป็นชาวญี่ปุ่น หรือเป็นเสีย โดยไม่เกี่ยงเรื่อง อายุและการมีภรรยาแล้วของฝ่ายชาย เพื่อให้ฐานะของหล่อนสามารถยกระดับขึ้นมาเทียมเท่า คุณนายมะลิ

วิถีบริโภคที่เข้ามาในท้องถิ่นจึงเป็นไปอย่างฉาบฉวยและเป็นเพียงเปลือกนอกที่ไม่ได้สร้างคุณค่าใดให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น ทั้งท้องถิ่นเองก็เลือกรับแต่ด้านที่เป็นความฟุ้งเฟ้อ การแสดงถึงความมีหน้ามีตาเพื่อชมและอวดกันในหมู่เพื่อนบ้านมากกว่าจะเป็นไปเพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิต จากตัวบท ผู้เขียนสร้างให้ตัวละครหล่อนตกเป็นเป้าสายตาของคนอื่นๆ ในหมู่บ้าน จากการกระทำที่เคยเป็นวิถีท้องถิ่นอันเป็นปกติธรรมดาคือการเก็บผัก แต่ในยุคที่วัฒนธรรมบริโภคนิยมเข้ามาผ่านโฆษณาในรายการโทรทัศน์ ฝักร้างสรรพสินค้าเปิดใหม่ในตัวเมือง การเลือกบริโภคในวิถีแบบเดิมของตัวละครที่การบริโภคนั้นไม่ได้ปรากฏอยู่ในการโฆษณาของสื่อช่องทางใดๆ จึงกลายเป็นสิ่งที่ถูกประเมินค่าและตัดสินใจว่าผิดแผก ออกไป และมีนัยของความด้อยกว่า จากตัวบท ฉากที่ตัวละคร “หล่อน” ปรากฏตัวคือได้ สะพาน ในขณะที่ตัวละครอื่นๆ ที่อิงตัวเองให้ไหลตามกระแสวัฒนธรรมบริโภคเป็นฝ่ายยืนอยู่บนสะพาน และมองต่ำลงมาที่หล่อน

“อ้อ!!...ทำอะไร?”

หล่อนเงยขึ้น นั่งประทีน ! ฉันทเกลียดมันนัก หล่อนคิด พวกปากหอยปากปู พวกตาจิ้งจก เทียวสอดรู้สอดเห็นเขาไปทั่วและพูดไปทั่ว ขนาดเดี๋ยวนบน สะพานยังชะโงกหน้าลงมองคล่อง ไม่มีคนปกติที่ไหนเขาสนใจมองคล่อง หรือ

“น้ำพริกกับผักกินไม่อิ่ม”

“ดีกว่าหมู กินหมูทุกวัน เบื่อจะแย่”

คราวนี้หล่อนได้ยินเสียงหัวเราะดังมาจริงๆ

“หมูกินได้ทุกวัน ไม่มีเปื้อนหรือ”

“ฉันนี่สิเปื้อน” หล่อนยิงตะโกน “เลิกบอกว่าจะไม่กลับมากินข้าวบ้านอีกจนกว่า

หมูจะหมด นี่ฉันก็เลยต้องหาผักกูดกินสักมื้อ แก้เลี่ยน”

“ดีแล้ว อย่างน้อยก็ประหยัดเงิน”

หล่อนคลุ้มคลั่ง หันรึหันขวาง คิดหาคำโต้ตอบไม่ได้ตั้งใจ อีกฝ่ายเดินจากไป

แล้ว แต่เสียงหัวเราะยังคงลอยวนอยู่ใต้สะพาน

(กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, 2549: 38)

การอยู่ในพื้นที่ใต้สะพานของหล่อนถูกทำให้เป็นพื้นที่แห่งการถูกจับจ้อง ตรวจสอบตรา เช่น การถามว่าลงไปทำอะไร หรือการประเมินค่าว่า “ดีแล้ว อย่างน้อยก็ประหยัดเงิน” มีนัยบ่งบอกถึงรายได้และความไม่เทียมเท่า ในการสนทนาระหว่างหล่อนกับนางประทีน คำพูดของหล่อน ที่พยายามอธิบายถึงการเลือกมาเก็บผักของตนเองเพราะเปื้อนหมู พยายามแสดงนัยยะว่ามีโอกาสกินเนื้อหมูทุกวันจนเปื้อนแล้ว และการลงมาเก็บผักใต้สะพานก็เพียงต้องการเปลี่ยนเมนูกับข้าวเท่านั้น ไม่ใช่เป็นเพราะไม่มีเงินซื้อหมู ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งพยายามทำให้หล่อนดูเป็นผู้ ที่ขัดสนทางการเงินเลยต้องเลือกมาเก็บผัก ใต้สะพานแทนการไปซื้อหมูที่ร้าน การสนทนาโต้ตอบกันทำให้หล่อนขจัดใจเพราะรู้สึกที่ตนเองถูกดูถูก และเป็นฝ่ายต้อยต่ำที่ลงมาเก็บผักใต้สะพาน การแสดงถึงภาวะการเป็นวัตถุให้ถูกจับจ้องยังถูกทำให้ปรากฏอีกครั้งผ่านสายตาของคุณนายมะลิ

“ผู้!...ลงไปทำอะไร คุณนาย?”

หล่อนสะดุ้ง เงยขึ้นมอง คุณนายมะลิโผล่หน้าขาววอกได้หมวกปีกกว้าง

ชะโงกเหนือราวสะพาน

“ลงไปทำอะไร?” เสียงตะโกนเข้ามา

“เก็บผักสักหน่อย” หล่อนตะโกนขึ้นไป “ว่าจะลวกกะทิ นานแล้วไม่ได้กิน”

“ฉันก็ว่าจะไปซื้อผักกูดสักกำ”

(กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, 2549 : 40)

บทสนทนาระหว่างหล่อนกับคุณนายมะลิเผยให้เห็นถึงการแสดงออกของอำนาจ การที่คุณนายมะลิลอยในตำแหน่งที่สูงกว่าคือบนสะพานและชะโงกหน้าลงมาสามารถเห็นหล่อนได้เต็มตัวจากที่สูง ในขณะที่หล่อนอยู่ในตำแหน่งที่ต่ำกว่า จึงต้องแหงนหน้ามองขึ้นไป เห็นคุณนายมะลิ

ได้เพียงใบหน้าที่โผล่ออกมา การปิดซ่อนตัวของคุณนายมะลิและการเปิดเผยตัวของหล่อนจึงเป็น
 ดังภาพที่หล่อนไม่ต่างอะไรจากการเป็นนักโทษที่ถูกไต่สวน ชักฟอก จากผู้คุมบนสะพาน ดังนั้น
 คำถามว่า “ลงไปทำอะไร ” จึงไม่ได้เป็นคำถามที่ต้องการอยากรู้คำตอบว่าหล่อนลงไปทำอะไร
 เท่านั้น แต่ยังเป็นคำถามถึงการต้องการตรวจสอบไปถึงการกระทำของหล่อน การจับจ้องดู
 พฤติกรรมของหล่อนที่ถูกแสดงให้เห็นซ้ำซากทั้งจากนางประทีนและคุณนายมะลิ

นอกจากนี้ สถานะของหล่อนยัง ถูกทำให้เห็นต่างเมื่อเปรียบเทียบกับคุณนายมะลิ ในบท
 สนทนากับคุณนายมะลิ ผักกูดไม่ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเปรียบเทียบกับหมู่อื่นๆ เพราะเป็น
 การแสดงโดยอ้อมว่าเป็นคนมีเงิน แต่คุณนายมะลิแสดงตนว่าตัว เองก็กินผักกูดเช่นกันแต่เป็น ผัก
 กูดที่จะไปซื้อจากรถขาย การรับป ระทานผักกูดของคุณนายมะลิกับของหล่อนจึงแสดงถึงสถานะ
 ทางสังคมที่ต่างกัน และคุณนายมะลิก็ตั้งใจที่จะใช้อำนาจในการซื้อนั้นเป็นตัวแบ่งแยกสถานภาพ
 ระหว่างตนเองกับหล่อนเพื่อรักษาระยะห่างทางสังคม จากตัวบท หล่อนอาสาจะเก็บเผือกแต่
 คุณนายก็ปฏิเสธและยืนยันว่าจะไปซื้อจากรถขายที่ลำบากมากกว่าและเสียเวลามากกว่า

การตอบโต้ถึงเรื่องการกินหมูและการกินผักระหว่างหล่อนกับประทีนและคุณนายมะลิ
 ส่วนหนึ่งนั้นคือการให้ค่าของสิ่งที่มีบริโภคโดยวัดจากราคาที่ต้องจ่าย เมื่อผักกูดเป็นผักที่เก็บได้เปล่า
 จากสะพาน ไม่ต้องเสียเงินจึงไม่มีค่าเท่า กับหมูซึ่งเป็นอาหารที่ต้องซื้อ แต่อีกส่วนหนึ่ง เมื่อผักกูด
 ถูกนำมาอิงอยู่กับแนวคิดเรื่องสุขภาพที่กำหนดสร้างขึ้นจากคนเมือง สัญญาะของความเป็นท้องถิ่น
 ดั้งเดิมจึงเลื่อนไหลไปสู่การสร้างมูลค่าในกรอบคิดของการหวนคืนสู่ธรรมชาติที่แท้ บริสุทธิ์และมี
 คุณประโยชน์

นั่งประทีนมันไม่เข้าใจ ! หล่อนก้มลงเด็ดผัก พลังคิด พวกหนูหนาดา
 เกื่อน จมอยู่หลังเขา ไม่เคยออกไปเห็นอะไรอย่างฉับ ไม่เคยไปนั่งกินอะไร
 แพงๆในร้านดีๆแบบนั้น ไม่เคยเห็นหรือกว่า พวกที่นั่งกินยอดเหมะ กินผักกูด
 ล้วนเป็นข้าราชการระดับชั้นผู้ใหญ่ พวกหมอ พวกพ่อค่านักธุรกิจ พว กคนดีฯ
 รวยๆทั้งนั้น จานหนึ่งเป็นสองร้อย ต้องรวยถึงจะหากินได้ อาหารที่มีประโยชน์
 ผักที่มีโปรตีน ปลอดภัย และป็นชีวิต นั่งประทีนไม่มีวันเข้าใจหรอก

(กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, 2549: 49)

อย่างไรก็ตาม การที่ฝึกถูกดูถูกสร้างคุณค่าให้เป็นภาพของฝึกที่มีโปรตีน ปลอดภัยและ เป็นชีวิตที่นั่นก็เป็นสิ่งที่หล่อล่อนรับรู้ว่าและเชื่อในคุณค่านั้นตามคำพูดของคุณนายมะลิ ตัวแทนของคน ในหมู่บ้านที่ทันสมัยกว่าใครในข้อที่มีงานรับสัญญาอนุญาตวางเทียมทั้งทางโทรทัศน์และโทรศัพท์ การมี ลูกเขยเป็นชาวญี่ปุ่นทำให้คุณนายมะลิได้ออกไปเปิดประสบการณ์นอกหมู่บ้าน มากกว่าเพื่อนบ้าน คนอื่นๆ ท้องถิ่น ในโลกของสื่อเพื่อการบริโภคจึงถูกกำหนดและถูกกำกับให้เป็นไปตามการให้ค่า ทางเศรษฐกิจ สิ่งที่ได้รับมูลค่าจึงถูกทำให้ปราศจากคุณค่า ซึ่งในที่นี้เร จะเห็นว่า ตัวแทนของท้องถิ่น โดยการนำเสนอผ่าน “หล่อล่อน” ผู้ถูกควบคุม ชักฟอกและประเมินค่า โดยเพื่อนบ้านคนอื่นๆ เช่น ประทีนและคุณนายมะลิ เพื่อแสดงให้เห็นว่าตนเองไม่ได้อยู่ในโลกดั้งเดิมตามธรรมชาติอีกต่อไป หากแต่ก้าวไปตามกระแสโลก กระแสบริโภคนิยม จึงอยู่ในตำแหน่งของการเป็นผู้ตรวจสอบ มากกว่าผู้ถูกตรวจสอบ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณนายมะลิ ซึ่งมีอิทธิ พลมากไปกว่าการควบคุม คือการแนะนำและกำกับไปถึงพฤติกรรมการบริโภคของหล่อล่อน

“อย่าลวกกะทิ ไม่ดี” อีกฝ่ายตะโกนลงมา “กะทิทำให้ไขมันอุดตันใน เส้นเลือด ผัดน้ำมันหอยหรือทำไฟแดงดีกว่า ฉันก็ว่าจะผัดไฟแดง ใส่กุ้งสดลง ไปสักหน่อย”

หล่อล่อนยังคงยืนนิ่ง อับจนถ้อยคำ

“กุ้งแกะเปลือก ออกออก แล้วโปะลงหน้าเครื่องบนผัก เทลงพร้อมกันใน กระทะ เร่งแก๊สให้ร้อนสุด อย่าใช้น้ำมันเยอะ และอย่ารอกผักเหี่ยว รีบตักขึ้น เลย เหมือนที่เคยไปกินที่ร้านคืนนั้น”

(กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, 2549: 46)

การให้ความหมายเรื่องคุณค่าของท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมในยุคโลกาภิวัตน์ กล่าวคือ คุณค่าของท้องถิ่นไม่ได้เป็นปัจจัยภายในที่ขึ้นอยู่กับท้องถิ่นแต่ลำพังประการเดียวอีกต่อไป แต่ยังสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมจากภายนอก ดังนั้น การมีปัจจัยภายนอกเข้ามามีบทบาทจึงทำให้คนท้องถิ่นเองก็มองท้องถิ่นและให้ค่ากับความความ เป็นท้องถิ่นที่เปลี่ยนไป

การกลับไปสู่ท้องถิ่นในท่ามกลางการไหลบ่าของทุน สื่อ ผู้คนในกระแสโลกาภิวัตน์จึงไม่ได้ เป็นการกลับไปเพื่อต้องการจะพบท้องถิ่นบริสุทธิ์ในอุดมคติ แต่เป็นกา รแสดงให้เห็นถึงแรงปะทะ

ของความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความซบซ้อนของการผสมผสานทางวัฒนธรรม จากตัวบท ผู้เขียนนิพากษ์การเติบโตของทุนและบริโภคนิยมที่เข้ามาทำให้ท้องถิ่น ถูกมองข้ามและถูกละเลย ผ่านตัวละคร “หล่อน” ที่ตกเป็นเหยื่อของวัฒนธรรมใหม่ที่เข้ามาจนสูญเสียความเชื่อมั่นในตัวเอง ความอุดมสมบูรณ์ของท้องถิ่นที่เคยเป็นความภูมิใจกลายเป็นสิ่งที่คนท้องถิ่นต้องการน้อยกว่าความเพียบพร้อมและความสดใหม่หลากหลายของสินค้าและอาหารจา กซูเปอร์มาเก็ตในตัวเมือง ดงผักกูดที่ขึ้นงอกงามอยู่ใต้สะพานจึงถูกปฏิเสธและกลายเป็นสิ่งน่าอาย ในสังคมบริโภคนิยมที่มีกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญอยู่นั้น ท้องถิ่นถูกเรียกร้องให้ต้องปรับตัวเพื่อสร้างอำนาจในการต่อรอง ค่าของผักกูดที่ขึ้นอยู่ในดงใต้สะพานกับค่าของผักกูดที่นำมาผัดน้ำมันหอยของร้านอาหารในตัวเมืองจึงต่างกัน

คุณนายมะลิและหล่อนจึงเป็นคู่ของความขัดแย้งที่ปะทะและต่อกรอยู่ในวิถีของการเคลื่อนย้ายไหลเวียนของอุดมการณ์และข่าวสารในยุคโลกาภิวัตน์ ระหว่างความนำสมัยของงานดาวเทียม รถยนต์และการบริโภคเพื่อความบันเทิงทั้งหลาย กับการปราศจากเทคโนโลยีและความสะดวกทันสมัยที่มากับยุคทุนนิยมและโลกาภิวัตน์และใช้วิถี ตามแบบธรรมชาติอย่างที่เคยเป็นก่อนหน้าที่จะมีการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี ทั้งสองด้านต่างต่อสู้กันเพื่อพยายามทำตัวเองให้พ้นไปจากความเป็นอื่นที่ถูกกดดันไปตามภาวะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

“หล่อน” พยายามรักษาอัตลักษณ์ของตนเองด้วยการให้ความมั่นใจกับตัวเองในวิถีที่ตัวเองเลือก และพยายามอธิบายให้คำตอบถึงเหตุผลในสิ่งที่ตนเองไม่ได้เลือก คือการเลือกกินผักเพราะเบื่อหมู และผักนั้นก็กินผักที่เก็บเอาเองจากใต้สะพาน แต่ยิ่งพยายามอธิบายก็ยิ่งเป็นการตอกย้ำภาพของความไม่เท่าเทียมและเป็นอื่น ในขณะที่คุณนายมะลิยกฐานะตัวเองขึ้นมาเป็นคุณนายเพราะมีลูกเขยเป็นชาวญี่ปุ่นที่ร่ำรวย และพยายามสร้างความเป็นตัวตนให้พ้นความเป็นชาวบ้านธรรมดา จากการสร้างวิถีแห่งความบันเทิงที่ชาวบ้านอื่น ๆ ไม่มี เช่น การมีงานดาวเทียมที่บ้าน การมีเครื่องเสียงชุดใหญ่ และมีแผ่นคาราโอเกะของเบิร์ดค รบชุด การแต่งตัว หรือการดูแลรักษาเครื่องยนตร์รถมอเตอร์ไซด์ไม่ให้เป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม เหล่านี้ล้วนแต่เป็นการเปลี่ยนตัวเองจากเดิมเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของตัวเองขึ้นมาใหม่

ในโลกที่ท้องถิ่นรับสื่อและความเจริญจากภายนอกเข้ามาได้อย่างรวดเร็วและง่ายดาย ยิ่งขึ้นทุกที การคงรักษาอัตลักษณ์เดิมจึงถูกจับจ้อง ถูกตรวจสอบและถูกประเมินค่า การลงไปเก็บ ผักได้ สะพานของหล่อนจึงถูกทำให้ยับยาย ในกระแสโลกาภิวัตน์ ความเป็นท้องถิ่นจึงถูกสร้าง ความหมายให้สัมพันธ์ไปกับบทบาทของการเป็นผู้นำ ผู้กระทำ การยึดติดอยู่กับคุณค่าท้องถิ่นเดิม จึงถูกนำเสนอออกมาอย่างปัดช้อน ถูกตั้งคำถามและถูกจับตามอง บทบาทและอำนาจในการ ควบคุมจับตามองของสื่อ และการสร้างบรรทัดฐานของการรับรู้ในชีวิตประจำวันของคน ท่ามกลางการไหลเวียนข้อมูลข่าวสารของสื่อ ได้ส่งผลให้เกิดการสร้างคุณค่าใหม่ทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมบริโภคที่เติบโตอย่างรวดเร็วจากการกระตุ้นจากสื่อและข่าวสารและ การโฆษณาที่ไหลเวียนอยู่ในสังคม

ในท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่ วัฒนธรรมบริโภคได้ทวีความสำคัญ นักเขียนไทย ร่วมสมัยได้นำเสนอเรื่องราวของบริโภคนิยม บทบาทของสื่อที่มีต่อการรับรู้และการบริโภคของ ผู้คน อำนาจของบริโภคนิยมได้เข้ามาจัดการและปรุงแต่งจนสามารถกำหนดอัตลักษณ์ของผู้คนให้ เป็นไปตามที่สื่อสร้าง เรื่องสั้นเรื่อง "เพลิงรัก ลานคั่น" ของปรีทรรศ หุตางกูร ผู้เขียนได้กล่าวถึง อำนาจของสื่อ การบริโภคและการโฆษณาที่เข้ามาเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ผู้ บริโภคตกอยู่ ภายใต้การกำหนดสร้างนี้โดยไม่รู้ตัว ในโลกสมัยใหม่ที่ทุกสิ่งถูกปรุงแต่ง ผสมผสานเพื่อตอบสนอง วัฒนธรรมการบริโภคนั้นมันได้มีการปะทะที่มีทั้งการปฏิเสธและการตอบรับอยู่ในตัว

เรื่องสั้นเรื่องนี้ ผู้เขียนกล่าวถึงตัวละครผมเข้าไปเดินเล่นในห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่ง แล้วเข้าไปอยู่ในเหตุการณ์ที่กลุ่มชายชุดดำกลุ่มหนึ่งถืออาวุธปืน ระเบิดเข้ามาข่มขู่ ชิงทรัพย์และ จับคนที่อยู่ในบริเวณนั้นเป็นตัวประกัน ซึ่งตัวละครผมเป็นหนึ่งในตัวประกันที่กลุ่มชายชุดดำเลือก หลังจากอ้างว่ามีการเจรจาต่อรองกับตำรวจไม่สำเร็จ กลุ่มชายชุดดำจึงยิงตัวประกัน คนที่ถูกจับ เป็นตัวประกันตกใจ ร้องขอชีวิต แต่การณ์กลับเป็นว่านี่เป็นฉากหนึ่งของการแสดงเปิดตัวโครงการ บ้านที่หาดาราจำเป็นมาร่วมในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ โดยทีมงานมีค่าตอบแทนการตกใจ ครั้งนี้เป็นเงินสองแสนบาท ซึ่งตัวละครผมเมื่อทราบความจริงว่า เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นการจัดฉาก ขึ้นมาเพื่อถ่ายทำโฆษณาโครงการบ้านก็ไม่พอใจอย่างยิ่งกับการกระทำที่ถูกลดทอนสิทธิและความ เป็นมนุษย์ แต่เมื่อตัวละครรู้ว่าจะได้รับค่าตอบแทนเพื่อแลกกับการตกใจในครั้งนี้เป็นเงินสองแสน บาทก็ยินดียอมรับในการเป็นดาราจำเป็นในฉากที่ทีมงานสร้างขึ้น

จากตัวบท ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยการชี้ให้เห็นอำนาจของบริโศคนิยมผ่านการออกแบบ ตกแต่งของลานและบริเวณโดยรอบของห้างสรรพสินค้า ศูนย์กลางของการดำเนินเรื่องว่าเป็นการ ออกแบบตกแต่งที่กำหนดให้เหตุการณ์เกิดขึ้นในจุดที่เป็นที่ควบคุม และนักแสดงจำเป็นทุก คนถูก จับจองอยู่ที่จุดนี้

ความกว้างของลานมันแผ่ออกราวสนามฟุตบอล ต่างกันตรงแค่ขาด หญ้าเขียวๆ และประตูโกล์ไว้ขู่ตลุกแรงๆ...ร้านค้าต่างๆถูกวางตั้งเรียงต่อล้อม จรดกันแบบวงรี และวางชั้นแถวระดับสูงขึ้นไปถึง 4 ชั้น ดูเผินๆก็ละม้าย โรงอุปรากรฝรั่งแต่ไม่ซับซ้อนเท่า ะ เมื่อแหงนมองหลังคามีกระจกใสเป็นโดม สามารถเห็นแสงจ้าของฟ้าส่องลอดมาทักทายข้างใน

(ปริทรรศ นุตาต, 2548: 27)

ลานห้างสรรพสินค้าที่ถูกออกแบบให้ผู้คนตรงกลางลานเป็นศูนย์กลางเพื่อสะดวกในการ ควบคุมดูแล ในที่นี้ลานของห้างสรรพสินค้าที่มีผู้คนจำนวนหนึ่งถูกต้อนให้ มารวมตัวกันที่ กลางลาน ศูนย์กลางที่มองเห็นได้จากมุมสูง เป็นการเปิดตัวที่สร้างให้เห็นว่าห้างสรรพสินค้าคือ การแสดงออกของอำนาจในการควบคุมกำหนดผู้คนในวิถีสมัยใหม่ ซึ่งวัฒนธรรมของการบริโภค ในยุคใหม่เต็มไปด้วยการสร้างจินตนาการ การถูกกระตุ้นและปลุกเร้าด้วยโฆษณา ภาพยนตร์และ สื่อต่างๆที่ผู้สร้างนำเสนอเพื่อให้ผู้บริโภคยินดีและเต็มใจที่จะใช้จ่าย ฉากการแสดงที่สร้างขึ้นเพื่อเป็น ส่วนหนึ่งของการประชาสัมพันธ์โครงการบ้านโดยที่ฝ่ายหนึ่งจงใจจัดฉากสร้างสถานการณ์ขึ้น ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งคิดว่าเป็นเหตุการณ์จริง การจงใจปกปิดและ ทำให้เข้าใจผิดดังกล่าวทำให้ ฝ่ายที่ถูกกำหนดให้เล่นตามเกมจินตนาการตัวเองเข้าไปในโลกของสื่อภาพยนตร์ ซึ่งก็เป็นโลกของ การประกอบสร้างและปรุงแต่งขึ้นที่เกิดจากการเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมบริโภคเช่นกัน

ผมนึกถึงสงครามกลางเมืองแบบเลบานอนแคว้นโครเอเชีย การยึด พื้นที่ทำงานแบบนี้ไม่ธรรมดาแน่ ... หัวสมองผมตอนนี้เต็มไปด้วยฉากเลือด นอง มีผู้คนโดนระเบิด โดนยิงกราด ซึ่งทั้งหมดน่าจะอยู่ในหนังเรื่องแรมโบ้ มากกว่า

(ปริทรรศ นุตาต, 2548: 31)

ในโลกของการบริโภค การรับวัฒนธรรมจากสื่อ สื่อต่างๆที่นำเสนอทั้งจากการถ่ายทำของทีมงานบ้าน โดยใช้วิธีดาราจำเป็น และการจินตนาการของตัวละครที่อยากเป็นอย่างแรมโบ้ในภาพยนตร์ที่ตนเองเคยดูคือการที่วัฒนธรรมการบริโภคดังกล่าวเข้ามาสร้างความหมายและค่านิยมให้กับกลุ่มผู้บริโภค สื่อได้เข้ามาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการกำหนดความคิด การสร้างแบบแผนและวิถีปฏิบัติ สื่อเข้ามาสร้างและจำลองเหตุการณ์ และผู้รับสื่อก็จะจินตนาการถึงวิถีปฏิบัติเมื่อเหตุการณ์ที่เคยรับรู้ในสื่อได้เกิดขึ้นในชีวิตจริง ในที่นี้ ผู้เขียนได้สร้างให้ตัวละครนี้ถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นตามแบบภาพยนตร์แรมโบ้ที่ตนเองเคยดูขนานคู่ไปกับการตกเป็นตัวละครในกองถ่ายที่ตัวละครไม่รู้ตัวว่าตนเองถูกเลือกให้เป็นดาราจำเป็น กล่าวคือตัวละครเป็นทั้งผู้ใช้สื่อและผู้ถูกสื่อใช้ในเวลาเดียวกัน ดังนั้น ในขณะที่ตัวละครจินตนาการถึงแรมโบ้ พระเอกที่แข็งแกร่ง เก่งกล้า กับตัวละครผมผู้ซึ่งในขณะที่กำลังนึกถึงแรมโบ้อยู่ก็ไม่รู้ว่าตนเอง กำลังแสดงบทบาทของผู้ที่อ่อนแอ ขี้ขลาดและกลัวความตาย ย่อยอยู่ในกองละครจำเป็นนี้เช่นกัน การปรากฏเป็นภาพซ้อนที่แตกต่างกันอย่างสุดขั้วนี้จึงเป็นการยั่วล้อ ให้อัปเดตถึงภาพมายาที่สื่อสร้าง ความกล้าหาญ เก่งกาจ และตายยากของพระเอกในภาพยนตร์ที่ตัวละครดูกับการมาประสบกับเหตุการณ์ (ที่ตัวละครคิดว่า) จริงจึงเป็นคนละเรื่องกัน

วิถีของโลกสมัยใหม่ที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยีของข่าวสารและการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในสังคมบริโภคนิยม อำนาจในการจับจ่ายซื้อของของปัจเจกอยู่ใต้อำนาจและการกำหนดจากการสร้างของสื่อและการโฆษณา การใช้ห้างสรรพสินค้าเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทำและการดำเนินเรื่องเป็นการแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลและความสำคัญของอำนาจในการจับจ่ายซื้อของ ที่ผู้คนจะถูกกระตุ้นให้เข้าร่วมในวิถีการบริโภคซ้ำสองชั้นจากบทบาทของสื่อและการโฆษณา ที่ขั้นสูงสุดคือการได้ลงมาร่วมเล่นเป็นผู้แสดงโดยตรง ซึ่งผู้แสดงที่ถูกคัดเลือกให้เป็นดาราจำเป็นโดยไม่รู้ตัวมี 4 คน คือ ตัวละครผมผู้เป็นชายวัยกลางคน ผู้หญิงสาว เด็กหนุ่ม และลุงคนหนึ่ง ทั้งสี่คนนี้ต่างถูกเลือกให้เป็นผู้อยู่ในการถ่ายทำที่กองถ่ายสร้างสถานการณ์จับตัวประกันขึ้น แต่การจบลงที่เมื่อทุกคนรับทราบการได้รับค่าตอบแทนเพื่อแลกกับอาการตกใจโดยไม่รู้ตัวครั้งนี้เป็นเงินจำนวนคนละ 200,000 บาท ทุกคนก็ยินดีและยอมรับในเหตุการณ์คุกคามที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้ ยกเว้น คุณลุงที่ไม่ยอมความ ไม่ยอมรับเงินค่าตอบแทน และจะฟ้องร้องกองถ่ายทำนี้ฐานละเมิดสิทธิส่วนบุคคล

ในสังคมของการบริโภค ผู้ที่สามารถกำหนดควบคุมได้คือคนชั้นกลางทั่วไปที่มีกำลังซื้อไม่มากนัก และอยู่ในวัยที่ยังอายุไม่มาก จากตัวบท คุณลุงเป็นคนเดียวในกลุ่มที่ปฏิเสธเงินค่าตอบแทนจำนวนมากเพียงคนเดียว เพราะฐานะทางการเงินของคุณลุงไม่ได้เดือดร้อนอะไร “มีน้ำล่ำชะ ในนามบัตรนี้ ลุงเป็นถึงเพรสซิเดนซ์โรงงานน้อยหน้ากระป๋องส่งนอก แะจั่งชะที่ กองถ่ายเราได้เศรษฐีมาเป็นเหยื่อ ช่วยแท้ชะ ” อีกทั้งด้วยวัยที่เมื่อเทียบกับอีกสามคนคือชายหนุ่มหญิงสาวและเด็กหนุ่ม ทำให้คุณลุงอยู่นอกเป้าหมายดังกล่าว

บทบาทของสื่อในบริบทของสังคมบริโภคนิยมที่ซ้อนทับอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์ คือการสร้างแรงจูงใจกระตุ้นให้ผู้คนยินดียิ่งอยู่ในวงเวียนของการบริโภคนี้ต่อไป โดยไม่ต้องคำนึงหรือเป็นกังวลว่าในการบริโภคนั้นจะมาพร้อมกับการถูกลิดรอนความเป็นมนุษย์ที่เคยมีให้สูญหายไปหรือไม่ เพราะสิ่งสำคัญคือการได้ประกาศตนออกสู่สังคมสาธารณะจากแรงส่งของสื่อ

ต่อไปนี้ ถ้าไม่มีอะไรพลาดอีก นอกจากใบหน้าสุดเท่ากระจายเต็มประเทศนี้แล้ว คุณอาจได้พบผมในรายการแอ็ทเท็น ทไวไลท์โชว์ บ้านเลขที่ 5 หรือรายการอะไรต่อมิอะไรที่ขอแนะนำเสนอเรื่องประเภทนี้ พวกเขาคงเชิญผมไปสัมภาษณ์บ้างหรอก ผมคงจะขอให้พวกเขาได้ นำคุณพ่อคุณแม่ไปออกรายการพร้อมๆด้วยกันเลย ท่านคงดีใจสมหวังที่ลูกอย่างผมสร้างชื่อเสียงให้วงศ์ตระกูล และนั่นหมายถึงผมมีโอกาสทดแทนบุญคุณท่านแล้ว

(ปริทรรศ นุตางกูร, 2548: 49-50)

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรม มนุษย์อยู่ระหว่างการเลือกและการถูกเลือก โดยมีสื่อเป็นบทบาทสำคัญในการโน้มน้าวจิตนาการ เปลี่ยนสถานภาพและสร้างภาพลักษณ์ให้บุคคล การปรากฏตัวตนและเปิดเผยตัวตนของบุคคลต่อที่สาธารณะโดยการโฆษณาผ่านสื่อที่แลกมาด้วยการเป็นผู้ถูกกระทำตามอำเภอใจในสังคมของการปรุงแต่งนี้จึงเป็นการแสดงอำนาจและถ่ายทอดอำนาจนั้นโดยสื่อผ่านสื่อที่คนชั้นกลางในสังคมเป็นตัวละครหลักในการดำเนินเรื่อง

จากตัวบทเรื่อง "ปัญหาของหล่อน" กับ "เพลิงรักลานแค่น" จะเห็นได้ว่า ตัวละคร "หล่อน" พรรณนาจะไปสู่วิถีบริโภคนิยมแบบคฤณนายมะลิ แต่ข้อจำกัดทางฐานะทำให้หล่อนต้องพยายามยืนยันทักษะอัตลักษณ์แบบเดิมของตนเองไว้ แต่การคงไว้ทางอัตลักษณ์ของหล่อนก็ทำให้หล่อนอับอาย และโกรธเคืองต่อผู้คนรอบข้าง ในขณะที่ตัวละคร "ผม" ใน "เพลิงรักลานแค่น" เป็นตัวละครที่เลื่อนไหลตนเองไปตามกระแสของ สังคม และการให้มูลค่าในวิถีของวัฒนธรรมบริโภค จนอัตลักษณ์ของตนเองถูกกำหนดให้เป็นไปโดยการสร้างของสื่อ ทั้งการพยายามคงไว้ และการเลื่อนไหลทางอัตลักษณ์ของตัวละครล้วนตกอยู่ในภาวะของการอยู่ใต้อำนาจของวัฒนธรรมบริโภคโดยมีสื่อเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดสร้างและเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ทางสังคม ท้องถิ่นจึงอยู่ในสภาวะของความปั่นป่วน หวั่นไหว ไม่มั่นใจในตัวเองจากการพยายามสร้างตัวตนใหม่ให้ท้องถิ่นโดยการนำของสื่อในบริบทวัฒนธรรมบริโภค ซึ่งตัวตนใหม่ที่ได้รับอิทธิพลการสร้างโดยสื่อก็เป็นตัวตนที่ไม่สมบูรณ์ เป็นภาวะครึ่งๆกลางๆของมนุษย์ ยี่ที่ถูกลดทอนความเป็นมนุษย์

ในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย นักเขียนได้นำเสนอให้เห็นถึงบทบาทอำนาจของสื่อที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับท้องถิ่น ในทางที่สื่อเข้ามามีอำนาจในการควบคุมและคุกคามท้องถิ่นผ่านการนำเสนอให้เห็นถึงภาวะอันอ่อนแอของท้องถิ่นเมื่อต้องอยู่ภายใต้การกำหนดควบคุมของสื่อ ในเรื่องสั้นเรื่อง "ทัชมาฮาล" ของทินกร หุตางกูร ผู้เขียนนำเสนอภาพภาวะความอ่อนแอของท้องถิ่นผ่านเรื่องราวความรักของหนุ่มสาวคู่หนึ่งที่ชอบช้อปปิ้งกับบุษบาบัน ผู้เขียนสร้างโลกของทั้งคู่ให้เป็นโลกที่ต้องแอบซ่อนและปกปิดเป็นความลับ บุษบาบันเป็นนักเรียนโรงเรียนประจำ เธอมีโลกที่ถูกครุควบคุม มีเวลาตื่นและเวลานอนที่ตายตัวและเข้มงวด เธอมีโลกที่เป็นความลับ เมื่อแอบออกมาจากเตียงนอนไปหอคอยและได้พบกับชูมาน เด็กหนุ่มที่แอบปีนหอคอยเพื่อมาอ่านหนังสือทุกคืน บุษบาบันกับชูมานมีความสัมพันธ์ที่ต้องปกปิดคนรอบข้าง จนในที่สุดบุษบาบันมีท้องและทำแท้ง พ่อแม่มารับตัวเธอไปเรียนต่อที่ประเทศอังกฤษ ก่อนเดินทาง เธอกลับไปที่หอคอยพบชูมานกินยาเบื่อหนูฆ่าตัวตายเพราะผิดหวังที่ไม่ได้อยู่ครองรักกับเธอ บุษบาบันจึงแทงตัวเองตายตามชูมาน

"ทัชมาฮาล" บอกเล่าเรื่องราวของการปฏิเสธโลกความจริง ภาวะของการถูกควบคุมและความพยายามจะออกไปให้พ้นจากการควบคุมนั้น จากตัวเรื่อง ผู้เขียนใช้ฉากเป็นโรงเรียนประจำที่รับเฉพาะเด็กผู้หญิง การเป็นนักเรียนในโรงเรียนประจำจึงมีตารางการปฏิบัติตัว และกฎ กติกาจรรยาบรรณที่เคร่งครัดตลอดเวลา

เธอกำลังเป็นสาวอายุ 17 เรียนมัธยม 6 ไม่เคยมีความเป็นส่วนตัว ต้องใช้ห้องนอน ห้องน้ำร่วมกับคนอื่น

21.30 น. นักเรียนประจำต้องเข้านอน บุษบาบับยังนั่งบนเตียงตอนครูแม่บ้านไปตรวจ

ครูแม่บ้านดู “นอนสิ บุษบาบับ”

(ทินกร หุตางกูร, 2548: 17)

การสร้างให้ตัวละครอยู่ในโรงเรียนประจำจึงแสดงให้เห็นภาวะการถูกควบคุมและไม่เป็นอิสระของตัวละคร การถูกควบคุมบ่งบอกถึงการปราศจากอำนาจซึ่งบุษบาบับต้องรองกับอำนาจควบคุมนั้นด้วยการสร้างพื้นที่ส่วนตัวของเธอเองคือการหนีออกจากเรือนนอนไป หอคอยที่อยู่ทางด้านตะวันตกของเรือนนอน บุษบาบับใช้พื้นที่ของหอคอยซึ่งเป็นที่ต้องห้ามและไม่มีใครขึ้นไปใช้ และในพื้นที่ต้องห้ามนี้เองที่ทำให้บุษบาบับได้พบกับชฎมาน เด็กหนุ่มผอมเศร้าที่แอบปีนขึ้นมาอ่านหนังสือบนหอคอยทุกคืน ทั้งบุษบาบับและชฎมานต่างร่วมกันสร้างพื้นที่ส่วนตัวที่ซ่อนอยู่ในการควบคุมจากกฎระเบียบของโรงเรียนประจำ เมื่ออยู่ในสถานที่ที่เป็นที่ต้องห้ามและเป็นส่วนตัวไปพร้อมกันนี้ เป็นช่วงเวลาทั้งบุษบาบับและชฎมานสร้างจินตนาการโดยกันคนอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องออกไป ทั้งคู่ปลีกตัวออกจากสังคมขณะเดียวกันก็ถูกโดดเดี่ยวจากสังคมเช่นกัน

จากตัวบท ผู้เขียนนำเสนอภาพท้องถื่นนิยมที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อเป็นเหตุการณ์แทรกในเรื่อง เป็นตอนที่โรงเรียนประจำจัดงานเลี้ยงส่งบุษบาบับก่อนที่เธอจะเดินทางไปอังกฤษกับพ่อแม่ ในวันรุ่งขึ้น บุษบาบับอยู่หน้าจอโทรทัศน์ที่มีแต่ภาพแต่ปิดเสียงไว้ โทรทัศน์นำเสนอข่าวสลดอากาศจี้เครื่องบิน ซึ่งสลดอากาศเป็นชาวศรีลังกาจี้เครื่องบินเพื่อบังคับให้ประธานาธิบดีจันทริกา กุมาราตุงคะ ของศรีลังกาอบเงิน 150 ล้านดอลลาร์แก่คนของขบวนการแอลทีทีอีหลายแสนคนที่ประสบภัยคลื่นสึนามิ และไม่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาล

บนจอโทรทัศน์ สถานีซีเอ็นเอ็น. ส่นอข่าวสลดอากาศชาวศรีลังกา 5 คน จี้เครื่องบินโดยสารโบอิง 747 ของสายการบินแควนตัส เที่ยวบิน 613 ที่กำลังนำผู้โดยสาร 333 คนกับเจ้าหน้าที่บนเครื่อง 22 คน จากซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย ไปฟิลาเดเฟีย ประเทศสหรัฐอเมริกา

ผู้โดยสารคนหนึ่งแย่งปืน ยิงสลัดอากาศ 2 คนตาย สลัดอากาศ 3 คน
 ปลดสลักกระเบิด ทำลายทุกชีวิตบนเครื่องบิน
 เครื่องบินโบอิง 747 ของสายการบินแควนตัส เที่ยวบิน 613 ระเบิดเป็น
 ดวงไฟสี่มุมบนฟ้ากลางคืนสีดำ

(ทินกร หุตางกูร, 2548: 20)

ภาพของท้องถื่นที่สื่อนำเสนอคือการพยายามที่จะบังคับ ควบคุมกับต้นและลูกเรือให้ทำ
 ตามคำเรียกร้อง คือการขอให้นำเครื่องบินไปลงจอดที่โมกาดิชูแทนฟีลาเดเฟีย แต่ข้อเรียกร้องนั้นถูก
 ชัดขวางเพราะในเครื่องบินมีร้อยเอกนีล มอร์แกน อดีตนักบินเฮลิคอปเตอร์แห่งกองทัพสหรัฐ
 โดยสารไปด้วย เมื่อแผนการล้มเหลว สลัดอากาศจึงปลดสลักกระเบิด

จากตัวบท ท้องถื่นอยู่ในภาวะที่ถูกควบคุมด้วยการ นำเสนอผ่านโลกของบุชบาบันกับ
 ชุมานที่ถูกควบคุม ถูกสอดส่องจ้องมองจากครูแม่บ้านที่โรงเรียน และเมื่อทั้งคู่ละเมิดข้อ ห้ามและ
 กฎเกณฑ์ที่ปวงด้วยหนีออกจากโรงเรียนกลางดึกเพื่อไปหาหมอกทำแท้งซึ่งต้องการพ้นไปจากการ
 ควบคุม เหตุการณ์ดังกล่าวนำไปสู่จุดจบของทั้งสามชีวิตคือ เด็กในท้อง ชุมานและบุชบาบัน
 เช่นเดียวกับการจี้เครื่องบินของสลัดอากาศชาวศรีลังกาที่เมื่อการจี้ถูกขัดขวาง สลัดอาก
 าศจึง
 ตัดสินใจระเบิดเครื่องบินทิ้งลำ

ภาพของท้องถื่นผ่านการนำเสนอจากตัวบทคือการไร้อำนาจ และไม่มีพลัง ท้องถื่นเป็นสิ่งที่
 ที่ต้องได้รับการดูแล การจัดการจากโลกซึ่งมีอำนาจเหนือกว่า แม้ท้องถื่นจะพยายามสร้างและนำ
 ตัวเองไปให้พ้นจากการควบคุม แต่สุดท้ายท้องถื่นก็ไม่ สามารถหนีออกไปจากโลกได้ ดังเช่นที่
 บุชบาบันแอบหนีครูไปที่หอคอยทุกคืน และสร้างรูปท้ชมาฮาลขึ้นมา โดยใช้คอมพิวเตอร์กราฟฟิก
 ตกแต่งท้ชมาฮาลให้อยู่บนดาวอังคาร เพราะบุชบาบันต้องการใช้ชีวิตอยู่กับชุมานในที่ที่มีแต่
 ความรักของเขาและเธอ แต่ท้ชมาฮาลบนดาวอังคารก็เป็น เพียงจินตนาการ เป็นสิ่งที่ถูกสร้าง
 ขึ้นมา ทั้งสองปฏิเสธโลกของความจริงไม่ได้ ทางเดียวที่จะออกไปจากโลกของความจริงคือความ
 ตาย เช่นเดียวกับภาพข่าวการจี้เครื่องบินของสลัดอากาศ ตัวบทกำหนดและจัดวางให้การฉาย
 ภาพข่าวนี้ถูกรับรู้ผ่านบุชบาบัน เด็กผู้หญิงที่เปราะบาง และเป็นการนำเสนอที่ปราศจากเสียง

โทรทัศน์ยังเปิด ปิดเฉพาะเสียง

“คุณครูแม่บ้านลืมนิดโทรทัศน์”

บุษบาบันพิมพ์ ก้าวไปยืนใกล้โทรทัศน์ แสงจากโทรทัศน์สร้างลวดลาย

บนชุดนอนผ้าซาตินยาวสีขาวกับหน้างามเศร้าของเธอที่เหมือนเทพธิดา

ผู้เป็นโรคนอนไม่หลับ

(ทินกร หุตางกูร, 2548: 20)

ภาพของห้องถิ่นจากสื่อที่ตัวบทนำเสนอ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางอำนาจและการควบคุม เช่นการปิดเสียงโทรทัศน์ และการที่คุณครูแม่บ้านลืมนิดโทรทัศน์ ตัวบทประกอบสร้างให้ห้องถิ่นอยู่ในอณัติการควบคุมอีกชั้น การนำเสนอข่าวสดอากาศจี๋เครื่องบินผ่านการรับรู้ของบุษบาบัน ซึ่งบุษบาบันก็อยู่ใต้อณัติการควบคุมของครูผู้ดูแลอีกชั้นหนึ่ง การรับรู้ข่าวสารจึงเกิดขึ้นได้เพราะข่าวสารยังไม่ได้ถูกควบคุม (การลืมนิดโทรทัศน์)

ผู้เขียนนำเสนอภาพความเป็นห้องถิ่นเทียบไปกับการบรรยายถึงเด็กสาวรูปร่างที่บอบบางและไม่แข็งแรง ซึ่งขัดกับความน่าจะเป็นของการจี๋เครื่องบินที่ควรจะเป็นภาพของความรุนแรงเด็ดขาดและน่ากลัว แต่กลับถูกนำเสนอด้วยการบรรยายเทียบคู่กับความเศร้าของเด็กสาว แสดงถึงความอ่อนแอและไม่มีกำลังของห้องถิ่น เป็นการถูกควบคุมและถูกทำลายในที่สุด

ความสัมพันธ์ระหว่างบุษบาบันและชุกราน กับเหตุการณ์สดอากาศจี๋เครื่องบินและระเบิดทุกชีวิตบนเครื่องบินนั้นแสดงให้เห็นถึงการใช้อำนาจและการถูกควบคุม บุคลิกที่แสดงถึงความบริสุทธิ์และเปราะบางของบุษบาบัน กับความโดดเด่นที่หลีกเลี่ยงหนีออกจากสังคมของชุกราน ทำให้ทั้งสองคนมีความสัมพันธ์ที่นำไปสู่โศกนาฏกรรมคือการฆ่าตัวตายตามกันไป ในขณะที่สดอากาศก็ปฏิบัติภารกิจจี๋เครื่องบินไม่สำเร็จจึงตัดสินใจระเบิดเครื่องบินขณะบินอยู่กลางฟ้า ทั้งสองเหตุการณ์แสดงให้เห็นถึงการพยายามต่อรองต่อสู้เพื่อหาพื้นที่ให้กับตนเอง การพยายามต่อสู้ในโลกที่ถูกควบคุม และถูกจับตามองผ่านการใช้อำนาจที่เข้ามาในรูปแบบต่างๆ ทินกร หุตางกูรนำเสนอว่าในกระแสสังคมโลกปัจจุบัน ผู้คนต่างเป็นวัตถุหนึ่งที่ถูกควบคุมอยู่อีกชั้นจากอำนาจที่เหนือกว่าขึ้นไป วิธีปัจจุบันทำให้ผู้คนเปราะบาง อ่อนแอและถูกทำลายได้โดยง่าย

3.3.2 วัฒนธรรมบันเทิง : ความบันเทิงที่แปลกแยกและเป็นอื่น

อำนาจของสื่อเมื่อแพร่กระจายไปสู่ชุมชนและท้องถิ่นต่างๆทั่วโลก คือการนำสาระแห่งความคิด จินตนาการของผู้สร้างสื่อเข้าไปสู่การรับรู้ของผู้รับสาร สารที่ถูกส่งมาจากสื่อจึงแนบมาพร้อมกับความรู้สึกชักจูง โน้มน้าว เช่น การทำให้คนธรรมดาคนหนึ่งของสังคมกลายมาเป็นคนคู้นเคยของสาธารณชนและกลายเป็นคนมีชื่อเสียงในที่สุดได้ จากการปรากฏตัวออกกรายการโทรทัศน์ อย่างไรก็ดี ในภาวะของความไม่เท่าเทียมกันในการถือครองอำนาจสื่อ ส่งผลให้ มีเพียงคนกลุ่มหนึ่งเท่านั้นที่สามารถใช้ชีวิตตามวิถีสไตล์ที่สื่อนำเสนอได้ ขณะเดียวกันก็มีคนอีกกลุ่มใหญ่ที่อยู่ในสถานะของการเป็นเพียงผู้รับสื่อ แต่ไม่สามารถใช้ชีวิตหรือมีชีวิตไปตามอย่างที่สื่อนำเสนอได้ ภาวะดังกล่าวนี้จึงทำให้เกิดความรู้สึกในการขาดพร่อง สะท้อนให้เห็นถึงความไร้อำนาจ และความอ่อนแอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อสื่ออยู่ในมือของทุนนิยมโลกมากกว่ามือของท้องถิ่นนิยม

นักเขียนไทยร่วมสมัยมองว่า อิทธิพลของสื่อในรูปของการสร้างวัฒนธรรมเพื่อความบันเทิงเป็นส่วนสำคัญในการลดทอนความเป็นตัวตนของคนท้องถิ่น ทั้งทึน กร หุดางกูร และกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ต่างนำเสนอให้เห็นว่าบทบาทของการโหมประโคมข่าวของสื่อ หรือการสร้างให้คนธรรมดากลายเป็นคนดังในบริบทพื้นที่ของความเป็นท้องถิ่นนั้นล้วนส่งผลในด้านลบแก่ท้องถิ่นในด้านที่ทำให้ท้องถิ่นเปราะบาง อ่อนแอ อำนาจของสื่อที่ภายนอกคลุมไว้ด้วยการสร้างชื่อเสียงและการให้ความบันเทิง กลายมาเป็นสิ่งที่ครอบทับอำนาจและพลังของท้องถิ่น ให้เปลี่ยนไปสู่ภาวะของความอ่อนแอ และปราศจากอำนาจ วัฒนธรรมบริโภคในด้านมุมมองของความบันเทิงที่ทินกร และกนกพจน์นำเสนอจึงฉายภาพท้องถิ่นในภาวะที่ถูกลดทอนศักยภาพและสถานะของตัวตนที่เคยมีลงไปผ่านการสร้างตัวละคร ในบุคลิกลักษณะที่ขาดความสามารถ และไม่สามารถต้านทานภาพลักษณ์ใหม่ของผู้คนในวัฒนธรรมบันเทิงที่สร้างอำนาจกดทับให้ท้องถิ่นปราศจากตัวตนอย่างสิ้นเชิง

ในเรื่องสั้นเรื่อง “ซูเปอร์สตาร์” ของทินกร หุดางกูร ผู้เขียนได้เสนอเรื่องราวของเด็กหนุ่มจรจัดที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัดใกล้ท่าเรือคลองเตยที่กลายมาเป็นเด็กหนุ่มที่เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงไปทั่วโลกเมื่อสื่อจากสำนักข่าวต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศเข้ามาทำข่าวเผยแพร่ ออกไปว่าเขาเป็นเด็กหนุ่มที่ยิ้มสวยที่สุดในโลก ตั วบทประ กอบสร้างการมีตัวตนของหมอกเด็กหนุ่มที่ยิ้มสวยที่สุดในโลก ผ่านการกำหนดและให้นิยามของสื่อ กล่าวคือ สื่อเข้ามาทำให้

เด็กหนุ่มอายุ 18 ปี ผอม ผิวซีด จมูกโด่ง ตาเศร้า และไม่เคยเปล่งถ้อยคำจากปาก กลายเป็นบุคคลที่พิเศษเฉพาะขึ้นมาคือยิ้มสวยที่สุดในโลก จนได้รับฉายาว่า *Mona Lisa's Child* – ลูกชายโมนาลิซ่า ท่ามกลางการประกอบสร้างตัวตนของหมอกให้เปลี่ยนจากเด็กหนุ่มธรรมดากลายเป็นเด็กหนุ่มที่มีชื่อเสียง แต่ตัวตนของหมอกก็เปราะบาง ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ตัวบทยายให้เห็นถึงประกอบสร้างภาพความอ่อนแอ ไม่มีกำลังและอำนาจต่อรองให้กับหมอกด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากการบรรยายบุคลิกลักษณะของเขาในอากัปภิกิริยาที่ไม่ต่างกับเด็กเล็กๆคนหนึ่ง เช่น

- คนขับแท็กซี่ที่กำลังรุมไอ้โลม ให้ดอกไม้อื่นๆ เงิน ขนมนม บุหรี่ หลอกล่อให้เขายิ้ม
- หมอกทำท่าจะร้องไห้ เหลียวหาคนช่วย
- นักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นคนหนึ่งถ่ายวิดีโอ บันทึกภาพอุบัติเหตุสะเทือนใจ นักท่องเที่ยวอีกคนชาวจาไมก้าแบกวิทยุเทปสเตอริโอกระเป๋าทิ้งขว้าง กดปุ่มเปิดเพลง Sweet Lullaby ของวงดีฟฟอเรสต์ดุจกล่อมให้หมอก คลายวิตกที่จะต้องหลับชั่ววันจันทร์

(ทินกร หุตางกูร, 2543: 73-79)

การไอ้โลม หลอกล่อให้ยิ้ม หรือการที่หมอกทำท่าจะร้องไห้ ล้วนเป็นอากัปภิกิริยาที่แสดงถึงการเป็นเด็กเล็กๆ ในขณะที่ความจริงหมอกเป็นเด็กหนุ่มอายุ 18 ปี การสร้างให้หมอกอยู่ในภาพความเป็นเด็ก นัยหนึ่งคือ การตอกย้ำสถานะทางชนชั้นของคนชาวมุสลิมแออัดว่าเป็นกลุ่มคนที่อ่อนแอและไร้พลัง ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตัวเองได้ หมอกเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของชนชั้นล่างที่ถูกควบคุมโดยชนชั้นอื่นๆที่ เหนือกว่าในสังคมผ่านการจับจอง ครอบครอง ให้อยู่ในอาณาเขต และในอากัปภิกิริยาที่กำหนัด เพราะในการที่สื่อต่างๆเข้ามารุมล้อมและบันทึกภาพ ถ่ายภาพ ตลอดเวลาเพื่อเสนอข่าวของเขานี้ ในทางหนึ่งก็คือการเสนอภาพตัวตนของหมอกที่ถูกควบคุมและถูกกำกับอยู่ตลอดเวลา

สถานีโทรทัศน์ต่างประเทศ : ซีเอ็นเอ็น เอ็นบีซี บีบีซี เอ็นเอชเค เสนอข่าวเกี่ยวกับหมอก เนชั่นแนลจีโอกราฟฟิก ถ่ายหนังสือสารคดีความเป็นอยู่ของเขา (ตั้งชื่อหนังสือว่า *Mona Lisa's Child* - ลูกชายโมนาลิซ่า)

หมอกถูกบอกให้ยิ้มตลอดเวลา เขาเหนื่อย – เปื่อ ทว่าคนล้นหลาม
 ยืนกันไม่ให้หนีไปไหน แสงแฟลชชวบบวบ ชัตเตอร์กล้องถ่ายภาพกดรัว (ราวมีคน
 อยากทำลายสถิติให้เขาเป็นคนถูกถ่ายภาพมากที่สุดในโลกแทนเจ้าหญิงไดอาน่า)
 (ทินกร หุตางกูร, 2543: 74)

ภาพของหมอกที่ตัวบทบรรยายถึงการถูกบอกให้ทำ ตาม และการถูกควบคุมผ่านการ จับ
 จ้อง แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ ซึ่งอำนาจที่เป็นการปะทะกันของวาทกรรมชุดต่างๆที่เข้ามา
 สร้างและกำหนดภาพลักษณ์ให้กับคนชายขอบในฐานะเปื่อ นสิ่งตอบสนองความต้องการจาก คน
 กลุ่มต่างๆ ทั้งในเชิงตอบสนองความรู้สึกแปลกใหม่ต่อดินแดนที่ไม่คุ้นเคยจากการถ่ายทำเป็นสาร
 คติของ เนชั่นแนลจีโอกราฟฟิก หรือการต้องรับบทเป็นเจ้าบ้านที่ดีของประเทศไทย ในฐานะที่เป็น
 ดินแดนแห่งรอยยิ้ม ... *นักท่องเที่ยวนักอเมริกันไฟไปกอดเขา ครวญเป็นภาษาอังกฤษ "C'mon,
 sweetheart, don't stop smile. Your smile can make me fly"* (ทินกร หุตางกูร, 2543: 75)

กระแสโลกาภิวัตน์ที่นำสื่อข้ามพรมแดนมา นำ คนข้ามพรมแดนมาแต่กลับเป็นการข้าม
 พรมแดนไป – มาเพื่อการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ในมุมเล็กๆของคนชายขอบจึงยังถูก
 ปิดกั้นตัวตนในฐานะที่ไม่ได้เป็นปัจเจกตอบสนองทางเศรษฐกิจ ดังจะเห็นได้ว่า เมื่อหมอกปฏิเสธ
 การมีอยู่ในโลกที่ต้องถูกกำหนด ถูกมองผ่านกล้องถ่ายวิดีโอ กล้องถ่ายรูป หมอกก็ไม่สามารถมี
 พื้นที่และมีตัวตนอยู่ได้อีกต่อไป กล่าวคือพื้นที่และตัวตนของหมอกถูกสร้างและกำหนดให้มีขึ้นโดย
 คนอื่นผ่านการควบคุมเชิงอำนาจตลอดเวลา ดังนั้น เมื่อหมอกปฏิเสธที่จะถูกควบคุมจากการ
 จับจ้องจึงเป็นการปฏิเสธตัวตนและการมีอยู่ของตนเอง และเมื่อไม่มีหมอก ชาวชุมชนแออัดก็กลับ
 กลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรมเหมือนเดิม เพราะพวกเขาไม่สามารถกำหนดหรือสร้างพื้นที่และตัวตน
 ให้ตนเองได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมและการกำกับของกระแสโลก

ดังนั้น เมื่อหมอกปฏิเสธการมีอยู่ในโลกที่ต้องถูกกำหนดจากผู้คนที่บอกให้ เขายิ้ม ถูกมอง
 ผ่านกล้องถ่ายวิดีโอ กล้องถ่ายรูป ด้วยการปฏิเสธที่จะยิ้มและปรากฏตัวต่อหน้าสื่อทั้งหลาย
 หมอกก็ไม่สามารถมีพื้นที่และมีตัวตนอยู่ได้อีกต่อไป กล่าวคือพื้นที่และตัวตนของหมอกถูกสร้าง
 และกำหนดให้มีขึ้นโดยคนอื่นผ่านการควบคุมเชิงอำนาจตลอดเวลา การปรากฏเป็นข่าวต่อหน้าสื่อ
 ต่างๆทำให้เขามีตัวตน และทำให้สื่อชายข่าวได้ การปรากฏตัวของหมอกจึงมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ
 เขายังสามารถดำรงตัวเองอยู่ได้โดยไม่ต้องประกอบอาชีพใดๆ เพราะยอมอยู่ใต้อาณัติของการ

ถ่ายทอดข่าวสาร การเก็บภาพของสื่อต่างๆ กล่าวได้ว่าหมอกมีตัวตนขึ้นมาจากรูปประกอบสร้างของสื่อ แต่เมื่อวันหนึ่งหมอกปฏิเสธที่จะถูกควบคุมจากการจับจองของสื่อ เขาหนีออกไประหว่างที่กำลังถูกสื่อต่างๆ จับให้ถ่ายรูป การหนีออกไปจากสื่อจึงเป็นการปฏิเสธตัวตนและการมีอยู่ของตนเอง ดังนั้นเขาจึงต้องตาย

เขาขมขื่น สะบัดเชือกที่มัดกับเก้าอี้หูลู่ วิ่งข้ามถนน รถจี๊ปแลนด์
โรเวอร์คันใหญ่ตะบึงมา 120 กิโลเมตรต่อชั่วโมง เขาหลบไม่ทัน
(ทินกร หุตางกูร, 2543: 79)

โลกปัจจุบันเป็นโลกที่ต้องแข่งขันกันด้วยความเร็ว ผลิตให้ ได้จำนวนมาก มีผู้บริโภคเป็นจำนวนมาก การเคลื่อนที่ไปด้วยความเร็วทำให้วิถีที่อ่อนกำลังกว่าเป็นฝ่ายพ่ายแพ้และสูญเสีย และหมอกในฐานะตัวละครที่ไม่ตอบสนองวิถีแบบทุนนิยมจึงไม่สามารถอยู่ในโลกที่ถูกกำหนดและควบคุมโดยทุนนิยมได้ จากตัวบท ผู้เขียนสร้างให้หมอกเป็นตัวละครที่ไม่มีอาชีพใดนอกจากเป็นที่สนใจของสื่อมวลชนเพราะรอยยิ้มของเขา ในขณะที่ชาวชุมชนคนอื่นๆ ต่างต้องปากกัดตีนถีบหางานทำเพื่อยังชีพ ดังนั้นหมอกจึงต้องตาย เขาก้าวไม่ทันความเร็วของโลกปัจจุบัน เมื่อหมอกตายชาวชุมชนแออัดก็กลับกลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรมเหมือน เดิม เพราะพวกเขาไม่สามารถกำหนดหรือสร้างพื้นที่และตัวตนให้ตนเองได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมและการกำกับของกระแสโลก

งานศพได้รับการจัดอย่างยิ่งใหญ่ นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา ข้าราชการระดับสูงไปร่วมพิธี ทว่า
ไม่กี่วันถัดมา ทุกคนลืมเขา ทุกอย่างคืนภาวะปกติ งานฉลองเลิกแล้ว
ชาวชุมชนแออัดยัดเยียดอยู่กับความลำเค็ญเช่นเดิม ชีวิตเร่งรีบปากกัดตีนถีบ
ไม่อนุญาตให้ผูกพันกับสิ่งใดนาน

(ทินกร หุตางกูร, 2543: 78)

ความตายของหมอกแสดงให้เห็นว่า ในกระแสโลกาภิวัตน์ คนชายขอบจะอยู่ไม่ได้ถ้าไม่สร้างพื้นที่ที่รองรับให้ตัวเอง หากไม่เปลี่ยนแปลงหรือปรับตัวก็จะถูกสื่อและกระแสโลกกลืนกินจนหายไปจากพื้นที่ของสังคม หรือถูกกันออกไป ไม่มีพื้นที่ให้อยู่ในสังคม ในที่นี้คนชายขอบยังอยู่ในสถานะของการเป็นผู้กระทำตามอำนาจหลักของสังคม โดยมีสื่อเป็นปัจจัยในการสร้างบทบาทและ

ตัวตนของเขาให้มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับมากขึ้นมา การมีชีวิตอยู่ของหมอกและการตายของหมอกจึงล้วนถูกกำหนดสร้างให้มีขึ้นจากการนำเสนอข่าวให้แพร่ออกไปทั่วโลกของสื่อ

การเป็นซูเปอร์สตาร์ของหมอกจึงเป็นสิ่งมาหาที่ไม่มี ความหมายจริง ๆ ของหมอกถูกสร้างให้มีขึ้นได้ก็จากการประโคมข่าวของสื่อ การให้ความสนใจของสื่อทำให้เกิดความสนใจไปสู่วงกว้างของผู้คน แต่ความเป็นตัวตนของหมอกไม่มีน้ำหนักอะไรให้สามารถหยุดยั้งหรือสร้างความหมายให้เกิดขึ้นกับตัวเองได้ อำนาจของสื่อจึงเป็นทั้งด้านที่สร้างความหมายและกดขี่การมีตัวตนในสังคม ในกระแสโลกาภิวัตน์ที่พลังในสังคมถูกขับเคลื่อนด้วยทุนนิยมเสรีเป็นสำคัญนั้น การจะอยู่ในด้านของการสร้างความหมายโดยสื่อได้จึงจำเป็นต้องอยู่ในบทบาทที่อิงอยู่กับเศรษฐกิจทุนนิยม และสามารถสร้างมูลค่าทางการตลาด

อำนาจของสื่อในด้านที่กดขี่การมีตัวตนในสังคมถูกเน้นย้ำอีกครั้งผ่าน เรื่องสั้น ชื่อ “ซูเปอร์สตาร์มาเยี่ยม” ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ผู้เขียนพูดถึงอิทธิพลของสื่อที่ไม่เพียงแต่นำความตื่นเต้นยินดีมาสู่คนในหมู่บ้าน หากแต่อิทธิพลของสื่อหรือบุคคลที่สื่อสร้างภาพจนติดตลาดและกลายเป็นบุคคลสาธารณะ ยังเข้ามาดึงเอากำลังและชีวิตของหมู่บ้านที่เคยดำรงอยู่อย่างแข็งแกร่งและภาคภูมิใจ ไปอย่างน่าเศร้าใจ ในเรื่อง “ซูเปอร์สตาร์มาเยี่ยม” ผู้เขียนเล่าถึงการมาเยือนของแอ๊ด คาราบาว ซูเปอร์สตาร์คนดังที่ชาวบ้านรู้จักกันดีจากโทรทัศน์ จนวันหนึ่งเมื่อนักร้องดังคนนี้มาปรากฏตัวที่หมู่บ้าน ทุกคนจึงต่างตื่นเต้นยินดี และตามมาด้วยความประหลาดใจ ชาวบ้านรู้สึกตัวตัวเองกลายเป็นเพียงคนเล็กๆที่ไม่มีอะไรเท่าเทียม ความเป็นคนดังในทีวีที่วันหนึ่งเข้ามา ในหมู่บ้านทำให้คนที่เคยกล้าหาญในเรื่องเข้าป่าล่าสัตว์ของหมู่บ้านกลับต้องกลายเป็นคนไม่มั่นใจในตัวเอง

ผู้เขียนบอกเล่าเรื่องราวที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงในยุคที่ข่าวสารเป็นการบริโภคอย่างหนึ่ง และเรื่องราวที่ปรากฏผ่านโทรทัศน์ ความเป็นดารานักร้องที่มีชื่อ เมื่อ บุคคลนั้นมาสู่หมู่บ้านก็นำภาพลักษณ์ของความยิ่งใหญ่ และความเป็นคนของเมื่อนั้นมาถึงหมู่บ้านด้วยเช่นกัน

เขา-ชายผู้ออกจากกลองผีสิง มาปรากฏให้เห็นตรงหน้า นี่นับเป็นเรื่อง
ชวนตื่นเต้นยิ่งยวดของหมู่บ้านป่า

...บัดนี้, พวกเขาารู้แล้ว ข้าพเจ้าเป็นเพื่อนกับเจ้า แก่บริษัทเครื่องตี๋มชูกำลัง ยี่ห้อใหญ่ จริงสิ ! ตลอดเวลากับเขาบนลานทราย ข้าพเจ้ารู้สึกแต่เขาเป็น นักดนตรี ข้าพเจ้าลืมไปเลยว่าเขามีฐานะเป็นเจ้าแก้อยู่ด้วย เขาอยู่ในโลก นอกหุบเขา แต่ดูเหมือนว่าตัวเขามีส่วนผสมอันแปลกประหลาดเช่นเดียวกัน เขาเขียนและร้องเพลงต่อ ตานสังคมนิยม ต่อต้านวัตถุนิยม ขณะเดียวกัน เขาก็นับเป็นผู้ยิ่งใหญ่คนหนึ่งในโลกที่เขาต่อต้านนั้น

(กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, 2548: 62)

ความมีชื่อเสียงของแอ๊ด คาราบาว ซึ่งในที่นี้สำหรับหมู่บ้านแล้ว ความมีชื่อเสียงและเป็น คนดังคือคนที่ได้ออกโทรทัศน์ คนที่สามารถปรากฏตัวในโทรทัศน์ได้ไม่ใช่คนธรรมดา เป็นสิ่งที่ แตกต่างจากชาวบ้านธรรมดาทั่วไป แอ๊ดจึงกลายเป็นบุคคลสำคัญที่คนในหมู่บ้านอยากจะมารู้จัก มาพูดคุยด้วย ความเป็นคนที่ได้ออกสื่อและรู้จักไปทั่วสาธารณชนนี้ เองที่ถูกลำบากเปรียบกับความ เป็นคนยิ่งใหญ่ของหมู่บ้าน หมู่บ้านที่แต่ละคนต่างสร้างตำนานของตัวเองไว้ให้ภาคภูมิใจมากมาย ด้วยวีรกรรมและเรื่องเล่าที่สืบต่อกันมา

คนฆ่าเสือ! ตะแกนับเป็นตำนานบทหนึ่งของหมู่บ้าน คล้อย คนฆ่าเสือ ข้าพเจ้ารับรู้มาเลาๆว่าตะแกมีชื่อนั้น ย ามนั่งอยู่ที่โต๊ะหน้าร้านชา ตะแก ไม่เคยยอมปล่อยให้หลังค่อมงอ สมบุคลิกคนฆ่าเสือ ยังมีคล้อย คนยิงหมิ่น น็อก และคล้อย คนฆ่ากวาง ในหมู่บ้านเหมือนไร่จินตนาการในการตั้งชื่อ มีชื่อ ซ้ำกันเยอะแยะ จึงต้องต่อสร้อยด้วยสมญาคนฆ่านั้น คนทำนี้ กระทั่งที่สุด , เมื่อมี ใครลงมือทำอะไรสักอย่างทีเหนือวิสัยปกติ แม้จะเป็นชื่อเดียวใน หมู่บ้าน ก็ยังได้รับการเรียกขานด้วยสร้อยสมญาต่อท้ายอยู่ดี

(กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, 2548: 65)

ความเป็นคนสร้างตำนานของหมู่บ้าน โดยเฉพาะการเป็นคนฆ่าเสือจึงนับเป็นเรื่องยิ่งใหญ่ และความภูมิใจของผู้สร้างวีรกรรมนั้น ทั้งหมู่บ้านฝากไว้ด้วยร่องรอยของนักสู้ ไม่ว่าจะเป็นคนฆ่าเสือ คนยิงหมิ่น วีรกรรมที่พวกเขาใช้ความสามารถและความกล้าหาญ การต่อสู้ที่การเปลี่ยงปล้ำ หมายถึงความตายหรือการพฤษภาคม ขณะเดียวกันผลข องการต่อสู้ก็เป็นการประกาศ ความสามารถและความกล้าหาญได้เป็นอย่างดี แต่วีรกรรมและความกล้าหาญที่ทำให้เจ้าของ

สมณานามเหล่านี้เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงในหมู่บ้านเมื่อถูกนำมาวางเทียบคู่กับความโด่งดังของ ซูเปอร์สตาร์ที่พวกเขารู้จักจากการดูทีวี อำนาจของความบันเทิง ก็เข้ามาลดความสามารถและความภูมิใจของชาวท้องถิ่นอย่างราบคาบ วัฒนธรรมบริโภคเพื่อความบันเทิงที่ออกจากทีวีเข้ามาสู่หมู่บ้าน เป็นวิถีที่ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธไมตรีการดำรงชีวิตประจำวันของคนในหมู่บ้าน แต่มันกลับสร้างอาณาภาพในการหลอมละลายศักดิ์ศรีของผู้คนในหมู่บ้านให้เปลี่ยนบุคลิกที่แสดงถึงความภาคภูมิใจในตนมาเป็นการลดฐานะและบทบาทตนเพื่อให้ได้มีโอกาสใกล้ชิดกับดาราที่ตนรู้จักในทีวี

กนกพงศ์แสดงให้เห็นถึงอำนาจของวัฒนธรรมการบริโภคข่าวสารที่ออกมาจากหน้าจอโทรทัศน์และแพร่ไปทุกครอบครัวในหมู่บ้าน และทำให้หมู่บ้าน นินยอมตกเป็นทาสทางวัฒนธรรมบันเทิงด้วยความเต็มใจ เมื่อคนดังที่ชาวบ้านเคยเห็นในทีวีมาปรากฏตัวให้เห็นจริงๆอยู่ในหมู่บ้าน จึงเป็นความยิ่งใหญ่ที่แม้แต่ตำนานของหมู่บ้านยังต้องสยบยอม

ข้าพเจ้าเหลียวมองแอ็ด เขามองจ้องคนฆ่าเสืออย่างจับต้นชนปลาย
ไม่ได้ ข้าพเจ้าไม่รู้ อารมณ์เขา แต่เริ่มรู้อารมณ์คนฆ่าเสือ มือไม้ของตะแอกเริ่ม
สั่นขึ้นมา ก่อน แล้วกลายเป็นริมฝีปาก ก่อนจะสั่นเต็มไปทั้งร่าง

(กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, 2548: 68)

ตัวละครชื่อคล้าย สมณานามคนฆ่าเสือ ที่ครั้ง หนึ่งได้เคยพิชิตอันตรายและความน่ากลัว ผู้ที่ต้องใช้ความกล้าหาญและอยู่กับเรื่องราวของตัวเองด้วยการคงศักดิ์ศรีไว้อย่างภาคภูมิใจตลอดมา กลายมาเป็นผู้ที่หวั่นกลัวต่อบุคคลหนึ่งที่เขากำลังเผชิญหน้าเพราะบุคคลนั้นอยู่ในสถานภาพของการเป็นดารา เป็นศิลปิน และเป็นเจ้าของบริษัทเครื่องสำอางค์ที่สำคัญเหนืออื่นใด เขาเป็นคนที่สาธารณชนรู้จักเพราะชาวบ้านรู้จักเขาจากการดูรายการโทรทัศน์ บัจฉัยของการเป็นคนที่ออกมาจากโทรทัศน์นี้เองที่ทำให้แอ็ดเป็นที่อยากรู้จักของชาวบ้าน แต่ในความเห็นอยากรู้จักก็ตามมาด้วยความประหวั่นพรั่นพรึง ระบบของทุนนิยมและสื่อสาธารณชนได้ประกอบสร้างตัวตนของแอ็ดให้เป็นผู้มีอำนาจ เป็นซูเปอร์สตาร์ที่ทุกคนอยากใกล้ชิด ซึ่งการประกอบสร้างตัวตนของแอ็ดโดยทุนนิยมและสื่อสาธารณชนทำให้สถานะของเขาพิเศษและเหนือกว่าชาวบ้านท้องถิ่นที่ใช้วิถีชีวิตอยู่กับป่า พวกเขาปราศจากตัวตนเมื่ออยู่ห่างไปจากหมู่บ้านของตัวเอง แต่การปรากฏตัวของแอ็ดที่พ่วงเอาความเป็นคนของสื่อและทุนนิยมเข้ามาในหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านที่แม้อยู่ใน

หมู่บ้านของตัวเอง อยู่ในถิ่นที่ของตัวเอง แต่ด้วยอิทธิพลของสื่อและทุนนิยมก็ทำให้พวกเขา กลายเป็นคนที่ปราศจากความหมายและไร้ตัวตนแม้แต่ในถิ่นที่ของตนเอง

คนฆ่าเสื่อยกมือไหว้แอ๊ดอีกที แล้ วขึ้นคร่อมซ้อนหลังมอเตอร์ไซด์
ชั่วขณะที่ตะแคงผลอดตัวปล่อยลมหายใจพริ้ว ปล่อยหลังค้อมงอ ข้าพเจ้าเห็น –
คนแก่ผมขาวเต็มหัว ไร้เรี่ยวแรง ข้าพเจ้าเห็นไกลไปถึงวันซึ่งตะแคงทุดันั่งลง
อย่างอ่อนแรงเบื่องหน้าเสื่อไคร่ง หลังเหวี่ยงขวานออกไป

(กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, 2548: 70)

จากตัวบท จะเห็นได้ว่าเมื่อความเป็นตำนานของหมู่บ้านมาเผชิญกับซูเปอร์สตาร์ในทีวี ชื่อเสียงและความเป็นคนดังของสาธารณชนทำให้คล้อย คนฆ่าเสื่อ ฉายาที่ทำให้เจ้าตัวเองอาจและ ภูมิใจเปลี่ยนแปลงมาเป็นคนละบุคลิก ผู้เขียนฉายภาพความหวาดกลัว ไม่มั่นใจ จากกิริยามือสั้น ปากสั้น ปล่อยหลังค้อมงอ จนในที่สุด ภาพของการเป็น คนแก่ผมขาวเต็มหัวไร้เรี่ยวแรง ทั้งหมด ทั้งหมดนี้เกิดจากการพบกับแอ๊ด คาราบาว ว เจ้าของบริษัทเครื่อง ดั้มชูกำลัง และศิลปินเพลง เพื่อ ชีวิตที่มีชื่อเสียง คนที่อยู่ในโฆษณาทีวี เล่นละครอยู่ในทีวี เปิด คอนเสิร์ตและร้องเพลงอยู่ในทีวี กล่าวได้ว่า ภาพลักษณ์ของแอ๊ดได้เข้ามาอยู่ในมโนนึกของชาวบ้านท้องถิ่นก่อนที่พวกเขาจะได้รู้จัก กับตัวจริง ดัง นั้นการปรากฏตัวจริงของแอ๊ดจึงเป็นทั้งจินตนาการและความใฝ่ฝันที่อยู่ระหว่าง เรื่องจริงกับสิ่งที่ถูกปรุงแต่งขึ้น ความพว่เลือนของความจริงและความลวงที่ชาวบ้านรับรู้ตัวตน ของแอ๊ดจากสื่อจึงเป็นความปรารถนาที่นำเข้าไปสัมผัส และความพว่เลือนที่ถูกปรุงแต่งขึ้นนี้ได้ ลบเอาตำนานและเรื่องเล่าของวิถีบ้านป่าไปอย่างสิ้นเชิง

ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจของทุนนิยมกับท้องถิ่นจึงเป็นไปในทางที่ท้องถิ่นตกเป็นรอง ตกเป็นผู้ด้อยกว่า ในโลกของทุนนิยมและการบริโภคข่าวสารที่มาจากทุกทิศ แพร่มาอย่างรวดเร็ว เรื่องเล่าของหมู่บ้านกลายเป็นสิ่ง ที่พ้นไปจากความสนใจของผู้คนไปแล้ว ไม่มีความตื่นเต้นและ เรื่องราวใดให้น่าฟังสำหรับผู้ได้ยินได้ฟังอีก เพราะสิ่งที่น่าฟังกว่าคือโลกของความบันเทิง ความเป็น คนของโลกแห่งความบันเทิงที่ผู้คนในหมู่บ้านต่างฟังเพลงของเขา และดั้มเครื่องดั้มชูกำลังบริษัท ของเขาต่างหาก มากไปกว่านั้นคือ หมู่บ้านยินดีสยบยอม อ่อนน้อมและยอมรับในวิถีทางที่มากับ วัฒนธรรมบริโภคและอำนาจทุนนิยมด้วยความยินดี ความเป็นคนสร้างตำนานของหมู่บ้านกลาย มาเป็นตัวตลกที่ไม่หลงเหลือความองอาจและความมั่นใจอีก

3.4 อำนาจของวัฒนธรรมสมัยใหม่ และการสูญเสียอัตลักษณ์ท้องถิ่น

ก่อนที่รัฐจะเริ่มพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่เริ่มใช้เป็นฉบับแรกใน พ.ศ. 2504 ท้องถิ่นดำรงตนเองอยู่กับธรรมชาติ และมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ในความห่างไกลความเจริญและการปกครองจากส่วนกลางของรัฐ ท้องถิ่นจึงดำรงอยู่ด้วยตัวเอง มาช้านาน แม้มีการติดต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอก ก็เป็นไปในลักษณะที่ไม่ได้สะดวกรวดเร็ว และมีระยะที่ใกล้ชิดเหมือนเช่นปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ ท้องถิ่นจึงเป็นพื้นที่ที่ท้องถิ่นอยู่กับธรรมชาติ เป็นหลักสำคัญ เป็นหลักในการดำเนินชีวิต เรื่องราวของหมู่บ้านจึงล้วนเริ่มต้นขึ้นจากความลึกลับของพื้นที่อันกว้างห่างไกล ความศักดิ์สิทธิ์จากป่าและภูเขา นานจนกระทั่งความเจริญค่อยๆ เดินทางมากับถนนลาดยางที่ปูเข้าสู่หมู่บ้าน ไฟฟ้า และจากถนนและไฟฟ้านี้เองที่เชื่อมหมู่บ้านให้รู้จักกับเมืองได้อย่างใกล้ชิดกันมากขึ้น การรับรู้ข่าวสาร จากโทรทัศน์ ความสะดวกสบายและความรวดเร็วในการเดินทาง และเมื่อความเจริญแผ่เข้ามาสู่หมู่บ้านมากขึ้นๆ โลกธรรมชาติที่เคยแนบชิดกับท้องถิ่นหมู่บ้านจึงค่อยๆ ถูกละลายทิ้งห่างออกไป ความลึกลับ น่ากลัวของธรรมชาติถูกบุกเบิกโดยอำนาจของเทคโนโลยีและความทันสมัย ความมี ดถูกทำให้หายไปด้วยไฟฟ้า โลกธรรมชาติไม่มีอำนาจลึกลับใดเหลือไว้ให้เคลือบแคลงอีก

3.4.1 การทำให้ตำนานและเรื่องเล่าท้องถิ่นเป็นอดีต

การนำเสนอให้เห็นการเปลี่ยนผ่านของอำนาจ จากวิถีท้องถิ่นไปสู่โลกกระแสโลกาภิวัตน์ที่ปรากฏในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย ฉายให้เห็นภาพท้องถิ่น ที่ปะทะกับโลกสมัยใหม่ โดยการนำตำนานและเรื่องเล่าแห่งหมู่บ้านซึ่งกำลังถูกสันคลอนโดยเรื่องเล่าบทใหม่ที่มาจากเมือง ตัวแทนของโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีมานำเสนอเป็นภาพคู่ขนานเปรียบเทียบกันไป ท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงจากการดำรงอยู่อย่างแนบชิดกับธรรมชาติ มาเป็นการรับค ความแปลกใหม่ที่มาจากการพัฒนา ซึ่งรวมถึงวิถีคิดและวิถีชีวิตของท้องถิ่นที่เปลี่ยนไปด้วย ส่งผลให้เรื่องราวต่างๆ ที่ถูกเล่าขานสืบเนื่องมาเป็นตำนาน เป็นเรื่องเล่าและมนต์มหัศจรรย์ที่แต่ละท้องถิ่นเคยมีเป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง รวมไปถึงความแปลกประหลาด ลึกลับ โลกแห่งป่าเขาและความเชื่อที่ลึกลับกำลังถูกทำลายจากอำนาจของโลกยุคใหม่ ที่เงินและเทคโนโลยีสามารถเสกสิ่งมหัศจรรย์ให้เกิดขึ้นได้อย่างสารพัดนึก โดยไม่ต้องเคารพธรรมชาติ หรือบูชาความเชื่อใด

การเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในกระแสโลกาภิวัตน์ ในด้านที่เงินตราและเทคโนโลยี ได้นำเอาเสน่ห์และเรื่องเล่าที่กลายเป็นอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ออกไปจากท้องถิ่น การเข้ามายุคตี่ เรื่องราวอันมีอดีตและมีที่มาที่ไป และเป็นส่วนหนึ่งที่แนบชิด กับชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นนั้นๆ ด้วยการเข้ามาเปลี่ยนแปลงและสร้างเรื่องราวของตนซึ่งอยู่ ในยุคสมัยใหม่นั้น ด้านหนึ่งนำไปสู่ภาวะของการโหยหาอดีต (nostalgia) หรือการย้อนกลับไปคิดถึงความสุข ความทรงจำที่เคยได้พบ ได้สัมผัสเมื่อครั้งเยาว์วัย จากตัวบทวรรณกรรมที่ศึกษา แนวคิดเรื่องการโหยหาอดีตจึงเป็นวิธีการหนึ่งของการนำเสนอและเน้นย้ำให้เห็นถึงกระบวนการที่ท้องถิ่นถูกเปลี่ยนผ่าน/ลดอำนาจ ด้วยการทำให้ท้องถิ่นเหลือพื้นที่ในการปรากฏอยู่ให้เหลือเพียงในรูปของความทรงจำจากการระลึกถึงอดีตของตัวละครเท่านั้น

พัฒนา กิตติอาษา (2546 : 3) กล่าวถึงการโหยหาอดีตหรือถวิลหาอดีต (nostalgia) ว่าเป็นวิถีมองโลก หรือวิถีการให้ความหมายแก่ประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์อย่างหนึ่ง โดยเน้นความสำคัญของจินตนาการและอารมณ์ความรู้สึกของผู้คนใน “ปัจจุบันขณะ” ที่มีต่ออดีตที่ผ่านพ้นไปแล้ว วิลเลียม เคลลี (William Kelly) ให้ความหมายของการโหยหาว่า เป็นการ “จินตนาการถึงโลกที่เราได้สูญเสียไปแล้ว” (imagination of a world we have lost) โลกที่เราในฐานะปัจเจกบุคคลและสมาชิกของหน่วยทางสังคมวัฒนธรรมต่างก็เคยมีประสบการณ์ร่วมกันมาในอดีต โลกที่เคยเป็นจริงในอดีต แต่มาบัดนี้เหลือไว้เพียงความทรงจำและประสบการณ์ให้ เราได้ระลึกถึง ในหนังสือเรื่อง The Memory of the Modern ของมัตชูตะ พยายามเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ของความทรงจำกับพัฒนาการของสังคมนิยมในยุโรปเข้าด้วยกัน โดยชี้ให้เห็นว่า การทำความเข้าใจคุณค่าและการใช้ความทรงจำในรูปแบบต่างๆ เต็มไปด้วย “การเมือง” และมีลักษณะพลวัตอย่างยิ่ง มัตชูตะอธิบายว่า ความทรงจำเป็นเรื่องของการเมือง เพราะ “ความทรงจำไม่ใช่ความจำเกี่ยวกับอดีต แต่เป็นตัวเลือก (choices) ของอดีตที่มีผลต่อปัจจุบัน กล่าวคือ คนเราไม่สามารถจดจำอดีตได้ทั้งหมด สิ่งที่เราจำได้และเรียกมันว่าความทรงจำนั้น มาจากการคัดสรร ตัดรองและเลือกนำเสนอความจริง บางเสี้ยวบางส่วนของอดีตเท่านั้น ”มโนทัศน์ “การเมืองเรื่องความทรงจำ ” จึงเป็นเรื่องของการต่อรองความหมายเชิงสัญลักษณ์ผ่านเรื่องเล่าและเครื่องหมายตัวแทนรูปแบบต่างๆ การเมืองชนิดนี้เกี่ยวข้องกับการจดจำอดีต สัมผัสอดีตหรือใช้อดีตเป็นเครื่องอ้างอิงของปัจจุบัน ในลักษณะต่างๆ

จากตัวบท นักเขียนได้ใช้แนวคิดการโยยหาอดีตเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการที่จะอธิบาย ภาวะของการอยู่กึ่งกลางระหว่างยุคสมัย ระหว่างโลกเก่ากับโลกใหม่ ความไม่พอใจกับตัวตนของ ตนเองในโลกสมัยใหม่ ขณะเดียวกันก็รู้สึกแปลกแยกจากโลกใบเก่าที่เติบโตมา ความลึกลับ ดังกล่าวเป็นปรากฏการณ์หนึ่งของยุคสมัยที่ผู้คนที่ต้องการถอนรากถอนโคนโยยเก่าแก่ที่ถักทอเพื่อโยย ตนเองเข้ากับสังคม แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนหน้าฉากและภูมิทัศน์ไปจากเดิมแล้ว พร้อมกับความเป็น ตัวตนที่เปลี่ยนแปลงและเติบโตขึ้นเช่นกัน เหล่านี้จึงเกิดเป็นความไม่มั่นใจในภาวะที่ดำรงอยู่ การที่ชีวิตได้เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นทั้งกับโลกาภิวัตน์และท้องถิ่นนิยม ทำให้เกิดการ ประเมินค่าและตั้งคำถามต่อทั้งสองโลก สองแบบแผนแห่งการดำเนินชีวิต

การย้อนกลับไปสู่อดีตที่ครั้งหนึ่งเคยเปี่ยมไปด้วยพลัง และความภาคภูมิใจในความรุ่งเรือง ด้วยการนำอดีตมาย้อนระลึกถึงอีกครั้งในภาวะของการดำรงอยู่ของปัจจุบัน เป็นการประกาศทาง หนึ่งว่า ท้องถิ่นอันงดงามที่หวนหาไม่มีอยู่อีกแล้ว และจะไม่สามารถหวนคืนกลับมาได้อีก การโยย หาอดีตในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย นักเขียนได้นำเสนอให้เห็นการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจาก กระบวนการแทนที่จากยุคสมัยหนึ่งไปสู่อีกยุคสมัยหนึ่ง โดยที่ไม่สามารถนำอดีตที่เคยเป็นมาแสดง คุณค่าในวิถีปัจจุบันได้โดยไม่ถูกกลดทอนหรือเปลี่ยนแปลง

การย้อนรำลึกถึงอดีตที่เคยอุดมสมบูรณ์ อดีตอันอบอุ่นและมีความสุข ที่ปรากฏใน ตัวบท วรรณกรรม เป็นการย้อนอดีตเพื่อตั้งคำถามกับคุณค่าของการดำรง อยู่ภาวะแวดล้อมของ ปัจจุบัน เพื่อที่ในท้ายที่สุดแล้ว การหวนหาอดีตของตัวละครจะนำไปสู่ภาวะของการยอมปล่อย อดีตไป กล่าวคือคุณค่าที่เคยเป็นที่ยอมรับนั้นสามารถใช้ได้ในช่วงยุคสมัยหนึ่ง เวลาหนึ่งเท่านั้น เมื่อเปลี่ยนยุคสมัย คุณค่าของชีวิตที่เคยได้รับการยอมรับก็ เปลี่ยนไปด้วย เมื่อคุณค่าเปลี่ยนไป ภาพชีวิตของอดีตอันงดงามจึงกลายเป็นสิ่งแปลกแยกกับปัจจุบัน มันไม่สามารถเติบโตได้ในภาวะ ของปัจจุบัน

ในโลกสมัยใหม่ที่ชีวิตของคนในสังคมขึ้นอยู่กับปัจจัยที่อำนาจเงินเป็นสิ่งกำหนดเกือบ ทุกสิ่งที่อยู่ในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่การทำงานที่ทำ อาหารที่บริโภค กิจกรรมที่ทำยามว่าง และสังคมที่ แวดล้อม เหล่านี้ล้วนแล้วแต่ขับเคลื่อนไปด้วยระบบสังคมแบบทุนนิยมเสรีที่เติบโตอยู่ในกระแส โลกาภิวัตน์ ดังนั้น การใช้ชีวิตของผู้คนในสังคมร่วมสมัยจึงดำเนินไปอย่างซ้ำซากและหวนกลับมา

ตั้งคำถามต่อตนเองถึงคุณค่าของชีวิตที่ตนแสวงหา เมื่อการออกจากห้องถื่นที่ไม่มีความจริงเพื่อไปหาสิ่งที่เจริญก้าวหน้ากว่าในสังคมเมือง ไม่ได้ทำให้ผู้คนรู้สึกว่าคุณค่าชีวิตตนเองได้รับการเติมเต็มจากสิ่งที่เคยขาดพร่องได้อย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม การหวนคืนกลับสู่ห้องถื่น ไม่ว่าจะโดยทางการกระทำหรือจินตนาการ จึงเป็นการเติมเต็มอารมณ์โหยหารากเหง้าที่ยึดเหนี่ยว รวมถึงความอบอุ่นทางใจที่สังคมร่วมสมัย มั้ยไม่อาจเติมเต็มและตอบสนองได้ เนื่องจากในสภาวะการณ์ของการเป็นสังคมร่วมสมัย ทำให้ผู้คนต่างต้องดำเนินชีวิตของตนเพื่อมุ่งตอบสนองปัจจัยการผลิตแห่งทุน ซึ่งภาคส่วนขนาดใหญ่ของสังคม ในด้านหนึ่งจึงทำให้มนุษย์รู้สึกว่าคุณค่าตนเองไร้ความหมาย ไม่มั่นใจในพลังและคุณค่าในการมีอยู่ของตน ดังนั้น เมื่อกลับมาสู่ภาคที่เล็กกว่าคือห้องถื่น จึงเป็นการกลับมาในอารมณ์ของการโหยหาอดีต ความปรารถนาและความ ใฝ่ฝันถึงโลกห้องถื่นที่อยู่ในใจ ที่ต้องการหลีกเลี่ยงออกไปจากโลกอันจำเจซ้ำซากที่ห้อมล้อมด้วยการดำรงอยู่ที่ขึ้นอยู่กับเงินและวัตถุเป็นสำคัญ

ในท่ามกลางการเลื่อนไหลแปรปรวนของโลกสมัยนิยม ก็มีอีกโลกหนึ่งที่แปรปรวนน้อยกว่าและมีสีสันอันน่าตื่นตาตื่นใจมากกว่าโลกของการงานในสังคมเมือง นั่นคือโลกของห้องถื่น ในที่นี้ ห้องถื่นที่ดำรงตัวเองอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์ โดยไม่ได้ผันตัวเองด้วยการก้าวไปในจังหวะเดียวกับโลกาภิวัตน์จึงเป็นห้องถื่นที่อยู่ในบทบาทใหม่ ในฐานะของการเป็นโลกแห่งความแปลกใหม่ที่เต็มไปด้วยความคิดฝันและจินตนาการ เป็นคล้ายดินแดนมหัศจรรย์ที่จะสามารถย้อนกลับเข้าไปพบกับร่องรอยของความเก่าแก่ที่สั่ง ผลให้เกิดพลังบางอย่างขึ้นกับใจ รวมไปถึงการเป็นพลังพิเศษบางอย่างที่ทำให้ความเฉื่อยชาจากการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมเมืองกลับมาสู่ความสดใสและมีชีวิตชีวาได้อีกครั้ง แต่ขณะเดียวกันก็มิได้มุ่งหวังที่จะเข้ามาอยู่ในโลกห้องถื่นนี้ สำหรับสังคมร่วมสมัย ห้องถื่นจึงเป็นโลกที่ตอบสนองอารมณ์โหยหาอดีต และภาพฝันแห่งจินตนาการที่เติมเต็มรสชาติในชีวิตประจำวันของตน มากกว่าที่จะมองเห็นคุณค่าของห้องถื่นในด้านการพลิกชีวิตปัจจุบันในสังคมเมืองเพื่อไปตั้งต้นที่ห้องถื่นแทน

ในเรื่องสั้นเรื่อง “บ้านเมืองของเขา” ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ผู้เขียนได้ตั้งคำถามกับคุณค่าของห้องถื่นที่เชื่อมั่นในการอยู่ได้ด้วยตนเองโดยปฏิเสธแบบแผนและการดำเนินไปของโลกภายนอก การแสวงคุณค่าของชีวิตของตัวละครที่ผูกโยงกำเนิดของตนกับรากชีวิตของห้องถื่น แม้ผู้เขียนจะบอกเล่าถึงความสำคัญ ของชีวิตที่เติบโตขึ้นมาจากห้องถื่น แนบแน่นอยู่กับแผ่นดิน

และธรรมชาติ และรู้สึกถึงความเปล่งประกายของชีวิตในยามที่ชีวิตไม่ได้เชื่อมโยงใดๆกับท้องถิ่นที่ตนเองเติบโตมา แต่การเล่าเรื่องดังกล่าวก็เป็นกรบอกเล่าถึงชะตากรรมของชีวิตที่ยึดตนเองอยู่กับรากของท้องถิ่นว่าได้นำไปสู่จุดสิ้นสุดของชีวิตอย่างไร ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ด้วยเช่นกัน ในเรื่อง ผู้เขียนได้แสดงภาพคู่เปรียบระหว่างท้องถิ่น (ในวัยเด็ก) กับกระแสโลกาภิวัตน์ (ในวัยทำงาน) โดยผ่านสัญลักษณ์ต่างๆที่อยู่ในตัวบท ซึ่งคู่เปรียบที่ผู้เขียนนำมาแสดงนั้นล้วนนำไปสู่การ เน้นย้ำให้เห็นถึงการสิ้นสุดของท้องถิ่น ในความหมายของการเป็นท้องถิ่นแบบปิดอย่างชัดเจน

จากตัวบท กนกพงศ์เล่าเรื่องผ่านตัวละครชายวัยกลางคนที่ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน และเดินทางกลับมาเยี่ยมบ้าน ในการเดินทางกลับสู่หมู่บ้านครั้งนี้ทำให้เขาย้อนคิดไปถึงอดีตในวัยเด็กของตัวเองที่เติบโตมากับท้องถิ่น การทำงานด้วยแรงงัว ขนานคู่ไปกับภาวะในการดำรงอยู่ในปัจจุบันของเขาที่ใช้ชีวิตห่างไกลจากความเป็นบ้านป่าแห่งหมู่บ้าน มีตำแหน่งหน้าที่การงานที่สามารถใช้เงินซื้อได้ทุกอย่าง แต่การประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานของเขาไม่ได้ ทำให้เขารู้สึกเชื่อมั่นภาคภูมิใจในตัวเองแต่อย่างใดเมื่อกลับมา อยู่ท่ามกลางบ้านเกิดของตน ตัวละครประสบภาวะการหาตำแหน่งแห่งที่ของตนไม่ได้ในท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลงแห่งตนเองและหมู่บ้าน ระหว่างความเป็นธรรมชาติที่ปราศจากการปรุงแต่งของประติมากรรมแห่งความทันสมัย กับวัฒนธรรมแห่ง การสรรค์สร้างของมนุษย์ ตัวบทนำเสนอให้เห็นของการอยู่ระหว่างสองโลก สองคุณค่าทางวัฒนธรรม โลกธรรมชาติกับโลกสมัยใหม่ เมื่อโลกสมัยใหม่ถูกนำเข้ามาเล่าอิงกับโลกของท้องถิ่นและธรรมชาติ เรื่องเล่าของท้องถิ่นจึงเป็นการถูกเล่าขึ้นมาเพื่อยืนยัน และตอกย้ำถึงการที่ไม่มีคุณค่า ไม่มีควมน่าหวงหาของท้องถิ่นเช่นนั้นแล้วในปัจจุบัน ด้วยการเปรียบเทียบให้เห็นถึงความต่างของสองคุณสมบัติที่นำไปสู่ว่า ท้องถิ่นเป็นคุณสมบัติที่ไม่เหมาะสมกับความเป็นไปในกระแสโลกปัจจุบัน

เมื่อความเป็นธรรมชาติถูกแสดงผ่านตัวแทนของ ความดิบเถื่อน ไม่พัฒนา ในขณะที่ภาพของความเป็นเมืองแห่งโลกปัจจุบันถูกแสดงผ่านออกมาจากตัว แทนของความภูมิฐาน มีเกียรติ มีฐานะ ลักษณะดังกล่าวปรากฏเป็นคู่ตรงข้ามระหว่างตัวละครเข้ากับคู่เกลอ ที่ถูกเกี่ยวโยงให้เป็นเพื่อนเกลอกัน แต่มีวิถีชีวิตและลักษณะในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันไกล การกำหนดให้ตัวละครมีคู่เกลอขึ้นมา จึงเป็นการแสดงภาพเปรียบเทียบของสองด้านที่ตรงข้ามกัน และแสดงให้เห็น การได้พบกับชะตากรรมที่แตกต่างกัน เมื่อฝ่ายหนึ่งเป็นตัวแทนของโลกใบเก่า อิงตัวเองอยู่กับ ศักดิ์ศรีและความเบี นลูกผู้ชายที่ไม่เข้ากับยุค สมัย ในขณะที่อีก ฝ่ายเป็นตัวแทนของโลกปัจจุบัน

และเล่นไปตามบทของกระแสโลก การเป็นตัวแทนของโลกเก่าจึงถูกสร้างให้เห็นถึงความขาดพร่อง ไม่สมบูรณ์ และไม่สามารถดำรงอยู่ได้

“ข่าวใหม่มาแล้ว อีกคนก็มาสู่” ปู่เกลอพิมพ์าราวรายมนตร์ขณะวาง
ฝ่ามือลงสัมผัสหัวเขาและเด็กชา ยอีกคน เขายังจำได้ถึงความรักอ่อนวาบ
บางอย่างแผ่ซ่านเข้าไปทุกอณูเนื้อ เกิดตระหนกขึ้นในวินาทีเดียวกันนั่นเอง
ว่า เขากับหลานชายของปู่ต้องมีชีวิตผูกพันไปตราบวันตาย แต่เขาไม่ถูก
ชะตากับใบหน้าที่เหลี่ยมดำๆของเด็กนั้นเลย รู้สึกนั้นเป็นตัวแทนของความ
โง่เขอะเสียมากกว่า

(กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, 2549ก: 46)

ในที่นี้ ผู้เขียนบรรยายคุณลักษณะของตัวละครเขา ที่เป็นตัวแทนของโลกใบเก่า การอยู่ในยุค
สมัยเก่าว่าเป็นลักษณะที่ปราศจากอำนาจ และไม่มီးอะไรให้รู้สึกเกรง ไม่ว่าจะด้วยความโง่เขอะ
ความดิบเถื่อน ความดันทุรังไม่มีเหตุผล และศักดิ์ศรีที่มาจากการใช้กำลัง ไม่ว่าจะเมื่อครั้งเป็นเด็ก
ด้วยกัน จนถึงเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ลักษณะที่แสดงถึงความด้อยพัฒนาที่ไม่ได้เกิดการ
เปลี่ยนแปลง คุณลักษณะของเขายังคงบทบาทและสภาพภาพของการเป็นตัวแทนแห่งโลกใบเก่าที่เขา
ปฏิเสธที่จะเป็นส่วนหนึ่งนั้น ตรงกันข้ามกับตัวละคร เขา ที่ยึดแบบแผนในการดำเนินชีวิตที่ต่างไป
จากปู่เกลอ ผู้ที่เขามองว่าเป็นตัวแทนของความโง่เขอะ การเลือกวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันจึง
นำไปสู่ชะตากรรมที่แตกต่างกันด้วย

จากตัวบท กนกพงศ์กล่าวถึงเทคโนโลยีแห่งโลกสมัยใหม่ รวมถึงการใช้ชีวิตในทางที่ห่าง
ออกไปจกการแนบชิดกับธรรมชาติและผืนแผ่นดินว่าเป็นชีวิตที่ไม่ก่อให้เกิดเรื่องเล่าอันน่า
ภาคภูมิใจใดให้ชีวิต เพราะเรื่องเล่าที่เติบโตขึ้นมาจากกาให้กำเนิดชีวิตของเขาทั้งหมดนั้นล้วนอยู่
ในวัยเด็ก วัยที่ได้เห็นวีรกรรมของปู่ การต่อสู้และการพิสูจน์ความเป็นลูกผู้ชายซึ่งตั้ง อดเสียงมาด้วย
เลือดเนื้อและชีวิต เช่น การไปขโมยวัวมาให้เพื่อนเพื่อพิสูจน์การเป็นน้ำมิตรต่อกัน เรื่องเล่าของปู่จึง
เป็นเรื่องเล่าที่แสดงถึงความกล้าหาญ การเติบโตเป็นลูกผู้ชายที่ฝังติดอยู่ในภาพความทรงจำของ
ตัวละคร ดังนั้น การที่ตัวละครเริ่มต้นการมีเรื่องเล่าฯ องตนที่ไม่ได้ตั้งต้นขึ้นที่หมู่บ้าน แต่เป็นการ
ทำงานนั่งโต๊ะที่ไม่จำเป็นต้องออกไปพิสูจน์ความกล้าหาญเสี่ยงชีวิตแบบเดิมอีกต่อไป แต่เมื่อ
ตัวละครเดินทางกลับมาสู่หมู่บ้านเกิด ตัวละครผู้หวนหาอดีตกลับเลือกที่จะใช้วิธีแบบคนเมืองใน

การจัดการกับสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้น กล่าวคือ ในการพิสูจน์ความสามารถและการเป็นน้ำมิตรกันฉันเพื่อนคือการที่อีกฝ่ายต้องไปขโมยวัวมาให้เพื่อนของตนเมื่อเพื่อนของตนแต่งงานหรือจัดงานเลี้ยงงานศพ แต่เมื่อตัวละครผมกลับไปสู่หมู่บ้าน พิธีกรรมเหล่านี้เขาก็ไม่ได้ปรารถนาหรือหวนหาอยากจะเป็นผู้พิสูจน์ความเป็นลูกผู้ชายด้วยการไปขโมยวัวมาในการเลี้ยงของเพื่อน เพราะสิ่งที่เขาสามารถทำได้ง่ายกว่าหรือเป็นที่ชื่นชมกว่าคือการจ่ายเงินซื้อวัวหลายตัวเพื่อมาใช้ในงานโดยไม่ต้องเสี่ยงต่ออันตรายใดๆ

ความย้อนแย้งที่ปรากฏอยู่ในจิตใจของตัวละครแสดงให้เห็นการสร้างภาพของท้องถิ่น ปล่อยให้ถอยกลับกลายเป็นเพียงอดีตด้วยการใช้เทคโนโลยีแห่งปัจจุบันสมัยเข้ามาเป็น ตัวขับเคลื่อนและสร้างความต่าง ความเป็นท้องถิ่นในบ้านเมืองของเขา จึงเป็นท้องถิ่นที่เต็มไปด้วยเรื่องราวอันเคยมีชีวิตจากอดีตที่ขนานเป็นคู่เทียบกันไปกับปัจจุบัน เป็นพื้นที่ทางใจให้ตัวละครได้หวนคิดถึงความสุขในอดีต แต่ความเป็นภาวะปัจจุบันในโลกของความทันสมัยที่ตัวละครนำติดตัวมาก็เข้ามาสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับโลกแห่งอดีตด้วยเช่นกัน ในเรื่อง สัญญาณโทรศัพท์มือถือของตัวละครถูกนำมาเป็นสัญญาณที่สามารถเรียกอดีตให้หวนคืนกลับมาสู่ห้วงความคิดคำนึงของตัวละคร สัญญาณจากโทรศัพท์มือถือเป็นตัวนำให้ตัวละครย้อนกลับไปสู่ตำนานเรื่องเล่าของหมู่บ้าน

สัญญาณเรียกเปลี่ยนมาดังที่ โทรศัพท์มือถือ ชั่วขณะซึ่งใจ , เขายืนหน้าออกไปชะเง้อหาดวงจันทร์อีกหน มันลอยสูงจนเกือบดับเหลี่ยมหลังคา เขาหวนระลึกไปถึงวันหนึ่งซึ่งม่านฝุ่นฟุ้งขึ้นบดบังฟ้า วัวป่าฝูงใหญ่ออกหากินไกลมาถึงขอบหมู่บ้าน ปู่คว้าเชือกเท้าที่มีกระโจนลงบันได ... น่าฉงนที่สัญญาณโทรศัพท์ในคืนนี้กลับสื่อให้เขาลำดับภาพเช่นนั้นขึ้นมา มันเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทว่าคล้ายจะเปล่งเสียงเพรียกมาจากพงไพรใดลึกไหนสักแห่ง ยั่วหยอกให้ เขาตระหนกถึงชีวิตในพันธนาการ เขาไม่เคยรู้สึกอะไรเช่นนี้ ! ชีวิตไต่เต้าและเดินทางมาอย่างที่ว่าดหวัง เติบโตในหน้าที่การงานอย่างที่ควรเป็น มีฐานะความมั่นคงอย่างที่ควรมี เขาไม่เคยรู้สึกว่างตกอยู่ในท่ามพันธนาการใด

(กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, 2549ก: 64)

สัญญาณจากโลกสมัยใหม่กลายเป็นสิ่งกระตุ้นรื้อให้ตัวละครหวนคิดถึงอดีต ขณะเดียวกันก็เป็นสัญญาณที่สร้างขึ้นเพื่อตั้งคำถามกับชีวิตในแบบของตนที่วางคุณค่าอยู่กับเมืองคุณค่าที่ห่างออกไปจากวิถีของธรรมชาติ จากตัวบท ตัวละคร เขาพยายามจะนำตัวเองกลับมาสู่หมู่บ้านเกิดผ่านการจดจำอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องราวตำนานวัวของปู่ คู่เกลอของเขาจากครั้งวัยเยาว์ รวมไปถึงวิถีการต่อสู้แบบลูกผู้ชายสมัยก่อนที่ตัดสินกันด้วยปืน พวกพ้องและความกล้าหาญเสี่ยงตาย แต่เรื่องราวที่เขาจดจำเหล่านี้ล้วนเป็น นเรื่องราวของผู้อื่น คนอื่น เป็นเรื่องราวแต่ครั้งรุ่นปู่ และรุ่นพ่อ ในขณะที่ตัวเขาเริ่มต้นเรื่องราวของตัวเองจากการเข้าสู่ระบบการศึกษาของโรงเรียน เติบโตผิดแผกออกไปจากการเรียนรู้ตนเองจากท้องทุ่งเช่นคนรุ่นปู่และรุ่นพ่อ ตัวละครจึงพยายามหวนกลับไปหาสิ่งที่ตนเองขาด หรือสิ่งที่ตนเองไม่ได้สืบต่อในอดีตเหล่านั้นด้วยการหวนคืนภาพความทรงจำ และนำความทรงจำที่เกี่ยวกับท้องทุ่งเหล่านั้นมาตัดสินคุณค่าของการดำรงอยู่ในปัจจุบันของตน เพื่อที่จะเก็บรักษาภาพอดีตไว้หล่อเลี้ยงความรู้สึกตน หรือในอีกด้านหนึ่งคือการใช้อดีตมาเติมเต็มส่วนที่ขาดหาย ตัวละครจึงอยู่ในภาวะกึ่งกลางของทั้งสองโลก โลกหนึ่งคือโลกแห่งจินตนาการ อีกโลกหนึ่งคือโลกแห่งความเป็นจริง ซึ่งตัวละครก็เลือกที่จะพาตนเองให้อยู่ในโลกแห่งจินตนาการ จากการที่เขาปฏิเสธที่จะรับรู้โลกจริงๆที่ชีวิตเขาดำรงอยู่ ภาวะดังกล่าวถูกแสดงผ่านนัยยะของการใช้สัญญาณโทรศัพท์อีกครั้ง

เนิ่นนานที่เขายืนอยู่ที่นั่น , ในห้องรับแขก ตรงหน้าต่าง กระทั่งแสงไฟ
หน้ารถฉายกราดเข้ามา เขาถึงยืนหน้าออกไปแหงนหาดวงจันทร์อีกครั้ง
มันลับเหลี่ยมหลังคาเสียแล้ว วูบนั้นที่เขาสัมผัสถึงความอ้างว้าง

อีกครู่ใหญ่, ประตูกดล็อกเปิด หลอนก้าวเข้ามา...

“ยังไม่นอน ?...”

“โทรมาตั้งหลายหน ไม่เห็นรับ”

เขาจ้องมองหลอน , แต่น่าแปลกที่ภาพความคิดยังคงเดินทางต่อเนื่อง
หลังงานศพปู่เพียงวันเดียว คู่เกลอหน้าเหลี่ยมของเขาก็ถูกรวบตัว
เขาพยายามทุกอย่าง เดินเรื่องเจรจา ตกลงที่จะ จ่ายเงินทองให้ทั้งเจ้าของวัว
และพวกตำรวจแล้วด้วยซ้ำ ทว่าคู่เกลอกลับยืนยันปฏิเสธ “ฉันทำเพื่อปู่ ไม่ได้
ต้องการให้ใครต้องพลอยเดือดร้อน” บอก - เสมือนต้องการปิดตำนานอันเนิ่น
ยาวนานลง

(กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, 2549ก: 73)

การไม่รับโทรศัพท์ของตัวละครคือความปรารถนาที่จะเลือกอยู่ในโลกของอดีตคือท้องถิ่นในความทรงจำของตน แต่ในที่สุดสิ่งที่ตัวละครทำได้ก็คือเพียงเก็บภาพท้องถิ่นไว้ในจินตนาการต่อไป เมื่อตัวตนของเขาคือตัวแทนของโลกสมัยใหม่ และอำนาจที่มากับโลกสมัยใหม่ก็ได้มีส่วนจัดการเปลี่ยนแปลงโลกของท้องถิ่นเลย ดังที่เมื่อคู่แข่งของเขาถูกจับในข้อหาขโมยวัวเพื่อมาช่วยงานศพ เขาพยายามวิ่งเต้นขอจ่ายเงินทดแทน แต่คู่แข่งของเขาปฏิเสธที่จะรับความช่วยเหลือดังกล่าว การที่เขาไม่สามารถใช้อำนาจที่ตนมี หรือนำเงินมาซื้อคู่แข่งให้ยอมรับความช่วยเหลือจากเขาจึงเป็นการแสดงถึงการที่เขาเป็นคนนอกท้องถิ่น เขาปรารถนาที่จะสร้างตำนานเรื่องเล่าอันน่าภูมิใจของตน ตำนานที่มีรากฐานเติบโตขึ้นมาจากท้องทุ่งและหมู่บ้าน แต่เขาก็ไม่สามารถเป็นส่วนหนึ่งของตำนานนั้น

“บ้านเมืองของเขา ” จึงแสดงให้เห็นถึงการเป็นทั้งบ้านเมืองของตัวเองและการที่เป็นบ้านเมืองของคนอื่นไปแล้ว สรรพนาม “เขา” ในที่นี้จึงแปรได้สองความหมาย เมื่อตัวเขา (ผู้เล่าเรื่อง) ยืนอยู่บนสภาวะการณีสองด้านที่คู่ขนานไปด้วยกัน ระหว่างท้องถิ่นซึ่งแทนด้วยโลกแห่งอดีตกับโลกร่วมสมัยที่เป็นชีวิตปัจจุบัน การเติบโตมากับเรื่องราวของความทรงจำในครั้งอดีตที่ชีวิตผูกพันแน่นกับชีวิตตั้งแต่เด็กจนเข้าสู่วัยทำงานทำให้ชีวิตของตัวละครมีเรื่องราวอยู่ในทั้งสองโลก คือโลกแห่งปัจจุบันและโลกแห่งอดีตที่กำลังจะกลายเป็นอื่น ผู้เขียนได้ใช้คู่แทนของการมีโลกสองด้านคู่ขนานกันไปในชีวิตคือ วัวและคู่แข่ง

จากตัวบท วัยเด็กของตัวละคร รับรู้ความสำคัญของวัวผ่านคำสอนของปู่ว่ามีวัวจึงมีชีวิต เพราะวัวเป็นสิ่งแทนความอุดมสมบูรณ์ จากการไถนา ได้ข้าว เป็นสิ่งพิสูจน์ความกล้าหาญของลูกผู้ชาย คือการไปขโมยวัวเพื่อนำมาใช้ในงานแต่งงานเพื่อน รวมไปถึงงานศพ วัวจึงอยู่ในทุกช่วงของชีวิต เมื่อเติบโตมาสู่วัยทำงาน ตัวละครออกจากท้องถิ่นไปสู่สังคมเมือง ชีวิตเกี่ยวพันกับวัวอีกครั้งจากการงานที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าเนื้อวัวจากต่างประเทศ แต่ความหมายของวัวเมื่อมาอยู่ในบริบทของวัยทำงาน วัวเป็นเพียงจำนวนตัวเลขที่สั่งนำเข้า เป็นรายได้ที่แปรเป็นเงิน วัวจึงมีความหมาย เพียงเศษชิ้นส่วนที่ไม่ได้หมายรวมถึงการเป็นชีวิตเลือดเนื้อเพราะไม่มีอะไรผูกพันเกี่ยวเนื่องเป็นความทรงจำเช่นครั้งวัยเด็ก ดังนั้น เมื่อเสียงโทรศัพท์อันเป็นตัวแทนของโลกสมัยใหม่ดังขึ้น จึงเป็นสัญญาณเรียกพร้อมๆกับการที่ตัวละครนึกถึงเสียงร้องของวัวว่า ตัวแทนของโลกท้องถิ่นที่เป็นความอิสระ เป็นพลังจากพงไพรและเรื่องลึกลับ และเสียงนี้เองที่ทำให้ตัวละคร

อยากจะหวนกลับไปสู่อำนาจและเรื่องเล่าอันน่าตื่นตาและมีพลังสมัยตัวเองเป็นเด็ก แต่นั่นก็เป็นเรื่องเล่าของปู่ และปู่ก็ตายลงแล้ว

ในส่วนของคูเกลอ คู่ของความแตกต่างอย่างตรงข้าม ระหว่างตัวละครผมกับคูเกลอจากอีกหมู่บ้าน ผมเป็นตัวแทนที่อยู่กับโลกปัจจุบัน ไหลไปตามวิถีแห่งคุณค่าตามกระแสโลก โลกที่ใช้เงินเป็นเครื่องแสดงเกียรติ ฐานะ และศักดิ์ศรี ในขณะที่คูเกลอเป็นตัวแทนของท้องถิ่นเถื่อนไกล ดำเนินชีวิตอย่างแนบชิดอยู่กับวิถีของธรรมเนียม มท้องถิ่นแบบเดิม เช่นการขโมยวัวมาช่วยงานศพ และจุดจบของตัวแทนจากท้องถิ่นเถื่อนไกลคือการหมดบทบาทไป ในการดำเนินชีวิต ในเรื่องเขา ถูกจับเข้าคุกข้อหาขโมยวัว

ในที่นี่ บ้านเกิดจึงกลายเป็นสิ่งที่อยู่ในจินตนาการ เป็นความปรารถนาทางความรู้สึกให้ตัวละครหวนกลับไปคืนสู่ในฐานะเป็นที่พักใจ ท้องถิ่นกับโลกาภิวัตน์ได้เข้ามาปะทะต่อสู้กันในรูปแบบของการหวนหาอดีต การอิงอยู่กับตำนานเรื่องเล่า และความทรงจำ โดยท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทในการเข้ามาหลอกหลอนอยู่ในจินตนาการและความรู้สึกของตัวละคร การไม่สามารถตัดท้องถิ่นออกไปจากความนึกคิดได้ แม้จุดจบของตัวแทนท้องถิ่นจะปิดฉากตัวเองลง ดังที่คูเกลอของเขาถูกตำรวจจับเข้าคุก แต่ในความเป็นตำนานและเรื่องราวของท้องถิ่นนั้นก็ยังอยู่ในความคิดคำนึงของตัวละครอย่างไม่อาจสลัดให้พ้นไปได้ ภาวะของการเข้ามาหลอกหลอนทางความรู้สึกเช่นนี้จึงแสดงให้เห็นถึงบทบาทอำนาจของท้องถิ่นในกระแสโลกาภิวัตน์ ที่แม้จะดูเหมือนท้องถิ่นถูกกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แต่พลังที่แท้ไม่ได้ถูกทำให้หายไปตามการเปลี่ยนแปลงนั้น ตรงกันข้ามกลับแปรมาอยู่ในรูปของการเป็นความทรงจำอันเข้มข้น ที่จะหวนคืนกลับมาได้เสมอ และเป็นการหวนคืนกลับมาอย่างแจ่มกระจ่างและมีชีวิต ต่างกับตัวตนที่อยู่ในภาวะของโลกปัจจุบันที่ดำเนินชีวิตไปตามแบบแผนของกระแสโลกาภิวัตน์ ตัวตนดังกล่าว แม้จะมีอยู่และจับต้องได้จริง เป็นปัจจุบันขณะแต่ตัวละครกลับรู้สึกว่ามันพร่าเลือน ไม่แน่นอนหนักและไม่สามรถจับต้องได้จริง ต่างกับชีวิตของท้องถิ่นที่เพาะหวานสิ่งใดลงไปก็ได้สิ่งนั้นงอกงามขึ้นมา การหวนคืนสู่ความทรงจำเกี่ยวกับหมู่บ้านเกิดของตัวละครจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเน้นย้ำให้เห็นถึงบทบาทอำนาจของท้องถิ่นที่แฝงซ่อนอยู่ในกระแสของการเปลี่ยนแปลง สายลมแห่งยุคโลกาภิวัตน์ไม่ได้พัดท้องถิ่นให้หายไปโดยไร้ร่องรอย ตรงกันข้าม กลับยิ่งทำให้ท้องถิ่นหวนคืนกลับมาอย่างแข็งแกร่งอยู่ในความทรงจำ ขณะเดียวกัน ตัวละครก็ได้สร้างภาพแห่งความทรงจำ

นั้นขึ้นมาเพื่อนำมาเป็นภาพหล่อเลี้ยงความรู้สึกทางใจ ความต้องการเก็บภาพท้องถิ่นให้ประทับ
อยู่ในความบริสุทธิ์อย่างที่ตนเองนึกฝันและต้องการให้เป็น

บันไดทอดยาวราวเส้นทางสู่ดวงจันทร์ , เขาควรรอนนเสียหน่อย เพื่ออีก
ไม่กี่ชั่วโมงข้างหน้าจะได้สดชื่นพอที่จะ มองภาพปรากฏของหมู่บ้านเกิด มัน
จะเผยตัวให้เห็นเมื่อเครื่องบินบินผ่าน ท้องทุ่งวางแผ่อยู่ในแดดเช้าอันนี้ม่ออน
สงบนิ่ง ราวคือดินแดนในตำนาน ป่าเขาเขียวครึ้มทอดตัวอยู่ทางตะวันตก
และไกลออกไปทางทิศซึ่งแสงแดดส่องฉาย ทะเลสาบกว้างใหญ่แผ่ยาวสุดลูก
หูลูกตา

(กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, 2549ก: 74)

การมองภาพบ้านเกิดของตนเองลงมาจากการบินเครื่องบินซึ่งเป็นการมองลงมาจากมุมสูง
และนี่ก็เห็นภาพท้องทุ่งอันงดงามอ่อนหวานราวดินแดนในตำนาน านที่มีแต่ความสวยงาม โดย
ปราศจากภาพของความลำบากในชีวิตจริงนั้น จึงเป็นการสร้างภาพขึ้นมาแต่เพียงผู้เดียวของ
ตัวละครผม ผู้มีอาชีพการงานอยู่ในเมืองหลวง ห่างไกลและโหย หากการใช้ชีวิตแบบท้องทุ่ง
ภาพความสวยงามชวนฝันของท้องถิ่นที่ตัวละครคิดฝันให้ปรากฏเมื่อมองผ่านจากเครื่องบินลงมา
จึงยิ่งเป็นการแสดงให้เห็นการเน้นย้ำถึงการวางท้องถิ่นลงในตำแหน่งของการเป็นภาพรำลึกใน
จินตนาการและความทรงจำที่ถูกตัวละครผมสร้างขึ้นมา จินตนาการขึ้นมา โดยปฏิเสธการมีอยู่จริง
ในด้านอื่นๆ ของท้องถิ่นที่ไม่ได้มีแต่ด้านที่ชวนฝัน สวยงาม แต่มีทั้งความขัดสน ความยากแค้น
ลำเค็ญ และอนาคตที่มองไม่เห็นทางเดิน ความเป็นท้องถิ่นที่แท้จริงเป็นภาพที่สวยงามสำหรับผู้ที่มี
ตัวตนอยู่นอกท้องถิ่นและมองลงไป แต่หากพิจารณาจากผู้คนในท้องถิ่นเองนั้น ท้องถิ่นที่แท้ ที่
พยายามจะคงอัตลักษณ์และความบริสุทธิ์ของตนไว้ในท่ามกลางโลกที่เปลี่ยนแปลงนั้น ท้องถิ่นคือ
ตัวแทนของการถูกกดทับ ถูกปิดกั้นและเป็นความไม่เท่าเทียมเสมอมา ท้องถิ่นที่ไม่รับกระแสโลกจึง
ไร้อำนาจในการต่อรอง และเป็นผู้ยอม มารับในชะตากรรม ดัง เช่นคู่เกลอหน้าเหลี่ยม ภาพขนานใน
ด้านตรงข้ามของตัวละครผม ที่แสดงถึงความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงในการมีอยู่ของบุคคลสองแบบ
ในท่ามกลางกระแสโลกปัจจุบัน

จากตัวบท แม้ผู้เขียนจะวิพากษ์การดำรงอยู่ของชีวิตในกระแสโลกาภิวัตน์ว่ามันไม่
ก่อให้เกิดน้ำเนื้อที่ แท้จริงแห่งชีวิต คือความกล้าหาญ ความภาคภูมิใจ การได้เติบโตด้วยตนเอง
แต่ในขณะเดียวกันผู้เขียนก็แสดงให้เห็นเช่นกันว่า การเลือกอิงชีวิตอยู่กับท้องถิ่นอย่างบริสุทธิ์นี้

รังแต่จะนำมาซึ่งความสูญเสีย การดำรงชีวิตอยู่กับท้องถิ่นอย่างเข้มข้น ด้านหนึ่งจึง เสี่ยงต่อการใช้ชีวิตอยู่ในด้านที่เป็นโศกนาฏกรรมอย่างใกล้ชิดเช่นเดียวกัน

การถูกเปลี่ยนผ่านอำนาจกระทำโดยสร้างเรื่องเล่าแห่ง อดีตมาอิงเทียบกับปัจจุบัน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความไม่เข้ากับสมัยของท้องถิ่นอดีต ความอุดมสมบูรณ์ พลังในธรรมชาติ ความแข็งแกร่งที่ก่อขึ้นมาเป็นชีวิต มันเป็นเพียงอดีต เป็น เพียงเรื่องเล่าที่หมดพลังไปแล้ว ไม่มีชีวิตเหลืออยู่ในตำนานและเรื่องเล่านั้นแล้ว ท้องถิ่นแห่งตำนานและเรื่องเล่ากลายเป็นสถานที่ให้ผู้คนจากถิ่นอื่นในโลกของเมืองมาหาบรรยากาศอีกแบบที่อยากสัมผัสเท่านั้น แล้วเขาเหล่านั้นก็จากไปกลับไปยังโลกที่เป็นอยู่จริงๆของปัจจุบัน กล่าวได้ว่า ความมีชีวิตของท้องถิ่นถูกรื้อฟื้นขึ้นมาจากความทรงจำที่ถูกแปรมาเป็นเรื่องเล่า การนำความทรงจำมาสร้างเป็นเรื่องเล่า ในขณะที่ปัจจุบันของท้องถิ่นก็ไม่มีเหตุการณ์อย่างในเรื่องเล่านั้นปรากฏอยู่ ได้เน้นย้ำให้เห็นถึงการหมดสมัยของโลกที่อิงอยู่กับธรรมชาติโดยปฏิเสธการเข้ามาของทุน เทคโนโลยี ข่าวสารอย่างแท้จริง

การข้ามพรมแดนทางวัฒนธรรมที่ไม่หยุดนิ่งในกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้ท้องถิ่นมีความใกล้ชิดแนบแน่นกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก ซึ่งความเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากปัจเจก ยหลายทาง ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ การเมือง สังคมหรือวัฒนธรรมล้วนส่งผลต่อท้องถิ่น การพยายามจะรักษาพื้นที่อำนาจของตนด้วยการปกป้องเขตแดนของตน ขณะเดียวกันก็พยายามต่อสู้กีดกันอำนาจที่เข้ามาคุกคาม และสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในเรื่อง "เสือในสวนยาง" ของวินทร์ เลียววาริณ ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงแห่งยุคสมัยที่ต้องเกิดขึ้น ระหว่างการเปลี่ยนแปลงมีการปะทะ มีความขัดแย้ง มีการไม่ยอมรับ แต่ในโลกที่เส้นแบ่งพรมแดนไม่ได้ชัดเจนแบ่งสิ่งต่างๆให้แยกออกจากกันอย่างในแผนที่นั้น การพยายามรักษาอำนาจเขตแดนของตนจึงพร้อมที่จะเลื่อนไหลและเปลี่ยนแปลงได้อยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การต่อสู้กันระหว่างการรักษาท้องถิ่นรากเหง้าของตนกับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงที่เข้ามา

ในยุคสมัยที่วัฒนธรรมข้ามพรมแดนมาถึงกันได้ง่ายดายผ่านช่องสัญญาณของเทคโนโลยี การสื่อสาร การพยายามจะปิดกั้นตนเองหรือนำตน เองออกไปจากโลกที่คนส่วนใหญ่เปิดรับความเสรีแบบประชาธิปไตยจึงเป็นความขัดแย้งที่ถูกนำเสนอผ่านการเล่าเรื่องระหว่างตัวละครสองตัว

คือผมซึ่งเป็นมือปืนรับจ้าง กับการ์ด ผู้ตกเป็นผู้ต้องหาว่าทำการแบ่งแยกดินแดนและเป็น
ผู้ก่อการร้ายทำให้เกิดความไม่สงบในภาคใต้

ตัวบทกล่าวถึงสัญญาณจากวัฒนธรรมตะวันตกที่มาสู่หมู่บ้านกับการหวงคิดถึงตำนาน
และเรื่องเล่าจากท้องถิ่นที่ขนานไปกับภารกิจที่ต้องไปกำจัดการ์ด ผู้นำของการก่อเหตุความไม่สงบ
ในพื้นที่ การปะทะกันทางวัฒนธรรมดำเนินไปโดยมีเสียงเพลงของวันคริสต์มาสปรากฏอยู่เป็น
ช่วงๆตลอดการดำเนินเรื่อง สลับกับการเล่าเรื่องตำนานเสือเจ้าพ่อ และชีวิตวัยเด็กของตัวละครทั้ง
สองตัวที่ผูกพันและเติบโตมาด้วยกัน สิ่งที่เป็นวิถีของคนในท้องถิ่นที่กำลังถูกแทนที่ด้วยความ
เป็นสมัยใหม่ เมื่อทั้งสองโตขึ้น เสือเจ้าพ่อก็ถูกฆ่าตายแล้ว สนวนยางก็ถูกเปลี่ยนเป็นโรงงาน
หมดแล้ว ร้านขายยา เจ้าอร่อยของตลาดก็ปิดตัวไปแล้ว สิ่งที่เพิ่มขึ้นมาคือมีร้านเซเว่น อีเลฟเว่น
เข้ามาแทนที่

ผู้เขียนดำเนินเรื่องโดยใช้เสียงเพลงของวันคริสต์มาส และสัญลักษณ์แทนวัฒนธรรม
ตะวันตกเล่าสลับไปกับการกล่าวถึงชาวมุสลิม ศาสนาอิสลาม และตัวแทนของความเป็นท้องถิ่น
นิยม ดังตัวอย่าง

ผมนั่งในร้านบังเลาะห์ เสียงเพลงจิงเกิล เบลล์ จากวิทยุเครื่องเก่าคละคล้า
กับเสียงสวดและกลิ่นน้ำบุดูในอากาศ...ที่มุมร้านมีต้นคริสต์มาสเล็กๆทำด้วย
สำลีสีขาวเป็นสัญลักษณ์ของหิมะ ใต้ โคนต้นคริสต์มาส ซานตา คลอส
ขับเลื่อนพลาสติกที่บรรทุ กของขวัญเต็มคัน ดูแวบแรกหน้าตาของแกคล้ายๆ
ผู้พันแซนเดอร์ส คนขายไก่ หรือรอนัลด์ แม็คโดนัลด์ คนขายเบอร์เกอร์ บางที
ที่นี่เปลี่ยนไปแล้วจริงๆ

(วินทร์ เลียววาริณ, 2549: 199)

จากตัวอย่างข้างต้น การพบกันของวัฒนธรรมตะวันตกกับวัฒนธรรมท้องถิ่นมาอยู่ร่วมกัน
พื้นที่เดียวกัน ทั้งเพลง จิงเกิล เบลล์ กับเสียงสวดและน้ำบุดู ผู้เขียนสร้างเรื่องให้ทั้งเสียงเพลงและ
เสียงสวดดำเนินไปพร้อมกับการติดตามข่าวของการ์ด และเรื่องราวความเป็นไปของผู้คนใน
หมู่บ้าน ความเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้าน และข่าวที่ถูกบอกเล่าคือ ผู้ชายหลายคนในหมู่บ้านตายไป

จากการเหตุการณ์ความรุนแรงที่มีสยิด กรือเซะ จากการลอบวางระเบิด หมู่บ้านอยู่ในความ
ว่างเปล่า บทสนทนาจบลงพร้อมกับ *เสียงสวดเจียบไปแล้ว แต่จึงเกิด เบลล์ ยังไม่ยอมหยุด*
หมู่บ้านกำลังเปลี่ยนไป วัฒนธรรมท้องถิ่นกำลังถูกแทนที่ด้วยวัฒนธรรมอื่น วัฒนธรรมตะวันตกที่
ไม่เพียงเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตของผู้คน แต่กำลังค่อยๆขยายใหญ่โตจนกำลังจะกลายเป็นส่วน
หลักของสังคม และนั่นยิ่งทำให้หมู่บ้านยิ่งถอยตัว เองกลับไปสู่ความมืดมากยิ่งขึ้น ข้อเสนอสนุน
ดังกล่าวเห็นได้จากตอนที่ตัวละครจะเข้าไปจับกุมการ์ด บทสนทนายระหว่างตัวละครกับชาวประมง
ท้องถิ่นแสดงถึงกลิ่นอายที่ปะทะกันอยู่ระหว่างท้องถิ่น ความเก่าแก่และความเป็นตะวันตก

“เขาอยู่ที่ไหน ?” ผมถามอีกครั้ง

ประมงแกไม่ตอบ

ผมยึดเงินบีกหนึ่งใส่มือของแก ชี้ไปที่เรือเก่าลอยห่างเต้ง

“เอาไว้ซื้อเรือใหม่”

แกลังเล มือเหยียดหนีบมันยึดใส่กระ เป้ากางเกง ชี้ไปที่บังกะโลริมทะเลทาง
ทิศตะวันตก

“หลังสุดท้าย”

เสียงวิทยุในเรือเป็นเพลง “...we wish you a merry Christmas and a
happy new year”

(วินทร์ เลียววาริณ, 2549: 212)

สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาจากในตัวบท ที่ยกมาทั้งสองตัวบทนี้ ในการพบกันของวัฒนธรรมที่แตกต่าง
กันของความเป็นตะวันตกและท้องถิ่นคือการเกี่ยวพันกับศาสนา ระหว่างศาสนาคริสต์และศาสนา
อิสลาม เมื่อเพลงจึงเกิด เบลล์กับเสียงสวดดังขึ้นพร้อมๆกัน แต่จบลงที่ *เสียงสวดเจียบไปแล้ว*
แต่จึงเกิด เบลล์ ยังไม่ยอมหยุด หรือการสนทนาต่อของระหว่างประมงแกกับตัวละครผู้ตามล่าการ์
เด ตกลงกันด้วยดีเมื่อได้รับเงินมากพอที่จะเปลี่ยนเรือเก่าของตนเป็นเรือใหม่ พร้อมๆกับที่วิทยุใน
เรือดังเป็นเพลง *..we wish you a merry Christmas and a happy new year*

ท่วงทำนองของความศักดิ์สิทธิ์ เก้าแก่ของเพลงสวดกับทำนองเพลงที่มีจังหวะสนุกสนาน
ของจึงเกิด เบลล์ กับชาวประมงแกที่เป็นเจ้าของเรือเก่ากับเนื้อเพลงขออำนวยพรและให้มีความสุข
ในวันคริสต์มาสและวันปีใหม่เช่น *we wish you a merry Christmas and a happy new year*
ของศาสนาคริสต์ ในบริบทดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความอ่อนแอ โจรยแรงของท้องถิ่น ผ่านทางการ

เปลี่ยนแปลงของหมู่บ้านที่สวนยางถูกเปลี่ยนเป็นโรงงาน ผ่านทางการเสียชีวิตของผู้ชายในหมู่บ้านที่ถูกฆ่าตายจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ผ่านทางตัวละครชายชราชาวประมงที่เครื่องมือทำกินก็เป็นเรือเก่าที่ลอยทิ้งร้าง และในบริบทเดียวกันนี้เองที่แสดงให้เห็นถึงความมีชีวิต และความมีพลังของวัฒนธรรมโลก ผ่านทางความแจ่มใส มีชีวิต ตีฆาของเสียงเพลงจึงเกิด เบลล์ หรือความสุขสมหวังของการได้รับในเทศกาลของขวัญผ่านทางบทเพลง *merry Christmas*

การที่ผู้เขียนเล่าเรื่องผ่านตัวละครผมผู้เป็นมือปี นรับจ้าง กับการ์ด ผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่ ซึ่งทั้งสองเคยเป็นเพื่อนเล่นกันมาในวัยเด็ก เมื่อครั้งยังอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน แต่แตกหน่อไปเติบโตตามแนวคิดของตนกันคนละทาง และเมื่อทั้งสองต้องมาเผชิญหน้ากันอีกครั้งจึง เป็นการต่อสู้แย่งชิงพื้นที่กัน ฝ่ายหนึ่งคือก าร์เด ตัวแทนของการต่อต้านและปฏิเสธรดินแดนเสรีและวัฒนธรรมแบบทุนนิยมประชาธิปไตย อีกฝ่ายหนึ่งคือผม ตัวแทนของการยอมรับการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลก และถูกว่าจ้างให้มากำจัดการ์ด พร้อมกับกับการแทรกเรื่องราวของตำนานเสือเจ้าพ่อ เสือในป่าที่ไม่ยอมให้ป่าของมันกลายเป็น สวนยาง ไม่มีพรานคนใดฆ่าเสือเจ้าพ่อตัวนี้ได้ เช่นเดียวกับการ์ด ตัวละครที่พยายามจะรักษาอาณาเขตดินแดนของตน ไม่ยอมให้สวนยางกลายเป็นโรงงาน แต่ยุคสมัยกำลังทำให้ตำนานเสือเจ้าพ่อกลายเป็นเรื่องราวในความฝัน ความฝันที่กำลังถูกสัญญาของโลกเมืองทำลาย

ผมไม่รู้ว่าคุณเองหลับไปนานเท่าไร กลิ่นสบางอย่างจูนจุก ผมลืมตาขึ้น
 ซ้ำๆ เบื้องหน้าผมเป็นเสือใหญ่ที่สุดที่ผมเคยเห็นมาในชีวิต
 ผมกำลังเผชิญหน้ากับเสือเจ้าพ่อ!
 นัยน์ตาของมันวาววูบ สบตาผมนิ่ง
 พลันคำรามก้อง กระโจนเข้ามา ผมสัมผัสแรงตะปบ ร้องเสียงหลง สะดุ้งตื่น
 ไทรศัพท่มือถือกำลังกรีดร้องไม่หยุด
 ผมกดโทรศัพท์มือถือ เสียงหัวหนาดังมาตามสาย “เขาอยู่ที่กระบี่ที่...”

(วินทร์ เลียววาริณ, 2549: 211)

ผมในฐานะมือปีนรับจ้างที่มีวัยเด็กผูกพันกับท้องถิ่นเช่นเดียวกับการ์ด และเติบโตมาพร้อมกับตำนานเสือเจ้าพ่อ เป็นผู้เลือกที่จะอยู่ข้างเดียวกับยุคสมัยของการดำเนินไปตามกระแสวัฒนธรรมโลก และกำจัดการ์ด ผู้ก่อเหตุ ความวุ่นวายในข้อหาแบ่งแยกดินแดน ในที่นี้ ผู้เขียนวิพากษ์การหยุดนิ่งตนเองอยู่กับที่ หรือการปิดตัวเอง กันตัวเองออกไปจากกระแสการเปลี่ยนแปลง

ของโลก ดังเช่นโลกของการ์เดย์ที่พยายามต่อต้านอำนาจรัฐ และอำนาจวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามาในพื้นที่ ซึ่งที่สุดแล้ว แนวคิดเรื่องการกลับสู่วัฒนธรรมของตนโดยไม่ติดต่อกับวัฒนธรรมภายนอก ดังเช่นที่การ์เดย์พยายามทำในรูปแบบของการแบ่งแยกดินแดนนั้นก็ถูกแสดงให้เห็นว่าเป็น เรื่องที่ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะหมู่บ้านของท้องถิ่นก็มีการเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยภายนอกที่เข้ามาในแต่ละวันไม่สิ้นสุด โลกแห่งยุคสมัยกำลังเรียกร้องหมู่บ้านให้เปลี่ยนแปลง การดำรงตนในวิถีของตนอย่างหยุดนิ่งล้วนตามมาด้วยความสิ้นสุด

เสื้อในสวนยางจึงกำลังจะถูกเปลี่ยนบทบาทไป จากตำนานเสื้อเจ้าพ่อที่เล่าสู่กันมาจากรปากต่อปากและเคยทำให้ผมและการ์เดย์ในวัยเด็กรู้สึกเกรงขามและหวาดกลัว แต่ในยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป เสื้อเจ้าพ่อตัวเดิมได้ตายไปและได้มีเสื้อตัวใหม่เข้ามาแทนที่ นั่นคือเสื้อแห่งวัฒนธรรมสมัยใหม่ วิถีแบบใหม่ที่ยอมรับอำนาจทุนนิยมที่เข้ามาสู่ชีวิต ในที่นี้คือวิถีของตัวละครผม ผู้รับหน้าที่เป็นมือปืนรับจ้างให้มากำจัดการ์เดย์ คนของโลกใบเก่า การมาปรากฏตัวในท้องถิ่นเดิมของตัวละครผม ผู้เป็นเสื้อตัวใหม่แทนตำนานเสื้อเจ้าพ่อที่เคยได้ฟังในวัยเด็กจึงเป็นการปรากฏไปพร้อมๆกับการนึกถึงอดีต ความเป็นท้องถิ่นเมื่อครั้งอดีตของตอนที่ปัจจุบันได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าท้องถิ่นเมื่อครั้งอดีตได้ถูกยุคสมัยทำให้เปลี่ยนแปลง แต่ท้องถิ่นเมื่อครั้งอดีตนั้นได้ตายจากไปหมดแล้ว ซึ่งภาพดังกล่าวได้ถูกฉายให้เห็นผ่านการย้อนอดีตทางความคิดของตัวละครผม ผู้เป็นเสื้อตัวใหม่ในสวนยาง

ผมยืนในสวนยาง ก้มลงหยิบสิ่งที่ผมเหยียบจนเกิดเสียงเมื่อครู่ขึ้นมา ดูมันเป็นลูกยางพาราที่แตกและ ผมทรุดตัวนี้ ลงใต้ต้นยาง ลมพัดแรง ผมหลับตา ... หลังจากผมบาดเจ็บจากสงครามลูกยาง พวกเราก็หันมาเล่นตลกลูกยางแทน เราเก็บลูกยางกันตามพื้นสวน ผลยางที่สุกแล้วร่วงลงมา แต่ละผลมักมีเมล็ด (ที่เราเรียกว่า ลูกยาง) สามลูก เราพยายามหาลูกที่เปลือกแข็งที่สุดนำมาประลองความแข็งของลูกยางของตน

(วินทร์ เลียววาริณ, 2549: 207)

ผมยืนในสวนยาง หน้าหลุมศพของฟาติมาห์

ลมพัดแรง ผลยางแห่งหล่นลงมาจากยอดไม้ ลูกยางกระจายบนพื้นดิน มองไปที่เขาภูนั้น ป่าหายไปแล้ว สวนยางแผ่คลุมไปทั่วพื้นที่ หูของ ผมคงฟาด ผมคล้ายได้ยินเสียงคำรามของเสื้อ...

(วินทร์ เลียววาริณ, 2549: 221)

การมาปรากฏตัวในสวนยางของผม ติดตามมาด้วยการย้อนรำลึกถึงอดีตเมื่อครั้งที่ยังเล่นลูกยางกับเพื่อน ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือการเดคนที่ตัวละครผมได้รับคำสั่งให้มากำจัด และการยืนอยู่ในสวนยางของตัวละครผมยังเป็นการมาปรากฏเพื่อแสดงถึงการจากไป การค่อยๆหายไปของตัวแทนของความเป็นท้องถิ่น ดังเช่นการยืนอยู่หน้าหลุมศพของฟาติมาห์ หญิงสาวของหมู่บ้านที่เชื่อเรื่องตำนานกวางวิเศษที่เขาของมันสามารถขวิดเสือเจ้าพ่อให้ตายได้ แต่ในที่สุดทั้งกวางวิเศษและเสือเจ้าพ่อก็ล้วนถูกทำให้หายไปเมื่อถึงคราวเปลี่ยนยุคสมัย ยุคที่เสือตัวใหม่มีแหล่งพำนักอยู่ในซอยมืดที่มีร้านสะดวกซื้อ 24 ชั่วโมงอย่างเซเว่น อีเลฟเว่นอยู่หน้าปากซอย

การเล่าเรื่องที่กล่าวถึงวัฒนธรรมสองวัฒนธรรมในด้านที่มาปะทะและอยู่ในสถานะที่เป็นด้านตรงข้ามกันนี้จะเป็นการที่ผู้เขียนกำลังจะเล่าตำนานของท้องถิ่นขึ้นมาใหม่แทนเรื่องราวของเสือเจ้าพ่อกลายเป็นเพี้ยงนิทานกาลครั้งหนึ่งที่เคยเกิดขึ้นเท่านั้น และตำนานเรื่องใหม่ที่เข้ามาแทนที่เสือเจ้าพ่อนี้ ก็ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความศักดิ์สิทธิ์ ลึกลับที่หาข้อพิสูจน์ไม่ได้ แต่เป็นเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับอำนาจที่เปลี่ยนไปตามกระแสโลก ความเป็นปัจจุบัน และการปรับตัวเพื่อรอด หากจบของเรื่องจึงจบลงที่การให้การ์เดเสียชีวิต เมื่อการ์เดเสียชีวิตและตัวละครกลับไปที่พัก ทั้งซอยยังมีเดเช่นเดิม มีเพียงแสงไฟจากร้านเซเว่น อีเลฟเว่น ที่ปากซอย (221) พุทธิยมโลกาภิวัตน์ เป็นสิ่งที่เติบโต สว่างไสวและขยายออกไปเรื่อยๆอย่างไม่สิ้นสุด

ท้องถิ่นใน “บ้านเมืองของเขา” และ “เสือในสวนยาง” ถูกสร้างให้อยู่ในภาพปรากฏของการเป็นเรื่องเล่าที่ตำนาน สื่อความหมายที่อยู่ก้ำกึ่งระหว่างความจริงกับความไม่จริง ไม่ว่าจะเป็มนตร์มหัศจรรย์ที่สามารถเรียกลมได้ หรือตำนานเสือเจ้าพ่อที่พยายามปกป้องอาณาเขตป่าของตน ในความหมายที่อยู่ก้ำกึ่งระหว่างความจริงกับความไม่จริงนั้น ในด้านหนึ่งจึงแสดงให้เห็นถึงการเป็นเรื่องราวที่ไม่มีสิ่งใดเป็นข้อพิสูจน์ ตำนานอันศักดิ์สิทธิ์ของท้องถิ่นถูกทำให้เป็นเรื่องเล่าที่ไม่ต่างกับนิทานหลอกเด็ก ท้องถิ่นที่เคยเข้มแข็งกำลังเปลี่ยนรูปตัวเองไปอยู่เป็นฉากของความทรงจำ ความหลังเมื่อครั้งอดีต การปรากฏตัวของท้องถิ่นอันเปี่ยมไปด้วยตำนานและเรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์จึงไม่สามารถปรากฏได้ในปัจจุบัน แต่ต้องถูกทำให้ปรากฏผ่านการเป็นภาพย้อนกลับไปสู่อดีต จากความทรงจำและความนึกคิดของตัวละคร ท้องถิ่น เป็นพื้นที่ของความทรงจำที่ถูกนำมาแสดงให้

เห็นถึงการมีพลังอำนาจ ความอุดมสมบูรณ์เมื่อในอดีต ท้องถิ่นในรูปของการอยู่ในตำนานและเรื่องเล่าจึงเป็นสิ่งที่ “เคยมี” เท่านั้น แต่ปัจจุบันมันได้หายไป หดสิ้นไป ทั้งพลังอำนาจลึกลับที่เคยสร้างความน่าเกรงขามหวาดกลัว หรือความสง่างามสมศักดิ์ศรีของการเป็นนักสู้และการเป็นลูกผู้ชายทั้งหลายทั้งปวงเหล่านั้นได้ถูกระแสโลกาภิวัตน์แซงหน้ามาและลดทอนบทบาทอำนาจของท้องถิ่นไป ให้เหลืออยู่เพียงในรูปของอดีตและความทรงจำที่รอให้หวนระลึกถึง

การดำรงอยู่ของท้องถิ่นอย่างเป็นทางการเป็นท้องถิ่นในท่ามกลาง กระแสโลกที่หมุนเวียนเปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่องตลอดเวลานั้น ด้านหนึ่งท้องถิ่นจึงถูกสร้างให้เป็นโลกใบเล็กๆแห่งความรื่นรมย์ของคนเมือง ด้วยในโลกสมัยใหม่ที่อิงชีวิตอยู่กับความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะการเป็นวัฒนธรรมตะวันตก การปรากฏตัวของท้องถิ่นในท่ามกลางเมืองจึง นับเป็นความพิเศษ เป็นโอกาสเฉพาะที่ไม่ได้เกิดขึ้นในทุกวัน ท้องถิ่นจึงเป็นสัญลักษณ์ของการพักผ่อน เป็นกิจกรรมที่ต่างออกไปจากกิจกรรมในชีวิตประจำวัน โลกใบเล็กๆของท้องถิ่น จึงอยู่ในฐานะของการเป็นจินตนาการสำหรับคนเมืองที่จะเติมเต็มความสุขในความหมายของความอบอุ่น ในครอบครัว จินตนาการที่วิถีของคนเมืองไม่เอื้อที่จะสร้างความสุขในความหมายดังกล่าว ดังนั้น ในบริบทของโลกาภิวัตน์ ท้องถิ่นจึงยังดำรงอยู่เพื่อเป็นสิ่งทดแทนความปรารถนาในใจที่ขาดหายของคนเมือง

เรื่องสั้นเรื่อง “ในแกงส้มปลา...มีโลกหนึ่งใบ” ของเจ้าชายน้อย พูดถึงการข้ามพรมแดนของการบริโภคในขอบข่ายพื้นที่ของท้องถิ่นกับความเป็นกระแสโลกในด้านที่ผูกผันและปฏิสัมพันธ์อย่างเกี่ยวเนื่องกัน โดยผู้เขียนนำการบริโภคของคนเมืองในสังคมมาโยงเข้ากับการสื่อภาพโรแมนติคชวนฝันของท้องถิ่น เราจึงได้เห็นแก่นแท้ของท้องถิ่นในยุคสมัยปัจจุบัน บันที่ดำรงอยู่ในสภาพของการเป็นวัตถุ癖เพื่อป้อนความสุขสำเร็จ รูปให้กับการบริโภคในสังคมเมือง ดังนั้น ในยุคสมัยของกระแสโลกที่เชื่อมต่อข้อมูลข่าวสาร และผู้คนให้มาถึงกันนี้ ท้องถิ่นจึงเป็นโลกที่ตอบสนองสี่ด้านและความสุขในการบริโภคของสังคมเมืองมากกว่าความจริงที่ ปรากฏอยู่จริงๆ กล่าวคือ ในท่ามกลางการข้ามพรมแดนทางวัฒนธรรม การมีอยู่ของท้องถิ่นมักถูกทำให้หายไปด้วยการแปรรูปไปสู่การเป็นวัฒนธรรมบริโภคที่ปรุงแต่งโดยชนชั้นกลาง

จากตัวบท ผู้เขียนพูดถึงการทำแกงส้มปลาโดยหญิงสาวทำงานคนหนึ่งที่ดีใจในรสชาติที่เคยทานจากฝีมือแม่สามีเมื่อครั้งที่พาลูกๆลงไปเยี่ยมที่ภาคใต้ ซึ่งเธอคนนี้ได้เป็นแม่บ้านแต่อาชีพของเธอคือ เธอทำงานหนักในบริษัทโฆษณาที่มีชื่อแห่งหนึ่ง ทำหน้าที่ในการคิดคำโฆษณาต่างๆสำหรับคนรุ่นใหม่ จากพื้นฐานการงานเธออยู่ในสังคมที่รายล้อมไปด้วยความเป็นสมัยใหม่ที่ไม่

หยุดอยู่กับที่เช่นเดียวกับคำโฆษณาที่เธอต้องคิดเนื้อหาใหม่ๆขึ้นมาอยู่เสมอ โลกของเธอจึงเป็นโลกที่ต้องเกาะติดและตามกระแสสังคม ดังนั้นเมื่อวันหนึ่งเธอลุกขึ้นมาทำกับข้าวด้วยฝีมือตนเองโดยเลือกทำแกงส้มปลา เมนูที่เคยรับประทานตอนไปต่างจังหวัด จึงกล่าวได้ว่า การปรุงอาหารของเธอครั้งนี้เป็นการปรุงเพื่อสร้างความแปลกใหม่ให้โลกแวดล้อมของเธอ เป็นการนำร่องรอยของท้องถิ่นที่เธอติดใจเมื่อครั้งไปสัมผัสกับท้องถิ่นมาสร้างใหม่ในท่ามกลางแวดล้อมของเมือง

ในที่นี้ แกงส้มปลาจึงไม่ได้เป็นเพียงแกงส้มปลาธรรมดา เพราะมันถูกนำมาทำขึ้นใหม่ในบริบทใหม่ที่ต่างไปจากเดิม จากตรงนี้ องค์ประกอบของท้องถิ่นจึงเข้ามาปรากฏสัมพันธ์กับการทำขึ้นใหม่ในบริบทของการเติมเต็มความสุขในการบริโภค ภาวของสังคมเดี่ยวเช่นสังคมเมือง การทำแกงส้มปลาของเธอจึงเป็นโอกาสพิเศษที่ไม่ได้เกิดขึ้นทุกวัน แต่เป็นวันที่ครอบครัวจะได้มาทานอาหารพร้อมหน้ากันพ่อ แม่ลูก ท่ามกลางความสุขของครอบครัวเล็กๆ ในโอกาสพิเศษนี้ ผู้เขียนได้นำแกงส้มปลาซึ่งเป็นแกนหลักของการสร้างความสุขในครอบครัวมาโยงไปถึงการปรากฏของท้องถิ่น ซึ่งในการปรากฏของท้องถิ่นนั้น ผู้เขียนก็เล่นล้อกับภาพโรแมนติคชนวนฝันที่มักจะถูกนึกถึงเมื่อคิดถึงชนบทและ ท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกล การล้อกับภาพโรแมนติคชนวนฝันด้วยการพรรณนาภาพธรรมชาติงดงามในช่วงเริ่มต้นของการได้มาซึ่งวัตถุดิบต่างๆที่ใช้สำหรับทำแกงส้ม อันได้แก่ ปลาหน่อไม้ มะนาว วัตถุดิบเหล่านี้ล้วนเริ่มต้นมาจากท้องถิ่น ท้องถิ่นที่มักจะถูกมองและถูกเข้าใจว่าเป็นความสุขที่เรียบง่ายอยู่เสมอ ทั้งที่เบื้องหลังนั้นคือด้านตรงข้ามของความสวยงาม

มันเริ่มมาจากความเงียบของยามเช้า เสียงสายหมอกสีขาวไหลเรื่อย
โอบทะเลหมอกแห่งหุบเขา ไล่ตัวลงบนปลายยอดของไม้ใหญ่ พลันกระไอสีขาว
กลับกลายเป็นหยดน้ำเหมือนยามแรกก่อกำเนิด อากาศชื้นเย็นในป่าฝน ราว
กับเป็นลมหายใจแห่งแผ่นดิน
(เจ้าชายน้อย, 2548: 183)

มันเริ่มมาจากกลิ่นหอมบนผิวมะนาว กลิ่นหอมเบรี่ยวกำจายทั่วทั้งลูก
ไม่ว่าจะดมจากมุมไหน กลิ่นหอมลอยล่องราวกับหลุดเข้าไปในดินแดนที่ทุก
อย่างทำจากมะนาว

(เจ้าชายน้อย, 2548: 185)

ในท่ามกลางความคิดที่มองว่าท้องถิ่นคือวิถีชีวิตที่เรียบง่าย สงบและงดงาม ท้องถิ่นก็มีอีกด้านที่ตรงข้ามกับความเป็นโรแมนติคสวยงามนั้น นั่นคือความลำบากยากจน แง่สัมผัสปลาจากฝีมือคนเมืองถ้อยหนึ่งที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับแรงงานต่างด้าวที่ออกจับปลาในทะเล เกี่ยวข้องกับคนหาหน่อไม้ที่ถูกกล่าวหาว่า บุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และเกี่ยวข้องกับชาวสวนมะนาวที่ยากจน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ถูกลบภาพที่สะท้อนความยากแค้นนั้นไป หันหมดไปด้วยวิถีสมัยใหม่ของ ทุนนิยม เมื่อห้างสรรพสินค้าได้เข้ามาเป็นตัวกลางของการจับจ่ายที่ผู้ซื้อจะมองเห็นแต่วัตถุและความต้องการในรูปแบบของการแลกเปลี่ยนความต้องการระหว่างสินค้ากับเงินตราเท่านั้น

เช้าวันรุ่งขึ้นเธอไปซูเปอร์มาเก็ตพร้อมทั้งรายการซื้อของในมือ ปลาทะเลสดตัวโตๆ หน่อไม้ดองชิ้นดี เครื่องแกงมีบรรจุขายใส่ซองสะอาด เยี่ยมมองบนชั้นวาง ผลมะนาวสดกลิ้งกลมกำลังดี เธอเข้าครัวแต่ห้า ทุ่มวัน หมายมั่นปั้นมือว่าอย่างน้อยแกงส้มปลาหมอนี้คงจะไม่ออกมาเลวร้ายมาก นักเมื่อเธอเลือกวัตถุดิบชั้นยอดมาแล้ว จินตนาการภาพครอบครัวสุขสันต์ ของเธอนั่งล้อมวงกินอาหารมือเย็นสวยงาม สมบูรณ์แบบ

(เจ้าชายน้อย, 2548: 187)

เมื่อผลิตผลจากท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นปลาตัวโต ตจากทะเล หน่อไม้ และมะนาวถูกลำเลียง นำเข้ามาสู่ระบบของการบริโภคในเมือง ก็เกิดการแปลงค่าวัตถุดิบเหล่านี้ให้ขึ้นชั้นมารอเพื่อถูกเลือกไปปรุงเป็นอาหาร อาหารที่เป็นมือสำคัญของครอบครัว ที่ถูกเลือก ถูกหมายมั่นปั้นมือโดยบุคคลผู้อยู่ในอีกพื้นที่หนึ่งที่ต่างไปจากพื้นที่ที่วัตถุดิบเหล่านี้ถูกส่งมา โดยถูกกระบวนการทางเศรษฐกิจทำให้ที่มาของสินค้าจากท้องถิ่นหายไป ท้องถิ่นจึงถูกลดความเป็นท้องถิ่นที่แท้ด้วยการถูกทำให้เหลือภาพปรากฏเป็นเพียงคนเล็กๆ เหตุการณ์เล็กๆ ที่เข้ามาเพียงชั่วเวลาสั้นๆ ในข่าวโทรทัศน์แล้วก็หายไป ไม่มีใครติดตามสนใจอีก ความสำคัญของท้องถิ่นจึงกลายรูปมาอยู่ที่การเป็นอาหาร การนำวัตถุดิบมาจากท้องถิ่น จากป่า จากภูเขา จากทะเล เพื่อมาตอบสนองความต้องการที่โหยหาของคนเมืองหลวง ให้แตกต่างไปจากการใช้ชีวิตแบบสำเร็จรูป ซึ่งในที่นี้คือการที่ตัวละครลงมือทำกับข้าวเองโดยศึกษาจากตำราทำกับข้าวแทนการซื้อกับข้าวสำเร็จ การหลีกเลี่ยงความจำเจซ้ำซากด้วยการหาวิธีสั้นให้ชีวิตครอบครัวโดยการทำอาหารที่เคยไปทานที่บ้านแม่สามี เมื่อคราวที่ลงไปภาคใต้ นั่นจึงเป็นการพยายามนำกลิ่นอายของท้องถิ่นกลับเข้ามาเติมเต็มความจำเจในชีวิตที่เป็นอยู่แบบเดิม ซึ่งเป็นความพิเศษที่ไม่ได้เกิดขึ้นบ่อยนักในครอบครัว

อย่างไรก็ตาม การปรากฏของท้องถื่นในสถานภาพของการเป็นรสชาติความสุขจากอาหารที่เติมเต็มจินตนาการของคนเมือง กับการปรากฏของท้องถื่นในสถานภาพของการเป็นข่าวที่แสดงความจริงในปัจจุบันขณะของพวกเขาถูกกำหนดคุณค่าที่ แตกต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ ในขณะที่ผลผลิตจากท้องถื่นถูกนำมาเลือกสรรเป็นเครื่องปรุงแกงส้มปลาที่สร้างความสุขให้ครอบครัวชนชั้นกลางเล็กๆครอบครัวหนึ่ง แต่คนจากท้องถื่นที่เกี่ยวข้องกับการกำจัดหวัตถุดิบเหล่านี้ไม่ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในโลกที่เปี่ยมไปด้วยความ มสุขสันต์นี้ด้วย พวกเขาถูกแยกออกไป ถูกกันออกไป ถูกจัดวางให้อยู่ในโลกคนละใบกับโลกที่มีความสุขสันต์

สามีเธอกลับมาที่บ้านในตอนเที่ยงที่แกงส้มปลากำลังส่งกลิ่นหอมฉุย เขาดีใจใหญ่ที่วันนี้เธอทำอาหารเอง ลูกสาวลูกชายนอนดูทีวีอยู่ที่ห้องรับแขก เธอเปิดเพลงแจ๊สหวาน ฮี มตามเบาๆ แอบคิดถึงแคมเปญโฆษณาชิ้นใหม่ที่ว่าด้วยเรื่องของเสรีภาพที่จะเลือกใช้ชีวิต ... แกงส้มปลาถูกตักขึ้นมาร้อนๆ ส่งกลิ่นหอมฉุยจากในครัว สามีเธอออกปากตั้งแต่ได้กลิ่นว่าคิดถึงอาหารฝีมือแม่ ภาพข่าวในทีวีเป็นเรื่องการผลักดันแรงงานต่างด้าวกลับประเทศ

- พ่อ กินข้าวได้แล้ว
- เดี่ยว ดูทีวีแป๊บหนึ่ง เดี่ยวนี้พม่าเยอะจริงๆ ตอนที่เขาให้ต่ออายุบัตรต่างด้าว พ่อตรวจจนแข็งเลย
- นี่แม่ทำแกงส้มนะ
- อ้อ
- มากินข้าวเหอะ เรื่องเหล่านั้นอยู่ห่างจากเราเป็นพันปีแสง ที่เราควรสนใจคือเสรีอาทิตยนี้เราจะไปไหนกันดี

(เจ้าชายน้อย, 2548: 188)

จากตัวบท โลกของครอบครัวชนชั้นกลางคือโลกที่แวดล้อมไปด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม เป็นโลกที่หมุนไปตามกระแสโลกที่เปิดรับสิ่งใหม่ๆเข้ามาในชีวิตเพื่อพร้อมที่จะใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ไม่ว่าจะเป็นการที่ ลูกสาวลูกชายนอนดูทีวีอยู่ที่ห้องรับแขก การที่เธอเปิดเพลงแจ๊สหวาน พร้อมๆไปกับการคิดถึงแคมเปญโฆษณาชิ้นใหม่ที่ว่าด้วยเรื่องเสรีภาพที่จะเลือกใช้ชีวิต หรือการที่สามีเธอออกปากตั้งแต่ได้กลิ่นว่าคิดถึงอาหารฝีมือแม่ และช่วงเวลาที่คุณสุขสันต์และสมบูรณ์แบบของการเป็น ภาพชีวิตครอบครัวชนชั้นกลางนี้ คือช่วงเวลาของอาหารมือเย็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อตัวละครลงมือทำกับข้าวด้วยตัวเอง และกลิ่นอายของความเป็นท้องถื่นจาก

แกงส้มปลาหม้อหนึ่งก็ได้เข้ามาเติมเต็มรสชาติการใช้ชีวิตของคนเมืองให้สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น ในขณะที่โลกของท้องถิ่น ซึ่งเป็นโลกเดียวกันกับจุดเริ่มต้นของแกงส้มปลาหม้อหนึ่งถือกำเนิดขึ้น กลับถูกปฏิเสธ ถูกผลักดันออกไปด้วยเหตุผลที่ว่า *เรื่องเหล่านั้นอยู่ห่างจากเราเป็นพันปีแสง* เรื่องราวของท้องถิ่นดังเช่นที่มาของการทำงานกว่าจะได้ปลามา ได้หน่อไม้มาหรือได้มะนาวมาไม่ได้ถูกทำให้ปรากฏ หรือนำมาแสดงเป็นเรื่องราว ท้องถิ่นจึงดูเป็นเรื่องราวที่อยู่ห่างไกล เป็นพันปีแสง เพราะภาพที่ท้องถิ่นถูกนำเสนอเป็นเรื่องของการผลักดันแรงงานต่างด้าวกลับประเทศ หรือข่าวการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนของชาวบ้านที่หมู่บ้านไหนสักแห่งหนึ่งเท่านั้นเอง และข่าวเหล่านี้ก็ไม่ได้มีผลหรือเกี่ยวข้องกับสัมพันธไมตรีใดเลยกับคนในสังคม ทั้งๆที่พวกเขาเหล่านั้นก็อยู่ในห่วงโซ่ของการเป็นส่วนประกอบหนึ่งที่เติมเต็มความสุขเล็กๆของคนเมือง เช่นการทำแกงส้มปลา

ภาพปรากฏของท้องถิ่นที่ถูกแสดงให้เห็นผ่านข่าวทีวี ไม่ว่าจะ เป็นข่าวการผลักดันแรงงานต่างด้าว กลับประเทศ หรือการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนของชาวบ้านจึงเป็นการให้ภาพคำตอบแบบสำเร็จรูปในทัศนคติที่มองว่าท้องถิ่นเป็นภาคส่วนที่เป็นปัญหาของสังคม และอยู่ในสถานะของความไม่เท่าเทียมมาโดยตลอด การรับรู้ความเป็นไปของท้องถิ่นผ่านข่าวโทรทัศน์ของคนเมืองจึงเป็นคนละด้านกับท้องถิ่นที่เป็นอยู่จริง

3.4.2 ภาพท้องถิ่นที่เปลี่ยนแปลงในกระแสวัฒนธรรมบริโภคนิยม

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่วัฒนธรรมของความหลากหลายต่างข้ามพรมแดนมาถึงกันได้อย่างง่ายดาย และไม่อาจปิดกันได้นี้ ท้องถิ่นจึงอยู่ในสถานะของการเป็นพื้นที่เปิดทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระแสวัฒนธรรมตะวันตกที่เน้นการบริโภค ความหลากหลายของสินค้าที่กระตุ้นให้ผู้คนจับจ่ายใช้สอยอย่างไม่รู้จบสิ้น นักเขียนไทยร่วมสมัยอย่างอัศศิริ ธรรมโชติ และ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ มองกระแสโลกาภิวัตน์ว่าเป็นการแผ่อำนาจการครอบงำที่เปลี่ยนวิถีวัฒนธรรมเมืองให้ กลายมาเป็นวิถีที่นำโดยกระแสวัฒนธรรมตะวันตก ตัวบทในวรรณกรรมไทยร่วมสมัยจำนวนหนึ่งจึงแสดงถึงการต่อต้านพลังอำนาจของกระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้ามาทับวัฒนธรรมบริโภค กับการสื่อสารและการคมนาคม โดยมองว่าโลกาภิวัตน์ที่มากับระบบทุนนิยมเสรีและการรวมศูนย์อำนาจในการบริหารปกครอง ทำให้ความเป็นผลิตผลของวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาเติบโตและแผ่ขยายอยู่ในสังคมไทยไปทั่วทุกหนแห่ง และเหล่านี้เองส่งผลให้ท้องถิ่นสูญเสียความเป็นน้ำเนื้อแห่งพลังที่เคยแข็งแกร่งและหยดเย็นมานาน วิถีท้องถิ่นโดยการเป็นไปอย่างเป็น

ธรรมชาติกำลังถูกแทนที่ด้วยการขยายสาขาและผลกำไรจากผลประกอบการทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

“จารึก ๒๐๐๔” ของอัศศิริ ธรรมโชติ ในรวมเรื่องสั้นชื่อ *คนละโลกเดียวกัน* เป็นตัวบทที่นำข้อความจากศิลาจารึกที่เชื่อกันว่าอยู่ในสมัยพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งเป็นข้อความที่คนไทยรู้จักเป็นอย่างดีในการแสดงภาพชีวิตของประชาชนและความอุดมสมบูรณ์ ดังที่พ่อขุนรามคำแหงได้ถ่ายทอดไว้ อัศศิริได้นำจารึกสมัยสุโขทัยมาเขียนใหม่ในยุคสมัยปี 2004 ด้วยน้ำเสียงที่ประหลาดกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน ในจารึก ๒๐๐๔ ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงระบบอำนาจที่เข้ามายึดครองพื้นที่ และได้สลายตัวตนและการมีอยู่ของคนธรรมดาในสังคมวิถีอาชีพและการดำเนินชีวิตของชาวบ้านร้านค้าตลาดและท้องถิ่นนิยมผ่านบทพูดที่แทนสรรพนามว่า “กู” ผู้มีอำนาจในการจัดการบริหารบ้านเมือง

กูเป็นคนพันธุ์ใหม่ เมืองนี้เป็นของกู เป็นของพ่อกูและเป็นของปู่กู
 เมื่อชั่วพ่อกู เมืองนี้ดี บนฟ้ามีดาวเทียม บนดินมีโทรศัพท์มือถือ
 แลในถิ่นฐานบ้านใหญ่เล็ก มีคอมพิวเตอร์ มีอินเทอร์เน็ต
 เมื่อก่อนเมืองนี้ดาวเทียมไม่มี เมื่อพ่อกูใส่ใจหามาใส่ไว้ ทั้งดาวเทียม มือถือจึงมี
 (อัศศิริ ธรรมโชติ, 2549: 258)

เมืองถูกทำให้ทันสมัยด้วยการถึงพร้อมในด้านอุปกรณ์การสื่อสารต่างๆ ทั้งดาวเทียม โทรศัพท์มือถือและอินเทอร์เน็ต แต่ในขณะเดียวกันเมืองดังกล่าวก็เป็นเมืองที่อยู่ภายใต้การควบคุมอำนาจ ผู้เขียนนำเสนอให้เห็นว่าการมีอุปกรณ์การสื่อสารที่เชื่อมโลกให้เล็กลงได้นี้ เป็นการเชื่อมที่นำการขยายตัวของวัฒนธรรมต่างชาติในรูปแบบต่างๆ ให้เข้ามาในสังคมไทย จนในที่สุดสังคมก็ถูกยึดครองพื้นที่ให้แก่บรรษัทข้ามชาติทั้งหลายที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทย

ทุกเบื้องของเมืองกুমิตลาดปสาน
 เบื้องหัวนอนมีแม่โคโร โรบินสัน เซ็นทรัล เดอะมอลล์
 เบื้องตีนนอนมีบิ๊กซี โลตัส คาร์ฟูร์ ฟู๊ดโลชั่น
 เบื้องหัวซ้ายหัวขวา ตะวันตกตะวันออกของเมืองก็มีแมคโดนัลด์ เคเอฟซี
 เอ็มเค พิชซ่าฮัท แลเซเว่นอีเลฟเว่น

แด่พ่อผู้ทำการค้าเสรี (เอฟทีเอ)

ใครจักใคร่ค้าเงินค้า ใครจักใคร่ค้าหุนค้า...

(อัศศิริ ธรรมโชติ, 2549: 258)

ในที่นี่ ตลาดอันเป็นพื้นที่ในการติดต่อซื้อขายของคนทั้ วไปที่นำสินค้ามาแลกเปลี่ยน หรือทำการค้ากันได้กลายมาเป็นพื้นที่ที่ถูกผูกขาดด้วยทุนต่างชาติที่แผ่ขยายคลุมไปทุกด้านของเมือง การเชื่อมโลกให้เล็กลงด้วยดาวเทียม โทรศัพท์มือถือและอินเทอร์เน็ตจึงเป็นการเชื่อมโลกที่นำทุนต่างชาติมารวมกันมากขึ้น ให้แผ่ขยายครอบคลุมไปได้มากขึ้น ศิลาจารึกที่เคยบันทึกวิถีชาวบ้าน ผู้คน ความอุดมสมบูรณ์และความสุขของไพร่ฟ้าประชาชน จึงเปลี่ยนมาเป็นการปรากฏตัว ของสินค้าต่างชาติ การผูกขาดของทุนนิยม และการหายไปของร้านค้าสินค้าในระดับท้องถิ่น

ท่ามกลางการเติบโตของการค้าเสรีระหว่างประเทศ โลกาภิวัตน์จึงใกล้เคียงต่อการผูกขาดทางการค้าและการลงทุน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้ท้องถิ่นเสียเปรียบและมีแนวโน้มในการถูกกดทับให้หายไปจากพื้นที่สาธารณะทางสังคม อัศศิริวิพากษ์ให้เห็นว่าโลกาภิวัตน์ที่มาพร้อมกับการค้าการลงทุนข้ามชาติเป็นการเติบโตทางเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์ต่อคนที่มีอำนาจในการปกครองเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่ไม่ได้กระจายรายได้ไปสู่กลุ่มคนอาชีพต่างๆในระดับท้องถิ่นเลย ดังนั้นผู้มีอำนาจในการปกครองจึงเป็นผู้กำหนด ปกครองและควบคุมให้ภาคส่วนของท้องถิ่นต้องขึ้นอยู่กับอำนาจของส่วนกลาง

ไพร่ฟ้าหน้าใส เมื่อพ่ออุปเอางอบแล้ว มักโอยทานเอื้ออาทร

พ่ออุปรำบ่าเรอพักหนีชวมนาชาวไร่

บ่าเรอกองทุนหมู่บ้าน เงินกู้เงินพันน เงินบ้านาญ

บ่าเรอรถจักรยาน บ้านจัดสรร

แลบ่าเรอเครดิตการ์ด แก่หนุ่มหน้า

(อัศศิริ ธรรมโชติ, 2549: 259)

ในยุคโลกาภิวัตน์ วิถีบริโภคนิยมเป็นสิ่งที่เติบโตและเฟื่องฟูคู่ไปกับการดำเนินไปของสังคม ในขณะที่การสร้ างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ถูกทำให้เป็นเรื่องรองลงไป พ่อขุนในปี ๒๐๐๔

จึงเป็นพ่อขุนสนับสนุนวิถีแบบวัตถุนิยมเป็นหลักในการบริหารประเทศ และผู้เขียนก็แสดงความเห็นว่าการปกครองดังกล่าวเป็นสิ่งมอมเมาและมัวเมาประชาชน การค้าเสรีและวิถีแบบวัตถุนิยมคือการทำให้ท้องถิ่นอ่อนแอลง และต้องพึ่งพิงรายได้จากต่างชาติมากขึ้น

ในขณะที่งานเขียนของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ก็เป็นอีกตัวบทหนึ่งที่สนับสนุนแนวคิดวิพากษ์ทุนนิยมและบริโภคนิยมที่อัครศิรีแสดงความคิดเห็นออกมาผ่านตัวงานของเขา ในเรื่องสั้นชื่อ “เรื่องหงุดหงิด” ผลงานที่รวมอยู่ในรวมเรื่องสั้นชุด *รอบบ้านทั้งสี่ทิศ* ของกนกพงศ์ บอกเล่าถึงความอึดอัด คับข้องใจของตัวละครที่รู้สึกเหมือนถูกบีบบังคับให้ต้องใช้ชีวิตโดยขึ้นอยู่กับอุปกรณ์และเครื่องมือทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต การบริโภคสินค้าจากห้างและซูเปอร์มาร์เก็ต ตัวละครผู้มีบ้านติดภูเขาและรักการดำเนินชีวิตอย่างใกล้ชิดกับธรรมชาติ แต่ต้องปรับตัวให้เข้ากับ การเปลี่ยนแปลงของตลาดสินค้าและเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้ตัวละครรู้สึกว่าเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ทั้งหลายและสังคมสมัยใหม่ได้เข้ามาลดทอนความเป็นมนุษย์และพลังสร้างสรรคของเขาให้ลดน้อยลงไป แต่เขาก็ต้องใช้ชีวิตในรูปแบบดังกล่าวอย่างไม่มีทางเลือกเลย

งานเขียนของกนกพงศ์ในเรื่อง “เรื่องหงุดหงิด” แสดงถึงภาวะความขัดแย้ง แยกแยะในตัวละคร ผู้เล่าเรื่องและผู้ดำเนินเรื่อง ระหว่างการพยายามใช้ชีวิตให้ไม่เกี่ยวข้องกับอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ขณะเดียวกันก็ใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติให้มากที่สุด ตัวละครจึงเคยค้นกับวิถีท้องถิ่น รู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ตัวเองถนัด ค้นเคยและจัดการได้ บ้านป่าในฤดูฝนที่เขียวชอุ่มไปด้วยต้นไม้ แวมังคุดและต้นไม้สวนผสมทั้ง เงามังคุดทุเรียน สะตอ ลองกองและกลางสาต ทำให้หัวใจปลอดโปร่ง เป็นสภาวะที่ตัวละครบอกว่า เหมาะแก่การเขียนหนังสือ ในเรื่อง ตัวละครเปิดฉากให้เห็นถึงความเขียวชอุ่มอุดมสมบูรณ์ และความเรียบง่ายที่มีพร้อมของธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น ควบคู่ไปกับจินตภาพของการอ่านนวนิยายเรื่องห่านป่า ของโมริ โอไฉ จนนึกถึงพล็อตเรื่องใหม่ ที่จะเขียนเป็นหนังสือของตัวเอง สิ่งเหล่านี้ดำเนินไปอย่างราบรื่น เป็นธรรมชาติและด้วยความสบายใจ จนกระทั่งตัวละครเปิดคอมพิวเตอร์เพื่อจะลงมือเขียนงานและปรากฏว่าหน้าจอกอมแสดงผลการซ้ำซ้อนและมีปัญหา ตัวละครพยายามจะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ปรากฏว่ายิ่งทำให้ปัญหาหนักมากขึ้น เขาหงุดหงิดที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตัวเอง ทั้งยังไม่มีความรู้ที่จะจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นหน้า

รีสตาร์ทอีกหน...และอีกหน ครั้งหนึ่งผมลองเลือกกด Del ข้อมูลบ่งค่า
ต่างๆขึ้นเต็มจอ ผมไม่กระดิกเลยแม้แต่อย่างเดียว

ผมเสียบแรมกลับเข้าไปปลางหวังให้เกิดปาฏิหาริย์ หน้าจอยังคง
อาการเดิม ทั้งเมื่อรีสตาร์ทมันก็บอกให้ผมเลือกอีกแล้ว Yes, No, Cancel
Next Next และ Next ผมเริ่มโกรธ คลิกตะไปหมด แล้วอีกสักพักใหญ่ก็ต้อง
กลับมานั่งถอนใจอยู่ใกล้หน้าต่าง

(กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ,2549ข : 221)

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับคอมพิวเตอร์เป็นสิ่งที่ตัวละครแก้ไขจัดการอะไรไม่ได้ ตัวละครจึงต้อง
เข้าเมืองเพื่อนำคอมพิวเตอร์ไปซ่อม ฆ่าเวลาด้วยการไปเดินดู ารฟูห่างสรรพสินค้าเปิดใหม่ จับจ่าย
ใช้สอยสินค้ามากมายที่หลากหลายอยู่ในสถานที่นั้น สังคมในยุคสมัยใหม่ ชีวิตแหวดล้อมไปด้วย
อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือจำเป็นสำหรับตัวละครผม ผู้เป็นนักเขียนที่แม้ใช้
ชีวิตอยู่ในหมู่บ้านห่างไกลตัวเมืองก็ต้องพึ่ง ึ่งพาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์นี้ในการพิมพ์งานเพื่อส่ง
ต้นฉบับแทนการเขียนด้วยลายมืออย่างแต่ก่อน ผู้เขียนนำเสนอให้เห็นว่า ปัจจัยเหล่านี้กลายเป็น
เรื่องหมุ่หมิมที่สร้างปัญหาให้กับชีวิต การที่วิถีชีวิตต้องขึ้นอยู่กับอุปกรณ์เครื่องมือที่เราไม่มีความรู้
และควบคุมมันไม่ได้ และเมื่อมันมีปัญหาขัดข้อง หรือเสีย ก็ไม่สามารถแก้ไขหรือซ่อมเองได้ วิธีใน
สังคมปัจจุบันกำหนดให้คนต้องเป็นผู้จ่าย และจ่ายตลอดเวลา อย่างไรก็ตาม ในส่วนหนึ่งของบริโศค
นิยม การจับจ่ายก็ถูกทำให้เป็นเรื่องเฟลิดเฟลิดด้วยความหลากหลายของสินค้าที่มีให้เลือก
หลากหลาย ชนิดและหลากหลายสัญชาติ ที่นำมาอยู่ในที่เดียวกันเพื่อความสะดวกสบายของ
ผู้บริโภค

“วันนี้เที่ยวคาร์ฟูร์ ” เธอพูด ผมพยายามหัวเราะ คาร์ฟูร์เพิ่งเปิดเมื่อ
ปลายเดือนก่อน คนแน่นทุกวัน ...เราเดินผ่านบรรดาร้านอาหารแบรนด์เนม
พลาจวิจารณ์เปรียบเทียบกับห้างเทสโก- โลตัสซึ่งเ เราใช้บริการประจำ
สิ่งน่าสนใจเดียวที่มีสำหรับผมคือร้าน TSUTAYA แต่เมื่อเหลียวเห็นพนักงาน
หลังเคาน์เตอร์เป็นคนเดียวกับร้านในสาขาเทสโก- โลตัส ผมเลยเลี้ยวเข้าร้าน
หนังสือที่อยู่ติดกัน

...ผมพบบอกจะขอเข้าไปดูซูเปอร์มาเก็ต เพื่อมีขนมปังฝรั่งเศส ผมขอรอ
ในร้านกาแฟ สั่งเอสเปรสโซ่ด้วยปากไว ทั้งที่ใจนึกตี้อย่างอื่น

(กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, 2549 : 230-231)

วิถีบริโภคนิยมในปัจจุบันอยู่รายล้อมติดอยู่กับผู้คนและเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตอย่างแยกไม่ออก จากตัวบท แม้ ตัวละครจะไม่เห็นด้วยกับการใช้ชีวิตในวิถีดังกล่าวแต่เขาก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าตัวเขาก็เข้ามาอยู่ในระบบ และเป็นส่วนหนึ่งของระบบนั้นเช่นกัน ในโลกของการข้ามพรมแดนทางวัฒนธรรมอันหลากหลาย สินค้าและการบริโภคจากห้างสรรพสินค้าคาร์ฟูร์ หรือเทสโก-โลตัสร้าน TSUTAYA ขนมปังฝรั่งเศสในซูเปอร์มาเก็ต และกาแฟเอสเปรสโซ สิ่งต่างๆ เหล่านี้คือความหลากหลายต่างสัญชาติที่มารวมกันอยู่ในสถานที่แห่งเดียวกัน แต่ผู้เขียนมองว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นเพียงปัจจัยเปลือกนอกที่แม้จะต้องยอมรับแต่ก็ไม่ได้ เห็นว่าดีงาม แต่เป็นเพียงสิ่งผ่านคลายฆ่าเวลา ไม่ได้เป็นปัจจัยหลักในความต้องการของชีวิต

กนกพงศ์มองว่า ท้องถิ่นต่างหากที่เป็นรากฐานของชีวิต เป็นแหล่งของพลังที่ธรรมชาติมอบให้ การอยู่กับท้องถิ่นจึงเป็นการอยู่แบบชิดกับธรรมชาติและชีวิต แม้ในภาวะการไหลบ่าอย่างต่อเนื่องของวิถีบริโภคนิยมที่ เข้ามาเชิญชวนให้ผู้คนต้องใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น แต่ผู้เขียนก็ยังเชื่อมั่นในการดำรงอยู่อย่างพอเพียง คือเดินไปตามกระแสโลกแต่ก็อยู่ติดกับท้องถิ่น จากตัวบทผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงการปะทะกันระหว่างการจัดจ่ายใช้สอยที่ซูเปอร์มาเก็ต คือเห็นเข็มทองในกล่องโฟมกับเห็นจุนที่ได้จากการถางสวนของลุงเพื่อนบ้าน

ในวิถีบริโภคนิยมที่เข้ามาครอบคลุมนิถีชีวิตธรรมดาทั่วไปของคนในสังคม กนกพงศ์ชี้ให้เห็นว่าในส่วนลึกของกระแสโลกาภิวัตน์ที่แผ่ไปอย่างกว้างขวางนั้นยังมีการเติบโตเล็กๆ พลังเล็กๆ จากส่วนของท้องถิ่นที่ดำเนินไปอย่างเรื่อยๆ ทว่า มันคง เป็นส่วนที่เข้ามาเป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถท้าทายและทดแทนพลังจากกระแสการบริโภคจากการซื้อขายในระบบใหญ่ๆ ได้ การนำเห็ดที่ได้มาจากการถางสวนในบ้านตัวเองของตาลุงเพื่อนบ้านที่นำมาชนกับเห็ดเข็มทองที่ตัวละครผมซื้อมาจากซูเปอร์มาเก็ตในตัวเมืองจึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงทางเลือกหนึ่งที่ท้องถิ่นนิยมมี และเป็นการต่อรองในท่ามกลางกระแสการเติบโตของบริโภคนิยมที่กระตุ้นให้ผู้คนจับจ่ายกันให้มากที่สุด

ชมพู่อยู่ในครัว กำลังเตรียมผัดเห็ดเข็มทองหน้าเตาหัว ผมผ่านเห็ดจุน
ลงไว้ในตะกร้าล้าง เธอชมว่ามันสวยจัง

“ลุงแกถางสวนได้เด็ด” ผมบอก “แกว่าควรทำกินวันนี้ เก็บไว้มันคลาย
รสหวานลง”

“แล้วนี่ทำไง?” เธอชี้ที่เด็ดเข็มทอง “ไว้พุงนี่ก็ไม่อร่อยเหมือนกัน”

(กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, 2549: 235)

เห็ดที่ขึ้นอยู่บนผืนดินในสวนหลังบ้านกับเห็ดที่อยู่ในกล่องโฟมจากซูเปอร์มาเก็ต แม้ทั้งสองจะถูกนำมาปรุงเป็นอาหารและเหลือทิ้งค้างไว้ทั้งคู่ แต่ผลที่ได้รับจากการได้เห็ดของทั้งสองชนิดมานี้ก็แตกต่างกัน เห็ดเข็มทองในกล่องโฟมจากห้างคาร์ฟูร์ได้มาจากการจ่ายเงินเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้า นอกจากเห็ดที่ได้มาตามราคาที่จ่ายไปแล้วก็ไม่มีอะไรสืบเนื่องตามมาอีก ในขณะที่เห็ดจูนที่ได้มาจากการที่เพื่อนบ้านถางสวนตัวเอง และแบ่งปันมาให้ ที่มาของเห็ดจูนก่อให้เกิดสิ่งต่างๆ ที่สัมพันธ์กันตามมา ทั้งในระดับบุคคลและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ผู้เขียนมองว่า สิ่งที่ได้จากผืนแผ่นดินคืนกลับมาสู่เป็นพลังที่อยู่ในร่างกายและจิตใจของตัวเอง

“ชาวสวนนั้นลงทุนเป็นแรง” แกเคยบอก “แต่ทุนที่ลงไปก็กลับคืนมาสู่
ตัวเรา มาที่ร่างกายของเรา ดูอย่างผม ปีหน้าก็แปดสิบ คุณยังเรียกลุงอยู่เลย”
แกหัวเราะร่วน

หาใช่เฉพาะที่กลับคืนสู่ร่างกายเท่านั้น ... ตอนนั้นผมจ้องลงในดวงตา
แก พยายามบอกตัวเอง หาใช่เฉพาะเรือนกาย แต่เป็นชีวิตซึ่งอยู่ภายในนั้นด้วย
ทุกแวบประกายในดวงตาแกยืนยันถึงความสุข ข ผมรู้ว่าที่แกสุขก็เพราะ ฟังพอใจ
ในการมีชีวิตอยู่

(กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, 2549: 236)

ในวิถีของการบริโภคที่ทุกคนต้องจ่ายเป็นราคาเพื่อแลกกับสิ่งของที่ใช้แล้วก็หมดไป
โลกาภิวัตน์จึงนำเราให้ออกไปจากแก่นแท้ของตัวตน การแสวงหาแต่ไม่มีสิ่งใดที่กลับมาเป็นหนึ่ง
เดียวกับพลังในร่างกาย การถูกบีบบังคับให้ต้องยอมจำนนต่อวิถีสมัยใหม่ การต้องใช้คอมพิวเตอร์
แทนเครื่องพิมพ์ดีด หรือการที่ต้องร่างงานในคอมพิวเตอร์แทนการใช้ดินสอเขียนร่างต้นฉบับ
ผู้เขียนมองว่าสิ่งเหล่านี้มันคือความฟุ่มเฟือยเกินจำเป็นที่ถูกอ้า งว่ามันคือความจำเป็นในชีวิต
แต่เราทุกคนก็ตกอยู่ในวังวนของความจำเป็นที่ถูกสร้างขึ้นมานี้อย่างปฏิเสธและหลีกเลี่ยงไม่ได้

งานเขียนของอัศศิริ ธรรมโชติ และกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ มองว่าโลกาภิวัตน์คือการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลให้ท้องถิ่นตกเป็นฝ่ายสูญเสีย อ่อนกำลังและตกอยู่ใต้อาณาจักรของการจัดการด้วยทุนนิยมเป็นหลัก ผู้เขียนนำอดีตและคุณค่าของท้องถิ่นมาเทียบกับภาวะของสังคมในกระแสโลกาภิวัตน์เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นว่าเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ในตัวบทของการวิพากษ์กระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้ามาแพร่กระจายวัฒนธรรมบริโภคนิยมและทุนนิยมที่ห้อมล้อมอยู่รอบชีวิต และการดำเนิน ชีวิตโดยทั่วไปของคนในสังคม การปรากฏตัวของท้องถิ่นก็แทรกอยู่ในท่ามกลางการดำเนินไปของกระแสโลกาภิวัตน์ โดยท้องถิ่นปรากฏตัวในลักษณะของการเป็นจินตนาการที่เข้ามาแทรก ปั่นป่วนและเลาะเล็มพื้นที่ของวัฒนธรรมกระแสโลกาภิวัตน์

การใช้น้ำเสียงแห่งอดีตด้วยการนำตัวบทของศิลาจารึกสมัยพ่อขุนรามคำแหง แห่งกรุงสุโขทัย มากล่าวถึงและสร้างใหม่ในบริบทปัจจุบัน ของอัศศิริ ธรรมโชติ เป็นการสร้างภาพปัจจุบันให้ย้อนนึกไปถึงความเป็นท้องถิ่นแห่งอดีต กล่าวคือ ผู้เขียนกล่าวถึงการมีอยู่อย่างเติบโตของห้างสรรพสินค้าทุนต่างชาติที่เข้ามาครอบคลุมน้อยพื้นที่ของประเทศไทย ทั้งแม็คโคร โลตัส บิ๊กซี คาร์ฟู แต่การเอ่ยถึงห้างสรรพสินค้าทุนต่างชาติเหล่านี้ถูกนำมาเอ่ยในบริบทของน้ำเสียงแห่งตัวบทโบราณที่มีอยู่ก่อนหน้านี้ อัศศิริใช้คำว่าเบื่อง่อนนอน เบื่องตื่นนอน ตลาดปสาน ซึ่งคำที่อัศสิรินำมาใช้เหล่านี้ บ่งบอกถึงยุคสมัยในตัวของมันเอง “จารึก ๒๐๐๔” จึงเป็นการนำอดีตมาฟื้นจินตนาการขึ้นอีกครั้งเพื่อกล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงของการค้าแบบทุนนิยมเสรีในสังคมร่วมสมัยที่รุกท้องถิ่นให้หายไป ขณะเดียวกันท้องถิ่นที่หายไปจากสังคมร่วมสมัยก็ย้ายที่มาปรากฏอยู่ในมโนภาพของผู้อ่านแทน

ใน “เรื่องหุงดงิด” ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ผู้เขียนนำเสนอภาพท้องถิ่นที่ตัวละครสัมผัสอยู่จริง เป็นสิ่งที่มองเห็นและจับต้องได้ การอยู่หมู่บ้านในหุบเขาที่มีฝนตกเกือบตลอดวัน เพื่อนบ้านทำกิจกรรมถางสวน และตัวละครผมก็มักอยากเขียนหนังสือ ผู้เขียนมองว่า สิ่งเหล่านี้คือกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ได้ผลกลับคืนมาสู่ร่างกายและจิตใจของผู้ออกแรงกำลังหรืออยู่ในสภาวะแวดล้อม เช่นนั้น ในที่นี้ท้องถิ่นจึงเป็นภาพปรากฏของการเติบโต ต่อยอด มีชีวิตและสร้างสรรค์ ไม่ว่าจะเป็นการได้ฝนของต้นไม้สวนผลไม้ การถางป่าออกแรงของลุงเพื่อนบ้าน หรือแม้แต่การคิดพล็อตงานเขียนของตัวละครผม ในขณะที่ด้านของเมือง ศูนย์กลางของบริโภคนิยมและเทคโนโลยี

กลับกลายเป็นด้านของความบั่นทอน และการสูญเสีย เช่น การที่ตัวละครรู้สึกว่าคุณต้องจ่ายค่าซ่อมคอมพิวเตอร์โดยที่ไม่รู้เลยว่าราคาที่ต้องจ่ายแท้จริงควรเป็นเท่าใด เป็นต้น

ที่สำคัญ กระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งอยู่ในชีวิตของผู้คนที่พยายามจะปฏิเสธโลกาภิวัตน์ แต่ผู้เขียนก็แสดงให้เห็นว่า โลกาภิวัตน์เป็นสิ่งที่เข้ามาแล้วเราไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เราปรับตัวจนยอมรับกระแสโลกาภิวัตน์แล้วเราก็ เป็นส่วนหนึ่งของกระแสวัฒนธรรมนั้น การเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมกระแสโลกาภิวัตน์อาจเป็นได้ทั้งการเกิดขึ้นโดยไม่ตั้งใจและอย่างโดยไม่รู้ตัว จากตัวบท ตัวละครผมปฏิเสธเทคโนโลยีแต่เมื่อหวนกลับมาสู่การเขียนต้นฉบับแบบเดิมด้วยกระดาษกับปากกาหรือดินสอก็กลับกลายเป็นสิ่งที่ไม่คุ้นเคย

ผมยังจำประโยคเริ่มต้นของผมได้ จรดปากกาลงในแผ่นกระดาษขาว นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้ซึ่งกระชับด้ามปากกาให้ความรู้สึกแปร่งๆ อีกทั้ง นิ้วกลางซึ่งใช้รองเป็นฐานบังคับทิศทางปลายปากกา พยายามบีบความคิดให้ไหลเลื่อนลงสู่แผ่นกระดาษผ่านบรรดานิ้วเหล่านี้ มันช่างต่างกันลิบลับกับการที่เพียงปลายนิ้วสัมผัสปุ่มบนคีย์บอร์ด

...ผมมองมือที่กำลังปากกาอย่างนี้ก็นงน มันยังคงอยู่ครบบริบูรณ์ แต่ก็เหมือนง่อยเปลี้ย ต่อมาอีกรวมครึ่งชั่วโมง ผมถึงขั้นทุบโต๊ะโครม พร้อมแผดร้องถ้อยคำหนึ่งออกมาราวสัตว์ป่าบาดเจ็บ

(กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, 2549 : 224 -225)

การเขียนหนังสือเป็นอาชีพของตัวละครผม ดังนั้น การที่ตัวละครอยู่ในภาวะที่เขียนไม่ได้ เพราะคอมพิวเตอร์เสียจึงไม่ใช่เพียงเรื่องของการขัดข้องทางด้านเครื่องมือ เท่านั้น แต่มันคือการสูญเสียภาวะความเป็นตัวตน และเนื้อในที่หล่อหลอมความอดทนผ่านการร่าง การเขียนใหม่ซ้ำแล้วซ้ำเล่าด้วยการใช้กระดาษกับปากกา ภาวะที่ต้องยอมรับว่าตัวเองกำลังต้องยอมจำนนต่อคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทำให้ตัวละครหงุดหงิดกับภาวะที่เกิดขึ้น

การสูญเสียตัวตนให้กับกระแส แห่งการบริโภคของตัวละครที่ผู้เขียนถ่ายทอดผ่านตัวละครผม และชมพู ที่ตลอดการดำเนินเรื่อง เราจะเห็นถึงการประนีประนอมของชมพู ที่มีต่อวิถีของเมืองกับท้องถิ่นที่เธออยู่ นั่นคือเธอสามารถใช้ชีวิตอยู่ในหมู่บ้านในหุบเขา ขณะเดียวกันเมื่อข้ามพื้นที่ไปสู่เมือง เธอก็สามารถมีความสุขกับการจับจ่ายสินค้าและอาหารหลากหลายที่เธอได้มาจากการ

เขียนผ้าบาติกที่ทำงานอยู่ที่บ้านในหุบเขา ชมพูชอบบ้านในหุบเขาของเธอแต่ก็ไม่ได้รังเกียจความเป็นเมืองและสินค้าหลากหลายในซูเปอร์มาร์เก็ต ซึ่งต่างจาก ตัวละครผมผู้เป็นคนรักของเธอ เขาเขียนงานอยู่ที่ บ้านในหุบเขา รักธรรมชาติที่อยู่ห่างไกลเมือง ไม่นิยมชมชอบวิถีเมือง และพยายามหลีกเลี่ยงมาโดยตลอด แม้จะปฏิเสธไม่ได้ว่า ทุกครั้งที่เขาเข้าเมือง เขาก็สั่งกาแฟต่างประเทศ ดูหนังญี่ปุ่นจากร้านเช่าดีวีดีที่เป็นแฟรนไชส์จากต่างประเทศ แม้เขาจะพยายามเอาตัวเองออกห่างจากเทคโนโลยีหรือวัฒนธรรมต่างชาติที่เขา มองว่ามันเข้ามาทำลายความเป็นมนุษย์ แต่เมื่อพิจารณาจากตัวบท ในท้ายที่สุด เราก็จะเห็นได้ว่าตัวละครผมได้เข้าไปสู่โลกของการบริโภคนิยมแล้วในที่สุด ไม่เพียงเฉพาะแต่การชดเชนในการเขียนงานจากการเขียนด้วยมือแทนการใช้พิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์เท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงเนื้อในของเขาผ่า นการเชื่อมและส่งผ่านโดยชมพูหญิงสาวที่ประนีประนอมกับโลกทั้งสองฝ่าย

ฝนตกลงมาอีก แล้วจิตใจเดียวก็กลายเป็นหนัก เสียงเม็ดฝนระงมอยู่ บนหลังคาและใบไม้รายรอบบ้าน ชมพูสอดมือมาได้ผ้าห่มวางทาบราวนมผม แล้วอีกจิตใจนี้เธอเริ่มลูบเล่นหัวนมแต่นอกเสื้อ เธอบ่นหนาวแล้วตามด้วย “คืนนี้ฝนตก ” นั่นเป็นถ้อยคำสองแง่สองง่ามซึ่งเราเข้าใจกัน ... เนิ่นนาน หลังจากนั้นที่ผมหลุดไปสู่อีกโลกหนึ่ง กลับออกมาอีกหนก็ต่อเมื่อปลอ่ยน้ำรักหกเลอะหน้าท้องเธอ ขณะกอดร่างเปล่าเปลือยของเธอไว้แน่น เป็นชั่วขณะที่ผมนี้กละอายใจ

(กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, 2549 : 237)

การที่ตัวละครผมหลุดเข้าไปสู่อีกโลกหนึ่ง โลกที่ถูกเชื้อเชิญโดยชมพูที่ตัวเรื่องแสดงให้เห็นถึงการเป็นที่ใช้ชีวิตไปตามกระแสทางวัฒนธรรมที่หล าบหลาย ไม่เฉพาะแต่นิยมท้องถิ่น แต่เธอก็นิยมเมืองและนิยมความเป็นโลกด้วยเช่นกัน ในความสัมพันธ์อันลึกซึ้งที่ตัวละครผมเข้าไปสู่ ตัวชมพู โลกของผมที่เคยแนบแน่นและชมชอบแต่ท้องถิ่นโดยพยายามปฏิเสธวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริโภคนิยม ก็กลับถูกทำให้เกิดความปั่นป่วน ถูกก่อกวน ด้วยความเป็นธรรมชาติอีกด้านหนึ่ง ที่วัฒนธรรมท้องถิ่นเคยต่อต้าน การมีความสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่าง “ผม” กับ “ชมพู” จึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงการที่ตัวละคร “ผม” ยอมให้ตัวเองเข้าไปสู่โลกของบริโภคนิยม แล้วโดยผ่านอารมณ์ปรารถนาที่ไม่อาจควบคุมและกำหนดจากตัวชมพู ชีวิตจึงต้องการทั้งด้านที่เป็นธรรมชาติ เป็นตัวตนที่ให้ภายในได้เติบโต ขณะเดียวกันชีวิตก็ต้องการปัจจัย

ภายนอกในการสนับสนุน สร้างเสริมความสมบูรณ์ และเป็นสีสันให้ชีวิต การอิงอยู่แต่กับด้านใด ด้านหนึ่งจึงไม่ก่อให้เกิดความมั่งคั่งงอกงามใดขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นด้านที่สนับสนุนท้องถิ่นนิยม หรือด้านที่สนับสนุนโลกาภิวัตน์

ในที่นี้ พรหมแดนความเป็นท้องถิ่นของตัวละครกำลังถูกเชื่อมให้สัมพันธ์ติดต่อกับการเติบโตและเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอกอย่างแนบแน่นและใกล้ชิดมากขึ้นทุกที ไม่ว่าจะตัวละครต้องการหรือไม่ก็ตาม ดังนั้น แม้จะมีบ้านอยู่ในหุบเขาหรือที่ห่างไกลก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เชื่อมทุกอย่างให้เข้าถึงกันได้ ท้องถิ่นจึงไม่สามารถแยกอยู่อย่างเอกเทศ แต่เพียงเฉพาะปัจเจกภายในเฉพาะตนเองได้อีกต่อไป ขณะเดียวกัน กระแสโลกาภิวัตน์ก็ไม่ ได้เข้ามาครอบงำหรือทำให้ท้องถิ่นสลายไป แต่ปัจเจกของกระแสโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดกระบวนการที่ทั้งสองฝ่ายต่างแสดงกำลังและมีบทบาท ทั้งในด้านการดึงดูดและผลักดันออกไปอยู่ในตัว

นอกจากนี้ นักเขียนยังฉายให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทางคุณค่าของสังคม เมื่อกระแสวัฒนธรรมบริโภคนิยมที่เข้ามาสู่ ท้องถิ่นในภาคส่วนต่างๆ ของสังคม สิ่งเหล่านี้ได้นำความฟุ้งเฟ้อทางวัตถุมารอบทับคุณค่าทางจริยธรรมและศีลธรรมมาสู่เยาวชนไทย นักเขียนได้ใช้ตัวบทวรรณกรรมเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเสื่อมทางศีลธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ที่วัฒนธรรมบริโภคนิยมเข้ามาเป็นสิ่งเข้ายั่วชวนผู้คนให้บริโภคอย่างไม่สิ้นสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับเด็กและเยาวชน

วัฒนธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์จึงเป็นวัฒนธรรมที่นำเอาความต่างหลายด้านมาสู่สังคมไทย บางวัฒนธรรมก็เป็นวัฒนธรรมที่เป็นเรื่องละเอียดอ่อนสำหรับสังคมไทย เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง ที่ข้ามขั้นไปถึงการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อยังอยู่ในวัยเรียน เรื่องสั้นเรื่อง “ครีมฟ้าครีมฝน” ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ผู้เขียนได้วิพากษ์ให้เห็นถึงอิทธิพลของสื่อที่เข้ามาสู่สังคมท้องถิ่นเล็กๆ แล้วก็เปลี่ยนแปลงท้องถิ่นเล็กๆ เหล่านั้น อิทธิพลของสื่อชักนำให้เด็กและเยาวชนตื่นเตลิดไปกับสิ่งใหม่ที่น่าลึกลับน่าหวาดหวั่น หลายสิ่งสื่อที่นำเสนอไม่ได้เคี้ยวต่อระบบวิถีชีวิตที่เป็นอยู่ ผู้เขียนมองว่าสื่อเป็นปัจจัยสำคัญที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงให้สังคมอ่อนแอ และเสื่อมลงอย่างน่าใจหาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในประเด็น เรื่องการนิยมมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนของเด็กมัธยม

หล่อนไม่สะดุ้งหรือมีปฏิกิริยาใด นั่งหลังตรงและนิ่ง จ้องเด็กชายเขม็ง
หล่อนกำลังคิดถึงคำว่า “ร่วมเพศ” ร่วมเพศหรือผสมพันธุ์? สังวาสหรือ
มีเซ็กซ์? เมกเลิฟหรือเอากัน? แกใช้ภาษาไทยได้เหมาะสมทีเดียว

“เร็วเถอะครับอาจารย์”

คราวนี้หล่อนสะดุ้ง ยิ่งสังเกตเห็นว่าวันนี้ครีมฝน หล่อนถอนใจอีกหน
พยายามทำให้ปกติกับข่าวนั้น หล่อนรู้ว่านี่เป็นความปกติ เพียงแต่หล่อน
ไม่คาดคิดไว้ก่อนว่าจะเป็นในห้องเรียน

“เด็กม.ไหน”

“ม.สองกับ ม.สี่ครับ”

หล่อนเอนหลังลงพิงพนัก ถอนใจอีก เหวี่ยงปากกาทิ้งไว้บนปกรายงาน

“ไปหาอาจารย์ที่ปรึกษาโน่น ไม่ใช่มาหาครู”

(กนกพงศ์ สงสมพันธุ์, 2548: 114 -115)

บทสนทนาแสดงให้เห็นถึงความน่าสลดใจต่อชะตากรรมของสังคมในกระแสวัฒนธรรมที่
เน้นบริโภคนิยม วัตถุนิยม เพราะกระแสความฟุ้งเฟ้อทางวัตถุ การนิยมเสรีในเรื่องเพศ รวมไปถึง
ค่านิยมใหม่ๆที่มากับสื่อต่างๆที่ไหล เวียนอยู่ในสังคมเล็กๆได้นำพาเรื่อนำเศร้ามารู้สึกใน
ท้องถิ่นเล็กๆนี้ด้วยเช่นกัน ความเศร้าใจที่เกิดขึ้นเป็น ความสูญเสียที่ลึกลงไป ความรุนแรงทาง
วัฒนธรรมกำลังจะกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาในสังคมกลับเป็นเรื่องไม่ปกติธรรมดาเมื่อมาเกิดขึ้น
อย่างใกล้ชิดกับตนเอง

“รีบไปสิ ยืนอยู่ทำไม!”

“แต่...อาจารย์ครับ” เด็กชายคนหน้าสุดพยายามสู้สายตา

“อะไรอีก?”

“เด็กหญิงนั้น...”

“ทำไม?”

“เด็กหญิงวันวิสาขนะคะครับ”

หล่อนเหมือนสะอึก แต่ยังหลุดคำพูดออกไปแทบไม่รู้ตัว “วันวิสาขไหน?”

“วันวิสาขบูชา ลุกอาจารย์นั่นแหละครับ”

(กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ 2548: 116)

ภาพท้องถิ่นในกระแสวัฒนธรรมบริโภคนิยมถูกนำเสนอให้เห็นถึงการเป็น ท้องถิ่นภายใต้ การถูกกดทับด้วยความมัวเมา เป็นทางที่นำไปสู่ความเสื่อมเสีย เป็นสภาวะที่อยู่ในท่ามกลางความ มีดดำเช่นเดียวกับท้องฟ้าที่อึมครึมด้วยเมฆฝน ท้องถิ่นกำลังเผชิญกับ ความเสื่อมทางศีลธรรมที่ ถูกส่งผ่านสื่อแล้วแพร่กระจายไปในหมู่เด็กวัยรุ่นเป็นภาวะที่ฉายให้เห็นถึงความอ่อนแอและน่าสลด ใจของสังคมที่อยู่ใกล้ตัวอย่างที่ไม่อาจคาดคิด

วัฒนธรรมบริโภคที่แพร่กระจายไปอย่างกว้างขวางในสังคม ได้ถูกถ่ายทอดให้เห็นด้านมุม ของความเลวร้ายที่แทรกซึมไปทั่วสังคม แม้แต่ในสถาบันการศึกษาที่เคยถือว่าเป็นสถาบันที่ หล่อหลอมให้ความรู้ ความคิด เพื่อปลูกฝังความดีงามให้เด็กเติบโตไปในทางที่ดี ก็เป็นพื้นที่ที่ไม่ได้ ถูกยกเว้นให้ปราศจากวัฒนธรรมและค่านิยมในระบบวัตถุนิยมและบริโภคนิยมที่นักเขียนไทยมอง ว่าเป็นด้านร้ายที่เข้ามาอมเมาคนในสัง คม ทำให้รากฐานทางสังคมอ่อนแอ นักเขียนชำแหละ และตั้งคำถามกับวัฒนธรรมที่มาพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่มาพร้อมกับค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมที่ เน้นวัตถุ และบริโภคนิยม

ภาวะของการเปลี่ยนแปลงในคุณค่าทางวัฒนธรรมที่นักเขียนนำเสนอด้วยการสร้างเรื่องให้ เกิดขึ้นในสถาบันทางสังคมอย่างโรงเรียนซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ทางสังคมที่ถูกกำกับด้ วยกฎระเบียบ จริยธรรม ความรู้และความดีนั้นจึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงการขยายขอบเขตของอำนาจใน วัฒนธรรมสมัยใหม่ที่เจาะเข้ามาในพื้นที่อันเป็นแหล่งบ่มเพาะอุดมการณ์ทางสังคมที่ล้าค้ ญ ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นปัญหาหนึ่งที่นักเขียนสะท้อนให้เห็นถึงวิกฤติทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น และ เป็นอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์ เมื่อสถาบัน การศึกษาเช่นโรงเรียนอัน เป็นพื้นที่ในการผลิตและ ถ่ายทอดอุดมการณ์ทางสังคมถูกสลาย สิ้นคลอนจากกระแสวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่ให้ค่านิ ยมต่าง จากวัฒนธรรมเดิมของสังคม ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความตกต่ำของสังคม รวมไปถึงการเป็นรากฐานที่อ่อนแอและเติบโตไปอย่างบิดเบี้ยวผิดทางของสังคมเล็กๆในระดับ ท้องถิ่นที่เริ่มต้นจากครอบครัวและโรงเรียน

การวิพากษ์วัฒนธรรมบริโภคนิยม และความเสื่อมที่กิดขึ้นในพื้นที่ที่เป็นนับว่าเป็นพื้นที่ของการผลิตและถ่ายทอดอุดมการณ์ที่สำคัญในสังคมนั้นปร ากฎอีกครึ่งในเรื่องสั้นเรื่อง “สมภารระดับ ๘” ของทัศนาวดี ผู้เขียนได้แสดงความวิตกกังวลต่อศีลธรรมและจริยธรรมในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อวัฒนธรรมบริโภคได้สร้างผลร้ายที่กินลึกไปถึงสถาบันที่ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนทางสังคม เช่นโรงเรียน ในความสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนที่ต่างแลกเปลี่ยนสิ่งตอบแทนที่ต่างฝ่ายต่างต้องการในทางที่ไม่เหมาะสม

ทัศนาวดีกล่าวถึงกระแสบริโภคนิยมที่เข้ามาทำลาย คุณค่าทางศีลธรรมในสังคม ผ่านเรื่องสั้นที่นำเสนอความสัมพันธ์อันชั่วระหว่างครูกับลูกศิษย์ เป็นการแลกเปลี่ยนที่ทั้งผู้ให้และผู้รับต่างพึงพอใจทั้งสองฝ่าย ในกระแสของวัฒนธรรมบริโภคนิยม ค่านิยมทางวัตถุได้เข้ามามีอิทธิพลเหนือความถูกต้องดีงาม ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กจึงแลกเปลี่ยนกันได้เพียงด้วยราคาของโทรศัพท์มือถือรุ่นล่าสุด สิ่งเลวร้ายที่แฝงมากับวัฒนธรรมบริโภคคือการทำให้บทบาทและหน้าที่ของผู้คนที่มีอยู่ในสังคมอยู่ในภาวะที่ไม่ได้เป็นไปตามกับสถานะและบทบาทของตน แต่เกิดขึ้นและเป็นไปตามความพอใจของการตกลงซื้อขายเพื่อให้ได้มาในสินค้าที่ตนต้องการ ดังนั้น ครูจึงไม่ได้ทำหน้าที่เพียงสอนหนังสือ แต่อยู่ในสถานะของผู้ซื้อ (บริการ) ขณะที่เด็กนักเรียนก็ไม่ได้อยู่ในสถานะของการเป็นนักเรียนที่ทำหน้าที่เล่าเรียนหนังสือ แต่กลายเป็นผู้ขาย(บริการ) ด้วย

ความเสื่อมทรามทางศีลธรรมในภาวะที่วัตถุนิยมได้รับการเชิดชูนี้ได้สะท้อนออกมาในเรื่องสั้นดังกล่าว ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นถึงอำนาจของสถานะหน้าที่ของบุคคลที่พ่ายแพ้ให้แก่อำนาจของวัตถุนิยมในสังคมร่วมสมัยที่เป็นอยู่ ในสังคมที่เงินทองเป็นสิ่งสำคัญในการแสวงหาให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการจึงมีอำนาจเหนือสิ่งอื่นใด จากตัวบท ผู้เขียนได้บรรยายให้เห็นถึงบทบาทอาชีพครูผ่านพิธีไหว้ครูที่ตัวแทนนักเรียนนำดอกไม้ธูปเทียนบูชาพระคุณครู ผ่านการให้โอวาทคำสั่งสอนของครูที่หน้าเสาธงตอนเช้าเพื่ออบรมสั่งสอนให้เด็กประพฤติตนไปในทางที่ถูกที่ควร แต่ในกระแสอำนาจของวัตถุนิยม สารหน้าที่เหล่านี้ล้วนเป็นพิธีกรรมอันปกปิด เป็นฉากหน้าที่แสดงให้เห็นถึงเนื้อร้ายที่อยู่ภายใน เพราะในอีกภาคหนึ่ง ครูคนเดียวก็ นี่ก็เป็นผู้นำเด็กไปสู่ราคาของการแลกเปลี่ยนซื้อขายเพื่อความสุขส่วนตัวในทางที่มีขอบ การดำรงอยู่ในสถานะของการเป็นครูที่เป็นผู้ให้ความรู้จึงถูกสลายและเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของครูให้เป็นผู้ให้ทางวัตถุแทน ทัศนาวดีแสดงให้เห็นถึงการที่สังคมถูกค่านิยมทางวัตถุกินลึกอย่างเจ็บปวดและน่าสลดใจ

เด็กหญิงมอสสามสองคนเกี่ยวก้อยกันเสียงเข้าห้องน้ำ ทั้งคู่คุยกัน
 กะหงุกกะหมิง ส่งเสียงหัวเราะ ะคักเหมือนเพิ่งได้ฟังเรื่องขบขัน ...คนหนึ่งชูนิ้ว
 อดแหวนวงเล็ก ๆ อีกคนเกทับด้วยการล้วงกระเป๋ากระโปรงดึงมือถือใหม่
 เอี่ยมมาข่ม ต่างชื่นชมของกันและกันสั๊กพัก ก็เดินเคียงคู่กันขึ้นชั้นเรียน
 “ผิวมึงพำข้าซากแต่เรื่องเดิมๆ มารยาท หนีเรียน การแต่งกาย แมง ...
 น่าเบื่อจริงๆ” สาวน้อยเจ้าของมือถือป่นออกมา
 “ผิวมึงก็เหมือนกันแหละ เซอะ ..คุณธรรม จริยธรรม ภูยีนจนขาแข็ง
 ร้อนแดดฉิบหาย” อีกฝ่ายไม่ยอมแพ้...

(ทัศนาวดี, 2550: 106)

นักเขียนร่วมสมัย ทั้งอัศศิริ ธรรมโชติ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์และทัศนาวดี ต่างมีความ
 คิดเห็นต่อกระแสวัฒนธรรมบริโภคที่เข้ามาสู่สังคมไปในทางเดียวกัน คือมองว่าผลพวงที่ม ากับ
 กระแสโลกาภิวัตน์ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยเรื่องสื่อ การให้ความสำคัญกับวัตถุเพื่อปรุงแต่งและสร้างชีวิต
 ที่เชื่อว่าดีกว่าและสุขสบายกว่า เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้สังคมอ่อนแอ ท้องถิ่นอ่อนแอ วัฒนธรรม
 บริโภคชักนำให้คนในสังคมตื่นตา ตื่นใจไปกับความเขี้ยววนที่ทันสมัย กับวัตถุ ต่างๆที่สวยงาม
 น่าจับต้องและน่าครอบครองเป็นเจ้าของจนสามารถกระทำอะไรก็ได้เพื่อให้ได้มาในคุณค่า
 ดังกล่าว แต่วัฒนธรรมบริโภคที่นักเขียนได้ฉายให้เห็นผ่านภาพปรากฏของท้องถิ่นในวรรณกรรม
 ไม่ได้หยุดอยู่เพียงการชี้ให้เห็นโทษของทุนนิยมที่กระตุ้นให้คนพยายามกระทำกา รเพื่อการบริโภค
 เพื่อตอบสนองระบบทุนนิยมเท่านั้น หากแต่ยังแสดงให้เห็นถึงอันตรายที่น่ากลัวของการแผ่
 วัฒนธรรมดังกล่าวเข้าไปในพื้นที่ที่ผลิตสร้างอุดมการณ์ทางสังคม และเปลี่ยนแปลงคุณค่าของ
 อุดมการณ์นั้นให้เป็นอื่น สิ่งที่ท้องถิ่นในกระแสโลกาภิวัตน์วัฒนธรรมกำลังเผชิญ คือการที่ท้องถิ่น
 ไม่สามารถดำรงอยู่ในคุณค่าแบบเดิมด้วยความเชื่อมั่นได้อีกต่อไป แต่แม้ว่าการตัดสินคุณค่าทาง
 วัฒนธรรมที่เน้นเรื่องความดีและความงามกำลังถูกทำลายอย่างหนักจากวัฒนธรรมที่เน้นวัตถุและ
 บริโภคนิยม แต่นักเขียนร่วมสมัยก็ได้ใช้พื้นที่ทางวรรณกรรมเป็นเครื่อ ึ่งแสดงการต่อต้านและเป็น
 เครื่องมือสำคัญในการต่อสู้ ไม่ให้เรื่องที่สังคมควรน่าตระหนกตกใจ เช่น ค่านิยมเรื่องเพศของ
 เยาวชนกลายเป็นความซาซินและถูกรับรู้ว่าเป็นธรรมดาใน สังคม รวมไปถึงการถูกทำลาย
 อัตลักษณ์ของผู้คนในสังคมบริโภคนิยม เหล่านี้เป็นผลที่เกิดขึ้ นจากการไหลบ่าข้ามพรมแดนของ
 วัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมที่นำมาแต่ด้านเดียวคือด้านที่ทำลายมากกว่าสร้างสรรค์

3.5 โลกาภิวัตน์ในฐานะ “ปีศาจร้าย” ของท้องถิ่น

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่เริ่มต้นใน ปี พ.ศ. 2504 จนถึงเป็นฉบับแรกในปี พ.ศ. 2504 จนมาถึง ปี พ.ศ. 2540 รัฐบาลให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่เน้นภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก และค่อยกระจายความเจริญมาสู่ท้องถิ่น ในช่วงทศวรรษ 2540 นักเขียนไทยกลุ่มหนึ่งได้นำเสนอภาพของท้องถิ่นในยุคที่เน้นการพัฒนาโดยอิงกับวิถีแบบตะวันตกเป็นสำคัญ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจที่เน้นการส่งออกมากขึ้น การเข้ามาลงทุนของบริษัทต่างชาติและการขยายสาขาในกิจการต่างชาติ รวมไปถึงวัฒนธรรมตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามาจากสื่อช่องทางต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางโทรทัศน์ วิทยุ ภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ต วัฒนธรรมบันเทิงเหล่านี้ได้เข้ามาสู่ผู้คนในท้องถิ่น และมีผลต่อวิถี และการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่เปลี่ยนไปจากเดิม

ท้องถิ่นในกระแสโลกาภิวัตน์ระยะต้น ซึ่งเป็นระยะที่อิงอยู่กับกระแสทุนนิยม การพึ่งพิงเงินทุนและการลงทุนจากต่างชาติเป็นสำคัญนั้น จึงเป็นภาพที่เสนอท้องถิ่นในมิติของการเป็นผู้ถูกรุกรานหรือถูกกระทำอยู่ฝ่ายเดียวอันเป็นผลมาจากการเปิดการลงทุนกับต่างชาติ และการพัฒนาประเทศที่เน้นแต่ภาคอุตสาหกรรมเป็นสำคัญ ดังนั้นท้องถิ่นซึ่งผูกชีวิตอยู่กับภาคเกษตรกรรมที่ต้องพึ่งพิงธรรมชาติเป็นหลักนั้นจึงได้รับผลกระทบทั้งจากการพัฒนาของรัฐ และการที่รัฐไม่เข้ามาพัฒนา ผลที่เกิดขึ้นจากการสนับสนุนไปที่ภาคอุตสาหกรรม ทำให้ผลผลิตภาคเกษตรกรรมตกต่ำ คนท้องถิ่นจากหมู่บ้านต่างๆจึงผันตัวเองจากชาวนามาเป็นแรงงานราคาถูกในเมือง อาทิ มาเป็นลูกจ้างโรงงาน พนักงาน นห้างสรรพสินค้า คนขับแท็กซี่ กรรมกรก่อสร้าง เป็นต้น เมื่อคนท้องถิ่นเหล่านี้อพยพมาอยู่เมือง ที่ซึ่งเป็นวิถีที่อิงอยู่กับรายได้ ผลประกอบการและกำไรเป็นสำคัญ จึงเกิดข้อตรงข้ามของการประเมินคุณค่าระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิมที่เป็นรากติดตัวพวกเขามากับวัฒนธรรมตะวันตกที่แวดล้อมอยู่ในเมือง แวดล้อมอยู่รอบๆตัวพวกเขาซึ่งเป็นตัวแทนของท้องถิ่น

การที่ วัฒนธรรมตะวันตกไหลบ่าเข้ามาสู่เมือง สู่ท้องถิ่นนั้น นักเขียนไทยร่วมสมัยได้วิพากษ์ให้เห็นถึงความเป็นอื่นและความแปลกปลอมของความเป็นตะวันตกที่ไหลบ่าเข้ามาสู่ท้องถิ่นในนามของกระแสโลกาภิวัตน์และการพัฒนา ซึ่งความเป็นอื่นและความแปลกปลอมนี้ได้เข้ามาดขี่ รุกรานวัฒนธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่น นักเขียนไทยร่วมสมัยมองว่าวัฒนธรรมตะวันตกที่ไหลบ่ามาพร้อมกับกระแสทุนนิยมไม่ต่างอะไรกับการเป็นผู้ร้ายที่เข้ามาแสวงหาและกอบโกยผลประโยชน์ในดินแดนต่างถิ่นเพื่อนำความมั่งคั่งกลับสู่บ้านเมืองตน หรือ เพื่อเสริมต่อ

ผลประโยชน์ของตน ภาพสร้างของความเป็น “ผู้ร้าย” ดังกล่าวนี้นักนำเสนอออกมาในรูปของการไม่ได้เป็นมนุษย์ กล่าวคือมีลักษณะคล้ายมนุษย์แต่ไม่ได้มีชีวิตจิตใจเช่นมนุษย์ สัญลักษณ์ที่นักเขียนนำมาใช้ในการวิพากษ์ความแปลกปลอมของวัฒนธรรมตะวันตกที่ปรากฏในวรรณกรรมจำนวนหนึ่งของไทยจึงถูกนำเสนอใน รูปลักษณะของการเป็นมนุษย์ต่างดาว การเป็นผี ใน “ดอกไม้สีฟ้า” และการเป็นหุ่นผู้พันแซนเดอร์ KFC “คืนข้าวประดับดิน”

ในกระแสการพัฒนาดังกล่าวที่อิงอยู่กับระบบทุนนิยม และการที่ทุนนิยมเข้ามามีบทบาทอยู่ในท้องถิ่นและสังคมนั้น นักเขียนไทยนำเสนอให้เห็นภาพของการเอารัดเอาเปรียบ และการเป็นคนแปลกหน้าที่เป็นอันตราย จากความเป็นทุนต่างชาติที่เข้ามาขยายฐานการผลิตและเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในประเทศไทย การลงทุนของต่างชาติที่เข้ามาอย่างมากมาจากการเปิดเสรีการค้าต่างๆ ในวรรณกรรมไทยร่วมสมัยได้เสนอภาพความเป็นท้องถิ่นที่สัมพันธ์กับความเป็นไปในกระแสโลก โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ความมั่นคงและการอยู่ดีกินดีของคนภายในประเทศ ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในตัวบทวรรณกรรมจึงเป็นการจัดวางข้อตรงข้ามที่แตกต่างกัน เพื่อเผยให้เห็นด้านที่แสดงอำนาจของชาติตะวันตก ขณะเดียวกันก็วิพากษ์การแสดง อำนาจนั้น จากด้านที่อิงอยู่กับความเป็นชาติและชาตินิยม

ในเรื่องสั้นเรื่อง “ดอกไม้สีฟ้า” ของทินกร หุตางกูร ผู้เขียนเล่าถึงเหตุการณ์วิกฤติค่าเงินบาททางการเงินของประเทศไทยที่เกิดขึ้นตั้งแต่เดือนกรกฎาคม รัฐบาลในสมัย นั้นซึ่งมีนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี อดขอกู้เงินจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศหรือ IMF (International Monetary Fund) วิกฤติเศรษฐกิจของไทยที่ต้องพึ่งพิงต่างชาติโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาทำให้คนไทยต้องตกเป็นผู้ถูกควบคุมภายใต้เงื่อนไขของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ในที่นี้ ผู้เขียนได้ใช้มนุษย์ต่างดาวมา เป็นสัญลักษณ์สื่อถึงสหรัฐอเมริกาและกองทุนเงิน IMF ที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือประเทศที่ประสบปัญหาการเงิน แต่ในอีกด้านหนึ่งก็เข้ามาหาผลประโยชน์อย่างไม่คำนึงถึงสิทธิ และคุณค่าใดๆของประเทศที่ประสบปัญหาทางการเงิน เช่นไทย และประเทศอื่นๆอีกหลายประเทศ

จากตัวบท ผู้เขียนได้กล่าวถึงการเข้ามาของต่างชาติในด้านที่ไม่ได้มองว่าเป็นการให้ความช่วยเหลือกันฉันมิตร แต่เป็นการเข้ามาเพื่อประโยชน์ของตนเองเป็นที่ตั้ง โดยผู้เขียนได้เปรียบชาติตะวันตกที่เข้ามาอยู่ท่ามกลางสังคมไทยในช่วงเวลานั้นกับมนุษย์ต่างดาว ในด้านที่เข้ามาใช้

สิทธิ ใช้อำนาจตามอำเภอใจกระทำการต่างๆโดยไม่จำเป็นต้องถามถึงความยินยอม ดังที่มีความเชื่อว่ามนุษย์ต่างดาวจะใช้ลำแสงดูมมนุษย์จากพื้นโลกขึ้นไปในงานบินของมนุษย์ต่างดาว โดยที่อีกฝ่ายไม่มีสิทธิ์ต่อต้านหรือขัดขืนใดๆ เช่นเดียวกัน เมื่ออเมริกามีอำนาจในการตัดสินใจให้ความช่วยเหลือประเทศต่างๆที่มีปัญหาทางการเงิน อำนาจดังกล่าวก็ถูกแสดงให้เห็นผ่านสื่อโทรทัศน์ให้เห็นถึงความสำคัญและความยิ่งใหญ่ของสหรัฐอเมริกา

ผู้เขียนได้กล่าวถึงการปรากฏของมนุษย์ต่างดาวควบคู่ไปกับการนำเสนอข่าวสารของสหรัฐอเมริกาที่ประกาศเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแต่ประเทศต่างๆ ภาพปรากฏของอเมริกาที่ถูกมองผ่านสื่อโทรทัศน์จึงเป็นภาพด้านที่มองว่าอเมริกาเข้ามาใช้อำนาจในบ้านคนอื่น ดังตัวอย่างการเสนอข่าวที่ประธานาธิบดีสหรัฐเยอห์นแอฟริกาได้เพื่อให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุน สิ่งทีอเมริกาทำติดตัวไปด้วยไม่ใช่เพียงแค่สัญญาการเงินระหว่างประเทศ แต่คือการประกาศแสดงอำนาจในฐานะผู้เหนือกว่า

24 – 27 มีนาคม 2541 ประธานาธิบดีบิล คลินตันกับคณะไปเยือนเนสเบิร์กเพื่อเสนอการสนับสนุนด้านเศรษฐกิจแก่แอฟริกาใต้ เขากล่าวสุนทรพจน์ในรัฐสภาที่นั่น ใจความสรุปว่า : อเมริกาจะมอบความช่วยเหลือให้แอฟริกาใต้

เสียงปรบมือ คลินตันยิ้มออก ท่าทางวางอำนาจราวอยู่ในบ้านตัวเอง ... กล้องโทรทัศน์ของสำนักข่าวซีเอ็นเอ็นเบนไปที่สมาชิกรัฐสภาคนหนึ่ง – ชายผิวดำ ผมสีดอกเลา อายุ 60 ปี สวมชุดสากลสีขาว-เนคไทแดง เขาประสานมือบนตัก พินอบพิเทาคล้ายนั่งในบ้านคนอื่น

(ทินกร หุตางกูร, 2542: 92)

การดูข่าวของตัวละครและใช้ภาษาในการอธิบายเนื้อหาข่าวสารนั้น แสดงให้เห็นถึงการมองอเมริกาในภาพของการเข้ามาวางอำนาจและคุกคามประเทศที่มีเงินทุนน้อยกว่า ในที่นี้อเมริกาก็อยู่ในภาพของการเป็นผู้ร้าย และการเป็นผู้ร้ายของอเมริกาในฐานะเป็นผู้มีบทบาทในการให้การสนับสนุนด้านการเงินระหว่างประเทศถูกแสดงให้ปรากฏในภาพของการเป็นผี ภาพปรากฏดังกล่าวเกิดขึ้นตอนที่ขบวนการของเอกอัครราชทูตอเมริกาประจำประเทศไทยกับนาย มิเชล

กอมส์ เดอซูส์ – กรรมการผู้จัดการใหญ่กองทุนการเงินระหว่างประเทศ แล่นผ่านโดยมีตำรวจ
จรวจคอยกันรถและคนที่ไม่เกี่ยวข้องให้รออยู่ข้างทาง

รถตำรวจเปิดหอนำรถเมอร์ซีเดสเบนซ์สีดำ 10 คันแล่นเป็นขบวน ล้อรีดน้ำ
ผสมโคลนกระเซ็นเปื้อนข้อเท้าของอลิสซา เด็กหญิงวัย 3 ขวบร้องอย่างตระหนก
“ผี ผี”

ทุกคนได้กันสายตาเหลียวมอง แม่ของเด็กหญิงดู “ผีไม่มีในโลก”

อลิสซาอุ้มเด็กหญิง “ไม่ต้องกลัว บอกพี่ซี หนูเห็นผีที่ไหน”

“ในรถ” เด็กหญิงชี้รถเมอร์ซีเดสเบนซ์สีดำท้ายขบวนที่เพ่งวิ่งเลยไป

“ผีหน้าตาอย่างไรคะ”

เด็กหญิงโอบคอเธอแน่น “ตัวเขียวๆ หัวโตๆ ตาดำใหญ่ ไม่มีปากกับจมูก”

(ทินกร หุตางกูร, 2542: 99)

“ผี” ที่เด็กหญิงกล่าวถึงคือกลุ่มคนที่อยู่ในรถเมอร์ซีเดสเบนซ์สีดำผู้เกี่ยวข้องกับกองทุน
การเงินระหว่างประเทศ ผู้เขียนฉายให้เห็นภาพลักษณะที่แสดงถึงความแปลกปลอม ความรู้สึกของ
การถูกคุกคาม ภาวะที่เราไม่เคยคุ้นมาก่อนกำลังเข้ามาอยู่ใกล้กับตัวเราอย่างที่เราก็ไม่อาจคาดคิด
ความเป็นโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจที่คุกคามประเทศกำลังค่อยๆ เข้ามา มีผลต่อคนธรรมดาทั่วไปใน
สังคม เกี่ยวพันกับชีวิตและวัฒนธรรมอย่างแยกกันไม่ออก ตอนหนึ่งผู้เขียนบรรยายถึงฉากที่อลิสซา
หลุดเข้าไปในดิสโก้แอนด์แห่งหนึ่ง และในนั้นเต็มไปด้วยมนุษย์ต่างดาว

มนุษย์ต่างดาวร่างสูงยื่นล้อมเธอ หนึ่งในนั้นพูดภาษาอังกฤษ

“The most beautiful girl in the world come to have fun with us”

มนุษย์ต่างดาวร่างสูงพากันถอดหัวออก พวกเขาไม่ใช่มนุษย์ต่างดาว แต่คือ
คนผมทอง ตาสีมรกต มีทั้งชายและหญิง ...

เธอถูกกระซอกเอวให้เบียดกับเอวพวกเขาซึ่งส่ายไปมา หญิงสาวถูก
กรอกเหล้าใส่ปากเธอ มือของ 4 – 5 คนขยัก-สะโพก-ต้นขาของเธออย่าง
หยาบคาย และถลกกระโปรงจะดึงกางเกงใน อลิสซาสะ บัด ดิ้นหลุดการเกาะ
กุม วิ่งไปนอกดิสโก้แอนด์ ป้ายผ้าบนประตูกระจกปัด เขียนว่า : งานเลี้ยง

สังสัมพันธ์แห่งชุดแฟนซีของเจ้าหน้าที่กองทุนการเงินระหว่างประเทศกับ
สถานทูตอเมริกาประจำประเทศไทย

(ทินกร หุตางกูร, 2542: 102)

มนุษย์ต่างดาวหรือเจ้าหน้าที่กองทุนการเงินระหว่างประเทศ ได้ให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่ประเทศไทย แต่ผู้เขียนก็สร้างลักษณะความเป็นตัวแทนของกลุ่มคนเหล่านี้ในด้านที่ไม่ได้เป็นมิตร แต่มาเอาไรต์เอาเปรียบ มาทำลาย มามอมเมาผู้คนที่พลัดเข้าไปใน แวดวงดังกล่าว ความสนุกสนานในงานเลี้ยงที่ฉลองกันอยู่นั้นจึงจำกัดอยู่แต่เฉพาะพื้นที่ของชาวต่างชาติที่เขียนไว้บนป้ายผ้า ซึ่งก็คือเจ้าหน้าที่กองทุนการเงินระหว่างประเทศกับสถานทูตอเมริกาประจำประเทศไทย ในขณะที่คนไทยเป็นได้เพียงผู้ให้ความบันเทิงแก่บุคคลเหล่านี้ ภาพปรากฏของทุนนิยมในวรรณกรรมจึงเป็นภาพด้านร้ายที่นักเขียนไทยต่อต้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิกฤติเศรษฐกิจที่ต่างชาติเข้ามาช่วยเหลือด้านการเงินพร้อมกับการกำกับ ควบคุมประเทศ ภาพของมนุษย์ต่างดาวและผี จึงถูกใช้เป็นสัญลักษณ์ของการคุกคามและหลอกหลอนอย่างที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงและหลบหนีให้พ้นไปได้

ในระยะต้นของปี 2540 โลกาภิวัตน์มีบทบาทชัดเจนในแง่ของเศรษฐกิจและการลงทุน อันเนื่องมาจากการประกาศลอยตัวค่าเงินบาทของรัฐบาลไทยเมื่อกลางปี 2540 ส่งผลให้วรรณกรรมไทยร่วมสมัยในช่วงต้นจึงนำเสนอความเปลี่ยนแปลงทางสังคมโดยสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศ การวิพากษ์ถึงระบบทุนนิยม และการเข้ามาของบรรษัทต่างชาติที่เติบโตไปในวงกว้างอย่างรวดเร็ว ในด้านที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจที่เข้ามาพร้อมทุนต่างชาตินั้น นักเขียนไทยมองว่าทุนนิยมเป็นด้านที่เลวร้าย เป็น วิกฤติที่เข้ามาทำลายท้องถิ่น ทุนนิยมเป็นหนึ่งในกลไกทางสังคมที่ดำเนินไปอย่างไม่ใส่ใจเลือดเนื้อและชีวิตของผู้คนในสังคม

ในเรื่องสั้นเรื่อง “คืนข้าวประดับดิน” ของมาโนช พรหมสิงห์ เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของสนับสนุนแนวคิดที่ว่าด้วยการวิพากษ์ทุนนิยม ด้วยการเปรียบเทียบให้เห็นสองชั่วต่างระหว่างทุนนิยมกับท้องถิ่นนิยมที่เข้ามาเผชิญและปะทะกันอยู่ในสังคมอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง ใน “คืนข้าวประดับดิน” ผู้เขียนกล่าวถึงเด็กหนุ่มคนหนึ่งที่บ้านเกิดต่างจังหวัดมาทำงานเป็นพนักงานต้อนรับลูกค้าหน้าห้างสรรพสินค้า การที่ต้องยืนอยู่กับที่เป็นเวลายาวนานตลอดวันทำให้เขาเปรียบตัวเองกับ “ไอ้อ้วนคราขาว” หนูนุ้ยแฟนแดนเดอร์หน้าร้าน KFC ที่การมีอยู่ของตัวเขากับหนูนุ้ยดังกล่าว

ดูจะไม่ต่างกันเท่าไรหรอก จนวันหนึ่งเขาได้พบกับหญิงสาวที่มีพื้นเพเป็นคนบ้านเดียวกับเขามาชวนไปทำบุญเดือนเก้าข้าวประดับดิน แต่ด้วย หน้าที่การงานเด็กหนุ่มจึงไม่สามารถไปทำบุญกับเธอได้ จนปีถัดมา หญิงสาวคนเดิมกลับมาอีกครั้ง พร้อมกับนำกับข้าวและขนมที่ไปทำบุญมาทานข้าวกับชายหนุ่ม และนั่นทำให้เขารู้ว่าตัวเขาที่แม่จะยื่นอยู่ที่เดียวตลอดวันไม่ต่างจากไอ้อ้วนเคราขาว แต่ในที่สุดเขาก็มีอะไรที่ต่างออกไปจากหุ่นนั้น เพราะเขาไม่ใช่หุ่นในสังคมแต่เต็มไปกรามีความรู้สึกและชีวิตจิตใจ

จากตัวบทเรื่องสั้นดังกล่าว แสดงภาพคู่ตรงข้ามระหว่างท้องถิ่นนิยมกับทุนนิยม ผ่านทางเด็กหนุ่มร.ป.ภ. ของห้าง กับหุ่น KFC ที่ต่างฝ่ายต่างยืนอยู่ในตำแหน่งที่เผชิญหน้ากัน และความ เป็นท้องถิ่นนิยมและทุนนิยมก็พยายามช่วงชิงการอยู่ในตำแหน่งแห่งที่ที่ได้รับจากการยอมรับจากคนในสังคม พร้อมๆไปกับการวิพากษ์ถึงคุณค่าที่ทั้งสองฝ่ายได้รับการยอมรับที่ต่างกัน ในสังคม กล่าวคือ ในสังคมสมัยใหม่คุณค่าที่เป็นชีวิตจิตใจของคนไม่สามารถสู้หุ่นจำลองที่เป็นสัญลักษณ์ ของวัฒนธรรมบริโภคได้ ดังตัวบทตอนหนึ่งกล่าวว่า

ตลอดปีอันยาวนาน งานใหม่ในห้างสรรพสินค้าที่ใหญ่ที่สุดของเมือง กลับไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกในทางที่ดีแก่เด็กหนุ่ม นับวันมันมีแต่แย่ง สาเหตุ จากความซ้าซากจำเจนั้นมันไม่เท่าไรเพราะเขาซาซนเสียแล้ว แต่ไอ้อ้วนเคราขาวนี่สิ – เพราะที่นี้เขากับมันยืนเผชิญหน้ากัน ใกล้แค่เอื้อมมือถึง เขารู้ดี ว่ามันขำน้ำขำทะเลมาจากเมืองนอกเมืองนา ทว่าพวกมันกลับยื่น ภูมิจานเหมือนอยู่ในบ้านตัวเองและใครต่างก็นิยมชมชอบ ผิดกับเขาราวฟ้ากับดิน
(มานิช พรหมสิงห์, 2548: 130)

ในพื้นที่ของห้างสรรพสินค้า เด็กหนุ่มผู้ซึ่งมีพื้นเพมาจากต่างจังหวัดที่มาทำหน้าที่มือ วันทยาหัตถ์ และกล่าวคำทักทายลูกค้า จึงอยู่ในสถานะที่ไม่มีใครให้ความสนใจเพราะเขาไม่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ ที่สำคัญ ตัวตนของเขายังแสดงให้เห็นถึงความเป็นท้องถิ่น แต่เป็นท้องถิ่นที่สวมเครื่องแบบของทุนนิยม เครื่องแบบร.ป.ภ.ที่เขาสวมใส่ แสดงให้เห็นว่าเขาต้องยอมรับเอากฎระเบียบ ข้อบังคับตามที่ผู้กำหนดไว้ และต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดขณะอยู่ในเครื่องแบบ ในที่นี้ ท้องถิ่นจึงอยู่ภายใต้การกำหนดควบคุมของระบบทุน ในขณะที่หุ่นจำลองหน้าร้าน KFC แสดงอัตลักษณ์ของตนเองอย่างชัดเจนโดยไม่ต้องสวมเครื่องแบบของวัฒนธรรมอื่นใด

และด้วยแรงดึงดูดที่มีอำนาจของทุนนิยม ผู้เขียนเสนอภาพของการที่ทุนนิยมค่อยๆกลืนกินความเป็นท้องถิ่นผ่านการปฏิบัติตนของเด็กหนุ่ม จากการที่เคยปฏิบัติหน้าที่ด้วยใจ การพูดกล่าวคำทักทายด้วยความรู้ สึกที่ออกมาจากใจ แต่พอนานไปเด็กหนุ่มกลับรู้สึกว่าเขาอยากเป็นอย่างหุ่นนั้น

เขาจ้องมองไอ้อ้วน ประรณานาจะยิ้มอย่างนั้น ดวงตาเอื้อออริอย่างนั้น และเป็นตัวมันตลอดทั้งร่าง ในที่สุด – การวันทยหัตถ์ ฉีกยิ้ม กล่าวตอบรับ จึงแปรเปลี่ยนไปที่ละน้อย ดังถูกกลืนและกลับกลายเป็นอื่น เขามีใช้เขาอีกต่อไป ไร้แม้ความเบื่อหน่าย ขณะรู้สึกเหมือนกับได้ มิใช่สูญเสียเลยแม้แต่น้อย

(มาโนช พรหมสิงห์, 2548: 130)

การประรณานาจะเป็นอย่างหุ่นนั้นของเด็กหนุ่ม ในทางหนึ่งมันคือการถอดอัตลักษณ์ที่แท้จริงของเขาเก็บไว้ และสวมบทบาทการเล่นไปตามระบบทุน เพราะเมื่อผู้คนที่เข้ามาจับจ่ายในห้างสรรพสินค้ามองเขาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการประดับพื้นที่ให้ลูกค้าที่เข้ามาซื้อของรู้สึกพึงใจ ในฐานะที่ผู้มีอำนาจเหนือกว่า เขาจึงเล่นบทบาทที่ไม่ได้ให้ความรู้สึกเนื้อแท้อะไรกับลูกค้า นอกเหนือไปจากการทำตามหน้าที่เท่านั้น กล่าวได้ว่า ในพื้นที่ของห้างสรรพสินค้า เด็กหนุ่มก็เล่นบทบาทไปตามหน้าที่ที่พึงปฏิบัติในห้างสรรพสินค้า ไม่ต่างอะไรกับหุ่นตัวหนึ่งที่เคลื่อนไหวได้แต่ไม่มีชีวิตจิตใจ การที่ท้องถิ่นต้องเข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับทุนนิยมเป็นภาวะของการมาพบกันที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทุนนิยมได้เข้ามาเป็นภาคส่วนหนึ่งในการดำเนินไปของชีวิตและเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชีวิตมากขึ้น ทุกที จากตัวบทตำแหน่งที่ตัวละครต้องปฏิบัติหน้าที่อยู่ตรงข้ามกับตำแหน่งที่ตั้งของหุ่น KFC สถานที่ตั้งบังคับให้ตัวละครมองไม่เห็นสภาพดินฟ้าอากาศภายนอก ไม่เห็นสิ่งใดนอกจากเงาตัวเองอันเลื่อนลงในกระจกร้าน KFC ที่อยู่ฝั่งตรงข้าม ในขณะที่ไอ้อ้วนเคราขาวยื่นเด่นเห็นอยู่เต็มสองตา

การเผชิญหน้ากันระหว่างเด็กหนุ่มลูกจ้างห้างสรรพสินค้ากับหุ่น KFC ให้ภาพของการแสดงให้เห็นว่าท้องถิ่นถูกดึงเข้าไปอยู่ในภาคส่วนหนึ่งของการขยายตัวของทุนนิยมอย่าง ไม่อาจหลีกเลี่ยง เงาสะท้อนของเด็กหนุ่มจากบานกระจกในร้านไก่ทอดแสดงให้เห็นถึงว่า การมีตัวตนของเด็กหนุ่มจะเกิดขึ้นไม่ได้ หากไม่มีทุนนิยมเป็นเงาอยู่เบื้องหลัง ภาพของเด็กหนุ่มที่สะท้อนมา

จากกระจกบานใ้ท่ทอดนั้นมองเห็นได้เพียงเลือนลาง การมองเห็นตัวเราจากเงาสะท้อนของอีกฝั่งได้ไม่ชัดเจนในขณะที่หุ่นตัวแทนของทุนนิยมนั้นได้เข้ามาอยู่ในสองตาของเราอย่างชัดเจนนั้น มีความพร่ำมัวและคลุมเครือในด้านการมีอยู่ของเด็กหนุ่ม กล่าวคือภาพของตัวเด็กหนุ่มที่สะท้อนจากกระจก ไม่ใช่การปรากฏตัวในรูปจริงของเขา เพราะตัวจริงของเขายืนอยู่คนละ ฝั่งกับร้าน KFC ในมุมมองนี้อาจมองได้ว่าการรุกคืบของทุนนิยมที่แผ่เข้ามาในรูปลักษณะของวัฒนธรรมบริโภค และได้รุกคืบเข้ามาในชีวิตของผู้คนอย่างใกล้ชิดนี้ ภายใต้อำนาจที่ท้องถิ่นต้องเผชิญหน้ากับความเป็นทุนนิยม มันได้บีบให้ท้องถิ่นต้องยอมรับเอาทุนนิยมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตอย่างที่แม้ไม่ชอบก็ไม่อาจปฏิเสธได้

ที่สำคัญ – คนที่ไม่เคยส่องกระจกเช่นเขามีโอกาส (ที่ไม่อาจชัดเจน) จะเห็นตัวตนอันเลือนรางของตนเองจากกระจกบานใ้ทอดเบื้องหน้า ขณะไ้ไอ้ฮ้วน เรืองรองเดินชั้ดอยู่เต็มสองตา (เพราะคำกำขั้บกำซาของหัวหน้างานที่กำหนดจุดและมุมการยืนไว้ตายตัว เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดของการต้อนรับ) ด้วยเหตุนี้เองเขาจึงฝันว่าไปเล่นน้ำตักกับไอ้ฮ้วนสองคนทุกคืน

(มานอช พรหมสิงห์, 2548: 132)

อย่างไรก็ดี การอยู่ภายใต้อำนาจการควบคุมของทุนนิยมผ่านหน้าที่การงานที่ำของเด็กหนุ่ม ได้ถูกสร้างการไ้กลับในการที่จะเบนออกไปหาสิ่งทดแทนตรงข้าม นั่นคือพื้นที่ตัวแทนของท้องถิ่นนิยม ซึ่งในที่นี้ สิ่งที่สามารถกลับมาฟื้นความมีชีวิตจิตใจให้ชายหนุ่มอีกครั้งได้คือหญิงสาวผู้มีพื้นเพเดียวกับ ชายหนุ่ม หญิงสาวที่มาผูกพันกับเขาจากการพูดคุยกันเรื่องงานทำบุญเดือนเก้าข้าวประดับดิน ความเป็นท้องถิ่นโดยมีงานข้าวประดับดินมาเป็นตัวเชื่อมในการสร้างอำนาจที่จะยืนหยัดและต่อกรอยู่ในกระแสของระบบทุนนิยม และหญิงสาวคนนี้เองที่เป็นคนแรกที่เห็นการทำหน้าที่ที่ผิดไปจากเดิมของชายหนุ่ม การมองเห็นถึงการเปลี่ยนแปลง หรือในอีกด้านหนึ่งคือการหายไปของอัตลักษณ์เดิมที่ถูกถอดเก็บไว้ก่อนหน้านี้ คำทักเรื่องการเปลี่ยนแปลงในการทำหน้าที่ของชายหนุ่มจากหญิงสาวจึงเป็นการสร้างแรงเหวี่ยงที่นำชายหนุ่มกลับมาสู่โลกของท้องถิ่นอีกครั้ง นั่นคือการกลับมาเห็นความสำคัญของการมีชีวิตจิตใจ มีความรู้สึก และการ ทำสิ่งต่างๆด้วยหัวใจ

การกลับมาสู่โลกท้องถิ่นของชายหนุ่ม ไม่เพียงแต่เป็นการปลดปล่อยความกดดัน อึดอัด คับข้องใจที่เคยมีอยู่ แต่ยังเป็นການฉายกลับให้เห็นเนื้อแท้ของทุนนิยม ด้วยการเน้นย้ำถึงความว่างเปล่า และการไม่มีชีวิตจากการเป็นหุ่น การเป็นน้ำเนื้อแห่งทุนนิยม มที่ไม่ได้รับรู้ทุกข์สุขหรือความเดือดร้อนใดๆของคนในสังคม

ฝนซา น้ำขังเจ็งบึงเต็มท้องถนน ยวดยานและผู้คนผ่นน้ำครึ่งแข้งผ่าน
ไปมา พร้อมคำสวดท่ากราดเกรี้ยว ทุกดวงหน้าล้วนหม่นหมอง เหงื่อเยิ้ม
และโกรธซึ่ง ในสภาพการณ์อย่างนี้ใครจะยิ้มแย้มออกมาได้ละ ยกเว้นอยู่แค่
คนเดียวเท่านั้นแหละ จะเป็นใครไปได้เล่า ก็ไอ้อ้วนเฒ่าชราคนนั้นยังงี้

(มาโนช พรหมสิงห์, 2548: 134)

“ไอ้อ้วนเฒ่าชรา ” จึงเป็นหุ่นทุนนิยมที่ผู้เขียนนำมาตั้งวางให้เป็นภาพตรงข้ามกับภาพลักษณ์ของชายหนุ่ม ที่ค่อยๆเผยให้เห็นด้านร้ายของทุนนิยม ตรงที่มันไม่ได้แยแสใส่ ใจความเป็นไปของใครๆ ใครจะมีสุข ใครจะทุกข์ร้อน ล้วนไม่มีผลกระทบสัมพันธใดๆต่อทุนนิยม จากตัวบท ผู้เขียนสร้างภาพเปรียบเทียบ ระหว่างเด็กหนุ่มที่ทำงานร .ป.ภ.ของห้างสรรพสินค้าที่ต้องยืนอยู่ในตำแหน่งที่เผชิญหน้ากับ “ไอ้อ้วนเฒ่าชรา ” หรือที่รู้จักกันดีในนามของผู้พันแซนเดอร์ สัตว์ลักษณะของไก่ทอด KFC ซึ่งแม้ทุนนิยมจะอยู่ในสถานะที่ดูจะเป็นผู้คุกคามที่เหนือกว่า แต่ในการคุกคามนั้นก็แสดงให้เห็นถึงความเปล่าเปลี่ยวของชีวิตที่อยู่ภายใต้อำนาจทุนนิยม ทุนนิยมที่มีอำนาจควบคุมได้เพียงในโลกใบเล็กๆเช่นห้างสรรพสินค้าเท่านั้น แต่ เมื่อชายหนุ่มได้พบกับหญิงสาวที่สัญญาว่าจะมาทานข้าวกับเขาหลังจากไปทำบุญในงานข้าวประดับดิน ความทรงจำร่วมแห่งท้องถิ่นได้เข้ามาฟื้นคืนชีวิตที่มีความสุขแก่เขาอีกครั้งหนึ่ง และจากการตั้งต้นที่ท้องถิ่นนี้เองที่ทำให้ชายหนุ่มได้พบกับความสุข และความเป็นตัวตนที่แท้ของเขา ดังนั้น เมื่อชายหนุ่มมาเยือนรับหญิงสาวหลังเลิกงาน เขาจึงได้ทักทายหญิงสาวด้วยการทำความเคารพเหมือนที่เขาเคยทำทุกวันที่อยู่ในห้างสรรพสินค้า แต่ต่างกันที่ครั้งนี้ เขาทำด้วยความสุขที่สุด

พลัน – เด็กหนุ่มยกมือขึ้นทำวันทยหัตถ์ ยิ้มสดใส และกล่าวยินดีต้อนรับ
เสียงดังก้องสั่นแยกด้วยท่วงทำอันเป็นธรรมชาติของเขาที่สุด ด้วยความจริงใจ
เป็นครั้งแรกในชีวิตก็ว่าได้ ...ท่ามกลางเสียงแตรเสียงด่าอึงออล เด็กหนุ่มยิ้ม

ละไม่ไร้เดียงสา ไม่รับรู้สิ่งใด – นอกจากร่างของสาวน้อยที่เดินใกล้เข้ามา
โลกทั้งโลกของเขากลายเป็นสายน้ำตกกว้างใหญ่และใสเย็น

(มาโนช พรหมสิงห์, 2548: 134)

ในโลกที่แวดล้อมด้วยการวางกฎของทุนนิยม เขาได้สร้างโลกของตัวเองขึ้นมาอีกโลกหนึ่ง เป็นโลกที่ให้ชีวิต และทำให้การดำรงชีวิตอยู่เป็นสิ่งที่มีความหมาย เมื่อทุนนิยมเข้ามามีผลกระทบต่อชีวิต โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจที่บีบบังคับให้ผู้คนต้องยอมจำนนต่อสภาพการอยู่ในระบบของ ทุนนิยมอย่างไม่ต่างกับหุ่นตัวหนึ่ง ท้องถิ่นก็พยายามหาทางปรับตัวเพื่อต่อรอง ยึดหยุ่นกับ ตำแหน่งแห่งที่ของตน ด้วยการเดินทางไปตามบทบาทในกระแสของทุนนิยม หากแต่ยังคงเก็บรักษา อัตลักษณ์ที่แท้ของตนไว้ และเลือกที่จะแสดงอัตลักษณ์ดังกล่าวกับผู้ที่อยู่ในโลกท้องถิ่น เช่นเดียวกับตน ดังเช่นชายหนุ่มแสดงกับหญิงสาวที่กลับมา จากงานบุญในคืนข้าวประดับดิน ใน ที่นี้ ท้องถิ่นวิพากษ์ วัฒนธรรม ตะวันตกในฐานะเป็นหุ่นที่ไม่มีชีวิต ไม่มีหัวใจ ขณะเดียวกันก็ พยายามหาตำแหน่งแห่งที่และทางออกให้กับตัวเอง ด้วยการสร้างภาพตรงข้ามเพื่อเปรียบเทียบ เห็น ถึงความต่างระหว่างหุ่นกับคน ระหว่างการไม่มีหัวใจกับการที่เปี่ยมไปด้วยความรู้สึก เลือดเนื้อ และชีวิต ในระยะแรกที่ชายหนุ่มอยู่ในสภาพของการเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยของ ห้างสรรพสินค้า ที่ถูกกำหนดจุดให้ยืนตรงข้ามกับหุ่นไซเบอร์ของเคเอฟซี จนดูเหมือนว่าหุ่นจะ เป็นตัวแทนของสิ่งที่มีอำนาจเหนือกว่า เพราะแม้แต่ตัวละครชายหนุ่มก็อยากจะเป็นอย่างหุ่น นั้น แต่เมื่อชายหนุ่มได้ค้นพบว่าหุ่นก็เป็นเพียงหุ่น มันไม่สามารถรับรู้สุขทุกข์ร้อนอันใดของใคร มันมีอยู่ เพื่อตนเองเพียงอย่างเดียวโดยแท้ ใน ขณะที่ตัวเขาทำหน้าที่ยืนนิ่งไม่ต่างกับหุ่นก็แค่เพียงชั่วคราว แคในระยะเวลาที่กำหนดระหว่างที่อยู่ในหน้าที่ของการงาน แต่เนื้อแท้ที่อยู่ภายในเขาไม่ได้เป็น อย่างหุ่นนั้น และสิ่งที่ทำให้ชายหนุ่มกลับมาเป็นคนที่มีเลือดเนื้อและชีวิตต่างไปจากรุ่นนั้นได้ก็คือ หญิงสาวหรือสัญลักษณ์แทนจากท้องถิ่นนั่นเอง ท้องถิ่นเข้ามาบีบบังคับในการฟื้นชีวิตให้กลับคืน มาใหม่อีกครั้ง การปรากฏตัวของหญิงสาวจึงแสดงถึงการกลับคืนมามีชีวิตของท้องถิ่นที่เข้ามาทำ ให้ชายหนุ่มผู้มีอาชีพเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยของห้างสรรพสินค้าหลุดพ้นจากการเป็น เครื่องจักรของทุนนิยมได้

ในกระแสของการปะทะกันอย่างเข้มข้นและรวดเร็วทางวัฒนธรรมอันเกี่ยวข้องกับปัจจัย ทางเศรษฐกิจ ในการเปิดเสรีทางการค้า และการส่งเสริมการลงทุนระหว่างประเทศของรัฐบาล นักเขียนได้วิพากษ์วัฒนธรรมตะวันตก ในฐานะของการเป็นผู้ร้ายที่เข้ามาขูดรีด คุกคาม และแผ่ ขยายเครือข่ายเพื่อสร้างผลประโยชน์ตน ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับท้องถิ่นจึงถูกมองว่าเกิด

จากการกระทำของชาติตะวันตก ตก และวัฒนธรรมตะวันตกเป็นสิ่งสำคัญ การกระทำที่สร้างขึ้นให้ตะวันตกเป็นตัวแทนของมนุษย์ต่างดาวก็ดี เป็นผีก็ดี รวมไปถึงการเป็นหุ่นโฆษณาที่ไม่มีชีวิตจิตใจ ก็ดี จึงเป็นทางหนึ่งที่นักเขียนใช้แสดงถึงความเป็นอื่น ความไม่เข้าพวกเพื่อต่อต้านและปฏิเสธวิถีของโลกตะวันตกที่มากับกระแสโลกาภิวัตน์ ขณะเดียวกันก็พยายามนำท้องถิ่นให้หยั่งยืนเพื่อสู้กับความแปลกปลอมที่เข้ามาในรูปแบบต่างๆ ด้วยเช่นกัน ซึ่งความแปลกปลอมที่ ถูกนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ทั้งมนุษย์ต่างดาว ผี และหุ่นโฆษณานี้ ในตัวมันเองล้วนแสดงถึงสภาพของการปรากฏเพียงชั่วคราวชั่วคราว การเป็นความเชื่อมากกว่าความจริง และที่สำคัญเป็นการปรากฏของภาพลวง การปรากฏตัวของวัฒนธรรมตะวันตกที่มากับกระแสโลกาภิวัตน์จึงถูกนำเสนอให้ หันถึงสาระอันกลวงเปล่าที่ท้องถิ่นต้องรู้เท่าทัน และพยายามที่จะช่วงชิงสร้างความหมายอันเป็นสาระที่แท้ขึ้นมาต่อสู้ช่วงชิงกับวัฒนธรรมตะวันตกที่มากับอำนาจทางเศรษฐกิจ

งานเขียนในกลุ่มนี้จึงเป็นลักษณะของการต่อสู้ของคนเล็กๆ ที่ต้องเผชิญหน้าผู้กับสิ่งที่ใหญ่กว่าตน และพยายามที่จะกำจัดสิ่งนั้นออกไปในฐานะที่เป็นปีศาจแห่งความชั่วร้าย โดยการต่อสู้ดังกล่าวเป็นการยืนหยัดและยึดมั่นในความคิดที่อิงท้องถิ่นเป็นพื้นฐาน ท้องถิ่นเข้ามาบีบบาทในฐานะการเป็นด้านที่หล่อเลี้ยงและปลอบประโลมชีวิต เมื่อสังคมและประเทศต้องเปิดรับวัฒนธรรมต่างชาติให้เข้ามาในบ้านเมืองอย่างอ่อนน้อมยอมตาม เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการค้ามากขึ้นนั้น ท้องถิ่นจึงกลายมาเป็นผู้ตกอยู่ในฐานะของการเป็นผู้รับ ซึ่งนักเขียนต่างแสดงให้เห็นออกมาในด้านมุมของการต่อต้าน และมองว่าวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามานั้น เข้ามาในลักษณะของการเป็นศัตรูมากกว่าที่จะเป็นมิตร ดังนั้น ท้องถิ่นจึง เป็นส่วนสำคัญในการเข้ามาเยียวยา เข้ามาเป็นมิตร เป็นโลกอีกโลกหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในอีกด้านในวิถีชีวิตของผู้คนที่นักเขียนพยายามที่จะถนอมรักษาโลกใบนี้เอาไว้

3.6 สื่อกับการสร้างภาพทางชาติพันธุ์: แรงงานอพยพกับภาพเสนอเรื่องความเป็นอื่น

ในกระแสโลกาภิวัตน์ ท้องถิ่นเป็นพื้นที่ที่รวมเอาวัฒนธรรมอันหลากหลายมาอยู่รวมกัน ด้วยปัจจัยสนับสนุนจากการเดินทางข้ามพรมแดนของผู้คน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยว และแรงงานอพยพ ในวัฒนธรรมอันหลากหลายยังมีความแตกต่างหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่เดียวกัน อาทิเช่น แรงงานอพยพชาวพม่าและชาวกัมพูชาในประเทศไทย กลุ่มชาวมุสลิมผู้นับถือศาสนาอิสลามในประเทศไทย ประเทศที่เปิดรับทุนนิยมเสรีจากประเทศตะวันตกและ

สหรัฐอเมริกาอย่างกว้างขวาง ความแตกต่างทางชาติพันธุ์และศาสนาจึงอ่อนไหวต่อก ารขัดแย้งทั้ง ในด้านความคิดและการกระทำ ท้องถิ่นในกระแสของการข้ามพรมแดนทางวัฒนธรรมจึงดำรง ตนเองอยู่อย่างซับซ้อน จากแรงปะทะที่เกิดจากความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ท้องถิ่นในความ หลากหลายทางชาติพันธุ์จึงเป็นการช่วงชิงอำนาจ และการพยายามหาพื้นที่ให้ตนเองของคนที่ถูก กำหนดให้เป็นคนชายขอบในสังคม ท้องถิ่นในที่นี้จึงเป็นมากกว่าพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่มีอาณาเขต ที่ถูกกำหนดอย่างแน่นอน แต่เป็นท้องถิ่นข้ามท้องถิ่นที่เชื่อมถึงกันในระดับข้ามรัฐ และข้ามโลก

จากตัวบทที่ศึกษา นักเขียนไทยร่วมสมัย ได้นำเสนอภาพของคนต่างชาติพันธุ์ผ่านกา ร รายงานข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ความเป็นต่างชาติพันธุ์ที่ปรากฏในตัวบทวรรณกรรมมีการ ปะทะต่อสู้กับกระแสโลกที่เข้ามาอย่างซับซ้อน การพยายามกดทับปะทะกับการพยายามดิ้นรนหา พื้นที่และการแสดงออกของกระแสวัฒนธรรมโลกกับกระแสวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งกลุ่มของความ หลากหลายทางชาติพันธุ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมไทยร่วมสมัยได้นำเสนอให้เห็นถึงการจัดระเบียบ การควบคุม การแบ่งแยกระดับทางสังคมเพื่อกำหนดตัวตนในสถานภาพของการเป็นคนไทยกับคน อื่นที่ไม่ใช่คนไทยอย่างชัดเจน ผ่านการสร้างของภาษาที่กำหนดสถานภาพทางตัวตนของคน ต่างชาติพันธุ์ในพื้นที่ท้องถื่นของไทย ในกลุ่มของผู้เป็นแรงงานอพยพข้ามชาติ ขณะเดียวกันก็ได้ สร้างพื้นที่ และให้สิทธิให้เสียงกับวัฒนธรรมของชาวมุสลิมและผู้นับถือศาสนาอิสลาม ในด้านที่ ปะทะสัมพันธ์อยู่กับความเป็นทุนนิยม บริโณคนิยมของสหรัฐอเมริกา ความขัดแย้งและการก่อก ่อสงครามระหว่างกัน

ในว วรรณกรรมไทยร่วมสมัยได้มีการนำเสนอภาพของคนต่างชาติพันธุ์ โดยมีสื่อเป็น เครื่องมือถ่ายทอดอันเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับการแสดงความเป็นตัวตนและอำนาจระหว่างความเป็น “คนไทย” กับ “คนอื่นที่ไม่ใช่คนไทย ” อย่างน่าสนใจ จากการศึกษาตัวบทที่นำเสนอภาพของ คนต่างชาติพันธุ์ ซึ่งในที่นี้คือ แรงงานอพยพจากประเทศเพื่อนบ้าน ความเป็นคนต่างชาติพันธุ์ที่ ถูกนำเสนอผ่านสื่อ โดยเฉพาะจากการรายงานข่าวได้แสดงถึงการใช้อำนาจผ่านการใช้ภาษาที่เข้า มากำหนดบทบาทและตัวตนของคนเหล่านี้ให้ถูกกันออกไปจากพื้นที่ของความเป็นชาติ การกีดกัน ให้ออกไปจากพื้นที่ของความเป็นชาติ และแสดงถึงความไม่เข้าพวกนี้ถูกนำเสนอผ่านภาพลักษณ์ ของความอ่อนแอ ด้อยอำนาจ ซึ่งความอ่อนแอ ด้อยอำนาจนั้นเกิดขึ้นจากการถูกจำกัดพื้นที่ การ ถูกควบคุมตัวตน รวมไปถึงการทำให้ปราศจากตัวตน แรงงานอพยพในพื้นที่ของตัวบทวรรณกรรม

จึงเป็นภาพของการถูกทำให้เป็นคนชายขอบในบริบทของวัฒนธรรมกระแสหลัก ซึ่งในที่นี้ ผู้วิจัยให้ความหมายของคนชายขอบ (marginal people) ว่าหมายถึง กลุ่มคนที่มีชีวิตอยู่กึ่งกลางหรือห่างไกลจากศูนย์กลางทั้งในทางภูมิศาสตร์และสังคมวัฒนธรรม ในทางภูมิศาสตร์ ‘คนชายขอบ’ มักจะเป็นกลุ่มคนที่ต้อง เคลื่อนย้ายจากภูมิลำเนาดั้งเดิมด้วยเหตุผลทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ การเมืองและสังคมวัฒนธรรม การตั้งถิ่นฐานหรือประกอบอาชีพหรือวิถีชีวิตของคนกลุ่มนี้ต้องเผชิญกับการแก่งแย่งแข่งขันเพื่อเข้าถึงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ถูกกีดกันและเอาัดเอาเปรียบจากคนกลุ่มใหญ่ซึ่ง อยู่อาศัยในดินแดนหรือเขตภูมิศาสตร์นั้นมาก่อน ในทางสังคมวัฒนธรรม ‘คนชายขอบ’ กลายเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคมใหม่ สังคมวัฒนธรรมประจำกลุ่มจึงเป็นวัฒนธรรมย่อยที่ไม่ได้รับการยอมรับหรือได้รับการเลือกปฏิบัติจากผู้คนในกระแสวัฒนธรรมหลัก (สุริยาสมุทคุปต์ และพัฒนา กิติอาษา, 2542: 21)

การนำเสนอภาพของแรงงานต่างด้าวในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย ในยุคที่แต่ละประเทศเพื่อนบ้านต่างเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอยู่ในกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ แต่บทบาทของการข้ามพรมแดนของผู้คนยังแนบแน่นอยู่กับอำนาจรัฐ ในงานเขียนเรื่องสั้นเรื่อง “ฝั่งเมืองตระน อม (วันเขมรพนมเปญเมาแดต)” ของจำลอง ฝั่งชลจิตร ผู้เขียนได้เสนอสถานะการณ์ทางสังคมที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ของคนงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย ทั้งพม่า มอญและกัมพูชา ในยุคที่สังคมโลกไร้พรมแดนจึงเป็นเรื่องธรรมดาที่คนจากหลากหลายชาติพันธุ์จะมาอยู่ในพื้นที่เดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมาอยู่ในพื้นที่เดียวกันด้วยเงื่อนไขของการมาเป็นลูกจ้างเพื่อทำงานให้กับนายจ้างคนไทย ซึ่งสถานภาพของพวกเขาไม่อยู่ในฐานะของการเรียกร้องให้ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกับเจ้าของประเทศ ความแตกต่างกันทางสถานภาพระหว่างเจ้าของประเทศกับแรงงานต่างด้าว ปรากฏผ่านการจัดวางเรื่องที่อยู่อาศัยที่จะไม่ปะปนกันระหว่างคนไทยกับแรงงานต่างด้าว

เมืองที่ต้องพึ่งแรงงานต่างด้าวชายแดน เมืองไหนๆย่อมคล้ายๆกัน
ชาวบ้านดั้งเดิมกับชาวต่างด้าวแบ่งย่านกันอยู่ ชาวบ้านคอยสอดส่องป้องกัน
ไม่ให้แรงงานต่างด้าวเหล่านั้นล่วงละเมิดสิทธิประโยชน์ของตน และกันให้อยู่
เป็นถิ่นเป็นย่าน เพราะเป็นคนต่างภาษาต่างวัฒนธรรม สื่อสารให้เข้าใจกัน
ยาก ผิดทำผิดทางอาจจะฮึดฮัดขัดใจกันเปล่าๆ สู้ไม่สื่อสารกันเสียดีกว่า

(จำลอง ฝั่งชลจิตร, 2548: 52)

ในช่วงต้นของตัวบท ผู้เขียนพูดถึงการแบ่งแยกออกจากกันอย่างชัดเจนระหว่างชาวบ้านดั้งเดิมที่อยู่ในพื้นที่กับแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงาน ด้วยเหตุผลที่มีความต่างกัน ทั้งทางภาษาและวัฒนธรรม โดยมองว่าภาษาที่สื่อกันไม่รู้เรื่อง หรือวัฒนธรรมที่ผิดแผกไปจากกันจะยิ่งสร้างความไม่ลงรอยกัน ไม่เข้าใจกันและนำมาซึ่งความขัดแย้งกันที่สุดในที่สุด เหตุการณ์จึงดำเนินไปในลักษณะที่ต่างคนต่างอยู่ คนท้องถิ่นกับคนต่างท้องถิ่นไม่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ไม่ปรารถนาที่จะสื่อสารกัน อย่างไรก็ตาม การปรากฏและการมีอยู่ของแรงงานต่างด้าวจะเป็นที่ผ่านสายตาของคนท้องถิ่นก็ต่อเมื่ออยู่ในข่าวหนังสือพิมพ์ ซึ่งก็มีพื้นที่แค่การเป็นข่าวเรื่องของการทะเลาะวิวาท การถูกจับกุม หรือการถูกทำร้ายจนเสียชีวิต ซึ่งสื่อจากหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ของไทยก็ได้รายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับแรงงานต่างด้าวด้วยภาษาที่แสดงถึงการไม่มีตัวตน และไม่มี ความสำคัญของคนอพยพเหล่านี้

“ตำรวจ สภ .อ.ตระนอมได้รับแจ้งจากชาวประมงว่ามีศพชายคนหนึ่ง ลอยอยู่ปากอ่าว จึงพร้อมกำลังยกออกไปชันสูตร พบศพชายอายุประมาณ ๒๓ - ๒๗ ปี ถูกแทงตามหน้าอก ท้องและหลังนับสิบแผล เหล็กชุดซาฟต์ปักติดกลางหลัง สันนิษฐานว่าเป็นลูกเรือแรงงานต่างด้าว เมฆเหล็กก่อการทะเลาะวิวาท และลงมือชนฆ่ากันในที่สุด”

(จำลอง ฝั่งชลจิตร, 2548: 53)

การนำเสนอของสื่อเป็นการปูพื้นฐานให้ เห็นภาพของแรงงานเถื่อนมืออยู่ในสถานภาพไร้ตัวตนจากคำที่สื่อใช้ ไม่ว่าจะเป็น *ศพชายคนหนึ่ง* *ศพชายอายุประมาณ ๒๓ - ๒๗ ปี* *สันนิษฐานว่าเป็นลูกเรือแรงงานต่างด้าว* *เมฆเหล็กก่อการทะเลาะวิวาท* การไม่ระบุชื่อจึงเป็นการแสดงถึงความไม่มีตัวตนในพื้นที่ของคนเหล่านี้ รวมทั้งชุดคำที่ใช้สื่อเน้นถึงการเป็นผู้ที่ชอบใช้กำลังและความรุนแรง เป็นความป่าเถื่อน มักชอบก่อเรื่องและสร้างความเดือดร้อนอยู่เสมอ ดังนั้น การเสียชีวิตของแรงงานต่างด้าวในประเทศไทยจึงเป็นเพียงเหตุการณ์หนึ่งจึงเป็นเพียงเรื่องเลือนลอย และไม่มีความหมายใด แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยจึงไม่อยู่ในสถานภาพของการมีปากมีเสียง มีตัวตน มีสิทธิ์ในการพูดกลับ หรือโต้กลับ เนื่องจากการพูด การสื่อสารนั้นถูกทำให้ขาดหายไปจากการแบ่งแยกทางภาษาและวัฒนธรรม ด้วยเหตุผลของการเป็นคนต่างชาติต่างภาษา พูดจากันไม่เข้าใจ ดังนั้น การอธิบายตัวตนของแรงงานต่างด้าวในเรื่องจึงเป็นการพูดด้านเดียวจากฝ่ายเดียวมาตลอด คือฝ่ายของการเป็นเจ้าของพื้นที่

ในการนำเสนอภาพของแรงงานต่างด้าวจากมุมมองของการเป็นเจ้าของพื้นที่ที่มีความซับซ้อน ทั้งในสถานะของการเป็นคนไทย และการเป็นนายจ้างผู้ประกอบการซึ่งได้ประโยชน์จากการจ้างแรงงานต่างด้าวราคาถูก ซึ่งในตัวบทได้นำเสนอเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างชาวไทย กับชาวกัมพูชาในกรุงเทพมหานคร ประเทศกัมพูชา ซึ่งมีผลมาถึงฝั่งเมืองตระนอม เมืองท่าเล็กๆของ จังหวัดหนึ่งในประเทศไทย ในที่นี้ สื่อโทรทัศน์ได้นำเสนอเหตุการณ์ การปะทะกันในกรุงเทพมหานคร โดยผ่านตัวละครหล่อน นายจ้างที่มีแรงงานต่างด้าวอยู่ในความรับผิดชอบของตนหลายสิบคน

เป็นวันพฤหัสบดีที่ 30 มกราคม 2546 ป้ายสองโมงกว่าๆ ... หล่อน
ชะงักมือบ่อยๆขณะจ้องโทรทัศน์ที่กำลังรายงานข่าวฝูงชนชาวไทยผู้รัก
แผ่นดิน และชาวไทยที่ญาติไปทำงาน ในประเทศกัมพูชาได้ยกขบวนไป
ประท้วงที่หน้าสถานทูตกัมพูชา บริเวณถนนราชดำริ ฝูงชนผู้โกรธแค้นเผาธง
ชาติเขมรประท้วง และรื้อป้ายสถานทูตตอบโต้ หลังวัยรุ่นบ้าคลั่งและชาว
เขมรในกรุงเทพมหานครนับพันคนบุกเผาสถานทูตไทย เผาธงชาติไทย เผา
โรงแรม โรงงานและخیเมทรพย์สินของคน ไทยวาววอดเมื่อวานตอนป้าย
ขณะนี้ความวุ่นวายหน้าสถานทูตกัมพูชายังไม่ยุติ หล่อนรู้สึกหัววิตึก
หงุดหงิด และสังหรณ์ใจประหลาด หล่อนมีแรงงานต่างด้าวชายหญิงใน
สังกัดหลายสิบคน บางคนเป็นชาวเขมร

(จำลอง ฝั่งชลจิตร, 2548: 53-54)

การรายงานข่าวดังกล่าวได้แบ่งข้างความสัมพันธ์ระหว่างชาติด้วยชุดภาษาที่กำหนดกรอบความคิดในวาทกรรมชาตินิยม เช่น ฝูงชนชาวไทยผู้รักแผ่นดิน กับ วัยรุ่นบ้าคลั่ง หรือ ชาวไทยที่ญาติไปทำงานในประเทศกัมพูชาได้ ยกขบวนไปประท้วง ที่หน้าสถานทูตกัมพูชา กับ ชาวเขมรในกรุงเทพมหานครนับพันคน บุกเผาสถานทูตไทย ชุดคำตรงกันข้ามที่แบ่งแยกระหว่างฝ่ายดีกับฝ่ายร้ายอย่างชัดเจนดังกล่าวทำให้เกิดการตัดสินเป็นภาพเหมารวม กระทั่งมาถึงชาวกัมพูชาที่ทำงานอยู่ในประเทศไทย เกิดการกวาดล้างแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายเพื่อเป็นการโต้ตอบ จากฝ่ายไทย ในที่นี้ การรายงานข่าวของสื่อทำให้ความสัมพันธ์ในมิติต่างๆที่มีอยู่ในสังคม กลายเป็นเพียงเรื่องของ การตอบโต้ทางการเมืองระหว่างประเทศ และการเข้าจับกุมแรงงานเถื่อนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ก็ถูกทำให้เป็นเรื่องของกฎหมายและสิทธิอันชอบธรรม การรายงานข่าวเหตุ การณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นด้วยภาษาที่สร้างความรู้สึกรักชาติ และตามมาด้วยการจับกุมแรงงานเถื่อนเพื่อเป็นการตอบ

ได้จากฝ่ายไทยจึงเป็นการประกาศและตอกย้ำพื้นที่ของความเป็นชาติ การขยายอำนาจของชาติ (ผ่านการจับกุม) และการสร้างเอกภาพให้กับ ความเป็นชาติด้วยการทำให้ผู้ ตัดลักษณะอื่น ชาติพันธุ์อื่นไม่มีพื้นที่ หรือไม่สามารถคงอยู่ได้ เพราะถูกปิดกั้นและกดทับไว้ด้วยวาทกรรมชาตินิยมของไทย

อย่างไรก็ดี ในท่ามกลางการปิดโอกาสไม่ให้แรงงานต่างด้าวในฐานะการเป็นชาติพันธุ์อื่นในพื้นที่ได้นำเสนอตนเองผ่านเรื่องเล่าและเสียงพูด และยังคง นำเสนอภาพลักษณ์ของตนเองผ่านหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์ โดยที่ตนเองไม่มีโอกาสได้พูดและพูดกลับนั้น ผู้เขียนกลับเปิดพื้นที่แสดงนาฏการของแรงงานต่างด้าวที่ถูกกำหนดและเน้นย้ำมาตลอดว่าเป็นกลุ่มคนที่ต่างชาติต่างภาษา สื่อสารกันไม่เข้าใจ เมื่อสื่อสารกันลำบากและไม่ เข้าใจจึงไม่จำเป็นต้องเสียเวลามาฟังเสียงใดๆจากกลุ่มคนเล็กๆเหล่านี้ การเปิดพื้นที่ให้แรงงานต่างด้าวได้พูดและแสดงความรู้สึกในใจตนผ่านบริบทของความรักหนุ่มสาวเป็นการเปิดใจไปสู่การรับรู้ถึงตัวตนของเขาในมุมที่ต่างออกไปจากที่สื่อหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์นำเสนอ เป็นการเปิดให้เห็นอีกภาพลักษณ์ตัวตนของกลุ่มบุคคลที่ถูกตราว่าเป็นพวกชอบใช้ความรุนแรง และเป็นอันตราย แม้การพูดดังกล่าวจะฟังไม่เข้าใจกันทางภาษา แต่ความรู้สึกที่ถูกสื่อออกมาพร้อมกับภาษาที่ไม่เข้าใจก็ทำให้ผู้คนสะเทือนใจและรับรู้ถึงใจเขาใจเรา

สาวน้อยชาวพม่า านุ่นโสร่งวิ่งมาโบกมือให้หนุ่มผิวคล้ำที่ยืนปะปนอยู่
ระหว่างชายหญิงบนรถหกล้อ เธอพูดกับเขาด้วยน้ำเสียงสั้นเครือเหมือนจะ
ร้องไห้

“!?!?!?”

เขาบักหัวแม่มือที่หน้าอก แล้วพูดหนักแน่น

“!?!?!?”

ไทยมุงเจ้าถิ่นอย่างเราไม่มีวันรู้ว่า เธอกับเขาส่งภาษาสื่อความอะไรกัน ...!!
ทว่าชาวพม่าและมอญ ชาวตระนอม แท้ๆหลายคน รวมถึงคุณพยาบาลวัย สี่
สิบต้นๆที่เปิดคลินิกรักษากลางย่านแรงงานต่างด้าว ถูกหนุ่มสาวทั้งสองคน
เชื้อเชิญให้ไปเป็นสักขีพยานในงานแต่งงานของพวกเขา...พิธีจะเริ่มช่วงย่ำค่ำ
นี้อยู่ที่เดียว

เธอป๋องปากตะโกนลั่น เสียงสะอื้นสั้นเครืออยู่ในอกโหวงโหวง

“!?!?!?!?!?”

(จำลอง ผึ้งชลจิตร์, 2548: 56)

การถูกจับกุม การไม่มีโอกาสให้คนในพื้นที่มาเป็นสักขีพยานเพื่อยืนยันตัวตนของพวกเขา ในพิธีแต่งงานจึงเท่ากับเป็นการทำให้พวกเขา ไม่มีตัวตน ในการข้ามพรมแดนระหว่างรัฐ – ชาติ รัฐยังคงมีอำนาจและใช้อำนาจในการควบคุมให้คนเล็กๆเหล่านี้ไม่มี สิทธิ มีเสียงอยู่ในสังคม จากตัวบทที่นำเสนอเรื่องราวของแรงงานต่างด้าว การลักลอบเข้ามาทำงานอย่างผิดกฎหมาย แม้เรื่องทั้งเรื่องจะเล่าถึงเรื่องราวของพวกเขาตั้งแต่ต้นจนจบ แต่เรื่องทั้งเรื่องกลับปราศจากเสียงพูดของพวกเขาโดยสิ้นเชิง

ในกระแสโลกาภิวัตน์ การเลือกที่จะนำเสนอและไม่นำเสนอของสื่อจึงเป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐเพื่อควบคุม กำหนดและจัดการกับกลุ่มคนที่เป็นอื่น และ นอกจากการเลือกหรือไม่เลือกนำเสนอแล้ว ภาษาที่ใช้ที่แสดงถึงการแบ่งแยก และอคติทาง ชาติพันธุ์จึงเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงที่ถูกสร้างขึ้นในท่ามกลางความเป็นโลกกระแสโลกาภิวัตน์ ภาพตายตัวที่สื่อนำเสนอให้ สังคมไทย รับรู้เกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวคือภาพของ ความรุนแรง เป็นอันตราย ความโหดร้ายและความน่ากลัว แต่ จำลอง ผึ้งชลจิตร์ได้ถ่ายทอดภาพของแรงงานต่างด้าวในอีกมุมหนึ่ง ที่สื่อไม่ได้ถ่ายทอดคือภาพของการเป็นผู้ถูกกระทำ ผู้ยอมจำนน (ตอนถูกตำรวจไทยวิงไล่กวาด ตะคอก จับกุม) เป็นภาพของความผูกพัน ความเป็นมนุษย์ที่มีความรัก (สาวพม่ากับหนุ่มผิวดำ) ในที่นี้ สื่อได้เข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างจินตนาการให้แก่ผู้คนในสังคม ชาวในหน้าหนังสือพิมพ์ทำให้คนในสังคมมองแรงงานต่างด้าวอย่างหวาดระแวงและไม่เป็นมิตร แต่ในอีกด้านหนึ่งของชีวิตแรงงานต่างด้าวที่ไม่ได้ถูกถ่ายทอดผ่าน สื่อก็เป็นชีวิตที่มีความรัก และเลือดเนื้อไม่ต่างอะไรกับคนในพื้นที่ สิ่งที่จำลองนำเสนอจึงเป็นการพยายามสลายภาพตายตัวเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว และคนต่างชาตินั้ที่สื่อในสังคมไทยให้ภาพไว้ ขณะเดียวกันก็เปิดมิติให้เห็นถึงความเป็นมนุษย์ที่ไม่ต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนอื่นที่ไม่ใช่คนไทย

อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ระหว่างคนไทยกับคนอื่นที่ไม่ใช่คนไทยที่ปรากฏในวรรณกรรม นักเขียนไทยร่วมสมัยก็ยังคงแสดงให้เห็นถึงช่องว่างและเส้นแบ่งระหว่างกันในการที่จะกำหนดสิทธิ์และแสดงถึงการเป็นผู้อยู่เหนือกว่าทางวัฒนธรรม ในฐานะที่ควรได้ดำรงชีวิตต่อไป

ในเรื่อง “คลื่นภายใน” ของชาติวุฒิ บุญยรักษ์ ผู้เขียนเล่าถึงชะตากรรมของมนุษย์แต่ละคน ผู้ซึ่งไม่ว่าจะร่ำรวยเป็นเศรษฐีเจ้าของรีสอร์ทหรูไปจนถึงชาวประมงลากอวนออกทะเลล้วนมีชะตากรรมของการสูญเสียไม่ต่างกันเมื่อต้องเผชิญกับเหตุการณ์ คลื่นยักษ์สึนามิที่พัดถล่มชายฝั่งอันดามันของประเทศไทยเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2547 ซึ่งบุคคลที่ร่วมชะตากรรมในการเกี่ยวข้อสัมพันธ์จากเหตุการณ์คลื่นยักษ์และมีผลที่แตกต่างกันในวันปลายคือ เรืองกิตติ์ เจ้าของรีสอร์ทหรูที่บ้านเขาหลัก จังหวัดพังงา กับป๋อง แรงงานพม่าอพยพผิดกฎหมายที่ออกเรืออยู่กลางทะเล

จากตัวบท ผู้เขียนวางตำแหน่งของคนสองสัญชาติ สองระดับให้แตกต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือเรืองกิตติ์ อยู่ในสถานภาพของการเป็นคนไทย และเป็นเจ้าของรีสอร์ท ส่วนป๋องอยู่ในสถานภาพของการเป็นชาวพม่าซึ่งเข้ามาในประเทศไทยอย่างผิดกฎหมาย และเป็นลูกเรือประมง ในความแตกต่างกันของเชื้อชาติและฐานะ แม้เมื่อมีเหตุการณ์ที่ต้องประสบเคราะห์กรรมเดียวกัน คือการสูญเสียลูกเมียไปจากเหตุการณ์คลื่นสึนามิที่พัดถล่มเข้ามา แต่สภาพอาการและการดำรงอยู่ของบุคคลทั้งสองก็แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง จากตัวบท เราจะเห็นถึงการจัดลำดับและแบ่งแยกสถานะทางชนชั้นระหว่างคนไทยกับคนอื่นที่ไม่ใช่คนไทยผ่านการกระทำและการเลือกตัดสินใจของตัวละคร เพื่อที่จะนำไปสู่การเน้นย้ำในสถานภาพของชาติพันธุ์อื่นที่ไม่ใช่ไทยที่ถูกกดทับและทำให้หายไป

ในสถานภาพของการเป็นชาติพันธุ์อื่นที่ไม่ใช่ คนไทย ตัวตนของป๋องเมื่อมาเป็นแรงงานอพยพในประเทศไทยก็ยิ่งถูกสร้างตัวตนขึ้นมาใหม่โดยนายจ้างคนไทย หรือกล่าวได้ว่า เขาไม่มีสิทธิหรืออำนาจแม้แต่จะรักษาสถานภาพตัวตนที่แท้จริงของเขา หากแต่ต้องปล่อยให้ความเป็นตัวเขาถูกเคลื่อนความหมายไปโดยตนเองไม่อาจกำหนด

ป๋อง ... เป็นแรงงานพม่าที่หลบหนีความยากจน เข้ามาทำงานเป็นลูกเรืออวนลากอยู่ในจังหวัดระนอง จริงๆ แล้วเขามีสัญชาติลาวแต่ด้วยความที่เป็นแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายซึ่งแอบทำงานอยู่ในประเทศไทย จึงถูกเรียกเหมารวมๆ ว่าแรงงานพม่า ... อันที่จริงป๋องมีชื่อตามภาษาบ้านเกิดของตนว่า ‘พัต’ แต่มีลูกเรือคนที่อยู่มาก่อนชื่อนี้แล้ว ได้กั๊งจึงตั้งให้เขาใหม่ว่า

‘ป่อง’ เพราะวันที่เขาเดินเข้าไปของานทำ เขาถือกระป๋องนมชั้นที่ซื้อให้ลูกติดมือไปด้วย

(ชาติวุฒิชัย นุณยรักษ์, 2550: 157)

การถูกเคลื่อนความหมายในสถานะตัวตนของป่อง ตั้งแต่มีสัญชาติลาวแต่ถูกเรียกเหมารวมว่าเป็นแรงงานพม่า หรือการมีชื่อเดิมของตนว่าพัต แต่ถูกตั้งชื่อให้ใหม่ว่าป่อง เพราะชื่อเดิมมีคนใช้ชื่อก่อนแล้ว แสดงถึงการเป็น ‘ร่างเปล่า’ ที่รอการบรรจุความหมายโดยผู้อื่น กล่าวอีกนัยหนึ่ง ป่องจึงเป็นบุคคลที่ปราศจากตัวตนในตนเอง การมีอยู่ของเขาในพรมแดนของประเทศไทยล้วนเป็นการเคลื่อนไปจากความจริง เขาจึงไม่อาจมีตำแหน่งแห่งที่ที่ชัดเจนของตนเองได้ ด้วยว่าเขา ‘เป็นอื่น’ อยู่ในแผ่นดินที่ไม่ใช่ของเขาเอง ดังนั้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ภัย พิบัติทางธรรมชาติจึงกลายเป็นเหตุการณ์ที่เข้ามาเป็นส่วนสำคัญในการคัดเลือกว่าบุคคลใดจะอยู่และบุคคลใดจะไป บุคคลใดเข้มแข็ง บุคคลใดอ่อนแอ การถูกทดสอบและการถูกคัดเลือกกระทำผ่านการเปรียบเทียบจาก ตัวละครสองตัว คือเรื่องกิตติ์ และป่อง ในการบรรยายสภาพอาการและอาการปฏิกิริยาของคนทั้งสองเมื่อประสบกับการสูญเสียที่ไม่ต่างกัน แต่มีการแสดงออกถึงความ โศกเศร้าเสียใจที่แสดงให้เห็นถึงระดับขั้นที่แตกต่างกัน

18:32 น. บนเตียงผู้ป่วย ห้องรวม

โรงพยาบาลประจำจังหวัดพังงา

เรื่องกิตติ์ยังคงนอนน้ำตาซึมเปียกหมอนอยู่อย่างนั้น เขายังทำใจยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นไม่ได้ จะให้เชื่อได้อย่างไรว่าลูกสาวสุดที่รักของเขาตายไปแล้ว ... ว่าภรรยาคู่ชีวิตของเขาก็ตายไปแล้วเช่นกัน ... ฐุภกิจมูลค่านับล้านของเขาก็พังพินาศย่อยยับไม่มีเหลือ เพียงชั่วพริบตาเดียวเท่านั้น

07:56 น. วัดย่านยาว อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา

ป่องกู่ตะโกนร้องฟ้าร่ำวสัจธรรมเสียสติ เมื่อเห็นหน้าลูกชายอยู่ในผ้าห่อศพผืนน้อย มันเกิดขึ้นหลังจากที่เขาได้เห็นศพของภรรยาตัวเองไปที่หนึ่งแล้ว ผู้คนรอบข้างหันมองเขาแวบหนึ่งอย่างเวทนาและเข้าใจ ... ป่องทรุดตัวลงซบหน้าร่ำให้กับผืนดินอย่างไม่อายใคร เสียคร่ำครวญของเขาพร่ำรำพันออกมาเป็นภาษาบ้านเกิด

(ชาติวุฒิชัย นุณยรักษ์, 2550: 162)

เมื่อต้องเผชิญหน้ากับความสูญเสีย เรื่องกิตติ คนไทยที่เคยมีฐานะร่ำรวยก็ไม่เหลืออะไรอีกต่อไปทั้งครอบครัวและทรัพย์สิน แสดงอาการเสียใจด้วยการร้องไห้ น้ำตาซึมเปียกหมอน ในขณะที่ปกป้องคุ้มครองฟ้าร้าวสัตรีป่าเสียสติ จะเห็นว่าป้อมถูกกำหนดและจัดวางตำแหน่งแห่งที่ให้เทียบคู่กับเรื่องกิตติ เพื่อเน้นย้ำให้เห็นถึงความต่างทางชนชั้นและสถานภาพ ระหว่างการเป็นคนไทยกับการเป็นคนอื่นที่ไม่ใช่ไทย ในที่นี้ป้อมในฐานะการเป็นแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายไม่ได้ถูกกดขี่หรือถูกแสดงอาการเหนือกว่าทางวัฒนธรรมในทางตรง แต่เขากำลังถูกลิดรอนอำนาจโดยการเผยให้เห็นตัวตนในด้านที่ไม่อาจควบคุม ในด้านที่ใช้ความเปรียบถึงการเป็นสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ ในสถานการณ์ของการถูกทอดส อบทางจิตใจ ป้อมจึงถูกลอกคราบตัวตนให้กลายเป็น 'สัตรีป่าเสียสติ' ลดค่าลงจากการคงไว้ซึ่งการเป็นมนุษย์ และเป็นทีไรที่แวทนาแก่ผู้พบเห็น

ในความแตกต่างทางชาติพันธุ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปรียบเทียบระหว่างชาติพันธุ์ไทยกับชาติพันธุ์อื่นในฐานะการเป็นแรงงานต่างด้าว ไม่ใช่หนักท้องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาสนับสนุนเศรษฐกิจของประเทศไทย นับว่าแรงงานต่างด้าวได้ถูกจัดวางไว้ในตำแหน่งที่ต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับคนต่างชาติพันธุ์ในบทบาทฐานะอื่นๆ การเป็นคนต่างชาติพันธุ์ในท้องถิ่นของไทย ในฐานะการเป็นแรงงานต่างด้าวจึงยังคงสถานะของการเป็น 'ร่างเปล่า' ที่ไม่อาจเติมตัวตนของตนลงไปให้ยืนหยัดอยู่ในความต่างที่ต่างถิ่นทางวัฒนธรรมของตนได้ ขณะเดียวกันก็ไม่ได้ได้รับการยอมรับหรือการมีอยู่ เป็นได้เพียงแรงงานที่เข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์ด้วยความจำเป็นทางเศรษฐกิจขั้นพื้นฐานของชีวิตเท่านั้น ไม่อ าจไปไกลถึงขั้นแลกเปลี่ยนกันทางวัฒนธรรมของทั้งสองฝ่ายอย่างเสมอภาค การแสดงถึงวัฒนธรรมที่ไม่เสมอภาคนี้ถูกส่งผ่านมาทางผลของการตัดสินใจของตัวละครสองตัวในเรื่องซึ่งให้ผลที่แตกต่างกัน

13:27 น. บนเครื่องบิน TG-297 เส้นทางภูเก็ต – กรุงเทพฯ

หลังจากนอนฝันร้ายคืนแล้ว วคืนเล่า ในที่สุดเรื่องกิตติก็คิดได้ ... เขาคุ่นคิด ใคร่ครวญกับคำถาม แล้วเขาก็ตอบตัวเองอย่างไม่แน่ใจนักว่ามันเป็นไปได้ไหม ที่เขายังต้องมีชีวิตอยู่ก็เพื่อจะได้ค้นพบคุณค่าที่แท้จริงของชีวิต... เรื่องกิตติสัญญากับตัวเองว่าจะใช้ชีวิตที่เหลือให้ดีที่สุด ให้ คุ่มค่ากับโอกาสที่เขาได้รับอีกครั้ง

17:44 น. ใต้ต้นไม้ใหญ่ ริมหาดแห่งหนึ่ง จังหวัดระนอง

ชายร่างเล็กคนหนึ่ง ผิวเกรียมแดด ผมเผ้ารุงรัง หน้าตาอิดโรย เดินโซซัดโซเซมาแต่ไกล ใต้วงแขนมีขวดเหล้า ในมือของเขาปรากฏเชือกไนลอนเส้นโตกับเก้าอี้หัวล้านตัวหนึ่ง เมื่อ ดินมาถึงใต้ต้นไม้ใหญ่ เขายกขวดขึ้นกระดก เป็นครั้งสุดท้าย จากนั้นจึงเหวี่ยงเชือกขึ้นคร่อมกับกิ่งไม้ ผูกเป็นเงื่อนปมแน่นหนา ปากพรั่นเพื่อรำพันถึงลูกเมียที่ตายไปฟังไม่ได้ศัพท์ ... ครั้งหนึ่งเขาเคยเป็นคนเข้มแข็ง แต่ในวันนี้ มันไม่มีประโยชน์อะไรอีกต่อไปแล้ว

(ชาติวุฒิชัย บุญยรักษ์, 2550: 167-168)

การเลือกที่จะเผชิญกับชะตากรรมของคนทั้งสองคือเรื่องกิตติและปองอยู่ในทางที่แตกต่างกัน ตัวบทบรรยายให้เห็นถึงคุณค่าของบุคคลทั้งสองในการเลือกตัดสินใจที่ไม่เหมือนกัน เรื่องกิตติผู้เป็นคนไทยเจ้าของรีสอร์ทหรูที่สูญเสียครอบครัวและทรัพย์สินตัดสินใจอยู่ต่อเพื่อเริ่มต้นชีวิตใหม่อีกครั้ง ด้วยการให้สติพิจารณา ทั้ง “ครุ่นคิด” และ “ใคร่ครวญ” การกระทำของเรื่องกิตติจึงมีพื้นฐานอยู่ที่การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา เพื่อจะได้ค้นพบคุณค่าที่แท้จริง ึ่งของชีวิต ตรงกันข้ามกับปอง ผู้เป็นแรงงานต่างด้าวที่สูญเสียลูกเมีย การกระทำของปองในยามที่ต้องเผชิญกับความหนักหนาสาหัสของชีวิตเป็นการเลือกตัดสินใจและกระทำไปอย่างไม่มีสติใดๆ ตัวบทไม่ได้นิยามการมีอยู่ของตัวเขาแม้แต่จากการให้ชื่อเรียก ดังนั้นเขาจึงเป็นเพียง ชายร่างเล็กคนหนึ่ง ผิวเกรียมแดด ผมเผ้ารุงรัง หน้าตาอิดโรย เดินโซซัดโซเซมาแต่ไกล ใต้วงแขนมีขวดเหล้า จากการบรรยายลักษณะตัวละครข้างต้นเป็นการกล่าวถึงลักษณะอาการที่แตกต่าง อกจากเรื่องกิตติโดยสิ้นเชิง ภาพของการเป็นคนต่างด้าวในท้องถิ่นของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเป็นผู้ใช้แรงงานจึงเป็นการถูกลดและถูกแปรสภาพให้หายไปจากการมีอยู่ ปองจึงแก้ไขปัญหาก็เกิดขึ้นกับตนเองด้วยการผูกคอตาย ไม่สามารถตระหนักรู้ด้วยการใคร่ครวญหรือครุ่นคิดเพื่อให้ตนเองดำเนินชีวิตต่อไปได้

คนพลัดถิ่นต่างชาติพันธุ์ที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่ท้องถิ่น ของไทยในกระแสโลกาภิวัตน์ จึงเป็นการเข้ามาอยู่ในสถานะของการถูกจำกัด ถูกควบคุมและถูกแบ่งแยกให้เป็นพลเมืองชั้นสองอย่างชัดเจน เพื่อเน้นย้ำให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่าง ึงการเป็นคนไทยกับการไม่ใช่คนไทย การถูกควบคุมอำนาจทั้งจากอำนาจกฎหมายของไทยจากในเรื่อง “ฝั่งเมืองตระนอม (วันเชมรพนมเปญมาแดด)” และอำนาจในการแสดงถึงการเป็นผู้อยู่รอดอย่างสมสภาพในการเป็นมนุษย์ เป็นผู้เลือกที่จะฝ่าฟันอุปสรรคด้วยการสู้ต่อไปแทนการเลือกที่จะยอมจำนนจากเรื่อง “คลื่นภายใน”

3.7 วิถีอิสลามกับวัฒนธรรมตะวันตก : การช่วงชิงความเป็น “ผู้ชอบธรรม” และการตกเป็น “ผู้ร้าย” ในโลกข่าวสาร

ในกระแสโลกาภิวัตน์ สิ่งหนึ่งที่มีบทบาทขึ้นมาเป็นประเด็นอย่างสำคัญทางสังคมคือเรื่องของศาสนา ชาติพันธุ์และความแตกต่างทางวัฒนธรรม ที่มีแนวโน้มของการเกิดความรุนแรง การก่อการร้ายและการวินาศกรรมอย่างไม่อาจคาดเดา ในภาวะดังกล่าว ตัวละครสำคัญที่ถูกจับจ้องเป็นพิเศษคือสหรัฐอเมริกาในฐานะผู้นำทางอำนาจทั้งทุน เทคโนโลยี ข่าวสาร การเมืองและเศรษฐกิจ อันเป็นตัวแทนของวัฒนธรรมกระแสโลก และอีกตัวละครหนึ่งที่สำคัญคือกลุ่มประเทศที่นับถือศาสนาอิสลามผู้ต่อต้านแบบแผนแบบสหรัฐ อเมริกา อันเป็นตัวแทนของวัฒนธรรมกระแสท้องถิ่น ความขัดแย้งไม่ลงรอยกันนี้ วรรณกรรมได้นำเสนอให้เห็นจากด้านมุมของกลุ่มคนเล็กๆ ประเทศเล็กๆ ที่ไม่มีอำนาจทางการทหาร ทางการสื่อสาร ทางการเมืองและทางเศรษฐกิจเท่าเทียมกับประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา ให้ลุกขึ้นมามี สิทธิ มีเสียงในการที่จะพูดถึงตนเอง หลังจากที่ถูกรัฐอเมริกาเป็นผู้ให้การพูดถึงผ่านสื่อสถานีโทรทัศน์ นีผ่านดาวเทียมช่องต่างๆมาตลอด ตัวบทนำเสนอถึงความขัดแย้งทั้งทางการเมือง และสังคมวัฒนธรรมกับประเทศตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ในวรรณกรรมหลายๆเรื่องได้นำเสนอเหตุการณ์การถล่มตึกเวิลด์เทรดของสหรัฐอเมริกา การทำ สงครามของสหรัฐอเมริกากับอิรัก การทำสงครามระหว่างอิสราเอลกับปาเลสไตน์ ผลพวงของสงครามที่มีผลต่อชนกลุ่มน้อยต่างชาติพันธุ์ โดยในตัวบทวรรณกรรมผู้เขียนได้มุ่งนำเสนอเพื่อให้พื้นที่กับชนกลุ่มน้อยที่ถูกกดขี่จากฝ่ายที่มีอำนาจเหนือกว่า ทั้งทางกำลังทหาร และด้านเศรษฐกิจ ที่สำคัญ อำนาจที่เหนือกว่าผ่านการรายงานถ่ายทอดข่าวสารผ่านสื่อโทรทัศน์ที่ฉายภาพความรุนแรงของฝ่ายตรงข้าม

จากตัวบท วรรณกรรม ภาพลักษณ์ของชาวมุสลิมหรือกลุ่มผู้นับถือศาสนาอิสลามที่นำเสนอผ่านสื่อต่างๆ เช่นจาก การถ่ายทอดสัญญาณผ่านดาวเทียมทางโทรทัศน์ และจากภาพยนตร์ กับภาพลักษณ์ของชาวมุสลิมที่ผู้เขียนนำเสนออยู่ในตัวบทวรรณกรรมต่างเป็นการสร้างแรงปะทะที่ทั้งยัอนแย้งและสนับสนุนให้พื้นที่กับความเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคมอย่างน่าสนใจ ในที่นี้ วรรณกรรมจึงแสดงให้เห็นภาพ รากฏทั้งสองด้านของชาวมุสลิม ด้านหนึ่งปรากฏโดยการนำเสนอผ่านการรายงานข่าวของสื่อโทรทัศน์ ด้านหนึ่งปรากฏโดยผ่านพื้นที่ทางวรรณกรรม เพื่อใช้เป็นพื้นที่ของการแสดงตน และได้ตอบกับอำนาจวัฒนธรรมตะวันตกที่นำโดยสหรัฐอเมริกา ที่มองว่า สิ่งใดที่ไม่เหมือนกับตนคือความเป็น อื่น และความเป็นอื่นที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากตนจึงมี

แนวโน้มของการเป็นผู้ใช้ความรุนแรง ในที่นี้แสดงให้เห็นถึงการปะทะกันระหว่างวัฒนธรรม ตะวันตกและวัฒนธรรมศาสนาอิสลาม

วัฒนธรรมตะวันตกได้สร้างภาพปรากฏของตนผ่านสื่อทางวัฒนธรรมมาโดยตลอด ตะวันตกจึงเป็นตัวแทนของแสงสี ความสว่าง มวลชนหมู่มากและความปลอดภัย ดังจะเห็นได้จาก แผ่นป้ายโฆษณาสินค้าตามถนนหนทางที่สว่างไสว รวมไปถึงสรร พสินค้านานาที่ผู้คนจับจ่าย ใช้ สอยบริโภค กันอยู่ในชีวิตประจำวันของตน ในขณะที่กลุ่มผู้นับถือศาสนาอิสลาม เมื่อถูกนำมา เสนอผ่านพื้นที่ของสื่อ มักเป็นก ารนำเสนอในฐานะของการเป็นข่าว ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอข่าว เกี่ยวกับความรุนแรง การก่อการร้าย ความขัดแย้งทางการเมืองและชาติพันธุ์ การปรากฏตัวของ วัฒนธรรมทั้งสองฝ่ายจึงเป็นด้านที่อยู่ตรงข้ามกันเรื่อยมา

ในสงครามและการก่อการร้าย สื่อมีบทบาทสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ ความชอบ ธรรมและความถูกผิดทั้งหลายให้เป็นไปตามผลการรายงานของสื่อ ซึ่งมีทั้งการปล่อยข่าว สร้างข่าว สร้างความสับสน หรือการปั้นแต่ง ตัวเลข และเหตุการณ์ให้เกินจริง ในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย ผู้เขียนได้นำเสนอภาพสงคราม และความขัดแย้งของชาวมุสลิม และประเทศสหรัฐอเมริกา กับชาว มุสลิม โดยเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับการนำเสนอของสื่อ เพื่อนำเสนออีกด้านมุมของสงครามและการก่อ การร้ายที่มองจากมุมมองของผู้ตกเป็นผู้ถูกกระทำจากสงคราม

สหประชาชาติ เคยกำหนดตัวชี้วัดความเจริญของแต่ละประเทศโดยเน้นไปที่การเข้าถึงสื่อ วัดด้วยจำนวนหนังสือพิมพ์ สถานีวิทยุ โทรทัศน์ โรงภาพยนตร์ ทางหนึ่งก็เพราะภาวะสงครามได้ ทำให้หลายประเทศยากจนลง อัตราการอ่านออกเขียนได้ในหลายประเทศมีอัตราต่ำ และ สหประชาชาติได้ให้ความสำคัญกับการอ่านออกเขียนได้ที่นำไปสู่โลกแห่งการเปิดรับสื่อ กล่าวได้ ว่า สื่อคือปัจจัยหนึ่งของสงคราม (อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว , 2546: 12) ด้วยเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ทำให้การแพร่กระจายของสื่อจากประเทศตะวันตก เป็นไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ดังนั้น ชาวจากประเทศโลกที่สามที่ออกไปสู่สายตาโลกจึงมักเป็นชาวทางลบ เช่น นายพิบัติ ตีกล่ม รถไฟ ชนกัน เสียงอื่นที่เป็นเสียงร้องเพื่อความเป็นธรรมกลับเบาหวิวและเงียบหาย เมื่อสื่อในโลกทุนนิยม ก้าวสู่ยุคอุตสาหกรรมข่าวสาร สำนักข่าวจึงมิได้ทำหน้าที่เป็นเพียงสื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นการ ลงทุนข้ามสื่อ แม้สื่อจะขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวางและไร้พรมแดน แต่เมื่อผูกติดอยู่กับ ผลประโยชน์ของทุนที่เข้ามากำหนดแนวทางการนำเสนอ ชาวจึงอาจมิใช่การนำเสนอ “ความจริง” ในหลากหลายด้านอีกต่อไป

ข่าวหนึ่งที่สำคัญไปในระดับโลกและมีผลต่อเนื่องตามมาระหว่างสหรัฐกับฝ่ายที่ต่อต้านสหรัฐ คือเหตุการณ์วินาศกรรมสหรัฐ (America Under Attack) ที่กลุ่มก่อการร้ายจีเคี๋ยบินโดยสารขับพุ่งชนตึกเวิลด์เทรดเซ็นเตอร์ และตึกเพนตากอน ในนิวยอร์ก และวอชิงตัน ดีซี โดยการข่าวระบุว่านายโศษามะ บิน ลาเดน และฆวนการ อัล เคด้า เป็นผู้นำในการต่อต้านและการโจมตีในครั้งนี้ ซึ่งฆวนการดังกล่าวจัดตั้งขึ้นในประเทศอัฟกานิสถาน ดังนั้น อเมริกาจึงประกาศสงครามกับอัฟกานิสถาน โดยมีเป้าประสงค์เพื่อทำลายการก่อการร้ายให้หมดไป จากเหตุการณ์วินาศกรรม 11 กันยายน 2544 หรือ 9/11 รัฐบาลสหรัฐได้เข้าไป “จัดการ” ภาพของการวินาศกรรมเพื่อสร้างความชอบธรรมแก่การทำสงครามอัฟกานิสถานมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นการเผยแพร่ภาพการระเบิดอาคารเวิลด์เทรดเซ็นเตอร์ซ้ำแล้วซ้ำเล่า การตอกย้ำถึงความบริสุทธิ์ของพลเรือนในอาคารของเข้าวันนั้น ความโศกเศร้าของเหยื่อผู้สูญเสีย หรือกระทั่งการรายงานจำนวนผู้เสียชีวิตที่สูงเกินจริง ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนมีผลต่อการจำและเข้าใจวินาศกรรมในวันที่ 11 กันยายนไปในทางที่เอื้ออำนวยนโยบายสงครามของสหรัฐทั้งสิ้น

จากการโจมตีในครั้งนั้น รัฐบาลอเมริกันภายใต้การนำของจอร์จ ดับเบิลยู . บุช ส่งกำลังทหารเข้ายึดประเทศอิรัก ซึ่งนำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาลใหม่ที่มาจากการเลือกตั้ง (แต่ไม่สามารถหยุดยั้งสงครามการเมืองในประเทศได้) และมีคำสั่งประหารชีวิตประธานาธิบดีอิรัก ซัดดัม ฮุสเซน (Saddam Hussein) ในเวลาต่อมา ทั้งๆที่การรุกรานของอเมริกานั้นผิดกฎหมายระหว่างประเทศ เนื่องจากไม่ได้รับความเห็นชอบจากคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ต่อมา สหรัฐอเมริกาใช้ข้อกล่าวหาว่าอิรัก มี ‘อาวุธอานุภาพทำลายล้างสูง’ (weapons of mass destruction) ซึ่งเป็นข้อกล่าวหาที่ไม่มีหลักฐานสนับสนุน อย่างไรก็ตามสื่อมวลชนอย่าง NBC, ABC และ FOX มีบทบาทเป็นอย่างมากในการนำเสนอเหตุการณ์และข้อมูลเพื่อสนับสนุนการกระทำของสหรัฐฯ ซึ่งบทบาทของสื่อดังกล่าวนี้ นอม ชอมสกี (Noam Chomsky) เรียกว่า ‘ขบวนการผลิตความยินยอม’ (manufacture consent) และนำมาสู่ความคิดความเชื่อที่ว่า ซัดดัม อยู่เบื้องหลัง 9/11 และ อิสลามเป็นศาสนาที่สนับสนุนความรุนแรง (สฤณี อาชวานันทกุล, 2550: 231)

การต่อต้านวิถีทุนนิยมและบริโภคนิยมที่เติบโตอย่างรวดเร็วในกระแสโลกาภิวัตน์ด้วยการแสดงออกถึงความรุนแรงจากกลุ่มที่ประกาศว่า “ไม่เอา” วิถีแบบอเมริกา ซึ่งตามมาด้วยการถล่มตึกเวิลด์เทรดเซ็นเตอร์ของกลุ่มที่เชื่อว่านำโดยนายโศษามะ บิน ลาเดน (Osama bin Laden)

ส่งผลทำให้มีผู้เสียชีวิตของพลเมืองผู้ไม่เกี่ยวข้อง ซึ่งกับความขัดแย้งทางการเมืองและวัฒนธรรม ดังกล่าวนี้เป็นจำนวนมาก ตัวบทวรรณกรรม กลุ่มหนึ่ง นักเขียนได้กล่าวถึงประเด็นของความขัดแย้งและการเผชิญหน้าทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในกระแสของการไหลเวียนทางวัฒนธรรมอันหลากหลายของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งความขัดแย้งและการเผชิญหน้ากันระหว่างอำนาจทุนนิยมที่นำโดยสหรัฐอเมริกา กับการปฏิเสทธิวิญญูนิยมที่นำโดยประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม

ประเด็นของความขัดแย้งและการเผชิญหน้าทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรม นักเขียนได้นำการเสนอข่าวของสื่อต่างๆที่รายงานเหตุการณ์ความขัดแย้งที่ก่อเป็นสงครามและการก่อการร้ายครั้งสำคัญในวันที่ 11 กันยายน 2544 ระหว่างสหรัฐอเมริกากับชาวมุสลิม มานำเสนอให้เห็นอีกด้านมุม โดยมองจากมุมที่อิงกับท้องถิ่นนิยม เมื่อนำข่าวการรายงานของสื่อมาอยู่ในเรื่องเล่าของ ตัวบทวรรณกรรม ตัวบทจึงเป็นพื้นที่ของการต่อสู้ต่อรองที่ ท้องถิ่นได้มีโอกาสในการแสดงตน และในสังคมระดับโลก ท้องถิ่นที่น่าสนใจจับตามองคือภาพลักษณ์และการปรากฏตัวของชาวมุสลิมและศาสนาอิสลาม

จากตัวบท นักเขียนได้พยายามเปิดพื้นที่ให้กับคนกลุ่มน้อยในสังคม คนกลุ่มที่ถูกนำเสนอเรื่องราวของพวกเขาผ่านสื่อต่างๆไปทั่วโลก ซึ่ง การนำเสนอนั้นก็ทั้งที่เป็นจริง และที่บิดเบือนปรุงแต่งขึ้นมา และคนกลุ่มนี้ไม่เคยได้มีโอกาสชี้แจงหรืออธิบายเหตุผลและความเป็นมาใดๆเลย ดังนั้น ในพื้นที่ของวรรณกรรม นักเขียนจึงฉายภาพให้เห็นการนำเสนอข่าวสารทั้งสองมุมมอง คือมุมมองจากสายตาคนนอกที่มองชาวมุสลิม และมุมมองจากสายตา คนใน คือคนมุสลิมเองที่มีต่อข่าวสารนั้น

3.7.1 อิสลาม: ตัวตนที่ถูกสร้างกับตัวตนที่แท้

การเป็นประเทศที่มีอำนาจของการใช้สื่อและข่าวสาร ทั้งในด้านของการทำข่าวและขยายเครือข่ายของข่าวผ่านดาวเทียมการสื่อสารที่ส่งไปได้ทั่วโลกเช่นสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้สหรัฐอเมริกา มีบทบาทนำในการสร้างภาพลักษณ์ตนเองกับประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงทศวรรษปี 2540 ที่เกิดเหตุการณ์วินาศกรรมสหรัฐอเมริกาด้วยการจี้เครื่องบินโดยสารขับพุ่งชนตึกเวิร์ลเทรด ของกลุ่มผู้ก่อการร้ายในปี 2544 สหรัฐอเมริกาก็ยิ่งโหมประโคมข่าวถึงด้าน ที่รุนแรงและชั่วร้ายที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ จึงเป็นสิทธิและอำนาจอันชอบธรรมที่ประเทศ

ตนต้องทำสงครามกับกลุ่มที่เชื่อว่าเป็นผู้ลงมือก่อการร้ายในครั้งนี้ การเผยแพร่ข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งซึ่งส่งผลถึงการรับรู้ของผู้คน ไม่ว่าจะเป็นการเผยแพร่ออกมาใน รูปแบบของการสร้างภาพยนตร์ ดนตรี หรือข่าวจากโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ก็ตาม เหล่านี้ล้วนแต่เป็นการแผ่ขยายพื้นที่ของตนในฐานะผู้สร้างข่าว ซึ่งในอีกด้านหนึ่งก็ไปปิดกั้น กดทับต่ออีกฝ่ายหนึ่งที่เป็นคู่กรณีหรือคู่สงครามด้วย ซึ่งหลายครั้งก็เหมารวมถึงบุคคลอื่น ๆ ที่อยู่ ในศาสนาและชาติพันธุ์เดียวกันซึ่งแม้ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการก่อความรุนแรงนี้ก็ตาม

ในโลกของข้อมูลข่าวสาร และการนำเสนอเหตุการณ์อย่างฉับพลันทันที สื่อมีบทบาท นำเสนอให้คนรับสื่อเห็นผลของการกระทำ ความรุนแรงของผู้ก่อการร้าย เช่น การจี้เครื่องบิน โดยสารชนตึก การลอบวาง ระเบิด แต่ความรุนแรงอีกประเภทหนึ่งที่ก่อโดยประเทศที่มีอำนาจในการควบคุมจัดการสื่ออยู่ในมือนั้นมักถูกมองข้ามไป พื้นที่ของวรรณกรรมจึงเข้ามาเป็นสื่อในการฉายให้เห็นอีกด้านของข่าวสารที่เครือข่ายสัญญาณดาวเทียมไม่ได้นำเสนอ นั่นคือด้านปกติในชีวิตของชาวมุสลิม ผู้ที่อยู่ในโลกของการรับข่าวสารและเทคโนโลยีของการสื่อสารอันมีอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์เช่นกัน ซึ่งในด้านของการอยู่ในโลกข่าวสารของชาวมุสลิม นักเขียนไทย ร่วมสมัยได้ฉายให้เห็นถึงวิถีทางและการดำเนินไปด้วยสันติ การนำผลของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารมาใช้เพื่อสอดคล้องกับวิถีทางศาสนาของตน

งานเขียนเรื่อง “หิมะกลางแดด” ของทินกร หุตางกูร เป็นการนำเสนอภาพลักษณ์และเสียงจากชาวมุสลิมที่ตอบโต้การนำเสนอของสื่อต่างชาติ ที่ทั้งสองความขัดแย้งนี้มาปะทะกันอยู่ในตัวบท กล่าวคือ ตัวบทนำเสนอให้เห็นว่า ในสายตาโลกผ่านมุมมองของสื่อต่าง ๆ ทั้งโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ ภาพของชาวมุสลิมคือผู้ก่อการร้าย ผู้ก่อความไม่สงบ เป็นผู้ก่อความรุนแรงอย่าง ไม่มีเงื่อนไข ขณะเดียวกันคนที่นับถือศาสนาอิสลามก็พยายามสร้างเงื่อนไขการต่อรองให้ตัวเองเพื่อต่อสู้กับการนำเสนอภาพในด้านลบของสื่อ ดังนั้น ในตัวบทวรรณกรรมจึงนำเสนอการปะทะของความแตกต่างทางวัฒนธรรมในความสัมพันธ์ที่ต่างศาสนาและชาติพันธุ์นี้ อย่างน่าสนใจ

ตัวบทนำเสนอความแตกต่างทางวัฒนธรรมผ่านมุมมองของศาสนาอิสลาม โดยเล่าถึงตัวละครเด็กชายชื่อเนจา เป็นมุสลิมและเป็นคนกลุ่มน้อยของสังคม โรงเรียนของเนจามีนักเรียน 1,235 คน มีเพียง 4 คนเป็นมุสลิม คือโซฟีอา กับเขาที่อยู่มัธยม 6 อีก 2 คนเป็นเด็กมัธยม 3 กับ

มัธยม 4 ผู้เขียนได้นำเสนอภาพลักษณ์ของผู้นับถือศาสนาอิสลามที่เป็นชุมชนเข้มแข็ง มีพลังศรัทธาในพระเจ้าและศรัทธาในความเป็นมนุษย์ การแสดงให้เห็นถึงความยึดมั่นในศาสนาของชาวมุสลิม การใช้สื่อเป็นช่องทางในการประกอบพิธีศักดิ์สิทธิ์ และความเข้มแข็งของชาวมุสลิม ดังนั้นในกระแสโลกาภิวัตน์ที่ทุกแห่ง ทวีโลกต่างเชื่อมถึงกันได้ด้วยเครือข่ายทางดาวเทียม ความเป็นท้องถิ่นจากที่แห่งหนึ่งจึงแผ่มาถึงที่แห่งหนึ่งได้ด้วยพลังและจิตวิญญาณที่ไม่ต่างกัน

ปีที่เขาอายุ 10 ขวบ พ่อไม่ไปเมกกะ พ่อพาเนจาไปเยี่ยมชุมชนมุสลิมแห่งหนึ่งของกรุงเทพฯ ชาวมุสลิมอยู่บ้านทาวน์แฮร์โธม ไม่มีเงินค่าเครื่องบินไปเมกกะ ต้องดูการประกอบพิธีฮัจญ์ทางโทรทัศน์ ทุกคนไปชุมนุมกลางลานอเนกประสงค์ของชุมชนตอน 24.00 น. คนมีโทรทัศน์ที่บ้านเอาโทรทัศน์ไปเนจาเห็นโทรทัศน์สีจอ 25 นิ้ว 30 เครื่องถูกวางเป็นแถว ซ้อนกันในแนวตั้ง 5 แถว แถวละ 6 เครื่อง ทุกเครื่องเปิดรายการถ่ายทอดสดการประกอบพิธีฮัจญ์ ช่อง 11 และตั้งระดับเสียง (volume) ที่เลข 56

(ทินกร หุตางกูร, 2548: 251)

ความศรัทธาในพระเจ้าและความเข้มแข็งอันเป็นหนึ่งเดียวกันของชาวมุสลิมถูกถ่ายทอดให้เห็นผ่านการมารวมตัวกันของชาวมุสลิมเพื่อร่วมประกอบพิธีฮัจญ์ทางโทรทัศน์ไปพร้อมๆกับผู้คนที่เมืองเมกกะ การส่งสัญญาณผ่านดาวเทียมจากเมกกะมาสู่ชุมชนมุสลิมที่กรุงเทพฯ ประกอบกับความพร้อมเพียงในการร่วมประกอบพิธีของชุมชนคือการเชื่อมโลกที่ถูกถ่ายทอดด้วยสัญญาณผ่านดาวเทียมทางโทรทัศน์ที่ทำให้การขาดแคลนทุนทรัพย์ในการเดินทางไม่เป็นอุปสรรคในการประกอบพิธีทางศาสนาของชาวมุสลิม การดู การประกอบพิธีฮัจญ์ทางโทรทัศน์และร่วมสวดมนต์ไปกับการประกอบพิธีจริงที่นครเมกกะนั้นเป็นการฉายให้เห็นโลกแห่งสันติของชาวมุสลิม โลกที่ชาวมุสลิมใช้สื่อเพื่อเป็นไปในทางที่เข้าถึงพระเจ้า ชาวมุสลิมไม่ได้ปฏิเสธเทคโนโลยีการสื่อสารที่มาพร้อมกับปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ แต่ ปฏิเสธสื่อและข่าวสารที่เข้ามาสร้างภาพลักษณ์ให้พวกเขา กลายเป็นคนคลั่งศาสนา และนิยมความรุนแรง

แต่ชนวนของความรุนแรงมักเกิดขึ้นจากการสร้างของสื่อ และการทำให้เป็นข่าวเป็นสำคัญ การนำเสนอโดยสื่อที่ถูกสร้างขึ้นและถ่ายทอดผ่านทางข่าวสาร หรือแม้แต่ภาพยนตร์ ภาพลักษณ์ของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามมักถูกนำเสนอออกมาในด้านของการเป็นผู้ใช้ความรุนแรง เป็นทั้ง

ความรุนแรงที่ถูกสร้างขึ้นเป็นหนังทางโทรทัศน์และเป็นความรุนแรงที่เป็นผลมาจากการรับข่าวสารจากสื่อที่แสดงถึงความรุนแรงนั้น หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการได้ตอบความรุนแรงด้วยความรุนแรง ภาพลักษณ์ดังกล่าว ตัวบทได้แสดงให้เห็นผ่านการรับรู้ของตัวละครมุสลิมเชื้อเนจาที่มีเพื่อนเป็นคนไทยนับถือพุทธ ในที่นี้ภาพของศาสนาอิสลามถูกประกอบสร้างเป็นบทบาทยนตร์ที่มีเนื้อหาหมิ่นศาสนาอิสลามโดยชาวต่างชาติ

21.30 น. ตริฎนเปิดดีวีดีหนัง Submission ที่สั่งซื้อทางอินเทอร์เน็ตผ่านเว็บไซต์อีเบย์ (www.ebay.com) ตริฎนอยากให้เห็นจาดู ... Submission เป็นหนังโทรทัศน์ สร้างโดยอีโอบี แวนโกะห์ ผู้กำกับหนังชาวฮอลแลนด์ (เหลนของวินเซนต์) ถูกชาวมุสลิมวิจารณ์ว่าหมิ่นศาสนาอิสลาม แวนโกะห์ได้รับโทรศัพท์กับจดหมายขู่ฆ่า

เช้าวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2547 แวนโกะห์ลงจากรถบนถนนในอัมสเตอร์ดัม ชายมุสลิมเชื้อชาติฮอลแลนด์ผสมโมร็อกโก อายุ 26 ปีสวมชุดพื้นเมืองโมร็อกโก ตรงไปชักปืนยิง และใช้มีดแทงซ้ำ แวนโกะห์ตายตอนรถพยาบาลไปถึงที่เกิดเหตุ

(ทินกร หุตางกูร, 2548: 255)

การกล่าวถึงการกระทำของผู้ฆ่าผู้กำกับหนังเรื่อง Submission ด้วยการเน้นย้ำถึงชาติพันธุ์ว่าเป็น ชายมุสลิมเชื้อชาติฮอลแลนด์ผสมโมร็อกโก และให้รายละเอียดต่อไปว่า สวมชุดพื้นเมืองโมร็อกโก ตรงไปชักปืนยิง และใช้มีดแทงซ้ำ จะเห็นได้ว่า การให้รายละเอียดข้อมูลทางเชื้อชาติและเสื้อผ้าที่สวมใส่ที่แสดงถึงความเป็นพื้นถิ่น พื้นเมือง ที่ปรากฏในตัวบทนั้นเป็นการตอกย้ำความรุนแรงที่สอดคล้องกับการสร้างหนังที่นำเสนอโดยผู้กำกับที่ถูกฆ่านี้ ภาพของชาวมุสลิมจึงถูกแสดงให้เป็นลบถึงสองครั้งอย่างต่อเนื่องผ่านการนำเสนอโดยสื่อ ทั้งจากการปรากฏเป็นภาพยนตร์และจากการรายงานข่าว

Submission เป็นหนึ่งเกี่ยวกับหญิงสาวมุสลิมคนหนึ่ง ถูกบังคับให้
 แต่งงาน ถูกสามีทารุณกรรมทางเพศ ถูกดูถูก ขี้ใจ ถูกล่วงโทษฐานคบชู้
 จากสำคัญคือจากเธอสวมชุดยาวสีดำ ผ้าโปร่ง เห็นผิวเนื้อ บนร่างของ
 หญิงสาวมีรอยแฉีกกับรอยสักข้อความภาษาอารบิกจากพระคัมภีร์อัลกุรอาน...
 (ทินกร หุตางกูร, 2548: 256)

การฉายหนังเรื่อง Submission ซึ่งมีเนื้อหาที่แสดงให้เห็นความโหดร้ายและความรุนแรง
 ของชาวมุสลิมที่ ถูกนำเสนอออกมาโดยผู้สร้างชาวฮอลแลนด์ หนึ่งถูกประกอบสร้างให้แสดงถึง
 ภาพมุสลิมในด้านลบ แต่ผู้เขียนนำเรื่องราวของชาวมุสลิมในด้านลบมากล่าวถึงเพื่อโต้กลับข้อ
 กล่าวหาว่าทั้งหมดนั้นเป็นเพียงทัศนคติหนึ่ง เป็นส่วนหนึ่งของชาวมุสลิมทั้งหมด เพราะแม้สื่อจะ
 นำเสนอภาพด้าน เลวร้ายของชาวมุสลิม แต่การต่อสู้เพื่อยืนยันในคำสอนของตัวละครที่เป็น
 มุสลิมก็แสดงให้เห็นถึงความยึดมั่นในวัฒนธรรม และศาสนาของตน

หนังจบ ตริโกณถามเนจาว่าคิดอย่างไร
 เนจาตอบว่าไม่รู้สึกอยากฆ่าคนสร้างหนังกับคนเขียนบทหนัง
 เขาคิดว่า ศาสนาอิสลามเหมือนเครื่องบินซูเปอร์จัมโบของบริษัแอร์
 บัส หนึ่ง Submission เหมือนแมลงเต่าทองตัวหนึ่ง แมลงเต่าทองหนึ่งตัวไม่ทำ
 ให้ความยิ่งใหญ่ของเครื่องบินซูเปอร์จัมโบมอง ชาวมุสลิมทั่วโลกมีเกือบหนึ่ง
 พันล้านคน อาจมีบางคนใจร้ายอย่างตัวละครในหนัง คนโง่เท่านั้นจะดูหนัง
 Submission แล้วเชื่อว่าหลังบ้านหน้าต่าบ้านของทุกครอบครัวมุสลิม ผู้หญิง
 กำลังร้องไห้เพราะถูกผู้ชายกดขี่
 (ทินกร หุตางกูร, 2548: 256)

ตัวบทแสดงให้เห็นว่า ชาวมุสลิมปฏิเสธภาพลักษณ์ที่เกิดจากการสร้างขึ้นของกลุ่มบุคคล
 อื่นที่ไม่ใช่ชาวมุสลิม บทสนทนาของตัวละคร และการตั้งคำถามของตริโกณเปิดโอกาสให้เนจาได้
 แสดงความคิดเห็น และอธิบายความเป็นศาสนาอิสลาม กล่าวในอีกด้านหนึ่งคือ ผู้เขียนใช้สื่อที่
 นำเสนอภาพลักษณ์ที่เป็นลบของชาวมุสลิมมากล่าวถึงเพื่อต้องการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ให้
 ชาวมุสลิมผ่านตัวละครเด็กชายชาวมุสลิมชื่อเนจา ตัวบทสร้างให้เนจาเป็นตัวแทนของท้องถิ่นนิยม

ในวิถีของกระแสโลก การนำเสนอภาพเนจาคือการนำเสนอการแสดงการตอบโต้ในทางของ
ท้องถิ่นที่มีทั้งการออกมาในรูปของการแต่งกาย และการปฏิบัติตน

ตอนเรียนมัธยม 3 แม่ถามเขาว่าอยากเปลี่ยน นชื่อใหม่ เด็กมุสลิมใน
กรุงเทพฯ ไม่ชอบชื่อภาษาอารบิก เนจาไม่เปลี่ยน เขาบอกแม่ว่า ที่โรงเรียนก็มี
เพื่อนเป็นมุสลิม ชื่อไซฟิอา

(ทินกร หุตางกูร, 2548: 251)

เขาสวมเสื้อเชิ้ตแขนสั้น โสร่ง รองเท้า าน้ำ หมวกสีขาวทรงกลมไป
สยามสแควร์ เพื่อนล้อว่า “เด็กแนว” วิทยุที่เซ็นเตอร์พอยต์มองเขาเหมือนเป็น
มนุษย์ต่างดาวมาเดินบนโลก

เนจาไม่อาย

(ทินกร หุตางกูร, 2548: 253)

การไม่เปลี่ยนชื่อเป็นภาษาไทย หรือการแต่งตัวแบบชาวมุสลิมคือเสื้อเชิ้ตแขนสั้น โสร่ง
รองเท้าหมวกสีขาวทรงกลมไปสยามสแควร์ คือการประกาศอัตลักษณ์ตนเองในพื้นที่
สาธารณะเช่นกรุงเทพฯ หรือสยามสแควร์ที่การแต่งตัวแบบชาวมุสลิม มดุกลายเป็นคนกลุ่มน้อยของ
สังคม แต่การเป็นกลุ่มน้อยของสังคมในกรณีนี้ องเนจาเป็นการจูงใจสร้างตนเองขึ้นมาเพื่อทำให้
การมีอยู่อย่างเป็นส่วนน้อยได้ป รากฏในสังคมหมุ่มมาก ให้ในสังคมที่แลดูเป็นความหลวมรวม
กลมกลืนและผู้คนที่แต่งตัวอย่างเป็นสากลเหมือนกันนั้นมีการปรากฏของสิ่งอื่นที่แตกต่างออกไป
ด้วย เพราะวัฒนธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์ไม่ได้เกิ ดขึ้นและมีอยู่ฝ่ านการแพร่กระจายของสื่อ
เท่านั้น เมื่อสื่อจูงใจประกอบสร้างภาพของชาวมุสลิมในรูปแบบที่คนมุสลิมเห็นว่าผิดไปจากวิถีที่
เขาเป็น จึงเกิดมีการตอบโต้ที่ศนะดังกล่าวด้วยการยืนยันในอัตลักษณ์ตนโดยไม่คลางแคลง
หวั่นไหว

จากตัวบท ผู้เขียนนำเสนอการรายงานข่าวของสื่อที่มีต่อชาวมุสลิม ในด้านของการเป็น
ผู้ก่อการร้ายและใช้ความรุนแรง ซึ่งถูกสร้างขึ้นโดยชาวต่างชาติ ภาพของความรุนแรงจึงเกี่ยวข้องกับ
สัมพันธ์กับทั้งชาวมุสลิมที่ก่อเหตุความรุนแรงและชาวต่างชาติผู้สร้างภาพยนตร์ชุดที่เสนอด้านมุ
ความรุนแรงของชาวมุสลิมในความคิดของตนด้วยเช่นกัน ขณะเดียวกันก็ให้ตัวละครชื่อเนจาแสดง

ความคิดเห็น และความรู้สึกต่อข่าวในฐานะที่เป็นมุสลิมคนหนึ่ง ทำให้ภาพของมุสลิมที่ปรากฏใน
 ตัวบทมีสองด้านประสานกันไป ดังตัวอย่าง

เหตุการณ์เครื่องบินชนตึกเวิร์ลเทรดเซนเตอร์ ในนิวยอร์ก 11 กันยายน
 2544 การระเบิดพลีชีพสังหารชาวตะวันตกในอิรัก เลบานอน
 ซาอุดีอาระเบีย สเปน ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย อัฟกานิสถาน ทำให้ชาวมุสลิม
 เป็นผู้ร้ายในสายตาชาวโลก

ทว่าเนจาไม่เคยสงสัยคำสอนของศาสนาอิสลาม

(ทินกร หุตางกูร, 2548: 251)

เนจาเศร้าตอนอ่านหนังสือพิมพ์ ดูโทรทัศน์ พบข่าวชาวมุสลิมลอบวาง
 ระเบิด เป็นมือระเบิดพลีชีพ สังหารคนบริสุทธิ์ เขาไม่ยอมให้ชาวมุสลิมทำ
 อย่างนั้น แต่ชาวมุสลิมถูกกดดันมานาน นับจากประเทศในโลกตะวันตก
 อย่างฝรั่งเศส อังกฤษ อเมริกาเป็นชาติมหาอำนาจ ประชาธิปไตยกับทุนนิยม
 การค้าเสรีเป็นระบอบการปกครองกับระบบเศรษฐกิจหลักของโลก ชาวมุสลิม
 เป็นคล้ายคนนอก ถูกประชาคมโลกมองอย่างดูแคลนไม่ไว้ใจ

(ทินกร หุตางกูร, 2548: 257)

สื่อนำเสนอภาพชาวมุสลิมในด้านลบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฐานะของการเป็นผู้ก่อการร้าย
 แต่จากตัวบท ผู้ที่รับสารจากสื่ออยู่ในฐานะที่เป็นมุสลิมคนหนึ่ง ดังนั้นการรับข่าวสารที่ถ่ายทอด
 ออกมาจึงมีด้านมุมของการเรียกร้องให้เห็นอีกด้านของชาวมุสลิม มที่ถูกกดดันให้ต้องกระทำการใด
 สิ่งหนึ่งเพื่อเป็นการตอบโต้ และวิพากษ์การขยายวัฒนธรรมกระแสโลก ตัวบทที่นำเสนอภาพ
 ชาวมุสลิมในด้านลบถูกทำให้มีความชอบธรรมและขยายพื้นที่ของการต่อรองได้มากขึ้นเมื่อการรับ
 ข่าวสารจากสื่อเหล่านั้นได้รับการแก้ต่าง หรือถูกรับรู้ด้วยปฏิกิริยาที่อยู่ตรงข้ามกับการใช้ความรุนแรง
 ดังตัวบทที่กล่าวว่า เนจาเศร้าตอนอ่านหนังสือพิมพ์ ดูโทรทัศน์ พบข่าวชาวมุสลิมลอบวางระเบิด

นอกจากนี้ ความเป็นอิสลามที่อยู่ท่ามกลางความเป็นโลกสากลที่ขับเคลื่อนไปด้วยการค้า
 และทุนนิยมเสรี ยิ่งทำให้คล้ายเป็นการกดทับ เบียดขับพื้นที่ของอีกวัฒนธรรมหนึ่งให้ลดน้อยถอย
 ลงไป ซึ่งในตัวบท เมื่อเนจาจากลับจากงานวันเกิดบ้านตรีภูนหลังจากดูหนังจบ ระหว่างทางกลับ

บ้าน สภาพแวดล้อมที่ตัวละครผ่านไปล้วนถูกห้อมล้อมด้วยป้ายโฆษณาสินค้าตามวัฒนธรรม
 กระแสโลก ไม่มีพื้นที่ให้กับวัฒนธรรมท้องถิ่น ไม่มีพื้นที่ให้กับวัฒนธรรมของศาสนาอิสลาม

คนกับรถบนถนนยังคับคั่ง ไฟส่องสว่าง ป้ายโฆษณาตาดูตื่นบนคัทเอ้าท์
 เนื้อดีก็ระฟ้ากับข้างตัวถังรถเมล์ ชื่อสินค้าบนป้ายโฆษณาเขียนเป็น
 ภาษาอังกฤษ : Revlon, Honda, Chanel, Elizabeth Arden, Enzo, Toyota,
 Cartier, DKNY, Heineken ฯลฯ

(ทินกร หุตางกูร, 2548: 257)

วัฒนธรรมกระแสโลกได้เข้ามาเติบโตอยู่บนทางที่สว่างไสว และแพร่กระจายอยู่ทุก แห่งหน
 รอบตัว เราจึงรู้จักสินค้าเหล่านี้ สื่อทำให้ชื่อสินค้าเหล่านี้เป็นความคุ้นเคยกับชีวิตของเรา ติดตาม
 เราไปทั้งในที่อยู่ออาศัย และพาหนะที่เราใช้เดินทาง การบรรยายในตัวบทแสดงให้เห็นว่าสินค้า
 เหล่านี้ไม่มีวันหลับและไม่มีวันตาย และมีมากมายเพิ่มขึ้นทุกวัน ตรงกันข้ามกับความเป็น
 วัฒนธรรมท้องถิ่น ในป้ายโฆษณาตาดูตื่นบนคัทเอ้าท์นั้น ไม่มีป้ายใดที่จะเขียนเป็นภาษาอารบิก
 หรือเป็นสินค้าวัฒนธรรมที่มาจากท้องถิ่นในความเป็นชาติพันธุ์อื่น

อย่างไรก็ดี ในท้ายสุด การนำเสนอภาพมุสลิมในด้านลบของสื่อ เมื่อมาปรากฏอยู่ในตัวบท
 วรรณกรรม ได้มีการจัดวาง และสร้างพื้นที่ของการต่อรองเพื่อแสดง ตัวตนของคนต่างชาติพันธุ์ ที่ปลูก
 พลังเชื่อมั่นในความเข้มแข็งและต่อสู้กับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นต่อไป

เนจาไม่คิดจะไปเป็นมือระเบิดพลีชีพ ฆ่าคนบริสุทธิ์ แต่จะจับอาวุธสู้
 กับอำนาจรัฐ และทหาร

เขาเศร้า ทว่าไม่กังวล เพราะเชื่อว่าพระเจ้าจะนำทางให้เขา

(ทินกร หุตางกูร, 2548: 261)

จากตัวบท ภาพของชาวมุสลิมที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อทั้งในรูปแบบของข่าวสารทางโทรทัศน์
 หนังสือพิมพ์ และการนำมาสร้างเป็นหนังทางโทรทัศน์ ล้วนเป็นภาพด้านลบที่แสดงถึงความรุนแรง
 โหดร้าย แต่ในขณะเดียวกัน การปรากฏในสื่อก็เป็นไปเพื่อปฏิเสธความรุนแรงโหดร้ายอย่างสื่อ
 นำเสนอเมื่อผ่านการตีความของผู้รับสาร การประกอบสร้างภาพลักษณ์ชาวมุสลิมขึ้นมาใหม่โดย

การตีความสารที่ส่งออกมาจากตัวละครที่เป็นเสียงของชาวมุสลิม อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่าความรุนแรงของอีกชาวมุสลิมผู้กระทำเป็นความรุนแรงที่ถูกสร้างขึ้น ทำให้มีขึ้นโดยชนชาติอื่น

ความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างผู้นับถือศาสนาอิสลามและโลกทุนนิยมทำให้เกิดการต่อต้านและปฏิเสธวัฒนธรรมกระแสโลกจากกลุ่มผู้นับถือศาสนาอิสลาม จากตัวบทวรรณกรรมนักเขียนได้นำเสนอความขัดแย้งผ่านเรื่องเล่าของสงคราม และการก่อการร้าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากเหตุการณ์วินาศกรรมสหรัฐอเมริกาในวันที่ 11 กันยายน 2544 ภาพความรุนแรงและการตอบโต้ที่ต่างฝ่ายต่างกระทำแก่กัน ฝ่ายสหรัฐอเมริกาที่มีกำลังอำนาจที่เหนือกว่า ทั้งกำลังทหาร อาวุธเทคโนโลยี และเงินทุน และฝ่ายประเทศทางตะวันออกกลางที่แม้มีกำลังอำนาจทางเงินทุนและเทคโนโลยีน้อยกว่า แต่ก็พยายามหาวิธีตอบโต้ตลอดเวลา

การก่อการร้ายและเหตุการณ์ 9/11 ถูกนำเสนอในตัวบทวรรณกรรมหลายเรื่อง ในการนำเสนอ ผู้เขียนนำเหตุการณ์ที่สื่อนำเสนอมาเป็นเรื่องเล่าให้ภาพของคนมุสลิม และชาวอิรักในด้านที่แสดงให้เห็นว่าคนกลุ่มนี้คือผู้ถูกกระทำ ถูกสร้างภาพให้เป็นพวกที่ใช้ความรุนแรงแปลกแยกและเป็นอื่นจากประชาคมโลก ซึ่งภาพต่างๆเหล่านี้ถูกนำเสนอออกมาอย่างซ้ำๆจากรายงานของสื่อต่างประเทศ ทั้งทางอินเทอร์เน็ต และโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมจากสถานีที่อยู่ในเครือข่ายของสหรัฐอเมริกา สื่อนำเสนอภาพสงครามและการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นของการปะทะกันระหว่างสองวัฒนธรรมจากมุมมองที่เป็นของกระแสวัฒนธรรมโลก ขณะเดียวกันเมื่อผู้เขียนนำเสนอในตัวบทวรรณกรรม เรื่องราวของชาวมุสลิมจึงถูกนำมาเสนอในอีกด้านมุมหนึ่งซึ่งเป็นการสะท้อนกลับ และวิพากษ์กลับความเป็นทุนนิยมเสรีของสหรัฐอเมริกา

บทบาทของการแสดงอำนาจระหว่างสื่อกับท้องถิ่นนิยมต่างชาติพันธุ์ที่ปรากฏการนำเสนอในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย เป็นการปะทะกันระหว่างกระแสโลกกับศาสนาอิสลาม การพยายามสร้างภาพลักษณ์ให้โลกอิสลามจากการนำเสนอข่าวและแพร่ภาพสงครามและการก่อการร้ายที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ขณะเดียวกัน ในตัวบทวรรณกรรม ผู้เขียนก็สร้างภาพลักษณ์ให้ประเทศสหรัฐอเมริกาและชาวมุสลิมขึ้นในมุมมองที่ต่างออกไปจากสื่อที่นำเสนอเหตุการณ์เดียวกันนั้น ดังนั้น ทั้งสื่อและท้องถิ่นนิยมที่ปรากฏในวรรณกรรมจึงเป็นการต่อสู้เพื่อสร้างอำนาจและความชอบธรรมให้กับทิศทางของตนเอง

3.7.2 เมื่อต้องถิ่นสนทนาได้กลับโลก : ยังมีโลกอื่น ๆ นอกไปจากโลกของตะวันตก

ในนวนิยายเรื่อง *โลกของจอม* ของทินกร หุตางกูร ผู้เขียนสร้างให้ตัวละครชื่อจอมเดินทางท่องเว็บไซต์ และดูการรายงานข่าวจากสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมจากช่องสถานีต่างๆทั่วโลก ที่นำเสนอภาพชีวิตของผู้คนในดินแดนต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้คนที่อ่อนแอ และเป็นฝ่ายถูกกระทำซึ่งอยู่ในกระแสโลกที่หมุนเวียนไปด้วยอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม จอมเป็นตัวแทนของคนเหงาที่อยู่คนเดียวบนตึกสูงในกรุงเทพฯ เป็นโรคกลัวการออกไปข้างนอก (outdoor phobia) แต่เขาเดินทางไปยังประเทศต่างๆทั่วโลก พบปะผู้คนจากต่างทวีป ต่างชาติพันธุ์ และต่างวัฒนธรรมในช่องทางของอินเทอร์เน็ต โลกของอินเทอร์เน็ต และการถ่ายทอดสัญญาณโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมนำจอมไปรู้จักกับผู้ คนของประเทศต่างๆ เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การเมือง ศาสนาและวัฒนธรรม ในความขัดแย้งของการเมือง วัฒนธรรมที่ส่งผลต่อคนพลัดถิ่น และชนกลุ่มน้อยต่างชาติพันธุ์

โลกของจอม จึงเป็นโลกที่มีหลากหลายผู้คนบนโลก บอกเล่าถึงความอ่อนแอ ว่าแห้วของเพื่อนร่วมโลกอันเป็นผลพวงมาจากสงคราม ระบบทุนนิยม การเมือง ศาสนา หรือแม้แต่ ภัยธรรมชาติ การเชื่อมต่อกับโลกของจอมจึงเป็นการนำผู้อ่านไปสู่ท้องถิ่นแต่ละแห่งที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำของท้องถิ่นอีกแห่ง ที่ทั้งหมดต่างก็เชื่อมโยงอยู่ด้วยกันและอยู่บนโลกใบเดียวกัน โดยผู้เขียนสร้างให้ตัวละครจอมเป็นตัวแทนนำผู้อ่านไปยังท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งการที่ผู้เขียนสร้างตัวบทให้มีตัวละครชื่อ “จอม” จินตนาการว่าตนเองเป็นคนเลี้ยงแพะในโลกไซเบอร์ ที่ท่องเที่ยวไปในท้องถิ่นต่างๆทั่วโลกจากการเข้าช่องทางสื่อสารด้วยอินเทอร์เน็ต จึงเป็นการเปิดพื้นที่ที่เคยถูกจำกัดจากสื่อโลกของท้องถิ่นนิยมให้ปรากฏและมีตัวตนมากขึ้น

เขาผู้ลี้ภัยตัวเองกลายเป็นคนเลี้ยงแพะในโลกไซเบอร์ (The Goats Keeper in Cyber Space) สวมหมวกทรงกลมสีขาวแบบคนมุสลิม เสื้อเชิ้ต แขนสั้นสีตุ่น – ไส้วงสีเข้ม – รองเท้าหนังสีดำ ถือไม้เท้ายาวนำแพะ 12 ตัว พเนจรไปทั่วโลก ทุกที่ที่ไปติดป้ายตัวหนังสือขึ้นต้นด้วยอักษรดับเบิ้ลยู 3 ตัว

- www

(ทินกร หุตางกูร, 2545: 40)

การเป็นคนเลี้ยงแพะของตัวละครที่แต่งกายแบบคนมุสลิม คือการเป็นตัวแทนของท้องถิ่น นิยมที่เดินทางไปท้องถิ่นต่างๆที่อยู่ทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำเสนอภาพ ท้องถิ่นที่ไม่ได้รับการเหลียวแล ประเทศที่ไม่มีอำนาจทางทหารและทางเศรษฐกิจ โลกของจอม จึงเป็นโลกที่ให้พื้นที่กับท้องถิ่นต่างๆขณะเดียวกันก็วิพากษ์อำนาจทางเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมที่เป็นผลมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ ผู้เขียนสร้างให้ท้องถิ่นหลายๆท้องถิ่นมาปรากฏ อยู่ในโลกของจอมซึ่งเป็นท้องถิ่นที่ต่างชาติพันธุ์ ต่างศาสนา และต่างวัฒนธรรม ที่สำคัญ เป็นท้องถิ่นที่ถูกรุกราน ถูกกระทำจากกลุ่มประเทศที่มีอำนาจเหนือกว่า

การเสนอภาพท้อง ถิ่นที่ปรากฏอยู่บนหน้าจอโทรทัศน์ อยู่ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตคือการนำท้องถิ่นที่ยากจนและห่างไกลจากความเจริญ และความเท่าเทียมของโลกให้ปรากฏ ท้องถิ่นจากที่ต่างๆของโลกเมื่อถูกมองผ่านสายตาของจอมผู้สมมติตัวเองเป็น 'คนเลี้ยงแพะในโลกไซเบอร์ (The Goats Keeper in Cyber Space)' จึงเป็นการนำเสนอภาพในด้านที่เป็นปากเป็นเสียงแทนท้องถิ่นที่เคยเป็นฝ่ายเจียมมาตลอดให้เป็นท้องถิ่นที่มีสิทธิมีเสียง มีตัวตนปรากฏต่อโลก โลกที่ท้องถิ่นในหลักของการดำเนินชีวิตที่ไม่มุ่งเพื่อทุนนิยมและบริโภคนิยมพยายามจะยืนยันตำแหน่งของตนเองขณะเดียวกันก็วิพากษ์ประเทศมหาอำนาจของโลกที่ก่อสงครามเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมือง ผลของการก่อสงครามโดยประเทศมหาอำนาจที่พยายามสร้างความชอบธรรมผ่านข่าวโทรทัศน์ที่ตนเองเป็นผู้ถ่ายทอดเหตุการณ์และเป็นผู้ให้ข่าวจึงเป็นคนละด้านมุมกับท้องถิ่นที่ถูกรุกรานและถูกกระทำ คนเลี้ยงแพะในโลกไซเบอร์จึงเป็นสื่อกลางสำคัญที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดสารจากคนท้องถิ่น ในประเทศเล็กๆที่ยากจนและด้อยพัฒนาให้ออกไปสู่พื้นที่สาธารณะ เพื่อให้เป็นที่รับรู้ความเป็นไปที่เกิดขึ้นจากทั้งสองฝ่าย ในมุมมองจากท้องถิ่นนิยม

นวนิยายเรื่องโลกของจอมแบ่งออกเป็นบทย่อยๆ และผู้เขียนได้กำกับแต่ละบทย่อยด้วยที่อยู่เว็บไซต์ www. ในชื่อตอนแต่ละตอนที่กล่าวถึง โลกของจอมจึงกว้างใหญ่และไม่สิ้นสุดตราบได้ที่ยังเป็นการเดินทางผ่านคอมพิวเตอร์ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ต โลกที่จอมเดินทางท่องเที่ยวไป ในบทบาทของสื่อกับท้องถิ่นนิยม ผู้เขียนได้ฉายภาพท้องถิ่นจากที่ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศที่มีปัญหาความขัดแย้งกับประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา นั่นคือกลุ่มประเทศในแถบตะวันออกกลาง ที่ใช้ชีวิตและมีวิถีทางวัฒนธรรมแตกต่างกับทุนนิยมเสรีประชาธิปไตยที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นแกนนำ เหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากท้องถิ่นต่างๆของโลกจึงล้วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์และเป็นผลมาจากการที่ท้องถิ่นมาปะทะซึ่งกันและกัน

นวนิยายเรื่อง *โลกของจอม* ผู้เขียนแสดงภาพข่าวสงครามที่เกิดขึ้นจากที่ต่างๆของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สงครามและการก่อการร้ายที่สหรัฐอเมริกาถูกวินาศกรรมในวันที่ 11 กันยายน 2544 จากตัวบท จะเห็นว่าสหรัฐอเมริกา ประเทศที่ถูกวินาศกรรม อยู่ในฐานะของการเป็น ศูนย์กลางทั้งทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ในกระแสโลกไร้พรมแดน แต่ละประเทศล้วนเข้ามา เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน มีการปะทะขัดแย้งกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มประเทศที่นับถือศาสนา อิสลามซึ่งมีวิถีปฏิบัติที่ต่างไปจากการใช้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรีของสหรัฐอเมริกา การถูกกดทับทางศาสนาและชาติพันธุ์ของกลุ่มประเทศที่ไม่ใช่ชาติตะวันตกด้วยการสร้าง ภาพลักษณ์ของการเป็นผู้ก่อการร้าย ผู้ชอบใช้ความรุนแรง ผ่านสื่อที่นำเสนอออกมาเป็นข่าวสาร อยู่ในสังคม เหล่านี้ทำให้กลุ่มชาวมุสลิมกลายเป็นผู้ร้ายในสายตาชาวโลก จากการ สร้างและการ นำเสนอข่าวสารของสื่อ ในที่นี้ ผู้เขียนได้นำภาพที่ถูกสร้างให้เป็นลบของกลุ่มประเทศที่ปฏิเสธการใช้วิถีแบบประเทศสหรัฐอเมริกา มานำเสนอให้เห็นความเป็นไปทั้งสองด้าน ทั้งเสียงของอเมริกา และเสียงของประเทศที่ไม่ใช่อเมริกา เพื่อมุ่งหมายให้เกิดการก้าวข้ามพ รรมแดนไปสู่กันอย่าง เท่าเทียม ในมิติของความแตกต่างทางชาติพันธุ์ ชีวิตพลเมืองของทุกชาติจึงควรมีค่าและได้รับการ ให้ความสำคัญในความหมายของการมีชีวิตอยู่อย่างเท่าเทียมกัน ไม่ใช่เฉพาะพลเมืองของ ประเทศสหรัฐอเมริกา

ทินกร หุตางกูร กล่าวถึงเหตุการณ์วินาศกรรมส หรัฐอเมริกาของกลุ่มก่อการร้ายที่รัฐบาล สหรัฐเชื่อว่าเป็นการนำของโอซามา บิน ลาดิน ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวถ่ายทอดเป็นข่าวผ่านสื่อ ต่างๆไปทั่วโลก โดยผู้เขียนนำเสนอภาพเหตุการณ์โลกโดยผ่านการดูโทรทัศน์ของตัวละครที่ ปวดร้าวกับภาพความตื่นตระหนกของผู้คนที่รู้ว่าเครื่องบิน จะชนตึกสื่อถึงการมีความรู้สึกร่วมของ ผู้คนที่นับแสนนับล้านที่ได้ชมการถ่ายทอดเหตุการณ์วินาศกรรมนี้

จอมดูข่าวทางสถานีโทรทัศน์ซีเอ็นเอ็น (ช่อง 53) ปวดร้าวกับภาพก่อน ตึกเวิลด์เทรดเซ็นเตอร์ถล่ม คนติดอยู่บนตึกเคาะกระจกหน้าต่าง - ครวญขอ ความช่วยเหลือ โทรศัพท์มือถือไปร้องให้กับคนที่บ้าน

(ทินกร หุตางกูร, 2545: 76)

ผู้เขียนนำเหตุการณ์การก่อการร้ายมานำเสนอให้เห็น ด้านมุมของอเมริกาและด้านมุมของอิรักและชาวมุสลิม กล่าวคือผู้เขียนได้จัดวางตัวบทเพื่อนำเสนอให้เห็นความไม่เท่าเทียมกันของการนำเสนอภาพที่ถ่ายทอดข่าวสารไปยังประเทศต่างๆทั่วโลก ภาพข่าวและการรายงานข่าวเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการรับรู้ที่ไม่เป็นกลางและทำให้ผู้คนสร้างภาพในใจขึ้นมาตัดสินจากภาพที่เห็นในข่าว ในที่นี้ผู้เขียนมองว่าสหรัฐอเมริกาเป็นพื้นที่ศูนย์กลางของคนทั่วโลก ในขณะที่ประเทศอิรัก และอัฟกานิสถาน ประเทศคู่สงครามกับสหรัฐอเมริกาเป็นพื้นที่อันตราย ต้องห้ามและมีความเฉพาะถิ่น เฉพาะชาติพันธุ์

คนเลี้ยงแพะในโลกไซเบอร์พาแพะ 12 ตัวเดินสังเกตพื้นที่ย่านเบลท์เวย์ (Beltway) ในรัศมี 2 กิโลเมตรรอบทำเนียบ เจอคนหลากหลายชาติภาษา : นักข่าวชาวอังกฤษจับกลุ่มคุย - สือบุนหรี รอทำข่าว นายกรัฐมนตรีของพวกเขา - นายโทนี่ แบลร์ ที่กำลังเข้าไปคุยกับจอร์จ ดับเบิลยู บุช เด็กนักเรียนหญิงชาวมาเลเซียสองคนยืนรอเพื่อนที่อนุสาวรีย์ทหารผ่านศึกสงครามเวียดนาม ชายชราชาวตรินิแดดให้อาหารนกพิราบในสวนสาธารณะลาฟาแยต นักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชาวสวีเดนขี่จักรยานไปตึกสำนักงานธนาคารโลก (World Bank) ก่อขึ้นเครื่องบินไปอินโดนีเซียตอนเย็น...

(ทินกร หุตางกูร, 2545: 78)

อเมริกาที่นำเสนอผ่านการแพร่ภาพโทรทัศน์แสดงให้เห็นถึงการเป็นศูนย์กลางของโลก ทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง เป็นการนำเสนอให้เห็นว่าสิ่งที่ถูกล้างหรือทำลายความมั่นคงของประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีผลสะท้อนต่อประเทศอื่นๆทั่วโลก ผู้เขียนนำเสนอให้เห็นว่าความเป็นสหรัฐอเมริกาคือพื้นที่ศูนย์กลางของคนทุกชาติ ทุกภาษา เป็นพื้นที่ที่รวมของผู้มีระดับสูงของประเทศต่างๆ และเป็นพื้นที่เปิดที่นำพาคนชาติต่างๆมาอยู่รวมกัน ด้วยการเป็นพื้นที่เปิดเช่นนี้จึงแสดงความหมายต่อไปว่าเมื่อเกิดการก่อการร้ายในสหรัฐอเมริกา กิจการจะเป็นการก่อการร้ายที่สั้นสะท้อนไปถึงความปลอดภัยจากผู้คนชาติต่างๆที่อยู่ในสหรัฐอเมริกา ไม่ใช่เฉพาะแต่ชาวอเมริกา ดังนั้น การกระทำของกลุ่มก่อการร้ายจึงยิ่งถูกทำให้เป็นภาพของความรุนแรงเลวร้าย และต้องถูกกำจัดออกไป ในขณะที่การนำเสนอความเป็นประเทศอิรัก หรืออัฟกานิสถานจะมีลักษณะเป็นพื้นที่ปิด ไม่มีการกล่าวถึงคนธรรมดาทั่วไป มีแต่กำลังทหารที่เข้าไปเพื่อเป้าหมายเฉพาะทางการเมือง

หลังเหตุการณ์ 11 กันยายน อเมริกายกทัพบุกอัฟกานิสถานเพื่อกำจัด
 รัฐบาลทาลีบันกับองค์กรอัลไกดาของโศมามา บินลาเดน มหาเศรษฐี
 ชาวซาอุดีอาระเบีย ซึ่งอเมริกาคิดว่าเป็นตัวการก่อวินาศกรรมในวินยอร์คกับ
 วอชิงตัน ดีซี ประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช กับที่ปรึกษาด้านความมั่นคง -
 นางคอนโดลิซซา ไรท์ ให้สัมภาษณ์นักข่าวว่า ขบวนการก่อการร้ายต้อง
 ถูกทำลาย

(ทินกร หุตางกูร, 2545: 80)

ในที่นี้ พื้นที่ของอัฟกานิสถานถูกทำให้เป็นพื้นที่ของการจัดการทางการเมือง และเป็นพื้นที่
 อันตราย ซึ่งการจัดการพื้นที่ดังกล่าวถูกกำหนดสร้างขึ้นจากฝ่ายสหรัฐอเมริกาที่ทำให้เห็นว่า
 ขบวนการก่อการร้ายต้อง ถูกทำลาย ต้องถูกกำจัดให้หมดไป การเป็นพื้นที่ปิดของ
 อัฟกานิสถาน การถูกปิดกั้นจากประชาคมโลกและไม่ได้แพร่ภาพข่าวสงครามและความโหดร้ายที่
 เกิดขึ้นในประเทศอัฟกานิสถาน ทำให้สถานการณ์ของการถูกกระทำนั้นถูกปิดซ่อน ถูกทำให้เงียบ
 หายและไม่ใช่ข่าวซึ่งต่างจากการถูกกระทำของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ความสูญเสียของ
 บ้านเรือนและผู้ คนของ อเมริกาเป็นข่าวไปทั่วโลก เพราะสหรัฐอเมริกาที่มีพื้นที่ของสื่อและการ
 นำเสนอข่าวสารที่มากกว่า ผู้เขียนนำเสนอให้เห็นด้านความไม่เท่าเทียมของการเข้าถึงการสื่อสาร
 และบทบาทอำนาจของการสื่อสารที่สามารถกระตุ้น โน้มน้าวให้เห็นว่าการมีสื่อเป็นอำนาจอยู่ใน
 มือช่วยสร้างความชอบธรรมในทุกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และสหรัฐอเมริกาที่ใช้ความไม่เท่าเทียมนี้
 สร้างโอกาสที่จะให้ภาพอิรัก อัฟกานิสถานหรือกลุ่มชาวมุสลิมผู้นับถือศาสนาอิสลามเป็นผู้กระทำ
 ความโหดร้ายในสายตาชาวโลก

จอมไม่ยอมให้คนอเมริกันตาย ไม่ยอมให้เด็กอเมริกันสะเทือนใจ
 แต่ก็ไม่ ยอมให้คนอิรัก - ซีเรีย - ลิเบีย - ซูดาน - อัฟกานิสถานถูกฆ่า
 ไม่ยอมให้เด็กอิรักหิวตาย ...เด็กอิรักตัวเล็กกว่าเด็กอเมริกา ทำไมพวกเขาถูก
 ปล่อยให้อดตายโดยไม่มีใคร (ประชาคมโลก) โยดี ไม่มีการถ่ายทอดสัญญาณ
 ผ่านดาวเทียมเป็นภาพข่าวในโทรทัศน์

(ทินกร หุตางกูร, 2545: 79)

การแสดงตัวตนของกลุ่มประเทศที่มีแนวคิดตรงข้ามกับอเมริกาให้ประชาคมโลกเห็นมักจะมีสิทธิ์มีเสียงขึ้นได้ก็ต่อเมื่ออยู่ในภาวะสงคราม และการก่อการร้าย จึงได้มีโอกาสสื่อโต้ตอบกลับไป เพราะเป็นช่วงเวลาที่ถูกประเทศทั่วโลกจะฟัง และให้ความสนใจในฐานะการเป็นศัตรูหรือคู่สงครามกับสหรัฐอเมริกา

จอมฟิ่งข่าววิทยุว่าประธานาธิบดีชัคดีม ฮุสเซน แห่งอิรักปราศรัยในกรุงแบกแดด - ระบุโคกนาฏกรรม 11 กันยายน 2544 เป็นผลจากการกระทำของอเมริกาเอง : ...อเมริกาสนับสนุนอิสราเอลให้ฆ่าคนปาเลสไตน์ อเมริกายังขีปนาวุธถล่มอิรัก ซีเรีย ซูดาน ลิเบีย คนในประเทศเหล่านี้ที่ตายคือคนบริสุทธิ์ เช่นเดียวกับคนอเมริกันบนตึกเวิลด์เทรด เซ็นเตอร์ แต่ไม่เคยได้รับการไต่จากประชาคมโลก ไม่มีการถ่ายทอดสัญญาณผ่านดาวเทียมไปให้ใครรับรู้

(ทินกร หุตางกูร, 2545 : 82)

ผู้เขียนนำเสนอด้านที่กลุ่มประเทศหนึ่งถูกประชาคมโลกละเลยและมองข้ามในความรุนแรงที่สหรัฐอเมริกาเป็นผู้ก่อ แต่การกระทำนี้กลับเงียบหาย ไม่เป็นข่าวเพราะอำนาจในการควบคุมสื่อของสหรัฐอเมริกา เพราะแม้แต่ช่องทางสื่อสารก็ยังสามารถเข้าถึงได้ไม่เท่าเทียมกัน ในขณะที่ข่าวการถูกวินาศกรรมของ สหรัฐอเมริกาถูกแพร่ภาพไปยังสถานีโทรทัศน์ทั่วโลก แต่คำปราศรัยของประธานาธิบดีอิรักเป็นเพียงคำแถลงจากข่าววิทยุ รับรู้ได้แต่ทางเสียง ไม่สามารถเห็นภาพ ความไม่เท่าเทียมกันในการใช้ช่องทางสื่อสาร ทำให้ชาวมุสลิมถูกกดขี่และถูกสร้างภาพโดยสหรัฐอเมริกาทลอดมา

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังสร้างให้จอมเปิดพื้นที่ให้ท้องถิ่นเล็กๆ ในด้านที่ฉายให้เห็นโลกของสงครามและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมายาวนาน ผลของการรบ การทำสงครามระหว่างดินแดน ทำให้ผู้คนบาดเจ็บล้มตาย เป็นความรุนแรงที่ตามมาด้วยความสูญเสีย ซึ่งการเปิดพื้นที่ให้ เห็นจากการทำสงครามระหว่างสองประเทศที่ขัดแย้งและเป็นคู่สงครามกันมาตลอดเป็นการสร้างให้เกิดความเห็นใจต่อประเทศที่ด้อยกว่าทั้งทางเทคโนโลยี อาวุธและกำลังทหาร ขณะเดียวกันประเทศในแถบตะวันออกกลางก็ยังถูกนำเสนอผ่านสื่อในด้านที่ แสดงให้เห็นว่ายิ่งด้อยพัฒนา มีคุณภาพชีวิตและความปลอดภัยในชีวิตอยู่ในระดับต่ำ

ในบทย่อยชื่อปาเลสไตน์ กล่าวถึงปาเลสไตน์ในฐานะการเป็นดินแดนที่ผู้คนไม่มีไฟฟ้าใช้ และสงครามยังไม่ยุติ ผู้เขียนได้นำโลกของสื่อคือการถ่ายทอดสัญญาณผ่านดาวเทียมทางโทรทัศน์ มาประกอบสร้างกับตัวบทเพื่อให้ความหมายกับชาวปาเลสไตน์ ในด้านที่เปลี่ยนแปลงลักษณะของความรุนแรงไปสู่การนำเสนอให้เห็นการเป็นประชาชนธรรมดาในประเทศที่ต้องการความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ

ผู้ประกาศของสถานีโทรทัศน์บีบีซี ช่อง 54 อ่านข่าวประจำวันวันที่ 9 สิงหาคม 2545 ว่าความขัดแย้งในตะวันออกกลางยังไม่ยุติ อิสราเอลส่งทหารไปโจมตีชาวปาเลสไตน์ในเขตเวสต์แบงก์ (West Bank) กับฉนวนกาซา (Gaza Strip)

เขตเวสต์แบงก์กับฉนวนกาซาเปรียบเหมือนบ้านที่ไม่มีไฟฟ้า หรือมีหลอดไฟก็ขาด คนปาเลสไตน์จึงอยู่ในความมืด ไร้ความหวัง

(ทินกร หุตางกูร, 2545: 53)

ผู้เขียนนำเสนอภูมิประเทศของทวีปในแถบตะวันออกกลางด้วยภาพลักษณะของสงครามและความขัดแย้งผ่านการรายงานข่าวของสื่อโทรทัศน์ที่เป็นของตะวันตก ในที่นี้ผู้เขียนได้โยงภาพสถานที่เขตเวสต์แบงก์กับฉนวนกาซาโดยใช้สองสถานที่นี้ในความเปรียบกับ “บ้าน” บ้านที่ไม่มีไฟฟ้า ผู้คนในบ้านจึงอยู่ในความมืด ในที่นี้ การโจมตีของทหารอิสราเอลถูกทำให้อยู่ในภาวะของความเปราะบางอ่อนไหว เมื่อผู้เขียนนำเป้าหมายของการโจมตีทางทหารไปสื่อนัยยะกับ “ความเป็นบ้าน” การเปรียบสถานที่ที่ถูกโจมตีคือเขตเวสต์แบงก์กับฉนวนกาซาว่าเป็นเสมือนบ้านของชาวปาเลสไตน์จึงเป็นการทำให้สถานที่ที่อยู่ ในภาวะสงครามคือความแข็งแกร่งต่าง ไร้ชีวิต เปลี่ยนเป็นสถานที่มีชีวิต มี อารมณ์และมีเรื่องราวอยู่ในนั้น ดังนั้นการโจมตีเขตเวสต์แบงก์กับฉนวนกาซาของทหารอิสราเอลจึงเป็นมากกว่าการโจมตีที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ทางการทหาร แต่สงครามถูกทำให้เป็นเรื่องของการรุกรานความปลอดภัย และสิทธิเสรีภาพของผู้คน การสร้างความหมายให้กับสถานที่ด้วยการเปลี่ยนพื้นที่สงครามให้เป็นพื้นที่ของชุมชนได้ถูกเน้นย้ำอีกครั้งผ่านการดูข่าวโทรทัศน์ของตัวละคร

จอมดูข่าวของสถานีโทรทัศน์บีบีซี เห็นผู้หญิงปาเลสไตน์ยืนตักผ้า หน้าบ้านในเขตเวสต์แบงก์ เฮลิคอปเตอร์ติดปืนกลของทหารอิสราเอลบินไปแรงลมจากใบพัดเฮลิคอปเตอร์พัดผ้าบนราวตากผ้าปลิว ทหารอิสราเอลขับรถ

หุ้มเกราะไปหลายชุมชนชาวปาเลสไตน์ในฉนวนกาซา เด็กชายชาวปาเลสไตน์
อายุ 14 ปี นอนตายกลางถนน

(ทินกร หุตางกูร, 2545: 54)

ในที่นี้ ผู้เขียนได้ทำให้ข่าวสงครามแปรจากความเข้มแข็งของการต่อสู้ทางทหารไปสู่ความเปราะบางและชีวิตธรรมดาของผู้คนที่อาศัยอยู่ที่แห่งนั้น กล่าวคือ ภาพข่าวสงครามที่จอมมองเห็นคือเฮลิคอปเตอร์ติดปืนกลของทหารอิสราเอล และรถหุ้มเกราะ กับชาวปาเลสไตน์ที่อยู่ในภาพของผู้หญิงยืนตากผ้า และเด็กชายอายุ 14 ที่นอนตายอยู่กลางถนน ในความแตกต่างระหว่างทหารอิสราเอลกับพลเรือนชาวปาเลสไตน์จึงเป็นภาพการบรรยายที่ทำให้สงครามกลายเป็นเรื่องของความไม่ชอบธรรม ซึ่งผู้เขียนได้เชื่อมความรู้สึกนี้กับภาวะของท้องถิ่นที่อยู่ในความนึกคิดของตัวเอง

รถตู้ของเจ้าหน้าที่การไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) แล่นไปซ่อมหม้อแปลงไฟฟ้าในกรุงเทพฯ จอมอยากให้มันวิ่งไปตะวันออกกลางผ่านทะเลทรายกับภูเขากาลิลี ขึ้นสะพานข้ามแม่น้ำจอร์แดนสู่เขตเวสต์แบงก์กับฉนวนกาซา ที่นั่นต้องการไฟฟ้า

(ทินกร หุตางกูร, 2545: 55)

การจินตนาการต่อของจอมจากกรุงเทพฯ ถึงเขตเวสต์แบงก์กับฉนวนกาซา เกิดขึ้นจากการรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ และผู้เขียนก็ทำให้ การรายงานข่าวสงครามและความขัดแย้งระหว่างอิสราเอลกับปาเลสไตน์ที่ยังไม่ยุติจากสถานีข่าวช่องบีบีซีมาดำเนินการต่อในมุมมองของการได้กลับจากชาวปาเลสไตน์ กล่าวคือ ผู้เขียนเปลี่ยนจากพื้นที่สงครามมาเป็นพื้นที่ชุมชน และการเปลี่ยนความหมายของพื้นที่ดังกล่าวจึงเป็นการสร้างพื้นที่ใหม่ของท้องถิ่นนิยมขึ้นมาต่อรอง และมาแสดงการมีตัวตนปรากฏอยู่ของชาวปาเลสไตน์ ด้วยภาพของผู้หญิงตากผ้าและเด็กชายวัย 14 ปี

ผู้เขียนเน้นย้ำความเป็นพื้นที่ชุมชนของเขตเวสต์แบงก์กับฉนวนกาซาอีกครั้งด้วยการให้จอมจินตนาการให้รถตู้ของเจ้าหน้าที่การไฟฟ้านครหลวงไปที่นั่น เพราะสถานที่สองแห่งนั้นต้องการไฟฟ้า การจินตนาการดังกล่าวได้สร้างความหมายใหม่ให้เกิดขึ้น ซึ่งขัดแย้งกับภาวะของการทำสงคราม การทำให้เห็นว่า สถานที่สองแห่งนี้ไม่ได้เป็นสถานที่ที่แตกต่างจากที่อื่นๆ และคน

ที่นี้ก็ได้แตกต่างจากคนอื่นๆ พวกเขา มีบ้าน มีครอบครัว และต้องการความปลอดภัยในชีวิต เมื่อเขตเวสต์แบงก์กับฉนวนกาซาเป็นสถานที่ที่เหมือนกับบ้านและไม่ต่างอะไรกับสถานที่ปกติธรรมดาอย่างอื่น ๆ ภาวะของการรุกรานและปฏิบัติการโจมตีด้วยกำลังทางทหารจึงถูกทำให้เป็นอื่นจากการนำเสนอในตัวบทวรรณกรรม

ในบทย่อ ของห้องสมุดสภาองเกรส (www.liberyofcongress.com) ตัวบทกล่าวถึงชนกลุ่มน้อยต่างชาติพันธุ์ ซึ่งในที่นี้คือนักศึกษาพม่ากับนักเรียนหญิงที่ถูกกีดกันสิทธิ และผลักดันให้อยู่นอกดินแดน ทั้งดินแดนทางฝั่งไทยและดินแดนทางฝั่งประเทศพม่า พวกเขาจึงเป็นชนกลุ่มน้อยที่ถูกปฏิเสธจากรัฐ และเลือกใช้วิธีบุกยึดโรงพยาบาลและจับแพทย์ พยาบาลเป็นตัวประกัน เพื่อให้รัฐไทยอนุญาตให้พาคคนของเขาที่บาดเจ็บเข้ามารักษาตัว

จากตัวบท ผู้เขียนให้ตัวละครในฐานะการเป็น “คนเลี้ยงแพะในโลกไซเบอร์” ปรากฏตัวที่ห้องสมุดสภาองเกรส ประเทศสหรัฐอเมริกา แสดงให้เห็นถึงการเป็นศูนย์กลางอำนาจทางข่าวสารของสหรัฐอเมริกา ซึ่งข้อมูลข่าวสารกับการแสดงอำนาจทางการเมืองถูกทำให้ปรากฏอยู่คู่กัน

ห้องสมุดรัฐสภาอเมริกันเป็นห้องสมุดที่มีหนังสือมากที่สุดแห่งหนึ่งในโลก และมีการจัดเก็บเอกสาร – ข่าว – จดหมายเหตุจากทุกมุมโลก

แพะ 12 ตัวยืนรอบโต๊ะกลมเหมือนอัศวินของกษัตริย์อาเธอร์ มันใช้จุกดูคนเปิดหนังสือ Under the Sea ดูภาพปลากระเบนแมนตา (Manta) ซึ่งรูปร่างคล้ายเครื่องบินรบในทศวรรษ 117 เอลงไปบินใต้ทะเล

(ทินกร หุตางกูร, 2545: 70)

ในที่นี้ ทั้งห้องสมุดรัฐสภาอเมริกัน และแพะ 12 ตัวที่ยืนรอบโต๊ะกลมเหมือนอัศวินของกษัตริย์อาเธอร์และกำลังดูภาพปลากระเบนซึ่งมีรูปร่างคล้ายเครื่องบินรบในทศวรรษ 117 เอลงไปบินใต้ทะเล สื่อนัยถึงความสามารถและแสนยานุภาพของกองทัพสหรัฐอเมริกา สื่อนัยถึงการเปลี่ยนจากสภาวะการณ์ของความสงบเป็นภาวะของการปราบปรามและโจมตี ซึ่งทั้งหมดนี้มีที่มันอยู่ที่ห้องสมุดสภาองเกรส สหรัฐอเมริกา เพราะสหรัฐอเมริกาคือประเทศที่มีเครือข่ายทางข่าวสารครอบคลุมและควบคุมไปเกือบทุกประเทศทั่วโลก และแม้แต่ข่าวที่เกิดที่ประเทศไทยก็สามารถค้นได้จากประเทศอื่นที่อยู่ไกลออกไป

คนเลี้ยงแพะในโลกไซเบอร์พลิกดูรายชื่อแฟ้มข่าวเกี่ยวกับประเทศไทย ในคอมพิวเตอร์ เจอข่าวนักศึกษาพม่ากับนักรบ “กองทัพพระเจ้า” (God's Army) ชาวกะเหรี่ยง 10 คน บุกยึดโรงพยาบาลราชบุรี เดือนมกราคม 2543 คนเลี้ยงแพะในโลกไซเบอร์จำข่าวนั้นได้ นักศึกษาพม่ากับนักรบกะเหรี่ยงทุกคนถูกเจ้าหน้าที่หน่วยปฏิบัติการพิเศษหรือคอมมานโดของไทยยิงตายในสภาพมัดมือก่อนจ่อยิงหัว บุคคลระดับสูงของรัฐบาลไทย (สมัยนายกรัฐมนตรีชวน หลีกภัย) ให้สัมภาษณ์นักข่าวว่าเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเหมาะสม นักศึกษาพม่ากับนักรบกะเหรี่ยงเป็นผู้ก่อการร้าย รุกล้ำอธิปไตยไทย กระทำ การอุกอาจผิดศีลธรรม บุกยึดโรงพยาบาล จับคนไข้เป็นตัวประกัน

(ทินกร หุตางกูร, 2545: 71)

การกำหนดให้คนเลี้ยงแพะในโลกไซเบอร์เลือกไปห้องสมุดสภาองเกรส สหรัฐอเมริกา เพื่อไปเปิดภาพแฟ้มข่าวนักศึกษาพม่ากับนักรบ “กองทัพพระเจ้า” (God's Army) ชาวกะเหรี่ยง 10 คน บุกยึดโรงพยาบาลราชบุรีนั้น แสดงให้เห็นถึงการข้ามพรมแดนทางวัฒนธรรมและการแสดงถึงอำนาจทางวัฒนธรรมของผู้ที่มีกำลังและอำนาจเหนือกว่า การให้ข่าวของฝ่ายรัฐบาลไทยที่ต้อใจมดีและกำจัดกลุ่มนักรบกองทัพพระเจ้าที่บุกยึดโรงพยาบาลกับมุมมองทางสิทธิมนุษยชนและมนุษยธรรมต่อชนกลุ่มน้อย ขณะเดียวกันก็เป็น การสื่อความถึงการต่อต้านประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศที่มีบทบาทอำนาจ ทั้งทางสื่อและการสงคราม

ชนกลุ่มน้อยที่ถูกนำเสนอในตัวบทอยู่ในสถานการณ์ของการเป็นผู้ถูกกระทำด้วยอำนาจของรัฐ การกีดกันพลัดไล และการไม่ยอมรับถึงตัวตนและการมีอยู่ ของรัฐบาลไทยและพม่าที่มีต่อชาวกะเหรี่ยง ผู้เขียนนำเสนอให้เห็นว่าเขตแดนประเทศต่างหากที่มนุษย์กำหนดขึ้นมาเพื่อกันสิทธิและอำนาจบางประการไว้ ในขณะที่วัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมในกระแส โลกาภิวัตน์ ควรจะข้ามเขตแดนประเทศไปถึงกันโดยไม่มีสิ่งใดมาขวางกั้น

รัฐบาลพม่าปฏิเสธการมีอยู่ของชาติไทยใหญ่- กะเหรี่ยง- มอญ
ใช้กำลังทหารปราบ ไม่ยอมมอบสิทธิปกครองตนเอง ชนกลุ่มน้อยต้องจับ
อาวุธสู้ ร่อนเร่ในป่าใต้ดวงดาว หลายคนตาย เด็กต้องกลายเป็นนักรบ ถิ่นปิ่น
แทนดินสอ ไม่ได้เล่น-อ่านหนังสือการ์ตูน-ดูหนังวอลท์ ดิสนีย์
(ทินกร หุตางกูร, 2545: 71)

ในที่นี่ โดยผ่านความนึกคิดของคนเลี้ยงแพะ ในโลกไซเบอร์ จากความขัดแย้งเรื่อง
ชาติพันธุ์ และพรมแดนระหว่างประเทศนำไปสู่การเปิดกว้างทางวัฒนธรรมที่ ไม่ได้จำกัดแต่
วัฒนธรรมเฉพาะถิ่นของตน ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่า ความเป็นวัฒนธรรมตะวันตก หรือวัฒนธรรม
ใดๆที่นอกเหนือไปจากวัฒนธรรมของตนเองไม่ใช่สิ่งเลวร้าย เพราะไม่ว่าจะเป็นหนังสือการ์ตูนหรือ
หนังวอลท์ ดิสนีย์ ล้วนเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมอันเป็นสากลที่สร้างสรรค์กว่า ารยึดมั่น
และขีดเส้นจำกัดตายตัวทางชาติพันธุ์ใด และยึดเอาความเป็นชาติพันธุ์นั้นมาผูกติดเพื่อปฏิเสธ
ความเป็นวัฒนธรรมอื่น และความเป็นชาติพันธุ์อื่น

การเดินทางไปในโลกไซเบอร์ของคนเลี้ยงแพะที่ไปยังแหล่งข้อมูลข่าวสารต่างๆที่กล่าวถึง
ชนกลุ่มน้อยที่ถูกรังแก ถูกกีดกันผลักดันให้เป็นคนชายขอบและเร่ร่อนไม่มีแผ่นดินอยู่จึงเป็นการ
เปิดพื้นที่การมีตัวตนของพวกเขาด้วยการพูดแทน เป็นปากเป็นเสียงแทนหลังจากได้รับรู้เรื่องราวที่
เป็นข่าวไม่เฉพาะจากประเทศไทย แต่ข่าวนั้นก็แพร่ไปทั่วโลกด้วย

ชนกลุ่มน้อยต่างชาติพันธุ์ ในสถานะของ การเป็นกลุ่มผู้ถูกรุกราน หรือกลุ่มประเทศคู่
สงครามของประเทศที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมือง และการทหารเหนือกว่าที่ผู้เขียนนำเสนอ
อยู่ในเรื่องโลกของจอม แสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมของการเป็นภาพปรากฏ และ
ภาพประกอบสร้างของชนกลุ่มน้อยต่างชาติพันธุ์ในพื้นที่สาธารณะ ในกระแสโลกาภิวัตน์ที่การข้าม
พรมแดนทางวัฒนธรรมต่างเกิดขึ้นและเป็นไปได้อย่างสะดวกง่ายดายและกว้างขวางด้วย
เทคโนโลยีของข้อมูลข่าวสารผ่านสัญญาณดาวเทียมในหลายรูปแบบและหลายช่องทางนี้ ในอีก
ด้านหนึ่ง อำนาจทางการเมืองและความขัดแย้งระหว่างประเทศก็ปิดกั้นและลากเส้นแบ่งพรมแดน
ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันด้วยศาสนาและชาติพันธุ์

ในโลกปัจจุบันที่เทคโนโลยีและความทันสมัยถูกพัฒนาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นเรื่อยๆ จนมนุษย์ไม่ต่างอะไรกับพระเจ้าที่สามารถกำหนด กำกับและควบคุมสิ่งต่างๆ ให้เป็นไปตามที่ตัวเองต้องการ แต่ในอีกด้านหนึ่ง สิ่งที่มีมนุษย์ยังไม่อาจสร้างหรือควบคุมได้อย่างที่ตนเองต้องการ คือธรรมชาติ โดยเฉพาะการเกิดภัยธรรมชาติ ในยุคสมัยที่วิทยาศาสตร์และวิทยาการของมนุษย์เจริญก้าวหน้ามากขึ้นเรื่อยๆ จนไม่มีอะไรมาหยุดยั้งได้นั้น นักเขียนไทยร่วมสมัยได้นำเสนอประเด็นที่แสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดของมนุษย์และความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติ ที่มนุษย์ผู้ตั้งตนเป็นพระเจ้ายังไม่อาจกำกับและควบคุมได้

ในเรื่อง *โลกของจอม* ผู้เขียนได้กล่าวถึงท้องถิ่นในด้านมุมที่ประสบกับภัยธรรมชาติ ทั้งแผ่นดินไหว ไฟไหม้ น้ำท่วม ผลจากภัยธรรมชาติเหล่านี้ได้ทำให้ชุมชนท้องถิ่น ที่ส่วนหนึ่งเป็นผู้คนพลัดถิ่น ผู้อพยพจากประเทศของตนมาอยู่ในอีกประเทศหนึ่ง เผชิญกับภาวะความทุกข์ และการสูญเสีย ในที่นี้ ปารตี หญิงสาวในจินตนาการของจอมจะปรากฏตัวมาพร้อมกับการเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดขึ้น การรายงานข่าวโทรทัศน์มีบทบาทสำคัญในการส่งต่อข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อผู้เขียนสร้างให้ปารตี ตัวละครในจินตนาการของจอม แต่มีชีวิตจิตใจเป็นของตัวเองเข้ามา มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงสถานะ ด้วยการอยู่ในรูปของผู้มีอำนาจเหนือมนุษย์ผู้มีบทบาทในการเป็นตัวแทนของธรรมชาติผู้เฝ้ามองการเกิดหายนะภัยของมนุษย์ ซึ่งภัยธรรมชาติที่ผู้เขียนกล่าวไว้คือ แผ่นดินไหว ไฟไหม้และน้ำท่วม

ผู้เขียนแสดงให้เห็นบทบาทของสื่อในฐานะการเป็นภาพเสนอประกอบจินตนาการของตัวละครเพื่อสร้างความเป็นท้องถิ่นให้พื้นคืนชีพขึ้นมาในท่ามกลางความสูญเสียและการถูกทำลายล้าง ในบทย่อยตอน *แผ่นดินไหว* นี้ ผู้เขียนกล่าวถึงเหตุการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นกับท้องถิ่นในรูปของการรายงานข่าวทางสถานีโทรทัศน์ ทั้งสื่อและบทบาทของโลกาภิวัตน์นำเสนอท้องถิ่นที่เปลี่ยนสภาพไป

สถานีโทรทัศน์ซีเอ็นเอ็นเสนอข่าวแผ่นดินไหวในรัฐคุชราต ประเทศอินเดีย แต่การจินตนาการต่อของจอมทำให้เรามองเห็นเหตุการณ์แผ่นดินไหวนั้นในภาพที่ถูกเคลือบคลุมไว้ด้วยสีน้ำตาล สีของแผ่นดินไหวขึ้นมาครอบคลุมทุกอย่างแม้กระทั่งท้องฟ้า การมองเห็นทุกอย่างที่ปรากฏอยู่ในแผ่นดินคุชราตเป็นสีน้ำตาลคือการแสดงความรู้สึกท่วมท้นต่อธรรมชาติ ซึ่งในที่นี้ คือสีของแผ่นดิน การให้ธรรมชาติแสดงออกถึงการทำลายล้างมนุษย์ผู้กระทำการ

ทุกอย่างในรัฐคุชราทกลายเป็นสีน้ำตาล คนตัวเป็อนโคลนสีน้ำตาล
นั่งจับเจ้าข้างซากหักพังสีน้ำตาล เจ้าหน้าที่บรรเทาทุกข์สวมชุดสีน้ำตาลเร่ง
ทำงานกลางฝุ่นสีน้ำตาล หมอกกับพายุบาลคร่ำเคร่งทำแผลให้ผู้บาดเจ็บกลาง
ความสลัวสีน้ำตาลในกระโจมสีน้ำตาล เฮลิคอปเตอร์สีน้ำตาลลำเลียงคน
เจ็บหนักตัวเป็อนโคลนสีน้ำตาลบินสู่ฟ้าสีน้ำตาล (เพราะแสงแดดยามเย็น
ส่องกระทบฝุ่นในอากาศ)

(ทินกร หุตางกูร, 2545:121)

จอมเห็นดวงหน้างามของปารตีปรากฏเต็มฟ้า เธอไม่ใช่เด็กนักเรียน
หญิงในโรงเรียนประจำแอบหนีครูไปให้ช่างภาพของสถานีโทรทัศน์ถ่ายภาพ
เธอเป็นสีซีเปียสีน้ำตาล แล้วใช้เทคนิคพิเศษซ้อนลงบนภาพเมืองที่โดน
แผ่นดินไหว ไม่ใช่พระแม่ธรณีที่เคยรักมนุษย์กว่าใคร ปารตีกลายเป็น
พระแม่ธรณีผู้หมดความอดทนที่มนุษย์ทำร้ายโลก จึงบันดาลให้มนุษย์วิบัติ

(ทินกร หุตางกูร, 2545:123)

ปารตีเป็นหญิงสาวในจินตนาการของจอมที่ปรากฏตัวในรูปลักษณะของการเป็นพระแม่
ธรณีที่โกรธมนุษย์จนบันดาลให้เกิดแผ่นดินไหว การสร้างให้ปารตีเป็นพระแม่ธรณีที่ปรากฏในการ
รายงานข่าวแผ่นดินไหวจึงเป็นการสร้างจินตภาพซ้อนสื่อที่แสดงบทบาทของการทำลายล้าง
การรายงานข่าวแผ่นดินไหวกับการมองเห็นภาพเหตุการณ์ในรัฐคุชราทที่ถูกแผ่นดินไหวแล้ว
กลายเป็นสีน้ำตาลไปทั้งหมดนั้นแสดงให้เห็นภาวะของท้องถิ่นที่เปลี่ยนแปลงและกลายสภาพไป
พร้อมๆกับการเป็นช่องทางสื่อสารให้ตัวแทนของท้องถิ่นนิยม ซึ่ง ในที่นี้คือปารตี ได้มีโอกาส
พูดตอบ ส่งสารตอบมนุษย์ผู้กระทำการ

นอกจากนี้ ผู้เขียนได้กล่าวถึงเหตุการณ์ไฟไหม้ชุมชนชาวฮินดูในลอนดอน ประเทศอังกฤษ
เหตุการณ์ความวุ่นวายในครั้งนั้นได้เปิดโอกาสให้ผู้เขียนได้บอกเล่าถึงประวัติความเป็นมา ความ
เชื่อ ศาสนาของคนพลัดถิ่นกลุ่มน้อยในเมืองใหญ่ การพยายามเชื่อมความแตกต่างทางชาติพันธุ์
และวัฒนธรรมให้เข้าถึงกัน

คืนวันที่ 27 กรกฎาคม 2545 คนเลี้ยงแพะในโลกไซเบอร์กับแพะ 12 ตัว เดินไปกลางความซุกมุนของชุมชนชาวฮินดูในลอนดอน ไฟกำลังไหม้อาคารหลายหลังบริเวณนั้น คนวิ่งอลหม่าน บ้างชนของหนีไฟ บ้างเอาน้ำใส่ถังไปช่วยเจ้าหน้าที่ดับเพลิงดับไฟ

(ทินกร หุตางกูร, 2545: 124)

เหตุการณ์ไฟไหม้ในชุมชนชาวฮินดูเป็นการสูญเสียที่ทำให้เกิดการบอกเล่าถึงประวัติที่มาของชาวชุมชนแห่งนี้ ผู้เขียนได้บอกเล่าเรื่องราวของชุมชนชาวฮินดูผ่านเหตุการณ์ไฟไหม้ครั้งใหญ่

ชุมชนชาวฮินดูคือถิ่นของชาวฮินดูเดียวที่อพยพไปลอนดอน พวกเขาทำงานเป็นก วมกรในโรงงาน และยึดมั่นในศาสนาฮินดู ... คนฮินดูดำเนินชีวิตตามคำสอนในคัมภีร์พระเวท คัมภีร์อุปนิษัท หนังสือมหากาพย์มหาภารตะกับรามายณะ เทวสถานเป็นศูนย์กลางของชุมชน นักบวชประจำเทวสถานประกอบพิธีตลอดวัน

(ทินกร หุตางกูร, 2545: 125)

โลกของจอม หรือการเดินทางของคนเลี้ยงแพะในโลกไซเบอร์ทำให้เราเห็นว่าชุมชนชาวฮินดูที่อยู่ในกรุงลอนดอนเป็นส่วนหนึ่งของกรุงลอนดอน ดังนั้น ไฟที่ไหม้เทวสถานอันศักดิ์สิทธิ์ของชาวฮินดูจึงไม่ได้เป็นเรื่องเฉพาะของชุมชนชาวฮินดูแต่ประการเดียว แต่ได้เกี่ยวโยงผูกพันกับแผ่นดินที่ชาวฮินดูได้อพยพเข้ามาอยู่ด้วย จากตัวบท คนเลี้ยงแพะได้พาแพะ 12 ตัวของเขาขึ้นไปบนหอคอยแห่งลอนดอน (Tower of London) มองภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แล้วก็เห็นว่าไฟที่ไหม้ไม่ได้อยู่เฉพาะในพื้นที่ของชุมชนชาวฮินดูและเทวสถานของชาวฮินดูเท่านั้น

คนเลี้ยงแพะในโลกไซเบอร์เห็นสีส้มของแสงเปลวไฟกระเซ็นเปื้อนพื้นที่กว่าครึ่งของลอนดอน เปื้อนวิหารเซนต์ปอล หอนาฬิกาบิ๊กเบน อาคารวุฒิสภา (House of Lords) น้ำในทะเลบริเวณท่าเรือลอนดอน น้ำในแม่น้ำเทมส์ พระราชวังบักกิงแฮม วิหารเวสต์ มินสเตอร์ สะพานลอนดอน (London Bridge) สถานีรถไฟแพดดิงตัน พิพิธภัณฑ์ศิลปะรอยัลออคเคดมีออฟอาร์ต (Royal Academy of Arts)

(ทินกร หุตางกูร, 2545: 126)

เปลวไฟที่กระเซ็นเป็นพื้นที่ต่างๆของกรุงลอนดอน ในทางหนึ่งคือการแผ่ไปของความเป็นชุมชนชาวฮินดูที่กระจายไปรอบๆพื้นที่ลอนดอน จากเทวสถานแห่งเทพเจ้าไปสู่วิหารของ พระเจ้า ความแตกต่างทางความเชื่อ ศาสนาและพิธีกรรมได้มาอยู่ร่วมในพื้นที่เดียวกัน คนเลี้ยงแพะในโลกไซเบอร์กับตำแหน่งแห่งที่ที่อยู่ระหว่างพื้นที่ ชุมชนชาวฮินดูกับกรุงลอนดอนจึงเป็นตัวแทนของการนำสารในการเชื่อมต่อดังโลก สองวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

คนเลี้ยงแพะในโลกไซเบอร์คุกเข่าบนยอดหอคอยแห่งลอนดอน
สวดขอความกรุณาจากเจ้าแม่กาลิให้มนุษย์มีโอกาสแก้ตัว แพะ 12 ตัวคู่ขา
หน้า ย่อตัวเหมือนร่วมสวดมนต์กับเขา

(ทินกร หุตางกูร, 2545: 126)

การคุกเข่าสวดมนต์ขอความกรุณาจากเจ้าแม่กาลิ เทพเจ้าตามความเชื่อของศาสนาฮินดูบนยอดหอคอยแห่งลอนดอนคือความปรารถนาของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในวัฒนธรรมและความเชื่อที่แตกต่าง ไม่ว่าจะเป็นโลกของชาวมุสลิมหรือชาวคริสต์ ระเบิดปรมาณูที่เกิดขึ้นล้วนมีผลกระทบต่อกันในฐานะเพื่อนร่วมโลกเดียวกัน ภาพข่าวเหตุการณ์ไฟไหม้ชุมชนชาวฮินดูในกรุงลอนดอนจากโทรทัศน์จึงเป็นการแพร่ภาพที่เปิดให้ผู้เขียนนำเสนอศาสนา ความเชื่อและวิถีปฏิบัติของชาวฮินดูที่ คอยดำรงอยู่อย่างเป็นชนกลุ่มน้อยในกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษมาปรากฏภัยธรรมชาติอีกเหตุการณ์หนึ่งที่ผู้เขียนนำเสนอคือเหตุการณ์น้ำท่วมที่ผู้เขียนสร้างให้จอมเป็นผู้เห็นเหตุการณ์ดังกล่าวผ่านการรายงานข่าวทางโทรทัศน์

จอมดูข่าวในโทรทัศน์ช่อง 53 สถานีซีเอ็นเอ็น เกี่ยวกับน้ำท่วมหลายประเทศในทวีปยุโรปและเอเชีย คนตายนับร้อย ฝนตกหนัก รัสเซีย ตุรกี ฮังการี เซโกสโลวะเกีย เยอรมนี ฝรั่งเศส อิตาลี จีน เวียดนาม เนปาล อินเดีย บังกลาเทศ ฯลฯ จมอยู่ในน้ำ ... ผู้ประกาศข่าวสาวช่วงพยากรณ์อากาศ (weather forecast) ของซีเอ็นเอ็น กล่าวว่ามีสาเหตุของน้ำท่วมคือภาวะเรือนกระจก (greenhouse effects) หรือภาวะโลกร้อน

(ทินกร หุตางกูร, 2545 : 127)

ข่าวน้ำท่วมในหลายประเทศของยุโรปและเอเชียทำให้ตระหนักถึงชะตากรรมของมนุษย์ด้านหนึ่งเหตุการณ์น้ำท่วมถูกมองว่าเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดจากภาวะโลกร้อนอัน

เกิดจากการกระทำของมนุษย์ แต่ในอีกด้านหนึ่ง การกระทำของมนุษย์นี้เองที่ส่งผลไม่เฉพาะเพียง การเป็นพิบัติภัยทางธรรมชาติ หากแต่คือการ ที่มนุษย์กำลังค่อยๆ ทำลายตัวเอง ในที่นี้ สื่อจากการ รายงานข่าวทางโทรทัศน์ของสถานีซีเอ็นเอ็นได้เข้ามาทำหน้าที่บอกเล่าเหตุการณ์การประสบภัย ทางธรรมชาติของเพื่อนมนุษย์ที่กินบริเวณไปหลายประเทศทั่วโลก แต่ในมโนนึกและจินตนาการ ของจอม ปราบกฏภาพปารตีควบคู่ไปกับภาพเหตุการณ์น้ำท่วมที่จอมเห็นจากโทรทัศน์

ช่างภาพของสถานีซีเอ็นเอ็น เอ็นถ่ายภาพน้ำท่วมในเยอรมนีระยะไกล
เห็นน้ำกับฟ้ากว้างสีฟ้าซีด

จอมเห็นภาพดวงหน้างามของปารตีปราบกฏเต็มฟ้า เธอไม่ใช่เด็ก
นักเรียนหญิงในโรงเรียนประจำ แอบหนีครูไปให้ช่างภาพของสถานีโทรทัศน์
ถ่ายภาพเธอเป็นสีฟ้าซีด แล้วใช้เทคนิคพิเศษซ้อนลงบนภาพเมืองที่ถูกน้ำ
ท่วม ปารตีกลายเป็นเทพีแห่งน้ำผู้เสกให้น้ำท่วมยุโรปกับเอเชีย ตาคู่งามของ
เธอคือสิ่งเดียวที่ไม่เป็นสีฟ้าซีดในภาพ แต่เป็นสีชาวล้ำยพระจันทร์ยามบ่าย
สองดวงกำลังฉายแววอาดูร มองมนุษย์ บ้าน ตึกระฟ้า ปราสาทอายุ 500 ปี
จมน้ำ

(ทินกร หุตางกูร, 2545: 128)

ปารตี ไม่เพียงเป็นหญิงสาวในจินตนาการของจอมที่ปราบกฏมาอยู่เป็นเพื่อนจอมเท่านั้น แต่ปารตียังมีบทบาทในการเป็นตัวแทนของท้องถิ่นนิยมที่เล่นไปตามบทบาทต่างๆ ที่คนเลี้ยงแพะ ในโลกไซเบอร์เดินทางไป เช่น เป็นเด็ก สาวมีอระเบิด พลีชีพชาวปาเลสไตน์ เป็นพระแม่ธรณี เป็นเทพีแห่งน้ำ เป็นลูกสาวของพระเจ้า ฯลฯ บทบาทของปารตีที่เปลี่ยนไปตามจินตนาการของ จอมคือตัวแทนของความใฝ่ฝันและความปรารถนาของจอม ปารตีเป็นจินตนาการ เป็นความใฝ่ฝัน เป็นด้านตรงข้ามกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมไปถึงอำนาจของระบบทุนนิยม

การนำเสนอเหตุการณ์ภัยธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อผู้คนจากทั่วทุกมุมโลก ทั้งเอเชียและ ยุโรป ผู้เขียนสร้างให้ตัวละครในจินตนาการของจอมคือปารตีปราบกฏตัวพร้อมๆ กับการเกิดภัย ธรรมชาติดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการปรากฏตัวของปารตี การกล่าวถึงหลักเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ ของเหตุการณ์ภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้น กับความเชื่อในโลกแห่งจิตวิญญาณของสรรพสิ่ง เป็นการ แสดงถึงการต่อสู้กันของโลกเทคโนโลยีกับโลกแห่งความเชื่อความ ศรัทธา ในท่ามกลางการหมุน

เปลี่ยนของโลก การที่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก้าวหน้าขึ้นเรื่อยๆ ยังมีด้านที่อยู่ภายในด้านที่เป็นจิตวิญญาณของมนุษย์ ธรรมชาติและสรรพสิ่งที่เป็นอีกส่วนหนึ่งของการสร้างความสมดุลให้กับโลก ในที่นี้ ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงพลังความเข้มแข็งของธรรมชาติและอำนาจศรัทธาของผู้คนต่างเชื้อชาติ ต่างผิวสีและต่างวัฒนธรรมจากส่วนต่างๆของโลกที่ยังเชื่อมั่น ในระบบของคุณความดี ขณะเดียวกันก็ยังมีหวังและยังศรัทธาในความเชื่อท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่วิทยาศาสตร์และทุนนิยมที่ทำให้ผู้คนถอยห่างออกจากความเป็นมนุษย์

โลกของจอม แสดงให้เห็นว่าท้องถิ่นเล็กๆต่างชาติพันธุ์ ต่างศาสนาและต่างวัฒนธรรมที่กระจัดกระจายอยู่ทั่วโลก กของเจ้านี้เป็นภาคหนึ่ง เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการช่วยโอบอุ้มและขับเคลื่อนการดำเนินไปของโลก โลกของจอมมีสื่อเป็นแกนกลางในการขับเคลื่อนโลกในมุมมองอื่นๆ ด้านมุมมองของคนทั้งที่สำคัญและไม่สำคัญผ่านเด็กหนุ่มผอมเศร้าที่พยายามค้นหาว่าตัวเองเป็นใคร สภาวะที่ขาดพร่อง ของจอมที่เฝ้าเพียรค้นหาที่มาของตัวเองจากการเปิดอินเทอร์เน็ต อ่านหนังสือและดูโทรทัศน์ โดยหวังว่าอุปกรณ์และเครื่องมือสื่อสารเหล่านี้จะช่วยเติมเต็มสิ่งที่เขาขาดหาย แต่จอมก็เป็นคล้ายภาพในโทรทัศน์ที่ปรากฏอยู่จริงแต่ไม่สามารถออกมาสู่โลกที่เป็นจริงได้ นวนิยาย ยเรื่อง โลกของจอม จึงเป็นตัว บทที่ฉายให้เห็นโลกของคนทั้งโลก ผ่านผู้ควบคุมสถานีโทรทัศน์จากการเลือกเปิดข่าวช่องต่างๆโดยจอม เด็กหนุ่มที่ศรัทธาในพระเจ้า และความดีงาม ไม่เชื่อมั่นในระบบทุนนิยมและต่อต้านการก่อสงครามและการก่อการร้าย โลกของจอมที่นำผู้ชมร่วมท่องโลกไปกับเขาจึงเป็นโลกที่เปิดพื้นที่ไปสู่ผู้คนแต่ละเชื้อชาติที่มักมีลักษณะร่วมกันคือเขาเหล่านั้นมี ด้านมุมมองของความเปราะบาง อ่อนแอ แม้นบุคคลผู้ยิ่งใหญ่อย่างอเล็กซานเดอร์หรือประธานาธิบดีคาสโตร ก็มีด้านของชีวิตที่โดดเดี่ยวและต้องการการปลอบประโลม เช่นเดียวกับผู้คนธรรมดาๆที่กระจัดกระจายอยู่ตามส่วนต่างๆของโลก

ความเปราะบางอ่อนแอของผู้คนที่ผู้เขียนนำเสนอผ่านโลกของจอมได้นำไปสู่การชี้ให้ผู้คนหันมามอง มาเห็นความสำคัญและให้ความสนใจต่อประเทศเล็กๆ ท้องถิ่นเล็กๆ ผู้คนเล็กๆ ที่กำลังถูกรุกรานและถูกรังแกจากประเทศที่ใหญ่กว่า มีอำนาจการทหารมากกว่า การเงินมากกว่าและการเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารมากกว่า การเปิดดูอินเทอร์เน็ตและการเปิดโทรทัศน์ที่เขาเป็นผู้ควบคุมวีโมทคอนโทรลแต่เพียงผู้เดียวประกอบกับการแสดงความคิดเห็นต่อภาพเหตุการณ์ที่เป็นข่าวทำให้โลกของจอมเป็นโลกที่ให้อำนาจ แก่ท้องถิ่น ให้ท้องถิ่นได้มีพื้นที่ในการปรากฏตัวมากกว่านั้นคือการประกาศตัวที่จะไม่เห็นด้วยต่อวิถีที่ดำเนินไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ที่ยึด

เศรษฐกิจและทุนนิยมเป็นศูนย์กลาง ความเลวร้ายและการสูญเสียที่ตามมาของการก่อสงครามระหว่างชาติพันธุ์ ศาสนา สิ่งเหล่านี้ยิ่งทำให้โลกเปราะบางมากกว่าเดิม

โลกของจอม จึงเป็นโลกที่ให้พื้นที่กับท้องถิ่นและชนกลุ่มน้อยที่ถูกถูกราน ถูกกดขี่กดทับ โดยเฉพาะจากการทำสงครามและการถ่ายทอดข่าวสารผ่านสื่อที่แสดงให้เห็นว่ากลุ่มประเทศในแถบตะวันออกกลาง ซึ่งมีความขัดแย้งกับประเทศตะวันตก ในทางหนึ่งเกิดจากการสร้างภาพของสื่อตะวันตก ตัวยุทธประกอบสร้างภาพของกลุ่มประเทศเล็กๆ เหล่านี้ในด้านที่เป็นเสียงพูดแทนถึงความต้องการปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีวิต สันติและความสงบสุข

3.7.3 สหรัฐอเมริกาในสงครามข่าวสาร : ภาพปรากฏในวรรณกรรม

นอกจากการแสดงให้เห็นถึงการปะทะกันระหว่างกระแสโลกกับกระแสท้องถิ่นผ่านเหตุการณ์ของสงครามและการก่อการร้ายที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมแล้ว นักเขียนไทยร่วมสมัยยังแสดงให้เห็นถึงการถูกประกอบสร้างของข่าวสาร ด้วยการเปิดเผยให้เห็นถึงการปรุงแต่ง การตัดต่อ และการบิดเบือนของข้อมูลข่าวสารที่ ถูกนำเสนอให้แพร่ภาพไปทั่วทุกที่มีสัญญาณรับโทรทัศน์ สื่อจึงมาพร้อมกับอำนาจในการสร้างและควบคุม ข่าวสารที่ส่งออกมาจึงขึ้นอยู่กับว่าฝ่ายใดเป็นผู้ผลิตข่าวสารนั้น

3.7.3.1 การปรากฏอยู่ร่วมกับการเป็นเรื่องแต่งของตัวละคร

เรื่องสั้นเรื่อง “นางละคร” ของปริทรรศ หุตางกูร เป็นเรื่อง que แสดงให้เห็นบทบาทและอำนาจของสื่อในโลกปัจจุบันที่ซับซ้อน ข่าวสารเข้ามาปะทะประชิดตัว ทั้งเพื่อความบันเทิง (ละคร) และการนำเสนอเหตุการณ์บ้านเมือง (ข่าวประจำวัน) ทั้งสองปรากฏอย่างต่อเนื่อง ตัดสลับกันไปมาจนเส้นแบ่งของความจริงพราวเลือน ด้วยการเล่าเรื่องที่แยกไม่ออก ระหว่างเรื่องจริงกับเรื่องแต่งกับความปรารถนาที่จะเข้าไปอยู่ในโลกละครหรือโลกที่ถูกสร้างขึ้นมานั้น โดยผู้เขียนกล่าวถึงผู้หญิงคนหนึ่งที่ดีละครหลังข่าวเป็นชีวิตจิตใจ และได้เล่าเรื่องประวัติของตัวเองไปพร้อมๆ กับการเป็นเรื่องราวของละครในทีวี จนทำให้เรื่องเล่ามีความจริงกับความเป็นเรื่องแต่งสับสนและปะปนกันไปอยู่ตลอด

...แต่ชีวิตอีกครั้งฉันคือสาวออฟฟิศนะ เป็นบริษัททำงานตกแต่งบัญชี ไม่ไกลจากบ้าน นี่เพิ่งจะเปลี่ยนบอสคนใหม่ทั้งหล่อและเด็ก ฉันชอบบุงกระโปรงสั้นจู้ดเข้าไปยั่วเขา นุ่งยก ขาบนโต๊ะบอส ไชว่ห่างเหมือนนางละคร รายงานว่า “บอสขา งานทั้งหมดต้องกรุณาเซ็นให้เสร็จก่อนสี่โมงนะคะ เพราะเป็นหน้าที่ดิฉันต้องเคลียร์อีกที ถ้าไม่ทันละก็แยแน่เลย เพราะบ้านอยู่ชอยเปลี่ยวลึกมากคะ” จากนั้นก็จะก้มให้คอเสื้อเฝ้าลึกได้โชว์ร่องอกอวบอ้วน

สะสะ เชื้อละ ลี นันมันนางอิจฉาในเรื่อง “เจ้านายวัยกระเตาะ ” ไม่ใช่ตัวฉันหรอก ความจริงฉันมีหน้าที่ฎพื้นกระเบื้องยางเงาเงา

(ปริทรรศ หุตางกูร, 2548: 78)

ความเป็นเรื่องจริงและเรื่องแต่งที่ถูกนำเสนอในตัวบท ผู้เขียนเล่าเรื่องให้สัมพันธ์ไปกับการนำเสนอของรายการข่าว และละครหลังข่าวที่ตัวละครดู โดยมีละครหลังข่าวเป็นตัวนำหลักและรายการข่าวเป็นตัวคั่นในการดำเนินเรื่อง โดยละครเป็นการนำฉายเรื่องราวหน้าเฝ้าลับคั่นกับข่าว การจับกุมประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน ของอิรัก ซึ่งตามมาด้วยประเด็นสนทนาที่ขัดแย้งกันระหว่างตัวละครสามี่ที่ดูข่าวกับตัวภรรยาที่ชอบดูละคร

คืนต่อมา อีกสองสามนาที่ ละครจะถึงแล้ว สามี่กำลังดูข่าว

“เขาจับซัดดัม ฮุสเซนได้แล้ว น่าสงสารเชียว”

“สงสารอะไร คนมีอาวุธเข็โรค” ฉันได้

“คุณก็เชื่อแต่อเมริกา”

“แล้วคุณจะรู้ดีกว่าอเมริกาหรือยะ นี่เปลี่ยนช่องได้แล้ว ละครกำลังจะมา”

(ปริทรรศ หุตางกูร, 2548: 82)

จากตัวบท เป็นการสนทนาโต้ตอบกันระหว่างสามี่กับภรรยาต่อข่าวการจับกุมของประธานาธิบดีซัดดัม ฮุสเซน แห่งประเทศอิรักที่สหรัฐฯ เข้ามาประกาศสงคราม บทสนทนาโต้ตอบของคู่สามี่ภรรยาเป็นการปะทะกันระหว่างชุดความคิดที่เชื่อตามสื่อที่นำเสนอ (จากการให้ข่าวของสหรัฐอเมริกา) กับการเห็นภาพที่สื่อนำเสนอและแสดงความคิดเห็นส่วนตัวที่ตรงข้ามกับที่สื่อนำเสนอ โดยตัวบทสร้างให้ผู้หญิง ซึ่งติดละครและอยู่ในโลกของละคร อันเป็นนัยยะของการเป็น

โลกที่ถูกแต่งสร้างขึ้นมาเชื่อในสิ่งที่สื่อนำเสนอในข้อที่ว่า ชัดดัม ฮุสเซน เป็น *คนมีอาวุธเชื้อโรค* ดังนั้นจึงสมควรแล้วที่จะถูกจับกุม ในขณะที่ผู้ขายเป็นฝ่ายเห็นว่าข้อกล่าวหาอันนี้เป็นสิ่งที่ถูกบอกกล่าวโดยสหรัฐอเมริกา เพราะฉะนั้น มันอาจจะเป็นความจริงหรือไม่เป็นความจริงก็ได้

ในที่นี้ การนำเสนอข่าวการถูกจับกุมของประธานาธิบดีชัดดัม ฮุสเซน ที่ฉายตัดสลับด้วยโลกของละคร จึงถูกทำให้กลายเป็นความไม่หนักแน่นและไม่น่าเชื่อถือ ตัวบทแสดงให้เห็นว่าความจริงถูกบิดเบือนและแทรกแซงด้วยเรื่องแต่ง (ละคร) ตลอดเวลา ในขณะที่การรายงานข่าว ซึ่งเป็นการประกอบสร้างความจริงในอีกรูปแบบหนึ่งถูกเสนอค้นรายการสลับกับละคร และเมื่อผู้หญิงอยู่ในบริบทของการติดอยู่ในโลกของละครตลอดทั้งเรื่อง โดยการไม่แยกโลกความจริงกับโลกละครออกจากกัน ดังนั้นการทำความเข้าใจกับอิทธิพลที่ตามมาด้วยการจับกุมชัดดัม ฮุสเซนของสหรัฐอเมริกา จึงเป็นการกระทำที่ทำให้ต้องกลับมาทบทวนคิด และตั้งคำถามกับสิ่งที่สื่อนำเสนอถึงสิ่งที่เกิดขึ้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อภาพตัวแทนของสหรัฐฯ ถูกนำมาอิงอยู่กับความเป็นเรื่องแต่งที่แสดงผ่านบทบาทของผู้หญิง จึงกลายเป็นความไม่น่าเชื่อถือ ไม่หนักแน่นและไม่เป็นเหตุเป็นผล การรายงานข่าวที่เข้ามาปะทะกับโลกของละครจึงทำให้บทสนทนาวกกลับมาสู่การต่อต้านและการไม่เห็นด้วยกับการกระทำของสหรัฐอเมริกา นำไปสู่ประเด็นที่ว่า การที่ประธานาธิบดีชัดดัม ฮุสเซน ถูกจับกุมในข้อหาเป็นคนมีอาวุธเชื้อโรค นั้นเป็นสิ่งเลื่อนลอยและไร้สาระไม่ต่างอะไรกับละครน้ำเน่าหลังข่าวที่ตัวละครติดตาม

ภาพของท้องถิ่นต่างชาตินั้นที่ถูกลำเสนอในตัวบทวรรณกรรมไทย ล้วนเป็นภาพของการถูกนำเสนอให้เห็นแต่เพียงด้านเดียวจากการถ่ายทอดข่าวสารของสื่อ และคนท้องถิ่นต่างชาตินั้นไม่มีบทบาทที่จะนำเสนอเสียงพูดของตัวเอง หรือมีพื้นที่ในการต่อรองใดได้ นอกจากนี้ความเป็นอื่นของท้องถิ่นต่างชาตินั้นยังถูกนำเสนอออกมาให้เห็นในด้านมุมของความน่ากลัว การเป็นผู้ใช้ความรุนแรงและเป็นอันตราย ในขณะที่ความเป็นโลกสากลอยู่ในด้านมุมของความเป็นผู้พิทักษ์ ภาษาให้ความคุ้นเคยและความปลอดภัย

3.7.3.2 การปรากฏอยู่ร่วมกับความบันเทิงในโทรทัศน์

โลกปัจจุบันกำลังทำให้สื่อเป็นส่วนหนึ่งของการบริโภคเพื่อความบันเทิงของผู้คน ด้วยการถ่ายทอดรายการโทรทัศน์ต่างๆ เพื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้ชม ผู้คนจึงสามารถรับรู้ข่าวสารที่เกิดขึ้นจากที่ต่างๆ บนโลกใบนี้จากการเปิดโทรทัศน์ดู ไม่ว่าจะเป็นรายการเกมโชว์ การแข่งขันกีฬาฟุตบอล

บาสเก็ตบอล และอื่นๆ แต่สิ่งที่น่าสนใจผ่านโทรทัศน์ไม่ได้มีแต่เรื่องราวของความบันเทิงเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีข่าวสารจากเพื่อนมนุษย์ เหตุการณ์ทุกซักร้อนและความเป็น ความตายของผู้คนในสวนต่างๆของโลกด้วย ไม่ว่าจะเป็นน้ำท่วม แผ่นดินไหว การทำสงคราม เป็นต้น การที่สื่อได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการบริโภคของผู้คนอย่างแนบชิด ส่งผลให้ผู้คนซาชินกับการรับข่าวสาร ไม่ว่าจะเป็นความบันเทิงหรือโศกนาฏกรรมของผู้คน โทรทัศน์ได้เข้ามาทำให้ ผู้คนเปลี่ยนตัวเองมาเป็นเพียงผู้ชมผู้ดูเหตุการณ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความบันเทิงหรือชะตากรรมของเพื่อนมนุษย์ด้วยความรู้สึกที่ไม่ต่างกัน ในบทบาทของสื่อดังกล่าว นักเขียนไทยได้ถ่ายทอดให้เห็นถึงเหตุการณ์สงครามที่สหรัฐอเมริกาบุกโจมตีอิรัก โดยมีโทรทัศน์เป็นตัวหลอมรวมให้ภาพเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นกลายเป็นความบันเทิงสำหรับผู้ชมรายการ

ในงานเขียนเรื่อง “บริโภคนิยม” ของอัศศิริ ธรรมโชติ นำเสนอภาพสหรัฐอเมริกาขณะทำสงครามกับอิรัก ในบทบาทของหน่วยโจมตีที่อุกอจ กล้าหาญและประสบความสำเร็จในการเข้ายึดเมืองต่างๆของอิรักได้ตาม เป้าหมาย แต่การนำเสนอดังกล่าวผู้เขียนได้นำเสนอควบคู่ไปกับรายการกีฬาต่างๆที่ถ่ายทอดสดไปทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นบาสเก็ตบอลเอ็นบีเอ หรือรายการฟุตบอลพรีเมียร์ลีกของอังกฤษ สงครามดำเนินไปท่ามกลางการแข่งขันระหว่างทีมแมนเชสเตอร์ ยูไนเต็ด กับทีมลิเวอร์พูล ท่ามกลางการส่งเสียงของผู้คนเพื่อเชียร์ทีมโปรดของตน ในที่นี้สงครามกำลังถูกทำให้เป็นรายการหนึ่งที่ถูกจับนำมาเป็นตัวเลือกให้ผู้ชมเลือกกดรีโมทดูตามช่องที่ตนเองพอใจ สงครามได้เปลี่ยนสถานภาพจากเหตุการณ์ความรุนแรงที่มีผู้บาดเจ็บล้มตาย เป็นเกมแข่งขันที่มีผู้เล่นเป็นคู่ตรงข้ามแข่งขันระหว่างสหรัฐอเมริกากับอิรัก โดยสหรัฐอเมริกาคือฝ่ายชนะ

การนำข่าวสงครามมาเสนอเทียบคู่กับศึกฟุตบอลพรีเมียร์ลีกของอังกฤษที่ผู้คนทั่วโลกให้ความสนใจ นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงบทบาทของสื่อที่นำเหตุการณ์จากสถานที่ไกลมาเสนอให้ตรงหน้าในบ้านของเรา จนทำให้ เราผู้รับสารมองเหตุการณ์ต่างๆที่แม้เลวร้ายก็กลายเป็นเรื่องธรรมดา ไม่ส่งผลอะไรต่อการดำเนินชีวิตประจำวันที่เป็นอยู่ทั่วไป เพราะเพียงแค่อปิดโทรทัศน์ เหตุการณ์ของโลกและความรุนแรงตรงหน้าก็หายวับไปเช่นกัน การที่ผู้เขียนนำสงครามมาเทียบคู่กับกีฬาฟุตบอลยังเป็นการ ลดทอนอำนาจอันจริงจังของสงครามที่อเมริกาเป็นผู้ริเริ่มโจมตีความยิ่งใหญ่ในแสนยานุภาพและอาวุธทำลายล้างที่ทันสมัยของสหรัฐอเมริกาได้ถูกโยนไปสู่มนต์เสน่ห์ของสงครามในเกมคอมพิวเตอร์ส่งผลให้ชัยชนะที่มีต่ออิรักไม่ได้สร้างภาพให้สหรัฐอเมริกาคือฝ่ายที่กล้าหาญและน่าชื่นชมแต่อย่างใด

ในขณะที่เดียวกัน ภาพลักษณ์ของชาวอิรักที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อที่ปรากฏในวรรณกรรม ล้วนเป็นภาพของความอ่อนแอ ไร้อำนาจ ถูกควบคุมจากฝ่ายที่มีกำลังอำนาจมากกว่า ซึ่งใน ตัวบท ผู้เขียนนำเสนอภาพความเป็นต่างชาติพันธุ์ที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อในด้านที่นำภาพ จากสื่อมาจัดวาง ในตัวบทเพื่อแสดงถึงการไม่เห็นด้วยกับการใช้อำนาจของประเทศที่มีอำนาจมากกว่า ทั้งทางกำลัง อาวุธและทางข่าวสารเทคโนโลยี ตัวบทจึงนำเสนอให้เห็นการปะทะและความขัดแย้งระหว่างโลก กับท้องถิ่น ในภาพที่ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ทำลายและอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ถูกทำลาย

สงครามวันที่ ๑๗ มีรายงานข่าวว่าทหารสหรัฐฯได้ฆาตกรรมอิรักตายไป กว่า ๔๐๐ นาย มีภาพทหารอิรักตายเกลื่อนอยู่ตามข้างถนน เชียงสะพาน และ บังเกอร์ข้างสุเหร่า

ภาพทหารสหรัฐฯ ใจโหดประทุเข้าไปในบ้านหลังหนึ่ง พบแต่เด็กและผู้หญิงตัวสั้นเทาอยู่ภายในบ้าน

ภาพเด็กแขนขาดนอนอยู่ในโรงพยาบาลแห่งหนึ่ง ภาพหญิงชาว อิรักคนหนึ่งวิ่งร้องไห้อยู่บนถนน กับภาพชายชาวอิรักสองคนกอดกันร่ำไห้อยู่ หน้าบ้านที่เหลือแต่กองอิฐปูน

กองทัพสหรัฐฯยึดครองกรุงแบกแดดได้ชัยชนะในที่สุด...

(อัศศิริ ธรรมโชติ, 2550: 100)

ภาพของชาวอิรักถูกนำเสนอในด้านที่เป็นความอ่อนแอ ไร้อำนาจ จากชุดคำที่ปรากฏใน ตัวบท ไม่ว่าจะเป็น ทหารอิรักตายเกลื่อน เด็กและผู้หญิงตัวสั้นเทา หญิงชาวอิรักวิ่งร้องไห้อยู่บน ถนน ชายชาวอิรักสองคนกอดกันร่ำไห้อยู่หน้าบ้านที่เหลือแต่กองอิฐปูน การรายงานข่าวการทำ สงครามที่สหรัฐอเมริกาบุกโจมตีอิรัก โดยนำเสนอภาพข่าวของการเป็นผู้ถูกกระทำอย่างไม่มีภาพ ของการจับอาวุธโต้ตอบจากฝ่ายอิรัก มีแต่การบรรยายภาพของการสูญเสีย ภาพดังกล่าวจึงส่งผล สะท้อนกลับในด้านลบไปถึงฝ่ายสหรัฐฯที่เป็นผู้บุกโจมตีว่าเป็น ผู้ใช้กำลังอำนาจ ทำร้ายคนที่ไม่มี อาวุธและไม่มีทางสู้ ในที่นี้ สื่อที่นำเสนอให้เห็นภาพลักษณ์ของความอ่อนแอ ไร้อำนาจของประเทศ อิรักจึงปรากฏขึ้นเพื่อกระทบกลับไปตั้งคำถามกับการกระทำของประเทศมหาอำนาจที่ใช้กำลังเข้า คุกคามประเทศอื่น

จากตัวบท ผู้เขียนได้สร้างให้ภาพทหารสหรัฐอเมริกาหมดความเป็นทหารที่แสดงออกถึงวีรกรรมและความกล้าหาญในสงคราม ด้วยการสร้างภาพแสดงการรุกรานและมีนัยยะของการรังแกผู้ที่อ่อนแอกว่าเข้ามาแทนที่ จากการบรรยายภาพพลเรือนอิรักที่ไม่มีอาวุธและไม่มีทางสู้ ทั้งผู้ชาย เด็กและผู้หญิง ดังนั้น ชัยชนะ ของทหารอเมริกาในตัวบทจึงเป็นชัยชนะที่ไม่มีสิ่งใดให้ภาคภูมิใจ แต่กลับยิ่งตอกย้ำความเป็นอันธพาล เป็นผู้รุกรานและก่อสงคราม ภาพปรากฏของสหรัฐอเมริกาในตัวบทจึงเป็นภาพที่ อัสศิรินำมาจัดวางพื้นที่ใหม่เพื่อทอนอำนาจ และวิพากษ์การนำเสนอผ่านสื่อโดยทางเดียวของสหรัฐอเมริกาที่กุมอำนาจในการสร้างภาพลักษณ์ให้ตนเองแต่เพียงฝ่ายเดียวตลอดมา ด้วยการนำข่าวสารของสหรัฐอเมริกามาอิงเทียบกับความไม่เป็นสาระและการหาความจริงไม่ได้ เช่นการดูละครน้ำเน่าหลังข่าวของตัวละครในเรื่อง “นางละคร” ของปริทรรศ หุตางกูร หรือการดูโทรทัศน์ของตัวละคร “ผม” ในเรื่อง “บริโภคนิยม” ของอัสศิริ ธรรมโชติ ตัวละครดูข่าว ผู้เขียนนำภาพการถ่ายทอดที่เป็นเหตุการณ์ความรุนแรง ทั้งสงครามและการก่อการร้าย ระหว่างสหรัฐอเมริกากับประเทศอิรัก และกลุ่มชาวมุสลิม เพื่อใช้ภาพข่าวที่แพร่ภาพทางโทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ตไปทั่ว โลกนั้นมาลดทอนอำนาจของประเทศที่ใช้สื่อเป็นเครื่องมือหลักในการสร้างอำนาจและความชอบธรรมให้ตนเอง ซึ่งในที่นี้คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา ขณะเดียวกันก็เรียกร้องสิทธิ และความเป็นธรรมให้กับชาวมุสลิมซึ่งเคยถูกมองว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่ใช้ความรุนแรง โดยชี้ให้เห็นว่าภาพลักษณ์ที่ต่างๆที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากการสร้างภาพลักษณ์ขึ้นโดยสื่อซึ่งประเทศที่มีอำนาจมากกว่าเป็นผู้จัดการและควบคุม ด้วยการใช้ภาษาและการใช้ชุดคำที่แสดงถึงอคติและแบ่งแยก เพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่ตนเองในฐานะผู้เริ่มก่อสงคราม ในตัวบทวรรณกรรมที่นำเสนอเกี่ยวกับทำนองถิ่นนิยมต่างชาติพันธุ์ จึง เป็นการนำเสนอภาพท้องถิ่นต่าง ชาติพันธุ์ที่อาจจะถูกสื่อนำเสนอในทางลบ ถูกสร้างให้เป็นคนกลุ่มน้อยของสังคมโลกในทางที่เป็นการต่อต้านและโต้กลับเพื่อลดทอนอำนาจของกระแสโลกจา การแพร่ภาพของสื่อเดียวกันนั้น และให้ที่ทางแก่ท้องถิ่นต่างชาติพันธุ์ในสังคมโลกมากขึ้น

สงครามที่สหรัฐอเมริกาถล่มอิรักที่กรุงแบกแดดโดยเปลี่ยนช่องตัดสลัดกับการแข่งขันฟุตบอลพรีเมียร์ลีก ของอังกฤษ ทั้งเป็นการเล่าเรื่องโดยให้ภาพไปที่ทหารของสหรัฐฯเข้าถล่มทำลายกรุงแบกแดดโดยเฉพาะอย่างไร้ที่ท่ากับการเล่นเกมสงครามในคอมพิวเตอร์ ด้วยเหตุนี้ การนำภาพสหรัฐอเมริกาอิงอยู่กับความเป็นเรื่องแต่งของละครกับความบันเทิงของเกมกีฬาในโทรทัศน์ จึงเป็นลดทอนอำนาจของสื่อและของวัฒนธรรมตะวันตกให้ลดน้อยลงไป

ผู้เขียนกล่าวถึงการถ่ายทอดข่าวสารของสื่อที่มี ต่อคนมุสลิมและชาติตะวันออกกลาง โดยใช้พื้นที่ทางตัวของตนเองสร้างพื้นที่ให้คนต่างชาติพันธุ์ให้มีสิทธิ์ มีเสียง มีอำนาจต่อรอง จากฝ่ายที่มีอำนาจเหนือกว่า แม้ภาพของคนต่างชาติพันธุ์จะเป็นภาพของการเป็นผู้ก่อการร้าย เป็นผู้ใช้ควมรุนแรงจากการนำเสนอของสื่อโลก แต่ในด้วบทวรรณกรรม นักเขียนได้นำภาพ ท้องถิ่นนิยมต่างชาติพันธุ์มาประกอบสร้างและจัดวาง ในทางที่เป็นการโต้กลับกระแสโลก ชาวอิรัก ยังคงอ่อนแอกว่าสหรัฐอเมริกาแต่การนำเสนอของผู้เขียนที่สัมพันธ์กับการรายงานข้อมูลข่าวสาร ของสื่อก็เป็นการทอนอำนาจของฝ่ายสหรัฐอเมริกาให้ลดลง พื้นที่ของด้วบทวรรณกรรมนำสื่อที่ สร้างภาพลักษณ์ในด้านลบหรือด้านที่อ่อนแอของคนกลุ่มหนึ่งมารายงานเพื่อแก้ต่างและให้พื้นที่ แก่กลุ่มคนเหล่านี้

ในบทนี้ นักเขียนได้เสนอภาพท้องถิ่นที่ตกอยู่ท่ามกลางการแพร่กระจายของสื่อข่าวสาร และการโฆษณาที่โหมรุกเข้ามาในท้องถิ่น ผลของการข้ามพรมแดนทางวัฒนธรรมทำให้ท้องถิ่นใน ฐานะการเป็นผู้ตั้งรับทางวัฒนธรรมอยู่ในสภาวะการณ์ที่อยู่ระหว่างความเป็นสองวัฒนธรรม ด้านหนึ่งคือวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน อีกด้านหนึ่งคือวัฒนธรรมที่มี ตะวันตกเป็นแม่แบบ ในวิถีของ วัตถุ นิยมและบริโภคนิยม นักเขียนไทยร่วมสมัยอย่างกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ อัศศิริ วิ ธรรมโชติ ทินกร หุตางกูร มาโนช พรหมสิงห์ และทัศนาวดี ได้ใช้พื้นที่ทางวรรณกรรมของตนสร้างแรงปะทะ ทางท้องถิ่นนิยมขึ้นมาต่อสู้กับวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่นักเขียนเหล่านี้มองว่า วัฒนธรรมดังกล่าว เป็น การเข้ามาในลักษณะของการทำลายมากกว่าทางสร้างสรรค์และการแลกเปลี่ยนกันทางวัฒนธรรม ในกระแสโลกาภิวัตน์ที่ความต่างทางวัฒนธรรมสามารถเลื่อนไหลและข้ามพรมแดนมาถึงกันได้ อย่างรวดเร็วและสะดวกด้ายนี้ นักเขียนกลุ่ม นี้แสดงให้เห็นถึงการ เชื่อมมั่นในวิถีของวัฒนธรรมใน ท้องถิ่นตน และแคลงใจต่อคุณค่าในวัฒนธรรมกระแสโลกที่ มักจะนำมาซึ่งด้านที่เป็นความฟุ้งเพื่อ จอมปลอม ฉาบฉวยและไม่ยั่งยืน ทั้งยังส่งผลให้คนท้องถิ่นถูกลดทอนศักดิ์ศรีและศักยภาพของตน จากความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงอำนาจทางวัฒนธรรมนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางที่ เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสื่อและการโฆษณา

แนวคิดเรื่องท้องถิ่นนิยมที่นักเขียนนำเสนอออกมาในด้วบทวรรณกรรม นอกจากจะเป็น การนำเสนอเพื่อต่อต้านกระแสวัฒนธรรมที่เป็นด้านของทุนนิยม วัตถุนิยมและบริโภคนิยมที่เข้ามา ทำให้สังคมเสื่อมลงไป เช่น การกดขี่ของระบบทุนนิยมใน “คืนข้าวประดับดิน ” ของมาโนช พรหมสิงห์ การที่ทุนต่างชาติเข้ามาครอบครองพื้นที่แทนระบบตลาดของไทยในเรื่อง “จารึก 2004” ของอัศศิริ ธรรมโชติ หรือวัตถุนิยมที่ทำให้ผู้คนละจากศีลธรรม จริยธรรม จากเรื่อง “ครีမ်ฟ้า

ครึ้มฝน” ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ และ “สมภารระดับ ๘” ของทัศนาวดี เป็นต้น ในการนำเสนอแนวคิดท้องถิ่นนิยมเพื่อต่อต้านวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามานี้ เรายังจะเห็นถึงความย้อนแย้งและภาวะของการ “อยู่ระหว่าง” ของนักเขียนที่ไม่สามารถเลือกข้างที่อิงอยู่กับแนวคิดท้องถิ่นนิยมของตนเองได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด เพราะในขณะที่นักเขียนได้วิพากษ์ ทุนนิยมและบริโภคนิยมที่มาพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์ด้วยการชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในด้านลบ และความเลื่อมต่างๆที่เกิดขึ้นกับท้องถิ่น ในด้านหนึ่ง เราก็จะเห็นถึงผลที่ตามมาเป็นบทลงท้ายของแนวคิดท้องถิ่นนิยมว่าเป็นบทจบที่ไม่ได้ต่อยอดเติบโตอย่างสวยงาม เพราะในกระแสโลกที่มีวัฒนธรรมมากกว่าหนึ่งวัฒนธรรมไหลเวียนอยู่ในสังคม การพยายามปฏิเสธ วัฒนธรรมอื่นหรือการเลือกเอาแต่วัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง นั้น ล้วนเป็นทางที่ทำให้ท้องถิ่นไม่มีพื้นที่ให้ไปต่อ ดังเราจะเห็นได้จากตัวอย่างเรื่องสั้นชื่อ “บ้านเมืองของเขา” ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ ผู้เขียนสร้างให้ตัวละครโหยหาถึงอดีตของหมู่บ้านที่ยังประทับอยู่ในความทรงจำครั้งวัยเด็ก หวนหาอยากกลับไปสู่วิถีที่เปี่ยมไปด้วยพลังและความรู้สึกแรงกล้านั้น แต่ในตอนสุดท้ายผู้เขียนก็เลือกที่จะให้ตัวละคร ผู้ใช้ชีวิตแบบคนเมืองตัดสินใจแบบคนเมือง และเลือกอยู่กับหน้าที่การงานของตนในเมืองแทนการเลือกมาใช้ชีวิตในหมู่บ้าน หมู่บ้านจึงเป็นเพียงภาพฝันที่สวยงามที่ตัวละครเลือกจะอยู่ในความสวยงามนี้เพียงชั่วคราวชั่วคราเท่านั้น แต่ตัวละครอีกตัวที่ถูกสร้างให้ เลือกดำเนินชีวิตไปในทางที่เป็นท้องถิ่นที่แท้ และไม่เคยก้าวไปอยู่ในโลกของวัฒนธรรมอื่นใดกลับมีชีวิตในทางที่ลำเค็ญ และมีบทจบที่ไม่มีทางไปต่อ

ท้องถิ่นที่แข็งแรงจึงต้องอยู่ในเงื่อนไขที่สัมพันธ์ไปกับภาวะการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในกระแสโลกด้วย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า โลกาภิวัตน์เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่อย่างซับซ้อนเกินกว่าที่ท้องถิ่นจะรับมาทั้งหมดหรือปฏิเสธ ไปทั้งหมด หากแต่ท้องถิ่นต้องรู้จักเลือกที่จะพลิกสถานะและบทบาทของตนให้เข้ากับทางที่จะนำไปสู่การต่อยอดและการเติบโตเพื่อเปลี่ยนไปสู่สถานะที่ดีกว่าเดิม และเครื่องมือหนึ่งที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนสถานะนั้นคือเรื่องของสื่อและการใช้พื้นที่สาธารณะ

บทที่ 4

ช่วงที่สองของโลกาภิวัตน์วัฒนธรรมในสังคมไทย : บทบาทของการต่อรอง การประนีประนอม และการโต้กลับทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย

การปะทะปฏิสัมพันธ์กันระหว่างกระแสโลกาภิวัตน์มีทั้งผลกระทบและแรงหนุนส่งต่อ กระแสท้องถิ่นนิยม ทำให้ภายในท้องถิ่นเป็นสภาวะของความไม่หยุดนิ่ง และเต็มไปด้วย วัฒนธรรมที่หลากหลายและเลื่อนไหล ไม่ได้ถูกกำหนดและแบ่งแยกระหว่างวัฒนธรรมจาก ส่วนกลางหรือชายขอบว่าวัฒนธรรมใดดีและวัฒนธรรมใดด้อยค่า หากแต่ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นใน ท้องถิ่นนิยมท่ามกลางการไหลเวียนของวัฒนธรรมข้ามพรมแดนคือ อีสันของการหลอมรวมและ สร้างใหม่ทางความหมายที่นักเขียนไทยร่วมสมัยนำเสนอให้เห็นว่า ปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ที่ เกิดขึ้นนั้น ในด้านหนึ่งก็แสดงให้เห็นพลังของท้องถิ่นนิยมที่จะหาพื้นที่ให้ตัวเอง ให้มีสิทธิ มีเสียง มีตำแหน่งแห่งที่ของตนเองซึ่งอาจอยู่ในบทบาทและสถานะ ใหม่เพื่อรับมือและต่อกรกับผลของ กระแสโลกาภิวัตน์

ในช่วงที่สองของการเสนอภาพท้องถิ่นในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย (พ.ศ. 2549 - 2550) จะเห็นได้ว่า ในบริบทของโลกาภิวัตน์วัฒนธรรม ภาพเสนอท้องถิ่นในวรรณกรรมเปลี่ยนแปลงต่างไป จากช่วงแรก (พ.ศ. 2540 - 2548) ที่มุ่งปฏิเสธและต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์อย่างชัดเจน กล่าวคือ ในช่วงที่สอง ภาพท้องถิ่นที่ปรากฏในวรรณกรรมเริ่มมีลักษณะของการเล่นล้อและต่อกรกับกระแส โลกาภิวัตน์มากขึ้น ทศนะต่อแนวคิดโลกาภิวัตน์วัฒนธรรมของนักเขียนจึงเริ่มเป็นการมองเห็นถึง การเลื่อนไหลของอำนาจที่ไหลเวียนอยู่ใน สังคม และท้องถิ่นก็สามารถต่อกรและโต้กลับกระแส โลกาภิวัตน์ได้เช่นกัน

จากตัวบทวรรณกรรมกลุ่มที่ศึกษา นักเขียนได้นำเสนอประเด็นเรื่องบทบาทของท้องถิ่นที่ เข้ามาต่อสู้อย่างจริงจัง รวมถึงการปรับตัวให้เข้ากับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะ อย่างยิ่ง การคุกคามจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ และการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อ ชีวิตและวัฒนธรรมของ ท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงสื่อและการสร้างพื้นที่สาธารณะได้ง่ายขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ รวมไปถึง ถึงสิทธิในการแสดงออกตามหลักประชาธิปไตยเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ท้องถิ่นได้ใช้เป็นกลไกและ เครื่องมือในการนำเสนอตัวตนได้อย่างมีพลังมากขึ้น

ความสำคัญของสื่อในกระแสโลกาภิวัตน์ไม่เพียงแต่เป็นช่องทางการแพร่กระจายวัฒนธรรมไปในวงกว้างภายในเวลาอันรวดเร็วเท่านั้น แต่สื่อยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นโครงสร้างของการเกิด “พื้นที่สาธารณะ” ทางวัฒนธรรมอีกด้วย วีระ สมบูรณ์ กล่าวถึงบทบาทของสื่อต่อการสร้างพื้นที่สาธารณะว่า

สื่อเป็นตัวกลางเชื่อมโยงปัจเจกบุคคลและหน่วยย่อยต่างๆด้วยกัน ซึ่งจะทำให้เกิดพื้นที่สาธารณะ ที่สมาชิกของชุมชนจะสามารถสร้างข่าวสาร สื่อสาร และสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมขึ้นมาได้ ดังนั้นสื่อจึงไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือในการสื่อสารหรือส่งทอดข่าวสารที่มีอยู่แล้วในลักษณะสำเร็จรูป แต่ตัวสื่อเองเป็นทั้งพื้นที่และโครงสร้างที่สำคัญของชุมชน และพื้นที่สาธารณะ และเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ การรับรู้ผลิตสร้างและถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร ตลอดจนกระบวนการสร้างอัตลักษณ์และสมรรถนะแห่งสิทธิให้แก่ชุมชนและสมาชิกของชุมชนอย่างไม่อาจแยกออกต่างหากได้

(วีระ สมบูรณ์, 2551: 124)

การใช้สื่อเป็นตัวกลางสร้างพื้นที่สาธารณะที่ปรากฏในท้องถิ่นที่น่าเสนอในวรรณกรรมไทยร่วมสมัยเป็นกระบวนการหนึ่งของการต่อรองทางอำนาจด้วยการเปิดพื้นที่ทางการแสดงออกของท้องถิ่นในท่ามกลางการถูกบีบด้วยอำนาจรัฐ และระบบทุนนิยมเสรี สื่อจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่เข้ามาแทรกกลางในการถ่วงดุลอำนาจ เปลี่ยนข้างอำนาจ หรือกระจายอำนาจจากคนกลุ่มหนึ่งไปยังคนอีกกลุ่มหนึ่ง ในบริบทของโลกาภิวัตน์ วัฒนธรรม ท้องถิ่นจึงไม่ได้อ่อนด้อย หรือปราศจากความสามารถในการท้าทายอำนาจจากภายนอกแต่อย่างใด ตรงกันข้าม โลกและท้องถิ่นกลับทำปฏิกิริยาต่อกันจนเกิดผลที่เรียกได้ว่าเป็น “การรวกกลับ” เนื่องจากอำนาจต่อรองของท้องถิ่น (อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว, 2546: 207) ในพื้นที่ของวรรณกรรมไทยร่วมสมัย นักเขียนได้นำเสนอภาวะอันปั่นป่วนที่เกิดขึ้นภายในความสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่นกับกระแสโลก ในทางที่ต่างโต้ตอบและต่อรองเชิงอำนาจซึ่งกันและกัน

4.1 ท้องถิ่นกับการนิยามตนเองในกระแสโลกาภิวัตน์

ในกระแสโลกาภิวัตน์และทุนนิยมเสรีที่มีองค์ประกอบในการแผ่อำนาจและขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญนั้น ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การค้าและการบริโภคได้เข้ามามีผลกระทบต่อสังคมในส่วนเล็กๆอย่างท้องถิ่นนิยม เงื่อนไขและการเติบโตโดยกลไกของกระแสโลกาภิวัตน์ที่มุ่งเน้นเพื่อการตลาดเป็นสำคัญทำให้ฝ่ายที่ถูกควบคุมซึ่งเป็นฝ่ายที่มีอำนาจในการต่อรองน้อยกว่าพยายามที่จะเปิดพื้นที่เพื่อแสดงสิทธิและเสียงของตนเอง

นักเขียนไทยร่วมสมัยที่น่าเสนอประเด็นท้องถิ่นนิยมในกระแสโลกาภิวัตน์ได้เสนอภาพท้องถิ่นในด้านที่แสดงการต่อสู้ผ่านกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านพื้นที่สื่อสาธารณะที่นับวันจะเข้ามามีบทบาทมากขึ้น และเป็นช่องทางสำคัญให้คนเล็กๆที่ไม่มีอำนาจได้เข้ามาประกอบสร้างอำนาจผ่านสื่อต่างๆ เช่น การปิดถนนประท้วงรัฐบาลของกลุ่มชาวนา การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ของอินเทอร์เน็ต เป็นต้น การแสดงพลังมวลชนในพื้นที่สาธารณะเป็นการพยายามตอบโต้อำนาจที่เคยรวมศูนย์ให้กระจายออกไปสู่ออบนอกหรือชายขอบให้มากขึ้น กล่าวได้ว่า ด้วยบทบาทของสื่อในการเป็นเครื่องมือตรวจสอบอำนาจและถ่วงดุลอำนาจให้กับคนธรรมดาทั่วไปในสังคมแล้ว การใช้สื่อในการสร้างพื้นที่เพื่อแสดงพลังมวลชนในระดับของความเป็นท้องถิ่น จึงเป็นการสร้างวัฒนธรรมทางสังคมในรูปแบบใหม่ขึ้นมา สื่อจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญของมวลชนท้องถิ่น ทั้งในฐานะของการเป็นผู้ใช้สื่อ และการเป็นผู้ที่สร้างตัวเองให้สื่อเห็นความสำคัญเพื่อนำไปถ่ายทอดให้กลายเป็นประเด็นสาธารณะทางสังคมต่อไป

บทบาทในการเปิดประเด็นในพื้นที่สาธารณะของสื่อได้เข้ามาสร้างความหมายอย่างสำคัญให้แก่ท้องถิ่น ซึ่งในท่ามกลางการไหลเวียนของวัฒนธรรมที่หลากหลายในพรมแดนของท้องถิ่น การใช้สื่อร่วมกับการสร้างความหมายทางอัตลักษณ์ให้กับตนเองของท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างพื้นที่ต่อรองกับอำนาจรัฐ หรือ ออำนาจศูนย์กลางที่เคยกันท้องถิ่นให้อยู่เพียงชายขอบเรื่อยมา ในที่นี้ ภาพของท้องถิ่นที่ปรากฏในวรรณกรรมได้แสดงด้านมุมต่อวัฒนธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์ในทางที่เป็นพลวัตอย่างน่าสนใจ ปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ได้เอื้อให้ท้องถิ่นสร้างความหมายของตนเองขึ้นมาจากการถูกกดทับ ถูกจำกัดพื้นที่ รวมทั้งการถูกทำให้ปราศจากตัวตนด้วยการนิยามตนเองขึ้นมาใหม่ ท้องถิ่นไม่ได้เป็นเพียงส่วนหนึ่งในการปกครองดูแลจากส่วนกลางของภาครัฐ แต่ท้องถิ่นเป็นพื้นที่ทางชุมชนที่เป็นอิสระและขึ้นตรงต่อตนเองในทางที่สัมพันธ์กับ

ท้องถิ่นอื่น กับสังคมและโลก การดำรงอยู่ของท้องถิ่นจึงไม่ได้กำหนดโดยรัฐหรือถูกควบคุมโดยรัฐ โดยปราศจากความคิดเห็นและการยินยอมจากคนในท้องถิ่นเอง

ในโลกที่พรมแดนไม่ได้ถูกขีดคั่นเพื่อกันห้ามผู้คน แต่ผู้คนสามารถข้ามพรมแดนไปมา ระหว่างกันได้ ทั้งโดยเขตแดนของพื้นที่ และโดยการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ท้องถิ่นโดยการเป็น ชุมชนที่ผูกตนเองอยู่กับประวัติศาสตร์มายาวนาน จากการก่อตั้งเป็นชื่อบ้านชื่อเมืองและเต็มไปด้วยตำนานและเรื่องเล่ามากมาย เมื่อมาอยู่ในยุคที่โลกถูกย่อให้เล็กลงด้วยความก้าวหน้าของ เทคโนโลยีข่าวสาร ส่งผลให้ข่าวสารไหลเวียนและแพร่กระจายไปอย่างกว้างขวาง ท้องถิ่นซึ่งเคย เป็นพื้นที่ห่างไกลและไม่สามารถกำหนดความต้องการของตนในระดับใหญ่ได้จนต้องตกอยู่ภายใต้ การตัดสินใจอย่างไร้เงื่อนไขและข้อแม้จากส่วนกลางตลอดมา จึงได้เปลี่ยนบทบาทและสถานะของ ตนเองใหม่ เพราะในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ท้องถิ่นไม่ได้ถูกปิดหรือเบียดเบียนจากสายตาของ สังคมสาธารณะอีกต่อไป หากแต่ได้ออกมาปรากฏตัวตน เรียกร้องสิทธิและความต้องการ รวมทั้ง สิทธิในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ สิ่งสำคัญคือการทำท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทในการสัมพันธ์ กับภาคส่วนต่างๆของสังคมอย่างแนบชิด ไม่ได้เป็นท้องถิ่นปิดตัว ิ่ง หรืออยู่เฉพาะกับการเป็น ชุมชนของตนเอง การเปิดตัวเองของท้องถิ่นด้วยการเกี่ยวข้องกับภาคสังคม และการเมือง โดยการนำของสื่อสาธารณะ จึงเป็นปรากฏการณ์หนึ่งที่มีสร้างหมายในการช่วงชิงอำนาจในการ นิยามตนเองขึ้นมาจากที่เคยถูกนิยามและถูกควบคุมโดยรัฐ

การนำตนเองมาสู่พื้นที่สาธารณะของท้องถิ่นจึงเป็นกระบวนการสร้างการต่อรองที่สำคัญ ที่จะเผชิญกับอำนาจจากส่วนกลาง เครื่องมือต่อรองที่สำคัญคือการใช้สื่อร่วมกับการยืนยัน อัตลักษณ์ของตน ซึ่งในท่ามกลางของกระแสสากลนิยม ท่ามกลางการเปิดประเทศให้ติดต่อ สัมพันธ์ทางการค้ากับประเทศอื่นอย่างใกล้ชิด ในลักษณะของการร่วมทำสัญญาทางการค้ากัน อย่างเป็นทางการ จนนำไปสู่การเป็นสังคมที่ต้องอิงอยู่กับสังคมอื่นๆในลักษณะที่ซับซ้อนขึ้นไป พร้อมกับก้าวไปสู่ความเป็นสากลนั้น ท้องถิ่นกลับสร้างข้อเด่นของตัวเองขึ้นมาจากพื้นที่ของ ความ หลากหลายและเป็นสากล ด้วยการนำตัวเองอิงอยู่กับความหมายของการเป็นท้องถิ่นอย่างเข้มข้น มากขึ้น ในวาระรวมไทยร่วมสมัย การปรากฏของท้องถิ่นในท่ามกลางกระแสที่ติดต่อเชื่อม สัมพันธ์กับสังคมโลกในวงกว้างนั้น ท้องถิ่นได้มีการต่อรองสร้างพื้นที่ให้ตนเองด้วยการกลับไปหา ความเป็นท้องถิ่นของตนโดยอิงอยู่กับพื้นที่และเรื่องเล่าที่น่าสนใจ กล่าวคือ ท้องถิ่นได้ใช้ทั้ง

พื้นที่ท้องถิ่นและพื้นที่ของโลกสากลผ่านสื่อสาธารณะในการนิยามตนเองเพื่อต่อรองกับรัฐและหาตำแหน่งแห่งที่ของตน

4.1.1 การต่อรองกับศูนย์กลางอำนาจที่กำหนดโดยรัฐ

บทบาทของสื่อที่นำเสนอภาพ ท้องถิ่นนิยมในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย เป็นการแสดงถึงการปะทะกันระหว่างความเป็นท้องถิ่นกับความเป็นโลกผ่านการรายงานข่าวสารของสื่อ และในการปะทะ ต่อสู้กันนั้น สิ่งหนึ่งที่สื่อ นำเข้ามาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความหมายใหม่ขึ้นมาเพื่อต่อรองกับอำนาจหลักหรืออำนาจรัฐในสังคมคือ การนิยามความหมายของการกำหนด ตัวตนของผู้คนผ่านการใช้คำเรียก อัลดูแซร์ อธิบายความคิดเรื่องอัตลักษณ์ว่า เมื่อเราเข้าสู่ระบบความสัมพันธ์ทางสังคม เราจะถูกเรียกให้เป็น “subject” แบบต่างๆ เช่น เป็นคนไทย เป็นมุสลิม เป็นชาวพุทธ เป็นต้น กระบวนการที่ทำให้คนเป็น “subject” นี้ อัลดูแซร์ใช้ศัพท์ว่า “interpellation” subject นี้ก็คือ อัตลักษณ์ของเราที่จะเคลื่อนไหวแปรเปลี่ยนไปตามรูปแบบความสัมพันธ์ชนิดต่างๆ โดยสื่อมีบทบาทในการ interpellation ให้ผู้คนเกิดอัตลักษณ์ขึ้นมา

บริบททางสังคมในกระแสโลกาภิวัตน์วัฒนธรรม อัตลักษณ์ของผู้คนจึงสามารถเลื่อนไหลเปลี่ยนแปลงไปตามการสร้างบทบาทและสถานภาพใหม่ของตน รวมไปถึงการตอกย้ำสถานภาพดังกล่าวผ่านการเรียกของสื่อ เมื่อพิจารณาตัวบทในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย จะเห็นได้ว่านักเขียนไทยร่วมสมัยได้แสดงออกถึงการสร้างวัฒนธรรมที่มีการไหลย้อน ทาง เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สวนกลับกับวัฒนธรรมส่วนกลาง โดยการกำหนดสร้างบทบาทของท้องถิ่นนิยมในความสัมพันธ์ที่เกาะเกี่ยวกันอยู่ระหว่างอำนาจสื่อ อำนาจรัฐ และการเรียกร้องของมวลชน ท้องถิ่นในบริบทของโลกาภิวัตน์วัฒนธรรมจึงพยายามสร้างพื้นที่ให้ตนเองเพื่อเรียกร้องและต่อรองอำนาจกับฝ่ายรัฐ ในขณะที่รัฐก็พยายามควบคุมและรักษาอำนาจของตนเพื่ออยู่ในสถานะของการเป็นศูนย์กลางของอำนาจต่อไป ในความขัดแย้งดังกล่าว ท้องถิ่นจึงต้องกำหนดนิยามตนเองขึ้นมาเพื่อแสดงถึงการเป็นผู้ถูกกระทำ ขณะเดียวกันก็เป็นผู้กระทำกลับคืน

4.1.1.1 ท้องถิ่นที่ต่อรองอำนาจรัฐในช่องทางของสื่อ

ในเรื่องสั้น “สงครามข้าว เรื่องสำหรับผู้ใหญ่” ของจำลอง ฝั่งชลจิตร ผู้เขียนได้นำเสนอกระบวนการทำงานของสื่อในการเข้ามากำหนดนิยาม และคำเรียกตัวตนที่แสดงถึงการช่วงชิงพื้นที่ระหว่างท้องถิ่นกับโลก ตัวบทกล่าวถึงการประท้วงของกลุ่มชาวนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ถูกตำรวจชีวภาพบุกเผาข้าว การประท้วงกระทำโดยการเดินขบวนปิดถนนของกลุ่มชาวนาชายหญิงหลายร้อยคน ทั้งเด็กและคนชรา เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมจากรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยถูกนำเสนอเป็นข่าวจากสถานีโทรทัศน์ช่องต่างๆ

ตัวบทแสดงให้เห็นถึงการปะทะกันของอำนาจผ่านการโต้ตอบคำสนทนาด้วยการสัมภาษณ์ของสื่อมวลชน ระหว่างนักข่าวกับตำรวจซึ่งทั้งสองต่างเลือกที่จะใช้คำเรียกทางสถานภาพของผู้ถูกสัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ในความหมายและหน้าที่ที่ต่างกัน กล่าวคือนักข่าวตั้งคำถามกับตำรวจในฐานะที่มองตำรวจว่าเป็นคนท้องถิ่น เป็นคนอีสาน ความเป็นคนอีสานของนายตำรวจจึงเป็นความจริงที่ถูกกำหนดขึ้นจากชาติพันธุ์ ในขณะที่ตำรวจเลือกที่จะปฏิเสธนิยามทางชาติพันธุ์ของตนเองแต่รับเอาบทบาทในด้านของการเป็นผู้รักษากฎหมาย ซึ่งเป็นสถานภาพที่ถูกกำหนดขึ้นมา สร้างขึ้น ขึ้นมาภายหลัง การปะทะกันโดยชุดคำนิยามนี้จึงเป็นการตั้งคำถามต่อการมีอยู่ของท้องถิ่น

“ผู้หมวดเป็นลูกชาวนา บ้านอยู่อำเภอนางรอง -- เป็นคนอีสาน ทำไม่ถึงกล้าทำกับพี่น้องชาวนาอย่างนี้คะ”

“ผมเป็นผู้ได้บังคับบัญชา เมื่อได้รับคำสั่งจากหน่วยเหนือ ผมต้องปฏิบัติตาม เพื่อรักษากฎหมายเอาไว้”

(จำลอง ฝั่งชลจิตร, 2545: 68)

บทบาทของสื่อได้เข้ามาเน้นย้ำความเป็นท้องถิ่น นนิยมจากการใช้คำเรียกคือ “เป็นลูกชาวนา” และ “เป็นคนอีสาน” ซึ่งเป็นคำเรียกที่อยู่คนละชุดกับสถาน ภาพของการเป็น “ผู้บังคับบัญชา” และการเป็นผู้รักษากฎหมาย ในที่นี้ สื่อได้เข้ามาเปิดพื้นที่ให้ท้องถิ่นในการแสดงตัวตนผ่านการสืบทอดความหมายของบรรพบุรุษจากการทำนา การอยู่ในวัฒนธรรมข้าวของคนไทยมาช้านาน มาเป็นเครื่องมือในการต่อรองกับอำนาจรัฐ และกระแสทุนนิยมโลก กล่าวคือ การสัมภาษณ์ของนักข่าว เป็นการทำให้ผู้กระทำ หรือผู้มีอำนาจเหนือกว่า ซึ่งในที่นี้คือ ตำรวจให้

กลายเป็นผู้ถูกตั้งคำถาม การตั้งคำถามเกี่ยวกับความเป็นตัวตนและชาติพันธุ์ของนายตำรวจที่ถืออำนาจกฎหมายในการปฏิบัติงานจึงนับเป็นการแกว่ง / ย้ายข้าง หรือทำทนายอำนาจ สื่อทำให้ตำรวจกลายเป็น object ด้วยการ interpellation ดังนั้น การเข้ามาทำงานของสื่อมวลชนจึงทำให้ศูนย์กลางไม่สามารถใช้อำนาจได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดอย่างเต็มที่ แต่มันถูกตรวจสอบ ถูกยับยั้ง และถูกตั้งคำถามที่แสดงถึงอำนาจต่อรองของความเป็นท้องถิ่นนิยม โดยอาศัยสื่อเป็นเครื่องมือ

จากตัวบท สื่อได้มีส่วนสำคัญในการสร้างความหมายใหม่ให้พื้นที่ กล่าวคือ สื่อเข้ามาสร้างความหมายให้นาข้าวเปลี่ยนจากพื้นที่ปลูกข้าวมาเป็นพื้นที่ของการสื่อความหมายทางสังคม เมื่อมีการชว่งชิงอำนาจกัน โดยสงครามข้าวในครั้งนี้มีตัวละคร “ผม” เป็นผู้ติดตามข่าวสารและรับรู้เหตุการณ์ต่างๆผ่านการดูโทรทัศน์ โดยตัวละครที่ดำเนินเรื่องก็อยู่ในสถานภาพของการเป็นชาวนาและปลูกข้าวผิดกฎหมายเช่นกัน ดังนั้น ภาพที่ปรากฏผ่านสายตาของตัวละครจึงเป็นการมุ่งเน้นเพื่อถ่ายทอดการปรากฏตัวของกลุ่มชาวบ้านและชาวนา ในสถานการณ์พิเศษ ในภาพของความน่าเห็นใจและการเป็นผู้ถูกกระทำ

ผมหันดูข้าวทางช่อง ๓ ช่วงสามนาที่สุดท้าย เห็นชาวนาชายหญิงต่างวัยและเด็กๆหลายร้อยคน พร้อมดี วัยรถยนต์ จักรยานยนต์ รถไถเดินตาม และรถอีแต๋น ยกขบวนมาปิดถนน ปากตะโกนสาปแช่งอย่างโกรธแค้น หญิงชราคนหนึ่งทรุดตัวนั่งกับพื้นแล้วร้องไห้ กล้องตัดภาพให้เห็นเปลวเพลิงร้อนระอุกำลังเผาผลาญนาข้าวสุกเหลือง เสียงเมล็ดข้าวแตกเหมือนคั่วข้าวตอกดังเปรี้ยะๆ ซึ่เข้าไปข้าวปลิวคว้างๆตามกระแสลมกระพือ นาข้าวถูกเผาไหม้กินบริเวณดำๆ กว้างกว่าสนามฟุตบอลสี่ห้าสนาม

(จำลอง ฝั่งชลจิตร, 2545: 67)

ภาพของนาข้าวที่ปรากฏอยู่ในข่าวโทรทัศน์ผ่านการบรรยายจากตัวละคร “ผม” ผู้เป็นชาวนาที่แอบปลูกข้าวผิดกฎหมายไว้เช่นกันนั้น จึงเป็นภาพที่ฉายให้เห็นถึงการ เป็นผู้ถูกกระทำ การที่ฝ่ายรัฐใช้อำนาจในการเผา ทำลายนาข้าวของชาวนา ในที่นี้ สื่อได้ทำให้นาข้าวกลายเป็นภาพของการแสดงนาฏกรรมอันโหดร้าย สะเทือนใจของลูกหลานชาวนา ด้วยภาพของเปลวเพลิงที่เผาผลาญนาข้าวสุกเหลือง สื่อได้ทำหน้าที่ตัดต่อและเลือกนำเสนอให้เห็นภาพของกลุ่ม ชาวนาที่กำลังเดือดร้อนและถูกกระทำจากรัฐ การยกขบวนมาปิดถนนของชาวนาจึงเป็นการเปลี่ยน

บทบาทจากชานามาเป็นผู้ประท้วงเพื่อเปลี่ยนสถานภาพเชิงอำนาจในการต่อรองกับฝ่ายรัฐ ในที่นี้การถ่ายทอดของสื่อได้แสดงให้เห็นถึงการถูกรุกรานของชานา ด้วยการตัดภาพและบรรยายให้เห็นถึงเปลวเพลิงที่กำลังเผาผลาญนาข้าวสุกเหลือง ทั้งถนนและนาข้าวจึงกลายเป็นพื้นที่ของการสื่อความหมายโดยเล่นกับความรู้สึกระทอนใจของคนอันผูกพันอยู่กับวิถีไทยที่เติบโตมาจากวัฒนธรรมข้าว ดังนั้น การฉายภาพ เปลวเพลิงร้อนระอุกำลังเผาผลาญนาข้าวสุกเหลือง จึงสร้างความสนใจ และแสดงบทบาทของท้องถิ่นนิยมในด้านที่ปรากฏตัวต่อที่สาธารณะเพื่อเรียกร้องสิทธิและปฏิเสธอำนาจการดำเนินการที่รัฐเป็นผู้สั่งการและควบคุม

จากตัวบท สื่อได้นำเสนอการช่วงชิงอำนาจระหว่างท้องถิ่นกับโลก โดยการนิยามอัตลักษณ์เฉพาะของตนเองขึ้นต่อผู้แล ะตอบโต้ ผ่านชุดภาษาและการสร้างภาพที่ปรากฏทางสื่อ กล่าวคือ ท้องถิ่นนิยมจะเสนอภาพของตัวเองในความหมายที่อิงอยู่กับการมีประวัติศาสตร์ รากเหง้าของบรรพบุรุษ และความผูกพันในสายสัมพันธ์แบบเครือญาติ เช่น “...พวกเราทำนาอยู่กินกันอย่างสงบ อยู่กันดีๆตั้งแต่สมัยปู่ย่าตาทวด” (75) และ “ชาวอีสานเราล้วนรักจ๋อย รักหนาน รักคำก้อน พี่น้องกันทั้งนั้น” (76) เป็นต้น

ผู้เขียนนำเสนอให้เห็นว่า บทบาทของผู้ใช้ภาษาผ่านสื่อคือการใช้ชุดภาษาเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับฝ่ายของตนเอง การยกคำที่แสดงถึงความสัมพันธ์ทางเครือญาติที่สืบต่อกันมาเป็นเวลานาน จากคำว่า สมัยปู่ย่าตาทวด หรือคำที่แสดงถึงการเป็นประชาชนธรรมดาๆที่สื่อนี้ยถึงความเป็นผู้ยากจน และไม่สามารถไปสู้รบปรบมือกับรัฐที่ถืออำนาจเหนือกว่าได้ ขณะเดียวกันก็เรียกร้องความเห็นใจจากฝ่ายรัฐที่ถือกฎหมายด้วย ชุดคำดังกล่าวเห็นได้จากคำว่า ชาวอีสานเรา ล้วนรักจ๋อย รักหนาน รักคำก้อน พี่น้องกันทั้งนั้น

ในขณะที่ภาพของฝ่ายรัฐบาลหรืออำนาจจากส่วนกลางที่ปรากฏผ่านสื่อ เป็นการสร้างความหมายที่แสดงถึงความเป็นสากล การอยู่ในระบบทุนนิยม และการใช้อำนาจในการควบคุมผ่านทางการใช้กฎหมาย และระเบียบกฎหมายที่วางไว้ร่วมกัน

ผมเปลี่ยนไปดูช่อง ๑๑ นักข่าวสาวใหญ่กำลังสัมภาษณ์นายกรัฐมนตรียุ้ยมีพื้นเพเป็นชาวกรุงเทพฯ เขาสวมสูทสีดำสนิท เส้นผมขาวครึ่งศีรษะขับให้นุรุชวัย ๕๕ ดูสง่าและน่าเกรงขาม

“ท่านนายกคะ ทราบว่ามีมอบชวานาอีसानกำลังจะเคลื่อนเข้า
กรุงเทพฯ เนี้ยนี้ ท่านได้รับรายงานหรือยังคะ”

“ครับ รัฐบาลติดตามความเดือดร้อนของพี่น้องชวานาอีसानมาตลอด
เราได้สั่งการไปตามลำดับ คือกระทรวงเกษตรฯ จากนั้นกระทรวงก็จะแจ้งไป
ยังผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วก็พันธุ์ข้าวจังหวัด ถ้า สอบสวนว่าข้าวที่ถูกเผาเป็น
ข้าวที่ปลูกโดยพลการหรือผิดกฎหมาย ก็ไม่สามารถ เอาผิดได้ ชวานาที่แอบ
ปลูกข้าวผิดกฎหมายอาจจะต้องเข้าคุกด้วย”

“เรื่องนี้ผมกำชับไปทางฝ่ายตำรวจแล้ว”

“ผมสั่งให้ตำรวจสืบสวน และให้จับกุมคนร้ายโดยด่วน แล้ว ผมไม่ปล่อยให้
การข่มขู่หรือกระทำการผิดกฎหมาย ถึงเป็นเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ผมก็จะ
ลงโทษ”

(จำลอง ฝั่งชลจิตร, 2545: 77)

ผู้เขียนเสนอภาพที่ปะทะกันอยู่ระหว่างท้องถิ่นกับส่วนกลางที่พยายามเข้ามาช่วงชิงนิยาม
ความถูกต้องของการทำนาปลูกข้าวและการนำ ข้าวเป็นสินค้าส่งออกต่างประเทศ ในกระแส
โลกาภิวัตน์ที่การค้าเปิดตลาดเสรีให้กับต่างประเทศ ท้องถิ่นจึงต้องอยู่ภายใต้ข้อกำหนดทางการค้า
ระหว่างประเทศกับประเทศ ที่มีมาตรการควบคุมผ่านการลงโทษทางกฎหมายสำหรับผู้ฝ่าฝืน
ในที่นี่ท้องถิ่นอยู่ในสถานะของการอยู่ใต้อำนาจผ่านเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่า สงคราม
ข้าวที่เกิดขึ้นนี้เป็นส งครามที่ต่างฝ่ายต่างสร้างชุดความหมายที่อิงอยู่กับพื้นฐานทางอำนาจของ
ตนเองในการที่จะนำมาต่อสู้และต่อรองกับอีกฝ่ายเพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับการกระทำของ
ตนเอง ในที่นี้ท้องถิ่นเองก็อยู่กับวิถีชีวิตและการทำตามๆกันมาดังธรรมเนียมที่เคยปฏิบัติ อยู่ใน
ระบบที่ไม่ขึ้นกับทุนนิยมภายนอก ในขณะที่ส่วนกลางอิงอยู่กับการเปิดการค้าเสรีกับต่างประเทศ

“ท่านนายกคะ ชวานาที่ถูกเผาข้าวบอกว่าเขาปลูกพันธุ์ที่ ปลูกกันมา
ตั้งแต่สมัยปู่ย่า”

“เรื่องนี้ผมทราบดี ” นายกษัย้มตอบ “... แต่ปัจจุบันมันเป็นข้าว
ผิดกฎหมายแล้ว คุณเองก็รู้ ผมต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่งั้นเราจะคบค้า
กับประเทศที่เจริญทางการค้าอย่างไร ถ้าเราไม่ยื่นอยู่บนหลักการ อย่าลืมนะว่า

เราต้องส่งกุ้งส่งปลาและสินค้าอื่นๆไปขายอเมริกา ขายยุโรป ผู้ส่งออกอื่นๆ
นำเงินตราเข้าประเทศมากกว่าชาวนา

(จำลอง ผังชลจิตร, 2545: 76)

การนำเสนอภาพท้องถิ่น และภาพของส่วนกลางจากการรายงานข่าว สิ่งที่น่าประหลาดใจออกมา
ให้เห็นคือ สื่อนำเสนอภาพของท้องถิ่น ด้วยการฉายภาพกลุ่มชาวนาที่ออกมาเดินขบวนประท้วง
การจุดไฟเผาข้าวของตำรวจชีวภาพ และเรียกร้องความเป็นธรรมจากรัฐบาล ซึ่งในการนำเสนอ
ด้วยการถ่ายทอดข่าวสารและการสัมภาษณ์ ภาพนาข้าวถูกเผา ผู้หญิง คนชรา และเด็ก
สื่อความหมายของการเป็นผู้ถูกกระทำ ที่พวกเขาพร้อมตัวกันเรียกร้องและยื่นหยัดเพื่อความเป็น
ธรรม ซึ่งทั้งหมดนั้นท้องถิ่นนิยมนำเสนอตัวเองด้วยการแสดงออกที่อยู่บน พื้นฐานความผูกพันกับ
รากเหง้า บรรพบุรุษ ความเหนียวแน่นของเผ่าพันธุ์และการสืบทอดจนเป็นวิถีวัฒนธรรม ในขณะที่
ส่วนกลางคือการให้สัมภาษณ์ของนายกรัฐมนตรี นำเสนอตัวเองด้วยภาพของความเป็นสากล
การเป็นส่วนรวมในระดับชาติที่เกี่ยวพันกับนานาชาติ และแสดงการใช้อำนาจที่ จะควบคุม จัดให้
อยู่ในระเบียบด้วยการอ้างถึงตัวบทกฎหมาย

สงครามข้าวครั้งนี้ จำลองได้ฉายภาพสองด้านระหว่างกลุ่มชาวนากับนายกรัฐมนตรีใน
พื้นที่ของสื่อที่มีความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ไม่เท่าเทียม กัน กล่าวคือภาพปรากฏของกลุ่มชาวนา
ผู้ออกมาประท้วงเรียกร้อง เป็นภาพปรากฏ ฎที่นักข่าวจากสถานีโทรทัศน์ต่างๆเข้ามาถ่ายทอดและ
สัมภาษณ์ การถ่ายทอดของสื่อทำให้กลุ่มชาวนามีอำนาจต่อรองระดับหนึ่ง แต่ก็ยังอยู่ในฐานะที่
ไม่ได้เป็นผู้ใช้สื่ออย่างมีอำนาจเต็ม ในขณะที่นายกรัฐมนตรีผู้ให้สัมภาษณ์ออกโทรทัศน์เกี่ยวกับการ
การเคลื่อนไหวของกลุ่มชาวนาดังกล่าวรัฐต้องดำเนินการไปตามกฎหมายนั้น นายกรัฐมนตรีเป็นผู้
ใช้สื่อในฐานะเป็นผู้มีอำนาจ มีการพูดถ่ายทอดออกอากาศโดยผ่านการรับรู้ข้อมูลของอีกฝ่ายมา
ก่อน มีการเตรียมตัวมาก่อน ทำให้ภาพปรากฏของนายกรัฐมนตรีผ่านสื่อจึงเป็นเรื่องของหลักการ
และเหตุผล ในขณะที่ภาพปรากฏของกลุ่มชาวนาเป็นเรื่องของอารมณ์ความรู้สึก

ในความเปลี่ยนแปลงของโลก ภายใต้เงื่อนไขของเศรษฐกิจและการค้าเสรี ท้องถิ่นนิยม
ในเพียงบทบาทของการรักถิ่นฐาน และการสืบทอดวิถีบรรพบุรุษอย่างเดิมดูจะเป็นสิ่งที่ถูกกดดัน
และหาที่ยืนอยู่ให้ตัวเองได้อย่างเหลือน้อยเต็มทีที่ทราบได้ที่ท้องถิ่นนิยมยังไม่เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของ
กระแสโลก ดังนั้น การนำเสนอข้อมูลที่อ้างกฎหมาย และความเป็นส่วนรวม การชี้แจงด้วย

หลักการและเหตุผล ความเดือดร้อนของกลุ่มชาวนาฮีซานจึงถูกทำให้กลายเป็นเรื่องของกลุ่มคนเพียงกลุ่มเดียวเมื่อเทียบกับคนทั้งประเทศผู้มีอาชีพหลากหลาย เหตุผลของนายกรัฐมนตรียังเป็นการสร้างความชอบธรรมให้การจับกุมและการเผาข้าวของชาวนาโดยมีสื่อเป็นปัจจัยสำคัญ ปัจจัยหนึ่งในการแสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจที่ได้ต่อกันอยู่ในสนามของสื่อ

อย่างไรก็ตาม บทบาทของการเป็นกลุ่มท้องถิ่นนิยม มโนสภาวะการณโลกที่ต้องเปลี่ยนแปลงสัมพันธ์ไปกับต่างประเทศเพื่อประโยชน์ทางการค้านี้ก็ยังอยู่ในพื้นที่ของการเรียกร้องต่อรองเพื่อรักษาและคงไว้ในอัตลักษณ์และการมีอยู่ของตนเอง แม้กระบวนการทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศจะพยายามทำให้เสียงของท้องถิ่นถูกรำบและถูกรวบคุม แต่ในยุคที่สิทธิเสรีภาพเปิดกว้างจากการเข้าถึงสื่อของมวลชน ท้องถิ่นก็เข้ามามีบทบาทสำคัญในการนำเสนอตัวตนผ่านสื่อเพื่อเรียกร้องสิทธิประโยชน์ของตน กล่าวได้ว่า ในกระแสโลกาภิวัตน์ที่นำพาให้โลกมาอยู่ในระบบเศรษฐกิจเดียวกัน ส่งผลกระทบถึงกันและกัน แต่ข่าวสารและเทคโนโลยีของการสื่อสารก็เป็นเครื่องมือสำคัญที่เปิดโอกาสให้คนทุกกลุ่มในสังคมสามารถสร้างพื้นที่สาธารณะขึ้นมาเพื่อแสดงตัวตน หรือเรียกร้องให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

การต่อรองของภาคท้องถิ่นที่แสดงต่ออำนาจรัฐ โดยใช้สื่อเป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อแสดงตัวตนนั้น เป็นการสร้างความหมายขึ้นมาระหว่างภาคท้องถิ่นกับภาครัฐเพื่อนิยามการมีอยู่ของตนเองในพื้นที่ ในยุคของการสื่อสารที่แผ่ขยายไปทั่วทุกพื้นที่ของสังคมนั้น การเข้าถึงข่าวสารของกลุ่มชุมชนมิได้เป็นเพียงการรับฟังข่าวสารแต่เพียงทางเดียวอีกต่อไป แต่เป็นการโต้ตอบกับข่าวสารนั้น ในฐานะที่ภาคท้องถิ่นเป็นทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสาร การมีบทบาทในฐานะเป็นผู้ส่งสารเพื่อบอกกล่าว ชี้แจงให้เห็นถึงปัญหาและความต้องการของตนเอง จึงเป็นการใช้สื่อในช่องทางอำนาจหนึ่งเข้ามาสร้างความหมายในการแสดงตัวตนและอำนาจของท้องถิ่นในทางหนึ่ง

การใช้โทรทัศน์เป็นสื่อกลางในการนำเสนอเรื่องราวของท้องถิ่นที่ประสบปัญหา และเผชิญกับอำนาจรัฐนั้น นอกจากสื่อจะมีบทบาทในการนำเสนอข่าวสารแล้ว สื่อยังเป็นตัวกลางในการถ่ายทอด “เรื่องเล่า” ที่ท้องถิ่นนำมาสร้างความหมายได้กลับไปยังความหมายเดิมที่ถูกนิยามโดยฝ่ายรัฐ การสร้างเรื่องเล่าของท้องถิ่นจึงไม่ได้เป็นเพียงเรื่องเล่าของความยากจน ความไม่รู้หนังสือ หรือการตกเป็นเครื่องมือทางการเมืองอย่างที่รัฐมักจะนำเสนอมาก่อนหน้านี้ แต่เรื่องเล่าของท้องถิ่นมีองค์ประกอบในการสร้างความรู้สึกละเอียดอ่อนในลักษณะของการรับรู้เรื่องราวอันไกลตัวจากคนเมือง เรื่องราวของผู้คนที่ไม่ได้อยู่ในชีวิตประจำวัน เมื่อถูกนำมาเสนอโดยคนท้องถิ่นเอง

จึงเกิดเป็นสีสันมากขึ้น ขณะเดียวกันภาพท้องถิ่นที่น่าเสนอตนเองจึงสะท้อนกลับไปยังการกระทำของรัฐหรือศูนย์กลางในข้อขัดแย้งที่ทั้งสองฝ่ายปะทะกัน

งานเขียนเรื่อง “ในหาน้ำ” ของวินทกานท์ ผู้เขียนได้นำเสนอเรื่องราวของภาคท้องถิ่นที่ได้รับความเดือดร้อนจากการวางแผนพัฒนาของรัฐบาล รวมไปถึงที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงและวิธีจัดการกับความรุนแรงที่ฝ่ายรัฐมักเป็นผู้กำหนดและตัดสินใจแต่เพียงผู้เดียว เมื่อท้องถิ่นได้รับผลกระทบซึ่งก็ดูเหมือนเป็นเรื่องไกลตัวจากผู้คนที่ย้ายอยู่ในเมืองหลวง แต่ในความไกลตัวนั้นที่ความเดือดร้อนของคนท้องถิ่นมักถูกทำให้เป็นเรื่องการเมือง การจัดตั้งมานั้น ล้วนเป็นเรื่องที่ใกล้ยิ่งกว่าใกล้ เป็นเรื่องที่อยู่ในตัวของคนทุกคน เช่นเดียวกับการอาบน้ำในหาน้ำ ผู้เขียนเริ่มต้นที่สายน้ำจากการอาบน้ำฝักบัวในหาน้ำ โยงใยไปถึงแม่น้ำที่เคยผูกพันในวัยเด็ก จนวันหนึ่งแม่น้ำก็ถูกขวางกั้นเส้นทางจากการกำเนิดของเขื่อน เขื่อนเป็นตัวการที่เปลี่ยนสายแม่น้ำ ทำให้คนจำนวนหนึ่งเดือดร้อน จึงเดินขบวนเข้ามาเป็นผู้ประท้วงอยู่ในเมืองหลวง ในความเดือดร้อนจากผลกระทบของเขื่อน มีน้ำตาของผู้เดือดร้อน มีเรื่องเล่าที่สร้างอารมณ์สะเทือนใจ มีผู้สูญเสีย ซึ่งความสูญเสียที่แสดงออกมาเป็นน้ำตานี้ก็เป็นน้ำที่เกี่ยวข้องกับการเกิดขึ้นของเขื่อน เขื่อนทำให้เกิดน้ำที่ส่งมาตามท่อประปา มาเป็นน้ำฝักบัวอยู่ในหาน้ำ ในหาน้ำจึงไม่ได้เป็นโลกของเราคนเดียวอีกต่อไป แต่เป็นโลกที่มาจากความทุกข์ ความเดือดร้อนของใครต่อใครมากมายที่ต่างเข้ามาเกี่ยวข้องกัน ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

ผู้เขียนเล่าเรื่องผ่านสรรพนามบุรุษที่หนึ่งคือฉัน หนู่มนักศึกษาที่ใช้ชีวิตอยู่ในเมืองหลวง รับรู้ข่าวสารและความเดือดร้อนที่ถูกนำเสนออยู่ในสังคม แต่พยายามไม่เอาตัวไปเกี่ยวข้องกับเรื่องใด ไม่ได้เป็นนักต่อสู้เพื่อสังคม ขณะเดียวกันก็ไม่ได้สนับสนุนอำนาจรัฐ ฉันทำหน้าที่เป็นเพียงผู้เฝ้ามองปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม และปรากฏการณ์ทางสังคมที่ฉันมองเห็นคือการนำเสนอข่าวสารมากมาย และข่าวสารนั้นก็ถูกนำเสนอให้เป็นเรื่องที่ต้องอยู่กับอารมณ์ความรู้สึกเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อข่าวสารนั้นเป็นการนำเสนอเรื่องราวของคนเล็กๆ ในภาคท้องถิ่นของสังคม คนเล็กๆ ในภาคท้องถิ่นที่ต้องต่อสู้กับอำนาจรัฐ

การต่อสู้ต่อรองที่เกิดขึ้นระหว่างชาวบ้านในภาคท้องถิ่นกับรัฐ ตัวแทนของการเป็นศูนย์กลางอำนาจจึงเป็นไปในลักษณะของการสร้างจุดแข็งของตนเองขึ้นมา ในที่นี้คือการอิงตัวตนของตนเองอยู่กับค่านิยมที่ประกอบสร้างความเป็นตัวตน กล่าวคือ ชาวบ้านภาคท้องถิ่นก็จะ

นิยามตัวเองโดยอิงกับเรื่องเล่าและการสร้างอารมณ์สะท้อนใจ ในขณะที่ฝ่ายรัฐก็จะยึดในเรื่องของหลักกฎหมายและนโยบายการพัฒนาเป็นสำคัญ โดยมีสื่อเป็นปัจจัยในการกระตุ้นให้ความขัดแย้งดังกล่าวกลายเป็นประเด็นข่าวที่มีความเคลื่อนไหว น่าติดตามและสังคมให้ความสนใจ ในที่นี้สื่อจึงโน้มเอียงไปทางการเอื้อประโยชน์ต่อ ประชาชนภาคท้องถิ่นเป็นหลัก โดยข้อดีประการหนึ่งของสังคมที่เปิดกว้างเรื่องข้อมูลข่าวสาร คือการเปิดเวทีสาธารณะให้แต่ละฝ่ายที่มีปัญหาขัดแย้งกันมาเผชิญหน้าพูดคุยกัน มาอภิปรายหาทางออกแก้ปัญหาด้วยกัน หรือแม้แต่มารับฟังปัญหาของกันและกัน จากตัวบท เราจะเห็นถึงการสร้างตนเองขึ้นมาในพื้นที่สาธารณะของท้องถิ่นที่น่าสนใจ นั่นคือการเล่าเรื่องเพื่อสร้างอารมณ์สะท้อนใจ อิงตัวเองกับ “บ้าน” ความผูกพันที่เป็นรากฐานของชีวิต

หญิงคนหนึ่งซึ่งกำลังท้อง ๔ เดือนเป็นคนหนึ่งที่ร่วมเวทีนี้ด้วย เธอบอกว่าครอบครัวของเธอถูกขับไล่ออกจากที่ที่ เคยอยู่ เรือกสวนไร่นาถูกน้ำจากการสร้างเขื่อนท่วมทับจนหมดสิ้นโดยไม่ได้รับเงินค่าชดเชยแม้แต่บาทเดียว ... เธอเล่าให้ฟังว่าพ่อแม่พี่น้องต้องพลัดที่นาคาที่ที่อยู่ แยกย้ายกันไปคนละทิศคนละทางเพื่อหางานทำในเมืองใหญ่ โอกาสที่จะมาอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากันแบบเก่า นั้นเป็นไปไม่ได้อีก เพราะ “บ้าน” ของเธอจมหายไปใต้น้ำเสียแล้ว...

เธอเล่าไปร้องไห้ไป การพูดของเธอจึงขาดหายเป็นห่วงๆ เพราะเธอสะอึกสะอื้นจนไม่อาจเล่าให้ต่อเนื่อง ฉันไม่รู้หรือว่าสิ่งที่เธอเล่าจะมีความสำคัญหรือมีความจริงปะปนอยู่มากน้อยขนาดไหน แต่ฉันรู้ว่าเธอเล่าได้สะท้อนใจมาก

(วินทกานท์, 2548: 160-161)

ในที่นี้ รูปแบบวิธีจึงสำคัญกว่าเนื้อหา การเล่าเรื่องจึงสำคัญกว่าข้อเท็จจริง การเล่าเรื่องของหญิงท้อง ๔ เดือนจึงสามารถก่ออารมณ์สะท้อนใจให้ผู้ฟัง ทำให้คนในสังคมเห็นว่าผู้เล่าเรื่องคือผู้ถูกกระทำ ผู้ถูกรังแก และการได้รับ ความเห็นใจจากคนในสังคมนี้นเองที่จะไปกดดันฝ่ายรัฐ การบีบให้รัฐต้องเร่งจัดการแก้ปัญหา กล่าวได้ว่า อารมณ์สำคัญของคนที่ท้องถิ่นที่จะนำมาต่อกรกับเจ้าหน้าที่ของรัฐคือการสร้างเรื่องเล่าที่สร้างอารมณ์สะท้อนใจ การเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากคนธรรมดาเป็นผู้ประท้วง ซึ่ง ในบทบาทของผู้ประท้วงก็ฉายด้านของการเป็นผู้สูญเสียและ

ผู้ถูกกระทำ ดังนั้น เมื่อผู้ถูกกระทำเป็นฝ่ายให้การ จึงเป็นการเข้ามาลดทอนอำนาจรัฐ ในด้านที่ทำให้รัฐกลายเป็นผู้ร้าย และไม่คำนึงถึงความรู้สึกของคนเล็กๆในสังคม

การเล่าเรื่องของหญิงท้อง ๔ เดือน นอกจากจะเป็นการบอกเล่าเรื่องราวความเดือดร้อนของเธอและครอบครัวแล้ว ยังเป็นการเล่าเรื่องที่เผยให้เห็นคู่ตรงข้ามระหว่างท้องถื่นกับรัฐ ในฐานะของการเป็นผู้เลี้ยงชีวิตกับผู้ทำลายชีวิตอีกด้วย กล่าวคือ การที่ผู้เล่าเป็นหญิงและเพิ่มสถานะพิเศษขึ้นมาเป็นหญิงมีครรภ์ เล่าชีวิตลำบาก ของตนเองและครอบครัวอันเกิดจากการสร้างเขื่อนของรัฐ สิ่งที่ดีติดตามมานอกจากเนื้อหาสาระที่เธอเล่าคือสัญลักษณ์ในการถ่ายทอดเรื่องเล่า เมื่อเธอมีได้เป็นเพียงใครคนใดคนหนึ่งก็ได้ แต่การพ่วงเอาอายุครรภ์ ๔ เดือน ติดตามพร้อมกับ เรื่องเล่าจึงสื่อให้เห็นว่าเธอเป็น ผู้โอบอุ้มชีวิต ผู้ที่กำลังจะก่อกำเนิดชีวิต ขณะที่รัฐผู้ดำเนินการสร้างเขื่อนทับบ้านและที่ทำกินของเธอตกเป็นผู้ต้องหาในการทำลายชีวิต ในที่นี้คือการทำให้ผู้คนไร้บ้าน ไร้ที่อยู่อาศัย นำหนักของเรื่องเล่าที่เธอเล่าจึงกดทับไปที่ฝ่ายรัฐให้ช็อกกล่าวหาดังกล่าวเน้นย้ำความโหดร้ายมากขึ้น

ในกระแสโลกาภิวัตน์ ข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกระตุ้น เน้นย้ำการแสดงให้ดำเนินการแสดงต่อไป เป็นเวทีให้ท้องถื่นได้มีโอกาสนำเสนอปัญหาและความเดือดร้อนของตน ข่าวสารจึงเป็นทั้งตัวกลางและตัวการที่แบ่งแยกให้เกิดตัวละครสองฝ่ายขึ้นมา ในเรื่องเล่า จัดข้างระหว่างท้องถื่นกับรัฐ โน้มน้าวใจให้ผู้คนรับรู้ถึงความสูญเสียและเกิดอารมณ์สะเทือนใจจากการประกอบสร้างของข่าวสาร ซึ่งบทบาทของข่าวสารในด้านของการประกอบสร้างอารมณ์สะเทือนใจนี้เอง ด้านหนึ่งจึงถูกมองว่า มันคือการสร้างขึ้นเพื่อเล่นกับอารมณ์ความรู้สึกของคน ข่าวสารในบางครั้งจึงไม่ต่างกับละครที่มีตัวเอก ตัวร้าย เพื่อสร้างความสงสารเห็นใจจากคนดู

งานเขียนเรื่อง “ในห้วงน้ำ” ผู้เขียนสร้างให้เห็นถึงการแบ่งข้าง จัดข้างระหว่างภาครัฐกับภาคท้องถื่นอย่างชัดเจน โดยกำหนดให้ท้องถื่นเป็นฝ่ายเรียกกร้อง ส่งเสียงออกมาเพื่อให้รัฐได้ยิน และจะได้จัดการช่วยเหลือ แก้ปัญหาต่อไป โดยมีสื่อเป็นกระบวนการจัดสร้างสำคัญที่จะทำให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนของประชาชนภาคท้องถื่นกลายเป็นสูตรสำเร็จตายตัว ซึ่งพอถูกนำเสนอมากไปเรื่อยๆ ความเดือดร้อนที่ถูกทำให้เป็นสูตรสำเร็จตายตัวนั้นก็ จะหมดพลังความหมาย ไม่สามารถสื่ออารมณ์ให้เกิดการแก้ไขผลักดันมากไปกว่าการเป็นอีกเรื่องเล่าหนึ่งทีเข้ามาในชีวิตประจำวัน

ฉันอ่านคำอาลัยและคำรำพึงรำพันเหล่านี้ไปเรื่อยๆ มันให้ความรู้สึก
ราวกับว่ากำลังอ่านนิยายสะเทือนใจเรื่องหนึ่ง ฉันจินตนาการไปว่าญาติ
ของผู้เสียชีวิตคงจะกล่าวคำเหล่านี้ด้วยความโศกเศร้าเสียใจ และบางคน
อาจพูดถึงคนที่เสียชีวิตไปด้วยน้ำตานองหน้า ... บางทีการได้รับความ
เดือดร้อนของคนอื่นก็มีประโยชน์ดีตรงที่ช่วยให้ลืมเรื่องราวต่างๆ ของตัวเอง
ลงได้ นี่คงจะเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ฉันชอบอะไรแบบนี้

(วินทกานท์, 2548 : 164)

การรับรู้ข่าวสารที่เข้ามามากมายในแต่ละวันทุกวันจึงกำลังจะกลายเป็นความชินชาให้
ผู้รับข่าวสารเห็นว่ามันก็เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นทุกวัน จำเจ ซ้ำซาก และไม่ก่อให้เกิดพลังขับเคลื่อนใดๆ
อีก เป็นแค่ข่าวสารหนึ่ง การรับรู้หนึ่งเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ข่าวสารที่สื่อนำเสนอเป็นเพียงปัจจัย
กระตุ้นหนึ่งที่ทำให้คนในสังคมได้รู้การมาปรากฏของชนกลุ่มหนึ่งเท่านั้น และหลายครั้งก็ถูกทำ
ให้รับรู้และเข้าใจว่าเป็นปัญหาระหว่างรัฐกับชาวบ้าน โดยมีคนในสังคมเป็นผู้ผู้ชม แต่ในความ
เป็นจริงของด้านที่สื่อไม่อาจนำเสนอได้ คือการฉายความเดือดร้อนลงไปในใจของทุกคนในสังคม
คนที่อยู่ร่วมในสังคมเดียวกัน โดยไม่แบ่งแยกพื้นที่เมือง - ชนบท เพราะทั้งเมืองและชนบทได้
เชื่อมต่อมาถึงกันจนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแล้ว ดังนั้น โลก กว้างใหญ่ของทุกคนหนึ่งจึงเป็นโลกที่
เชื่อมต่อกับโลกใบอื่นๆ ของคนอื่น ๆ ด้วยเช่นกัน ในโลกของข้อมูลข่าวสารที่เรารับรู้ทุกซอกทุกซอของกัน
แบ่งปันและกระจายเรื่องราวถึงกันและกันนี้ เราไม่อาจปิดตัวเองให้อยู่คนเดียวโดยไม่เกี่ยวข้องกับ
ใครได้อีกต่อไป

ฉันรู้สึกปลอดภัยเมื่ออยู่ในห้องน้ำ โลกในห้องน้ำเป็นโลกของ
ฉันคนเดียว ฉันนั่งลงกับพื้นห้องน้ำ ปล่อยให้ให้น้ำจากฝักบัวไหลลงไปตาม
ส่วนต่างๆ ของร่างกายที่เปลือยเปล่า ... น้ำตาของหญิงท้อง ๔ เดือนซึ่งต้อง
สูญเสียที่ดินทำกินและครอบครัวแตกกระจายไหลออกมาจากฝักบัวซึ่งมี
รูปทรงเหมือนฝักบัวในธรรมชาติจริงๆ

ก็น้ำนี้มาจากเขื่อน และน้ำในเขื่อนก็มาจากน้ำตาของหญิง
ท้อง ๔ เดือน ... น้ำตาของญาติพี่น้องของผู้เสียชีวิตที่ภาคใต้ น้ำตาของแม่
ผู้ซึ่งสูญเสียลูกไปในวินาทีที่ฉันเคยดู น้ำตาของชายอ่อนแอที่นั่งข้างฉัน

ทั้งหมดรวมกันไหลรินออกมา จากฝักบัว ฉันรู้สึกหนาวยะเยือกเหมือนจะเป็นไข้ รีบวิ่งออกมาจากในห้องน้ำ ในห้องน้ำซึ่งมีแต่น้ำตา และโลกในห้องน้ำก็ได้มีแต่ฉันคนเดียวอีกต่อไป

(วินทกานท์, 2548: 172)

จากตัวบท ในห้องน้ำ เป็นพื้นที่ส่วนบุคคล เป็นอาณาเขตเฉพาะ เป็นโลกส่วนตัวของคนแต่ละคน แต่ผู้เขียนก็แสดงให้เห็นว่า แม้ในโลกของความเป็นส่วนตัวที่เราคิดว่าไม่ต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับโลกของคนอื่นนั้น แท้ที่จริงโลกทั้งหมดต่างถูกเชื่อมเข้าหากัน เช่นเดียวกับเรื่องราวของผู้คนที่อยู่ไกลตัวจากการใช้ชีวิตของเราก็ยังเข้ามาเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับการดำรงอยู่ของเราไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ในที่นี้ ผู้เขียนได้นำเรื่องราวในภาคส่วนของท้องถิ่นที่ส่วนกลางมักจะรับรู้ได้ก็ต่อเมื่ออยู่ในรายการข่าวโทรทัศน์มาแสดงให้เห็นปรากฏในพื้นที่เฉพาะส่วนบุคคล และก้าวข้ามพื้นที่ส่วนบุคคลนั้นออกไปสู่พื้นที่สาธารณะ เพื่อแสดงให้เห็นว่าแท้ที่จริงแล้วท้องถิ่นกับเมืองไม่ได้ถูกทำให้แยกออกจากกันเลย เรื่องราวของท้องถิ่นก็อยู่แนบชิดกับโลกของคนเมือง ที่ไม่จำเป็นต้องรับรู้กันผ่านทางเครื่องรับโทรทัศน์เท่านั้น แต่อยู่ในชีวิตประจำวันที่ใช้ชีวิตนั่นเอง

ในโลกที่ข่าวสารเข้ามาโอบล้อมอยู่รอบๆตัวเราอย่างใกล้ชิดมากขึ้นจนไม่สามารถปฏิเสธการรับรู้ข่าวสารในชีวิตประจำวันได้นั้น ความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนที่อยู่ไกลจึงถูกทำให้มาเกี่ยวข้องกับสัมผัสได้อย่างใกล้ชิดโดยที่ระยะทางไม่มีผลของความแตกต่าง เรื่องราวของคนไร้บ้านจากการสร้างเขื่อนในภาคอีสานจึงเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนกรุงเทพฯ ให้ได้รับรู้ความเดือดร้อนนั้นได้ราวกับเหตุการณ์นั้นมาปรากฏชัดตรงหน้า แม้โลกของข่าวสารจะเป็นโลกของการปรุงแต่งและประกอบสร้าง การเลือกแสดงตัวให้ปรากฏต่อ อีกรายและผู้ชมต่างล้วนถูกเลือกสรรเพื่อโน้มน้าวให้สังคมโน้มน้าวมาอยู่ทางฝ่ายตน ขณะเดียวกันก็เป็นการฟ้องร้องต่อสังคมไปพร้อมกันด้วย แต่โลกของการปรุงแต่งเดียวกันนี้เองที่เป็นส่วนสำคัญในการคัดสรรและปรุงแต่งโลกของท้องถิ่นให้มีบทบาทและอำนาจในการต่อรองและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองได้

สื่อจึงเป็นช่องทางสำคัญทางหนึ่งที่เราสามารถสร้างพื้นที่ให้แก่คนธรรมดาในสังคม ที่ไม่มีสิทธิมีเสียงและปราศจากอำนาจในกา รเรียกร้องให้รัฐหันมาใส่ใจดูแล ทางเดียวที่จะทำให้รัฐสนใจคือการสร้างกระแสความสนใจให้เกิดขึ้นภายในสังคม เพื่ อทำให้ความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนกลุ่มหนึ่งในพื้นที่ห่างไกลเข้ามาเป็นเรื่องใกล้ตัวที่อยู่แนบชิดกับชีวิตประจำวันของผู้คนในเมืองหลวง

แม้ข้อต่อรองและการเรียกร้องจากภาคท้องถิ่นจะถูกทำให้กลายเป็นละครชีวิตที่ขายความเศร้า สะเทือนใจจนกลายเป็นความซ้ำซาก และส่วกลางก็เล่นบทของประโยชน์เพื่อส่วนรวมตลอดมา แต่ในที่สุดแล้ว ละครชีวิตของภาคท้องถิ่นก็แสดงให้เห็นว่าอารมณ์สะเทือนใจที่แสดงออกมานั้น มิได้สูญไปอย่างเปล่าดาย ท่ามกลางการแสดงอารมณ์อย่างล้นเกิน รวมทั้งน้ำตาของผู้สูญเสียทั้งหลาย ในด้านหนึ่งมันได้แสดงพลังในการโน้มน้าวเพื่อละลายอาการเพิกเฉย เย็นชาของผู้คนที่มองว่ารัฐไม่ใช่ให้ตระหนักร่วมในความทุกข์ของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน อย่างไม่แบ่งกันด้วยระยะทางและความห่างไกล สื่อทำให้ประสบการณ์ทุกข์สุขของมนุษย์ไม่ได้เป็นเรื่องไกลตัวอีกต่อไป แต่มันเข้ามาอยู่ในบ้านของเราทุกคน ในข่าวสารที่ได้รับ จากโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ และอินเทอร์เน็ต

เรื่องสั้นเรื่อง “ปากเปื่อย เท้าเปื่อย” ของจำลอง ฝั่งชลจิตร ผู้เขียนได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างทางการกับชาวบ้าน โดยมีเครือข่ายวิทยุชุมชนเป็นสื่อกลาง เมื่อเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมและการแพร่ระบาดของโรคปากเปื่อย เท้าเปื่อยในวัวควาย เกษตรกรผู้เดือดร้อนสามารถรับฟังข่าวสารและติดต่อขอความช่วยเหลือจากทางการ ซึ่งบางคนก็อาศัยวิทยุชุมชนของท้องถิ่นเป็นช่องทางหนึ่งในการบอกเล่าปัญหาของตนให้ทางการรับทราบ

จากตัวบท ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงอำนาจของรัฐและ อำนาจของท้องถิ่นที่เข้ามาปะทะปฏิสัมพันธ์กัน เกิดเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันทางอำนาจ การโต้แย้งและประนีประนอมกันในช่องทางของการใช้สื่อเพื่อเรียกร้องสิทธิและผลประโยชน์ของตน แม้ว่าสื่อสาธารณะจะเป็นช่องทางที่เปิดโอกาสให้ภาคท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็นหรือเรียกร้องสิ่งต่างๆตามหลักประชาธิปไตยในสังคมมากขึ้นก็ตาม แต่ภาคท้องถิ่นก็ยังคงถูกจำกัดสิทธิให้อยู่ในขั้นที่เรียกร้องหรือแสดงความคิดเห็นเท่านั้น ยังไม่สามารถไปถึงขั้นกำหนดและเปลี่ยนแปลงนโยบายที่ออกมาจากส่วนกลางหรือภาครัฐได้ สื่อสาธารณะ ที่เข้ามาในท้องถิ่นจึงยังกำหนดให้ท้องถิ่นเป็นฝ่าย “รับฟัง” และ “ร้องทุกข์” โดยมีกรอบของการคัดเลือก พิจารณาเพื่อดำเนินการโดยฝ่ายของภาครัฐอีกชั้นหนึ่งเป็นตัวกำกับ

ผู้ใหญ่บ้านเปิดวิทยุชุมชน ‘คลื่นเกษตรกร’ ถ่ายทอดสดส่งเสียงตามสายรับฟังได้ทั่วหมู่บ้าน ขณะนั้นนายเสียบกำลังเอนกายรับฟังความทุกข์ยากแสนสาหัสของผู้หญิงคนหนึ่ง

(จำลอง ฝั่งชลจิตร, 2550: 55)

จากตัวบท เราจะเห็นว่า วิทยุชุมชน ‘คลื่นเกษตรกร’ ไม่ได้เป็นคลื่นสาธารณะที่ใครๆ ก็เปิดได้อย่างเสรี แต่เป็นการเปิดโดยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นคนของทางการ การเปิดช่องทางสู่ผู้รับสารจึงยังเป็นการควบคุมที่อยู่เบื้องหลังของภาครัฐอีกที ในเรื่องปากเปื่อย เท้าเปื่อย เราจะเห็นถึงการที่รัฐเปิดพื้นที่สาธารณะให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมผ่านวิทยุชุมชน ขณะเดียวกันการใช้พื้นที่สาธารณะของท้องถิ่นก็ไม่ได้เป็นไปอย่างไร้ขอบเขตและ การควบคุม ด้วยตัวบทแสดงให้เห็นถึงปัญหาของการสื่อสารระหว่างป่าเหียน ตัวละครที่ใช้สื่อวิทยุชุมชนเพื่อขอความช่วยเหลือเรื่องน้ำท่วมกับทางการ กับผู้ดำเนินรายการของสถานีวิทยุชุมชน ซึ่งทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างท้องถิ่นกับรัฐ ความซบเซาของการร้องทุกข์และการรับเรื่องร้องทุกข์ ไม่ได้อยู่ที่อุปสรรคของใช้อุปกรณ์การสื่อสาร ซึ่งในที่นี้คือโทรศัพท์มือถือและสถานีวิทยุชุมชน แต่อยู่ที่การเข้าถึงอำนาจรัฐที่จะมีบทบาทในการรับผิดชอบจัดการแก้ปัญหา การเข้าไม่ถึงอำนาจรัฐคือความคลุมเครือ ไม่ชัดเจนไม่สามารถระบุตัวตนของป่าเหียน ผู้ขอความช่วยเหลือได้

“ป่าเหียนช่วยบอกผมว่าป่าอยู่หมู่บ้านไหน ผู้ใหญ่บ้านชื่ออะไร ” ผู้ดำเนินรายการหนุ่มขอรายละเอียด

“ป่าไม่รู้หมู่บ้านที่เท่าไร จำไม่ได้เสียแล้ว”

“อ้าว..ถ้าป่าไม่บอกเป้าหมายให้ชัดเจน แล้วเขาจะลุยน้ำเข้าไปช่วยอย่างไร

ป่าพูดทั้งใหญ่ทั้งเล็ก น้ำก็เขียว”

“อย่าให้ป่าบอกเลย เดี่ยวเขามาต่อว่าป่าอีก”

“ใครจะว่าล่ะ ป่าเป็นราษฎรลูกบ้านเขาก็ต้องดูแลอยู่แล้ว”

“ก็พวกของเขานั่นแหละ”

“เขาไหน...ป่าช่วยบอกชื่อได้มั๊ย ?” ผู้ดำเนินรายการรุกไล่หมายจะช่วยจัดความเดือดร้อนอย่างเต็มความสามารถ

(จำลอง ฝั่งชลจิตร, 2550: 57)

การไม่ยอมระบุตำแหน่งแห่งที่ของตัวเองของป่าเหียน คือการปกปิดตำแหน่งแห่งที่ที่แท้จริงของตนเองกับทางการเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกตรวจสอบ เนื่องจากตนเองได้ใช้ช่องทางที่ทางการเปิดสื่อสารสาธารณะเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนจากโรคระบาดที่มากับน้ำท่วม มของชาวเกษตรกรในการแสวงหาผลประโยชน์เพิ่มเติม คือการเรียกร้องของความช่วยเหลือและถุงยังชีพจากรัฐบาล ซึ่งป่าเหียนได้ใช้สิทธินั้นโดยผ่านการเรียกร้องออกอากาศทางวิทยุ ซึ่งด้านหนึ่งจึงแสดงให้เห็นถึงความบกพร่องของทางการที่ให้ความช่วยเหลือไม่ทั่วถึง หรือไม่ทันทั่วถึง การเผยแพร่ด้านลบของทางการออกสู่พื้นที่สาธารณะของป่าเหียนจึงถูกโต้ตอบจากทางการ ด้วยการละเลยหรือปฏิเสธความรับผิดชอบ โดยให้มาเรียกร้องเอาจากวิทยุชุมชนที่ไปออกอากาศขอความช่วยเหลือแทน

“ป่ายังไม่ได้รับความช่วยเหลืออะไรเลยจริงรี ป่าเหียนต้องพูดความจริงนะ” ผู้ดำเนินรายการคาดคั้น

“ก็ได้มั้ง แต่พอยาใส่ที่ไหนล่ะ”

“ทำไมถึงไม่พอ ?”

“ก็เขาให้น้อย...เขาบอกให้ป่าไปเอากับทางคลื่นเกษตรกร”

“อ้าว..ทำไมล่ะ ?”

“เขาบอกว่าป่าร้องเรียนไปทางวิทยุทำให้เขายุ่งกันใหญ่ ผู้ใหญ่บ้านมาสอบถามเขา ใครๆก็มาถามเขาๆ เลยไม่ยอมให้”

“เขาไหน ป่าช่วยบอกชื่อสักคนได้มั๊ย ?”

“ทั้งหมดของเขานั้นแหละ ทุกคนนั่นแหละ”

(จำลอง ฝั่งชลจิตร, 2550: 65)

จากตัวบท การสร้างพื้นที่สาธารณะสู่ท้องถิ่นในยุคโลกาภิวัตน์ที่ปัจจัยทางการสื่อสารเอื้อให้ท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทในการต่อรองกับอำนาจศูนย์กลางได้มากขึ้นนั้น แต่ก็ยังไม่ได้เป็นไปโดยอำนาจของท้องถิ่นอย่างแท้จริง หากแต่ท้องถิ่นถูกควบคุมให้อยู่ในรูปของการเชื่อฟังและการให้รางวัล ในเรื่อง ผู้เขียนเล่าเรื่องถึงตัวละครหญิงชาวบ้าน 2 ตัวเป็นคู่เทียบกัน คนหนึ่งคือป่าเหียน ชาวบ้านที่โทรเข้ารายการคลื่นเกษตรกรเพื่อร้องทุกข์ขอถุงยังชีพที่ยังไม่ได้รับจากทางการ อีกคนหนึ่งคือยายเสียบ ตัวละครที่เป็นผู้ฟังรายการคลื่นเกษตรกร ซึ่งตัวยายเสียบเองก็มีปัญหาเรื่องการแพร่ระบาดของโรคปากเปื่อยเท้าเปื่อยในวัวควาย และผลกระทบบ อื่นๆที่มาจากน้ำท่วม แต่ยาย

เสียบเป็นลูกบ้านที่ไม่สร้างปัญหาให้ทางการ ด้วยการไม่ไปเรียกร้องสิทธิของตนออกรายการ
 สาธารณะ ยายเสียบจึงได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานบริหารส่วนท้องถิ่นในหมู่บ้านของตน
 เป็นอย่างดี ในขณะที่ป่าเหียนกลับถูกบ้ายเบี่ยงจากทางการที่จะเข้ามา าช่วยเหลือเพราะเห็นว่
 การไปร้องทุกข์ออกสถานีวิฑูษุมชนของป่าเหียนทำให้หน่วยงานของเขาถูกตรวจสอบ ป่าเหียนจึง
 เป็นบุคคลที่ถูกปฏิเสธและถูกละเลยที่จะให้ความช่วยเหลือ

การกระทำของป่าเหียน ลูกบ้านที่เรียกร้องสิทธิกับทางการ กับยายเสียบลูกบ้านที่รอรับ
 ความช่วยเหลือ จากทางการ จึงแสดงให้เห็นความแตกต่างของผลที่ได้รับต่างกันด้วย กล่าวคือ
 ในกระแสของการเข้าถึงสื่อสาธารณะได้มากขึ้นของท้องถิ่น แต่ในทางปฏิบัติ รัฐซึ่งเป็นศูนย์กลาง
 อำนาจก็พยายามที่จะสร้างกรอบและกฎเกณฑ์ในการควบคุมท้องถิ่นด้วยการให้ความช่วยเหลือ
 แก่ผู้ที่ยินยอม พร้อมเชื้อฟังรัฐ ยายเสียบจึงเป็นตัวอย่างของผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐอย่าง
 ทันทีทันใด ในขณะที่ป่าเหียนผู้ร้องขอเป็นผู้ที่ถูกละเลย หรือเป็นผู้ที่รัฐไม่ยอมให้ความช่วยเหลือ
 เอาใจใส่เพราะหวังสิ่งของช่วยเหลือจากทางการจากหลายๆส่วนทางด้วยการพยายามเข้าถึงพื้นที่
 สาธารณะจนถูกมองว่าเป็นการกระทำที่มีเจตนาฉวยผลประโยชน์เข้าตนเองให้มากขึ้นกว่าที่
 ควรได้รับ ซึ่งการกระทำดังกล่าวก็แผ่ขยายวงกว้างออกไปไม่ต่างกับโรคติดต่อปากเปื่อย เท้าเปื่อย
 ที่ระบาดในวัวควาย

สื่อสาธารณะ นอกจากจะเป็นช่องทางในการเป็นเวทีที่ให้ท้องถิ่นลุกขึ้น มาตอบโต้
 แลกเปลี่ยนการให้ความหมายระหว่างท้องถิ่นกับรัฐแล้ว ในทางกลับกัน รัฐก็พยายามเป็นฝ่ายยึด
 พื้นที่สื่อเพื่อรักษาอำนาจของตนด้วยการควบคุมและกำหนดในการวางระดับชั้นอำนาจผ่านการให้
 รางวัลและการลงโทษ สื่อจึงเป็นช่องทางในการสื่อสารและเป็นพื้นที่ในการช่วงชิง เพื่อสร้าง
 ผลประโยชน์ให้กับแต่ละฝ่าย เมื่ออำนาจสามารถเลื่อนไหลและเปลี่ยนข้างได้ตลอดเวลาขึ้นอยู่กับ
 เงื่อนไข เวลาและบริบททางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่นกับรัฐจึงไม่ได้เป็นไปในทิศทาง
 เดียวว่าฝ่ายใดเป็นฝ่ายกำหนดควบคุมหรือฝ่ายใดเป็นฝ่ายถูกควบคุม การเปิดพื้นที่สาธารณะอาจ
 เป็นช่องทางสำคัญช่องทางหนึ่งที่ทำให้ท้องถิ่นได้ปรากฏตัวตนและนำเสนอตัวตนตอบโต้กับการ
 ปกครองจากส่วนกลางได้ แต่ก็ไม่ใช่ว่าท้องถิ่นจะสามารถเรียกร้องและต่อรองกับอำนาจรัฐได้อย่าง
 เบ็ดเสร็จเสมอไป เพราะในการไหลเวียนของสื่อและข่าวสารก็มีการเปิดพื้นที่ เพื่อหาผลประโยชน์
 ให้ตนเองร่วมไปกับกระบวนการตรวจสอบอยู่เสมอ

4.1.1.2 ท้องถิ่นที่ปฏิเสธอำนาจรัฐในช่องทางของสื่อ

ในท่ามกลางการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร สื่อเป็นเพียงช่องทางหนึ่งของการนำเสนอ ข่าวสารที่นักเขียนร่วมสมัยมองว่า ในโลกของกระแสโลกาภิวัตน์ สื่อไม่ได้อยู่ในฐานะของการเป็น ผู้ชี้นำ ชักจูงหรือกดทับให้สังคมยอมตามแต่เพียงประการเดียวเท่านั้น เพราะสังคมเมื่อรับสื่อแล้วก็ มีความคิดในการตั้งเห็นตามและเห็นต่างไปกับการรายงานของสื่อในบริบทที่แตกต่างกันออกไป อัศศิริ ธรรมโชติ กล่าวถึงการต่อต้าน ต่อรอง ของท้องถิ่นที่สัมพันธ์อยู่กับการนำเสนอข่าวของสื่อ สื่อทำหน้าที่แพร่กระจายข่าวสารไปที่ต่างๆในเครือข่ายของการรับสัญญาณ แต่ก็ไม่สามารถนำ ความคิดและเจตนารมณ์ของผู้ส่งสารนำเสนอและส่งสารออกไปได้อย่างสมบูรณ์ตามเจตนารมณ์ ของผู้ส่งสาร ในที่นี้ ท้องถิ่นนิยมได้ทำการต่อต้าน เล่นล้อและลดทอนเนื้อหาข่าวของสารที่ส่งออกมาให้ กลายเป็นเพียงเรื่องที่เชื่อไม่ได้ หรือไม่น่าเชื่ออีกต่อไป

งานเขียนเรื่อง “ซูเปอร์แมน (ไทย)” ของอัศศิริ ธรรมโชติ ผู้เขียนใช้ตำนานเรื่องยอดมนุษย์ ซูเปอร์แมน ที่เป็นที่รู้จักไปทั่วโลกมาล้อกับกระแสอำนาจหลักจากฝ่ายรัฐที่เป็น ศูนย์กลางในการ บริหารประเทศ และประกาศเจตนารมณ์การทำงานผ่านสื่อโดยการสร้างภาพเปรียบเทียบระหว่าง ซูเปอร์แมนในตำนานกับบุคคลที่ผู้เขียน นำมาเปรียบกับการเป็นซูเปอร์แมน กล่าวคือ ซูเปอร์แมน ผู้ทำหน้าที่พิทักษ์โลกและปราบเหล่าร้าย ที่กำเนิดมาจากสังคมสหรัฐอเมริกา และ เป็นที่รู้จักและ ยอมรับไปสู่สังคมประเทศต่างๆทั่วโลก ซูเปอร์แมนจึงเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นวีรบุรุษ ซูเปอร์แมนผู้นี้เป็นสัญลักษณ์แห่งอำนาจและคุณธรรมของอเมริกา และเป็นผู้พิทักษ์โลกและ มนุษยชาติผู้อ่อนแอ เป็นตำรวจคนแรกของโลกก็ว่าได้ (อัศศิริ ธรรมโชติ 2549 : 288) อัศศิริใช้ ซูเปอร์แมนยอดมนุษย์มาสู่การกล่าวถึงบุคคลพิเศษผู้ตั้งตัวเป็นซูเปอร์แมน ผู้จะมาดูแลพิทักษ์โลก ในยามที่สังคมกำลังเดือดร้อนและต้องการความช่วยเหลือ

“ใครวะคือซูเปอร์แมนของคนไทย” คนไทยผู้สงสัยถาม

“ก็นั่นยังงี้...” คนไทยผู้ให้คำตอบชี้มือไปที่จอโทรทัศน์

ภาพของใครคนหนึ่งกำลังส่งเสียงแจ้วๆอยู่กับจอโทรทัศน์

...เรากำลังแก้ปัญหาความยากจนทั้งระบบ คนจนจะต้องหมดไปจาก

เมืองไทยภายในหกปีนี้ ไขหัวคนจะต้องสูญพันธุ์ไปจากประเทศ

เช่นเดียวกับปัญหาภาคใต้จะต้องสงบลง สี่ปีซ่อม สี่ปีสร้างชาติ...

มีเสียงคน(ไทย)ขาประจำเอ่ยขึ้น
 “เฮ้อ...ซูเปอร์แมนตายแล้วจริงๆวะ”

(อัศศิริ ธรรมโชติ, 2549: 288)

ในที่นี้ ผู้ที่ใช้สื่อโทรทัศน์ในการยืนยันบทบาทหน้าที่ของตนเองด้วยการให้ความเชื่อมั่นแก่ประชาชนผู้รับข่าวสาร ในภารกิจต่างๆที่ผู้ใช้โทรทัศน์เป็นสื่อต้องการเผยแพร่ผลงานความคิดของตนไปสู่สังคม แต่อัศศิริก็ตั้งใจให้การล้อแนวคิดเรื่องวีรบุรุษที่จะเข้ามาปกป้องสถานการณ์ที่กำลังย่ำแย่ หรือเข้ามาเป็นผู้พิทักษ์ที่คนในสังคมเฝ้าเรียกร้องเช่นเดียวกับการเรียกหาซูเปอร์แมน มาสวมทับภาพบุคคลที่มาปรากฏตัวในช่องทางของสื่อโทรทัศน์ แต่สารที่ส่งมาจากผู้ส่งสารก็ถูกตีความแตกต่างกันไปจากผู้รับสาร ดังนั้น แม้ผู้รับสารจะเสนอสารที่แสดงถึงการเข้ามาขจัดปัดเป่าความทุกข์ ความเดือดร้อนให้แก่คนในสังคม ไม่ต่างอะไรกับการเป็นฮีโร่อย่างซูเปอร์แมน แต่เมื่ออำนาจการตัดสินใจ การเลือกที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อตามสารที่ส่งออกนั้นเปลี่ยนข้างมาอยู่ที่ผู้รับสาร อำนาจของผู้ส่งสารจึงหมดไป ซึ่งถูกเน้นย้ำอีกครั้งหนึ่งจากผู้รับสารนั้นว่า ..ซูเปอร์แมนตายแล้วจริงๆ

การต่อรองกับศูนย์กลางอำนาจที่กำหนดโดยรัฐ โดยท้องถิ่นร่วมมือกับสื่อเพื่อสร้างตนเองให้มีบทบาทเป็นผู้กระทำการจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงและการพลิกกลับของชั่วคราวที่เคยรวมไว้ที่ศูนย์กลางให้กระจายและขยายขอบเขตไปยังกลุ่มคนต่างๆในสังคมได้มากขึ้น นอกจากนี้ นักเขียนไทยร่วมสมัยยังใช้วรรณกรรมเป็นบทบาทในการต่อรองอำนาจ การเรียกร้องความเป็นธรรม รวมไปถึงการปฏิเสธการใช้อำนาจของรัฐที่เคยรวมศูนย์อยู่กับส่วนกลางและมีอำนาจในการสั่งการและตัดสินใจได้อย่างเต็มที่ แต่ในยุคที่เทคโนโลยีข่าวสารเลื่อนไหลไปในวงกว้าง อำนาจรัฐสามารถถูกลดทอนและถูกตรวจสอบได้จากกลุ่มบุคคลต่างๆ และ ช่องทางหนึ่งที่เป็นโอกาสในการแสดงสิทธิเสียงของตนคือช่องทางของการใช้สื่อสาธารณะ

เรื่องสั้นเรื่อง “คลื่นภายใน” ของชาติวุฒิ บุญรักษ์ เป็นเรื่องราวที่กล่าวถึงผู้คนกลุ่มอาชีพต่างๆ จากที่ต่างๆ ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์เดียวกันคือเหตุการณ์สึนามิ ที่พัดพาล้างก่อสร้างและคร่าชีวิตผู้คนไปเป็นจำนวนมาก ตัวบทได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของสื่อกับท้องถิ่นในการที่ท้องถิ่นนำสื่อมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างอำนาจต่อรอง หรือสร้างภาวะกดดันได้กลับไปสู่ศูนย์กลางอำนาจที่เคยผูกขาด ซึ่งในที่นี้คืออำนาจรัฐ บทบาทของสื่อทางอินเตอร์ เน็ตกลายเป็นช่องทางสำคัญที่ทำหน้าที่แสดงสิทธิและเสียงของคนในสังคม

ผู้เขียนเล่าถึงเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ ภัยธรรมชาติครั้งรุนแรงที่ส่งผลกระทบต่อคนกลุ่มต่างๆ ในสังคม ตั้งแต่ป้อม แรงงานอพยพ เรื่องกิตติ์เจ้าของริสอร์ทหรู นาวิณ นายตำรวจที่เข้ามาเป็น หัวหน้าทำคดี ในการนำทีมมาพิสูจน์ศพคนตายในเหตุการณ์คลื่นยักษ์พัดถล่ม และที่สำคัญคือ กลุ่มคนที่มองไม่เห็นในสังคมที่เข้ามาเป็นเสียงสาธารณะในการแสดงความคิดเห็น คัดค้านและ ตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ บุคคลต่างๆ เหล่านี้เข้ามาเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันจากการได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์เดียวกัน

เหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิพัดถล่มชายฝั่งทะเลของประเทศไทย ทำให้บุคคลต่างๆ ตั้งแต่ระดับ เจ้าของริสอร์ทหรูจนถึงแรงงานอพยพยากจนได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ที่สร้างความสูญเสียใน ครั้งนี้ ท่ามกลางความสูญเสียและซากปรักหักพัง โดยเฉพาะเมื่อเกิดขึ้นกับแหล่งที่ องเที่ยวทาง ทะเล ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจระดับชาติ ผู้เขียนได้กล่าวถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลต่างๆ ที่ อยู่ต่างสถานที่ ต่างเวลา มาแสดงให้เห้ นถึงความเกี่ยวข้องโยงใยถึงกัน ทุกสิ่งล้วนสัมพันธ์กันอยู่ ภายใต้อาณาจักรเดียวกันนี้ โดยมีสื่อเข้ามาเป็นบทบาทสำคัญในการชี้ อมร้อย แสดงให้ปรากฏ รวมไปถึงสร้างแรงกระทบจากปฏิกิริยาทางสังคม

นาวิณ นายตำรวจระดับนายพลที่ได้รับรายงานเหตุการณ์ความสูญเสียขณะที่เขากำลังอยู่ ในประเทศเยอรมนี เมื่อกลับมาถึงเมืองไทย นาวิณจัดแถลงข่าวเรื่องอำนาจในการตรวจสอบสึนามิ ว่าควรเป็นหน้าที่ของตำรวจ ไม่ใช่ของหมอ หลังจากนั้นก็มีกระแสแสดงความคิดเห็นต่อการแถลง ขาวนี้ออกมามากมายในเว็บบอร์ดสาธารณะทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งความคิดเห็นนั้นล้วนเป็นการ ตำหนิ และไม่เห็นด้วย

บทบาทของอินเทอร์เน็ตในการเป็นช่องทางสื่อสารสาธารณะที่เชื่อมโยงเครือข่ายไปได้ ทุกมุมโลก ได้ เปิดพื้นที่ให้คนธรรมดาเข้ามาต่อรองกับอำนาจด้วยการลบช่องว่างระหว่างบุคคลที่ ถูกกั้นไว้ด้วยตำแหน่งและอำนาจหน้าที่ทางสังคม กล่าวคือ เมื่อการแถลงข่าวของนาวิณในฐานะ เป็นตำรวจระดับนายพล ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการได้ถูกทำให้กลายเป็นประเด็นสาธารณะ และประเด็นสาธารณะดังกล่าวนี้ก็ถูกนำมาแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสาธารณะที่บุคคล ใดจะเข้า มาแสดงความคิดเห็นก็ได้ อำนาจการจัดการของนาวิ นจึงไม่นิ่งอยู่กับที่อีกต่อไป โดยเฉพาะ อย่างยิ่ง เมื่อการโต้กลับที่มาจากสื่อเป็นสิ่งที่ไม่ระบุตัวตน (การไม่ต้องใช้ชื่อจริงในกระทู้แสดง ความคิดเห็น) อำนาจจึงมาจากกลุ่มคนหลากหลาย เลื่อนไหลและไม่คงที่ ดังตัวอย่าง

ความคิดเห็นที่ 23 โดย แล้วจะร้องเพลงชาติไทยให้ใครฟัง

หลบหลังผู้หญิงที่อยู่หลังกองศพอีกที แล้วค่อยโผล่มาออกโรงเอาหน้ารีใจ ...
เนียนะตำรวจ

ความคิดเห็นที่ 74 โดย คิดใหม่ได้นะน้อง

นาวินช่วยแตก !!!

ความคิดเห็นที่ 83 โดย นิกไม่ถึง

มีผ้าถุงเหลือๆมั๊ย...ช่วยเอาไปบริจาคให้มันที

ความคิดเห็นที่ 177 โดย ลั่นสองแฉก

เห็นรูป I แก่นี้บจนจ อยากกระโดดถีบคอมกรูจริงๆ ตอนมึงงาน มารดาไม่ทำ
ตอนนี้อยากได้หน้าได้ตั้งค์ อยากดั่งอย่างหมอเค้าก็ทำงานให้หนักสิ
ไอ้ช้อจจาเฮ้ย !

(ชาติวุฒิมิ บุญยรักษ์, 2550: 164-165)

ในที่นี้ สื่อได้เข้ามาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างอำนาจต่อรอง ตรวจสอบและเห็นแย้งกับอำนาจหลักในสังคม เพราะในโลกนอกขอบเขตของการใช้สื่อสาธารณะ ตำแหน่งนายพลของนาวินมีอำนาจที่ประชาชนธรรมดาไม่อาจใช้สิทธิ์ตรวจสอบหรือแสดงความคิดเห็นแย้งได้หากไม่ผ่านกระบวนการที่ทางราชการกำหนดก่อน เช่น ต้องแสดงบัตรประชาชน แจ้งชื่อ – นามสกุล ถูกบันทึกประวัติเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อใช้เป็นหลักฐาน เป็นต้น แต่ในโลกของสื่อสาธารณะที่ผู้ใช้สื่อไม่ต้องแสดงตัวตน ตำแหน่งนายพลของนาวินจึงเป็นสิ่งที่ปราศจากความหมาย เนื่องจากอำนาจไม่ได้ติดอยู่กับชื่ออีกต่อไป นาวินจึงกลายเป็นคนของสาธารณะที่เป็นคนธรรมดาเท่ากับบุคคลอื่นในสังคม พื้นที่สาธารณะในโลกอินเทอร์เน็ตจึงเป็นพื้นที่ของการสร้างอำนาจและการถูกลบอำนาจ ขึ้นอยู่กับตำแหน่งแห่งที่ของบุคคลที่กระทำการ ในที่นี้ คนเล็กๆที่ไม่ปรากฏชื่อ แต่ใช้ชื่อด้วยนามแฝงได้เข้ามาเป็นเสียงสำคัญที่มีผลสะท้อนต่ออำนาจหน้าที่ทางการงานของนายตำรวจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นาวินทิ้งตัวลงกับพนักเก้าอี้อย่างหมดแรงพลา งถอนหายใจเฮือกใหญ่
เขาไม่คาดคิดมาก่อนเลยว่าผลกระทบที่ตามมาหลังการจัดแถวแถวจะ
รุนแรงถึงเพียงนี้ เหลืออีกไม่กี่ปีก็จะเกษียณอยู่แล้วเชียว ไม่น่ามาพลาด
ง่ายๆกับเรื่องแบบนี้เลย หากสามารถขอพรจากผู้วิเศษได้สักข้อ เขาจะขอให้

ตัวเองย้อนเวลากลับไปเมื่อวานนี้ เขาสาบานว่าจะไม่มีวันทำอะไรเช่นนั้น
อีกเลย

(ชาติวุฒิ บุญยรักษ์, 2550:116)

ในโลกที่ขับเคลื่อนไปด้วยการไหลเวียนของเงินทุน ผู้คน ข้อมูลข่าวสาร และสื่อเทคโนโลยี กระแสโลกาภิวัตน์ก็ไม่ต่างอะไรกับกระแส คลื่นยักษ์ที่ถาโถมเข้ามาสู่ผู้คน และในกระแส โลกาภิวัตน์ที่ถาโถมเข้ามานั้น ก็ได้เข้ามาทั้งในด้านที่เป็นการสร้างฐานอำนาจ ขณะเดียวกันก็ ก่อกวนเขาอำนาจนั้นได้ด้วยเช่นกัน ดังนั้น แม้นาวินจะเป็นนายตำรวจระดับนายพลที่มีอำนาจมาก แต่เมื่อถูกตรวจสอบและถูกวิพากษ์อย่างหนักจากคนในสังคมที่เข้ามาใช้พื้นที่สาธารณะทาง อินเทอร์เน็ตก็ส่งผลให้อำนาจของเขาสิ้นคลอน จนในที่สุดก็ไม่สามารถดำรงอยู่ในตำแหน่งอำนาจ นั้นได้อีกต่อไป

4.1.2 การเล่นล้อกับวัฒนธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์

โฮมี บาบา (Homi K.Bhabha) นักทฤษฎีแนวหลังอาณานิคม (post-colonial) ได้นำเสนอ ความคิดที่ว่าด้วยการต่อต้านอำนาจกระแสหลักของเจ้าอาณานิคม แนวคิดสำคัญของทฤษฎีนี้คือ การมองว่า ในความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าอาณานิคมกับผู้อยู่ใต้อาณานิคม หรือในความสัมพันธ์ ระหว่างโลกกับท้องถิ่นนั้น ไม่ได้เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะที่เจ้าอาณานิคมหรือโลกจะมีอำนาจเหนือ และสามารถควบคุมท้องถิ่นหรือผู้ที่ อยู่ใต้อำนาจได้อย่างเบ็ดเสร็จ เพราะอำนาจเป็นสิ่งไม่ สมบูรณ์ในตัวเอง มันไม่นิ่งและสามารถเปลี่ยนข้างได้ตลอดเวลาเมื่อมีการต่อต้านและโต้กลับ (Huddart,2006: 3) บาบามีความเห็นที่ว่า เมื่อวัฒนธรรมโลกและวัฒนธรรมท้องถิ่นมาพบกันจะเกิด การต่อรองทางความหมายของวัฒนธรรม (negotiation of cultural meaning)

บาบาอธิบายว่า ความหมายทางวัฒนธรรมไม่ได้ถูกกำหนดหรือสร้างขึ้นจากเจ้าอาณานิคม แต่ความหมายทางวัฒนธรรมของเจ้าอาณานิคมได้เปิดสู่การเปลี่ยนแปลงโดยพลเมืองที่อยู่ ใต้อาณานิคม เช่นเดียวกับความหมายของตัวบท (colonial text) ที่ไม่ได้ถูกควบคุมโดยผู้แต่ง ดังนั้น เมื่อเจ้าอาณานิคมกับผู้อยู่ใต้อาณานิคมมาพบกัน จึงมีองค์ประกอบของการต่อรองทาง วัฒนธรรมเกิดขึ้น งานของบาบาได้เน้นและเพิ่มความสำคัญให้แก่ผู้กระทำการ (agency) ที่เป็น

ผู้อยู่ใต้อาณานิคม และมีส่วนร่วมในการต่อต้านความเป็นอาณานิคม ที่ต้องการสลายอำนาจของการครอบงำทางวัฒนธรรม

ดังนั้น ความซับซ้อนที่ผสมกันของแรงดึงดูดและแรงผลักดันที่มีอยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าอาณานิคมกับผู้อยู่ใต้อาณานิคม ในความสัมพันธ์ของการอยู่ระหว่าง (in-between) นี้ ฝ่ายที่อยู่ใต้อาณานิคมก็ไม่สามารถต่อต้านหรืออยู่ตรงข้ามไปในทางใดทางหนึ่งได้อย่างสุดทางหรือเด็ดขาด แต่มีทั้งการสนับสนุนด้วยการยอมตาม และการต่อต้านหรือความต้องการที่จะโค่นล้มอำนาจที่ควบคุมอยู่ในทฤษฎีของบาวา ambivalence เข้ามาสลายอำนาจอันเบ็ดเสร็จเด็ดขาดของเจ้าอาณานิคม กล่าวคือ เจ้าอาณานิคมต้องการทำให้ผู้อยู่ใต้อาณานิคมยอมจำนนและเชื่อฟังในคุณค่าที่เจ้าอาณานิคมได้มอบให้ แต่เมื่อมีการรับ มันไ้ ดั้มีการปฏิเสธ และต่อรอง เป็นการท้าทายกับอำนาจหลักด้วยการทำให้ความเชื่อหลักที่เคยเชื่อกันมาเป็นสิ่ งที่หาสาระไม่ได้ เป็นการตั้งคำถามกับอำนาจและการใช้อำนาจนั้น (Ashcroft, Griffiths, Tiffin, 1998: 13)

เมื่อผลที่เกิดจากการข้ามพรมแดนทางวัฒนธรรมคือทำให้วัฒนธรรมมีการผสมผสานกัน (Hybridization) ซึ่งการผสมผสานทางวัฒนธรรมนี้ไม่ใช่เพียงการนำวัฒนธรรมหนึ่ง ึ่งไปรวมกับอีกวัฒนธรรมหนึ่งเท่านั้น แต่การผสมผสานทางวัฒนธรรมนั้นเกิดการหลอมรวมและเกี่ยวพันในทางที่เป็นทั้งแรงผลักดันและแรงดึงดูด (ambivalence) จากวัฒนธรรมทั้งสองทาง บาวาได้อธิบายถึงการผสมผสานกันทางวัฒนธรรม (cultural hybridisation) ไว้ว่า วัฒนธรรมทุกวัฒนธรรมจะมีลักษณะเป็นแบบพันธุ์ทาง (hybrid) ทั้งสิ้น เพราะโดยธรรมชาติแล้ว ไม่เคยมีวัฒนธรรมใดที่เป็นหนึ่งเดียว แต่ทุกวัฒนธรรมจะมีความหลากหลาย (diverse) และแตกต่าง (different) ไม่มีวัฒนธรรมใดที่สมบูรณ์ในตัวเอง หากแต่ทุกวัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงอย่างสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอื่น ๆ ตลอดเวลา โดยบาวาได้กล่าวถึงประเด็นเรื่องความเป็นโลกและความเป็นท้องถิ่นไว้สองประการคือ

ประการแรก วัฒนธรรมทั้งหลายในโลกจะยังยืนอยู่ได้ก็ด้วยลักษณะของความเป็นพลวัต (dynamic) และการปรับเปลี่ยนตลอดเวลา ประการที่สอง เส้นทางการพบกันระหว่างวัฒนธรรมโลกและวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่เคยเป็นไปในทิศทางเดียว แต่จะก่อรูปลักษณะไปในลักษณะ “ซึ่งกันและกัน” คือมีการผสมผสาน (articulation) การแลกเปลี่ยน (exchange) การขัดแย้ง (conflict) การเลือกเพียงบางเลี้ยวส่วน (co-optation) และการต่อรอง (negotiation) เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมจึงอยู่บนพื้นฐานของการผสมข้ามวัฒนธรรม และเป็นพื้นที่ใหม่ของการ

ต่อรองทางความหมายและการแสดงตน (a new site of negotiation of meaning and representation) (กาญจนา แก้วเทพ, 2545: 355 - 356)

สิ่งที่น่าสนใจในสังคมที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมอันเข้มข้นนี้คือเรื่องของพื้นที่ที่อยู่ระหว่าง (in-between space) หรือพื้นที่ระหว่างสองวัฒนธรรม ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ความแตกต่างทางวัฒนธรรม มาพบกันและปะทะกัน และในการปะทะกันนั้นทำให้เกิดอำนาจของการโต้กลับและการต่อรอง ระหว่างวัฒนธรรมกระแสหลักกับวัฒนธรรมก ะแสย่อยจากคนในสังคมที่กระแสโลกผลักดันให้ พวกเขาต้องก้าวข้ามพรมแดนนี้ไปมาอยู่เสมอ แต่สิ่งที่สำคัญคือ ในกระแสโลกาภิวัตน์ที่ขับเคลื่อน โดยบทบาทของเทคโนโลยีการสื่อสารในการข้ามพรมแดนนั้น บทบาทของสื่อและการสื่อสารจะ เคลื่อนย้าย ไหลเวียนติดต่อจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง ในลักษณะที่ไม่ได้เป็นเพียงการส่งสารจาก สถานที่หนึ่งไปอีกสถานที่หนึ่ง หรือจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่งเท่านั้น แต่ความหมายของสื่อ และการสื่อสารในกระแสโลกาภิวัตน์คือการเข้าไปปฏิบัติการทางความหมายในพื้นที่นั้นๆ ทำให้ กระบวนการต่างๆ ทั้งผู้คน ข่าวสารและอุดมการ ณ์มีการเคลื่อนไหวและสร้างความหมายใหม่ๆ ขึ้นมาระหว่างบุคคล ระหว่างพื้นที่ ดังนั้น ในมิติต่างๆ ที่ข้ามพรมแดนและมีปฏิสัมพันธ์ทาง ความหมายต่อกันนั้น สื่อและการสื่อสารได้เข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลง และให้โอกาสบุคคลในการเป็นผู้กระทำ การในตำแหน่งแห่งที่ใหม่ ในพรมแดน ใหม่

จากตัวบทวรรณกรรมกลุ่มที่ศึกษา ภาพของท้องถิ่นที่ปะทะสัมพันธ์อยู่ในวัฒนธรรมกระแส โลกในทางที่เป็นการตอบโต้และสร้างตัวเองขึ้นมาใหม่นั้น จะเป็นการสร้างใหม่ (reproduce) ในกระบวนการต่างๆ ทั้งด้วยการนิยามความหมายของตนเอง ขึ้นใหม่ และการเล่นล้อ การตอบโต้ กระแสโลกาภิวัตน์ด้วยการเล่นล้อเพราะว่าท้องถิ่นไม่สามารถต่อกรกับกระแสโลกาภิวัตน์โดย ทางตรงได้ ผู้วิจัยมองว่า อำนาจและพลังของท้องถิ่นมีลักษณะที่เป็น คนละคุณสมบัติกับกระแส โลกาภิวัตน์ กล่าวคือ คุณสมบัติของโลกาภิวัตน์คือเทคโนโลยี และความรวดเร็ว การ เกิดขึ้นของ ความสะดวกสบายใหม่ๆ การแผ่ขยายไปทั่วโลก แ่ ไปได้ไกลและไปได้อย่างรวดเร็ว ในขณะที่ คุณสมบัติของท้องถิ่นคือการสั่งสมเวลายาวนานเพื่อให้เกิดคุณค่าและเป็นภูมิปัญญาเฉพาะ มีการเติบโตและแผ่ขยายช้า เน้นความเป็นต้นกำเนิด ความเป็นตำนานและความเป็นแห่งเดียว

ดังนั้น เมื่อวัฒนธรรมท้องถิ่นกับวัฒนธรรมกระแสโลกมาพบกัน การพยายามกดทับ ครอบครองของฝ่ายหนึ่งที่เข้ามากระทำกับอีกฝ่ายหนึ่งจึงเกิดขึ้น ในที่นี้คือการแผ่ขยายความ

แข็งแกร่งด้วยอำนาจทางวัฒนธรรมที่ร่วมมือกับอำนาจทางเศรษฐกิจและทุนนิยม ทำให้วัฒนธรรมกระแสโล กมีความแข็งแกร่งมากขึ้นเรื่อยๆ อย่างไรก็ตาม การแผ่ขยายเข้ามาในท้องถิ่นของวัฒนธรรมกระแสโลกก็ไม่ได้มีลักษณะเป็นผู้ร้ายอยู่ฝ่ายเดียวตามลักษณะของอำนาจทุนนิยม เพราะวัฒนธรรมท้องถิ่นเมื่ออยู่ในความสัมพันธ์กับ การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ ทำให้การไหลของอำนาจทางวัฒนธรรมไม่เป็นไปในทางเดียวอีกต่อไป แต่มีการพลิก การย้อนกลับของการถือครองอำนาจได้ตลอดเวลา บทบาทของสื่อในกระแสโลกาภิวัตน์จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ท้องถิ่นมีโอกาสในการแสดงตัวตน และปรากฏตัวอยู่ในกระแสโลก อย่างไรก็ตาม ในความสัมพันธ์ระหว่างสื่อกับท้องถิ่นก็เป็นไปอย่างซับซ้อนและมีหลายด้านมุม ในทางหนึ่งความสัมพันธ์ระหว่างสื่อกับท้องถิ่นนิยมคือการปะทะและต่อสู้กันระหว่างกระแสโลกที่นำโดยทุนนิยมกับกระแสท้องถิ่นที่ยึดมั่นในวัฒนธรรมและมีอัตลักษณ์เฉพาะของตน โดยขึ้นอยู่กับว่าฝ่ายใดเป็นผู้ใช้สื่อหรือสื่ออยู่ข้างเดียวกับฝ่ายใด

จากตัวบทวรรณกรรมกลุ่มที่ศึกษา การเผชิญหน้าของท้องถิ่นในท่ามกลางกระแสการไหลป่าของทุนนิยมและวัฒนธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์ได้มีการโต้ตอบและต่อรองระหว่างกัน และท้องถิ่นในยุคโลกาภิวัตน์ก็มีบทบาทสำคัญในการสร้างพื้นที่ของตนเองขึ้นมาใหม่ โดยการสร้างใหม่ก็เป็นการอิงอยู่กับรากฐานทางวัฒนธรรมเดิม ทั้งศาสนา ความเชื่อ พิธีกรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้หวนกลับมาทำหน้าที่ในรูปแบบใหม่เพื่อสร้างให้ท้องถิ่นได้มีตำแหน่งแห่งที่อยู่ในสังคมอย่างเข้มแข็ง ในสังคมของโลกเทคโนโลยีและการสื่อสาร ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมการเมืองและวัฒนธรรม ได้ส่งผลให้ท้องถิ่นสร้างตัวเองขึ้นมาจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ ซึ่งการสร้างตัวเองขึ้นมาใหม่ของท้องถิ่นที่ปรากฏในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 – 2550 ตัวบทได้แสดงให้เห็นกระบวนการของการต่อสู้และต่อรอง กับเศรษฐกิจและวัฒนธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งอดีต อำนาจทุนเคยมีบทบาทสำคัญในการเป็นพลังรุกโลภวิถี และการดำรงอยู่ของท้องถิ่นให้เป็นผู้ยอมตาม และยอมจำนนตลอดมา แต่ในกระแสโลกาภิวัตน์ที่การไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารและการข้ามพรมแดนทางวัฒนธรรมอย่างเสรี โลกาภิวัตน์ ได้นำเรื่องของการให้ความสำคัญและการเปิดพื้นที่ทางสังคมมาให้กับชุมชนท้องถิ่น และคนชายขอบมากขึ้น จากนโยบายสิทธิมนุษยชน และอุดมการณ์ทางการเมืองว่าด้วยหลักเสรีประชาธิปไตยและอื่นๆ

จากตัวบทที่นำเสนอเรื่องเล่าของท้องถิ่น เราจะเห็นถึงการปรับตัว และกระบวนการต่อสู้อุตสาหกรรมของท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ โดยที่ปรากฏในตัวบทวรรณกรรมคือ การสร้างนิยามความหมายใหม่ให้กับตนเองของท้องถิ่นในกระแสโลกาภิวัตน์ และการเล่นล้อของท้องถิ่นกับทุนนิยมและวัฒนธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์ การสร้างนิยามความหมายใหม่ให้กับตนเองของท้องถิ่นในกระแสโลกาภิวัตน์ เป็นกระบวนการต่อสู้ต่อรองทางหนึ่งของท้องถิ่นในการที่จะพลิกบทบาทของตนเองจากความไร้อำนาจมาสู่การตั้งตนเป็นผู้มีอำนาจ โดยการใช้กระแสของการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเสรีภาพของปัจเจกบุคคลที่มาพร้อมกับโลกยุค โลกาภิวัตน์มาเป็นตัวสร้างโลกของท้องถิ่นที่มีอยู่เดิมขึ้นมาใหม่ ให้เป็นท้องถิ่นที่เปิดรับความแปลกใหม่แต่ขณะเดียวกันก็ยังคงอยู่กับความเชื่อ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมไปถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของท้องถิ่นนั้นๆ

โลกของท้องถิ่นที่ปรากฏในวรรณกรรม เป็นโลกที่ขับเคลื่อนไปพร้อมกับปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ พัฒนาการทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม ท่ามกลางการเติบโตและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ท้องถิ่นไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับที่ วัฒนธรรมและวิถีการดำรงอยู่ของท้องถิ่นก็ไม่ได้ปิดตายกับโลกภายนอก จากการศึกษาตัวบทที่นำเสนอประเด็นเรื่องท้องถิ่นในกระแสโลกาภิวัตน์พบว่า ท้องถิ่นได้มองเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ขณะเดียวกันก็สร้างตัวเองขึ้นมาในบทบาทอำนาจใหม่เพื่อตอบรับกับวิถีทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลง การสร้างตัวเองขึ้นมาใหม่ของท้องถิ่นจึงเป็นโลกของการผสมผสาน การหยิบยืมและการประยุกต์เป็นภาพรวมของสิ่งหลากหลายที่เข้ามาผสมปนระวมอยู่ด้วยกันในภาพเดียว

4.1.2.1 การเล่นล้อกับทุนนิยมและอำนาจกระแสหลัก

ในกระแสโลกาภิวัตน์ที่การเติบโตของทุนนิยม บริโภคนิยม และการสนับสนุนวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเป็นไปอย่างกว้างขวาง ท้องถิ่นเป็นภาคส่วนหนึ่งของการปรับตัวเองให้เข้ากับสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลก ในนวนิยายเรื่อง *ลูกสาวภูเขา* ของปริทรรศ นุตตากร ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นถึงการผสมผสาน การหลอมรวมวิถีทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของคนเล็กๆ ในกลุ่มชุมชนที่เคยอยู่อย่างไร้สิทธิไร้เสียง และกำลังจะถูกโลกเศรษฐกิจกดทับและกลืนหายไปในสังคมให้ลุกขึ้นมาหาทางต่อสู้ หาทางเดินใหม่เพื่อเดินต่อไปในวิถีโลกปัจจุบันได้

ตัวบทกล่าวถึงตาโมกคนถือสามล้อที่รายได้ฝืดเคือง อยู่อย่างยากจนจึงถูกรวบครว กัดค้นในฐานะเป็นหัวหน้าครอบครัว ตาโมกจึงคิดเปลี่ยนอาชีพตั้งตนเป็นฤๅษีผู้มีเจตนารมย์ว่าจะ ไม่พูดตลอด 24 ชั่วโมง เพื่อสร้างวิถีปฏิบัติใหม่ให้สวนทางกับสังคมในปัจจุบันที่ผู้คนต้องแข่งขัน เร่งรีบ และแสวงหากอบโกยผลประโยชน์ แต่การตั้งตนเป็นฤๅษีของตัวละครก็ได้เป็นฤๅษีเพื่อมุ่ง ความสันโดษ และบรรลุนิยามอันต้องการความสงบในป่าตามแบบวิถีขอ ฤๅษีแต่เดิม หากการเป็น ฤๅษีของตาโมกคือการคิดเป็นอาชีพใหม่เพื่อให้ผู้คน สนใจ และยินดีที่จะบริจาคเงิน ในวิธีดังกล่าว ภาวะการเป็นฤๅษีของตัวละครจึงเป็นการสร้างตัวตนใหม่ที่อิงกับความคุ้นเคยของผู้คน ความเชื่อ ความศรัทธา ในรูปแบบของการขายความแปลกใหม่น่าสนใจ

เมื่อเวนต์ไพล์ไป พ่อท่าทางเริ่ม เพี้ยนขึ้นมาจริงๆ แกพยายามเอาผ้าห่อ หัวห่อตัวเหมือนนักบวชในยุคมีดของคริสเตียน ผ้าคลุมที่เอามาทำชุดก็ดู แปลกๆ เหมือนพอมด เมื่อเห็นเวนต์ไพล์เดินเข้ามา แกทำหน้าที่ขูขยิกถาม

“ตอนนี้พ่อต้องเลือกชุดก่อน ลูกว่าพ่อนุ่งขาวห่มขาวแล้วโพกผ้าแดง หรือ นุ่งดำห่มดำแบบชุดนี้ หรือแต่งตัวแบบคนป่าดี”

(ปริวรรต หุตางกูร, 2549: 33)

การสร้างตนเองขึ้นมาเป็นฤๅษีของชายสี่สามล้อเป็นการลุกขึ้นมาสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ นำสิ่งต่างๆ มาผสมผสานกันตามจินตนาการ การไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนแน่ นอน การพยายามหา ลักษณะร่วมจากการรับรู้ของผู้คนในวัฒนธรรมต่างๆ วัฒนธรรมไม่ได้ถูกนิยามให้ผูกติดอยู่กับ รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งอีกต่อไป การเลือกเครื่องแต่งกายชุดฤๅษีของตาโมกที่ทดลองนำเครื่องแต่ง กายจากวัฒนธรรมและลัทธิต่างๆ มาผสมอยู่ด้วยกันจึงเป็นการแสวงหาความแปลกใหม่ มี ระยะเวลาเดียวกันก็เป็นการหาอัตลักษณ์ที่เหมาะสมให้แก่ตนเอง นอกจากนี้ ท้องถิ่นยังมีบทบาทใน การผันตัวเองขึ้นมาเป็นผู้ชี้แนะทางใหม่ด้วยการสวนกระแสสังคมที่คนส่วนใหญ่กำลังเดินไป การสวนกระแสบริโภคนิยมที่ผู้คนต่างแสวงหาวัตถุนิยมและหาความสำราญสะดวกสบายให้ตนเอง ในสังคมปัจจุบัน

สิ่งหนึ่งที่ปรากฏในน้ำเสียงของตัวบทที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่นกับกระแส โลกาภิวัตน์ คือการนำเสนอให้เห็นวิถีความเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่นอันเกิดจากการเติบโตอย่างไม่ หยุดยั้งของโลก ทั้งทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ซึ่งในการนำเสนอความเปลี่ยนแปลงนี้ นก็มี

น้ำเสียงของการเล่นล้อ เสียดสี เสียดเย้ย ของผู้เขียนที่มีต่อวัฒนธรรมกระแสโลก โดยมีท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางและเป็นบทบาทในการดำเนินเรื่อง

ท่ามกลางการเติบโตของทุนนิยม ท้องถิ่นที่อ่อนแอจะไม่สามารถมีพื้นที่อยู่ในสังคมได้อย่างมีสิทธิมีเสียง และมีตัวตน ดังนั้น การจะสร้างตัวตนของท้องถิ่นขึ้นมาให้เป็นที่ยอมรับหรือมองเห็นในกระแสโลกาภิวัตน์คือการที่ท้องถิ่นต้องเป็นผู้กระทำการต่อสู้กับวัฒนธรรมกระแสหลัก ซึ่งในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย นักเขียนได้นำเสนอให้เห็นถึงวิธีการตอบโต้และต่อรองกับลัทธิทุนนิยมและอำนาจกระแสหลักของสังคมเพื่อเปิดพื้นที่ให้กับตัวเอง

การเปิดพื้นที่ให้กับตัวเองของท้องถิ่นในการเติบโตของกระแสโลกาภิวัตน์นี้พบว่า นักเขียนกลุ่มหนึ่งได้ใช้วรรณกรรมเป็นพื้นที่ในการต่อรอง เรียกร้องและต่อสู้กับอำนาจทุนนิยมและการครอบงำทางวัฒนธรรม การนำเสนอความเป็นท้องถิ่น ในด้านที่มีบทบาทเป็นผู้กระทำการด้วยรูปแบบที่แตกต่างกันไป เช่นการเล่นล้อกับอำนาจรัฐและวัฒนธรรมทุนนิยม การสร้างความเป็นท้องถิ่นทับซ้อนลงไปในการเป็นกระแสโลก เป็นต้น

ในพื้นที่ของตัวบทวรรณกรรม เรื่องเล่าของท้องถิ่น จึงแสดงตนเพื่อตอบโต้และรับมือกับการไหลบ่าในกระแสโลกาภิวัตน์ด้วยวิธีการที่สร้างบทบาทของตัวเองขึ้นมาใหม่ เป็นการพลิกกลับการถือครองอำนาจไม่ให้ถูกกำหนดจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว แต่อำนาจนั้นสามารถเลื่อนไหลและเปลี่ยนข้างได้ตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของการต่อรอง นวนิยายเรื่อง *ลูกสาวฤๅษี* ของปริทรรศ หุตางกูร เป็นเรื่องเล่าที่แสดงให้เห็นถึงการต่อสู้และการต่อรองของคนเล็กๆในสังคม โดยการปรับเปลี่ยนตัวเองไปตามกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมซึ่งอิงอยู่กับพื้นที่ของความเป็นท้องถิ่นและความเป็นกระแสโลกไปพร้อมๆกัน เมื่อหัวหน้าครอบครัวหนึ่งหาวิธีอยู่รอดจากการถูกบีบคั้นทางเศรษฐกิจด้วยการตั้งตนเป็นฤๅษีอยู่ในบริเวณวัดเพื่อหวังยอดบริจาคจากนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มาเที่ยวชม

จากการที่ตัวละครในเรื่องคือตาโมกคนถีบสามล้อได้เปลี่ยนตัวเองมาเป็นฤๅษี โดยเลือกพระวิหารเจดีย์ทอง สถานที่ศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองเป็นที่ในการปฏิบัติตนนั้น เป็นการเปลี่ยนตำแหน่งแห่งที่และบทบาทในการต่อรองและแสดงอำนาจอย่างน่าสนใจ กล่าวคือ ตัวละครได้ข้ามพื้นที่ทางสังคมด้วย การเปลี่ยนจากอาชีพคนถีบสามล้อไปเป็นฤๅษี การเปลี่ยนอาชีพทำให้

ตัวละครเปลี่ยนบทบาทจากการทำ ตามที่คนอื่นกำหนด (การถีบสามล้อไปตามสถานที่ที่ลูกค้าต้องการ) มาเป็นการกำหนดตนเองด้วยตนเอง (การเป็นฤๅษี) และการเปลี่ยนตำแหน่งแห่งที่ของตนเองจากบ้านมาเป็นวัด ทำให้ตนเองเข้าสู่พื้นที่สาธารณะ โดยมีสื่อเป็นปัจจัยสำคัญ

ในที่นี้ สื่อเข้ามามีบทบาทในการสถาปนาตัวตนจากผู้ไร้อำนาจมาเป็นผู้มีอำนาจ และบทบาทของท้องถิ่นนิยมในด้านที่เล่นล้อกับผู้มีอำนาจ ด้วยการสร้างพื้นที่ทางอำนาจขึ้นมาให้ตัวเองมีสิทธิ์ มีเสียงในการพูด เป็นเวทีพิเศษที่เป็นสิทธิ์เฉพาะ โดยการเปลี่ยนตัวเองจากคนธรรมดาที่ยากจนมาเป็นฤๅษีของ ตาโมก ทำให้เปลี่ยนสถานะของการเป็นชาวบ้านธรรมดาจนๆ คนหนึ่งมาอยู่ในอีกบทบาทสถานะหนึ่งที่แตกต่างจากคนทั่วไป นั่นคือการเป็นฤๅษี ในเบื้องต้นของการประกาศตนเป็นฤๅษี ฤๅษีโมกได้ตั้งปฏิญาณไว้ว่าจะไม่พูดตลอด 24 ชั่วโมง และตลอดชีวิต แต่มีการยกเว้นเฉพาะในคืนพระจันทร์เต็มดวง ดังนั้นจึงน่าสนใจว่าการประกาศตนว่าจะไม่พูดและการตั้งข้อยกเว้นโดยกำหนดเวลาเพื่อขอยกเว้นนั้นเป็นการตั้งเงื่อนไขเพื่อสร้าง “ความพิเศษ” อันเป็นทางหนึ่งในการต่อรองเชิงอำนาจให้กับคนเล็กๆ ในสังคม เพราะการพูดคือการแสดงควมมีสิทธิมีเสียง มีตัวตนในสังคม และในการพูดที่มีคนเฝ้ารอลอยากจะฟังก็ยิ่งเน้นย้ำให้เห็นถึงความหมายของตัวตนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการพูดนั้นถูกใช้เป็นช่องทางหนึ่งในการวิพากษ์อำนาจที่เหนือกว่าตน

...เหลือสามนาทีกว่าๆ แกคิดๆๆ ทั้งรู้สิกรำคาญใจกับคำถามไร้สาระของท่านผู้ว่าซีไอโอ คิดในใจ “ทำไงถึงจะขจัดใ้ผู้ปกครองชอบวางอำนาจให้หมดไปได้พะ” นึกเสิร์จก็พูดบางเรื่องขึ้นมา

“เอ่อ ท่านผู้ว่าฯให้เกียรติมาเป็นประธาน ผมต้องขอขอบคุณ ท่านเป็นคนของประชาชน ประชาชนรู้จักท่านดีเพราะความขยัน ความขยันของท่าน ใครๆก็ดี ขยันไปขยันมาจนได้เมียเพิ่มอีกสามคน มีทั้งอดีตรองนางงามพมาศ ...”

(ปริทรรศ นุตากร, 2549: 61)

ในที่นี้ ตาโมกในสถานะภาพของการเป็นฤๅษีสามารถกล่าวถึงผู้ว่าซึ่งมีอำนาจในฐานะเป็นผู้ปกครองจากส่วนราชการ ในด้านที่เป็นการวิพากษ์วิจารณ์ เรื่องส่วนตัวได้ การพลิกกลับของอำนาจเกิดขึ้นจากการที่ท้องถิ่นสามารถสร้างพื้นที่ให้ตัวเอง และด้วยบทบาทของสื่อในการทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ทำให้คนธรรมดากลายเป็นผู้มีอำนาจเฉพาะ เป็นปรากฏการณ์ของการ

เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจ การจะสร้างอำนาจของท้องถิ่นนิยมให้เข้มแข็งได้คือการสามารถมีอำนาจต่อช่องทางเศรษฐกิจ เมื่อการเปลี่ยนตัวเองมาเป็นฤๅษีได้สร้างความแปลกใหม่ให้กับสังคม เป็นที่สนใจของกลุ่มนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ การเป็นฤๅษีจึงมีความสำคัญในด้านของการมีอำนาจทางเศรษฐกิจเป็นเครื่องต่อรองการแสดงตน

การเล่นล้อ อภิขันธ์อำนาจด้วยการพลิกกลับบทบาทของการมีอำนาจและสร้างอำนาจในรูปแบบใหม่ขึ้นมาให้ตัวเอง การเปลี่ยนตัวตนจากเดิมมาเป็นฤๅษีคือการหาพื้นที่ทางออกที่มีความสัมพันธ์กับอำนาจทางเศรษฐกิจอย่างใกล้ชิด จากตัวบท ท้องถิ่นมีการปรับตัวเองไปตามกระแสโลกเพราะถ้ายึดติดกับอาชีพเดิม ทำมากลางวิถีการพัฒนาที่เปลี่ยนไป ท้องถิ่นก็จะถูกทิ้งให้อยู่ข้างหลังและในที่สุดก็จะหายไปจากสังคม ดังนั้นตาโมกซึ่งเดิมเคยเป็นคนถีบสามล้อจึงต้องหาทางรอดให้ชีวิตตัวเองด้วยการเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่น

“ใช่ ฉันก็สงสัยว่าทำไมแกไม่เปลี่ยนอาชีพบ้าง จะเป็นคนถีบสามล้อ สี่แผ่นดินเหมือนลุงแจ้หรือไง ฉันเจอแกเมื่อ ๑๖ ปีแห่งความหลังก็ถีบสามล้อ แล้วก่อนหน้าก็ถีบสามล้อ ใช้อาชีพนี้มันหมดยุคแล้ว แกจะให้ใครๆ ยังจงรักภักดีกับสามล้อเราอะ”

(ปริทรรศ นุตากร, 2549: 23)

จากวิถีแห่งความจนที่กำลังรอเวลาถูกกลืนหายไปกับสังคมเปลี่ยนมาเป็นฤๅษี โดยมีแนวคิดที่เป็นจุดสร้างความสนใจคือการทำอะไรให้แปลกกว่าคนอื่น และการทำอะไรให้แปลกจากที่เคยมีก็เป็นที่รู้จักได้ด้วยการประกาศและทำการประชาสัมพันธ์ตัวเอง ดังนั้น ฤๅษีโมกจึงเขียนป้ายประกาศ ความเป็นฤๅษีของตนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ดังนั้น การประกาศตนเป็นฤๅษีของคนถีบสามล้อจนๆ คนหนึ่งจึงเป็นการแสดงอำนาจทำทนายอำนาจทุนนิยมที่เข้มแข็งอยู่ในสังคม ด้วยการเล่นล้อ ลองเชิง การสร้างพื้นที่ใหม่ให้ตัวเองด้วยการปฏิ เสธทุนนิยมด้วยวิธีการของ ทุนนิยมเอง ในที่นี้คือการประกาศตนว่าเป็นฤๅษีผู้สมถะ เรียบง่าย แต่ก็ทำกล่องรับบริจาคเพื่อหวังเงินรายได้มาใช้จับจ่ายซื้อของที่ต้องการ

ข้าคือฤๅษีโมกผู้ไม่พูดตลอด 24 ชั่วโมงและตลอดไป ยกเว้นคืนพระจันทร์ เต็ม ดวงจะขอฟุดแค่ ๑๐ นาที - I am MOKE hermet who doesn't speak all 24 hours except every 15 full moon, I will speak only 10 minutes.

(ปริทรรศ นุตางกูร, 2549: 37)

ในที่นี้การติดป้ายประกาศความเป็นฤๅษีของตน ในทางหนึ่งก็คือการประกอบสร้างความเป็นตัวตนขึ้นมาใหม่ เป็นการสร้างเงื่อนไขของตัวเองขึ้นมาต่อกับอำนาจหลักของสังคมโดยให้ตัวเองเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ และการประกาศตนเป็นฤๅษีของฤๅษีโมกก็ไม่ได้ไปอยู่ที่ไหนไกล แต่ใช้วัดซึ่งเป็นทั้งสถานที่ศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองและสถานที่ท่องเที่ยวของคนไทยและคนต่างชาติเป็นการใช้พื้นที่ในการประกอบสร้างการมีตัวตน

สิ่งสำคัญที่น่าสนใจในเรื่องของการใช้พื้นที่ในการประกอบสร้างตัวตนคือ การเลือกพระวิหารเจดีย์ทองมาเป็นสถานที่ในการแสดงตนเป็นฤๅษี ซึ่งในที่นี้ พระวิหารเจดีย์ทองนอกจากจะมีความหมายในทางที่เป็นสถานที่ทางศาสนาประจำจังหวัดแล้ว นัยหนึ่งยังเป็นการบ่งบอกถึงความเป็นพื้นที่ที่อิงอยู่กับอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่แสดงถึงความเก่าแก่ ศักดิ์สิทธิ์ น่าเกรงขาม เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางศาสนาที่สำคัญที่มีชื่อเสียงไปในระดับโลก ดังนั้น การเป็นฤๅษีอยู่ที่ลานวัดพระวิหารเจดีย์ทองจึงเป็นการสร้างความหมายใหม่ให้กับพื้นที่ โดยทำให้จากพื้นที่โบราณสถานเป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์อยู่กับโลกของศาสนา ความเชื่อและความศรัทธา กับโลกของผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่อยู่ในรูปของการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว ซึ่งในกระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งสองโลกนี้ต่างอยู่ร่วมกันอย่างแยกไม่ออก

ต่อไปนี่ลานวัดได้กลายเป็นดังฤๅษีอันลือชื่อ ได้สร้างเงินทองสร้างอาชีพให้ครอบครัวตลอดจนสังคมรอบข้างอย่างชุมชนทำยวัดที่หากินกับการท่องเที่ยว ลานวัดกลายเป็นแหล่งพุดถึงให้ทัวริสต์แวะมาชมไม่น้อยกว่าตัวพระวิหารและโบราณสถานเจดีย์ทองเสียแล้ว วิถีบำเพ็ญทุกรกิริยาของฤๅษีทำให้พวกเขารู้สึกถึงปณศรัทธาด้วยความต่างจากลัทธิสุขนิยมในปัจจุบัน

(ปริทรรศ นุตางกูร, 2549: 87)

การที่ลานวัดซึ่งเป็นพื้นที่การแสดงตนของคนกลุ่มเล็กๆ กลายมาเป็นพื้นที่ที่มีความหมาย และมีความสำคัญไม่น้อยกว่าตัวพระวิหารและโบราณสถานเจดีย์ทอง ซึ่งถือเป็นหัวใจหลักของ ศาสนาสถาน นัยหนึ่งนั้นแสดงให้เห็นว่า ในกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการไหลเวียนของข่าวสารและ ผู้คนนั้น สิ่งที่เคยเป็นชายขอบ เป็นรอบนอก เป็นเพียงส่วนเสริมของ ส่วนหลักนั้นสามารถเลื่อนไหล เปลี่ยนแปลงและเข้ามาตอบโต้ ทำทายกับศูนย์กลางหรืออำนาจกระแสหลักของสังคม อำนาจจึง ไม่นิ่งอีกต่อไป

นอกจากนี้ การเล่นล้อกับอำนาจรัฐเพื่อโต้ตอบกับอำนาจจากส่วนกลางยังถูกแสดงออกมา ให้เห็นจากพลังของท้องถิ่นในรูปแบบของการใช้สื่อ กล่าวคือ ท้องถิ่นใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการต่อสู้ กับอำนาจรัฐเพื่อรักษาพื้นที่ทางอำนาจของตนเองไว้ หลังจากทีสถานการณ์ของการเป็นฤๅษีถูกนำ ขึ้นมาเป็นประเด็นทางการเมือง ฤๅษีถูกตั้งข้อหาว่าเป็นกลุ่มคนที่หลอกลวง และถูกจับเข้าคุก จากตัวบท เวนดี้ ซึ่งเป็นลูกสาวฤๅษีจึงลุกขึ้น มาเรียกร้องความเป็นธรรมให้เหล่าฤๅษีด้วยการอดข้าว ประท้วงเลียนแบบบอหิงสาของมหาตมะ คานธี ที่เคยใช้วิธีนี้ต่อสู้เพื่อประเทศอินเดียที่อยู่ภายใต้ อาณานิคมประเทศอังกฤษจนได้รับชัยชนะ

เธอเดินหิวป่ามายังศาลาวัดซึ่งเคยเป็นสถานประชุมของฤๅษี จากนั้น ปีนปิ้งบนศาลาแล้วตั้งสองป้ายซ้ายขวา วางราบบนพื้นหนึ่งอัน ป้ายแรกที่ วางราบขนาด ๔๐ x ๗๐ เซนติเมตร เขียนว่า “ประท้วงอดอาหารเพื่อฤๅษี ลงชื่อ สูดายุ ทองนวย ” ป้ายที่สองตั้งซ้ายมือขนาด ๕๐ x ๗๐ เซนติเมตร เขียนว่า “หนูต้องการความเป็นธรรมมากกว่านี้ เหล่าฤๅษีโดนไล่ที่ บ้านโดน เผา โดนตั้งข้อหา โดนใส่ร้าย อย่าทำให้จบด้วยความเจ็บหรือด้วยความจน ของเรา” ป้ายที่สามตั้งขวามือขนาด ๕๐ x ๗๐ เซนติเมตร เขียนว่า “ท่านผู้ว่า จะต้องหาที่ดินผืนใหม่ให้ฤๅษีอยู่อย่างถาวร หนูจึงจะเลิกประท้วง”

(ปริทรรศ นุตางกูร, 2549: 156)

การอดอาหารของเวนดี้ และการเขียนป้ายเรียกร้องความเป็นธรรมจากอำนาจรัฐ เป็นการ ใช้ตัวเองเป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์ ส่งผลให้ข่าวสารแพร่สะพัดออกไปอย่างรวดเร็ว ผลของการ เขียนป้ายและอดอาหารทำให้มีสื่อระดับชาติและนานาชาติ ให้ความสนใจมาทำข่าวกันอย่าง

กว้างขวาง กัดดันผู้มีอำนาจในรัฐบาลให้รับยุติเรื่องนี้ ในที่นี้ เวนดี้ได้เปลี่ยนตัวเองจากลูกสาวฤๅษีที่เป็นที่รู้จักกันเฉพาะในชุมชนมาสู่การออกเวทีสาธารณะที่เป็นที่จับจ้องและจับตามอง และการเฝ้าจับตามองดังกล่าวได้แผ่ไปถึงบุคคลต้นเหตุที่เด็กหญิงออกมาประท้วงเพื่อเรียกร้องความยุติธรรม

เช้าวันที่สี่ของการประท้วง ในรายการยออดีต “เรื่องเล่าเหล่านี้” ของ สรยุทธ อรปริยา และเอกราช ได้แพร่ภาพการอดอาหารของเวนดี้ในศาลาวัด พระวิหารเจดีย์ทองซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ รายการ “ผู้หญิงถึงผู้หญิง” ย้ำต่อด้วยการนำเรื่องเธอไปพูดอีกหลายนาที ไหนจะมีการส่ง SMS มาทางหน้าจอตลอดเวลาผ่านหลายรายการ หลายช่องสถานี ที่เขียนด่าก็มี หมั่นไส้ ก็มีเพราะคิดว่าเธออาจแอบกินขนมช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง แต่ส่วนมากเขียนให้กำลังใจ

(ปริทรรศ นุตตากร, 2549: 158)

เวนดี้อดข้าวประท้วงอำนาจรัฐ โดยยึดหลักอหิงสาตามแบบมหาตมะ คานธี ในยุคสมัยที่ผู้คนให้ความสนใจกับกระแสการเปิดพื้นที่ให้คนกลุ่มน้อยของสังคม จากตัวบท แม้เหล่าฤๅษีจะเป็นกลุ่มคนยากจนที่อาศัยอยู่ชุมชนท้ายวัดที่ไม่มี อำนาจและอิทธิพลใดๆ แต่การออกมาประท้วงของเวนดี้ ลูกสาวฤๅษีก็เป็นที่สนใจของคนในสังคมเป็นอย่างมาก ในที่นี้ การประกอบสร้างตัวตนของเวนดี้มีความพิเศษออกไปตรงที่เวन्दี้นอกจากจะมีสถานะเป็นลูกสาวของฤๅษีแล้ว เวนดี้ยังเป็นลูกครึ่งที่มีแม่เป็นชาวอเมริกัน ภาพปรากฏของเวนดี้ จึงเป็นอีกด้านที่แสดงถึงการผสมผสานทางชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมเพื่อสร้างอำนาจการต่อรองกับสังคม อาทิเช่น การบรรยายว่าเป็นเด็กหน้าตาดี พูดจาฉะฉาน การแสดงถึงการมีอุดมการณ์อันเด็ด เดียวจากการประกาศอดอาหารเพื่อพ่อ(ฤๅษี) สถานภาพของเวนดี้คือการเป็นลูกครึ่งที่หน้า ตาดีประกอบกับการประท้วงอดอาหารจึงโหมให้สื่อแพร่กระจายข่าวของคนเล็กๆในสังคมให้แพร่กระจายออกไปอย่างรวดเร็ว และมีผลสิ้นสะเทือนต่ออำนาจรัฐ

เวนดี้จึงเป็นตัวแทนอีกด้านของความเป็นท้องถิ่นที่เต็มไปด้วยการผสมผสาน ที่สามารถสร้างแรงเหวี่ยงให้เกิดการพลิกกลับในบทบาทของอำนาจ เธอไม่ใช่ฤๅษีแต่เป็นลูกสาวฤๅษี เธอจึงไม่ต้องอยู่ในวัตรปฏิบัติหรือกรอบกำหนดของค่านิยมว่าฤๅษี แต่ขณะเดียวกันก็ทำให้เธอเป็นที่รู้จักไปอย่างกว้างขวาง เปิดโอกาสให้เธอได้พูด ได้แสดงความคิดเห็น เธออยู่ในชุมชนแออัดยากจนแต่

ความเป็นเด็กลูกครึ่งไทย-อเมริกันจึงมี ผิวพรรณหน้าตาดี การเป็นลูกครึ่งช่วยยกระดับสถานะเธอให้เท่าเทียมกับเพื่อนๆในชั้นเรียน ช่วยยกระดับตัวเธอให้มีสิทธิมีเสียงดังพอที่คนในสังคมจะให้ความสนใจ การเป็นคนมีสองสถานภาพของเวนด์จึงเป็นการไหลเลื่อนของอำนาจที่ไม่ได้ถูกบังคับโดยทางหนึ่งทางใดเพียงประการเดียว แต่เปิดช่องให้ยืดหยุ่นไปตามสถานการณ์

การเขียนป้ายประท้วงการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมของรัฐจนตัวเองเป็นข่าวไปทั่วประเทศ และไปถึงต่างประเทศของเวนด์ ลูกสาวฤษีที่อยู่ในชุมชนเล็กๆทำวัด จึงเป็นการตอบโต้การกระทำโดยใช้อำนาจของฝ่ายรัฐ เมื่อฝ่ายรัฐต้องการกำจัด เหล่าฤษี และควบคุมพื้นที่ของท้องถิ่นนิยมไม่ให้เติบโต แต่ช่องทางการสื่อสารก็เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นนิยมปรากฏตัวในอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งกดดันให้รัฐต้องปล่อยตัวและคืนอำนาจให้กับชุมชนท้องถิ่น

กล่าวได้ว่า พื้นที่ของท้องถิ่นนิยม ซึ่งในที่นี้คือการอิงอัตลักษณ์ตนเองอยู่กับพระวิหารเจดีย์ทอง และพื้นที่ของโลกเครือข่ายอิเล็กทรอนิกส์ คือการเผยแพร่ ทำข่าวเกี่ยวกับฤษีออกไปทั่วโลกนั้น ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการประกอบกรสร้างตัวตนของท้องถิ่นให้มีความหมาย และสามารถยืนหยัดในหนทางที่เลือกด้วยตนเอง

4.1.2.2 การเล่นล้อกับวัฒนธรรมตะวันตก

ในสังคมที่อยู่ท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมโลกและกระแส วัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างไม่สามารถตัดขาดสิ่งใดได้นี้ งานเขียนจำนวนหนึ่งได้แสดงให้เห็นพลังของท้องถิ่นในบทบาทที่ตอบรับกับกระแสโลกที่เข้ามา ด้วยการสร้างตัวเองขึ้นมาใหม่ในด้านการเล่นล้อกับแนวคิดของกระแส วัฒนธรรมโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระแสวัฒนธรรมตะวันตก การเล่นล้อในมิติทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นการเล่นล้อกับกระแสโลกเพื่อแสดงทัศนคติและมุมมองที่ท้องถิ่นมีต่อโลก โดยมีสื่อเป็นบทบาทสำคัญในการเชื่อมและสร้างแรงกระแทกจากท้องถิ่นไปสู่โลก

วิธีหนึ่งของการเล่นล้อกับ วัฒนธรรม ตะวันตก คือการสร้างการเทียบคู่ทางวัฒนธรรม หมายความว่า การนำวัฒนธรรมกระแสโลกที่เป็นที่รู้จักกันดีมาเป็นคู่เปรียบของการสร้าง วัฒนธรรมท้องถิ่นในอีกรูปแบบหนึ่งขึ้นมา เพื่อท้าทายและเพื่อท้าทายอำนาจที่ครั้งหนึ่งเคย ทรงพลังและแข็งแกร่งอย่างไม่มีช้อกั งขาแต่เพียงผู้เดียวของวัฒนธรรมโลก วิธีการเช่นนี้ นักเขียน กลุ่มหนึ่งได้นำมาใช้ในงานของตน เพื่อแสดงบทบาทและมุมมองของท้องถิ่นที่มีต่อกระแสสื่อและ

โลกาภิวัตน์ในงานเขียนเรื่อง *เดินลงสู่ความเย็นอย่างมีศิลปะ* ของวัฒน์ วรรลยางกูร แสดงให้เห็นถึงการตอบโต้กระแสโลกจา กมุมของท้องถิ่นด้วยการเลียนแบบและเล่นล้อวัฒนธรรมโลกอย่าง น่าสนใจ

จากตัวบท วัฒน์สร้างให้ตัวละครตัวหนึ่งชื่อเยือก นามสกุล ไวโยม ประกาศตัวเป็น ยอดมนุษย์คนล่าสุดต่อจากซูเปอร์แมน และสไปเดอร์แมน มาแก้วิกฤติโลกร้อน โดยใช้สมญานาม ว่า “คูลแมน” (Coolman) และเผยแพร่อุดมการณ์ของตนไปทางเว็บไซต์ชื่อ คูลแมนดอตมาทาง คอมพ์ อุดมการณ์สำคัญของเขาคือการไม่มุ่งกางเกงใน โดยมุ่งแต่ผ้าขาวม้าผืนเดียว ไม่ใช่เสื้อ เพื่อบรรลุปรัชญาแห่งความเย็น

สิ่งที่น่าสนใจคือ การสร้างให้ตัวละครที่มีชื่อไทยว่า “เยือก ไวโยม” และมีสมญานามเป็น ภาษาอังกฤษในชื่อว่า “coolman” ซึ่งการใช้สมญานามว่า coolman ทำให้เกิดการเทียบถึง ยอดมนุษย์ของตะวันตก คือ superman และ spiderman ได้อย่างชัดเจน ลักษณะดังกล่าว ในทางหนึ่งจึงเป็นการเล่นล้อกับวัฒนธรรมตะวันตก โดยเลียนแบบแต่ไม่เหมือนทั้งหมด และสร้าง ความหมายใหม่ของตัวเองขึ้นมา เป็นการสร้างท้องถิ่นให้เป็นพลังในระดับสากล คือท้องถิ่นได้ แสดงถึงอัตลักษณ์ของตนที่ต่างจากวัฒนธรรมโลก แต่ขณะเดียวกันก็ได้สร้างอัตลักษณ์ของตนโดย อิงอยู่กับวัฒนธรรมโลกเพื่อแสดงความเสมอกัน หรืออาจไปถึงขั้นที่เหนือกว่า

การปรากฏตัวของ coolman ผู้ประกาศว่าจะเปลี่ยนโลกร้อนให้ กลายเป็นเย็นเพื่อเปลี่ยนยุคเข็ญมนุษยชาติ ทำเอา spiderman และ superman ต้องติดตามข่าวอย่างใกล้ชิด และวิตกกังวลว่าตนจะตกงาน สถานการณ์โลกร้อนสร้างความวิตกไปทั่ว เป็นผลจากสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย ทั้งชาวโลกได้เผาผลาญพลังงานต ่างๆมากมายเพื่อตอบสนองวิถีแห่งบริโศค นิยม เพิ่มความร้อนในชั้นบรรยากาศ เกิดปรากฏการณ์เรือนกระจก น้ำทะเล ร้อนขึ้น หิมะขั้วโลกละลายมากขึ้น เกิดน้ำท่วม พายุกระหน่ำ แผ่นดินไหวทั้ง ใต้น้ำและบนบก อันเป็นสถานการณ์ที่สไปเดอร์แมนและซูเปอร์แมนไม่อาจ ป้องกัน เพราะยอดมนุษย์ทั้งสองเป็นนักแก้ไขปัญหาค้นตรายเฉพาะหน้าราย ย่อย แต่มีใช้การป้องกันและแก้ไขปัญหาละเอียดเชิงโครงสร้าง

(วัฒน์ วรรลยางกูร, 2549: 76)

การเล่นล้อกับความหมายของการเป็นฮีโร่ในวัฒนธรรมตะวันตกด้วยการสร้าง ยอดมนุษย์ อีกตัวขึ้นมาในชื่อ coolman ซึ่งส่งผลให้เกิดการสะท้อนและสันคลอนในบทบาทอำนาจของสอง ยอดมนุษย์ที่เคยเป็นผู้ปฏิบัติการปราบเหล่าร้ายและพิทักษ์โลก หรืออีกนัยหนึ่งคือบทบาทของการ เป็นประเทศมหาอำนาจของสหรัฐอเมริกา ตัวบทนำไปสู่มุมมองที่ว่า ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่ ไหลเวียนไปทั่วทิศทางและกระจายจากที่ต่างๆทั่วโลกนี้ ศูนย์กลางของอำนาจไม่ได้ถือครองอำนาจ แต่เพียงผู้เดียวอีกต่อไปเมื่อบทบาทของอำนาจถูกเปลี่ยนมือ

การเลื่อนไหลเปลี่ยนมือของอำนาจ หรือการสร้างให้เกิดพลังอำนาจใหม่ในยุคสมัยใหม่ใน มุมของท้องถิ่นนี้ยังปรากฏให้เห็นจากชื่อเรื่อง the coolman and the sea ที่ผู้เขียนตั้งใจตั้งเลียน ล้อกับชื่อ the old man and the sea ของเอเนสต์ เฮมิงเวย์ นักเขียนชาวอเมริกัน การตั้งชื่อที่ เลียนล้อกันแต่เปลี่ยนคำข้างหน้าจาก the old man มาเป็น the cool man วัฒนธรรมสื่อให้เราเห็นจาก ตัวบทว่ากระแสโลกที่รวดเร็วและการกระทำตามแบบวิถีตะวันตกนั้นดูเหมือนจะเป็นเรื่องเก่าแก่ ล้าสมัยหรือตกยุค (the old) ไปเสียแล้ว ปัจจุบัน การข้ามพรมแดนและการเคลื่อนย้ายไหลเวียน ของข้อมูลข่าวสารและวัฒนธรรมเกิดขึ้นจากทั่วทุกทิศทาง จากส่วนต่างๆของโลก ท้องถิ่นสามารถ สร้างวัฒนธรรมของตนเองขึ้นมารองรับสภาพสังคมที่เหมาะสมกับตนเอง การเปิดประเด็นเรื่องโลก ร้อนโดยสร้างยอดมนุษย์คนใหม่ขึ้นมาต่อกรกับยอดมนุษย์อย่างซูเปอร์แมนและสไปเดอร์แมนจึง เป็นด้านมุมที่แสดงพลังอันสดใหม่ (the cool) ของท้องถิ่นอย่างน่าสนใจ

วัฒนธรรมสร้างให้ท้องถิ่นสร้าง ความหมายของตัวเองขึ้นมาจากการอิงอยู่กับวัฒนธรรมโลก เพื่อที่จะวิพากษ์วัฒนธรรมโลกนั้น ด้วยเหตุนี้ การประกาศอุดมการณ์ไม่มุ่งกางเกงในของคูลแมน จึงได้แสดงการวิพากษ์ไปถึงซูเปอร์แมนที่มุ่งกางเกงในไว้ข้างนอกว่า

...การมุ่งกางเกงในไว้ข้างนอกอย่างซูเปอร์แมนนั้น ทำให้เกิดการบีบรัด
เสียดสียิ่งกว่ามุ่งกางเกงในธรรมดา ยังผลสร้างความร้อนแบบไม่ธรรมดา
ไม่ใช่แค่โลกร้อน แต่รุนแรงถึงขนาด 'เจ้าโลกร้อน' โลกร้อนยังวิบัติขนาดนี้
แล้วเจ้าโลกร้อนจะขนาดไหน

(วัฒน์ วรรณยางกูร, 2549: 76)

อำนาจของ กระแสวัฒนธรรมโลกได้ถูกทำลายจากท้องถิ่นเล็กๆ ที่เข้ามามองในมุมใหม่ และเห็นว่าสิ่งเดิมที่มีอยู่และเคยได้รับการนิยมชมชอบไปทั่วโลกนั้น ในเวลานี้น่าจะได้มีการทบทวน ต่อวัฒนธรรมตะวันตกและวิถีคิดแบบตะวันตก การวิพากษ์การมุ่งกางเกงในไว้ ข้างนอกของ ซูเปอร์แมนว่าทำให้โลกร้อนมากขึ้น และรุนแรงไปจนถึง 'เจ้าโลกร้อน' จึงเป็นการทำลายความ เชื่อมั่นต่ออำนาจ หรือระบบความคิดความเชื่อที่มีอยู่เดิมลง ขณะเดียวกันก็สร้างและเสนอ อุดมการณ์ความคิดใหม่ขึ้นมา ยอดมนุษย์ที่สามารถช่วยปกป้องโลกได้ไม่จำเป็นต้องมีพลัง และความสามรถถึงขั้นเหนือมนุษย์ หรือเป็นบุคคลพิเศษที่ไม่ใช่ใครก็เป็นได้ แต่ยอดมนุษย์ในโลก ปัจจุบันนี้คือคนธรรมดาที่รักโลก และอยากทำสิ่งดีๆ เพื่อดูแลและปกป้องโลก ไม่ได้คิดอยาก ครอบครองเพื่อเป็นเจ้าโลก

ผู้เขียนสร้างให้การวิพากษ์ดังกล่าวปรากฏในรูปแบบของ ของการสื่อสารที่ไปถึงกันได้ทั่วโลกด้วย การเปิดเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต ซึ่งการประกาศอุดมการณ์ผ่านทางเว็บไซต์ทำให้การ สื่อสารนั้นเป็นลักษณะของการสื่อสารโต้ตอบกันจากทั้งสองทาง และในการสื่อสารโต้ตอบกันนั้น เป็นลักษณะของการสร้างอัตลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่นอย่างน่า สนใจ เมื่อมีผู้สนใจปรัชญาเย็น และข้าของคุณแมนและเขียนมาพูดคุยทางเว็บไซต์

Q – ทำไมคุณแมนไม่มุ่งกางเกงในอย่างซูเปอร์แมน ถ้าซูเปอร์แมนจะเปลี่ยน มาแบบคุณแมนจะดีไหม

A – เย็นกายทำให้เย็นใจ ใจเย็นทำให้โลกเย็น แต่ซูเปอร์แมนไม่ควรแต่งตัว แบบคุณแมน เพราะซูเปอร์แมนต้องเหาะ...ลมแรง !

(วัฒน์ วรรณยางกูร, 2549: 78)

การสื่อสารโต้ตอบกันข้างต้นสื่อถึงการแสดงอัตลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่นที่เลือกจะไม่ทำ ตามแบบตะวันตก (การไม่มุ่งกางเกงในอย่างซูเปอร์แมน) ขณะเดียวกันก็แสดงให้เห็นถึงพื้นฐาน ของความแตกต่างในเงื่อนไขตามวัฒนธรรมของแต่ละแห่ง ด้วยแต่ละวัฒนธรรมก็มีลักษณะเฉพาะ มีเงื่อนไขทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไป การอยู่ในวิถีตะวันออกจึงอาจไม่เหมาะที่จะปฏิบัติแบบวิถี ตะวันตก เช่นเดียวกับวัฒนธรรมในวิถีตะวันตกก็มีลักษณะเฉพาะ ของตนที่ไม่เอื้อต่อการเลียนแบบ หรือทำตามอย่างวัฒนธรรมตะวันออก ด้วยเหตุนี้ ซูเปอร์แมนจึงไม่สามารถแต่งตัวแบบคุณแมนได้

ซึ่งลักษณะเฉพาะที่ไม่สามารถกระทำตามได้นี้ ในทางหนึ่งคือการแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ท้องถิ่น และการสร้างทางเลือกใหม่ที่น่าสนใจ

เยือก ไวโยม เดินลงน้ำต่อไป คราวนี้เป็นช่วงต้องใช้ศิลปะเดินลงสู่
ความเป็นโดยผ้าขาวม้าไม่เปียก โดยค่อยๆยกชายผ้าขาวม้าขึ้นทีละนิด ไม่ให้
เปียกน้ำ อันเป็นศิลปะชั้นสูง ต้องทำอย่างช้าๆและใจเย็น

ซูเปอร์แมนและสไปเดอร์แมนติดตามดูภาพข่าวอย่างท้อแท้ ท้อแท้ว่า
อยู่ในชุดรัดกุมอย่างตนไม่สามารถสำแดงการเดินลงสู่ความเป็นอย่างมีศิลปะ
ได้เลย ไม่มีอะไรน่าตื่นเต้น ถ้าจะหมดยุคของตนเสียแล้ว

(วัฒน์ วรรณยางกูร, 2549: 81)

ในที่นี้ วัฒนธรรมกระแสโลกโดยการสื่อสัญลักษณ์ผ่านซูเปอร์แมนและสไปเดอร์แมนได้ถูก
ทำลายจากท้องถิ่นด้วยปรัชญาเย็นและช้า ของคูลแมน ซึ่งตรงข้ามกับวิถีของโลกในกระแส
โลกาภิวัตน์ที่ซับซ้อน เร่งร้อนและมุ่งที่ความเร็ว การปรากฏตัวของคูลแมนจึงเป็นการส่งสาร
โต้ตอบกับวัฒนธรรมกระแสโลก ทั้งยังเล่นล้อและวิพากษ์วิถีตะวันตกผ่านการใช้ภาษา เช่น
โลกร้อน เจ้าโลกร้อน ที่สื่อถึงการ แสดงความเป็นประเทศมหาอำนาจ เป็นเจ้าโลกของอเมริกา
อย่างเสียดสีและมีอารมณ์ขัน

การปรากฏตัวของยอดมนุษย์ท้องถิ่นในสมญานามว่า coolman จึงเป็นการสร้าง
ความหมาย และเปลี่ยนบทบาทอำนาจจากโลกพลิกมาสู่ท้องถิ่น ด้วยการนำเสนอทางเลือกและ
การแก้ปัญหาต่างๆในแบบที่เหมาะสมกับท้องถิ่น ด้วยวิถีของความเป็นท้องถิ่นและวัฒนธรรมของตน
ที่สำคัญคือการสร้างความสำคัญให้หันกลับมาสู่วิถีวัฒนธรรมที่ไม่เร่งร้อนไปตามกระแสโลก
การหวนคืนกลับสู่รากแห่งวิถีวัฒนธรรมของตนจึงสร้างพลังเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ได้ โดยไม่
จำเป็นต้องเป็นไปตามวัฒนธรรมตะวันตก

นอกจากนี้ เรื่อง ลูกสาวภูษี ของปรีทรรศ หุตางกูร ยังเป็นอีกตัวบทหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึง
การเล่นล้อกับอำนาจทางวัฒนธรรมด้วยการการปะทะ ต่อกับอำนาจในความหลากหลายทาง
วัฒนธรรม โดยอิงตัวเองอยู่กับพลังในความเก่าแก่ของท้องถิ่นที่ต่อสู้ในกระแสนิยมของการ
ต้องการความแปลกใหม่ และให้ความบันเทิง เมื่อหัวใจของทุนนิยมคือการทำให้สินค้ามีมูลค่าทาง

เศรษฐกิจ ผู้เขียนจึงนำภาพของห้องถิ่นมาเล่นล้อกับทุนนิยมในลักษณะที่นำทุนนิยมมาใช้
อัตลักษณ์ห้องถิ่นในฐานะเป็นการแสดงหนึ่งด้วยการทำตนเองให้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ จากที่เคย
เป็นคนยากจนและไม่มีความสำคัญในสังคม กลายเป็นฤษีที่หลายภาคส่วนในสังคมให้ความสนใจ
ดังนั้น ปรากฏการณ์การมีฤษีหลายตนอยู่ที่ลานวัด ซึ่งฤษีทั้งหลายเหล่านั้นก็คือคนยากจนที่อาศัย
อยู่ในชุมชนท้ายวัด และได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากชาวต่างชาติที่มาเที่ยวชมโบราณสถาน
เจดีย์ทอง จึงเป็นการสร้างตัวตนของห้องถิ่นขึ้นมาในรูปแบบลักษณะใหม่ ห้องถิ่นไม่ได้เป็นฝ่ายที่ต้องรอ
รับและเป็นฝ่ายตามการเปลี่ยนแปลงของโลกแต่เพียงฝ่ายเดียวอีกต่อไป แต่ห้องถิ่นลุกขึ้นมาแสดง
บทบาทและความคิดของตนเองต่อโลกในแบบของตนได้อย่างน่าสนใจ ดังตัวอย่างการปฏิบัติตน
ของฤษีที่จะมีช่วงเวลาบำเพ็ญทุกขกิริยาและช่วงเวลาพักผ่อนตามกำหนดเวลา

“การคลานไม่มีจุดเริ่มต้น ท่ามกลางและสิ้นสุด ไม่เหมือนต้นไม้ที่มีกิ่ง เปลือก
กระพี้ และแก่น อาตมาจึงมีแต่ความสบาย เมื่อเมื่อยล้าก็นอนพักบ้างและ
ปฏิบัติต่อ”

“ยกเว้นสืบทอดคำไข่ม้อยคะ ใครๆลือกันว่าท่านเดินสวยมาก”

“ใช่ มุนวอค์เกอร์ นั้นเป็นเวลาพิเศษของอาตมา”

“แต่มันจะเสื่อมไหมคะ นักบวชผู้เคร่งครัดมาเดินทำอดีตราชาเพลงป๊อป
ไมเคิล แจ็คสัน”

“แต่อาตมาไม่ได้เดินทำกุ่มเป้าของเขาอะ”

(ปริวรรต หุตางกูร, 2549: 97)

จากตัวอย่าง การเป็นฤษีที่ทำตามวัตรปฏิบัติอย่างเคร่งครัดอาจไม่เป็นที่น่าสนใจของ
นักท่องเที่ยวและสื่อมวลชนในยุคที่สังคมต้องการความแปลกใหม่ ฤษีจึงต้องปรับตัวด้วยการหา
จุดขายให้ตัวเอง การเดินทำมุนวอค์เกอร์ของไมเคิล แจ็คสัน กับการทรมานตนเองด้วยการคลาน
จึงเป็นด้านตรงข้ามที่สามารถอยู่ร่วมกันได้ ผู้เขียนนำเสนอให้เห็นว่า ในกระแสโลกาภิวัตน์
ห้องถิ่นสามารถนำกระแสโลกมารองรับ มาปรับใช้เพื่อการอยู่ได้อย่างแข็งแรงของตนเอง และการ
มีสื่อจะยิ่งช่วยทำให้ห้องถิ่นเป็นที่รู้จักไปอย่างกว้างขวางมากขึ้น

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้ดำเนินเรื่องโดยการใช้น้ำเสียงที่เล่นล้อกับการเสนอภาพห้องถิ่น
ตามแบบขนบเดิม ด้วยการผสมผสานวัฒนธรรมอันหลากหลายเข้าด้วยกัน ห้องถิ่นในกระแส

โลกาภิวัตน์จึงเป็นภาพเสนอของการประยุกต์ ผสมผสานเพื่อสร้างสีสันและความแปลกใหม่อันจ ะ เป็นจุดขายเพื่อกลุ่มผู้บริโภค ด้วยเหตุนี้ เมื่อมีการจัดถ่ายทำสารคดีชุด *เหยียบโลกฤๅษี* จึงต้องมี องค์ประกอบหลายอย่างที่มีทั้งความเป็นท้องถิ่นและความเป็นสากลประสานรวมอยู่ด้วยกันเพื่อ เป็นจุดขายของนักท่องเที่ยวที่ส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ ในที่นี้ผู้เขียนได้สร้า งตัวบทที่เป็นการ ผสมผสานทางวัฒนธรรมแบบต่างๆเข้าด้วยกัน ต่างไปจากขนบของวิถีปฏิบัติในการเป็นฤๅษี แบบเดิมที่จะต้องเรียบง่าย ไม่มีรายละเอียดที่เป็นไปในทางโลกที่เน้นความบันเทิง การสร้างภาพ ท้องถิ่นนิยมที่ประสานเอาวิถีแบบโลกเข้ามาประยุกต์กับอัตลักษณ์ของตนเพื่อเป็นที่ สนใจและ ได้รับการยอมรับไปอย่างกว้างขวางและมีสีสันจึงแสดงให้เห็นว่า ท้องถิ่นแบบเดิมต้องเปลี่ยนและ ปรับตัวเพื่อให้เข้ากับกระแสที่เปลี่ยนไปของโลก โลกที่สนใจในความแปลก ความลึกลับและเป็นโลก ที่ให้ความบันเทิง

การแก้ไขได้มุ่งประเด็นเพลงประกอบค้างคาวกินกล้วยตามไอ เดีย ผู้บริหารทีวีท้องถิ่น ซึ่งท่านได้ถูกท่านรอง ผอ . สำนักศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย สับและว่าเพลงมันซ้ำหมดแล้ว ขอให้ปรับเป็นเพลงของคิตาไรแทน ด้วยเหตุผล จะได้บรรยากาศตะวันออกที่มีรสชาติอินเตอร์กว่า แต่เมื่อมาถึงท่านอธิบดี สำนักศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ผู้เป็นอดีตดอกเ ตอร์จบนอกและชาวโรคหนักๆ มาก่อน ท่านดูแล้วคิดว่าคิตาไรไม่เข้าท่า เสมือนแบไต่ความเป็นเอเชียและ เอาใจวิถีอาเซียนมากเกินไป อีกทั้งไม่สามารถเจาะกลุ่มวัยรุ่นได้ จึงขอให้ เปลี่ยนเป็นเพลงที่ดูทันสมัยกว่านี้ ท่านแนะนำเพลง Numb ของลินคินพาร์คที่ แจมกับแร็ปเจ – ซี เมื่อนำเสนอไปจึงทำให้สารคดีชุดนี้มีความแหวกด้วยความ สวยหวานแบบนางสาวไทย บวกความมั่งคั่งงามของโบราณสถานมีชื่อ ท่ามกลาง กลิ่นอายทางใต้ในชาวนด์แบบแร็ปหรือคแรงๆ

(ปริทรรศ นุตากร, 2549: 91)

ตัวบทข้างต้น ค ความเป็นท้องถิ่นได้เปลี่ยนแปลงไปตามวิถีโลกในลักษณะที่วัฒนธรรม ไม่จำเป็นต้องผูกอยู่กับวิถีประจำชาติอีกต่อไป แต่ความเป็นท้องถิ่นถูกนำเสนอเพื่อตอบสนองกับ ตลาดที่ให้เข้ากับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นทุกเพศ ทุกวัยและอยู่ในต่างชาติต่างภาษา หรือกล่าวได้ว่า การผูกอยู่กับวัฒนธรรมของตัวเองแต่เพียงอย่างเดียวไม่สามารถสร้างแรงดึงดูดและความรู้สึกร่วม ให้กับคนส่วนใหญ่ได้ดีเท่ากับการประสานวัฒนธรรมจากหลากหลายที่ ดังนั้น ความเป็นฤๅษีในยุค

โลกาภิวัตน์จึงไม่ได้หมายถึงการบำเพ็ญเพียร และปฏิบัติธรรมอย่างสันโดษในป่าที่ห่างไกลผู้คนอีกต่อไป แต่มันคือการแสดงให้ เห็นกันอย่างสดๆ ท่ามกลางผู้คน การเป็นฤๅษีถูกนำมาถ่ายทอดเป็นสารคดีที่มีการติดต่อ ตกแต่งด้วยการหลอมรวมความหลากหลายทางวัฒนธรรมเข้ามาไว้ด้วยกัน

การเล่นล้อกับอำนาจทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในตัวบทเรื่องลูกสาวฤๅษี จึงเป็นการเล่นล้อวัฒนธรรมทั้งกับท้องถิ่นและโลกเพื่อนำมาสร้างความหมายใหม่ให้เกิดขึ้น และสร้าง อำนาจต่อรองใหม่ให้ท้องถิ่นนิยม เป็นทางเลือกของคนเล็กๆ ที่ลุกขึ้นมาเล่นล้อต่อกรกับความยิ่งใหญ่ของโลกาภิวัตน์ และได้รับประโยชน์จากโลกาภิวัตน์ ในแนวคิดที่ทุกวัฒนธรรมสามารถนำมาอยู่ร่วมกันได้

สำหรับบทบาทของท้องถิ่น ในการเล่นล้อกับกระแสโลกาภิวัตน์เพื่อโต้กลับกระแสโลกาภิวัตน์นั้น บริหารศ นุตากรได้เสนอภาพท้องถิ่นในด้านข องการเป็นดินแดนแห่ง จิตวิญญาณ เป็นท้องถิ่นที่แสดงถึงความลึกซึ้ง แปลกประหลาด เป็นโลกของการแสดงและพิธีกรรม ซึ่งเมื่อนำมาเสนอผ่านการมองที่ถูกบันทึกจากสื่ออีกชั้นหนึ่ง ท้องถิ่นจึงมีการปะทะสัมพันธ์กับความเป็นสมัยใหม่ การอยู่ในโลกของวัตถุ และการไม่เชื่อในสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้ที่น่าสนใจ

เรื่องสั้น “เสียวหัวที่ควนนก ” ของบริหารศ นุตากร นำเสนอโลกสองโลกที่เข้ามาปะทะและประสานกันในช่วงเวลาหนึ่ง โลกหนึ่งคือโลกของทุนนิยมที่ปุรชนม์เจ้าของตลาดเบียร์เฟาท์ ซึ่งเป็นเบียร์นำเข้าจากเยอรมันมาขยายการตลาดที่หมู่บ้านควนนก ด้วยความช่วยเหลือและการอำนวยความสะดวกของฤๅษี เพ็ ็อนสมัยเรียนและเป็นคนในหมู่บ้าน ปุรชนม์จึงออกจากกรุงเทพฯ ลงมาประชาสัมพันธ์เปิด ตลาดเบียร์ในช่วงเทศกาลที่หมู่บ้านจัดงานบุญ และได้เข้าร่วมทำพิธีเข้าทรงโดยอาสาเป็นร่างทรง เมื่อถูกเข้าทรง ชาวบ้านบอกว่าเขาถูกงูคาบหัวแล้วเลื้อยเข้าป่าไป แล้วเขาก็เห็นภาพตัวเองถูกงูอมหัวแล้วก็เลื้อยเข้าป่าไปจากการถ่ายทำของกล้องวิดีโอที่ทำเป็นซีดีส่งมาให้เขาดู เหตุการณ์การอาสาตัวเป็นร่างทรงนี้ทำให้ปุรชนม์ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก ในการเปิดตลาดเบียร์ที่ต่างจังหวัด สมกับสโลแกนเครื่องดื่มของเขาว่า “เร้าลึกแดนถิ่น หัวใจอินเตอร์” และที่หมู่บ้านนี้เองที่ทั้งสองโลกได้เข้ามาปะทะและโต้ตอบกันในเรื่องของวัฒนธรรม ความจริง ความหลงและการแสดง

จากตัวบท ท้องถิ่นถูกนำเสนอออกมาในภาพของความเป็นสีสันสำหรับคนเมืองใน พิธีกรรมที่เป็นสิ่งหาดูได้ยาก ปนรวมอยู่กับการประเมินค่าความเป็นท้องถิ่นที่ดูยากจนและยังไม่ พัฒนา ตัวบทนำเสนอประเด็นเรื่องท้องถิ่นนิยมที่ปะทะโต้ตอบอยู่กับความเป็น ไปตามกระแสโลก ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ซึ่งผู้เขียนแสดงให้เห็นภาพสองด้านที่นำเสนอผ่านมุมมอง ของตัวละครสองตัวที่เป็นเพื่อนกัน ดังตัวอย่างบทสนทนาทางอีเมลล์ระหว่างปุรชนม์กับฤทธิที่แสดง มุมมองแตกต่างทางความคิดของโลกที่อิงอยู่กับวัฒนธรรมทุนนิยม /บริโภคนิยม กับโลกที่อิงอยู่กับ วัฒนธรรมท้องถิ่นนิยมอย่างน่าสนใจ

ฤทธิ ขอบคุณเพื่อน แต่ตอนนี้ผมเริ่มปลง กำลังหันหน้าเข้าวัด สนใจ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะเรื่องรุกขเทวดาและสิ่งเหนือธรรมชาติ มีสวรรค์ มีนรก มันมีเนื้อหาสาระมีคติธรรม เหมาะสมกับชุมชน บา งที่ผมอาจใช้ คอมพิวเตอร์น้อยลงด้วย

ปุรชนม์ เฮ้ย ใ้อฤทธิ ระวังจะบ้าตบะแตก นายไม่เชื่อในโลกสัมผัสหรือัง ชีวิตได้ท่องโลกกว้าง ได้สัมผัสวัฒนธรรมตะวันตก และอย่าลืมนายจบโท มาร์เก็ตติ้งออสเตรเลีย โอเค อี๊วะยกย่องในไลฟ์สไตล์ลื้อ แต่ประเด็นสังคม แบบรุกขเทวดา โอ อี๊วะไม่รู้จะพูดยังไงดี แล้วสิ่งต่างๆที่นายเคยทำละ

(ปริทรรศ หุตางกูร, 2548: 98)

การปะทะตอบโต้กันทางความคิดที่ใช้ชีวิตตามวัฒนธรรมแบบหนึ่งและปฏิเสธใน วัฒนธรรมอีกแบบหนึ่งแสดงให้เห็นถึงมุมมองของการยอมรับและปฏิเสธของท้องถิ่นนิยมกับโลก นิยมที่แต่ละฝ่ายก็ต่างพยายามช่วงชิงอำนาจและพื้นที่กันอยู่ตลอดเวลา การนำเสนอมุมมอง ความคิดที่มีต่อท้องถิ่น ผู้เขียนนำเสนอภาพท้องถิ่นที่ผ่านการถ่ายทำจากกล้องวิดีโอ และเป็นการ บรรยายผ่านมุมมองของปุรชนม์ผู้ดูซีดีและเล่าถึง สิ่งที่เขาเห็นจากภาพในซีดีนั้น ในการบรรยาย ภาพอากัปภิกิริยาของชาวบ้านและการแสดงพิธีกรรมเป็นไปด้วยน้ำเสียงของการเล่นล้อ มีนัยของ การประเมินค่าถึงความดีน้อยกว่า

โปรแกรมตีวีดี

บนจอปรากฏเหตุการณ์ออกไปด้วยฝูงชนหน้ามัน กล้องยังถ่ายเสียงตลอด
เหมือนถ่ายลำบากกับการบันทึกงานพิธีกรรม ... มีควันธูปลอยตลบจางๆ
แทรกภาษาถิ่นชาวบ้านฟังไม่ได้สรรพ

(ปริทรรศ นุตางกูร, 2548: 96)

โปรแกรมตีวีดี (ต่อ)

กล้องแพนโคลสอัพชาวบ้านหน้ามันทั้งหญิงชายและเด็ก ทุกคน
กำลังใจจดจ่อกับร่างทรง ครุหม่อออกอาการโกรธที่เทียนดับ แต่ร่างทรงยังนิ่ง
... ภาพตัดเข้าแผ่นหลังชายหนุ่มร่างทรงเริ่มสั่นไหวและสั่นไหวหนักขึ้น
แล้วทุกอย่างเปลี่ยนเป็นโกลาหลรวดเร็วเมื่อชายหนุ่มดึงผ้าขาวออกจากหัว
พร้อมพูดเสียงแก่ห้าวเกินอายุ “เฮ้ย ภูคือท่านผีเสื้อเมือง ใครให้มาทำพิธีช่วง
บ่ายวะ รู้ไหมภูมาลำบาก ต้องรอนแรมมาจากท่าข้ามสุราษฎร์โน่น ” ขณะพูด
นัยน์ตาเหลือกถลนไม่เหลือตาดำ เห็นแค่ตาขาวแตกเส้นเลือดแบบผิวเซรา มิ
กแตกลายงา แล้วร่างทรงก็เอามือกวาดหน้าพรานบุญณ์ กวาดทุกสิ่งทุกอย่าง
บนโต๊ะบูชาตรงหน้า เสียงกระถางรูปเทียนหล่น “โครมครามโข่งเซ้ง ” เห็น
ภาพผู้คนแตกฮือบังกล้อง เสียงครุหม่อตะโกน “ท่านผีเสื้อเข้าแล้วโว้ย ท่าน
ผีเสื้อเข้าแล้วโว้ย”

(ปริทรรศ นุตางกูร, 2548: 100)

ตัวบทบรรยายถึง ฝูงชนหน้ามัน ชาวบ้านหน้ามันทั้งหญิงชายและเด็ก สื่อถึงภาพท้องถิ่น
ที่ลำบากและทำงานหนัก ในการพูดถึงพิธีกรรมและการเข้าทรงก็เป็นไปด้วยการใช้น้ำเสียงที่
เล่นล้อ ไม่ว่าจะเป็คำพูดของท่านผีเสื้อเมือง และเสียง โครมครามโข่งเซ้ง ของกระถางรูปเทียน
การบรรยายให้เห็นภาพจากโปรแกรมตีวีดีที่ถูกถ่ายทำและตัดต่อมานี้ทำให้พิธีกรรมของท้องถิ่นไม่
ต่างอะไรกับการแสดงที่เต็มไปด้วยสีสันและความบันเทิง ในความคิดที่อิงกับกระแสวัฒนธรรม
โลก ท้องถิ่นจึงเป็นเพียงความบันเทิงที่ตอบสนองของความอยากรู้อยากเห็นที่แปลกใหม่ไปจากชีวิตที่
คุ้นเคยเท่านั้น

ในประเด็นเรื่องความเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่น ตัวละครได้ใช้ประโยชน์จากการนับถือในสิ่งเหนือธรรมชาติของท้องถิ่นในการเป็นช่องทางเปิดตลาดธุรกิจของตัวเองได้อย่างกลมกลืนและประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เมื่อตอนหนึ่งครุหมอข ออสาสมัครที่จะมาเป็นร่างทรงของท่านผีเสื้อเมือง และปุรชนม์ ชายหนุ่มจากกรุงเทพฯก็รีบอาสาตัวเข้ามาทันที

นี่คือจิตวิญญาณพลีชีพกล้าหาญในนามของร่างทรงการตลาดที่แท้ของเบียร์เฟาท์ เพื่อเป้าหมายช่วงชิงมาร์เก็ตแชร์ถึงพริกถึงขิง โดยลงไปคลุกกับความเชื่ออันเก่าแก่เพื่อจะแทรกตนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเขา และเมื่อปุรชนม์นั่งลงก่อนจะถอดเสื้อออก เขายกกระป๋องเบียร์เฟาท์ในมือขึ้นโฆษณาในคอกลายสัญญาณ

“ในนามเบียร์เฟาท์ขอคารวะท่านผีเสื้อ เพราะเราพร้อมแล้วที่จะรื้อลึกแดนดิน ด้วยหัวใจอินเตอร์ เย่ๆ”

(ปริทรรศ นุตากร, 2548: 107)

การอาสาตัวเข้ามาเป็นร่างทรงของปุรชนม์มีจุดมุ่งหมายที่จะโฆษณาประชาสัมพันธ์สินค้าของตัวเองที่ต้องการกลมกลืนเป็นพวกเดียวกับท้องถิ่น ด้านหนึ่ง ท้องถิ่นจึงกลายเป็นพื้นที่ของการรองรับการรุกไล่เพื่อเปิดทางให้กับกระแสโลก เป็นตลาดทางวัฒนธรรมอีกรูปแบบหนึ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาจากความเชื่อมั่นในภูมิปัญญาและจิตวิญญาณท้องถิ่น ซึ่งในกระแสโลกาภิวัตน์ที่ก้าวหน้ารวดเร็วด้วยเทคโนโลยีการสื่อสาร ความเชื่อหรือพิธีกรรมที่สืบทอดกันมาของท้องถิ่นจึงไม่ได้เป็นสิ่งที่น่าเกรงขาม เข้มขลังหรือมีมนตร์อันน่ายำเกรงอีกต่อไป เมื่อพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์หาได้ยากนั้นสามารถถ่ายทำและบันทึกเก็บไว้ได้ นำมาตัดต่อและเล่นซ้ำได้ตามความพอใจ จิตวิญญาณของท้องถิ่นจึงเหลือเพียงภาพการแสดงอันน่าทึ่ง น่าตื่นตาตื่นใจที่แปลกใหม่สำหรับนักท่องเที่ยว แล้วก็จบกันไป ความลึกลับและปาฏิหาริย์เป็นเห มีอนภพยนตร์ที่ถูกสร้างขึ้นถูกปรุงแต่งขึ้นให้น่าสนใจ

โปรแกรมดีวีดี (ต่อ)

“กูคือพญางูผีเสื้อเมือง จงเติมคำว่าพญางูให้ด้วย เพราะกูไม่ใช่ผีเสื้อราตรี กูคือพญางูที่มีอิทธิฤทธิ์ยิ่ง หรือพวกมึงไม่เชื่อ กูจะทำให้ดู ย้าก ...ก...ก...ก”

จบเสียงแหบห้าว รวดเร็วฉับ ไวก็กระโดดลุกยืนตากฝนโดยเหยียบอก
 ลุงคนหนึ่งซึ่งหนีไม่ทันเอาไว้ จากนั้นอย่างน่ากลัวโดยขาข้างหนึ่งยังเหยียบอก
 ตรงท่อนเอวของร่างเกิดมีอีกร่างแยกแตกออกเหมือนอสุรกายเอเลี่ยนแยก
 เซลล์ในหนังโซว์เอฟเฟ็คท์แบบเนียน

(ปริทรรศน์ หุตางกูร, 2548 : 102)

ในที่นี้ การประกอบพิธีกรรมไม่ต่างกับการแสดงภาพยนตร์เรื่องหนึ่ง เป็นภาพยนตร์ของความมกมายน่าขบขัน เล่นล้อกับความเชื่อ ซึ่งจากตัวบท พญางูผีเสื้อเมืองก็คือตัวของปุรชนม์ ผู้จัดการฝ่ายการตลาดของเบียร์เฟาที่ขออาสาเป็นร่างทรงเพื่อโฆษณาขายเบียร์ของตัวเอง ดังนั้น ในอีกด้านหนึ่งของพญางูก็คือด้านหนึ่งของตัวปุรชนม์ การแสดงของพญางูในร่างทรงจึงสะท้อนถึงความคิดและการมองท้องถิ่นในมุมมองที่ตนเองรู้สึกว่าเป็นเช่นนั้น เป็นมุมมองของคนเมืองที่มีต่อท้องถิ่น เป็นมุมมองของวัฒนธรรมกระแสโลกที่มีต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อขับเบียดพื้นที่ของท้องถิ่นให้เป็นเรื่องของการถ่ายทำและการแสดง ไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นและมีอยู่จริง

อย่างไรก็ดี สิ่งที่น่าสนใจคือ พิธีกรรมที่มีเนื้อหาและการแสดงไม่ต่างอะไรกับบทภาพยนตร์แห่งการเลียนล้อและขบขันนี้เป็นสิ่งที่ถูกสร้างหรือถูกทำขึ้นมาจากท้องถิ่นเอง กล่าวคือซีดี ภาพพิธีกรรมการเป็นร่างทรงนั้นเป็นซีดีที่ฤทธิเพื่อนของปุรชนม์ส่งมาให้และบอกว่า เป็นฝีมือของตากล้องโรงเรียนถ่ายไว้ ตั้งใจตัดต่อมาให้ปุรชนม์เป็นพิเศษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตอนที่ปุรชนม์เป็นร่างทรง ดังนั้น เสียงและภาพที่ปุรชนม์ได้ดูจากซีดีที่ส่งมาจากหมู่บ้านควนนั้นคือสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น ถ่ายทำขึ้นจากฝีมือของท้องถิ่นและสิ่งที่ปุรชนม์ได้ดูก็คือสิ่งที่ท้องถิ่นนิยมอยากให้ปุรชนม์ได้ดู

สิ่งที่ท้องถิ่นอยากให้ปุรชนม์ได้ดูคือการสร้างความไม่จริงขึ้นเพื่อเลียนล้อการไม่เชื่อว่าเป็นจริง ในความคิดของปุรชนม์ มองในทางกลับกัน ท้องถิ่นจงใจสร้างการแสดงนี้ขึ้นมาเพื่อเล่นล้อกับปุรชนม์ สร้างจินตนาการอันหลอนประสาที่เข้าไปปั่นป่วนในระบบคิดของเขาให้เกิดความสับสนไม่แน่ใจถึงสิ่งที่เขาเป็นกับสิ่งที่เขาเห็นว่าตัวเองเป็นในโปรแกรมดีวีดี ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ท้องถิ่นได้สร้างพื้นที่ทางอำนาจเพื่อที่จะทั้งเล่นล้อและขับไล่ความเป็นอื่นที่เข้ามา

ในด้านนี้ ท้องถิ่นจึงเข้ามามีบทบาทในการพยายามช่วงชิงบทบาทและพื้นที่ของตัวเอง ด้วยการพยายามหลอมรวมและแผ่ความเป็นท้องถิ่นไปสู่การรับรู้ของกระแสโลกที่ออกมาในภาพของพญางูที่อมหัวร่างทรง เป็นจินตนาการที่ท้องถิ่นเข้าไปปฏิบัติการหลอกหลอนความเป็นตัวตนของกระแสโลกในทางหนึ่ง

ใครบ้างหนอจะจำหน้าตัวเองไม่ได้ ต่อให้หมา หมี เสือมาอมหรือเลียหัว
 “เพราะนั่นคือตัวเขา หัวเขา ไบหน้าเขาชัดๆ ” ปุรชนมีรู้สึกเสียวหัวขยันท้อง
 และไม่นานเกินรอ อาหารเก่าๆก็พรวดออกทางปากกระจายทั่วพื้นและโซฟา
 ปุรชนมั่งเซถอยหลังนั่งหน้าซีดมือเท้าเย็น ไม่รู้จะลำดับสติชีวิตจากชีวิต
 หลอนอย่างไร ถึงเหตุการณ์ทุกอย่างจะจบลงแต่ทุกวินาทีต่อไปกำลังตั้งเข้า
 หาภาพหัวที่สูญสิ้นความบริสุทธิ์ในปากพญางูผี แม้ใจหนึ่งอยากจะคิดเป็น
 การหลอกกันด้วยเทคนิคติดต่อ แต่ใ้ฤทธิมันจ ะนำมาให้เสียเวลาหวังผล
 อะไร ยิ่งคิดก็ยิ่งมึนกับใ้พวงมงายพิธีกรรมไร้สติในจอ

(ปริทรรศ หุตางกูร, 2548: 109)

ปฏิบัติการของท้องถิ่นที่สร้างภาวะที่ทำให้ตัวละครรู้สึกว่ามีความเป็นอื่นที่แปลกแยก และไม่ใช่ตัวตนของตัวเองทำให้เกิดความพยายามที่จะปฏิเสธและกำ จัดความเป็นอื่นนั้นออกไป การปฏิเสธและการกำจัดความเป็นอื่นคือการพยายามลบสิ่งที่ไม่เข้าใจ สิ่งที่ยธิบายไม่ได้ออกไป เพื่อพยายามกลับเข้าสู่โลกที่ตัวเองคุ้นเคยและรู้สึกปลอดภัย

เขาสาบานว่าจะไม่ดูซ้ำ คิดไปคิดมาก็อ้วกกระจายทั่วพื้นอีกรอบ
 ก่อนวิ่งสะเปะสะปะไปอ่างอาบน้ำ รีบเปลี่ยนกายให้น้ำจากฝักบัวไหลรด ใน
 มือรีบเทแชมพูกลิ่นอัลมอนด์ออกสระซักเกาคราบมลทินบนศีรษะครึ่งขวด
 แล้วก็สระซ้ำอีกสองสามที ปิดท้ายด้วยครีมทรีตเมนต์ที่อีกครึ่งขวด ละเลงหัว
 ทั้ตามจนห้องน้ำหอมฟุ้ง ตามพื้นอุ้ดมไปด้วยฟองขาวฟอด
 “ไม่ไหวละ คงต้องไปพักผ่อนที่เวนิสซะแล้ว”

ตอนนี้ภาพที่ควนงได้เปลี่ยนเป็นมหานครเวนิสแทน ที่นั่นเคยไป
 บ่อยๆ ทั้งประชุมสัมมนาและเที่ยวพักผ่อนจนไม่หลงทิศ ผิดกับยามนี้รู้สึก

เบลต่อทิดถิ่นประเทศตัวเอง ว่าแล้วก็กดมือถือถึงเลขฯให้ทำเรื่องลา
พักร้อนด่วน บางทีทริปนี้อาจจะไปยาวถึงเกาะยอดนิยมมูราโน่เลยทีเดียว

(ปริทรรศ หุตางกูร, 2548: 110)

ในที่นี้ บทบาทของสื่อจากโปรแกรมทีวีดีที่ถ่ายทำแล้วนำมาตัดต่อเป็นซีดีส่งตรงมาจาก
ควนนก ทำให้ท้องถิ่นอยู่ในภาพของความแปลกแยกและเป็นอื่น เป็นวิถีชีวิตที่กลายเป็นคนละโลก
แม้อยู่ในประเทศเดียวกัน ในขณะที่ตัวละครกลับรู้สึกคุ้นเคยกับสถานที่ที่อยู่ห่างไกลออกไปซึ่งใน
ตัวบทคือเมืองเวนิสมากกว่าท้องถิ่นในประเทศตัวเอง สิ่งที่เกิดขึ้นคือการปะทะกันระหว่างการ
ประเมินค่าตัดสินและการเล่นล้อกับอำนาจที่ประเมินค่าตัดสินนั้นเพื่อวกกลับมาสู่การสร้าง
ความไม่มั่นคงในภาวะตัวตนของตัวละคร ตัวบทแสดงให้เห็นถึงอำนาจของท้องถิ่น การเข้าทรงเจ้าพ่อ
งูผีที่ถูกมองว่าเป็นเรื่องมงายไร้สาระ แต่เมื่อนำมาถ่ายเป็นซีดีส่งตรงมาจากท้องถิ่นและสามารถ
ล้นประสาทตัวละครที่อาสาเป็นร่างทรงจึงเท่ากับเป็นการประกาศอำนาจได้กลับจากท้องถิ่น

บทบาทในความสัมพันธ์ ระหว่างสื่อกับท้องถิ่นนิยมจึงมีผลในการสร้างและนำเสนอ
ท้องถิ่นนิยมอย่างน่าสนใจ การที่ตัวละครไปประสบกับพิธีกรรมการเข้าทรงในท้องถิ่นด้วยตนเอง
ในฐานะที่เป็นร่างทรง กับการเห็นตัวเองอยู่ในแผ่นซีดีและเห็นภาพพญางูอมหัวตัวเองเป็นการรับรู้
ที่อยู่ในคนละความรู้สึกกัน กล่าวคือ สื่อเข้ามามีบทบาทในการสร้างให้โลกของท้องถิ่นเป็นโลก
ของความแปลกประหลาด พิลึกพิลั่นและพิสดารในสายตาของคนที่อยู่นอกท้องถิ่น
แต่โลกเดียวกันนั้นก็ถูกแสดงด้วยภาพของการกระทำที่น่าเกลียดน่ากลัว และพิลึกพิสดารจาก
คนนอกที่เข้ามาในท้องถิ่นนั่นเอง ทั้งหมดต่างร่วมประสมประสานและสร้างเรื่องราวให้เกิดขึ้นมา

ในฐานะของการเป็นร่างทรง ปุรชนมีรู้สึกกระหึ่มล้าพองถึงความสำเร็จในการใช้การเป็น
ร่างทรงของตนเองในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของตน และเขาเชื่อว่า
การกระทำดังกล่าวจะส่งผลให้ยอดขายพุ่งสูงขึ้น ซึ่งเปียร์ของเขาก็ขายดีจากการที่เขาพาตัวเองเข้า
ไปเป็นร่างทรงที่เป็นพิธีกรรมของหมู่บ้าน ในด้านนี้จึงถือว่ากระแสบริโภคนิยมได้เข้ามาตีตลาดแห่ง
หมู่บ้านและความเชื่อของท้องถิ่นอย่างประสบความสำเร็จ แต่ในฐานะของการเป็นคนดูตัวเอง
ขณะเป็นร่างทรงจากแผ่นซีดีที่เพื่อนส่งตรงมาให้จากหมู่บ้านควนนก สภาพอาการของเขาได้ต่าง
ไปโดยสิ้นเชิง ปุรชนมีถึงขั้นชวุนเซ เสียศูนย์ และอยากลบภาพติดตานั้นออกไปจากความนึกคิด
ของตน วัฒนธรรมบริโภคที่เข้ามาในรูปของการขายเปียร์นอกในงานบุญประจำปีของหมู่บ้านจึง

ไม่ได้เป็นชัยชนะแบบเบ็ดเสร็จ ท้องถิ่นไม่ได้เป็นพื้นที่ของการเป็นฝ่ายรับเพียงอย่างเดียว แต่ได้มีการทั้งรับและโต้ตอบกลับไป ดังนั้น การประเมินว่าท้องถิ่นในปัจจุบันตกเป็นฝ่ายรับจากกระแสโลกาภิวัตน์อย่างไม่อาจต้านทานจึงเป็นการกล่าวที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง ด้วยว่าในการอยู่ในสถานะของการเป็นผู้รับวัฒนธรรมจากภายนอกนั้น ท้องถิ่นก็มีการจัดการจากวัฒนธรรมภายในของตัวเองเพื่อทดสอบ และประเมินค่าสิ่งที่ถูกนำเข้ามาในท้องถิ่นด้วยเช่นกัน

ในเรื่องของพิธีกรรมการเข้าทรงของท้องถิ่นนี้ อรรถชุน อับปาตูไร (Appadurai, 1996: 184) ได้กล่าวถึงแนวคิดเรื่อง “พิธีกรรมของการเปลี่ยนผ่าน” (rites of passage) อับปาตูไรเสนอว่าเราไม่ควรมองพิธีกรรมว่าเป็นเพียงการบูรณาการทางสังคม (social aggregation) อันเกิดจากความขัดแย้ง ความตึงเครียดระหว่างสังคมกับปัจเจก ซึ่งเป็นการมองจากมุมเก่าๆ ในวิถีของมุมมองใหม่นั้น พิธีกรรมเกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านแต่ละพิธีนั้น เปรียบเสมือนการผลิตองค์ประกอบของท้องถิ่นให้กลายเป็นผู้กระทำ ที่มีคุณสมบัติตามตำแหน่งแห่งที่ของความสัมพันธ์ภายในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเครือญาติ เพื่อนบ้าน เพื่อนฝูง หรือศัตรู เพราะพิธีกรรมเหล่านี้เปรียบเสมือนเทคนิควิธีอันซับซ้อนของสังคม ซึ่งพยายามเขียนหรือประทับรอยความเป็นท้องถิ่นลงบนเรือนร่างของสมาชิก (the inscription of locality onto bodies) อันเป็นวิถีของการสร้างความเป็นท้องถิ่นให้ประจักษ์ขึ้นมาเท่าๆกับการกำหนดสร้างเรือนร่างภายในสังคม และพื้นที่ที่เราเรียกว่าชุมชน อับปาตูไรเรียกเทคนิควิธีเช่นนี้ว่า เทคนิคในการผลิตประเภท “ความเป็นพื้นถิ่น” ของสังคม (social techniques for the production of “native”, a category)¹

จากแนวคิดของอับปาตูไร เราจะพบว่าท้องถิ่นมีการต่อสู้และต่อรองกับอำนาจของวัฒนธรรมภายนอกที่เข้ามาด้วยการประท้วง บดทลาย “ความเป็นท้องถิ่น” ลงบนร่างกายของประชาชน ซึ่งในที่นี้คือการถูกเจ้าพ่ออมหัวแล้วพาเลื่อยเข้าป่าไป การอาสาเป็นร่างทรงของปราชญ์มีไปจนกระทั่งถูกเจ้าพ่ออมหัวนั้นจึงเป็นเสมือนการครอบทับ การประท้วงบดทลายสัญลักษณ์ของความเป็นท้องถิ่นให้กับตัวละคร

บริบทที่สร้างให้ตัวละครผู้นำเข้าเปียร์ฟ้าท์ เปียร์นำเข้าจากประเทศเยอรมนีที่ในตอนท้ายของการเดินทางมาที่หมู่บ้านควนนกนี้ได้ถูกผู้เฒ่าเข้าป่าไป ฉากการที่ปราชญ์ถูกเจ้าพ่ออมหัว

¹ ดูมาลี จันทโรจธน์. “ปรากฏการณ์วัฒนธรรม” สมัยใหม่ จุดเปลี่ยนของวัฒนธรรมและวัฒนธรรมนิยม” ใน *ทะเลรอบคิดทฤษฎี*. (กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2546. หน้า 128-129.)

ลากเข้าป่าไปนี้แสดงนัยให้เรานึกถึงเรื่องราวของเฟาสท์ ของโยฮันน์ โวล์ฟกัง ฟอน เกอเธ่ (Johann Wolfgang von Goethe) เรื่องราวเกี่ยวกับเฟาสท์ที่ได้มีการเล่าขานไปอย่างกว้างขวาง กลายเป็นตำนานพื้นบ้านที่น่าตื่นเต้นมีสีสัน เนื้อหาสำคัญอยู่ที่ว่าเฟาสท์เป็นศาสตราจารย์ที่มีความรู้ทั้งทางวิทยาศาสตร์และเวทย์มนต์คาถาพิเศษ สามารถติดต่อกับจิตวิญญาณและผีได้ ทำಯสุดก็ ถูกผีซาตานมาเอาชีวิตไป จัดเป็นเรื่องเล่าที่แพร่หลายอยู่ในศตวรรษที่ 16 คนโดยทั่วไปเชื่อว่าเป็นเรื่องจริงในฐานะเป็นตัวอย่างของคนทีอหังการ นอกรีตนอกรอยไม่เคารพพระเจ้า ไม่อยู่ในกรอบคำสั่งสอนของศาสนา ไปคบกับผีจึงถูกพระเจ้าลงโทษ (อัมภา โอบระกูล, 2544: 305)

การใช้ชื่อเบียร์เฟาสท์ และการที่ปุรชนม์ขออาสาเป็นร่างทรงโดยประกาศการเข้าไปเป็นในนามของเบียร์เฟาสท์นั้น แสดงถึงความสัมพันธ์เกี่ยวข้องที่ผู้เขียนผูกเรื่องราวอยู่กับพิธีกรรม ความเชื่อ และเหตุผล โดยมองท้องถิ่นว่าเป็นพื้นที่ของการแสดงพิธีกรรมที่สื่อถึงความมั่งคั่ง ภายใไร้สาระ ทั้งการเข้าทรงและเจ้าฟองฟูผี ขณะเดียวกันท้องถิ่นก็เป็นพื้นที่ของการตอบโต้เช่นกัน กล่าวคือ ท้องถิ่นได้สร้างตัวเองขึ้นมาเพื่อตอบโต้กับวัฒนธรรมนำเข้า ซึ่งในที่นี้คือเบียร์เฟาสท์ เป็นการต่อสู้อยู่ระหว่างการเชื่อในพลังเหนือธรรมชาติ พิธีกรรม ของชุมชนที่มาปะทะกับพลังของการบริโภคและความบันเทิง ทั้งสองด้านต่างขับเคลื่อนกันอยู่ในพื้นที่ของท้องถิ่น และเมื่อตัวละครเข้ามาทำทนายอำนาจของท้องถิ่นด้วยการอาสาตัวเป็นร่างทรงเพื่อโฆษณาเบียร์ เฟาสท์ ท้องถิ่นก็แสดงการโต้กลับด้วยการเล่นบทโต้กับเฟาสท์ด้วยการที่ร่างทรงกลายเป็นงู ซึ่งงูเป็นตัวแทนที่อยู่ฝ่ายเดียวกับปีศาจเมฟิสโทเฟเลส

ในที่นี้ เมื่อลูกคาบหัวปุรชนม์ผู้จัดการเบียร์เฟาสท์เข้าป่าไป สื่อได้เข้ามาทำหน้าที่ฉายภาพซ้ำการกระทำและถูกกระทำดังกล่าวให้เป็นประจักษ์พยานต่อสายตาของปุรชนม์ ที่เดินทางเข้ามาในหมู่บ้านเพื่อสร้างยอดขายเบียร์นำเข้ามาจากเยอรมนี แต่เมื่อมาเห็นภาพตนเองที่ถูกบังคับควบคุมไปขณะทำพิธีเข้าทรงอันเป็นงานประจำปีของท้องถิ่น ทำให้ปุรชนม์อยู่ในสภาวะของคนสองภาค วัฒนธรรมภายนอกคือเบียร์เฟาสท์ตัวแทนของบริโภคนิยมและสุขนิยมจากเมืองหลวงได้เข้ามาหลอมรวมประสมประสานกับงานประจำปีของท้องถิ่น

การโฆษณาเบียร์ด้วยการอาสาตัวเป็นร่างทรง เป็นการข้ามผ่านพรมแดนที่เคยแบ่งแยกจากกันก่อนหน้าให้มารวมอยู่ด้วยกัน โดยมี สื่อทำหน้าที่สร้างภาพให้ปรากฏ ท้องถิ่นจึงเปลี่ยนสถานะจากการเป็นผู้ถูกประเมินโดยตัวปุรชนม์มาเป็นผู้ทำการทดสอบและประเมินปุรชนม์เอง

การพลิกกลับบทบาทที่เกิดขึ้นเป็นการสร้างพื้นที่ทางอำนาจของท้องถิ่นขึ้นมาใหม่ ท้องถิ่นใน
กระแสโลกาภิวัตน์ไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่ของการแสดงพิธีกรรมที่เป็นพื้นที่นี้ ึ่งรอกให้คนภายนอกเข้า
มาเท่านั้น แต่ท้องถิ่นได้มีการทำทลายและโต้กลับไปตามวัฒนธรรมภายนอกที่เข้ามาด้วย

จากพื้นที่ของการเป็นท้องถิ่นที่มฉายไร้สาระเรื่องเจ้าพ่อผู้เฒ่าในความคิดของตัวละคร
แต่ท้องถิ่นก็ได้ดำเนินการโต้กลับด้วยการนำโลกของพิธีกรรมการเข้าทรงและเจ้าพ่อผู้เฒ่าที่ถูกลืมมองว่า
เป็นเรื่องมฉายที่หาเหตุผลอธิบายไม่ได้ นั่น มาผลิตสร้างขึ้นโดย ัยกระบวนการของเทคโนโลยี
เป็นภาพบันทึกที่จับต้องและมองเห็นได้ ทำให้พื้นที่ของท้องถิ่นแปรสถานะไปจากเดิม กล่าวคือ
ท้องถิ่นสร้างตัวเองขึ้นมาในบทบาทของความมฉายไร้สาระเพื่อใช้สิ่งที่ตัวละครมองว่าไม่จริงและ
ไร้สาระมาโต้ตอบเพื่อให้เห็นถึงอำนาจและกระบวนการสร้างของท้องถิ่นนั้น

4.1.2.3 การเล่นล้อกับกระแสชาตินิยม และท้องถิ่นนิยมในยุคโลกาภิวัตน์

นอกจากตัวบทที่แสดงให้เห็นถึงการเล่นล้อกับกระแสโลกาภิวัตน์ของท้องถิ่นเพื่อทำทลายและ
สั่นคลอนอำนาจที่เคยเป็นศูนย์กลางแล้ว ยังมีตัวบทจำนวนหนึ่งที่เป็นการมองท้องถิ่นใน
มุมมองที่เล่นล้อ ขณะเดียวกันก็วิพากษ์กลับบทบาทและอำนาจของโลกาภิวัตน์ การมองท้องถิ่นในมุมมองที่
เล่นล้อที่นำเสนอในตัวบทวรรณกรรมร่วมสมัยเป็นการวิพากษ์ท้องถิ่นและวิพากษ์โลกไปพร้อมกัน
เพราะในกระแสโลกาภิวัตน์ที่วัฒนธรรมต่างเคลื่อนเข้ามาผสมผสานกัน นักเขียนมีความ
เห็นว่า ท้องถิ่นไม่อาจปฏิเสธโลกได้ เพราะการปฏิเสธวัฒนธรรมโลกแล้วมุ่งเชิดชูคุณค่าวัฒนธรรมตาม
แบบแผนดั้งเดิมของตนเองจะกลายเป็นสิ่งผิดที่ผิดทาง ผิดยุคสมัย แล้วผลสุดท้ายท้องถิ่นจะเป็น
ฝ่ายสูญเสียในที่สุด อย่างไรก็ตาม หากท้องถิ่นเปิดรับโลกมากเกินไปจนเป็นการมุ่งเบลี ยนวิถีที่ท้องถิ่น
ไปตามกระแสวัฒนธรรมโลกเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ท้องถิ่นก็จะเป็นฝ่ายสูญเสียอีกเช่นกัน

ในประเด็นของการเล่นล้อการรับวัฒนธรรมของชาติตะวันตกในกระแสโลกาภิวัตน์
หากมองจากมุมมองของท้องถิ่นนิยมจะเห็นว่า นักเขียนประกอบสร้างตัวบทของการปะทะและ
ปฏิสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่นกับโลก ในลักษณะของการประชิดเสียดสี ขณะเดียวกันก็แสดงถึงการ
พยายามต้านทานกระแสวัฒนธรรมต่างชาติที่นับวันจะกลายเป็นเรื่องที่อยู่ผิดแผกในยุคสมัยที่
ทุกแห่งทั่วโลกต่างเชื่อมต่อกัน และทุกประเทศต่างเปิดประเทศเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่ง
นำมาซึ่งรายได้ของคนในท้องถิ่นเอง ดังนั้นการปฏิเสธโลกาภิวัตน์ที่มาพร้อมกับความเป็นตะวันตก

กับการยอมรับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เป็นชาวตะวันตกจึงเป็นทั้งการผลักดันและแรงดึงดูดที่ไม่สามารถไปในทางใดทางหนึ่งได้อย่างสุดทางในสภาพการณ์ปัจจุบัน ดังนั้น สิ่งที่ถูกแสวงงออกมาในภาวะของการอยู่ระหว่าง คือการโต้กลับกระแสโลกาภิวัตน์ในลักษณะของการนำเสนอภาพที่แสดงให้เห็นว่าท้องถิ่น ความเป็นท้องถิ่นกำลังเปลี่ยนรูปไป

“หลังเลือดที่บาร์เร็กเก้” ของปริทรรศ หุตางกูร เป็นเรื่องราวของด้าผู้ตามหาภรรยาที่หนีไปเกาะสมุยเพราะอยากมีแฟนเป๊ นฝรั่ง ในการตามหา เขาได้พบกับอีกโลกหนึ่งที่ตกแต่งและจัดสร้างขึ้นเพื่อเป็นจุดขายนักท่องเที่ยวต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตกแต่งโรงแรมให้มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบวัดและวิหาร และสร้างบรรยากาศให้มีความโอ้อ่าแบบศักดิ์สิทธิ์ไปพร้อมกับการพักผ่อนแบบส่วนตัวในพื้นที่ของโรงแรม ในที่สุดด้าก็ได้พบกับวิณีย์ ภรรยาที่หนีมา แต่ด้ามีเรื่องวิวาทกับฝรั่งท่องเที่ยวที่บาร์ ก่อนที่จะถูกมัดแข่งข้างหลังและเลือดไหลออกมาเป็นภาษาอังกฤษที่อ่านได้ความว่า AMAZING THAILAND

วัฒนธรรมในกระแสโลกาภิวัตน์ได้นำเอามิติทางเศรษฐกิจเข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด วัฒนธรรมท้องถิ่นจึงแปรตัวเองเป็นจุดขายเพื่อรายได้ของผู้ประกอบการ ขณะเดียวกันก็เป็นการสลายเส้นแบ่งระหว่างวัฒนธรรม ศาสนา และเศรษฐกิจ ทั้งหมดได้หลอมรวมและกลายเป็นเนื้อเดียวกัน การนำสถาปัตยกรรมของโบสถ์วิหารมาตกแต่งเป็นส่วนหนึ่งภายในโรงแรมให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเพื่อเป็นจุดขายทางวัฒนธรรมจึงเป็นปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงการผสมรวม การสร้างใหม่ โดยไม่ต้องคำนึงถึงคุณค่าเดิมอีกต่อไป

การที่พื้นที่ของโรงแรมที่เต็มไปด้วยแขกชาวต่างชาติในท่ามกลางการต้อนรับของพนักงานคนไทย ในฉากของวิหารทางศาสนาและองค์พระพุทธรูป จึงเป็นการจำลองที่ฉายให้เห็นถึงการสูญเสีย การตกเป็นอาณานิคมทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของคนไทยในนามของการท่องเที่ยว

“เฮ้ย นี่มันอารามหรือไรวะ ?” นั่นคือแวบแรกเมื่อเดินคุ่มเข้าโรงแรม ห้องโถงลอบบี้ที่นี่ใหญ่โตน่าขนพองเหมือนโบสถ์วิหาร การประดับประดาได้ลงมาตั้งแต่ดาวเพดาน ...ห้องโถงถูกค้ำด้วยเสาสูงทั้งซ้ายขวาพุ่งเป็นแนวสู่องค์พระประธานขนาดยักษ์ตรงกลาง ดวงตาพระหลุบต๋ามองเคาน์เตอร์ที่มีพนักงานรีเซพชันสาวใส่สไบไทยโชว์ไหล่ เนินอกต้นแขนเนียนสวย แลเหล่า

ฝรั่งมังซ้องกำลังติดต่อกิจการโรงแรม ฝรั่งหนุ่ม สอง-สามคู่กำลังดูปาก
 เจียบๆกับสาวไทยและเมียฝรั่งของตนบนธรรมชาติซึ่งถูกดีไซน์เป็นไซฟา

(ปริทรรศ หุตางกูร, 2549ก: 60)

เมื่อดำ ตัวละครที่เป็นชายไทยแต่ต่างจังหวัดเข้ามาในโรงแรมเพื่อตามหาภรรยา แต่การ
 ออกแบบและจัดวางของสถานที่ทำให้พื้นที่ของโรงแรมไม่ใช่ ที่ทางของดำ ดำจึงกลายเป็นเพียง
 ผู้เดินสำรวจ และเฝ้ามองการขายความเป็นไทยในนามของการท่องเที่ยวขณะตามหาภริยา
 ซึ่งภายหลังเขาก็ถูกรปภ.ของโรงแรมกันตัวออกไป การถูกกันตัวออกไปเป็นคนนอกของดำบ่งบอก
 ถึงการจัดวางพื้นที่พิเศษเพื่อคนบางกลุ่มบางพวกโดยเฉพาะ ซึ่งในที่นี้คือนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มี
 กำลังซื้อมากพอ ในขณะที่คนไทยแท้ที่จะอยู่ในพื้นที่นั้นได้คือพนักงานของโรงแรมทั้งหลาย
 ที่ทำหน้าที่จะเป็นรีเซพชันสาวใส่สไบโชว์ไหล่ หรือเป็นบริกรชาย

การไม่แยกโรงแรมและศาสนสถานออกจากกัน แต่กลับนำมาไว้ใช้เพื่อ เป็นส่วนหนึ่งของ
 ทุนนิยมดังกล่าว อีกทั้งตัวบทแสดงให้เห็นถึงกลิ่นอายของอดีตไปพร้อมกับยุคสมัยที่กำลังจะก้าว
 ล้ำหน้าขึ้นไปทุกทีนี้ แสดงให้ตระหนักถึงความวิตกทางวัฒนธรรมที่ยากจะบอกถึงเส้นแบ่งของ
 ความพอดี การขายวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกับการตอกอยู่ภายใต้อาณานิคม จา กการต้อนรับดูแลใน
 สถานะและสภาพแวดล้อมที่เป็นมากกว่าการบริการในฐานะลูกค้าของโรงแรม

จากตัวบท ปริทรรศสร้างให้ดำเป็นตัวละครรักชาติ เป็นตัวละครที่เล่นล้อกับชนบวีรบุรุษ
 ผู้รักชาติที่ไม่ยอมให้ศักดิ์ศรีของความเป็นไทยถูกย่ำยีจากมือของต่างชาติ ดังที่เขาไม่ส ามารถทน
 เห็นชายชาวฝรั่งกับหญิงไทยแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมไม่งาม จึงต้องแสดงตนเข้าไปเป็นผู้ปกป้อง
 ศักดิ์ศรีของคนไทย และของประเทศไทย

ด่าลี้มวิถียี่ชั่วครว จิตใจรู้สึกอยากจะเป็นขุนศึกอย่างไรในโฆษณาชวน
 กำลัง เมื่อน้องนางและฝรั่งผู้นั่นเดินท่าเมกเลิฟอย่างอนาจารเมามันส์มากขึ้น
 เรื่อยๆโดยมีใครกล้าต่อว่าตำหนิ ดำรู้สึกทนไม่ไหว เลือดคนไทย นักสู้ผู้
 ยิ่งใหญ่เวียนกระชูด มันยอมมิใช่อารมณ์ฉุนเฉียว แต่กับสอง- สามวันที่ผ่านมา
 เขาเห็นบรรยากาศแห่งความประทับใจมีรู้สึกถูกขุดออกมาขายเป็นกระตัก
 เพื่อความเป็นปลื้มของนักท่องเที่ยวอย่างที่สุด

(ปริทรรศ หุตางกูร, 2549ก: 67)

การแสดงตนเป็นวีรบุรุษของดำเป็นการเล่นล้ออยู่กับการเติบโตและแผ่ขยายของกระแสโลกาภิวัตน์ที่เข้ามาในรูปของวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว การนำเสนอภาพท้องถิ่นใน กระแสโลกาภิวัตน์จึงเป็นภาพของการหลอมรวมและถูกกลืนกลายเป็นเรื่องล้อเล่น ไม่มีเรื่องของอัตลักษณ์ที่แท้่อีกต่อไป เพราะในโลกที่ทุกอย่างข้ามพรมแดนมาถึงกัน ปรับให้เข้ากันเพื่อสร้างมูลค่าและก่อให้เกิดรายได้ นั้น การเพิกขมหายอัตลักษณ์ที่แท้่มันถูกทำให้กลายเป็นเรื่องล้อเล่น ประชด ะ ยัยหยัน ดังที่การนำประวัติศาสตร์ในอดีตของชาติมาฉายซ้ำในรูปแบบของโฆษณาขายทุกกำลัง แล้วนำมาเล่นล้อกับการต่อสู้กับกระแสวัฒนธรรมตะวันตก คำว่า “ขุนศึก” หรือ “เลือดคนไทยนักสู้ผู้ยิ่งใหญ่” จึงกลายเป็นสถานภาพที่อ่อนด้อยเพราะผูกอยู่กับเนื้อหาของโฆษณาเครื่องดื่มชูกำลัง และเครื่องดื่มชูกำลังก็สื่อถึงความเป็นคนระดับล่างหรือคนใช้แรงงาน และยุคสมัยที่ประเทศให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว การเปิดรับนักท่องเที่ยวจากต่างชาติก็ไม่ใช่ยุคสมัยที่จะมาพลีชีพเพื่อชาติในรูปลักษณะนี้ การหลังเลือดที่บาร์เร็กเก้ อันเป็นนัยยะของพื้นที่ ตะวันตกจึงไม่ใช่วีรกรรมทำเพื่อชาติ และไม่มี ความหมายใด เพราะพื้นที่นี้มีความหมายกับการท่องเที่ยวและการหาเงินตราเข้าประเทศมากกว่า

นอกจากนี้ การใช้ชื่อเรื่องว่า “หลังเลือดที่บาร์เร็กเก้” ยังเป็นการเล่นล้อกับประวัติศาสตร์ การปกป้องชาติไทย ด้วยการใช้คำว่า หลังเลือด สื่อถึงความเป็นวีรบุรุษผู้กล้า ผู้สละเลือดเนื้อและชีวิตเพื่อรักษาชาติเอาไว้ และการให้ตัวละครมีชื่อว่าดำ ซึ่งเป็นชื่อเรียกสื่อถึงความเป็นไทยโบราณ ที่มาอยู่ผิดยุคผิดสมัย เพราะการกระทำที่ปกป้องศักดิ์ศรีของความเป็นไทยจนทำให้เขาต้องถูกแทง จนบาดเจ็บนั้น เลือดที่หลังออกมาก็ยังไหลเป็นข้อความภาษาอังกฤษว่า AMAZING THAILAND จากตัวบท การเล่นบทคนไทยรักชาติของดำจึงไม่ได้เป็นวีรบุรุษที่ปกป้องเกียรติของไทยใน ความหมายที่น่ายกย่องชื่นชม เพราะในยุคโลกาภิวัตน์ที่ประเทศเปิดพรมแดนรับนักท่องเที่ยว ต่างชาติเข้ามาเป็นเป้า หมายสำคัญทางเศรษฐกิจ บาร์เร็กเก้ จึงเป็นสัญลักษณ์ของพื้นที่ของ นักท่องเที่ยวที่แสดงความเป็นสากลเป็นตะวันตก บาร์เร็กเก้จึงไม่ได้เป็นพื้นที่เฉพาะของวัฒนธรรม ไทย ความเป็นไทยหรือวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งอีกต่อไป แต่เป็นพื้นที่พิเศษ พื้นที่เฉพาะสำหรับการเข้าหาความบันเทิง ดังนั้น การที่ดำเข้ามารักษาและปกป้องอัตลักษณ์ความเป็นไทยจากพื้นที่ ที่สญญะความเป็นไทยถูกทำให้หลุดลอยไปแล้วนั้น จึงเป็นการกระทำ อันกลวงเปล่าที่ถูกลบตัวตน ไปในพื้นที่ของความเป็นสากลตะวันตก

อย่างไรก็ดี ในการเล่นล้อก็มีพื้นที่ของการเปิดโอกาสให้คนเล็กๆ ได้แสดงบทบาทและตัวตน กล่าวคือ ดำเป็นตัวละครที่น่าสนใจในฐานะที่มีการเปลี่ยนบทบาทไปตามตำแหน่งที่ตัวเองยืนอยู่ ดำเป็นชายไทยแท้ แต่เมื่อเขาต้องเข้าไปสู่สถานที่ ท่องเที่ยวคือเกาะสมุยและหาด เฌงซึ่งถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ทางการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เมื่อดำก้าวเข้าไปในพื้นที่ดังกล่าวในฐานะผู้ชายเซ่ นั่น ตัวตนของดำจึงถูกลดบทบาทลง ดังนั้น ในพื้นที่ท่องเที่ยวของชาวต่างชาติ ดำจึงต้องเปลี่ยนบทบาทของตนเองเพื่อต่อรองและสร้างพื้นที่ให้ตัวเอง ด้วยการสวมบทบาทเป็นคนไทยรักชาติ กล่าวคือดำเปลี่ยนบทบาทจากชายไทยผู้ตามหาภรรยามาเป็นคนไทยที่รักศักดิ์ศรีของประเทศไทยเพื่อสร้างพื้นที่ต่อรองและสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจให้ตนเอง

นอกจากนี้ ในการสร้างพื้นที่ต่อรองของดำยังผูกอยู่กับเรื่องของชาติพันธุ์ ชนชั้นและเพศสถานะ จากตัวบท เราจะเห็นถึงการสร้างควมหมายใหม่ให้กับพื้นที่บาร์เร็กเก้ซึ่งเป็นสถานที่ของผู้หญิงไทยกับผู้ชายฝรั่ง กล่าวคือ ดำทำให้บาร์เร็กเก้เปลี่ยนจากสถานที่ของความบันเทิงเพื่อฝรั่งเป็นสถานที่ในนามของหน้าตาและศักดิ์ศรีประเทศไทย ซึ่งในการข้ามพื้นที่ทางวัฒนธรรมนั้นมีการต่อรองและตอบโต้ถูกประกอบสร้างอยู่ในบทสนทนาโต้ตอบระหว่างดำกับฝรั่งนักท่องเที่ยว

ดำเหวี่ยงขวดเบียร์เล็กเข้าหัวไอ้ฝรั่งเต็มแรง แล้วหวดซ้ำอีกที หวดจนขวดแตกสะบัด แต่ “ไอ้หะ” มันไม่ยกสลบเหมือนในหนัง นอกจากหันกลับมามองเขม่นพร้อมเอาเรื่อง ทั้งไม่รู้จะชกหรือทำยังไงดีกับเจ้าของประเทศตัวเล็กๆ คนหนึ่งที่ทำผิดกติกาด้วยการทำร้ายนักท่องเที่ยว มีเสียง “วืดว้าย” ดังขรมเมื่อหญิงสาวบนฟลอร์ร่วมรับรู้เหตุการณ์และเกิดการปะทะคารม

“Why do you fuck show ?” ดำพูด

“Fucking Shit Thai man” ฝรั่งโต้

“Fuck Fuck you man” ดำพูด

“Fuck Fuck Fucking you” ฝรั่งโต้

“Super Fuck Fuck your mother” ดำพูด

“Fuck Fuck & Dam you man” ฝรั่งโต้และยกนิ้วกลางให้

“Kiss my foot man” ดำพูดยกตีนให้

“Fuck Fuck Fuck Fuck you” ฝรั่งเศส

(ปริวรรต หุตางกูร, 2549ก: 68)

จากตัวอย่างข้างต้น คำปฏิเสธที่จะเล่นบพเจ้าบ้านที่ดีในฐานะการต้อนรับนักท่องเที่ยว แต่เขาเลือกที่จะเล่นบพพระเอกหนังไทยที่ถูกหล่อหลอมมาจากสื่อโฆษณาต่างๆ ดังจะเห็นได้จาก ชุดคำเช่น *อยากจะเป็นขุนศึกอย่างในโฆษณายาซูกำลัง เลือดคนไทยนักสู้ผู้ยิ่งใหญ่เวียนกระชูด* หรือ *แต่ “ไอ้หะ” มันไม่ยกสลบเหมือนในหนัง* ชุดคำเหล่านี้ล้วนประกอบสร้างเป็นภาพของวีรบุรุษเลือดรักชาติเพื่อให้คำสร้างความชอบธรรมและเปิดพื้นที่เพื่อจะหาตำแหน่งแห่งที่ของตัวเองในท่ามกลางความเป็นอื่น ซึ่งการเล่นบพพระเอกขอ คำทำให้เกิดการช่วงชิงอำนาจความเป็นชายไทยในพื้นที่ของชายชาวต่างชาติ การสนทนาโต้ตอบกันระหว่างคำกับฝรั่งเศสด้วยการให้คำเป็นฝ่ายเปิดฉากถามฝรั่งเศสถึงการแสดงพฤติกรรมอันไม่เหมาะสมด้วยภาษาอังกฤษ หากมองในอีกแง่หนึ่ง การใช้ภาษาอังกฤษของคำคือการนำตัวเองเข้าไปสู่ระบบวัฒนธรรม ธรรมเนียมของฝรั่งเศสผ่านภาษา และบพสนทนาที่โต้ตอบกันไปมาของทั้งสองฝ่ายจบลงด้วยประโยคที่ฝรั่งเศสเป็นผู้พูดอาจแสดงให้เห็นว่าการโต้เถียงกันครั้งนี้ คำตกเป็นฝ่ายที่ยอมจำนนหรือเป็นผู้ยอมความ อำนาจของคำที่พยายามจะเข้ามาแสดงในฐานะเป็นเจ้าของประเทศจึงอ่อนกำลัง และไม่สามารถเป็น ผู้เข้ามาควบคุมจัดการความเป็นอื่นที่มีอยู่มากมาย จนพื้นที่ของความเป็นไทยก็ถูกแทนที่ด้วยความเป็นอื่นไปจนไม่เหลืออัตลักษณ์เดิมของตนอีก

หากแบ่งพื้นที่ในการแสดงตัวตนของคำออกเป็นสองพื้นที่ พื้นที่หนึ่งคือพื้นที่โรงแรมกับอีกพื้นที่หนึ่งคือพื้นที่บาร์ จะพบว่าความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างคำกับพื้นที่โรงแรมและพื้นที่บาร์ต่างผลัดกันแสดงอำนาจในการพยายามกดทับและประกาศตัวตน พยายามแย่งชิงและทวงคืนการเป็นผู้มีอำนาจในพื้นที่ โดยใช้ความคิดเรื่องความเป็นไทยและความเป็นต่างชาติเข้ามาช่วงชิงอำนาจนำกันตลอดเวลา

จากตัวบท เรา จะเห็นว่าพื้นที่โรงแรมเป็นพื้นที่ปิดกว่าพื้นที่บาร์ โรงแรมเป็นพื้นที่พิเศษเฉพาะสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ การออกแบบและตกแต่งภายในเป็นการนำเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย ในรูปของการประยุกต์สถาปัตยกรรมของศาสนสถานมาผสมผสานกับความทันสมัยสะดวกสบายเพื่อสร้างบรรยากาศ ของความเป็นวัฒนธรรมพื้นถิ่นให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเมื่อคำปรากฏตัวในพื้นที่ของโรงแรมเพื่อมาตามหาภรรยาที่คิดว่าอาจมาเป็นเมียเช่าของฝรั่งเศส

ดำรงอยู่ในสถานะของการเป็นผู้ขอความช่วยเหลือ เป็นความแปลกปลอมของพื้นที่ที่ถูกปฏิเสธ ดำจึงพยายามสร้างอำนาจต่อรองด้วย การสวมบทผู้รักษาหวงแหนวัฒนธรรมอันดีงามของไทย จากการที่ดำไม่พอใจเมื่อเห็นโรงแรมการท่องเที่ยวออกแบบตกแต่งจำลองสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมทางศาสนาปะปนอยู่ในแวดล้อมของฝรั่งนักท่องเที่ยวที่ไม่สำรวจ แต่ความไม่พอใจของดำ ก็ไม่สามารถสร้างผลสะท้อนต่อการจัดการของ โรงแรม หรือมีอำนาจในการดำเนินกิจกรรมท่า เหล่านั้น เพราะดำไม่ได้อยู่ในฐานะของการเป็นลูกค้าของโรงแรม

ในขณะที่พื้นที่บาร์เป็นพื้นที่เปิด เป็นพื้นที่รวมของผู้คนหลากหลายในบรรยากาศของการ สนุกผ่อนคลายที่ไม่ต้องการความเป็นส่วนตัวเท่าพื้นที่ของโรงแรม บาร์จึงเป็นสถานที่ ของการ กระทำอันเสรีที่ลูกค้ามาหาซื้อความสุขและความบันเทิงส่วนตัว สถานะของดำเมื่อมาปรากฏใน พื้นที่บาร์จึงดูกลมกลืนและไม่แตกต่างจากนักท่องเที่ยวคนอื่น ๆ ในสถานะของการเป็น นักท่องเที่ยวที่ตัวเองที่ดำแสดงการต่อต้านการแสดงออกแบบวิถีของชาติตะวันตกด้วยการพยายาม กู้คืนศักดิ์ศรีของความดีงามแบบไทย ดำจึงทนเห็นฝรั่งกับหญิงไทยพลอดรักกันกันอย่างประเจิด ประเจ๋อในที่สาธารณะไม่ได้ การต่อต้านของดำต่อการกระทำของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาหา ความสนุกกับหญิงไทยจึงเป็นการพยายามช่วงชิง รักษาอัตลักษณ์ของสิ่งดีงามในความเป็นไทย ในความคิดของดำให้คงอยู่ไว้ ในขณะที่อีกด้านของความเป็นสิ่งที่ดำต่อต้านก็คือการนำความเป็น สากลที่มาร่วมกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ การมาแสวงหาความสุข ความสำราญ ไม่มีกรอบ ระเบียบใดๆ อีกทั้งโรงแรมและบาร์ก็เป็นพื้นที่เปิด เป็นพื้นที่เฉพาะที่ชาวต่างชาติหรือชาวไทยใน ฐานะนักท่องเที่ยวสามารถแสดงพฤติกรรมอันขัดต่อแบบแผนประเพณีของไทย

อย่างไรก็ตาม ในปรากฏการณ์ท้องถิ่นในกระแสของการไหลเวียนและผสมปนเปกันทาง วัฒนธรรมที่มีอยู่ในทุกเมืองของการท่องเที่ยว การแสดงถึงการปกป้องรักษาความเป็นไทยอัน บริสุทธิ์จึงกลับกลายเป็นเรื่องที่น่าขัน และผิดยุคผิดสมัย เพราะปัจจุบันท้องถิ่นถูกทำให้เป็นพื้นที่ ของการเปิดรับนักท่องเที่ยว ดังนั้นการประกอบการใดๆ จึงทำขึ้นเพื่อเชิญชวนและดึงดูด นักท่องเที่ยวเป็นหลัก แคมเปญ Amazing Thailand จึงแพร่กระจายไปทั่วทุกจังหวัดของประเทศ ไทย การสนับสนุนการท่องเที่ยวและการข ายวัฒนธรรมความเป็นไทยต่างๆ ได้รับการรณรงค์ไป อย่างกว้างขวาง แต่ท่ามกลางการเฟื่องฟูของการท่องเที่ยวที่ทุกภาคส่วนของประเทศให้ ความสำคัญ อีกด้านมุมหนึ่งมันแสดงให้เห็นถึงโศกนาฏกรรมเล็กๆ ที่ถูกมองผ่านไปอย่างง่ายดาย เพราะเป็นสิ่งไม่สลักสำคัญใด นั่นคือ การที่ท่องเที่ยว ถูกทำให้อยู่ในสถานะของการเป็นผู้รองรับจาก

การเข้ามาของวัฒนธรรมกระแสโลก ที่สุดแล้ว การพยายามตามหาวิถีของดำคือการพยายามแย่งชิงและทวงคืนเอาความเป็นไทยมาจากฝรั่ง ตามเรื่อง วิถีหนึ่งดำมาเพราะอยากมีแฟนเป็นฝรั่ง ดำจึงออกตามหาจนในที่สุดดำได้เจอวิถีจากเหตุกา รมณ์ที่เขา มีเรื่องทะเลาะกับฝรั่งที่บาร์ กล่าวได้ว่า การเล่นบทคนไทยเลื้อยรักชาติของดำทำให้เขาเจอวิถี หรืออีกนัยหนึ่งเขาสามารถช่วงชิงความเป็นไทยคืนกลับมาจากฝรั่ง (ในตอนนั้น) ได้สมใจ แต่ท้ายสุดเขาก็กลับถูกฝรั่งคู่อริที่มีเรื่องกันก่อนหน้านี้ใช้มีดแทงข้างหลัง เลือดดำไหลออกมาอ่านได้ความว่า Amazing Thailand

การถูกฝรั่งแทงข้างหลังของดำ และการที่ผู้เขียนให้เลือดของดำไหลออกมาเป็นข้อความภาษาอังกฤษ คือการที่แสดงให้เห็นว่าท้องถิ่นไม่เพียงแต่หลอมรวมวัฒนธรรมตนเองเข้ากับวัฒนธรรมอื่นเท่านั้น แต่ท้องถิ่นกำลังอยู่ในสภาวะ ะการณ์ของการยอมพลีและสละกรรมสิทธิ์ทางวัฒนธรรมของตนเองเพื่อให้พื้นที่กับอีกวัฒนธรรมหนึ่งอย่างน่าเศร้าใจ

ในสังคมพหุวัฒนธรรมเช่นปัจจุบันนี้ กระแสโลกาภิวัตน์โดยการนำของสื่อและการเดินทาง ย้ายที่ของผู้คนจึงทำให้เกิดการข้ามพรมแดน ทั้งทางจินตนาการผ่านการรับรู้จากรายการโทรทัศน์ และจากการเดินทางท่องเที่ยวของผู้คน ความเป็นต่างชาติ ต่างวัฒนธรรม ต่างภาษาและต่างชนชั้น สิ่งเหล่านี้เมื่อเข้าไปปะทะกับพื้นที่ของคนเล็กๆในสังคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่อยู่ในสถานภาพที่ไม่มีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจและการเมืองมากนักจึงทำให้เกิดการพยายามต่อสู้ และการตอบโต้เพื่อหาตำแหน่งแห่งที่ให้ตัวเองจากคนเล็กๆเหล่านั้นอย่างน่าสนใจ

“โคลกดิจิตัล” งานเขียนของปริทรรศ หุตางกูร เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่น่าเสนอมุมมองที่มีต่อท้องถิ่นในกระแสวัฒนธรรมโลกในด้านที่แสดงให้เห็นถึงการต่อสู้และการช่วงชิงพื้นที่ เพื่อสร้างและรักษาอำนาจทางวัฒนธรรมของตนเอง ขณะเดียวกันก็พยายามนำท้องถิ่นไปสู่การเคลื่อนไหวพร้อมไปกับการเดินทางของโลก เพราะในโลกที่มุ่งไปข้างหน้า ท้องถิ่นไม่สามารถหยุดตนเองไว้ด้วยการปฏิเสธการเดินทางไปพร้อมกับโลกได้ เพราะการหยุดนิ่งไม่ใช่การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมที่แท้ แต่มันคือการทำลายวัฒนธรรมที่แท้

ใน“โคลกดิจิตัล” ปริทรรศสร้างเรื่องให้ท้องถิ่น กับโลกมาปะทะสัมพันธ์กันและต่างแสดงพลังและความแข็งแกร่งในทางของตัวเองมาต้านกันและกัน ผู้เขียนนำเสนอให้เห็นว่า ในกระแสโลกาภิวัตน์ที่ผู้คนและวัฒนธรรมต่างข้ามพรมแดนมาแลกเปลี่ยนกัน วัฒนธรรมท้องถิ่นและ

วัฒนธรรมโลกจึงต้องปรับประสานเข้าหากันมากกว่าที่จะทำลายฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งให้หมดไป เพราะหากไม่ยอมรับในวัฒนธรรมของกันและกัน ไม่ว่าจะมาจากมุมของท้องถิ่นนิยมหรือมุมของโลกนิยม ทั้งสองฝ่ายก็จะมีผู้สูญเสีย

ตัวบทเปิดให้เห็นถึงเรื่องราวระหว่างตัวละครสองตัว คนหนึ่งเป็นนักศึกษาไทยที่มาเรียนศิลปะที่อินเดีย คนหนึ่งเป็นอาจารย์สอนศิลปะที่อินเดีย ผู้ต่อต้านเทคโนโลยีและวิถีของวัฒนธรรมกระแสโลก ทั้งสองแลกเปลี่ยนทัศนคติต่อเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมโลก ขณะที่กำลังเดินทางโดยรถไฟในประเทศอินเดีย บริทรศสร้างให้ตัวละครมุมขณะที่นั่งอยู่บนรถไฟพูดถึงความมีเสน่ห์ของความเป็นท้องถิ่นที่มีความงามเฉพาะของตนเอง และได้ถ่ายทอดความงามของท้องถิ่นซึ่งในตัวบทคือเมืองคุชราตเก็บไว้ด้วยอุปกรณ์ถ่ายภาพที่กะทัดรัดทันสมัย และเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมในยุคสมัยใหม่

ผมมองผ่านกล้องดิจิทัลตัวจิ๋วหน้าจอแสดงผลขนาด ๒.๕ นิ้วออกนอกหน้าต่างรถไฟที่กำลังกระฉีกกระฉักข้ามแผ่นดินคุชราต กล้องจับภาพตรงเด็กหญิงตัวเล็กๆ ผมยาวเดินเก็บแผ่นซีดีวางใส่กระจาดบนพื้นดินนั้น เสียหายที่ไม่รวยพอ งานแบบนี้ น่าจะเป็นกล้องวีดีโอจะเหมาะกว่าถ่ายเอาไว้เยอะๆ แล้วเข้าโปรแกรมตัดต่อ ใส่เพลงประกอบเอง มันน่าจะได้นั่งสักเรื่องสุดเอ็กซ์ตริกทีเดียว

(บริทรศ หุตางกูร, 2548 : 180)

การมองภาพท้องถิ่นผ่านกล้องดิจิทัลนอกหน้าต่างรถไฟที่กำลังแล่นข้ามแผ่นดินคุชราตของตัวละคร สื่อนัยยะของการมองท้องถิ่นในฐานะที่เป็นพื้นที่ที่ไม่ตายตัว ไม่หยุดนิ่ง ท้องถิ่นเป็นสิ่งที่เคลื่อนไหวและมีชีวิต เป็นสิ่งที่ดำเนินไปพร้อมกับโลก เป็นการเปิดพื้นที่ให้กับท้องถิ่นเพื่อยอมรับว่าในเวลาที่ผ่านมา ท้องถิ่นก็เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เราไม่สามารถจับท้องถิ่นให้มาอยู่นิ่งๆ ได้เมื่อสิ่งรอบข้างล้วนเคลื่อนไหวไปข้างหน้า และการมองท้องถิ่นในมุมมองที่เปิดกว้างว่า ท้องถิ่นเป็นปรากฏการณ์ของความไม่หยุดนิ่งเช่นเดียวกับการเติบโตของโลก ทำให้ท้องถิ่นมีลักษณะเฉพาะในตัวเองที่น่าสนใจ

ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่าในบริบทของสังคมโลกโลกาภิวัตน์ การคงไว้ของวัฒนธรรมเฉพาะ
 ของตนเองที่ไม่ยอมรวมประสาน หรือยอมรับการมีอยู่และการเติบโตของวัฒนธรรมอื่น เป็นสิ่งที่
 ทำให้ท้องถิ่นถูกตัดขาดออกจากโลกและจะไม่มีกำลังเข้มแข็งพอที่จะอยู่ ในโลกของการ
 เปลี่ยนแปลงนี้ได้ ซึ่งการวิพากษ์ต่อความคิดดังกล่าวนี้ปรากฏในตอนเปิดตัวละครผสมผสานกับ วาสุ
 อาจารย์อินเดียผู้ต่อต้านวัฒนธรรมกระแสโลก

ลึกลงๆ ผมแอบวิเคราะห์ว่าจะมีสักช่วงไหนที่เขารู้สึกทรมาน
 โดดเดี่ยวต่อความเชื่อตัวเอง เพราะในการกระทำ คำพูด ทั้งหมด
 กลับกลายเป็นกำแพงหรือเกราะกันตัวเองจากโลกสมัยใหม่ แม้แต่ในแวด
 วงเดียวกันอย่างนักศึกษาศิลปะปริญญาโท – เอก คณาจารย์รุ่นต่างๆที่มี
 การศึกษาสูง รวมทั้งหญิงสาววัยสดใสหัวไบรท์ก็แอบกีดกันตัวให้พ้นจาก
 เขา และทำไมนะ วิถีปฏิบัติซึ่งใกล้เคียงระดับมหาดมะ คานธี อดีตผู้นำ
 ประเทศหลุดพ้นจากอาณานิคมอังกฤษ ผู้รังสรรค์ปรัชญา “คำตอบอยู่ที่
 หมู่บ้าน” ทว่ายังนำมาปฏิบัติ เพื่อนยิ่งหดหาย

(ปริทรรศน์ หุตางกูร, 2548: 183)

ในกระแสโลกาภิวัตน์ ท้องถิ่นไม่อาจปฏิเสธ การเติบโตและมีอยู่ของโลกได้ เช่นเดียวกับที่
 โลกก็ไม่อาจลื่นไถลและครอบงำท้องถิ่นได้อย่างเบ็ดเสร็จสมบูรณ์ ทั้งสองโลกต่างต่อสู้ต่อรองเพื่อ
 หาพื้นที่ในการมีอยู่ของตน ตัวบทที่แสดงถึงการปะทะกันของกระแสโลกกับท้องถิ่นนิยมนำเสนอ
 ให้เห็นถึงความมหัศจรรย์ในคุณสมบัติที่เป็นลักษณะเฉพาะของสิ่งที่เป็นตัวแทนโลก และสิ่งที่เป็น
 ความพิเศษและมีเสน่ห์ของท้องถิ่น และทั้งสองสิ่งนี้ก็พยายามช่วงชิงพื้นที่กันอยู่ตลอดเวลา ดังที่
 ตัวละครผสมในเรื่องพยายามโน้มน้าวให้วาสุ ชาวอินเดียที่ปฏิเสธกระแสวัฒนธรรมโลกลองเปิดใจ
 รับสิ่งสร้างสรรค์ใหม่ๆที่เป็นผลจากเทคโนโลยีโลก เช่นกล้องถ่ายภาพดิจิทัล

“... ลองดูสิครับ มันมีลูกเล่นเยอะ สามารถเก็บภาพได้แสงนีออน
 ในร่ม กลางคืน ได้เมฆครีมน ทำได้ทั้งนั้น มีนักเดินทางในประเทศผมเคย
 เขียนว่า ทุกๆอย่างที่อินเดียคือชีวิต น่าชมน่าเก็บกว่าทุกแห่งในโลก เพราะ

ไม่เลียนเหมือนเมืองฝรั่ง เจ้ากล้องตัวนี้จะทำให้คุณติดใจเหมือนได้สนทนา
กับสาวสวยซึ่งไม่จำเป็นต้องจบด้วยการมีเซ็กซ์ แค่แลกเปลี่ยนมุมมอง”

(ปริทรรศ หุตางกูร, 2548:183)

กล้องถ่ายภาพดิจิทัลกลายเป็นเครื่องมือของการ ประกอบสร้างภาพท้องถิ่นให้เป็นไปตาม
การเลือกและการควบคุมของผู้ถ่ายภาพว่าต้องการเห็นท้องถิ่นในมุมใด ในลักษณะใด และใน
รูปแบบใด สีสันของท้องถิ่นอินเดียถูกนำเสนอให้มองผ่านตัวแทนของความน่าสมัจากโลกด้าน
เทคโนโลยี ซึ่งการลองเล่นกับความแปลกใหม่ การบันทึกที่รูปได้ เลือกลบรูปทิ้งได้ เปลี่ยนโทนสีของ
รูปได้ ทำให้อาสาผู้เคยตั้งแง่ปฏิเสธเทคโนโลยีเปลี่ยนมาติดใจหลงใหล และนั่นก็เป็นจุดเริ่มที่ทำให้
อาสาผู้ที่เติบโตอยู่ในอินเดียไม่ได้มองภูมิภาค และผู้คนของอินเดียผ่านกรอบการมองด้วย
สายตาแบบเดิมอีกต่อไป ความเป็นท้องถิ่นอินเดียที่ เขามองเห็นล้วนเป็นการมองผ่านกล้อง
ท้องถิ่นเดิมที่เคยคุ้นชินจึงกลับมามีเสน่ห์และสีสันใหม่ที่ต่างออกไปจากที่เคยเห็น ขณะเดียวกัน
ตัวละครผม ผู้ใกล้ชิดและซ้ำซ้อนกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ก็ได้พบกับเสน่ห์ความเป็นท้องถิ่นที่
หาไม่ได้ทั่วไป โดยเฉพาะพิธีกรรม การแสดง สิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ความมหัศจรรย์ของ
ท้องถิ่นที่มีอำนาจเข้าไปกระทบจิตใจ และอยู่เหนือการบันทึกควบคุมด้วยเทคโนโลยีใดๆ

เมื่อพิธีเริ่ม เหล่าปีศาจ เทพ ในร่างหญิงชาย เดินไปตามจังหวะรัว
กลองทับปราบลูกเร้ารอบๆบริเวณซึ่งเนื้อที่ไม่กว้างนักหน้าโบสถ์ฮินดู
กะทัดรัดสีขาว...ผมเหมือนโดนสะกดด้วยมนต์คนป่าตีความกระหายใน
ทุกรายละเอียด ภาวะภายในรู้สึกอ่อนไหวจนไม่อยากถ่ายบันทึกภาพผ่าน
กล้อง อยากตราตรึงสิ่งตรงหน้าเท่านั้นด้วยขดเมมโมรี่ของสมอง หัวใจดีด
ตื่นและจิตวิญญาณโยเยหา

กลับเป็นอาสาที่เล่นกล้องดิจิทัลอย่างเมามั่น เขาใช้ช้ ระยะเวลา
ครอบครองกล้อง ถ่ายเก็บภาพผู้คน ปีศาจ และเทพทั้งหลาย...

(ปริทรรศ หุตางกูร, 2548: 186)

ภาพของท้องถิ่นที่มองผ่านตัวละครผม เป็นตัวแทนของการมีเลือดเนื้อ มีชีวิต และเปี่ยมไป
ด้วยจิตวิญญาณที่อุปถัมภ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ใดก็ไม่สามารถเก็บบันทึกไว้ได้อย่างสมบูรณ์ เพราะ
พิธีกรรมที่โดดเด่นอยู่นั้นเปี่ยมไปด้วยชีวิตและพลังของจิตวิญญาณ ผู้เขียนได้นำเสนอให้เห็นถึง

พลังอันเข้มแข็งด้วยศรัทธาความเชื่อของท้องถิ่นผ่านการแสดงออกทางพิธีกรรม รูปลักษณ์ของ
ปิศาจ และเทพใน ร่างหญิงชายที่เดินไปตามจังหวะนั้นเป็นการแสดงออกถึงการอยู่
นอกเหนือไปจากโลกอันปกติธรรมดาโลก ที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากการสร้างหรือการถ่ายทำใด แต่เป็น
โลกที่สร้างขึ้นจากจินตนาการและความเชื่อที่หลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวกับเหล่าผู้แสดงในพิธีนั้น
ในขณะที่ตัวละครวาศูชาวอิน เตีย ซึ่งเป็นคนพื้นที่และเติบโตมากับการประกอบพิธีกรรมนี้ได้
เปลี่ยนตัวเองมาชมการแสดงพิธีกรรมดังกล่าวผ่านเลนส์กล้องถ่ายรูป เก็บแต่ละฉากตอนของการ
แสดงอันน่าตื่นตาตื่นใจนี้ไว้ในหน่วยความจำของกล้องดิจิทัล

การที่กล้องดิจิทัลถูกเปลี่ยนมือจากตัวละครผมไปสู่วาสู ผู้ไม่เคยเห็นดีเห็นงามกับสิ่งผลิต
ที่มาจากเทคโนโลยีอันทันสมัยก่อนหน้านี้ เป็นจุดเปลี่ยนที่ทำให้เกิดการมองท้องถิ่นในมุมมองใหม่
ทั้งจากสายตาของคนต่างถิ่นอย่างตัวละครผม และจากสายตาของคนในพื้นที่อย่างตัวละครวาศู
เมื่อทั้งสองสลับตำแหน่งของการเป็นเจ้าบ้านและการเป็น ผู้มาเยือนกัน โดยตัวละครผมในฐานะ
ผู้มาเยือนไม่ต้องการเก็บภาพอันน่าประทับใจของพิธีกรรมท้องถิ่นไว้เพราะต้องการดูด้วยสายตา
และเก็บภาพไว้ด้วยอารมณ์ความรู้สึก ในขณะที่วาศูเจ้าบ้าน ผู้คุ้นเคยกับการแสดงพิธีกรรมนี้กลับ
เป็นผู้ถ่ายภาพบันทึกเก็บไว้ในทุกฉากตอน ด้วยกล้องดิจิทัลที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นสิ่งแปลกปลอมกับ
ตัวตนของเขา

การเลือกมองท้องถิ่นผ่านมุมมองที่ต่างกันของตัวละครผมกับวาศู ทำให้ท้องถิ่นในสายตา
ของวาศูเป็นท้องถิ่นที่ถูกกำหนด ถูกทำให้แข็งและตายตัวผ่านการบันทึกของกล้องให้อยู่แต่ใน
กรอบเฟรมเท่าที่ตัวกล้อง จำกัด ในขณะที่ภาพที่ผ่านสายตาของตัวละครผมดำเนินเคลื่อนไหวไป
อย่างมีชีวิตและเป็นธรรมชาติ เป็นอิสระจากการถูกปิดกั้นไว้ด้วยกรอบใดๆ

การมองท้องถิ่นอันเป็นธรรมชาติซึ่งในที่นี้คือการแสดงพิธีกรรมด้วยมุมมองที่มองผ่าน
กรอบการตัดสินใจของวิถีสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นเทคโนโลยี จึงเป็นการเข้ามากำหนด ตีกรอบและควบคุม
ท้องถิ่นให้ลดความหลากหลายและความซับซ้อนที่ซ่อนอยู่ในรูปแบบการแสดงให้เป็นเพียงภาพนิ่ง
แม้อยู่ในวิถีโลก ผู้เขียนก็ยังเชื่อมั่นว่ามนุษย์ยังโหยหาและต้องการพลังบางอย่างที่เกิดขึ้นจากการ
ได้สัมผัสด้วยจิตใจเท่านั้น อุปกรณ์ทันสมัย ที่สร้างขึ้นเป็นเพียงส่วนเสริม เป็นองค์ประกอบหนึ่งแต่
ไม่ใช่ส่วนสำคัญกับจิตใจ แก่นแท้ที่ออกมาจากภายในของมนุษย์ต่างหากที่วิเศษและมหัศจรรย์
เหนือเครื่องมือดิจิทัลชนิดใด ความเป็นท้องถิ่นนิยมที่โผล่เด่นอยู่ในการประกอบพิธีกรรมถูกนำมา

แสดงอีกครั้งผ่านฉากที่วาสุไป เยี่ยมบ้านอาจารย์ของเขาผู้เสียชีวิตไปแล้ว แต่ได้ฝากบทโคลกสำคัญไว้ให้โดยก่อนตายได้มอบหมายให้ภรรยาของตนเป็นผู้อ่านบทโคลกให้วาสุฟัง

“โอมมูมาหุมพานุม...”

แม้ไม่เข้าใจ แต่ความกังวลวาท้องบวกลังลึลล้าเอื้อน น้ำหนักสำเนียง ถ่ายทอดออกละล่งทั่วไร่พริกไทย ผมชนลุก ชันเกรียว แต่แล้วมันก็ถูกทำให้สะดุดตื้อๆโดยวาสุ

“ขอภัย ผมไม่อยากปล่อยช่วงเวลานี้ให้ผ่านเลยไปเฉยๆได้ ผมต้องการถ่ายภาพคุณอ่านบทโคลกไว้เป็นวิดีโอ ผมมีกล้องพิเศษที่สามารถบันทึกภาพและเสียงคุณไว้ตลอดกาล ได้โปรด”

(ปริทรรศ นุตางกูร, 2548:190)

แต่การเี ซักล้องบันทึกภาพของวาสุก็ขัดข้องและไม่สามารถถ่ายภาพให้ได้อารมณ์ที่สมบูรณ์ เขาจึงขอให้ภรรยาอาจารย์อ่านบทโคลกสำคัญอยู่หลายครั้งเพื่อเก็บภาพและน้ำเสียงบันทึกไว้ในกล้อง

“โอมมารูมาหุมพานุม มายานาลุม ... อิมพานิกานุม .. วานายาแลม โอปานูมาหุม...”

ผมสดับฟังจ้องไม่วางตา คิดในใจสมแล้วที่เป็นภรรยาศิลปิน แม้ตัวเองจะไม่เข้าใจเนื้อหาสักบรรทัด กลับเสมือนได้ชมงานแอสแตร์คัทชั่น ดีไม่จำเป็นต้องรู้เนื้อหาความหมายภาพชัดเจน เสพเพียงพลังงานอบอวล ปลดปล่อยจากภายในจนอุ้นถือว่าคุ่ม เธออ่านไปแค่เกือบนาทีก็ได้ยินเสียงวาสุร้องหยุดเธอไว้อีก ผมเริ่มรู้สึกรำคาญและไม่เข้าใจ นี่เขาไม่รู้จักจริงๆหรือว่าเธอต้องใช้พลังงานแค่ไหนในการถ่ายทอดบทโคลกให้เขาได้รับฟัง

“คราวนี้ผมพลาดเอง ผมรีบซุ่มมากไปหน่อยจนภาพเบลอ จะซุ่มเข้าก็กลับไปก็ดันกดผิดกดถูก มันแย่ มันไม่สมบูรณ์ ผลงานที่ผมถ่ายมันไม่คู่ควรกับการอ่านของคุณเลยสักนิด ขอให้ผมได้แก้ตัวอีกรอบเถอะ”

(ปริทรรศ นุตางกูร, 2548: 191)

การอ่านบทโคลงไปพร้อมกับการบันทึกภาพผ่านกล้องในรูปแบบวิดีโอเป็นไปด้วยการเริ่มใหม่ครั้งแล้วครั้งเล่า เนื่องจากว่าดูเหมือนว่าในการถ่ายภาพเก็บไว้มีรายละเอียดบางอย่างที่ยังไม่สมบูรณ์มากพอ และทุกครั้งที่เริ่มต้นอ่านบทโคลงใหม่ ภรรยาอาจารย์ซึ่งมีอายุมากแล้วก็ต้องใช้พลังงานอย่างมากมาที่จะรักษาความก้องกังวานและพลังในน้ำเสียงไว้เพื่อแสดงถึงความยิ่งใหญ่ของบทสรรเสริญพระเจ้า จนกระทั่งเมื่อการอ่านถูกทำให้สะดุดและต้องเริ่มใหม่เป็นครั้งที่ ๕ ภรรยาอาจารย์ก็เสียชีวิต

ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่า พลังของท้องถิ่นถ่ายทอดและส่งมอบให้แก่กันจากชีวิตสู่ชีวิต ดังที่อาจารย์ของวาสุได้แต่งโคลงไว้ก่อนเสียชีวิต และมอบหมายให้ภรรยาอ่านบทโคลงดังกล่าวให้ ลูกศิษย์ของเขาคือวาสุฟัง การถ่ายทอดบทโคลงอันศักดิ์สิทธิ์ และมีค่าคือการถ่ายทอดพลังและชีวิต ดังนั้นมันจึงไม่สามารถทำซ้ำขึ้นใหม่ หรือลอกแบบกันได้ ทั้งมิใช่อยู่ในบทบาทของการแสดงที่จะจัดวางและกำหนดบทบาทให้เป็นไปตามที่กำหนด แต่การอ่านบทโคลงคือการมอบคุณค่าและจิตวิญญาณที่สั่งสมมายาวนานให้แก่กัน คือการแสดงให้เห็นถึงพลังชีวิตที่เปี่ยมด้วยพลังศรัทธา แต่วาสุได้ปฏิเสธการรับมอบพลังชีวิตนั้นและลดทอนคุณค่าด้วยการทำให้พลังนั้นเป็นเพียง “การถ่ายทำ” เพื่อบันทึกผ่านกล้องวิดีโอ

จากตัวบท ตัวละครวาสุพยายามบันทึกการอ่านโคลงเก็บไว้ในกล้องดิจิทัล ซึ่งการพยายามเก็บภาพและเสียงของการบทโคลงโบราณนี้ ในทางหนึ่งมันคือการแสดงให้เห็นว่า ตัวละครพยายามเก็บรักษาสิ่งที่มีค่านี้ไว้ด้วยการทำให้ตาย อดีตภรรยาของท้องถิ่น ลีลา น้ำเสียงและพลังของภาษาถูกกำหนดควบคุมให้อยู่ในกรอบของข้อจำกัดจากตัวกล้อง การพยายามเก็บคุณค่าของท้องถิ่นให้เป็นนิรันดร์คือการฆ่าท้องถิ่นด้วยตัวเองในทางหนึ่ง การขอบันทึกภาพและเสียงไว้ใน “กล้องพิเศษ” ที่สะดุดอยู่หลายครั้งหลายหนของวาสุ จึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดและขีดความสามารถของเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่อาจเข้ามาสร้าง ทำซ้ำให้เหมือนของจริง หรือแม้แต่การพยายามเป็นตัวจริงแทน

ผมหันมองวาสุด้วยความเครียดและคิดอยากจะตำหนิกล่าวโทษ เขา
รีบเลี่ยงหลบตาตำราจะรู้ ผมเปลี่ยนมามองกล้องดิจิทัลซึ่งมันก็ไม่มีวัน
มองตอบและสำนึกผิดได้ ผมกำมือคิดอยากตะโกนดังๆต่อหน้าเขา
“วาสุเดวะ คุณฆ่าเธอ สะใจไหมล่ะที่ได้จิตวิญญาณเธอไปเต็มกล้อง”

และสำหรับไอ้กล้องดิจิทัล

“เพราะไอ้ภาพน่าตื่นตื่นของแก ไม่มีใครสนใจเลือดเนื้อคนจริงๆอีกแล้ว”

(ปริทรรศน์ หุตากร, 2548: 192)

วาสุเป็นตัวละครที่มีความเป็นท้องถิ่นโดยเนื้อแท้ เขาเป็นตัวแทนของหมู่บ้าน เป็นตัวแทนของท้องถิ่นนิยมในท่ามกลางการไหลบ่าของวัฒนธรรม ต่างชาติอย่างเข้มข้นและรุนแรง เขาเป็นตัวอย่างของคนชนบทนิยม แต่การเป็นคนที่สุดโต่งของวาสุทำให้เขากลายเป็นผู้ทำลายความเป็นท้องถิ่นด้วยตัวของเขาเอง ในโลกที่วัฒนธรรมโลกและวัฒนธรรมท้องถิ่น ต่างก็แผ่ขยายออกไปสู่กันและกัน ไม่มีสิ่งใดคงความเป็นเนื้อแท้และบริสุทธิ์ ตรีที่ไม่ถูกผสมด้วยวัฒนธรรมอื่นได้ การพยายามที่จะยึดมั่นกับกรอบใดกรอบหนึ่งของวัฒนธรรมจึงไม่สามารถทำให้วัฒนธรรมนั้นเติบโตต่อไปได้ การกระทำที่ยึดมั่นว่าทำไปเพื่อรักษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นให้ดำรงอยู่ ในทางตรงข้ามมันจึงเป็นการเร่งฆ่าท้องถิ่นให้ตายเร็วขึ้น

ท้องถิ่นนิยม กับกระแสโลกในทางที่ปฏิเสธต่อกันจึง สัมพันธ์กันอยู่ในด้านที่เป็น โศกนาฏกรรม ผู้เขียนนำเสนอให้เห็นมุมมองทั้งจากวัฒนธรรมโลกและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่พลังของทั้งสองวัฒนธรรมต่างมีส่วนในการผลักดัน กดทับและสนับสนุนอยู่ด้วยกัน ไม่อาจมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสามารถครอบครองอีกฝ่ายได้อย่างเบ็ดเสร็จสมบูรณ์ เช่นเดียวกับที่วัฒนธรรมโลกในรูปแบบของกล้องถ่ายภาพดิจิทัลก็ไม่สามารถเก็บเอาจิตวิญญาณ อารมณ์และพลังของท้องถิ่นไว้ได้ ความมีชีวิตของท้องถิ่นไม่สามารถถ่ายทอดด้วยการถูกทำให้เป็นเพียงภาพและเสียงที่เคลื่อนไหว อยู่ในรูปแบบของโปรแกรมอิเล็กทรอนิกส์ได้ ขณะเดียวกัน หากปล่อยให้ท้องถิ่นเคลื่อนไหวไปตามความเป็นไปของกระแสโลก โดยไม่คงคุณค่าไว้ที่การหยุดนิ่ง หรือปฏิเสธการเปลี่ยนแปลง ท้องถิ่นจะมีชีวิตและเดินทางไปพร้อมกับโลกในมุมมองเฉพาะที่พิเศษของตัวเอง ดังภาพที่มองผ่านกล้องดิจิทัลที่ถ่ายนอกหน้าต่างรถไฟในมือของตัวละครผม ผู้ยอมรับในความเป็นไปของโลกทั้งสองด้าน ไม่ใช่ภาพที่ตายแล้วในมือของวาสุ ตัวแทนของความ เป็นท้องถิ่นนิยมเข้มข้นและปฏิเสธวิถีโลก

การคงไว้ของท้องถิ่นที่แท้ หรือการรักษาถิ่นอายุของท้องถิ่นในด้านที่เป็นโรแมนติก กชวรรณ ผัน จึงเป็นการรักษาให้มีอยู่เพื่อตอบสนองอารมณ์โหยหาอดีตของคนเมืองที่ต้องการหาพื้นที่แตกต่างเพื่อเยียวยาและหล่อเลี้ยงใจตัวเอง เพราะในด้านหนึ่งที่ปรากฏของความเป็นท้องถิ่นที่แท้คือความลำบาก เหนื่อยยากและขาดความสมบูรณ์ในชีวิต ตัวบทนำเสนอให้เห็นถึงด้านที่คู่ขนาน

กันก่อนจะมาเชื่อมประสานกันระหว่างท้องถิ่นกับโลก โดยเผยให้เห็นว่า ท้องถิ่นโดยตัวของมันเอง ที่บริสุทธิ์ผุดผ่องนั้นเป็นเพียงพื้นเพึ่งหนึ่งในการตอบสนองการปรุงแต่งของสังคมเมืองที่อิงอยู่กับ สังคมโลกอย่างใกล้ชิดมากกว่า เพื่อเติมเต็มให้สังคมเมืองนั้นมีสีสันแล ะมีความสุขมากขึ้น ดังนั้น ท้องถิ่นที่ปราศจากปัจจัยของการขับเคลื่อนตนเองไปในระดับกระแสโลกจึงเป็นท้องถิ่นที่แม้จะดู สวยงามแต่ก็อ่อนกำลัง ในโลกที่ไม่มีท้องถิ่นร่วมกำหนดตัวเองในกระแสของข่าวสารและวิทยาการ ใหม่ๆนั้น จึงเป็นโลกที่ถูกกำหนดโดยสังคมเมืองเป็นหลัก

ในท่ามกลางการดำเนินไปของศิลปะวิทยาการที่ก้าวหน้ามากขึ้นของโลก วัฒนธรรมจากที่ หนึ่งจึงเดินทางข้ามไปสู่อีกพื้นที่หนึ่งเพื่อเรียนรู้และแลกเปลี่ยนกัน รวมไปถึงการพยายามครอบงำ ทางวัฒนธรรมกัน แต่ผู้คนก็ไม่อาจปิดกั้นหรือปฏิเสธความเปลี่ยนแปลงและการข้ามพรมแดนของ วัฒนธรรมในโลกที่ถูกทำให้เล็กลงจากการเชื่อมโลกด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารได้ เพราะการคงไว้ แต่วัฒนธรรมที่เคยมีอยู่ของตนเองล้วนแต่ไม่สามารถอยู่รอดในโลกที่มีตัวแปรและเงื่อนไขใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย ในส่วนของวรรณกรรม นักเขียนร่วมสมัยได้แสดงความคิดเห็นและวิพากษ์การ พยายามรักษาอัตลักษณ์ของท้องถิ่นและความเป็นไทยในบริบททางสังคมที่ปัจจุบันได้เปลี่ยนไป จากเดิมมากแล้ว ท้องถิ่นในปัจจุบันจึงไม่ได้เป็นท้องถิ่นที่บริสุทธิ์ รักรักษาคุณค่าและอารีอาบอบอย่าง ไม่มีข้อด้อยต่างพร้อมใดๆอีกต่อไป เพราะท้องถิ่นในสังคมสมัยใหม่ก็ถูกแวดล้อมไปด้วยสื่อ ข่าวสารและผลประโยชน์ต่างๆที่แผ่ซ่านมากับวัฒนธรรม รวมไปถึงการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า ท้องถิ่นจึงเป็นพื้นที่หนึ่งที่สามารถเลื่อนไหลไปตามตัวแปรที่หลากหลาย ดังนั้น การพยายามเก็บ รักษาอัตลักษณ์หรือลดทอนความหลากหลายของท้องถิ่นให้เหลือเพียงหนึ่งเดียวจึงเป็นการกร ะทำ ที่ว่างเปล่าและไม่เป็นสาระในโลกแห่งความหลากหลายเช่นทุกวันนี้

งานเขียนเรื่อง “จารีกรามคำแหง” ของมุกหอม วงษ์เทศ เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงเสียง แห่งความหลากหลายที่มาปะทะกันอยู่ในพื้นที่ของท้องถิ่น เมื่อท้องถิ่นได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ กับการย้อนสู่ปร วัติศาสตร์ของตนเอง ขณะเดียวกันก็เป็นท้องถิ่นที่นำพาตนเองไปสู่การรับรู้ใน ระดับโลกด้วย ท้องถิ่นจึงไม่ได้อยู่แต่ในระดับที่สัมพันธ์กับชุมชนของตนเองเท่านั้น เมื่อท้องถิ่นเป็น พื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ มีเรื่องราว และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประวัติศาสตร์และเรื่อง รวานั้นได้รับการรับรองยกย่องในด้านคุณค่าทางวัฒนธรรมไปในระดับโลก การเปลี่ยนแปลงความเชื่อหรือการ รับรู้ที่เคยมีมาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นจึงนำไปสู่การกระทบกับผู้คนในท้องถิ่น รวมไปถึง สังคมในวงกว้าง จารีกรามคำแหงเป็นงานเขียนที่ผู้เขียนเปิดประเด็นเรื่องยุคสมัยของการประดิษฐ์

ตัวศิลาจารึกที่เคยอยู่ในการรับรู้ของคนไทยตลอดมา พ่อขุนรามคำแหงเป็นผู้ประดิษฐ์อักษรไทย ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีของไทย แต่ต่อมามีนักวิชาการนำเสนอหลักฐานใหม่ที่ว่าแท้จริงแล้วศิลาจารึกเพิ่งถูกประดิษฐ์ขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นี่เอง

ประเด็นเรื่องยุคสมัยของศิลาจารึกที่ถกเถียงกันอยู่ในสังคมนี้เกิดขึ้นเมื่อนักวิชาการท่านหนึ่งที่ศึกษาจารึกพ่อขุนรามคำแหง และมีความเห็นว่า ศิลาจารึก มรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่คนไทยเคยรับรู้และภูมิใจกันมาว่าพ่อขุนรามคำแหงประดิษฐ์อักษรไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นราชธานีนั้น แท้จริงแล้ว เป็นการประดิษฐ์สร้างขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงรัตนโกสินทร์นี่เอง ซึ่งหากเป็นเช่นนั้น ประวัติศาสตร์ทั้งหมดที่ผ่านมาของชาติไทยจึงเป็นเพียงเรื่องที่ถูกสร้างแต่งขึ้นใหม่ ดังที่พิริยะ ไกรฤกษ์ กล่าวถึงผลการศึกษาวิจัยว่า

ศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงหรือศิลาจารึกหลักที่ ๑ นั้น มิได้แต่งขึ้นในช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ ๑๙ (ปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓) ดังที่อ้างไว้ในจารึกหลักดังกล่าวโบราณวัตถุสถานทีกล่าวถึงในศิลาจารึก ตลอดจนการใช้คำและเนื้อหาของศิลาจารึกหลักนี้ ไม่สอดคล้องกับข้อความที่ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกหลักอื่นๆของสุโขทัยที่จารึกขึ้นตั้งแต่ประมาณพุทธศักราช ๑๘๗๓ (ค.ศ. ๑๓๓๐) หรือพุทธศักราช ๑๘๘๓ (ค.ศ. ๑๓๔๐) (ศิลาจารึกหลักที่ ๒) ถึงพุทธศักราช ๑๙๕๕ (ค.ศ. ๑๔๑๒) (ศิลาจารึกหลักที่ ๔๙)

ผลจากการศึกษาและวิจัยพบว่า “พระจอมเกล้า” ทรงทำจารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้วยเหตุผลทางการเมืองกับยุโรปในยุคล่าเมืองขึ้น โดยทรงใช้ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง เป็นกุศโลบายสำคัญในการปรับเปลี่ยนขนบประเพณีโบราณของไทย ให้คนรุ่นเก่าที่ต่อต้านและคัดค้านความเปลี่ยนแปลงเห็นว่า มิได้ทรง “ตัดจริต ผิดโบราณ ” แต่ดำเนินตามรอยพระบาทของพ่อขุนรามคำแหง

(พิริยะ ไกรฤกษ์, 2533: 14)

ผลวิจัยดังกล่าวได้ส่งผลไปในวงกว้างทางสังคม การประกาศเปลี่ยนแปลงประวัติศาสตร์ของชาติที่เคยรับรู้กันมาทำให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์ไปอย่างหลากหลายกับความคิดข้างต้น ซึ่งในเรื่องสั้นเรื่อง “จารึกรามคำแหง” ของมุกหอม วงษ์เทศ ผู้เขียนได้นำประเด็นที่ถกกันอยู่ใน

สังคมมาสร้างเป็นเรื่องราวที่น่าเสนอมโนทัศน์อันหลากหลายของคนจากกลุ่มชนชั้นต่างๆที่มีความคิดและมุมมองที่แตกต่างกันไปกับการเปิดประเด็นเรื่องศิวาจารย์ผ่านสื่อที่ออก วิทยาทศน์ว่า แท้จริงแล้วศิวาจารย์ของไทยที่เคยเชื่อว่าประดิษฐ์ขึ้นโดยพ่อขุนรามคำแหง สมัยกรุงสุโขทัยนั้นเป็นของจริงหรือเป็นสิ่งที่เพิ่งประดิษฐ์ขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4

จากตัวบท ผู้เขียนเล่าเรื่องผ่านประเด็นเรื่องการศิวาจารย์ออกมาเป็นประเด็นสาธารณะในสังคม เมื่อประเด็นเรื่องสมัยที่สร้างศิวาจารย์ถูกนำมาถกเถียง วิพากษ์วิจารณ์จากผู้คนจากภาคส่วนต่างๆของสังคม การนำศิวาจารย์ออกจากพื้นที่เฉพาะมาสู่พื้นที่สาธารณะโดยสื่อ ทั้งทางเว็บไซต์ วิทยาทศน์ ผลโหวตทางsms ทำให้เกิดการปะทะกันทางความคิด และเกิดเป็นเสียงจากมุมมองต่างๆของคนจากหลายระดับในสังคม คือ เสียงจากคนชั้นกลาง เสียงจากชาวต่างชาติ เสียงจากนักวิชาการและเสียงจากชาวบ้าน ซึ่งเสียงจากกลุ่มคนต่างๆเหล่านี้ก็มีปฏิกิริยาและความคิดเห็นต่อการนำเสนอข่าวสารของสื่อแตกต่างกันไป ตัวบทนำเสนอให้เห็นถึงความเคลื่อนไหวของ ความหมายที่ถูกแปรไปตามกลุ่มผู้รับสารในสังคม ในด้านหนึ่ง สื่อเข้ามาทำให้ความหมายของสิ่งที่สื่อนำเสนอในโลกของสื่อกลายเป็นสิ่งล่องลอย ซึ่งในที่นี้คือข้อเท็จจริงเรื่องศิวาจารย์ว่าเป็นสิ่งที่ทำขึ้นสมัยพ่อขุนรามคำแหง แห่งกรุงสุโขทัย หรือเพิ่งมาประดิษฐ์สร้างขึ้น ในสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งในโลกของการข้ามพรมแดนไปสู่กันได้มีการแปรความหมายไปจากเดิม

ตัวบทได้ล้อกับการสร้างความหมายของสื่อที่ส่งออกไป เล่นล้อกับภาพเหมารวม (stereotype) ของกลุ่มบุคคล มโนทัศน์ที่คนไทยมองชาวต่างชาติ กับภาพของคนต่างชาติที่ ถูกนำเสนอ มโนทัศน์ที่คนต่างชาติมีต่อคนไทยกับภาพที่คนไทยถูกนำเสนอ หรือภาพที่นักวิชาการมีต่อชาวบ้านกับภาพชาวบ้านที่นำเสนอออกมา ทุกอย่างมันหลากหลายเลื่อน เป็นสิ่งที่อัปผาดูไรเรียกว่า imagined world ซึ่งในโลกที่ทุกคนต่างจินตนาการขึ้นนี้ส่งผลให้เกิดการปะทะ แข่งขัน รวมไปถึงการพยายามที่จะทำลายโลกของคนอื่นด้วยเช่นกัน ในโลกจินตนาการที่แตกต่างกันไปตามชาติพันธุ์ ชนชั้น หรือเพศสถานะนั้นได้แสดงให้เห็นถึงความคิดที่มีต่อเรื่องหนึ่งที่แตกต่างกันไป โลกของการรับรู้ข่าวสารเดียวกันจึงอาจเข้าใจได้ไม่ตรงกัน ผู้เขียน เล่นกับโลกของสื่อที่กว้างขวางไร้พรมแดน แต่ขณะเดียวกันก็มีบางด้านมุมมองทางวัฒนธรรมที่ถูกกำหนดให้เข้าใจได้เพียงในวงแคบๆ ติดอยู่กับภาพเดิมๆที่สิ่งที่เกิดขึ้นจริงไม่ได้เป็นอย่างไรที่สื่อนำเสนอเสมอไป การมองการประกอบพิธีกรรมของชาวบ้านที่จังหวัดสุโขทัยจึงเป็นการมองที่ต่างกันระหว่างคนไทยกับคนต่างชาติ

“ก็ที่สุดโทษเขาเผาพริกเผาเกลือสาปแข่งกันขนาดนั้น ที่จริงถ้ามาออก
รายการชะกั๊วเรื่องเถียงกันทุกฝ่ายให้คนดูโหวตตัดสินทางเอสเอ็มเอสแบบ
ประชาธิปไตย ไม่ต้องให้คนเขาสับสนกันอย่างนี้ เห็นว่าได้แย้งเรื่องนี้กันมา
สิบกว่าปีแล้ว น่าจะมาหาข้อยุติให้รู้เรื่องกันในรายการนี้ไปเลย”

(มุกหอม วงษ์เทศ, 2548:119)

บทบาทของสื่อในกระแสโลกาภิวัตน์เป็นมากกว่าการเป็นช่องทางการสื่อสารที่ทำหน้าที่
เผยแพร่ข่าวสาร หากแต่สื่อในกระแสโลกาภิวัตน์มีบทบาทและความสำคัญในการเป็น
องค์ประกอบหนึ่งของการสร้างโลกจินตนาการของคนในสังคมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการนำเสนอ
ข่าวสารของสื่อ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของสื่อและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารนำไปสู่การสร้างความ
จริงใหม่อีกรูปแบบหนึ่งให้เกิดขึ้น นั่นคือการสร้างข้อเท็จจริงขึ้นใหม่โดยมวลชนจากสื่อสาธารณะ
พลังอำนาจของสื่อ ในการเป็นช่องทางที่นำไปสู่จินตนาการอันเข้มข้นของผู้คน สื่อเปลี่ยนจากการ
เป็นพื้นที่สาธารณะมาเป็นพื้นที่ของการประกอบสร้างความจริงทางสาธารณะ บทบาทของการเป็น
โลกจินตนาการอันเข้มข้นของสื่อ ทำให้นิยามต่างๆกลายเป็นสิ่งที่เลื่อนไหลที่ต่างฝ่ายต่างพยายาม
ช่วงชิงเพื่อนำ มาสอดรับกับเหตุผลของตน และแสดงให้เห็นถึงการเผชิญหน้าและการปะทะ
โต้ตอบกัน

ดังนั้น การประกอบพิธีกรรมเดียวกันแต่เมื่อถูกมองด้วยจินตนาการและมโนทัศน์ที่ต่างกัน
จึงเป็นการรับรู้และตีความที่แตกต่างกันด้วย กล่าวคือ ในขณะที่คนไทยมองการต่อต้านแบบ
ประเพณีพื้นถิ่นในรูปของการเผาพริกเผาเกลือว่าเป็นการไม่ยอมรับที่มีนัยยะของความเกลียดชัง
แต่ชาวต่างชาติมองพิธีกรรมเดียวกันนี้ว่าเป็นการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่น่าภาคภูมิใจ

“ผมก็ว่าอย่างนั้นแหละ น่าสนใจนะว่าคนไทยยังรักษามรดกทาง
วัฒนธรรมของตนไว้ได้อย่างเหนียวแน่นในยุ คโลกาภิวัตน์ พวกเขาพร้อมแรง
ร่วมใจทำพิธีโบราณกันอย่างสามัคคี ต้องอย่างนี้แหละประเพณีท้องถิ่นจึงจะ
ไม่สาบสูญ ช่วยผ่านเนยกับเมเปิลไซร์ปามาให้ผมที่ได้ไหม”

(มุกหอม วงษ์เทศ, 2548: 121)

การเผาพริกเผาเกลือแข่งตามความเชื่อของคนท้องถิ่นที่แสดงออกถึงความมุ่งร้ายต่ออีก
ฝ่าย กับการมองว่าการรวมกลุ่มนั้นคือการ *ร่วมแรงร่วมใจทำพิธีโบราณกันอย่างสามัคคี*

ในสายตาของคนต่างชาติ ด้วยบทดังกล่าวจึงเป็นการประชดล้อเพื่อแสดงถึงช่องว่างทางวัฒนธรรม ในยุคโลกาภิวัตน์ อันเป็นยุค สมัยของความซับซ้อนในความแตกต่างและความลงรอยกันทาง วัฒนธรรม ดังนั้น การกระทำใดการกระทำหนึ่งจึงสามารถถูกตีความหมายไปได้ต่าง ๆ กันตาม พื้นฐานความคิดและความเข้าใจทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างคนใน วัฒนธรรมกับคนนอกวัฒนธรรม

ในกระแสโลกาภิวัตน์ โลกถูกเชื่อมโยงให้เข้ามาติดต่อสัมพันธ์กัน เป็นโลกของการ ผสมผสานและความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ขณะเดียวกันมันก็เป็นโลกที่ เรียกร้องหาเอกลักษณ์และความแตกต่างที่จะช่วยยืนยันประวัติศาสตร์รากเหง้าในวัฒนธรรมของ ตน จารีกรามคำแห่งในที่นี้ได้มีความสำคัญในความ มหามายใหม่ กล่าวคือ ในกระแสโลกาภิวัตน์ ตัวศิลาจารึกถูกบริบทสังคมประกอบสร้าง ความหมายขึ้นใหม่ ในฐานะที่เป็นมรดกโลก และคนที่ เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความหมายใหม่ที่สร้างขึ้นมานี้ก็คือกลุ่มชาวบ้านท้องถิ่น

เสียงของชาวบ้าน ในความสัมพันธ์กับศิลาจารึกคือการผูกโยง ตัวตนอยู่กับประวัติศาสตร์ ชาติ ดังนั้น เมื่อข้อเท็จจริงเรื่องศิลาจารึกถูกทำลายและตั้งคำถามว่าถูกประดิษฐ์ขึ้นมาในสมัย รัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ไม่ใช่พ่อขุนรามคำแหงแห่งกรุงสุโขทัย การปฏิเสธศิลาจารึก ในทางหนึ่งจึงเป็นการปฏิเสธตัวตนและความสำคัญของชาวบ้านสุโขทัย การนำศิลาจารึกออก จากพื้นที่เฉพาะมาอยู่พื้นที่สาธารณะทำให้เกิดการสั่นคลอนต่ออัตลักษณ์ของตน ในที่นี้ ชาวบ้าน เป็นกลุ่มคนที่แปลกแยกจากกลุ่มอื่นๆ ในข้อที่ไม่ได้อยู่ในฐานะของผู้มีอำนาจตัดสินใจ หรือมีส่วนร่วม ในประวัติศาสตร์ที่ถูกตั้งเป็นประเด็นคำถามอยู่ ในสังคม ความเป็นชายขอบจึงไม่ได้อยู่ที่การเป็น ชาวบ้าน แต่อยู่ที่การทำให้ชาวบ้านปฏิเสธตัวตนผ่านกลวิธีทางภาษา และการไม่ยอมรับความ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อีกนัยหนึ่งคือการไม่ยอมรับสิ่งที่สื่อนำเสนอ

อย่างไรก็ดี สิ่งที่น่าสนใจประการหนึ่งก็คือ การที่ชาวบ้านไม่ยอมรับและต่อต้านสิ่งที่บุคคล กลุ่มหนึ่งมานำเสนอผ่านสื่อ นั่นคือการสร้างพื้นที่และตัวตนให้ชาวบ้าน เป็นการให้ชาวบ้านสร้าง ตัวตนของตนเองขึ้นมาแทนที่จะเป็นการถูกกำหนดจากคนอื่นในสังคม กล่าวคือ การปะทะกัน ของบทสนทนาจากบุคคลกลุ่มต่างๆ แสดงให้เห็นถึงการมองชาวบ้านในภาพ ที่ต่างกับที่ชาวบ้าน เป็นจริงๆ กล่าวคือ นักวิชาการและคนต่างชาติยังติดอยู่กับภาพของชาวบ้านในอุดมคติ เช่น คนต่างชาติก็จะมองว่าคนไทยมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และสามัคคี (มิสซิสแอนเดอร์สันนี่ก็ขึ้นมาได้

ว่าเธอล้มหยิบเอาเม็ดเล็มเล็กที่ตระเตรียมไว้แล้วมาจนได้ แต่ไม่เป็นไร เดี่ยวขอเยี่ยมชาวบ้านแถวๆนี้ก็ได้ คนไทยจิตใจดีมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่) หรือนักวิชาการก็จะวางตัวอยู่เหนือชาวบ้านด้วยการสร้างชุดความคิดในการปกครองผ่านการใช้กลวิธีทางภาษา เพื่อแสดงว่าอยู่กันคนละลำดับชั้น ลำดับชั้นที่กันไว้ด้วยพื้นความรู้และ การใช้ภาษา ซึ่งโดยทั่วไป ชาวบ้านมักจะอยู่ในบทบาทที่ต้องเป็นฝ่ายรับ คือเป็นผู้ฟังเพื่อนำมาปฏิบัติตามอย่างไม่มีข้อกังขา อำนาจจึงมักมาจากส่วนกลางหรือจากคนของรัฐ และชาวบ้านก็ต้องปฏิบัติตามอย่างปราศจากข้อโต้แย้งใดๆ แต่ในเรื่องจารีกรามคำแห่งนี้ การแสดงภาพของชาวบ้านต่างออกไปอย่างสิ้นเชิง คือชาวบ้านไม่ได้เป็นกลุ่มคนผู้อ่อนน้อมยอมตาม หรือเป็นผู้ไม่มีปากมีเสียง ได้แต่รับฟังและปฏิบัติตามโดยไม่มีข้อโต้แย้งแต่อย่างใด ตรงกันข้าม ภาพของชาวบ้านในกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีโอกาสรับรู้เรื่องราวผ่านสื่อต่างๆกับคนอื่นๆในสังคมจึงแสดงจุดยืนของตัวเอง ด้วยการต่อต้าน และตอบโต้กับความคิดที่คนกลุ่มหนึ่งในอีกสถานภาพหนึ่งหยิบยื่นให้ การแสดงภาพชาวบ้านในทางที่เป็นการไม่ยอมรับข้อเสนองานของนักวิชาการ ในทางหนึ่งคือการแสดงให้เห็นการพยายามปฏิเสธการถูกกำหนดภาพหรือการถูกนิยามความเป็นตัวตนที่ กลุ่มอื่นกำหนดสร้างให้ เป็นการพยายามได้กลับภาพเหมารวม (stereotype) ที่คนในสังคมร่วมกันสร้างขึ้นมาว่าการเป็นชาวบ้านควรมีลักษณะแบบใด

ในที่นี้ สื่อเข้ามาเป็น เครื่องมือสร้างให้ห้องถิ่น เหนียวแน่น ยึดแน่นกับอัตลักษณ์ที่ตนเองมีมากขึ้น ห้องถิ่นได้โต้ตอบกับกระแสที่พยายามจะรื้อสร้างความคิดที่ว่าศิลาจารึกเป็นจุดเริ่มต้นของการประดิษฐ์อักษรไทย แต่การโต้ตอบของห้องถิ่นก็เป็นการโต้ตอบที่ผู้เขียนสร้างให้เห็นถึงความกลวงเปล่าของสาระ เป็นทั้งการข้ามพรมแดนและการยึดติดกับพรมแดนทางเงื่อนไขไปพร้อมกัน กล่าวคือ ในขณะที่นักวิชาการแสดงความคิดเห็นและให้ความสำคัญต่อการเปิดพื้นที่ให้ชุมชนห้องถิ่น รับฟังเสียงของห้องถิ่น แต่ความต้องการของห้องถิ่นคือมุ่งไปสู่การได้ประทับตรารองรับถึงความสำคัญของการมีอยู่มาอย่างช้านานของประวัติศาสตร์ที่มีรากฐานอิงอยู่กับการปกครองจากส่วนกลางสู่ห้องถิ่น ทั้งหมดนี้จึงนำไปสู่การแย่งชิงพื้นที่ที่กลุ่มชาวบ้านและกลุ่มนักวิชาการให้ความสำคัญและมีมุมมองต่างกัน ผู้เขียนประชิดลัดกับกระแสเรื่องการเปิดพื้นที่ให้ห้องถิ่น การให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาชาวบ้านที่ตัวบทกลับแสดงให้เห็นถึงความ เป็นห้องถิ่นในลักษณะที่ปฏิเสธความคิดของเหล่านักวิชาการที่พูดเป็นทฤษฎีออกมาตามตำรา ดังปรากฏในตัวบท โดยผู้เขียนเรียกกลุ่มผู้พูดเหล่านี้ว่า จำเลย

ในที่สุด ก็มีเสียงออกมาจากกลุ่มจำเลยสามคนว่า

“เมืองไทยต้องการพัฒนาประเทศให้ศิวิไลซ์แบบตะวันตก จึงพยายามสร้าง ความทันสมัยด้วยการสร้างวัด วัฒนธรรมปลอมๆ ให้ประชาชนปฏิบัติตาม แล้วเหยียบย่ำวัฒนธรรมชาวบ้านที่ถูกดูแลจนว่าล้าหลัง ไร้อารยะ เราต้องล้มล้างระบบการศึกษาที่ล้าหลัง และวัฒนธรรมแห่งชาติที่สร้างขึ้นใหม่ และเชิดชูวัฒนธรรมชาวบ้านให้รุ่งเรืองตามธรรมชาติ”

มีเสียงออกมาจากจำเลยอีกครั้งหนึ่ง

“เราต้องให้พื้นที่กับวัฒนธรรมชายขอบ ยกย่องให้เกียรติสติปัญญาชาวบ้าน ให้พวกเขา มีพลังอำนาจที่จะต่อรองกำหนดวิถีชีวิตตัวเองท่ามกลางกระแสทุนโลก ภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตน และสามารถดูแลจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน ชาวบ้านที่เป็นไพร่บ้านพลเมืองถูกกำราบปราบปรามจากอำนาจส่วนกลางมาโดยตลอด เราต้องคืนอำนาจให้กับผู้คน”

(มุกหอม วงษ์เทศ, 2548: 127)

จากตัวบท ผู้เขียนประชดล้อการสร้างความคิดยกย่องภูมิปัญญาท้องถิ่นของเหล่า นักวิชาการที่เอียงข้างถึงการฟังเสียงของชาวบ้าน การให้พื้นที่กับวัฒนธรรมชายขอบด้วยภาษาที่เป็นบทเขียนมากกว่าจะเป็นภาษาของการพูดอธิบาย ในที่นี้ผู้ที่ออกมาคัดค้านว่าศิลาจารึกเป็นสิ่งที่เพิ่งถูกสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 ถูกเรียกว่าเป็นจำเลย การใช้คำว่าจำเลยได้เปลี่ยนแปลง สถานภาพของบุคคลธรรมดาบุคคลหนึ่งให้เป็นผู้ที่ถูกกล่าวหา ดังนั้นคำอธิบาย ชี้แจงใดๆของผู้ถูกกล่าวหาจึงเป็นสิ่งที่บุคคลผู้ประท้วงไม่ยอมรับ และมองว่าคำกล่าวนั้นจึงกลายเป็นสิ่งกลวงเปล่า และไม่มีสาระใด อย่างไรก็ตาม สิ่งที่กลวงเปล่าและไม่มีสาระได้นั้นได้ถูกนำเสนอโต้กลับไปสู่ฝ่ายตรงข้ามกับจำเลย ผู้อยู่ในสถานภาพของการเป็นมวลชนชาวบ้านที่กลุ่มจำเลยได้เอียงข้างถึงการให้สิทธิเสียง และความสำคัญมาตลอด แต่ในตัวบท ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงการปะทะย้อนแย้งที่ตรงข้ามกับความหมายของถ้อยคำ การกล่าวถึงวัฒนธรรม ชาวบ้าน และภูมิปัญญาด้วยการยกย่องให้เกียรติชาวบ้านจึงเป็นภาพคนละด้านอย่างสิ้นเชิงกับสิ่งที่มวลชนชาวบ้านกำลังกระทำอยู่

ฝูงชนให้ไล่คนทั้งสามด้วยความเคียดแค้น ใครคนหนึ่งในฝูงชนปาก้อน
หินเข้าใส่โดนหน้าท้องจำเลยคนหนึ่ง ใครอีกคนข้างขวดเป่าเครื่องตี
ฆ้องกำลังเต็มแรง ถูหน้าผากจำเลยอีกคนหนึ่งเข้าอย่างจัง

“บัดชบ! ถอนคำพูดหมิ่นพระบรมฯ และขอขมา พ่อขุนรามคำแหงและ
พระจอมเกล้าฯ เดียวนี้!”

“ไม่มีอะไรจะทำกันแล้วหรือยัง? ทำไมต้องมาเหยียบย่ำ
ประวัติศาสตร์ชาติไทยอย่างนี้ด้วย? ยังมีความสำนึกในบุญคุณของแผ่นดิน
ไทยที่พวกแกอาศัยอยู่หรือเปล่า! พวกมีการศึกษาแต่เนรคุณ ชาวบ้านยังรัก
ชาติมากกว่า ฤย!”

(มุกหอม วงษ์เทศ, 2548: 126)

ภาพลักษณ์ของชาวบ้านที่เป็นตรงกันข้ามกับภาษาที่ยกย่อง เชิดชูของจำเลยก่อนหน้า
และการตอบโต้ด้วยภาษาและถ้อยคำที่ก้าวร้าว ด้วยอากัปกิริยาที่ไม่แสดงอาการประหมา
เป็นคุณลักษณะของชาวบ้านที่ผู้เขียนนำมาจัดเป็นบทสนทนาตอบโต้กับเสียงแห่งทฤษฎีและความ
เป็นหลักการของนักวิชาการ การตอบโต้กันด้วยภาษาที่ไม่แสดงอารมณ์ใดๆของนักวิชาการไป
จนถึงขั้นการใช้ภาษาที่แสดงอารมณ์จนล้นเกินของชาวบ้าน ล้วนแสดงให้เห็นถึงการตั้งใจที่จะ
เล่นล้ออำนาจศูนย์กลางที่พยายามจะเข้ามากำหนดจัดการ และจัดวางตำแหน่งแ ห่งที่ต่างๆทาง
สังคม แต่ทุกอย่างล้วนเลื่อนไหลตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลังของท้องถิ่นในกระแส
โลกาภิวัตน์

ท้องถิ่นในยุคโลกาภิวัตน์เป็นท้องถิ่นที่รู้ว่าอดีตสามารถนำมาสร้างเป็นคุณค่าทาง
ความหมายในสังคมสมัยใหม่ได้ สร้างคุณค่าให้กับท้องถิ่นได้ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่ได้ถูก
สถาปนาขึ้นจากความเป็นสากลจึงมีความหมายมากกว่าการสร้างควมหมายที่ว่าด้วยความเป็น
ท้องถิ่นที่แข็งแรงได้ด้วยตนเองตามแนวคิดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นกระแสนิยมอยู่ในปัจจุบัน

ในโลกของสื่อ ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ท้องถิ่น ถูกนำเสนอในด้านของการเป็นผู้ถูก
รุกร้าจากความแปลกปลอม จากองค์ประกอบที่ผิดที่ผิดทาง ผิดไปจากเดิมที่คุ้นเคย อันเกิดจาก
วัฒนธรรมกระแสโลกที่ร่วมมือกับบทบาทของทุนนิยม ดังนั้นเมื่อวัฒนธรรมกระแสโลกก้าวล่วงเข้า

มาในพื้นที่ของท้องถิ่นนิยม พร้อมกับสื่อต่างๆ ท้องถิ่น จึงอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องเผชิญและต่อสู้กับโลกที่ไม่คุ้นเคย

“จารีกรามคำแหง” แสดงให้เห็นว่าท้องถิ่นที่แท้นั้นไม่สามารถคงอยู่ได้อย่างเข้มแข็งในโลกที่มีการเคลื่อนย้ายไหลเวียนของผู้คน และข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและสะดวกง่ายดายเช่นปัจจุบัน ท้องถิ่นในกระแสโลกาภิวัตน์จึงเป็นเรื่องของการผสมผสาน ไม่มีข้อเท็จจริงใดหยุดนิ่งตายตัว ประวัติศาสตร์สามารถมีชีวิตขึ้นมาในเรื่องเล่าใหม่ได้เสมอ ดังนั้น ทั้งการพยายามยืนยันว่าจารีกรามคำแหงเป็นมรดกโลกอันเก่าแก่โบราณที่สร้างสมัยพ่อขุนราม คำแหงแห่งกรุงสุโขทัย หรือการมองและพิจารณาใหม่ว่าแท้ที่จริงจารีกรามคำแหงเป็นสิ่งที่ทำขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์เพื่อกุศโลบายทางการปกครองของประเทศ จึงล้วนเป็นสิ่งที่สามารถเลื่อนไหลไปตามข้อเหตุผลของแต่ละฝ่าย ไม่มีสิ่งใดสามารถถูกกำหนดให้ตายตัว การพยายามรักษาอัตลักษณ์ประวัติศาสตร์และความเป็นไทยในโลกที่วัฒนธรรมต่างกลืนกลายเข้าหากันจึงกลายเป็นความประหลาดที่ถูกนำมายั่วล้อ แสดงถึงความไม่เป็นสาระ ทั้งกลุ่มชาวบ้าน กลุ่มนักวิชาการ หรือแม้แต่ชาวต่างชาติที่รับรู้ข่าวสารเรื่องศิลาจารีกรามนี้

การเผชิญกับความแปลกปลอมและสิ่งที่ไม่คุ้นเคยในโลกที่สื่อและความบันเทิงต่างๆ ไหลเวียนอย่างรวดเร็วและกว้างขวางอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์นั้น จากการศึกษาจากตัวบทวรรณกรรมไทยร่วมสมัย พบว่าในด้านหนึ่ง นักเขียนนำเสนอให้เห็นว่า ท้องถิ่นนิยมที่คงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองไว้ได้อย่างเหนียวแน่น และปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์จะไม่สามารถอยู่รอดได้ นักเขียนนำเสนอเรื่องเล่าของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับท้องถิ่นด้วยน้ำเสียงที่ขมขื่น มีการประชดเสียดสี และเล่นล้อกับทั้งท้องถิ่นเองและกับวัฒนธรรมโลกที่เข้ามา เพื่อในท้ายที่สุดแล้วจะแสดงให้เห็นทัศนคติและมุมมองของนักเขียนที่มีต่อท้องถิ่นและสื่อในกระแสโลกาภิวัตน์ว่า ท้องถิ่นต้องเปิดรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และความแปลกใหม่ด้วยการปรับและเล่นไปกับวัฒนธรรมโลกที่เข้ามา นั่นคือทางที่ท้องถิ่นจะดำรงตัวเองอยู่ได้อย่างแข็งแกร่ง

การนำเสนอเรื่องเล่าของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับท้องถิ่นโดยผลของสื่อและกระแสโลกาภิวัตน์นี้ อยู่ในด้านมุมที่แสดงให้เห็นว่าสื่อและโลกาภิวัตน์นำท้องถิ่นไปสู่ด้านที่เป็นโศกนาฏกรรม และโศกนาฏกรรมที่เกิดขึ้นกับท้องถิ่นเป็นผลมาจากการที่ท้องถิ่นยังคงอยู่กับอดีตอันเก่าแก่และ ภาวภูมิใจที่จะยึดมั่นในวัฒนธรรมของตน โดยไม่ยืดหยุ่นหรือยอมรับความ

เปลี่ยนแปลงที่เข้ามา แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ได้หมายความว่านักเขียนจะนำเสนอว่าท้องถิ่นต้องเปิดรับและโอนอ่อนตามโลกไปทั้งหมด เพราะท้องถิ่นก็จะมีด้านมุมที่วิพากษ์ และกล่าวโทษผลจากสื่อและกระแสโลกาภิวัตน์ที่บังคับให้คนต้องเปลี่ยนวิถีไปจากเดิมอย่างยากที่จะรู้จักของความพอดี

ความเป็นท้องถิ่นนิยมในท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่อยู่รอบด้านของชีวิตนี้ การใช้ชีวิตที่ปฏิเสธการมีอยู่ในปรากฏการณ์ของโลกาภิวัตน์จึงเป็นเรื่องยาก นักเขียนนำเสนอประเด็นของการที่โลกาภิวัตน์นำทั้งความแปลกใหม่และความแปลกปลอมเข้ามาสู่ท้องถิ่น สื่อและเทคโนโลยีอันนำสมัยเป็นภาพที่ตัดกับวิถีที่ไม่อาจสร้างและปรุงแต่งได้อย่างโลกเทคโนโลยีของท้องถิ่นนิยม ดังนั้นการมาพบกันของท้องถิ่นนิยมและโลกาภิวัตน์จึงซับซ้อนไปด้วยเงื่อนไขและข้อยกเว้น

4.2 ท้องถิ่นกับการประนีประนอมและยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม

ท้องถิ่นในทศวรรษ 2540 เป็นท้องถิ่นที่มีการเปลี่ยนแปลงตัวเองและปรับตัวให้เข้ากับสภาวะการณ์ใหม่ๆที่เกิดขึ้นในกระแสโลกอย่างน่าสนใจ โดยเฉพาะในวรรณกรรมไทยร่วมสมัยช่วงปลายทศวรรษ (2547- 2550) พบว่ามีงานเขียนที่แสดงให้เห็นถึงการตั้งคำถามกับการดำรงสถานะทางท้องถิ่นแบบเดิมที่มุ่งปฏิเสธวัฒนธรรมสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมที่นำโดยกระแสตะวันตก ท้องถิ่นในช่วงปลายทศวรรษที่ปรากฏในวรรณกรรมไทยร่วมสมัยจึงเป็นท้องถิ่นที่มีปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโลกในกระแสโลกาภิวัตน์อย่างใกล้ชิด ซึ่งในปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อกระแสโลกอย่างใกล้ชิดนั้น ท้องถิ่นจึงได้หวนกลับมาทบทวนถึงตำแหน่งแห่งที่และบทบาทของตัวเองในท่ามกลางการเคลื่อนย้ายไหลเวียนอย่างไม่หยุดนิ่งของโลก ซึ่งท้องถิ่นก็เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนให้เกิดการเคลื่อนย้ายไหลเวียนนี้ นด้วยอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้นความเปลี่ยนแปลงหนึ่งที่เกิดขึ้นกับท้องถิ่นนอกจากลักษณะทางกายภาพที่มีการพัฒนามากขึ้นตามนโยบายแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแล้ว อีกประการหนึ่งที่สำคัญคือทัศนคติของผู้คนในท้องถิ่น กล่าวคือ ในโลกที่ผูกเชื่อมกันให้ใกล้ชิดขึ้นจากการรับรู้ข่าวสารและการเดินทางนี้ การตัดสินใจวัฒนธรรมอื่นไม่ได้เป็นไปในลักษณะของการต่อต้านแบบเด็ดขาดหรือเห็นว่าเป็นวัฒนธรรมที่เข้ามาทำลายวัฒนธรรมดั้งเดิมอันมีคุณค่าในลักษณะเดิมอีกต่อไป แต่เป็นการหวนกลับมาพิจารณาเติบโตและการแนบชิดกันมากขึ้นระหว่างท้องถิ่นกับท้องถิ่นที่เชื่อมกันอยู่ภายในโลกใบนี้ในลักษณะของการยอมรับซึ่งกันและกัน ประนีประนอมกันและพึ่งพาอาศัยกันมากยิ่งขึ้น

ในบริบททางสังคมยุคโลกาภิวัตน์ นักเขียนไทยหันมาตั้งคำถามกับการคงคุณค่าของ วัฒนธรรมแบบปิดของท้องถิ่นในลักษณะที่เคยเป็นมาแต่เดิมว่า มันไม่ได้ช่วยให้วัฒนธรรมเดิมของ ท้องถิ่นมีความเข้มแข็งมากขึ้น ตรงกันข้ามมันกลับยิ่งอ่อนแอลงจากผลของการหยุดนิ่งของตนเอง วัฒนธรรมภายนอกหรือวัฒนธรรมจากตะวันตกที่เข้ามาจึงไม่ได้เป็นอันตรายหรือเข้ามาเพื่อมุ่งทำ ร้ายทำลายท้องถิ่น หากการยอมรับ วัฒนธรรมของกันและกันเป็นไปเพื่อทำให้เราเข้าใจกัน และเข้ามาเติมและเสริมส่วนที่ตนเองไม่มี ในช่วงปลายทศวรรษ 2540 การวิพากษ์วัฒนธรรม ตะวันตกในวรรณกรรมไทยร่วมสมัยจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปจากช่วงก่อนๆ คือในช่วงปี 2530 – 2540 ที่มักมองในด้านที่ว่าตะวันตกเป็นอำนาจที่เข้ามาครอบงำและทำลายวิถีอันดีงามของไทย ทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิต โดยใช้ความเป็นทุนนิยมและบริโภคนิยมเข้ามากร่อนซึม รากฐานของท้องถิ่นไทย แต่มาในยุคปลายทศวรรษ 2540 ดูเหมือนว่าปัญหาทางวัฒนธรรมใน สังคมไทยจะมีการนำเสนอที่พ้นไปจากปัญหาเรื่องปากท้อง ความยากจนและการถูกเอารัดเอา เปรียบจากนายทุนต่างชาติ แต่หันมาใส่ใจในเรื่องของการตั้งคำถามกับการมีอยู่ของวัฒนธรรม ท้องถิ่นในด้านการสนับสนุนและเสริมสร้างคุณภาพให้แก่วิถีชีวิตของผู้คนและสังคม รวมไปถึงการ มองท้องถิ่นในมุมมองที่เชื่อมต่อกับวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้น

4.2.1 การอยู่ร่วมกันในความต่างจากโลกใบเดียวกัน

ในกระแสโลกาภิวัตน์ที่การปฏิวัติระบบการสื่อสารและการขยายของทุนนิยมเป็นปัจจัย สำคัญที่นำพาวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่ต่างกันมาปฏิสัมพันธ์ ไขว้เกี่ยว ขัดแย้งและยอมรับกันอย่าง ซ้ำซ้อน ท่ามกลางความแตกต่างทางวัฒนธรรม การพยายามขยายวัฒนธรรมของตนให้เป็นที่ ยอมรับและแผ่ไปทั่วโลกของกระแสวัฒนธรรมตะวันตก ก็เป็นการต่อต้านกระแสวัฒนธรรมตะวันตกที่ เน้นการบริโภคและวัตถุนิยม

ในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย นักเขียนได้นำเสนอมุมมองที่มีต่อวัฒนธรรมทั้งสองกระแสที่ เกี่ยวเนื่องกับบทบาทของสื่อและปราชญ์การณที่เกิดขึ้นในกระแสโลกาภิวัตน์ ท้องถิ่นเป็นส่วน สำคัญต่อการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของกระแสโลก ปราชญ์การณต่างๆที่เกิดขึ้นจากที่ต่างๆใน โลกล้วนมีผลกระทบและสัมพันธ์กับความเป็นไปในระดับท้องถิ่น ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม หัวข้อ “การอยู่ร่วมกันในความต่างจากโลกใบเดียวกัน” เป็นการนำเสนอแนวคิด มุมมองของนักเขียนร่วมสมัยของไทยที่มีต่อกระแสโลกาภิวัตน์ในท่ามกลางการเกิดขึ้นและ แพร่กระจายของวัฒนธรรมอันหลากหลาย ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรอบด้านของกระแส

โลกาภิวัตน์ที่ส่งผลต่อท้องถิ่นในขณะเดียวกันด้วยนั้น โลกาภิวัตน์ก็ไม่ได้เป็นความชั่วร้ายแต่เพียงประการเดียวที่เข้ามาบุกรุกทำลายให้ท้องถิ่นต้องสิ้นสลายและจบบทบาทของตัวเองลง เพราะทุกพื้นที่ทุกวัฒนธรรมต่างล้วนมีความเปลี่ยนแปลง มีการรับ ปรับเปลี่ยนและสร้างใหม่อยู่เสมอ การกล่าวโทษแต่วัฒนธรรมตะวันตกจึงเป็น การมองแต่เพียงด้านเดียว และเป็นความคับแคบโดยอคติของท้องถิ่นเช่นกัน

ความแม่ แอนโทนี อับไปอาห์ (Kwame Anthony Appiah) นักปรัชญาผู้สนับสนุนความหลากหลายทางวัฒนธรรม เขียนบทความเรื่อง The Case for Contamination กล่าวถึงโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการผสมปนเปและการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นกับท้องถิ่นต่างๆในภาคส่วนของโลกตลอดเวลา อับไปอาห์มีความเห็นว่า การปกป้องวัฒนธรรมใดๆให้รอดพ้นจาก “การปนเปื้อน” ของวัฒนธรรมอื่นนั้น ไม่ใช่เรื่องที่เป็นไปไม่ได้อย่างเดียว แต่ยังเป็นความคิดที่หลงผิดและดูถูกมนุษย์ด้วยกันอีก ด้วย (สฤณี อาชวานันทกุล , 2550: 59) การผสมปนเประหว่างวัฒนธรรมนั้นนอกจากจะเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้แล้ว ยังน่าชื่นชมและน่าติดตามอีกด้วย

อับไปอาห์ต่อต้านแนวคิดของนักอนุรักษ์วัฒนธรรมที่มักอ้างความเลวร้ายของจักรวรรดินิยมทางวัฒนธรรมว่าเป็นผู้ รุกรานและเป็นผู้ ครอบงำท้องถิ่น ทำให้ท้องถิ่นถูกทุนนิยมกลืนกลาย เพราะข้อกล่าวอ้างนั้นมองเพียงด้านเดียวที่ไม่ได้วิเคราะห์ไปถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้รับสาร ดังนั้น ข้ออ้างที่ว่าลัทธิจักรวรรดินิยมทางวัฒนธรรมกำลัง ‘ตีกรอบความรู้สึกนึกคิด’ ของคนที่อยู่นอกศูนย์กลางแห่งอำนาจ มองว่าคนเหล่านั้นเป็นแค่กระดาดปลาที่ระบบทุนนิยมโลกใช้จารีกษารที่ต้องการสื่อทำให้เขาเหล่านั้นเป็นเพียงหุ่นยนต์วัฒนธรรมที่อวดตัวหนึ่งจึงเป็นความคิดที่คับแคบ และไม่เป็นความจริงเลย

งานเขียนในกลุ่มนี้มักปรากฏในช่วงปลายทศวรรษ 2550 คือจะอยู่ในช่วง พ .ศ. 2548 จนถึง 2550 ซึ่งจะแตกต่างจากงานเขียนในช่วงต้นทศวรรษที่จะนำเสนอโดยแบ่งแยกออกเป็นขา กับดำ ตะวันตกกับตะวันออกในฐานะของการเป็นด้านตรงข้ามกันอย่างชัดเจน แต่ในแนวคิดเรื่องการอยู่ร่วมกันในความต่างทางวัฒนธรรมนี้ นักเขียนไทยร่วมสมัยได้นำเสนอให้เห็นถึงการมีภาวะความขัดแย้งเกิดขึ้นในท้องถิ่น ในสังคม และเป็นปัญหา เป็นความขัดแย้งที่คนในสังคมต่างมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นนั้น อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง

วัฒนธรรมที่เลือนไหลอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์ จึงไม่ได้ถูกตรึงให้หยุดนิ่งและตายตัวด้วยเส้นแบ่งของพรมแดน หากแต่มีการผสมผสานกันอย่างไม่สิ้นสุดจากผู้อพยพจากการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของผู้คน จากข่าวสาร รายการโทรทัศน์และภาพยนตร์ ในยุคโลกาภิวัตน์ การข้ามพรมแดนทางวัฒนธรรมโดยปัจจัยต่างๆกำลังเข้ามาท้าทายระบบคิดเรื่อง “วัฒนธรรมที่แท้” และการต่อต้าน กล่าวโทษวัฒนธรรมอื่นเพื่อมุ่งเชิดชูวัฒนธรรมอันบริสุทธิ์ดั้งเดิมของตน จึงเป็นเรื่องยากที่ท้องถิ่นหนึ่งท้องถิ่นใดจะคงรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมเฉพาะตนและปฏิเสธไม่ยอมรับวัฒนธรรมอื่นในท่ามกลางโลกที่ทุกวัฒนธรรมสามารถเคลื่อนผ่านถึงกันอย่างใกล้ชิดและรวดเร็ว

ในกระแสโลกาภิวัตน์ วัฒนธรรม นักเขียนได้นำเสนอประเด็นของ การผสมปนเปทางวัฒนธรรม โดยมองว่าการตัดสินว่าวัฒนธรรมหนึ่งวัฒนธรรมใดดีหรือเลวจากเพียงการรับรู้ข่าวสารหรือการมองแต่เพียงส่วนเสี้ยวของทั้งหมด เป็นความคิดที่คับแคบและสร้างอคติทางวัฒนธรรมอย่างไรก็ดี มโนทัศน์เรื่องท้องถิ่นข้ามท้องถิ่นต่างชาติพันธุ์ในบริบททางวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นสิ่งที่น่าสนใจศึกษา ภาวะของความขัดแย้ง การปะทะ การช่วงชิงอำนาจและการพยายามสร้างพื้นที่เพื่อการต่อรอง นักเขียนไทยกลุ่มหนึ่งนำเสนอให้เห็นว่าภายใต้การนำเสนอเรื่องราวของความแตกต่าง ขัดแย้งกันทั้งทาง ศาสนาและชาติพันธุ์ วรรณกรรมร่วมสมัยของไทยได้เปิดมุมมองเรื่องการสลายความแตกต่างทางวัฒนธรรม การยอมรับในความแตกต่างหลากหลาย และเรียกร้องให้วัฒนธรรมที่ต่างกันหันหน้าเข้าหากัน

บทกวีเรื่อง “เด็ก ๆ ชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ของศิริวรรณ แก้วกาญจน์ เสนอภาพความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ การเคลื่อนไหวอย่างกระทบถึงกัน จากโลกสู่ท้องถิ่นและจากท้องถิ่นไปสู่โลก รวมไปถึงการต่อต้านและการเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ตนเองต่อต้านนั้นอย่างแบ่งแยกไม่ได้ ศิริวรรณ นำเสนอประเด็นเรื่องการแพร่กระจายของวัฒนธรรมบริโภคจากโลกตะวันตกที่มาทับไ้ ทอดเคเอฟซี แมคโดนัลด์ ดังกิ้นโดนัท กับการนำเสนอภาพข่าวเหตุการณ์การถล่มของตึก เวิร์ลเทรด สหรัฐอเมริกา จากเหตุวินาศกรรมก่อการร้ายเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2544 ภาพการถล่มของตึกเวิร์ลเทรดถูกแพร่ภาพไปตามสถานีโทรทัศน์ของทุกประเทศทั่วโลก ข้าแล้วข้าเล่า พร้อมกับเสียงจากผู้ใหญ่ผู้เป็นพ่อและแม่ของเด็ก ๆ ชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ยินดีและสะใจกับการถูกถล่มทำลายของประเทศสหรัฐอเมริกา ตัวแทนของความเป็นทุนนิยม และบริโภคนิยมที่แผ่ขยายวัฒนธรรมตนเองไปสู่ท้องถิ่นในประเทศต่างๆทั่วโลก ในขณะที่เสียงจากเด็ก ๆ เมื่อดูข่าวการวินาศกรรมนี้แล้วมีความเห็นต่างไปจากผู้ใหญ่

ผู้เขียนนำเสนอสภาวะการแพร่กระจายของวัฒนธรรมตะวันตกไปสู่ท้องถิ่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ผ่านเสียงของเด็กๆ จากกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีต่อวัฒนธรรมตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาที่แผ่ขยายวัฒนธรรมของตนเอง มาพร้อมกับไก่ทอด KFC โดนัท และแมคโดนัลด์ ที่เด็กชายชาวไทย เด็กหญิงกัมพูชา เด็กชายชาวพม่า เด็กหญิงมาเลเซีย และเด็กชายชาวเวียดนาม ต่างรู้จักและชื่นชอบ ไม่มีใครปฏิเสธวิถีที่ทันสมัยและน่าลิ้มลองนี้

ศิริวรรณนำเสนอชุดความคิดขัดแย้งตรงข้ามระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ใน ทศนะที่มีต่อวัฒนธรรมบริโภคของโลกตะวันตกที่แผ่เข้ามาอย่างใกล้ชิดและเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของพวกเขา กล่าวคือ เสียงของเด็กที่มีต่อสินค้าวัฒนธรรมตะวันตกคือเสียงการชื่นชมยินดีต่อประสบการณ์แปลกใหม่ที่พวกเขาได้รับ ไก่ทอดกรอบเกรียมตรงหน้าผม น่าสนใจว่าเรื่องที่ผู้ใหญ่เขาพูดกันตั้งเยอะ โชคดีที่ประเทศของเรามีร้านเย็บมยอดอย่างนี้ (95) ช่วงโชคดีจริงๆจริงที่ผมเกิดในกรุงย่างกุ้ง ไม่เหมือนเด็กชาวกะเหรี่ยงและชาวมอญ เด็กพวกนั้นไม่มีวันรู้หรอกว่าแมคโดนัลด์พิเศษแค่ไหน (98) สำหรับเด็กๆแล้ว พวกเขาชอบและมีความสุขที่จ ะรับวัฒนธรรมอื่นเข้ามาในประสบการณ์ชีวิตของพวกเขา นอกเหนือไปจากวัฒนธรรมประจำชาติที่พวกเขามีอยู่ ในที่นี้ การมีโอกาสได้เข้าถึงวัฒนธรรมบริโภคที่แพร่เข้ามาเป็นอำนาจทางหนึ่งที่ทำให้พวกเขา (เด็กๆ) แตกต่างจากการที่ไม่ได้รับวัฒนธรรมนี้ หรือเข้าไม่ถึงวัฒนธรรมนี้ เช่น เด็กชาวกะเหรี่ยงและชาวมอญ ในขณะที่ผู้ใหญ่ผู้ปฏิเสธวัฒนธรรมตะวันตกโดยมองว่าเป็นปีศาจร้ายที่เข้ามาคุกคามและทำลายวัฒนธรรมอันดีงามของเราชาวตะวันออก แต่ศิริวรรณก็นำเสนอให้เห็นว่า แม้ในการปฏิเสธวัฒนธรรมตะวันตกที่ผู้ใหญ่กล่าวอ้างและบริภาษตลอดเวลา นั้น ในด้านหนึ่ง ผู้ใหญ่ก็รับเอาวิถีปฏิบัติที่ตนเองวิพากษ์และปฏิเสธนั้นมาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต

พ่อพูดกับใครไม่รู้

ผ่านโทรศัพท์มือถือ

มือหนึ่งยังถือแฮมเบอร์เกอร์ไม่ยอมวาง

ดีแล้ว...เจ้าปีศาจแห่งความชั่วร้าย

ควรได้รับบทเรียนเสียบ้าง

(ศิริวรรณ แก้วกาญจน์, 2547: 101)

ศิริวรรณนำเสนอโลกแห่งความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพราะในโลกที่วัฒนธรรมต่าง หมุนเวียนไหลผ่านไปถึงกันได้ การปิดกั้นและกีดกันวัฒนธรรมอื่นไม่ได้เป็นวิธีที่ช่วยให้วัฒนธรรม ของตนเข้มแข็งมากขึ้น การรับประทานไก่ทอด KFC หรือ แมคโดนัลด์ของเด็กชาติต่างๆในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ที่ไม่คุ้นเคยกับวัฒนธรรมขนมปังแท่น ข้าว แต่การรับประทาน แมคโดนัลด์ โดนัท หรือ เฟรนช์ฟรายก็ไม่ได้ทำให้พวกเขาเปลี่ยนแปลงตัวเองไปเป็นคนตะวันตก หรือชอบวัฒนธรรม ตะวันตกโดยละเลืมรากเหง้าในวัฒนธรรมของตนเอง

ในโลกที่เชื่อมถึงกันได้อย่างสะดวกง่ายดายจากความเจริญก้าวหน้าของการสื่อสารและ การคมนาคมขนส่งนี้ การตั้งตัวเพื่อแบ่งแยกและตัดสินคุณค่าทางวัฒนธรรมกลายเป็นเรื่องโบราณ และควรปล่อยทิ้งไป เพราะโลกที่เชื่อมถึงกันควรเชื่อมให้เห็นถึงด้านวัฒนธรรมของกันและกัน มากกว่าจะทำลายวัฒนธรรมของกันและกัน จากบทกวี เราจะเห็นถึงความพยายามในการสลای ความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่กระแสนโลกาภิวัตน์ช่วยนำให้วัฒนธรรมเหล่านั้นมาปะทะกันง่ายขึ้น ทั้งวัฒนธรรมตะวันตก - วัฒนธรรมตะวันออก ระบบทุนนิยมเสรีของสหรัฐอเมริกา - ศาสนา อิสลาม เป็นต้น

โลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรมที่แผ่เข้ามาสู่ท้องถิ่นต่างๆทั่วโลก ในทางหนึ่งมันทำให้เกิดปฏิกริยาต่อต้านจากท้องถิ่นที่เห็นว่าประเทศที่มีอำนาจเหนือกว่ากำลังจะปล้นเอาสิ่งดีงามไป จากพวกเขา ดังนั้น พวกเขาจึงพอใจและยินดีที่มีการตอบโต้วิถีของวัฒนธรรมโลกด้วยความ รุนแรงจากท้องถิ่นนิยม เป็นการแสดงการปฏิเสธและต่อต้านวัฒนธรรมตะวันตกที่แผ่อำนาจมา ช้านาน ศิริวรรณ แก้วกาญจน์ ถ่ายทอดให้เห็นความรุนแรงที่เกิดจากการปฏิเสธวัฒนธรรมอื่น และ การยินดีต่อภาพความรุนแรงที่ปรากฏนั้น *พอเริ่มอีกแล้ว...รัฐบาลไม่ควรร่วมมือกับอเมริกา ดีแล้ว ที่ตีกระทู้ระฆังเหล่านั้นพังทลายลง (96) และความรุนแรงนั้นเกิดขึ้นจากการได้เห็นภาพการ ถ่ายทอดผ่านสื่อ ทั้งภาพที่ถ่ายทอดสด และภาพที่นำมาฉายซ้ำใหม่ซ้ำแล้วซ้ำเล่า*

การขยายอำนาจของอเมริกาผ่านทางวัฒนธรรมบริโภคทำให้ท้องถิ่นต่อต้าน และเป็น ปฏิปักษ์กับประเทศอเมริกา อย่างไรก็ตาม การแผ่ขยายของวัฒนธรรมบริโภคแบบตะวันตกก็มีทั้งแรง ดึงดูดและแรงผลักซึ่งในต้วบท การรับวิถีการบริโภคแบบวัฒนธรรมตะวันตกที่มีอยู่ทุกที่ในกลุ่ม ประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ถูกแทรกไปพร้อมกับการฉายภาพข่าวการวินาศกรรมสหรัฐ ด้วยการใช้เครื่องบินชนตึกเวิลด์เทรดเซ็นเตอร์ และตึกเพนตากอน

จอทิวีที่แขวนเอียงกระท่ออยู่เหนือหัวพวกเรา
 มีแต่ข่าวเครื่องบินชนตึกที่อเมริกา
 ในมหานครนิวยอร์กและกรุงวอชิงตัน ดี.ซี.
 ฉันไม่รู้จัก จอร์จ ดับเบิลยู. บุช
 ฉันไม่รู้จักบิล ลาดเดน
 สำหรับฉัน ไม่มีอะไรน่าสนใจ
 เท่ากับแฮมเบอร์เกอร์ที่วางอยู่ตรงหน้า

(ศิริวร แก้วกาญจน์, 2547: 100)

ข่าวสารจากโลกตะวันตกที่ส่งผ่านมาพร้อมๆกับการวัฒนธรรมตะวันตกคือ แฮมเบอร์เกอร์ ที่วางอยู่ตรงหน้า กับการรับข่าวสารจาก จอทิวีที่แขวนเอียงกระท่ออยู่เหนือหัวพวกเรา บ่งบอกถึงการแพ้তিพผลและการครอบงำทางวัฒนธรรมจากโลกตะวันตก และคนดูที่เป็นผู้รับสาร รับข่าวสารนั้นด้วยความเป็นกลางแค่ไหน การเลือกตัดต่อเพื่อนำเสนอข่าวสารและการรับข่าวสาร ด้วยอคติและไม่เป็นกลางทำให้ทุกอย่างถูกบิดเบือน สงครามดูเหมือนจะถูกทำให้แยะ กจากวิถีชีวิต และการบริโภค แต่ในกระแสของการเชื่อมโลกด้วยข่าวสารและวัฒนธรรมนี้ ทุกอย่างต่างโยงใย ถึงกัน และเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน ผู้เขียนนำเสนอให้เห็นว่าทุกอย่างที่เกิดขึ้นอยู่ในกระแสโลกล้วน อยู่ใน การบริโภคที่มีความหมายกับท้องถิ่น ทั้งการบริโภคข่าวสารและการบริโภควัฒนธรรม

บทกวีแสดงให้เห็นถึงการปะทะที่เป็นทั้งแรงผลักและแรงดึงดูดทางวัฒนธรรม ในกระแส โลกาภิวัตน์ที่ทุกประเทศมีเครือข่ายทางการสื่อสารเชื่อมถึงกันไปทั่วโลกนี้ การคงไว้แต่วัฒนธรรม ของตนเองและปิดรับวัฒนธรรมอื่นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถทำได้อีกต่อไป แต่การ รับวัฒนธรรม ตะวันตกในวิถีของชาวตะวันออกก็เป็นความขัดแย้งที่ทั้งผลักและดึงกันอยู่ในตัว การเติบโตของ บริโภคนิยมที่แผ่ขยายสาขาไปในประเทศต่างๆอย่างไม่สิ้นสุด กับการพยายามเหนี่ยวรั้ง บันทอน ความยิ่งใหญ่ของอิทธิพลอเมริกาด้วยการทำลายตึกเวิลด์เทรด ศูนย์กลางของการค้า าลโลก จึงเป็น ทั้งการรับและการปฏิเสธอยู่ในตัวเอง

ภาวะดังกล่าวจึงเป็นจินตนาการอันหลอกหลอนที่ท้องถิ่นไม่อาจสลัดโลกออกไปจากความ นึกคิดได้ การถล่มของตึกเวิลด์เทรดและการถูกนำมาฉายซ้ำๆทางโทรทัศน์ไปทั่วโลก ทำให้มีการ

พูดถึงรำลึกถึงเรื่องราวนี้กันอยู่ซ้ำๆ ที่สุดแล้ว ทั้งสองคือความเป็นโลกและความเป็นท้องถิ่นที่มาปะทะกันอยู่ในตัวตน

และยิ่งช่วงนี้

ทุกคนพูดคุยกันแต่เรื่องเครื่องบินชนตึก
 พ้อว่าดีแล้วที่อเมริกาควรได้รับบทเรียนเสียบ้าง
 ทำไมพวกเขาถึงสะใจกันนัก
 กับเรื่องที่มีคนตายเป็นพันพันคนในอเมริกา
 วันนี้ขนมโดนัทและมิลก์ เชค ที่ฉันชอบ
 ไม่อร่อยเช่นวันก่อนๆ

(ศิริวร แก้วกาญจน์, 2547: 97-98)

ภาพข่าวเครื่องบินชนตึกที่ถูกฉายซ้ำๆ ถูกพูดถึงซ้ำๆ ด้วยความสะใจที่อเมริกาควรได้รับบทเรียนและเป็นผู้สูญเสียบ้างนี่จึงเป็นการแสดงให้เห็นถึงการที่ท้องถิ่นหรือกลุ่มประเทศที่มีอำนาจน้อยกว่าพยายามเข้าไปสลายอำนาจที่อเมริกาเคยมี การแผ่ขยายวัฒนธรรมของชาติตะวันตกจึงอยู่ในกระบวนการที่ถูกทำให้หยุดชะงัก และขาดตอนจากแรงต้านของท้องถิ่น แต่ขณะเดียวกันก็ขยายและเติบโตขึ้นเรื่อยๆ ด้วยการสนับสนุนจากคนในท้องถิ่นเอง การขยายวัฒนธรรมอเมริกาเข้าสู่ภูมิภาคในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือการปะทะกันระหว่างวัฒนธรรมโลกกับวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ไม่ได้เป็นเรื่องของความแตกต่างทางวัฒนธรรมบริโศคเพียงเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเรื่องของศาสนา ชาติพันธุ์และการเมืองอย่างแยกกันไม่ออก

ศิริวรนำการบริโศคที่มาจากวัฒนธรรมตะวันตกมาผูกโยงเป็นแกนในการร้อยเรื่องร่วมไปกับภาพเหตุการณ์การก่อวินาศกรรมที่สหรัฐอเมริกา การทำลายสัญลักษณ์ของความเป็นอเมริกาที่ได้รับการสนับสนุน ให้อเมริกาดีจากผู้ใหญ่ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่นำเสนอไว้ในบทกวี ขณะเดียวกับที่ส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของพวกเขาได้ซึมซับรับเอาวัฒนธรรมของอเมริกาที่พวกเขาต่อต้านไว้ในตัวด้วย ผู้เขียนตั้งคำถามกับวิถีทางของวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมตะวันออกเฉียงใต้หรือวัฒนธรรมตะวันตก ทั้งสองวัฒนธรรมของความต่าง ต่างก็มีส่วนร่วมในการรับและเป็นส่วนหนึ่งของความแตกต่างที่ตนปฏิเสธนั้น

บทกวีเสนอความคิดที่ต้องการสลายความแตกต่างทางวัฒนธรรม ความแตกต่างไม่ใช่ความขัดแย้งที่ต้องตั้งตนเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน แต่ความแตกต่างควรทำให้เราได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน เข้าใจกันและนึกถึงกัน หากการเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตกที่ขยายสาขาอยู่ในท้องถิ่นอาจเป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเกิดขึ้น ถึงเราจะกิน KFC แต่เราก็กิน ข้าวแกงฝีมือแม่ เราต่อต้านฝรั่งที่มีผิวสีขาวและผมสีทอง แต่เราก็กิน ย่อมผมเป็นร้อยสี ทั้งวัฒนธรรมโลกและวัฒนธรรมท้องถิ่นต่างก็ต้องประนีประนอมเข้าหากัน ที่สุดแล้ว ในกระแสโลกาภิวัตน์ ไม่มีฝ่ายใดปฏิเสธฝ่ายใดและดำรงอยู่ด้วยตัวเองแต่เพียงลำพังได้ แต่ต้องเติบโตไปด้วยกัน เป็นทั้งการบ่อนเซาะ ทำลายและเกื้อกูล ให้ชีวิตไปด้วยกัน ไม่มีท้องถิ่นใดที่คงอัตลักษณ์ของตนไว้ได้โดยบริสุทธิ์ ปราศจากการแปลกปลอมของวัฒนธรรมอื่น

ศิวรนำเสนอบริเวณเรื่องการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมนี้ผ่านตัวละครเด็กที่มีมุมมองต่างจากผู้ใหญ่ผู้มุ่งยินดีต่อการได้เห็นความหายหน้าของประเทศสหรัฐอเมริกา การตั้งคำถามถึงสิ่งที่เราเป็นกับสิ่งที่ผู้ใหญ่กำลังประณาม

และไม่รู้ว่าทำไมพวกผู้ใหญ่ชอบด่าว่าคนฝรั่งนั้
ทั้งที่พี่ชายคนโตของฉันก็เรียนอยู่ที่ฝรั่งเศส

...

หรือว่าพวกเขาผิวสีขาวและสีผมก็ไม่เหมือนพวกเรา
แต่กับพี่สาวของฉันที่ย่อมผมเป็นร้อยสี

บางทีดูคล้ายนั้กร่องฝรั่ง

บางครั้งดูเหมือนดาราหนังญี่ปุ่น

ไม่เห็นมีใครว่าอะไรสักคำ

(ศิวร แก้วกาญจน์, 2547: 97)

ในด้านหนึ่ง ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นถึงการคงไว้ของความเป็นอัตลักษณ์ของตนที่เกิดมาจากภายใน การหล่อหลอมขึ้นมาจากเชื้อชาติและศาสนา เรื่องของศรัทธาและความเชื่อที่เป็นสิ่งแบ่งแยกถึงความเป็นเขาและความเป็นเรา ความเป็นตะวันตกและความเป็นตะวันออก ดังนั้นแม้การรับวัฒนธรรมตะวันตกมาผ่านทางวัฒนธรรมแฟชั่น เช่น การยอมสืบทอด ก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปถึงชาติพันธุ์ มันเป็นเพียงสิ่งที่ทำให้ ดูคล้าย และ ดูเหมือน ความเป็นตะวันตกหรือวัฒนธรรมอื่นๆ

ที่เลียนแบบเท่านั้น การทำเลียนแบบวัฒนธรรมที่เกิดจากเปลือกนอกจึงเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ เพราะรู้นั้นคือวิถีอันเป็นชั่วคราวชั่วคราว ไม่เป็นนานถาวร

แต่ความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่มีพื้นฐานจากความแตกต่างทางชาติพันธุ์ และศาสนา ต่างหากที่กลายมาเป็นเครื่องตัดสินที่จะกำจัด และทำลายวัฒนธรรมอื่นที่ไม่ใช่วัฒนธรรมตน ในขณะที่ผู้ใหญ่กีดกันและแบ่งแยกวัฒนธรรมอื่นออกจากตัวเอง เด็กๆต่างยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมและมองการมีอยู่ของวัฒนธรรมอื่นในฐานะของการเป็นเพื่อนร่วมโลกเดียวกัน กับตน ผู้เขียนถ่ายทอดความคิดดังกล่าวนี้ผ่านการตั้งคำถามของเด็กหญิงชาวมาเลเซียอายุ 8 ขวบที่ไม่ได้แบ่งแยกพระเจ้าไปตามการแบ่งแยกเขตแดนของประเทศ

ฉันนึกถึงตึกที่สูงที่สุดในโลกของประเทศเรา

และพูดขึ้นว่า

หากมีคนขับเครื่องบินชนตึกเรา

เหมือนในอเมริกาบ้างละ

อัลเลาะห์จะคุ้มครองเรา แม่บอก

แต่เมื่อฉันถามว่า

ทำไมอัลเลาะห์ไม่คุ้มครองอเมริกาบ้างละ

พ่อและแม่กลับโกรธฉัน

ฉันไม่เข้าใจจริงๆ

ฉันเป็นเพียงเด็กหญิงชาวมาเลเซียอายุ 8 ขวบ

เกิดในกัวลาลัมเปอร์

ยังเด็กเกินไปที่จะรู้จักโลกเท่าพวกผู้ใหญ่

(ศิริวร แก้วกาญจน์, 2547: 101)

บทกวีเรื่อง “เด็กเด็กชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ของศิริวร จึงเป็นเสียงหนึ่งที่เรียกร้องให้ หวนกลับมา นึกถึงการแสดงอคติและความคับแคบทางวัฒนธรรมที่เราชาวตะวันออกมีต่อผู้คนใน อีกรัฐวัฒนธรรมหนึ่งซึ่งแตกต่างไปจากตนเอง การรับรู้เรื่องราวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ณ ที่ต่างๆของโลก ผ่านการถ่ายทอดสัญญาณดาวเทียมให้ภาพเหตุการณ์นั้นไปถึงทั่วทุกมุมโลกนั้น ควรเป็นไปเพื่อทำ ให้เกิดความเข้าใจหรือได้ทำให้ความแตกต่างที่อยู่กันคนละชาติ คนละภาษานั้นได้ลดอุปสรรคเรื่อง

ระยะทางมาได้ใกล้ชิดกันมากขึ้น แต่ในยุคที่ทุกพื้นที่ต่างเชื่อมโยงถึงกันได้กลับทำให้ต่างยิ่งแบ่งแยกต่อกัน เส้นแบ่งแยกที่ถูกค้นไว้ด้วยความแตกต่างทางศาสนา และอคติทางวัฒนธรรม

ผู้เขียนดำเนินเรื่องโดยสร้างความขัดแย้งให้เกิดคุ้งนานกันไป ระหว่างภาพผู้ใหญ่อูซ่าว โทรทัศน์ฉายภาพเหตุการณ์เครื่องบินชนตึกเวิร์ลเทรดจนถล่มลงมา แล้วแสดงความพอใจ สะใจในบทเรียนที่อเมริกาได้รับ กับเสียงของเด็กที่แสดงความคิดเห็นแย้งกับความคิดของผู้ใหญ่ขณะกำลังรับประทานอาหารที่มาจากวัฒนธรรมตะวันตก ไม่ว่าจะ เป็น KFC แมคโดนัลด์ เฟรนช์ฟราย หรือ โดนัท โดยฝ่ายหนึ่งประณามและตำหนิว่าความชั่วร้ายของวัฒนธรรมตะวันตก ในขณะที่วัฒนธรรมที่ถูกมองว่าเป็นความชั่วร้ายนั้นก็ได้รับการแก้ต่างจากอีกฝ่ายหนึ่ง

การดำเนินเรื่องโดยสร้างความขัดแย้งของแนวคิดระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กนี้ เพื่อนำเสนอให้เห็นว่า แท้จริงแล้ว วัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งไม่สามารถถูกนำมาเป็นเรื่องแบ่งแยกว่าดีเลวเพียงเพราะเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง เพราะภายในตัวของแต่ละคนต่างล้วนมีเลือดของวัฒนธรรมผสมไหลเวียนอยู่ และผู้ใหญ่ของวันนี้ก็ส่งต่อเชื้อสายวัฒนธรรมทั้งหลายที่ไหลเวียนอยู่ในชีวิต ทั้งกระแสวัฒนธรรมโลกและกระแสวัฒนธรรมท้องถิ่นไปสู่เด็กๆของวันนี้ด้วยเช่นกัน พวกเขาต่างมีเลือดของวัฒนธรรมอันหลากหลายผสมผสานกันอยู่ในตัว ไม่อาจแยกเลือดวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งออกมาได้ ทุกวัฒนธรรมล้วนมีปัจจัยเกื้อหนุนต่อการดำรงชีวิตอยู่ ดังนั้น การตัดสินว่าวัฒนธรรมตะวันตกเป็นบ่อเกิดแห่งความชั่วร้าย เลวทราม ในทางหนึ่งก็คือการยอมรับเอาด้านที่เลวทรามชั่วร้ายนั้นเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของตนเองอย่างแนบแน่นด้วยเช่นกัน

ในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย นักเขียนได้นำเสนอแนวคิดเรื่องการอยู่ร่วมกันในความต่าง ท่ามกลางกระแสความเป็นไปแห่งโลก ด้วยภา ยในโลกใบใหญ่ที่เราอาศัยอยู่ร่วมกันก็ประกอบไปด้วยโลกใบเล็กของผู้คนอื่นๆที่นำมารวมเข้าด้วยกันในโลกใบใหญ่ แต่ละสิ่งจึงไม่ได้อยู่โดดเดี่ยวและเป็นเอกเทศ แต่ล้วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ในโลกปัจจุบันที่ผู้คนต่างรับรู้เรื่องราวของกันและกันผ่านข้อมูล ลข่าวสารที่ได้รับผ่านหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ตที่แนบแน่นอยู่ในชีวิตประจำวันนั้น จึงเป็นการรับรู้ที่อ่อนไหวและเปราะบาง ซึ่งในด้านหนึ่ง เทคโนโลยีการสื่อสารได้เข้ามาทำให้ผู้คนตระหนักถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของกันและกันบนโลกใบนี้ได้อย่างชัดเจนมากขึ้น และเมื่อตระหนักถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมากขึ้นแล้ว ก็จะทำให้เข้าใจถึงการที่โลกใบนี้เป็นหนึ่งเดียวกัน ไม่กีดกันแบ่งแยกว่าวัฒนธรรมใดเหนือกว่าวัฒนธรรมใด

4.2.2 โลกาวัดน์ในฐานะทางเลือกใหม่ของหมู่บ้าน

ในท่ามกลางการดำเนินไปอย่างไม่หยุดยั้ง ของกระแสโลกที่ทำให้ทุกพื้นที่เข้ามาใกล้ชิดกันมากขึ้น ง่ายตายขึ้นจากเทคโนโลยีการสื่อสาร ท้องถิ่นซึ่งเคยเป็นพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางเมืองหลวง และมักจะอยู่ห่างไปจากนโยบายพัฒนาต่างๆของรัฐที่นอกเหนือไปจากปัจจัยพื้นฐาน เช่นการสร้างถนน และการมีไฟฟ้า แต่ ในกระแสโลกาวัดน์ ความเป็นไปในกระแสโลกได้เข้ามาเปลี่ยนให้ท้องถิ่นมีสีสัน และได้แสดงวัฒนธรรมของตนเองมากขึ้นอย่างน่าสนใจ การที่ท้องถิ่นรับวัฒนธรรมข้ามพรมแดนมาอยู่ในพื้นที่ตน ขณะเดียวกันก็ปรับประยุกต์วัฒนธรรมของตนที่มีอยู่ในท้องถิ่น จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ท้องถิ่นได้เปิดตัวเองไปสู่ประสบการณ์ใหม่ๆที่ต่างไปจากเดิม

เรื่องสั้นเรื่อง “หมู่บ้านแอโรบิก” ของทัศนาวดี เป็นอภินิหารเขียนหนึ่งที่ฉายให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับท้องถิ่นในยุคโลกาวัดน์ ผู้เขียนไม่ได้ปฏิเสธหรือต่อต้านความเปลี่ยนแปลงที่กระแสโลกนำเข้ามาสู่ท้องถิ่น หากแต่แสดงให้เห็นถึงสีสันของท้องถิ่นในด้านมุมใหม่ ด้วยการสลัดภาพของความเก่าแก่โบราณ หรือวัฒนธรรมท้องถิ่นครั้งอดีตที่รอวันหายไปพร้อมคนแก่รุ่นสุดท้ายในหมู่บ้าน ตัวเรื่องพูดถึงการประกวดแข่งขันเต้นแอโรบิกของผู้สูงอายุระหว่างหมู่บ้าน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สร้างความกระตือรือร้นให้กับคนสูงอายุ มีการร่วมมือร่วมใจกันอย่างสามัคคี ทั้งในเรื่องการคิดท่าเต้น และการมาซ้อมกันอย่างพร้อมเพรียง ปราบกฎการเต้น แอโรบิกในหมู่บ้านแม้จะเป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่มาพร้อมกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรง แม้จะสร้างความลำบากทุกทุกเล แต่ก็เป็นสิ่งใหม่ที่ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากคนในชุมชน เพราะมันได้นำชีวิตชีวาเข้าสู่คนแก่ในหมู่บ้านด้วยเช่นกัน

จากตัวบท ผู้เขียนนำเสนอให้เห็นถึง กิจกรรมของผู้สูงอายุในหมู่บ้านที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกและวิถีวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่เข้ามาในชุมชนหมู่บ้านอย่างการเต้นแอโรบิก ตัวบทแสดงให้เห็นถึงการปะทะกันระหว่างกระแสโลกกับกระแสท้องถิ่นที่เข้ามา พบกันในลักษณะของการเป็นคู่ตรงข้ามความขัดแย้ง ดังจะเห็นได้จากการเลือกนำกิจกรรมเต้นแอโรบิกที่เป็นการเต้นในลักษณะกระฉับกระเฉงมาใช้คู่กับตัวละครที่เป็นคนสูงอายุในหมู่บ้าน การเต้นแอโรบิกเป็นสิ่งใหม่สำหรับผู้สูงอายุเหล่านี้ ผู้คุ้นเคยกับเพลงรำวง แต่ท้องถิ่นก็พยายามจะรับและปรับตัวไปตามความบันเทิงรูปแบบใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

จากการวิเคราะห์ตัวบท เราจะเห็นการเทียบคู่ขนานกันไปประหว่างท้องถิ่นกับกระแสโลก และการผสมผสานกันไปของวัฒนธรรมจากทั้งสองทาง นำไปสู่การพยายามหาอัตลักษณ์เฉพาะของตนเพื่อให้คงอยู่และมีสืบเนื่องต่อไป หนึ่ง วัฒนธรรมใหม่แห่งหมู่บ้านก็เป็นการสรรค์สร้างร่วมกันของชาวท้องถิ่นที่บอกถึงความเปลี่ยนแปลงแห่งยุคสมัย ชั่วตรงข้ามระหว่างพลังในการเดินแอโรบิก กับวัยสูงอายุที่มีกำลังลดถอยลงไปตามวัย ตัวแทนของวัฒนธรรมสมัยใหม่กับตัวแทนของวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิมเข้ามาผสมเป็นหนึ่งเดียวกันจึงกลายเป็นการสร้างสรรค์ใหม่ที่ต่ออายุทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นได้อีกทางหนึ่ง ในที่นี้ผู้เขียนใช้การเดินแอโรบิกเป็นสิ่งแทนความทันสมัยของวัฒนธรรมกระแสโลก และให้ผู้เดินแอโรบิกซึ่งเป็นคนสูงอายุในหมู่บ้านเป็นตัวแทนของท้องถิ่น ซึ่งการเดินก็ได้นำเอาความเป็นท้องถิ่นมาเป็นส่วนประกอบสำคัญ เช่น การคิดท่าเดิน การใช้เพลงประกอบ

“เรื่องเพลงประกอบก็สำคัญ ปีนี้เราจะหาเพลงที่มีจังหวะต่อเนื่องกันไปแบบเมตเลย์ แต่จะไม่เอาจากซีดีแผ่นเดียว เราจะเลือกเองไว้สักสิบเพลง ใช้นักร้องหลายคน แอ๊ด , พงษ์เทพ , แมงปอ อะไรก็ว่ามา แต่ต้องจบลงด้วยเพลง ‘ดาวเด่นมอตัน’ ของต่าย” ยายทองใสเลือกเพลงสุดท้ายแบบเผด็จการ จากนั้นจึงปล่อยให้สมาชิกชาวเสียง เลือกกันอีกเก้าเพลง ตกงได้เพลงเช่น ราชาเงินผ่อน บัวลอย ดังเก นางสาวแนนนี่ ... และดาวเด่นมอตันปิดท้าย

(ทัศนาวดี, 2550: 81)

การคิดวางแผนจัดการเพื่อจะนำทีมของตนเข้าแข่งขันการเดินแอโรบิกของยายทองใส แสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันระหว่างวัฒนธรรมสมัยใหม่อย่างกา รเดินแอโรบิกกับส่วนผสมของวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วยการเลือกเพลงลูกทุ่งที่ทุกคนรู้จักและคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี กิจกรรมที่เกิดขึ้นจึงแสดงถึงวิถี ของท้องถิ่นนิยม ที่ไม่ได้เลือนหายไปเพียงเพราะการรับวัฒนธรรมภายนอกเข้ามา เพราะแม้ท้องถิ่นจะรับรูปแบบทางวัฒนธรรมใหม่ๆเข้ามา แต่เนื้อในก็ยังสอดแทรกความเป็นท้องถิ่นเข้าไปอย่างเด่นชัด ดังตัวอย่างจากการใช้เพลงลูกทุ่งประกอบท่าเดินของบรรดาคนสูงอายุในหมู่บ้าน และยังรวมไปถึงการใช้ค้อนตีข้าว ซึ่งเป็นเครื่องมือในการทำนามาใช้เป็นอุปกรณ์ประกอบการเดิน ซึ่งส่วนประกอบของความเป็นท้องถิ่นเหล่านี้ ต่างหากที่เป็นหัวใจของการแสดงหัวใจสำคัญของท้องถิ่นนิยมจึงอยู่ที่การรักษาและการสร้างสรรค์ใหม่ ดำเนินเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆตาม

ยุคสมัย ซึ่งผู้เขียนถ่ายทอดแนวคิดดังกล่าวผ่านทางยายแพง ผู้มุ่งมั่นในการซ่อมเต็นแอโรบิกเพื่อจะไปชิงชัยกับหมู่บ้านอื่น ผู้ที่ครั้งหนึ่งก็เป็นผู้สร้างและสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นในครั้งอดีตเช่นกัน

นางหวนคิดถึงคู่ชีวิตที่ตายจากไปเมื่อห้าปีก่อน คิดถึงอดีตครั้ง
กระโน้น ตอนที่ยังเป็นสาวรุ่น เสียงแคนเสียงพิณลอยล่องมาในคืนที่
จันทร์ส่องแสงนวลเย็น นางกับเพื่อนลงช่วงเข็นฝ้าย นั่งฟังท่วงทำนองดนตรี
พื้นบ้านที่เวียนมาเป็นแขกยามค่ำคืน พุดจาเกี่ยวกับพาราสิกันด้วย
ทำนองผญาพื้นบ้านจนตึกตื่น ... ยายแพงถอนใจ เกือบสามทุ่มเข้าไปแล้ว
หลานชายยังไม่กลับ นางคิดว่าทั้งคู่คงไปจับกลุ่มกับเพื่อนที่ไหนสักแห่ง
บางวันกลับเข้าบ้านหนึ่งด้วยกลิ่นเหล้ากลิ่นบุหรี่ บอกสอนก็ไม่ได้ทั้ง คนพี่คน
น้อง นี่คงเป็นวัฒนธรรมใหม่กระมัง รวมทั้งในการที่นางและเพื่อนร่วมวัย
ต้องมุ่งมั่นฝึกซ้อมเต็นแอโรบิก

แปลก... คิดถึงตรงนี้ ใจของนางกลับฮึกเหิม ลืมเรื่องราวแห่งอดีตไป
เสียสิ้น ปล่อยให้เสียงพิณเสียงแคน บทผญาและทำนองสวดสรรภัญญะให้
เลื่อนหายตายจากไปพร้อมสามี คราว นี้แพ้ไม่ได้ ... นางละเลงยาหม่อง
และคลั่งนวดตามจุดที่ช้ำดยอก นับประสาอะไรกะอี่แค่เต็นแข่งกันห้าหก
หมู่บ้าน ตอนสาว ๆ นางเคยคว้าแชมป์ร้องสรรภัญญะของอำเภอมาแล้ว

(ทัศนาวดี, 2550: 84 - 85)

ในช่วงเวลาแต่ละยุคสมัยต่างมีวัฒนธรรมเป็นของตัวเอง เกิดขึ้น มีอยู่และดับไปตาม
กาลเวลา จากตัวบทแสดงถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นในอดีตที่หมดยุคสมัยไปแล้วเช่นเดียวกับอดีตสามีที่
ได้ตายจากไป สิ่งที่เหลืออยู่คือรูปให้ดูต่างหน้า คือความคิดในห้วงคำนึงเท่านั้น การพลิกฟื้น
วัฒนธรรมขึ้นมาอย่างผิดบริบท ผิดเวลาไม่ช่วยให้เกิดผลอะไร เราจึงพบว่าการสืบต่อวั
วัฒนธรรมท้องถิ่นไม่เพียงแต่ทำให้รักษาด้วยการคงไว้ในยุคสมัยที่มีการนำเข้าวัฒนธรรมอื่นเข้ามามากมาย
แต่ท้องถิ่นสามารถคงวัฒนธรรมของตนให้ดำรงอยู่จากการมาของกระแสโลกได้เช่นกัน ด้วยการ
เรียนรู้ที่จะปรับใช้วัฒนธรรมและความเป็นท้องถิ่นที่ตนมียึดหยุ่นไปตามการเปลี่ยนแปลง ลงของ
กระแสโลก เมื่อท้องถิ่นต้องเปิดพื้นที่ให้วัฒนธรรมใหม่เข้ามา วัฒนธรรมใหม่ก็เป็นกิจกรรม
เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตที่มีคุณค่าไม่ต่างจากวัฒนธรรมเก่า เป็นการเติบโตในอีกรูปแบบของ
หมู่บ้านที่ต้องอาศัยฝีมือ สติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ และการฝึกฝนอดทน ที่มีคุณค่าไม่ด้อยไป

กว่าเสียงพิณเสียงแคน หรือการร้องเพลงเกี่ยวพาราสีกัน ซึ่งในการนี้ ท้องถิ่นในกระแสโลกาภิวัตน์ ที่เปิดรับวัฒนธรรมกระแสโลกอย่างไม่มียอดคิดจะสามารถนำอดีตกลับมาฟื้นคืนได้อย่างเข้มแข็งได้อีกครั้ง เพราะวัฒนธรรมของทุกที่ล้วนต้องมีการต่อยอด มีการเติบโต มีการปรับปรุง เช่นเดียวกับการแข่งขันประกวดการเต้นแอโรบิกเพื่อชิงชัยกัน

วันนี้ที่มินาสีนวนซึ่งแสดงเป็นลำดับสุดท้ายมาในชุดเสื้อยืดดอกกลมสี
ขาว กางเกงรัดรูปสีดำ ทุกคนคาดผมด้วยผ้าสีแดง ในมือถือค้อนตีข้าวที่ทำ
ขึ้นใหม่เอี่ยม เพราะของเดิมเก่าและหายากเต็มที ด้วยวัย หกสิบของบรรดา
ยายายทำให้แปลกตาและน่าดูไปอีกแบบ

(ทัศนาวดี, 2550: 86)

การนำวัฒนธรรมเก่ามาผสมผสานกับรูปแบบของวัฒนธรรมใหม่ ซึ่งในที่นี้คือการเต้น
แอโรบิกที่ใช้อุปกรณ์การทำนา เช่นค้อนตีข้าวที่ปัจจุบันหาได้ยากมาเป็นส่วนหนึ่งในการเต้น
ประกอบจังหวะเพลง ซึ่งก็เป็นเพลงลูกทุ่งที่ทุกคนต่างก็ร้องและรู้จักกันดี การยอมรับวัฒนธรรม
สมัยใหม่รวมไปถึงความสามารถในการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวบ้านท้องถิ่นจึงเป็นสี่สัน
สำคัญที่แสดงถึงการต่ออายุวัฒนธรรม และการสร้างสรรคใหม่ทางวัฒนธรรมที่ต้องอาศัยการ
ทดลอง การลองผิดลองถูก การทำซ้ำ หลายๆครั้งจนได้ผลที่ลงตัว ในเรื่องหมู่บ้านแอโรบิกจึงเป็น
ตัวอย่างของการหลอมรวมกันทางวัฒนธรรมระหว่างกระแสท้องถิ่นกับกระแสโลก การเปิดรับ
ประสบการณ์ใหม่ๆของกระแสโลกในทางหนึ่งก็เป็นการหวนกลับไปสู่วิถีท้องถิ่นและประสบการณ์
เดิมที่คุ้นเคย วัฒนธรรมใหม่จึงไม่ใช่สิ่ง เลวร้ายที่ท้องถิ่นต้องตั้งท่ากีดกัน หากแต่การยอมรับใน
ความแปลกใหม่ที่เข้ามา อย่างน้อยก็เป็นทางเลือกหนึ่งจากหลายๆทางเพื่อสร้างความเข้มแข็งต่อ
ยอดให้ท้องถิ่นต่อไป

ในที่นี้เราจะเห็นว่า การที่คนสูงอายุในหมู่บ้านลุกขึ้นมาซ้อมเต้นแอโรบิกเพื่อเข้าประกวด
ชิงแชมป์ตำบลกันอย่างพร้อมเพรียงและเอาจริงเอาจังนั้น มันแสดงให้เห็นถึงความแข็งแรงที่หวน
กลับคืนมาของท้องถิ่น การคืนสู่การเป็นชุมชนอีกครั้งในรูปของกิจกรรมหมู่บ้านที่ทุกคนมีสิทธิ์มี
เสียง มีส่วนร่วมในท้องถิ่นของตน ไม่ต่างกับการร้องบทเพลง หรือสวดสรวลัญญะในสมัยโบราณ
วัฒนธรรมใหม่ในกระแสโลกที่เข้ามาในท้องถิ่นจึงไม่ได้เข้ามาเพื่อทำลาย แต่เป็นการเข้ามาเพื่อ
ตอบรับและส่งเสริมการมีอยู่ของท้องถิ่น การมีอยู่ของท้องถิ่นคือการได้สืบทอดความสนุกสนาน

การมารวมกลุ่มกันของชุมชนหมู่บ้าน การทำกิจกรรมร่วมกันเป็นหมู่คณะ วัฒนธรรมใดที่สนับสนุนการรวมกลุ่มชุมชนของหมู่บ้าน วัฒนธรรมนั้นก็เติบโตและแผ่ขยาย ในตัวบทเราจะเห็นถึงการพยายามทำให้ดีที่สุด เป็นการรับวัฒนธรรมใหม่มาปรับให้เข้ากับความเป็นท้องถิ่นของตน เพื่อให้ผลออกมาดีที่สุด

ผู้นำหมู่บ้านต่างชนลูกบ้านมาเชียร์เป็นร้อย นัยว่าเป็นการกดดันกรรม การอีกทางหนึ่ง ยายดำหรือแมงปอดดำก้าวออกมายืนข้างหน้ากลุ่มด้วยความมั่นใจ และออกสตาร์ทนำทีมได้อย่างเหมาะสมเมื่อดนตรีเพลงแรกเริ่มบรรเลง ยายทองใสหัวหน้ากลุ่มคาดปลอกแขนกับต้นที่มอยู่แถวหน้าร่วมกับยายสี ยายพัน ยายบุญมา และยายแพง ทุกคนชูค้อนตีข้าวขึ้นเหนือหัว ยึดแขนกางออก สะโพกก็ยกย้ายไปตามจังหวะ เสียงเชียร์ดังลั่นไปทั่วสนาม

(ทัศนาวดี, 2550: 86)

การรับวัฒนธรรมกระแสโลกที่เข้ามาในท้องถิ่นของคนในท้องถิ่นเอง จึงไม่ได้เป็นการรับมาตรงๆ แต่เป็นการรับแล้วนำมาปรับ นำมาคิดต่อ นำมาสร้างใหม่ เพื่อให้เข้ากับบริบททางสังคมของตน เราจึงเห็นค้อนตีข้าวถูกนำมาเป็นอุปกรณ์ประกอบการเต้น เราจึงได้ฟังเพลงลูกทุ่งที่นำมาทำแบบเมดเลย์ และได้เห็นคนสูงอายุของหมู่บ้านเปลี่ยนตัวเองจากการเป็นมรดกทางวัฒนธรรมโบราณลุกขึ้นมาเปิดสีสัน สร้างแนวคิดใหม่ในฐานะการเป็นสมาชิกทางสังคม คนสูงอายุจึงไม่ได้เป็นคนที่อยู่กับบ้านคอยเลี้ยงหลาน หรือจับกลุ่มคุยกันตามสภาวภาพ แต่กลายเป็นผู้นำในการคิด การวางแผน การจัดการ มีโลกใบใหม่ของตัวเองที่ทำให้ตัวเองรู้สึกมีคุณค่าและอยู่อย่างมีความสุข

ท้องถิ่นที่ดำรงอยู่ปัจจุบันในท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์จึงเป็นท้องถิ่นที่มีการปรับตัวเองทางด้านชีวิตความเป็นอยู่อันเป็นวัฒนธรรมในวิถีของตน เมื่อโลกมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปท้องถิ่นก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับโลก เพราะคนท้องถิ่นก็เป็นคนของโลกที่มีทางเลือกอื่นๆให้เลือกเพื่อหาความพอใจให้ชีวิตตน แม้ความพอใจของคนท้องถิ่นมักมาพร้อมกับการบริโภคและความเป็นเชิงซึ่งมักถูกมองว่าเป็นการมอมเมาและนำมาสู่ยุคแห่งความเสื่อม แต่จากตัวบทเราจะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมที่มากับกระแสโลกาภิวัตน์ไม่ได้เป็นด้านมืดที่เข้ามาทำลายแต่เพียงประการ

เดียว เพราะท้องถิ่นก็นำวัฒนธรรมดังกล่าวมาต่อยอดและปรับใช้ เลือกสิ่งที่คิดว่า นำมาเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเครื่องมือของคุณ การเลือนหายไปของวัฒนธรรมเก่าโบราณและมีการแทนที่เข้ามาด้วยวัฒนธรรมสมัยใหม่จึงเป็นคุณค่าที่ไม่อาจตัดสินได้เพียงว่าเลวร้ายหรือดีงาม หากแต่ต้องดูว่าวัฒนธรรมที่มาพร้อมกับกระแสโลกสมัยใหม่นั้น มันได้เข้ามาตอบรับกับ ความต้องการและสอดคล้องกับวิถีหมู่บ้านชุมชนในยุคของการเปิดพรมแดนอย่างเสรีนี้ได้อย่างไร

อย่างไรก็ดี วัฒนธรรมสมัยใหม่ในบางมุมก็สะท้อนให้เห็นถึงการที่ท้องถิ่นค่อยๆ ถูกกร่อนเซาะไปทีละน้อยจากค่านิยม ความบันเทิงและความสะดวกสบายที่มากับ การเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกาภิวัตน์ สิ่งเหล่านี้มีทั้งข้อดีแล้วก็ข้อร้าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากวิถีแบบวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่ท้องถิ่นรับมาใช้เป็นการรับมาแต่เพียงเปลือกนอก จนส่งผลให้ผู้คนค่อยๆ เปลี่ยนวิถีคิด และเปลี่ยนความเป็นตัวตนของตนไปอย่างไม่รู้ตัว งานเขียนเรื่อง “ผู้รับร่าง” ของทัศนาวดี บอกเล่าถึงความสุขรูปแบบใหม่ของหมู่บ้านที่ในทางหนึ่งก็สัมผัสถึงการถูกกลืนร่างทางวัฒนธรรม

ผู้เขียนเล่าถึงเหตุการณ์การกลับภูมิลำเนาต่างจังหวัดของตัวละครที่ทำงานอยู่ในกรุงเทพฯ เพื่อมาลงมติดีรับร่างรัฐธรรมนูญ และการกลับมาบ้านของเขาครั้งนี้ก็เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับท้องถิ่นและคนในหมู่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแม่ของเขา เมื่อหมู่บ้านไม่ได้ห่างไกลข่าวสารและความเจริญเหมือนหมู่บ้านเมื่อครั้งในอดีตอีกต่อไป แต่หมู่บ้านมีความสุขในรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาด้านการสื่อสารโทรคมนาคม และ ดูเหมือนว่าพลังของการ สื่อสารโทรคมนาคมจะแผ่อิทธิพลไปกว้างไกล เข้าไปสู่หมู่บ้าน ไปถึงคนในหมู่บ้าน ไม่เฉพาะแต่วัยรุ่น แต่รวมไปถึงคนรุ่นพ่อแม่และคนแก่ในสังคม ซึ่งทุกคนยินดีรับความนำสมัยนี้เข้ามา มาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเดิม ดังที่ตัวละคร “ผม” พบได้จากพฤติกรรมแบบใหม่ของแม่ตน

วิถีชีวิตผู้คนเปลี่ยนไปมากเท่าไรแล้วก็ไม่รู้ แต่ถ้าจะให้เดาจากการพูดโทรศัพท์ของแม่ก็คงตอบได้สั้นๆ ว่า ... ภูไม่กลับ...

“โอเคเด้อลูก... แม่สิฟาวไปนั่งข้าวก่อน” แม่ทิ้งท้ายการสนทนาแล้วตัดสายไป ผมได้แต่ส่ายหน้าแบบปลงๆ คนแก่อายุเจ็ดสิบกว่าอย่างแม่พูดโอเคกับเขาเป็นด้วย “มันคงมากับโทรศัพท์” แม่เคยบอกอย่างนั้น

(ทัศนาวดี, 2550: 128)

วัฒนธรรมใหม่ที่มากับกระแสโลกาภิวัตน์เช่นการใช้โทรศัพท์มือถือได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ชีวิตประจำวันของผู้คนอย่างไม่อาจคาดคิด อย่างสนิทแนบแน่นจนไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นส่วนเกินหรือไม่ คู่กันเคยอีกต่อไป ในกระแสโลกาภิวัตน์ โทรศัพท์มือถือได้กลายมาเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างความสุขอีกรูปแบบหนึ่งให้ผู้คนในหมู่บ้าน ซึ่งความสุขนั้นก็คือการใช้โทรศัพท์โทรไปขอเพลงกับดีเจวิทยุชุมชน

“หะ...โหล...บ่าวอ้วยบ้อ...” สักครู่ เสียงแม็กก็ลอดออกมาจากวิทยุที่เปิดเอาไว้ ผมหันไปมอง ดูท่าทางแม็กสดชื่นขึ้นเมื่อได้คุยกับดีเจสถานีวิทยุชุมชน ฟังน้ำเสียงและคำพูดคำจาของแม็กแล้ว ดูสนิทชิดเชื้อกันเป็นอย่างดี

“ขอน้ำตาลกันแก้วเด้อ ฝากให้ยายเพิ่งบ้านผัว พิเศษสำหรับบ่าวอ้วยคือเก๋า จากยายควรรคนเดิม”

(ทัศนาวดี, 2550: 129)

การกลับมาบ้านครั้งนี้ของตัวละครผมทำให้พบกับความเปลี่ยนแปลง เมื่อคนในท้องถิ่นไม่มีใครสนใจเรื่องการรับรางวัลรัฐธรรมนูญกันแต่อย่างใด แต่สิ่งที่ทุกคนสนใจและให้ความสำคัญคือเรื่องของความสะดวกสบายในชีวิต การมีเงินใช้ การมีชีวิตที่สุขสบาย หมู่บ้านเปลี่ยนความคิดในการสร้างความแข็งแกร่งให้ชุมชนจากการเริ่มรากฐานที่ความรู้ การศึกษา มาเป็นความเจริญที่ถูกพัฒนาขึ้นมาจากวัตุดูภายนอก โดยเฉพาะการรับวัฒนธรรมตะวันตกที่นอกเหนือจากการมาพร้อมกับการพัฒนาของรัฐ ในด้านหนึ่งคือการทำงานที่ผู้หญิงในหมู่บ้านเลิกแต่งงานกับฝรั่ง ส่งผลให้ มีฐานะดีขึ้น มีชีวิตความเป็นอยู่ที่สบายขึ้น แนวคิดเรื่องการทำงานหนักเพื่อก่อสร้างตัวให้ได้ผลที่สุขสบายในอนาคตจึงถูกทำลายและตั้งคำถามจากคนท้องถิ่นในสังคม

“คนบ้านเราเขาไม่สนใจวิชาความรู้กันหรอก เงินต่างหาก มีความสะดวกสบายก็พอแล้ว เห็นพวกมีผิวฝรั่งใหม่ ละ ความรู้ก็ไม่มี พ่อแม่ก็อ่านหนังสือไม่ออก ภูเห็นแต่พวกเรียนจบปริญญาแน่นแหละว่ามากู้ยืมเงินพวกมัน รถยนต์คันโก้ บ้านหลังโตๆที่ผุดขึ้นเหมือนดอกเห็ดในหมู่บ้านเรา ไม่มีเจ้าของคนใดร่ำเรียนสูงๆเลยสักคน แล้วอย่างนี้จะให้คนมันเห็นคุณค่าของการศึกษาได้อย่างไร”

(ทัศนาวดี, 2550: 134)

อำนาจของเงินที่สร้างความสะดวกสบายของคนในหมู่บ้านมาจากการที่ผู้หญิงของหมู่บ้านแต่งงานกับฝรั่ง ทำให้ยกฐานะตัวเองขึ้นจากที่เคยอยู่อย่างลำบากยากจนมาเป็นสุขสบาย ความสะดวกสบายที่เกิดขึ้นจึงเป็นการพึ่งพิงและอิงตัวเองอยู่กับวัฒนธรรมภายนอกคือสามีฝรั่ง และการมีสามีฝรั่งก็ได้รับความนิยมและได้รับการสนับสนุนทั้งจากพ่อแม่ เครือญาติ รวมไปถึงเพื่อนบ้านเป็นอย่างดี การเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้านเกิดขึ้นจากการรับวัฒนธรรมสมัยใหม่ซึ่งก็คือการรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา ทั้งในรูปของอุปกรณ์การสื่อสารเช่นโทรศัพท์มือถือ และการแต่งงานกับชาวต่างชาติ ผู้รับร่างในที่นี้ จึงมีทั้งผู้รับร่างรัฐธรรมนูญซึ่งมีเพียงคนเดียวคือผม และผู้รับร่างแห่งวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่มาพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์คือคนทั้งหมู่บ้าน ซึ่งผมเพียงคนเดียวไม่สามารถเข้ามาคัดค้านต่อต้านหรือปฏิเสธร่างใหม่ที่คนทั้งหมู่บ้านเลือกและยอมรับได้

การเกิดขึ้นของวัฒนธรรมแบบใหม่ เป็นการเชื่อมสัมพันธ์ เป็นการข้ามพรมแดนของตนไปสู่เพื่อนบ้าน สู່ท้องถิ่นอื่นๆด้วยวิธีที่ใช้สื่อเป็นปัจจัยในการสร้างให้มีขึ้น เช่น การโทรศัพท์ไปขอเพลงให้กันฟัง การยืมดีวีดีหนังของกา รสื่อสาร และความทันสมัยมาอยู่ร่วมกับความเป็นไปในชีวิตอย่างเสริมคุณค่าชีวิตจากที่มีอยู่เดิม ไม่ได้เสียอะไรไป ในบางด้านกลับช่วยฟื้นความเป็นท้องถิ่นกลับคืนมา สร้างใหม่โดยเอาของเก่ามาเคียงกับของใหม่ ความเป็นท้องถิ่นกำลังแทรกซอนไปอยู่กับกระแสโลกในลักษณะต่างๆ และด้วยการมีอยู่ของท้องถิ่นในลักษณะนี้เองที่ค่อยๆสร้างความแข็งแกร่ง สร้างความมีชีวิตชีวาของท้องถิ่นขึ้นมาได้อีกครั้ง

ในยุคสมัยแห่งการขับเคลื่อนของเศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคมที่มาจากการเดินทางของข้อมูลข่าวสาร ท้องถิ่นแห่งยุคสมัยจึงเปลี่ยนแปลงและเปลี่ยนไป ทั้งจากกระบวนการพัฒนาจากรัฐในรูปของถนนหนทาง ไฟฟ้า และสิ่งอำนวยความสะดวกในรูปของวัตถุต่างๆ และจากการไหลเวียนทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับวัฒนธรรมโดยการแต่งงานกับชาวต่างชาติเพื่อยกฐานะตนเองจากความยากจนให้เป็นความร่ำรวยที่ให้ชีวิตสุขสบาย

อย่างไรก็ดี สิ่งที่มาทำให้ท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงอย่างน่ากังวลในกระแสโลกาภิวัตน์ไม่ได้อยู่ที่ท้องถิ่นรับวัฒนธรรมตะวันตกมาแทนวิถีวัฒนธรรมหมู่บ้านแต่เดิม แต่อยู่ที่วิถีคิดที่เปลี่ยนไป เมื่อคนในหมู่บ้านมองว่าวิถีแบบเดิมมันไม่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของชีวิตได้อีกต่อไป วิถีปฏิบัติแบบชาวบ้านอย่างที่เคยเป็นมามันไม่ได้ตอบรับกับยุคสมัยที่ภาคส่วนอื่นๆได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ท้องถิ่นในฐานะที่เป็นภาคส่วนหนึ่งของสังคมย่อมต้องได้รับผลกระทบ

การเผยให้เห็นข้อแตกต่างระหว่างชีวิตที่สะดวกสบายของสังคมเมืองภายนอกกับความลำบากยากแค้นของสังคมในหมู่บ้านเล็กๆของตน ดังนั้น การจัดการสร้างความเข้มแข็งขึ้นในระดับชุมชนท้องถิ่นจึงอาจจะต้องกลับมาตั้งคำถามกับวิถีที่เรียกร่องให้ท้องถิ่นคงอยู่ในลักษณะที่คงที่ไม่เปลี่ยนแปลง หรือการรับความเปลี่ยนแปลงมาแต่เพียงเปลือกนอก คือการแสวงหาความสุขความสบายจากการบริโภคโดยที่ตนเองยังไม่ได้มีรากฐานที่แข็งแรงพอ

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5 บทสรุป

งานวิจัย เรื่อง “โลกาภิวัตน์วัฒนธรรม : สื่อกับท้องถิ่นนิยมในกระแสโลกาภิวัตน์ ” มีจุดมุ่งหมาย 2 ประการ ประการแรก เพื่อศึกษาความหมายและแนวคิดสำคัญของโลกาภิวัตน์วัฒนธรรม (cultural globalization) ที่ปรากฏในวรรณกรรมไทยร่วมสมัย ประการที่สอง เพื่อศึกษาบทบาทของสื่อกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีผลกระทบต่อท้องถิ่นนิยม (localism) ในวรรณกรรมไทยกลุ่มดังกล่าว

งานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยใช้กลุ่มข้อมูล จากวรรณกรรมไทยร่วมสมัย ที่ตีพิมพ์อยู่ในช่วงปี พ.ศ. 2540 – 2550 ที่นำเสนอประเด็นเรื่องท้องถิ่นในกระแสโลกาภิวัตน์ ด้านที่มีบทบาทสัมพันธ์กับสื่อ จำนวนทั้งหมด 30 เรื่อง เป็นนวนิยาย 2 เรื่อง เรื่องสั้น 27 เรื่อง และบทกวี 1 เรื่อง โดยมีสมมติฐานว่า วรรณกรรมไทยร่วมสมัย พ.ศ. 2540 – 2550 นำเสนอโลกาภิวัตน์วัฒนธรรมซึ่งเน้นความสำคัญของสื่อ และกระบวนการของวัฒนธรรมข้ามพรมแดน ในบริบทของโลกาภิวัตน์วัฒนธรรม (cultural globalization) สื่อมีบทบาทสำคัญในการประกอบสร้างโลกจินตนาการของผู้คนขึ้นจากรายงานข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ และมีบทบาทในการแลกเปลี่ยนและผสมผสานทางวัฒนธรรม โลกาภิวัตน์วัฒนธรรมยังนำไปสู่ปรากฏการณ์ท้องถิ่นนิยม (localism) ที่แสดงให้เห็นการยอมรับต่อรองหรือตอบโต้ระหว่างกระแสวัฒนธรรมท้องถิ่นกับกระแสวัฒนธรรมโลก

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า กระแสโลกาภิวัตน์ในบทบาทของสื่อและกระบวนการของวัฒนธรรมข้ามพรมแดน เข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนท้องถิ่นไปสู่วิถีของทุนนิยมและบริโภคนิยม อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่ง ตัวบทวรรณกรรมที่ศึกษาก็แสดงให้เห็นว่า โลกาภิวัตน์วัฒนธรรมส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นในทางที่แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่นอย่างมีพัฒนาการ ในช่วงระยะเวลา 10 ปี คือตั้งแต่ พ.ศ. 2540 - 2550 พบว่าการนำเสนอภาพท้องถิ่นในตัวบทวรรณกรรมมีพัฒนาการที่แสดงให้เห็นถึงมุมมองของนักเขียน ต่อปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์วัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป พัฒนาการดังกล่าว แบ่งออกได้เป็น 2 ช่วง ช่วงแรก (พ.ศ. 2540 - 2548) นักเขียนมองว่า โลกาภิวัตน์วัฒนธรรมคือการครอบงำของวัฒนธรรมตะวันตก และช่วงที่สอง (พ.ศ. 2549 - 2550) โลกาภิวัตน์วัฒนธรรมคือ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการ เลื่อนไหลของอำนาจ

5.1 ช่วงที่หนึ่ง โลกาวัดน์วัฒนธรรมคือการครอบงำของวัฒนธรรมตะวันตก

วรรณกรรมในช่วงแรก (2540 – 2548) นักเขียนนำเสนอภาพ ท้องถิ่นกับกระแส โลกาวัดน์ที่เข้ามาพร้อมๆกับการเปิดเสรีทางการค้า และการพึ่งพาเงินทุนต่างชาติเป็นสำคัญ วรรณกรรมที่เสนอความสัมพันธ์ระหว่างท้องถิ่นกับโลกาวัดน์ในช่วงเวลานี้จึงนำเสนอให้เห็นถึงโลกาวัดน์ในด้านที่เข้ามาคุกคามและครอบครองด้วยการเปลี่ยนท้องถิ่นให้กลายเป็นพื้นที่ในการตอบสนองการสร้างผลกำไรของนายทุนเป็นสำคัญ อีกทั้งการไหลเวียนของพื้นที่ทางวัฒนธรรมในระยะต้นก็มักเป็นการไหลเวียนทางเดียวจากการรับสื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อโทรทัศน์ วัฒนธรรมจึงเป็นการรับค่านิยมจากตะวันตกโดยมีท้องถิ่นเป็นผู้รับและกระทำตามเพียงฝ่ายเดียว ภาพของโลกาวัดน์ในระยะแรกที่ปรากฏในกลุ่มข้อมูลที่ศึกษา จึงเป็นกระแสของการคุกคาม ไหลบ่า ถูกหวาดระแวงและถูกตีตราว่าเป็นอำนาจชั่วร้ายที่เข้ามากระทำต่อท้องถิ่นและสังคมไทย กล่าวคือ โลกาวัดน์ได้กั้นคนที่มีทุนและมีกำลังในการบริโภคน้อยกว่าให้ออกไปจากมาตรฐานของสังคมที่กำหนดขึ้นโดยวัดจากการใช้ชีวิตอิงตามกระแสวัฒนธรรมตะวันตก สิ่งที่เกิดขึ้นคือท้องถิ่นถูกกดดันให้รู้สึกว่าคุณภาพชีวิตของตัวเองไม่ดีพอเทียบเท่า จึงต้องพยายามแสวงหา และทำตัวให้สอดคล้องกับค่านิยมหลักของสังคม การที่ท้องถิ่นถูกกระทำด้วยค่านิยมตามแบบตะวันตกจนไม่สามารถมีจุดยืนของตนเอง และดำรงอยู่ด้วยตนเองอย่างเข้มแข็งจึงถูกวิพากษ์ว่าเป็นผลมาจากการคุกคาม รุกล้ำโดยผลพวงจากกระแส โลกาวัดน์ คนที่เคยอยู่ในวิถีท้องถิ่นของตนแต่เดิมมาจึงกลายเป็นคนชายขอบ ส่วนคนที่สามารถนำตนเองให้อยู่พ้นไปจากวิถีท้องถิ่นที่เคยดำรงอยู่มาแต่เดิมด้วยการอิงชีวิตกับวิถีของวัฒนธรรมสมัยใหม่ได้รับการยอมรับว่าเข้าไปสู่มาตรฐานทางสังคมที่สูงกว่าและเหนือกว่าขึ้นไปอีกขั้น

ภาพท้องถิ่นในกระแสโลกาวัดน์ที่ปรากฏในช่วง ปี 2540 - 2548 นี้ นักเขียนกลุ่มหนึ่ง ได้แก่ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ มาโนช ปรมสิทธิ์ ทินกร หุตางกูร และ อัครศิรี ธรรมโชติ นำเสนอภาพท้องถิ่นในการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาสู่สังคมไทยว่า สุ่มเสี่ยงและล่อแหลมต่อการเดินไปผิดทาง ความรวดเร็วของการสื่อสารที่นำ วิถีแบบวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา จึงมิได้เป็นการรับเพื่อปรับเข้ามาหรือประนีประนอมกัน แต่เป็นการไหลบ่าเข้ามาในลักษณะที่ เข้ามาครอบงำ ท้องถิ่น ในที่นี้ นักเขียนสร้างภาพท้องถิ่นที่อ่อนแอและต้องยอมจำนนต่อกระแสวัฒนธรรม ตะวันตกเพื่อวิพากษ์วัฒนธรรม ตะวันตกว่าเป็นตัวกดทับ บีบคั้นให้ท้องถิ่นเกิดความคลอนแคลนในอัตลักษณ์ตน และนำไปสู่ภาวะเป็นอื่นและพยายามจะปิดบัง หลบซ่อนรวมไปถึงการลบตัวตนที่แสดงถึงการเป็นท้องถิ่นให้หมดไป นักเขียนที่แสดงแนวคิดเรื่องการต่อต้านวัฒนธรรมโลกาวัดน์อย่างโดดเด่นคนหนึ่งคือกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ นักเขียนผู้มองว่าโลกาวัดน์วัฒนธรรมคือการนำมาแต่ วัฒนธรรม

ตะวันตกแต่เพียงด้านเดียว และค่านิยมที่มากับวัฒนธรรมตะวันตกที่แผ่ไปในสังคมได้อย่างรวดเร็ว จากบทบาทของเทคโนโลยีการสื่อสารที่ก้าวหน้านั้นได้เข้ามาบ่อนเซาะทำลาย วัฒนธรรมภายในของท้องถิ่น ไม่เฉพาะแต่ด้านการเปลี่ยนแปลงในชีวิตประจำวันของผู้คน แต่ได้ลงรากลึก กถึงภาวะทางตัวตนที่รู้สึกอับอาย ด้อยค่าหากยังดำรงอยู่ในวัฒนธรรมแบบเดิมของตน ภาวะดังกล่าวปรากฏในเรื่องสั้นชื่อ “ปัญหาของหล่อน” และ “ซูเปอร์สตาร์มาเยี่ยม”

5.1.1 โลกาวัดันคือปีศาจร้ายที่เข้ามาคุกคามท้องถิ่น

ความเป็นไปเช่นนี้มาพร้อมกับวาทกรรมการพัฒนา นาของรัฐ สืบเนื่องมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่เริ่มต้นแบบแผนของการพัฒนาด้วยการ มุ่งเน้นไปที่ความเจริญของภาคอุตสาหกรรมมากกว่าการสร้างรากฐานที่ท้องถิ่น ทำให้ท้องถิ่นอยู่ในสถานะของการเป็นอื่น และเป็นรอง โลกาวัดันที่มาพร้อมกับกระแสการพัฒนามานำเสนอ ความสำเร็จใหม่ที่เย้ายวนใจ ในรูปของบริโภคนิยมและวัตถุนิยม ส่งผลให้ท้องถิ่นสูญเสียอัตลักษณ์ของตนที่เคยมี การละทิ้งสิ่งที่ดีที่มีเพื่อไปแสวงหาสิ่งที่เป็นความทันสมัยกว่า ทำให้รู้สึกถึงความด้อย ความขาดตลอดเวลา ในด้านนี้ นักเขียนมองว่า วัฒนธรรมกระแสหลักที่นำโดย ตะวันตกเป็นปีศาจร้ายที่นำความฟุ้งเฟ้อ ความเสื่อมโทรมทางสังคมและศีลธรรมมาให้แก่ท้องถิ่น ท้องถิ่นสูญเสียวิถีชีวิตอันดีงาม ความอุดมสมบูรณ์ที่เคยมี กลายเป็นความขาดพร่องและอับอายในสิ่งที่ดีเองไม่มีตามอย่างที่สื่อ บอกว่าควรจะมี

ในที่นี้ นักเขียนได้วิพากษ์ต่อต้านวัฒนธรรมในบริบทโลกาวัดันด้วยการสร้างภาพร้าย ให้กับวัฒนธรรมกระแสโลก ดังปรากฏออกมาในรูปแบบของการสร้างตัวละครที่แทนวัฒนธรรม ตะวันตกให้เป็น “ผี” เป็น “ปีศาจ” หรือแม้แต่การเป็น “หุ่นโฆษณา” ที่ไม่มีชีวิตจิตใจ เพื่อเน้นย้ำให้เห็นถึงความชั่วร้าย และ มายาที่เข้ามาหลอกหลอนครอบงำวัฒนธรรมในระดับท้องถิ่น ท้องถิ่นในฐานะการเป็นพื้นที่ตั้งรับจึงมองว่าความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกที่เน้นเรื่องของทุนนิยมและ บริโภคนิยมเป็นสำคัญนั้นไม่ต่างอะไรกับการเป็นผีหรือปีศาจร้ายที่เข้ามาหลอกหลอน คุกคามและ ทำให้สิ่งดีที่เคยมีในท้องถิ่นต้องอันตรธานหายไป ในด้านนี้ นักเขียนร่วมสมัยอย่างทินกร หุตางกูร และมานิช พรหมสิงห์ ได้โจมตีการเข้ามาของทุนต่างชาติที่ทั้งใหญ่โตและเข้มแข็ง ทั้งมีอำนาจที่จะแผ่ขยายเครือข่ายวิถีแห่งทุนนิยมและบริโภคนิยมนั้นไปสู่ท้องถิ่นต่างๆ การแผ่ขยายของทุน ต่างชาติ ในรูปของการตั้งห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่จึงทำลายการค้าขายย่อยของท้องถิ่นที่มีทุน น้อยกว่า ส่งผลให้ท้องถิ่นไม่สามารถสู้ได้ ต้องถอยร่นและสูญเสียศักยภาพที่ตนเคยมีและเคยเป็น

ไว้กับการเข้ามาของทุนต่างชาติ ภาพเสนอดังกล่าวปรากฏในเรื่องสั้นชื่อ “ดอกไม้สีฟ้า” ของทินกร หุตางกูร และ “คืนข้าวประดับดิน” ของมาโนช พรหมสิงห์

5.1.2 โลกาวัดน์ทำลายอัตลักษณ์ รากเหง้าท้องถิ่น

ในการแผ่ขยายและเติบโตของกระแสโลกาภิวัตน์ ที่มีกำลังแรงอยู่ในสังคมนั้น โลกาวัดน์ได้เข้ามาทำให้ท้องถิ่นพลิกเปลี่ยนไปจากเดิม กล่าวคือ ท้องถิ่นไม่ได้ อยู่ในสภาพการนำเสนอที่ ทรวดโถมและอ่อนแอทางกายภาพที่ว่าด้วยเรื่องความยากจนหรือล้าหลังจากความเจริญเป็นหลัก อีกต่อไป แต่ท้องถิ่นในกระแสโลกาภิวัตน์กำลังถูกลบตำนาน เรื่องเล่าและประวัติศาสตร์เดิมที่มีอยู่ โดยเรื่องเล่าเรื่องใหม่ คุณค่าอย่างใหม่ที่ถูกให้ค่าว่าดีกว่า ามีพลังกว่าและสมเหตุสมผลที่จะอยู่ใน โลกของปัจจุบันได้มากกว่า ความเป็นท้องถิ่นใน ตำนาน ในกระแสโลกาภิวัตน์ ความเชื่อ ความศักดิ์สิทธิ์และความอุดมสมบูรณ์ของท้องถิ่น ถูกสวมทับด้วย เรื่องราวของโลกธุรกิจและการ ประสบความสำเร็จด้วยอำนาจทุน เงินจึงกลายมาเป็นสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถนำมาใช้จัดการแก้ไข ปัญหาต่างๆ ได้อย่างเห็นผลและเด็ดขาดกว่าการพึ่งพาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ใดๆ

ท้องถิ่นในอำนาจของทุนนิยมและบริโภคนิยม จึงกำลังถูกรื้อถอนรากเหง้าอดีตของตนด้วย การทำให้เรื่องราวอันมีประวัติศาสตร์กลายเป็นเพียงตำนาน เป็นนิทานที่ยิ่ง นานวันก็ถูกเคลือบ แคลงถึงการเคยมีอยู่จริง โดยปรากฏการณ์ใหม่ในนามโลกาภิวัตน์ที่เข้ามาแทนที่ตำนานอัน นามหัตถกรรมอันเคยเล่าสืบต่อกันมาของท้องถิ่นได้ทำการลบ สลายความเชื่อ ความยิ่งใหญ่ที่เคยมี ผ่านการเล่าเรื่องของตัวละครเอก ผู้ที่อยู่ในโลกของสองวัฒนธรรม ผู้ที่มีพื้นฐานของการเป็นคนของ ท้องถิ่นแล้วก็เป็นคนของเมืองตามกระแสการเปลี่ยนแปลงไปด้วยพร้อมกัน กระแสโลกาภิวัตน์ได้ เข้ามาสลายพลังอำนาจของท้องถิ่นด้วยการลบตำนาน เรื่องเล่าที่มีรากเหง้าของบรรพบุรุษเดิมอยู่ ในคุณค่าเหล่านั้น การนำตำนานมาเปลี่ยนคุณค่าใหม่ด้วยการทำให้ความเชื่อเดิมหมดไป สิ่งเคย เชื่อเคยนับถือกันมาไม่สามารถเติบโตและตอบรับได้ในกระแสโลกปัจจุบัน ผู้คนในตำนานจึงจบลง ที่ความตายและการถูกจับกุม เสมือนหนึ่งเป็นการปิดฉากตำนานอันเคยรุ่งโรจน์ของท้องถิ่น เพื่อ เปิดพื้นที่ให้คนของเมืองก้าวเข้ามาสู่ด้านที่สว่างกว่า มองลงมาจากมุมที่สูงกว่าได้ต่อยอดเติบโต และจะไม่ได้เป็นด้านที่สมบูรณ์สวยงามแต่ก็เป็นด้านที่ทำให้มีชีวิตอยู่รอดต่อไป ท้องถิ่นกลายเป็น ภาพอดีตที่ให้โหยหาอาลัย เป็นความฝันในความทรงจำให้ตัวละครได้คอยหวนระลึกถึง ดังปรากฏ ในเรื่องสั้นเรื่อง “บ้านเมืองของเขา” ของกนกพงศ์ สงสมพันธุ์ และ “เสื่อในสวนยาง” ของวินทร์ เลียววาริณ

5.1.3 โลกาวัดน์วัฒนธรรมกับการแบ่งชั้นทางชาติพันธุ์

ในความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่ดำเนินอยู่ในความไร้พรมแดน นักเขียนได้นำเสนอภาพท้องถิ่นในลักษณะที่มีการจัดการความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่อยู่ร่วมกันในพื้นที่อย่างมีนัยสำคัญต่างกันไป กล่าวคือ ในสังคมสมัยใหม่ ท้องถิ่นเป็นพรมแดนเปิดที่ไม่เพียงมีแต่คนท้องถิ่นที่มีประวัติศาสตร์และประเพณี ร่วมกันมาอยู่รวมกันเท่านั้น แต่ท้องถิ่นยังเป็นพื้นที่ที่มีคนต่างถิ่นเข้ามาร่วมใช้พื้นที่อยู่ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่ม แรงงานอพยพประเทศเพื่อนบ้าน เช่นชาวพม่า ชาวกัมพูชา ที่แตกต่างกันทั้งภาษาและชาติพันธุ์ ในความเป็นสังคมไร้พรมแดน สถานะของคนท้องถิ่นต่างชาติพันธุ์ดำรงอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่แตกต่างกันไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คนต่างชาติพันธุ์ที่เข้ามาเป็นแรงงานอพยพ กับคนต่างชาติพันธุ์ที่เข้ามาในนามของนักท่องเที่ยว บทบาทและสถานภาพของการเป็นชาติพันธุ์อื่นในพื้นที่ของท้องถิ่นได้รับการจัดการในรูปแบบและเงื่อนไขที่แตกต่างกัน

สำหรับคนต่างชาติพันธุ์ที่เข้ามาเป็นแรงงานอพยพ มีภาพปรากฏ เป็นกลุ่มคนที่ถูกกีดกัน ผลักไสออกไปจากวัฒนธรรมชาติ กล่าว คือ ท้องถิ่นมิได้รับความต่างชาติพันธุ์เหล่านั้นในฐานะการยอมรับทางวัฒนธรรม แต่มองว่าแรงงานอพยพเหล่านี้เป็นความแปลกปลอมที่เข้ามาในพื้นที่และไม่ใส่ใจที่จะรับรู้ถึงการมีอยู่ รวมถึงการ ลบตัวตนของคนเหล่านี้ออกไป ดังปรากฏผ่านการนำเสนอ ตัวยกในเรื่อง “ฝั่งเมืองตระนอม (วันเขมรพนมเปญเมาแดด)” ของจำลอง ฝั่งชลจิตรที่สร้างให้แรงงานอพยพไม่มีชื่อเรียก ไม่ได้ใช้ภาษาที่สื่อความแล้วสังคมเข้าใจ แรงงานอพยพต่างชาติพันธุ์กลายเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อเปรียบเทียบให้ความเป็นท้องถิ่นได้รับการชูขึ้นมาให้เข้มแข็งกว่า เห็นอกว่าชาติพันธุ์อื่นผ่านการอพยพเข้ามาเป็นแรงงานเถื่อนของประเทศเพื่อนบ้าน ไม่ว่าจะเป็นพม่า กัมพูชาและลาว ในเรื่องสั้นชื่อ “คลื่นภายใน” ของชาติวุฒิ บุญยรักษ์ ผู้เขียนได้เสนอภาพแรงงานอพยพที่ไม่มี ตำแหน่งแห่ง ที่ของตนในท้องถิ่นที่ตนเองเข้ามาอยู่อาศัย เป็นร่างเปล่าที่รอการถูกกำหนดสถานภาพและตัวตนจากนายจ้างคนไทย การนำเสนอตัวละครที่เป็นแรงงานต่างด้าวจึงไม่เคยปรากฏเสียงพูด หรือไม่ก็ให้พูดออกมาอย่างไม่เป็นภาษา เป็นกลุ่มคนที่อยู่ในลำดับล่างสุดทางสังคม ในพื้นที่ดังกล่าว อัตลักษณ์ท้องถิ่นไทยถูกชูขึ้นมาให้แสดงบทบาทที่ดำรงอยู่อย่างเหนือกว่าด้วยการควบคุมพื้นที่ทางตัวตนของแรงงานอพยพต่างชาติพันธุ์ เกิดเป็นการกีดกัน กดทับ เพื่อแยกระหว่างคนไทยกับคนอื่นที่ไม่ใช่คนไทยออกจากกัน

ในขณะที่ภาพปรากฏของคนท้องถิ่นต่างชาติดังนั้น ในฐานะของการเป็นนักท่องเที่ยว ภาพเสนอที่แสดงพื้นที่ทางอำนาจระหว่างคนไทยกับคนต่างชาติดังนั้นไปด้วยความเคลื่อนไหว ไม่ชัดเจน อำนาจที่มากับชาตินิยมถูกอิงอยู่กับการเป็นผู้มีบทบาททางเศรษฐกิจ ดังนั้นการจะอยู่ในสถานะใดของสังคมจึงขึ้นอยู่กับการเป็นผู้มีอำนาจในการซื้อ การตอบสนองนโยบายของการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของรัฐในกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้การเผชิญหน้ากันระหว่าง คนท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยวต่างชาติมีการปะทะกันในระดับขั้นที่ไม่สามารถ กำหนดควบคุม กดทับได้เหมือนกับ แรงงานอพยพ

จากกลุ่มข้อมูลที่ศึกษา นักเขียนได้เสนอภาพนักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่เป็นชาวตะวันตก ในเงื่อนไขและบทบาทที่ต่าง ไป แรงงานอพยพ กล่าวคือ ชาติดังกล่าวที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่ท้องถิ่นของไทยจะเข้ามาในสถานภาพของการเป็นนักท่องเที่ยว ด้วยบทบาทและสถานภาพดังกล่าวทำให้ชาติดังกล่าวมีอำนาจในการต่อรอง รวมไปถึงการสร้างเงื่อนไขที่เข้ามาช่วงชิงพื้นที่ในการแสดงตนกับ คนท้องถิ่นที่ทำให้ตนเอง ในฐานะการเป็นชาตินิยม นวัตกรรมไม่ได้ถูกกดทับ หรือกลายเป็นผู้ปราศจากตัวตนในลักษณะเดียวกับที่แรงงานอพยพต่างชาตินิยมเผชิญอยู่ในพื้นที่ท้องถิ่นของไทย เพื่อแสดงถึงความเป็นไทยที่เหนือกว่า แต่การปรากฏตัวของชาติดังกล่าวที่ถูกแสดงให้เป็นผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับใกล้ชิดอยู่กับอำนาจทางวัฒนธรรมนั้นก็เพื่อวิพากษ์กลับไปถึงความ เป็นไทยที่นิยมอิงตาม ‘ฝรั่ง’ ในยุคโลกาภิวัตน์ที่โลกเป็นอิสระจากเมืองขึ้นและการล่าอาณานิคมของ ชาติดังกล่าว แต่การเข้ามาของชาติดังกล่าวได้แสดงถึงการเข้ามาในฐานะผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าทาง เศรษฐกิจอย่างไม่ต่างอะไรกับที่ประเทศตกเป็นเมืองขึ้นทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมอีกครั้ง เช่น เรื่อง “หลังเลือดที่บาร์เร็กซ์” ของปริทวรรค หุตางกูร กล่าวถึงประเด็นการตกเป็นเมืองขึ้นของ ชาติดังกล่าวในบริบทของโลกาภิวัตน์วัฒนธรรม ในบรรยากาศของการทำประเทศให้เป็นมิตรและเอาใจนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะชาวต่างชาติ ดังนั้นคนไทยในฐานะเจ้าบ้านจึงต้องให้การต้อนรับขับสู้ ดูแลเอาใจแขกต่างประเทศอย่างไม่ต่างอะไรกับการกลับไปสู่ยุคอาณานิคมอีกครั้ง บทบาทที่ไม่ ทัดเทียมกันจากการพึ่งพิงอำนาจทางเศรษฐกิจทำให้ท้องถิ่นตกเป็นพื้นที่ของการต่อสู้กัน ระหว่างการ ครอบงำลักษณะ ความเป็นชาติและความเป็นไทยกับการยอมตัวเองกับชาติดังกล่าว ภายใต้เงื่อนไขทางเศรษฐกิจที่เข้ามามีบทบาทสำคัญ

ในเงื่อนไขของอำนาจดังกล่าว นักเขียนไทยได้สร้างบทบาทของการมีเลือดรักชาติของ ท้องถิ่นนิยมขึ้นมาเพื่อต่อต้านและต่อกรกับโลกาภิวัตน์ที่อยู่ในกระแสของการขยายวัฒนธรรมไทย เพื่อความพอใจของชาติตะวันตกปนรวมไปกับสำนึกชาตินิยมในโลกไร้พรมแดน ทั้งหมดทั้งมวลจึง กลับกลายเป็นสิ่งที่อยู่ระหว่างความอิหฺลัทธิเหลือกับความชวนช้่นปนสลดใจ ท้องถิ่นต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในรูปแบบและเงื่อนไขที่ไม่สามารถเลือกข้างได้ อย่างเด็ดขาดอีกต่อไปแล้ว การปฏิเสธตะวันตกเพื่อคงอนุรักษ์ความเป็นไทยที่ดั้งเดิม หรือการอ่อนน้อมยอมตามตะวันตกเพื่อ สนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น ทั้งสองด้านล้วนไม่ได้เป็นทางเลือกที่ก่อประโยชน์ และสร้างความเข้มแข็งให้แก่ท้องถิ่นด้วยด้านใดด้านหนึ่งเพียง อย่างเดียว การหาตรงกลางที่พอดี ในโลกที่วัฒนธรรมข้ามพรมแดนมาถึงกันได้ อย่างง่ายดายและรวดเร็วนี้จึงเป็นเรื่องยากและสำคัญ เพราะวัฒนธรรมตะวันตกที่ถูก มองว่าเป็นวัฒนธรรมของการคุกคามก็มีบางส่วนบางด้านที่เอื้อต่อการเติบโตของท้องถิ่น และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ไม่เปิดรับวัฒนธรรมอื่นก็มักจบลงที่การเสื่อมสลาย ในวัฒนธรรมของตนเอง ความเป็นต่างชาติพันธุ์ที่เข้ามาแสดงบทบาทอยู่ในพื้นที่ของท้องถิ่นจึง แสดงให้เห็นถึงการมีอำนาจของท้องถิ่นนิยมเอง ขณะเดียวกันท้องถิ่นก็ถูกทดสอบและตั้งคำถาม กับการคงรักษาอำนาจทางวัฒนธรรมนั้นไว้ภายในบริบทของการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรม

5.2 โลกาภิวัตน์วัฒนธรรมคือความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการเลื่อนไหล ของอำนาจ

ในกระแส โลกาภิวัตน์ที่ไหลเวียนแพร่กระจายอยู่ในสังคม และถูกมองว่าเป็นปีศาจร้ายที่ เข้ามาคุกคามท้องถิ่น รวมถึงการทำให้อัตลักษณ์ท้องถิ่นล่มสลายนั้น นักเขียนกลุ่มหนึ่งได้นำเสนอ ให้เห็นถึงภาพอีกด้านของโลกาภิวัตน์ที่สัมพันธ์กับท้องถิ่นในลักษณะที่เป็นการเลื่อนไหลทาง อำนาจ กล่าวคือ วัฒนธรรมที่ไหลเวียนอยู่ในสังคมแผ่กระจายออกไป โดยไม่ได้มีแต่วัฒนธรรม ตะวันตกอยู่ในฐานะผู้มีอำนาจและบทบาทนำแต่เพียงวัฒนธรรมเดียว หรือทุนนิยมก็ไม่ได้มีอำนาจ เบ็ดเสร็จเด็ดขาดในการเข้ามาควบคุมและกำหนดท้องถิ่นได้อย่างที่เคยปรากฏมา เพราะปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ไม่ได้นำมาแต่ด้านที่เป็นอำนาจของทุนนิยมและความทันสมัยของ วัฒนธรรมตะวันตกในฐานะการเป็นแม่แบบของทุกวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ ทคโนโลยี่และ ความก้าวหน้าในช่องทางการสื่อสารและการคมนาคม ได้เปิดโลกให้ท้องถิ่นกับเมืองไม่มีเส้นแบ่ง คั้นของความเหนือกว่าด้อยกว่าได้อย่างชัดเจนอีกต่อไป ดังนั้น โลกาภิวัตน์ที่แผ่ความเป็น วัฒนธรรมสากลและทำให้ทุกๆที่มีวิถีการใช้ชีวิต วิถีบริโภคที่เหมือนกันนั้น ในด้านหนึ่งก็ส่งผลให้ ท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญขึ้นในแง่ที่เป็นความต่างออกไป มีลักษณะเฉพาะที่โลกของความเป็น

สากลไม่มี อັตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นจึงมีความหมายในโลกที่ กระแสทางวัฒนธรรมเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในด้านนี้ ท้องถิ่นจึงสามารถนำลักษณะเฉพาะที่ตนเองมีมาต่อรอง และสู้กลับวัฒนธรรมกระแสโลกาภิวัตน์โดยนำปัจจัยที่มาพร้อมกับโลกาภิวัตน์นั้นเองมาช่วยในการสนับสนุนการดำรงอยู่ทางวัฒนธรรมของตน ซึ่งปัจจัยสำคัญที่มาพร้อมกับโลกาภิวัตน์คือ เทคโนโลยีด้านการสื่อสาร และการให้ความสำคัญกับข่าวสารของคนในสังคมสมัยใหม่

ภาพปรากฏของท้องถิ่นในระยะต่อมาคือ พ.ศ. 2549 - 2550 จึงเป็นภาพที่ท้องถิ่นไม่ได้อยู่ในฐานะของการเป็นผู้ถูกคุกคาม ผู้ถูกกระทำโดยวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่มีโลกตะวันตกเป็นแม่แบบอยู่แต่เพียงฝ่ายเดียว หากแต่ท้องถิ่นได้มีการปรับเปลี่ยนตนเองจาก การเป็นฝ่ายตั้งรับมาเป็นฝ่ายต่อรอง และรุกโดยการนำความพิเศษอันเป็นลักษณะเฉพาะถิ่น เฉพาะตนที่ความเป็นสากลไม่มีหรือไม่สามารถทำได้มาสร้างเป็นจุดสนใจ สร้างความหมายใหม่ให้ความเป็นท้องถิ่นของตนเองมีลักษณะพิเศษที่สามารถดำเนินต่อไปได้ในกระแสโลกาภิวัตน์โดยไม่รู้สึกรู้ว่าตนเอง เป็น ความอ่อนด้อย ไม่ทันสมัย และเป็นอื่นอยู่ท่ามกลางวัฒนธรรมสากล แต่เป็นท้องถิ่นที่แสดงบทบาทอำนาจและจุดยืนของตัวเองอย่างมีสีสัน จากกลุ่มข้อมูลที่ศึกษา ท้องถิ่นพัฒนาสภาพภาพของตนให้เปลี่ยนจากผู้ยอมตามกระแสโลกาภิวัตน์ในช่วง แรก (2540 - 2548) มาเป็นผู้เล่นกับวัฒนธรรมแม่แบบ และเสนอทางเลือกใหม่ที่แสดงให้เห็นว่า สังคมหนึ่งๆ สามารถมีวิถีวัฒนธรรมได้หลายๆแบบ ไม่เฉพาะแบบที่เป็นตะวันตก เพราะวัฒนธรรมแบบตะวันตกนั้นก็เป็วัฒนธรรมที่ไม่สมบูรณ์ในตัวเอง และไม่สามารถนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสมกับทุกพื้นที่หรือทุกกาลสมัย ในที่นี้ท้องถิ่นจึงแสดงตนในฐานะเป็นทางเลือกใหม่ที่เข้ามาช่วงชิงอำนาจในการนิยามความหมายที่ไม่ได้ผูกขาดอยู่กับวัฒนธรรมตะวันตกเพียงฝ่ายเดียว

ในที่นี้ นักเขียนได้วิพากษ์วัฒนธรรมตะวันตกว่าไม่ได้เป็นวัฒนธรรมที่ยิ่งใหญ่อีกต่อไปในโลกที่ภาคท้องถิ่นต่างๆจากทั่วโลกก็สามารถกระจายไหลเวียนวัฒนธรรมของตน เองข้ามพรมแดนและนำเสนอแนวคิดมุมมองที่ต่างออกไปจากวัฒนธรรมหลักของสังคมได้อย่างน่าสนใจ เช่นงานเขียนเรื่อง “ลูกสาวฤๅษี” ของปริทรรศ หุตางกูร หรือ “The cool man and the sea” ของวัฒน์วรรลยางกูร กล่าวคือ วัฒนธรรมท้องถิ่น ได้ยืนยันตำแหน่งแห่งที่ของตนด้วยการนิยามความหมายของการเป็นท้องถิ่นขึ้นมาใหม่ เป็นท้องถิ่นที่ไม่ได้ถูกกำหนดและให้ความหมายโดยรัฐ ส่วนกลางหรือวัฒนธรรมตะวันตก แต่ท้องถิ่นในกระแสโลกาภิวัตน์ได้สร้างบทบาทใหม่ของตนเองขึ้นมาด้วยการนิยามความเป็นท้องถิ่นของตนเองโดยปฏิเสธสิ่งที่รัฐหรืออำนาจหลักในสังคมกำหนดให้

โดยการสร้างความหมายใหม่นี้ ท้องถิ่นได้แสดงตนไปพร้อมๆกับการลดทอนอำนาจของวัฒนธรรมตะวันตกเพื่อสร้างอำนาจต่อรอง และในการสร้างอำนาจต่อรองนั้นก็ไม่ได้เป็นการประจันหน้ากับวัฒนธรรมโลกาภิวัตน์โดยตรง แต่เป็นการวางตัวเองอยู่ในบริบทของการเล่นไป ตามกระแสทุนนิยมบริโภคนิยมที่โดดเด่นอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์ รวมไปถึงการเล่นล้อเพื่อ ได้กลับวัฒนธรรมตะวันตกด้วย

ในการได้กลับทางวัฒนธรรม นักเขียนได้ท้าทายอำนาจของวัฒนธรรมกระแสโลกด้วยการสร้างความเป็นท้องถิ่นขึ้นมาอิงเทียบกับความเป็นสากล เพื่อลดบทบาทของการแสดง ตนเป็นผู้พิทักษ์ หรือเป็นฮีโร่แต่เพียงผู้เดียวของสหรัฐอเมริกา และนำไปสู่การแสดงตนของท้องถิ่นภายใต้เงื่อนไขของโลกปัจจุบันที่ล้อเลียนวัฒนธรรมกระแสหลักจากโลกตะวันตกว่าหมดยุคของการเป็นตัวแสดงนำแล้ว นักเขียนร่วมสมัยเช่น วัฒน วรรณยางกูร ได้นำเสนอประเด็น นในการที่นำความเป็นท้องถิ่นเข้ามาตอบโต้ และท้าทายอำนาจวัฒนธรรม ตะวันตกด้วยการวิพากษ์ให้เห็นถึงจุดอ่อนหรือข้อจำกัดของ วัฒนธรรมตะวันตกว่าอาจถึงเวลาที่ท้องถิ่นจะเข้ามามีบทบาทในการสร้างกระแสใหม่ๆ แนวคิดใหม่ๆที่ต่างไปจากระบบคิดแบบวัฒนธรรมตะวันตก เรื่องสั้นเรื่อง “เดินลงสู่ความเย็นอย่างมีศิลปะ” และ “The Coolman and the Sea” ในรวมเรื่องสั้นชุด *ปลาหมอตายเพราะไม่หายใจ* วัฒนจึงได้นำเสนอประเด็นท้องถิ่นในท่ามกลางการไหลเวียน ของอำนาจ ทางวัฒนธรรมในด้านที่ท้องถิ่นลุกขึ้นมาสร้างบทบาทของตนเองในนิยามใหม่ที่ว่าด้วยการอิงอยู่กับความเป็นท้องถิ่นที่เป็นเนื้อใน อย่างเข้าใจแก่นแท้ในวัฒนธรรมของตนเอง ไม่ว่าจะ เป็นแนวคิดเรื่องการใช้ชีวิตให้สัมพันธ์กับธรรมชาติในยุคสมัยที่ภาวะโลกร้อนเข้ามาเป็นปัญหาใหญ่และเป็นประเด็นสำคัญในปัจจุบัน การใช้ชีวิตแบบเกื้อกูลไปกับธรรมชาติและ การดูแลรักษาโลก จึงเป็นแนวคิดที่ท้องถิ่นเข้ามาเป็นจุดยืนในการกระทำเพื่อวิพากษ์และต่อต้านกระแสการครอบครองโลกและเอาชนะโลกในแบบวัฒนธรรมที่ขับเคลื่อนไปด้วยแนวคิดแบบทุนนิยม การเข้ามาสร้างบทบาทของตัวเองในการเป็นผู้ดูแลปกป้องโลกในภาวะที่โลกกำลังเกิดวิกฤตของท้องถิ่นนี้จึงเป็นการป ระภาคตน และแสดงตนออกมาเป็นส่วนหนึ่งของการมีอยู่ในโลกที่ไม่ได้ถูกกำหนดควบคุมและจัดการโดยอำนาจจากศูนย์กลางแต่เพียงประการเดียว เพราะท้องถิ่นที่อิงอยู่กับโลกกลับอยู่ในภาวะที่ใกล้ชิดกับโลกได้อย่างเข้าใจโลกมากกว่าความเป็นสากลที่ปรากฏอยู่ตลอดมา ดังนั้น การสร้างบทบาทตนเองของท้องถิ่นนิยมด้วยการนำเสนอยอดมนุษย์หรือผู้พิทักษ์โลกคนใหม่แทนยอดมนุษย์จากโลกตะวันตกในตัวบรรณกรรม จึงเป็นการตั้งคำถามที่ท้าทายต่ออำนาจนำของวัฒนธรรม

ตะวันตก ขณะเดียวกันก็เป็นการก้าวเข้ามาร่วมใช้พื้นที่และยึดพื้นที่ที่เคยถูกจำเพาะเจาะจงให้มีการแตกกระจายไปสู่ภาคส่วนอื่นๆของสังคมอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ยังเข้ามาสร้างบรรทัดฐานของค่านิยมในการดำเนินชีวิตแบบใหม่ให้กับท้องถิ่น ในบริบทของโลกาภิวัตน์วัฒนธรรม ท้องถิ่นยังแสดงบทบาทของตนเองต่อวัฒนธรรมบริโภคนิยมในลักษณะที่มีวิถี การรับมือที่ต่างไปจากท้องถิ่นใน ระยะเวลา (พ.ศ. 2540 - 2548) อย่างน่าสนใจ กล่าวคือท้องถิ่นไม่ได้ปฏิเสธ วัฒนธรรมบริโภคนิยม ด้วยการพยายามต่อต้านและผลักดันให้ออกไปจากวิถีของตนอย่างที่เคยเป็นมา หากแต่ท้องถิ่นได้นำตัวเองเข้าไปสู่ภายในกระแสบริโภคนิยมนั้น แล้วฉายประโยชน์จากกระแสดังกล่าวมาสร้างอำนาจต่อรองในฐานะการเป็นผู้เล่นที่เหนือกว่า นั่นคือท้องถิ่นไม่ได้อยู่ในฐานะการเป็นผู้บริโภคตามกระแสของโลกเพียงอย่างเดียว แต่ท้องถิ่นได้ก้าวขึ้นไปอีกขั้นด้วยการเป็นผู้สร้างวัฒนธรรมของตนเองซ้อนขึ้นมาจากกระแสวัฒนธรรมบริโภคที่ไหลเวียนอย่างเข้มข้นอยู่ในสังคม ดังตัวอย่างจากงานเรื่อง *ลูกสาวภูษี* ของปรีทรรศ หุตางกูร ที่แสดงให้เห็นว่า ในวิถีที่ทุนนิยมและบริโภคนิยมเข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญของสังคม ท้องถิ่น ไม่ได้ตกเป็นผู้ถูกกระทำ ถูกจำกัดบทบาทหรืออยู่ในสถานะของการไม่มีทางเลือก แต่ท้องถิ่นได้นำตัวเองขึ้นมาสู่การเป็นอีกกระแสหนึ่งของสังคมที่ทำให้ท้องถิ่นได้ประโยชน์ ดังนั้น ในท่ามกลางกระแสทุนนิยม บริโภคนิยมที่ทุกคนต่างแสวงหา สะสม แต่ท้องถิ่นกลับสวมบทบาทการปล่อยวาง และการสร้างวัฒนธรรมบริโภคอีกแบบหนึ่งขึ้นมา ด้วยการละทิ้งทั้งทรัพย์สินและความสะดวกรสบายด้วยการแสดงตนเป็นผู้สมถะ ปฏิบัติตนไม่ต่างจากนักบวชหรือผู้บำเพ็ญพรตในป่า ซึ่งวิถีปฏิบัติดังกล่าวของท้องถิ่นไม่ได้เป็นการละออกจากโลกเพราะปฏิเสธกระแสบริโภคนิยมที่มากับทุนนิยม แต่เป็นการ เข้าไปเล่นและเข้าไปทำทายกับโลกทุนนิยมนั้น เพื่อหาประโยชน์จากที่มากับกระแส โลกาภิวัตน์ เป็นการขยายวัฒนธรรมแบบใหม่และขายได้ดีในสังคมบริโภคนิยมเช่นปัจจุบัน

จากกลุ่มข้อมูลที่ศึกษา จะเห็นถึงภาพการเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่นผ่านมุมมองของนักเขียนที่มีต่อกระแสโลกาภิวัตน์ จากการแสดงถึงอคติของนักเขียนที่ตัวบทในช่วงแรก (พ.ศ. 2540 - 2548) เป็นการปฏิเสธและต่อต้าน มองว่าโลกาภิวัตน์เป็นด้านที่ครอบงำท้องถิ่น เป็นปีศาจร้ายที่เข้ามาคุกคามและทำให้อัตลักษณ์ท้องถิ่นล่มสลาย แต่ใน ช่วงต่อมา (พ.ศ. 2549 - 2550) นักเขียนเริ่มเปิดให้เห็นมุมมองที่แสดงถึงการพยายามจะประนีประนอมเพื่ออยู่ร่วมกับโลกาภิวัตน์ ซึ่งในการอยู่ร่วมกันนั้น ท้องถิ่นก็มีการตอบโต้อำนาจของวัฒนธรรมกระแสหลัก ทั้งด้วยการเล่นล้อ

และการทำทนายเพื่อทอนอำนาจวัฒนธรรมกระแสหลักลง ขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างอำนาจทางวัฒนธรรมของตนให้แข็งแกร่งขึ้นมาด้วย

คุณค่าของงานวิจัยนี้ช่วยให้เห็นถึงภาพความเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่นในช่วงเวลาที่กระแสโลกาภิวัตน์เข้ามาบีบคั้นในสังคม ทั้งในด้านวิถีชีวิตและวิถีคิดของผู้คนในท้องถิ่น โลกาภิวัตน์วัฒนธรรมจึงไม่ได้นำมาแต่อำนาจของวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามาครอบงำวิถีท้องถิ่น เพราะในภาวะของการเป็น “โลกไร้พรมแดน” จากเทคโนโลยีการสื่อสาร บทบาทของสื่อและข้อมูลข่าวสารได้เป็นส่วนสำคัญในการเปิดช่องทางให้พื้นที่แก่วัฒนธรรมอื่นๆ ที่คิดต่างไปจากวัฒนธรรมตะวันตกด้วย สังคมในยุคโลกาภิวัตน์จึงไม่สามารถดำรงอยู่ได้ในวิถีของวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งแต่เพียงวัฒนธรรมเดียว ไม่ได้เป็นการเลือกระหว่างวัฒนธรรมกระแสโลกหรือวัฒนธรรมกระแสท้องถิ่นนิยม แต่เป็นการรับและใช้วัฒนธรรมทั้งของโลกและของท้องถิ่นไปด้วยกัน

ในบริบทของโลกาภิวัตน์วัฒนธรรม ท้องถิ่นนิยมจึงเป็นกระแสที่ถูกตั้งคำถามโดยนักเขียนกลุ่มหนึ่ง แสดงออกผ่านงานเขียนที่ชี้ให้เห็นถึงความตายของท้องถิ่น ที่ไม่เพียงเกิดจากอิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามาครอบงำ แต่เกิดจากการยึดมั่นความเป็นท้องถิ่นไว้ในความหยุดนิ่ง ดังนั้น ท้องถิ่นนิยมในกระแสที่จะใช้ตอบโต้กับกระแสโลกาภิวัตน์ได้จึงต้องเป็นท้องถิ่นนิยมไม่มีอคติต่อวัฒนธรรมกระแสโลก แต่ใช้ปัจจัยที่มากับวัฒนธรรมกระแสโลกมาเป็นเครื่องมือในการสร้างวิถีแบบใหม่ วิถีคิดแบบใหม่เพื่อต่อยอดวัฒนธรรมท้องถิ่นให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างเข้มแข็งในกระแสโลกาภิวัตน์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กนกพงศ์ สงสมพันธุ์. 2546. *ยามเช้าของชีวิต*. กรุงเทพฯ: นาคร.

กนกพงศ์ สงสมพันธุ์. 2548. “ครีมฟ้า ครีมฝน” ใน *โลกหมุนรอบตัวเอง*, หน้า 100 – 117.

กรุงเทพฯ: นาคร.

กนกพงศ์ สงสมพันธุ์. 2549ก. “บ้านเมืองของเขา” ใน *นิทานประเทศ*, หน้า 35 – 75.

กรุงเทพฯ: นาคร.

กนกพงศ์ สงสมพันธุ์. 2549ข. “ปัญหาของหล่อน” ใน *รอบบ้านทั้งสี่ทิศ*, หน้า 25 – 61.

กรุงเทพฯ: นาคร.

กนกพงศ์ สงสมพันธุ์. 2549ข. “เรื่องหงุดหงิด” ใน *รอบบ้านทั้งสี่ทิศ*, หน้า 217 – 237.

กรุงเทพฯ: นาคร.

กนกศักดิ์ แก้วเทพ และนวนลน้อย ตริรัตน์ (บรรณาธิการ). 2544. 2540 *จุดเปลี่ยนประเทศไทย*.

กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กองบรรณาธิการประชาชาติธุรกิจ. 2549. *3 ทศวรรษประเทศไทย ยุคทุนนิยมไร้ค่า*. กรุงเทพฯ: มติชน.

กาญจนา แก้วเทพ. 2541. *การศึกษาสื่อมวลชนด้วยทฤษฎีวิพากษ์ : แนวคิดและตัวอย่างงานวิจัย*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

กาญจนา แก้วเทพ. 2545. *เมื่อสื่อส่องและสร้างวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: ศาลาแดง.

กาญจนา แก้วเทพ. 2549. *ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา*. กรุงเทพฯ: เอดิชั่นเพรสโปรดักส์.

กาญจนา ประสงค์เงิน. 2527. *การศึกษาเรื่องสั้นไทยที่เสนอปัญหาสังคมชนบทอีสาน 2501 – 2525*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต หน่วยงานวรรณคดีเปรียบเทียบ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกศินี จุฑาวิจิตร. 2550. *ภาพสะท้อนสังคมและโลกทัศน์นักเขียนจากเรื่องสั้นยุควิกฤติเศรษฐกิจ*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

จำลอง ฝั่งชลจิตร. 2545. “สงครามข้าว(เรื่องสำหรับผู้ใหญ่)” ใน *น้ำใจยังหาได้*, หน้า 63 – 78.

กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์.

- จำลอง ฝั่งชลจิตร. 2548. “ฝั่งเมืองตระนอม (วันเขมรพนมเปญเมาแดด)” ใน *ลิกอร์ พวกเขา เปลี่ยนไป*, หน้า 49 – 56. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์.
- จำลอง ฝั่งชลจิตร. 2550. “ปากเปื่อย เท้าเปื่อย” ใน *เรื่องบางเรื่องเหมาะที่จะเป็นเรื่องจริงมากกว่า*, หน้า 55 – 65. กรุงเทพฯ: แมวบ้าน.
- ชาติวุฒิ บุญยรักษ์. 2550. “คลื่นภายใน” ใน *กรณีศึกษาเรื่องลูกแกะพันผุ*, หน้า 151 – 168. กรุงเทพฯ: หมูเพนกวิน.
- ชัชวาล ปุณฺณบั้น และสมเกียรติ ตั้งนโม (บรรณาธิการ). 2544. *ท้องถิ่นพัฒนากับโลกาภิวัตน์ วิกฤตโลก วิกฤตไทย อะไรคือทางรอด*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์, มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน.
- ไชยันต์ ไชยพร. 2551. *Clifford GEERTZ ข้อวิพากษ์ทฤษฎีการเมืองกระแสหลักของ คลิฟฟอร์ด เกียทซ์*. กรุงเทพฯ: openbooks.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2543. *วาทกรรมการพัฒนา อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณะและความ เป็นอื่น*. กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2549. *รัฐ - ชาติกับ [ความรู้] ระเบียบโลกชุดใหม่*. กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2551. *ภาษากับการเมือง / ความเป็นการเมือง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2551. *รัฐศาสตร์แนววิพากษ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2544. *แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ข้อเสนอทางทฤษฎีในบริบทต่างสังคม*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิถึทรรศน์.
- ฐิรวุฒิ เสนาคำ. (บรรณาธิการ) 2549. *เหลี่ยมหน้าแลหลังวัฒนธรรมป๊อป*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- เดวิด แมทริวส์. 2552. *การเมืองเพื่อประชาชน. (Politics for People)*. กรุงเทพฯ: สถาบันการ เรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม.
- ทินกร หุตางกูร. 2542. *คนใต้ลวดบนดาวสีฟ้า*. กรุงเทพฯ: สหการคนวรรณกรรม.
- ทินกร หุตางกูร. 2545. *โลกของจอม*. กรุงเทพฯ: เม่นวรรณกรรม.
- ทินกร หุตางกูร. 2548. *ทัชมาฮาลบนดาวอังคาร*. กรุงเทพฯ: เม่นวรรณกรรม.
- ทัศนาวดี. 2551. *หมู่บ้านแอโรบิก*. กรุงเทพฯ: แพรวสำนักพิมพ์.
- ธนาถ วัฒนกุล. 2550. *การเมืองเรื่องพื้นที่ พลวัตทางสังคมของชุมชน (กรณีศึกษา : ชุมชนป้อม มหาภาพ)*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิชาการ 14 ตุลาคม.

- ธีรยุทธ บุญมี. 2551. มิเชล ฟูโกต์ (*michel foucault*). กรุงเทพฯ : วิชาษา.
- ประมวณ มณีโรจน์. 2542. บ้านหลังสุดท้ายของดวงตะวัน. กรุงเทพฯ : นาคร.
- ประเวศ วะสี. 2545. วิถีมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 สู่ภพภูมิใหม่แห่งการพัฒนา. กรุงเทพฯ : มูลนิธิ
สดศรี – สฤษดิ์วงศ์.
- ประเวศ วะสี. 2544. หนทางฝ่าวิกฤติชาติและทางรอดของสังคมไทย. กรุงเทพฯ : ภัคธรรศ.
- ปริญญา ปราชญานุพร. 2539. การพัฒนาบรรอยต่อแห่งวัฒนธรรม : ภูมิปัญญาตะวันออก –
วิทยาการตะวันตก. กรุงเทพฯ : คบไฟ.
- ปรีทรรศ หุตางกูร. 2545. “เพลิงรัก ลานแค้น” ใน *แม่มดบนตึก*, หน้า 27 - 50 กรุงเทพฯ : ฐปจันทร์.
- ปรีทรรศ หุตางกูร. 2548. *โคลกดิจิตัล*. กรุงเทพฯ: แพรวล้านกพิมพ์.
- ปรีทรรศ หุตางกูร. 2549. *ลูกสาวฤษี*. กรุงเทพฯ: แพรวล้านกพิมพ์.
- พิริยะ ไกรฤกษ์. 2533. *คำอภิปรายเรื่อง ศิลปินรักสุโขทัย หลักที่ 1*. กรุงเทพฯ: สยามสมาคมใน
พระบรมราชูปถัมภ์.
- พัฒนา กิติอาษา. 2546. *คนพันธุ์ป๊อป ตัวตนคนไทยในวัฒนธรรมสมัยนิยม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์
มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- พัฒนา กิติอาษา. 2546. *ห้องถิ่นนิยม*. กรุงเทพฯ:กองทุนอินทร์-สมเพื่อการวิจัยทางมานุษยวิทยา.
- พัฒนา กิติอาษา.(บรรณาธิการ) 2546. *มานุษยวิทยากับการศึกษาปรากฏการณ์ไทยในอดีตใน
สังคมไทยร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- มานิช พรหมสิงห์. 2548. *สายลมบนถนนโบราณ*. กรุงเทพฯ: แพรวล้านกพิมพ์.
- มุกหอม วงษ์เทศ. 2548. “จารีกรามค่าแห่ง” ใน *เงาจันทร์ในอัญประกาศ*, หน้า 117 - 130.
กรุงเทพฯ: มติชน.
- ยศ สันตสมบัติ. 2551. *อำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ : การเมืองวัฒนธรรมของ
รัฐชาติในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ยุกติ มุกดาวิจิตร. 2548. *อ่าน 'วัฒนธรรมชุมชน' วาทศิลป์และการเมืองของชาติพันธุ์แนว
วัฒนธรรมชุมชน*. กรุงเทพฯ: ฟ้าเดียวกัน.
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. 2546. *ทุนวัฒนธรรม วัฒนธรรมในระบบทุนนิยมโลก เล่ม 1*.
กรุงเทพฯ: มติชน.
- วอลเดน เบลโล และคณะ. 2542. *วิกฤติกระแสโลกาภิวัตน์ : บทวิเคราะห์และสำรวจ
แม่แบบของการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิเด็ก.

- วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์. 2542. *อันเนื่องมาจากวิกฤติเศรษฐกิจ ในวิพากษ์เศรษฐกิจทุนนิยมคืนสู่ชุมชน*. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยพรรค.
- วิมลมาศ ปถุชากุล. 2550. *อัตลักษณ์พื้นถิ่นในบันเทิงคดีภาคใต้ (พ.ศ. 2522 - 2546)*.
 วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระ สมบูรณ์. 2541. *ความไม่รู้ไร้พรมแดน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- วีระ สมบูรณ์. 2551. *โลกาภิวัตน์ สิทธิมนุษยชนและความเป็นธรรมระหว่างประเทศ : ประเด็นและมุมมองทางทฤษฎีการการเมือง*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัฒน์ วรรณยางกูร. 2549. “เดินลงสู่ความเย็นอย่างมีศิลปะ” ใน *ปลาหมอตายเพราะไม่หายใจ*, หน้า 75 – 82. กรุงเทพฯ: แพรวล้านกิมพ์.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). 2549 *วัฒนธรรมไร้อคติ ชีวิตไร้ความรุนแรง เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- สนามหญ้า : *รวมเรื่องสั้น 23 นักเขียนร่วมสมัย*. 2543. กรุงเทพฯ: ก่อการดี.
- สถณี อาชวานันทกุล. 2549. *To think well is good, To think right is better*. กรุงเทพฯ: openbooks.
- สถณี อาชวานันทกุล. 2550 *ตกน้ำไม่ไหล เรื่องของคนดีที่ไม่ไหลไปตามโลกกระแสหลัก*. กรุงเทพฯ: openbooks.
- สถณี อาชวานันทกุล. 2550. *ล่องคลื่นโลกาภิวัตน์ 1 The world is round*. กรุงเทพฯ: openbooks.
- สุริชัย หวันแก้ว. 2547. *เผชิญหน้าโลกาภิวัตน์ทางวัฒนธรรม : นโยบายวัฒนธรรมในบริบทใหม่*. กรุงเทพฯ: ฟ้าเดียวกัน.
- สุริชัย หวันแก้ว. 2550. *คนชายขอบ จากความคิดสู่ความจริง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริชัย หวันแก้วและกนกพรรณ อยู่ชา (บรรณาธิการ). 2552. *ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยบนความหลากหลายและสับสน*. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริยา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิติอาษา. 2542. *มานุษยวิทยากับโลกาภิวัตน์ : รวมบทความ*. นครราชสีมา: ห้องไทยศึกษานิตน์, สำนักเทคโนโลยีสังคม, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

- สุวิทย์ เมษินทรีย์. 2549. จุดเปลี่ยนประเทศไทย เศรษฐกิจพอเพียงในกระแสโลกาภิวัตน์.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์การเงินธนาคาร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 – 5. (เอกสารอัดสำเนา).
- ศิริวรรณ แก้วกาญจน์. 2548. “เด็กเด็กชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ใน เก็บความเศร้าไว้ให้พื้นมี
เด็กเด็ก, หน้า 94 – 102. กรุงเทพฯ: แสงเงา.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). 2547. ว่าด้วยแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์.
กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- อภิญา ตันทวีวงศ์. 2550 . สิทธิพลเมือง สิทธิผู้บริโภค. กรุงเทพฯ: สำนักงานสนับสนุนการสร้าง
เสริมสุขภาพ (สสส.).
- อภิญา เพ็ญพสุกุล. 2546. อัตลักษณ์ (Identity) การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด.
กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
- อศิน รพีพัฒน์. 2551. วัฒนธรรมคือความหมาย : ทฤษฎีและวิธีการของคลิฟฟอร์ด เกียร์ซ.
กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว. 2546. สื่อสันนิบาต. กรุงเทพฯ: นาคารมีเดีย.
- อัศศิริ ธรรมโชติ. 2549. คนละโลกเดียวกัน. กรุงเทพฯ: แพรวล้านกิมพ์.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. 2546. ทะลุกรอบคิดของทฤษฎี. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
(องค์การมหาชน).
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. 2549. วัฒนธรรมทางเศรษฐกิจในเศรษฐกิจไร้วัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- อารีญา หุตินทะ. 2539. ภาพลักษณ์สังคมเมืองในเรื่องสั้นไทยร่วมสมัย ระหว่างพุทธศักราช
2534 – 2536. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต หน่วยวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัฐพล ส่งแสง. 2545. ภาพสะท้อนสังคมไทย ระหว่างพุทธศักราช 2538-2542. วิทยานิพนธ์
อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ. จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- อำภา ไอตระกูล. 2544. บทละครเรื่อง เฟาสท์. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เฮเลนา นอร์เบิร์ก – ฮอดจ์, แปล. 2545. โลกาภิวัตน์กับชุมชนที่ยั่งยืน บทเรียนแห่งลาดักและ
ทางเลือกใหม่อันหลากหลายจากทั่วโลก. กรุงเทพฯ: สวณเงินมีมา.

ภาษาอังกฤษ

- Ang, Ien. 1996. *Living Room Wars : Rethinking media audiences for a postmodern world*. London : Routledge.
- Appadurai, A.1990. Disjuncture and Difference in the global cultural economy. In M. Featherstone (ed.), *Global Culture: Nationalism, Globalization, and Modernity*. London: sage.
- Appadurai, A. 1996. *Modernity at Large*. Minneapolis : University of Minnesota Press.
- Ashcroft, Bill , Griffiths, Gareth and Tiffin, Helen.1998 *Key Concepts in Post-Colonial Studies*. London : Routledge.
- Barker ,Chris. 2000. *Cultural Studies Theory and Practice*. London : Sage.
- Bhabha, Homi. 2004. *The Location of culture*. London : Routledge.
- Cameron, Angus and Palan, Ronen. 2004. *The imagined economies of globalization*. London : Sage.
- Carey, James W. 1992. *Communication as culture : essays on media and society*. London : Routledge.
- Danaher, Geoff , Schirato, Tony and Webb, Jen (eds.) 2001. *Understanding Foucault*. Delhi : Motilal Banarsidass Publishers.
- Featherstone, Mike.1993. *Global culture : nationalism, globalization and modernity : a theory, culture & society special issue*. London : Sage.
- Featherstone, Mike and Lash, Scott (eds.) 2001. *Spaces of Culture City, Nation, World*. London : Sage.
- Fiske, John. 1989. *Understanding Popular Culture*. London : Routledge.
- Friedman, Jonathan. 1994. *Cultural Identity & Global Process*. London : Sage.
- Garcia Canclini, N. 1995: *Hybrid Culture: Strategies for entering and leaving modernity*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Giddens. Anthony. 1995. *A Contemporary Critique of Historical Materialism*. Stanford : Stanford University Press.
- Giddens. Anthony. 1990. *The Consequences of Modernity*. Stanford : Stanford University Press.

- Gordon, Colin. 1980. *Power/Knowledge : Selected Interviews and Other Writings 1972 – 1977* By Michel Foucault. New York : Pantheon.
- Hartley, John. 2005. *Communication, Cultural and Media Studies : The Key Concepts*. London : Routledge.
- Hall, Stuart. 1980. "Encoding/ decoding". *Culture, Media, Language*. London : Unwin Hyman Ltd.
- Havey, David. 1989. *The Condition of Postmodernity*. Oxford : Blackwell.
- Huddart, David. 2006. *HOMI K. BHABHA*. London : Routledge.
- Huntington, S.P. 1996. *The Clash of Civilizations and the Remarking of World Order*. New York: Simon and Schuster.
- Kellner, Douglas. 1998. *Media Culture*. London : Routledge.
- Kofman, Eleonore and Young, Gillian. (ed.) 1996. *Globalization : Theory and Practice*. London : Pinter.
- Lechner, Frank J and Boli John. (eds.) 2008. *The Globalization Reader*. Australia : Blackwell Publishing.
- Lull, James. 1995. *Media, Communication, Cultural : A Global Approach*. New York : Columbia University Press.
- MacGillivray, Alex. 2006. *A Brief history of globalization*. London : Constable & Robinson Ltd.
- McLuhan, Marshall. 1964. *Understanding Media*. London : Routledge.
- Oswell, David. 2006. *Culture and Society : An Introduction to Cultural Studies*. London : Sage.
- Paul du Gay, (ed.) 1997. *Production of Culture / Cultures of Production*. London : Sage.
- Rantanen, Terhi. 2005. *The media and globalization* . London : Sage.
- Rowe, W. and Schelling, V. 1991. *Memory and Modernity: Popular Culture in Latin America*. London: Verso.
- Sklair, Leslie. 2002. *Globalization Capitaliam & Its Alternatives*. Oxford : Oxford University Press.

Smith, A. 1990. Towarda global culture? In M. Featherstone (ed.), *Global Culture:*

Nationalism, Globalization, and Modernity. London: Sage.

Waters, Malcolm. 1995. *Globalization*. London : Routledge.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวธนิภาญจน์ จินาพันธ์ เกิดเมื่อวันที่ 8 ธันวาคม 2521 สำเร็จการศึกษา
ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
เมื่อปีการศึกษา 2542 และอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร เมื่อปีการศึกษา 2546 ปัจจุบันเป็นอาจารย์ ประจำ สาขาวิชาภาษาไทย
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย